

Journal of Educational Review Faculty of Education in MCU

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ ๗

ISSN-P 2392-5507
ISSN-O 2673-0030

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2565
Vol.9 No. 1 January - April 2022

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Journal of Educational Review Faculty of Educational in MCU

ISSN : 2392-5507, E-ISSN : 2673-003

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ ส่งเสริม และสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนิสิตนักศึกษาตลอดจนผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสนำผลงานวิชาการและงานวิจัย ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา การศึกษา การบริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยาและการแนะแนว ภาษาศาสตร์ การสอนสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบริหารจัดการธุรกิจ การพัฒนาสังคม และสาขาวิชาสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อ่านประเมินต้นฉบับ จำนวน 2 ท่าน ต่อ 1 เรื่อง ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) ซึ่งเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการ หรือบทความวิจัย และการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารฉบับนี้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้นเพียงผู้เดียว และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์และจะแจ้งให้เจ้าของบทความทราบหลังจากผู้ประเมินบทความตรวจอ่านบทความแล้ว

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน) ดังนี้

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - เมษายน

(กำหนดออก เดือนเมษายน)

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม

(กำหนดออก เดือนสิงหาคม)

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน - ธันวาคม

(กำหนดออก เดือนธันวาคม)

คณะกรรมการที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	ที่ปรึกษาอธิการบดี
พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	อธิการบดี
พระเทพปวรเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระสุรธมเมธารมณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเมธีธรรมาจารย์, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่
พระราชสุตถาภรณ์, รองศาสตราจารย์ ดร.	คณบดีคณะครุศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรยุทธ พึ่งเที่ยร	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายแผนยุทธศาสตร์

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรวัฒน์ ชัยสุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

พระเมธาวิสัยรส, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ ศิริวรรณ	W.H.Taft University
รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ เดชชัยศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย แหวนเพชร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย จันทรเรือง	มหาวิทยาลัยสยาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาโรจน์ เผ่าวงศากุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
ดร.เสนห์ เดชวงค์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร	มหาวิทยาลัยบูรพา

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณابทความ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระราชวชิรเมธี, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รองศาสตราจารย์ ดร.
พระครูโสภาสนนทกิตฺตී, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
พระครูวิรุฬห์สุดคุณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปญโญ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
พระมหาสมบัติ ธนปญโญ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
พระมหาญาณวัฒน์ จิตตวฑฒโน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร.
พระสุรชัย สุรชัย, ดร.
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
รองศาสตราจารย์ ดร.อินตา ศิริวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐฐ์ ศรีทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสวง นิลนามะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษม แสงนนท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญมี พรรษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวิง เรืองสังข์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ชำนิศาสตร์
ดร.ลำพอง กลมกุล

[illegible]

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

พระมหาพงศ์ศักดิ์ ฐานิโย, ดร.

ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ

ศาสตราจารย์ ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย วงษ์ใหญ่

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชุดา หุ่นวิไล

รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี เกสทอง

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษ์ตย์

รองศาสตราจารย์ ดร.ปรุฑม บัญศรีตัน

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา

รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล

รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุพันธ์ อภิขยานุภาพ

ผู้อำนวยการศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ฝ่ายจัดการ

พระมหาญาณวิวัฒน์ จิตตวฑฺฒโน, ผศ.ดร.

ดร.สุทิศ สวัสดิ์

ดร.ณัชชา อมราภรณ์

พระสุรชัย สุรชัย, ดร.

ดร.ทองดี ศรีตระการ

นางสาวอรุณรัตน์ วิไลรัตน์กุล

ฝ่ายศิลป์

ดร.ณัชชา อมราภรณ์

นายประวิทย์ ชัยสุข

เจ้าของ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน

กองบรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

อาคารเรียนรวม โซน C ชั้น 5 ห้อง C510 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ : 035-248-000 ต่อ 8284

พระมหาญาณวิวัฒน์ จิตตวฑฺฒโน, ผศ.ดร. โทรศัพท์ : 095-542-6695 Email: yannawat.bud@mcu.ac.th

ดร.ณัชชา อมราภรณ์ โทรศัพท์ : 061-6142498 Email: natcha.ama@mcu.ac.th

ตั้งแต่ ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2562) วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ
ได้เผยแพร่เฉพาะฉบับออนไลน์ สามารถดาวน์โหลดได้ที่ :

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU/index>

บทบรรณาธิการ

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย ฉบับนี้เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2565 ได้รับการประเมินคุณภาพวารสารจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (ศูนย์ TCI) รอบที่ 4 พ.ศ. 2563-2567 เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2563 ให้เป็น “วารสารที่มีคุณภาพกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2567)” โดยกองบรรณาธิการได้ปรับปรุงรูปแบบบทความให้สมบูรณ์มากขึ้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาในการเข้ารับการประเมินคุณภาพวารสารในรอบต่อไป

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2565 ฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความทั้งหมด จำนวน 40 เรื่อง โดยแบ่งเป็นบทความวิจัย จำนวน 34 เรื่อง และบทความวิชาการ จำนวน 6 เรื่อง ซึ่งกองบรรณาธิการได้ตระหนักถึงคุณภาพของบทความตามกรอบการประเมินคุณภาพวารสารเป็นอย่างดีจึงได้คัดเลือกกลั่นกรองบทความให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI

กองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณผู้เขียนบทความที่เป็นนักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทุกท่านที่ได้ให้ความสนใจเขียนบทความเพื่อลงตีพิมพ์ และหวังว่าจะได้รับความสนใจจากผู้อ่านบทความทุกท่านในโอกาสต่อไป และกองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้อนุเคราะห์ในการอ่านประเมินต้นฉบับ

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่า บทความที่ได้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่าน และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นกับการบริหารจัดการศึกษาของประเทศไทย หากท่านผู้อ่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาวารสารให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณและยินดีน้อมรับเพื่อพัฒนาวารสารให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

บรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชวิทยาลัย

สารบัญ

บทบรรณาธิการ

หน้า

ฉ

บทความวิจัย Research Articles :

- ต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน 1
THE MODEL OF CULTURAL HERITAGE IMMUNITY AND PROTECTING PUBLIC
INTEREST CURRICULUM

พระราชวัลลภาจารย์ PhraRajwallapajan

พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตโต Phrakhrusangharak Songphan Jayadatto

- การพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี 13
THE DEVELOPMENT OF PRESERVE CULTURAL HERITAGE VOLUNTEER NETWORK
OF THE FLOATING-MARKET COMMUNITY IN RATCHABURI PROVINCE

พระครูวาทีวรวัฒน์ PhrakhruWateewarawat

พระสมุทรวิชโรโสภณ Phra Samutvachirasophon

พระครูวิสุทธาันทคุณ Phrakhruwisutthanantakhun

พระมหากังวาล ธีรธมโม Phramahakangwal Dhiradhammo

พระครูวัชรชลธรรม Phrakhru Watcharachonladham

พระมหาประกอบ โชติปัญโญ Phramaha Prakob Chotipoonyo

พระครูปลัดสมกิจ วรธมโม Phrakhu Palad Somkit Warathammo

พระมหาทวีศักดิ์ คุณธมโม Phramaha Thaweesak Gunadhammo

พระใบฎีกาสรชัย ชินวโร Phrabaidika Sorachai Jinavaro

ศุภกัญญา ศรีคำไทย Sukpinya Srikomthai

- ศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา 26
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
A STUDY THE STATE AND PROBLEMS IN KNOWLEDGE MANAGEMENT BASED ON
BUDDHADHAMMA IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF BANGKOK SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

พระครูนวการวิมล (สง่า สิริธโร) Phrakrunawakarnwimon (Sa-nga Siridharo)

สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo

พีรวัฒน์ ชัยสุข Peravat Chaisuk

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535	35
LEGAL ACTION ON THE PERFORMANCE OF DUTY AND POWER UNDER SECTION 37 AND SECTION 38 OF THE SANGHA ACT B.E. 2505 AMENDED BY THE SANGHA ACT (NO. 2), B.E. 2535	
พระมหาสมบัติ ธนปญโญ Phramaha Sombat Dhanapañño	
ประเสริฐ ลิ้มประเสริฐ Prasert Limprasert	
วรพจน์ ถนอมกุล Worapote Thanomkul	
การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	47
THE DEVELOPMENT OF MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING ABILITY OF GRADE 6 STUDENTS USING CONSTRUCTIVISM AND POLYA'S PROBLEM SOLVING PROCESS	
กิตติชัย สุขคำภา Kittichai Sukhampha	
เตชาเมธ เพียรชนะ Techameth Pianchana	
การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่บูรณาการองค์ความรู้ เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนเลิศหล้า ถนนเกษตร-นวมินทร์	61
DEVELOPMENT OF SCIENCE LEARNING UNITS INTEGRATED THE SUFFICIENCY ECONOMY FOR GRADE 3 STUDENTS OF LERTLAH SCHOOL KASET-NAWAMIN ROAD	
ภาพิมล ภักดีบำรุง Papimon Pakdeebumrung	
ศิริรัตน์ ศรีสอาด Sirirat Srisa-ard	
นัตยา ปิลันธนานนท์ Nataya Pilanthananond	
การพัฒนาฉากทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหาร สำหรับนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ	72
DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL SCENARIOS FOR CHEMISTRY RELATED TO MILITARY MISSIONS FOR PRE-CADET AT ARMED FORCES ACADEMIES PREPARATORY SCHOOL IN UNDER COMMAND OF NATIONAL DEFENSE STUDIES INSTITUTE	
ญาณิกา มอญพันธุ์ Yanika Mornpan	
ศิริรัตน์ ศรีสอาด Sirirat Srisa-ard	
นัตยา ปิลันธนานนท์ Nataya Pilanthananond	

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2 A NEW SUPERVISOR MODEL FOR EDUCATIONAL MANAGEMENT QUALITY DEVELOPMENT OF SCHOOLS, PATHUM THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2 กัตติกา สกุลสวน Kattika Sagulsoun ภารดี อนันต์นาวิ Paradee Anannawee มนสิช สิทธิสมบูรณ์ Monasit Sittisomboon	85
การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา ในประเทศไทย THE STUDY OF CONDITIONS IN TEACHING AND LEARNING SCIENCE WITHIN THE INTERNATIONAL BACCALAUREATE (IB) PROGRAMME FOR SECONDARY LEVEL IN THAILAND เมทินี ชีระแนว Mathinee Theeranaew ศิริรัตน์ ศรีอาด Sirirat Srisa-ard นัตยา ปิลันธนานนท์ Nataya Pilanthananond	102
แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับวัดในจังหวัดปทุมธานี GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF LEARNING RESOURCES ACCORDING TO THE BUDDHIST EDUCATIONAL ADMINISTRATION PRINCIPLES FOR TEMPLES IN PATHUM THANI PROVINCE พระมหาชวลิต โสสขโว (โศควรากร) PhramahaChaowalit Kosachawo (Pokawarakorn) พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญโญ Phrakhrusangkharak Chakkit Bhuripakho ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka	115
แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา PROPOSED GUIDELINES FOR ACADEMIC ADMINISTRATION LEADING TO THE ROYAL AWARD SCHOOLS OF LARGE SECONDARY SCHOOLS IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE ปรียานุช การสมธร Preeyanoot Kansomton วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรารณ Wisut Wichitputchraporn กานดา สกุลธนะศักดิ์ มัวร์ Kanda Sakulthanasakdi Moore	129

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
TPACK ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: TPACK ในเคมี TPACK TO LEARN FOR SCIENCE: TPACK TO LEARN FOR CHEMISTRY อานนท์ มีซอง Anon Misong ศิริรัตน์ ศรีสะอาด Sirirat Srisa-ard นัตยา ปิณฑานนท์ Nataya Pilanthananond	141
ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย RELATIONSHIP BETWEEN MANAGEMENT SKILLS AND SUPER LEADERSHIP AMONG LEADERS OF INFORMAL AND NON-FORMAL EDUCATION ADMINISTRATORS IN LOPBURI UNDER THE OFFICE OF INFORMAL AND NON-FORMAL EDUCATION ถาวร ตั้งขันติวิริยะ Tavorn Thangkentiviriya ไตรรัตน์ สิทธิกุล Tirath Sithitool	154
รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดสมุทรปราการ A MODEL FOR CHINESE LANGUAGE LEARNING MANAGEMENT IN 21st CENTURY PRIVATE SCHOOLS IN SAMUT PRAKAN PROVINCE ไฉลี่ผิง Cai Liping ภารดี อนันต์นาวี Paradee Anannawee มนสิข สิทธิสมบูรณ์ Monasit Sittisomboon	166
แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา THE GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF SCIENCE INSTRUCTION WITH LEARNER- CENTERED METHOD IN ACCORDANCE WITH THE FOUR NOBLE TRUTHS OF TEACHERS UNDER THE OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREAS 3, PHRA NAKHON SI AYAUTTHAYA PROVINCE วรรณิภา เฉลิมหมู่ Wannipa Chalermmoo บุญเชิด ขำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart พระมหาชำนาญ มหาชาโน Chamnan Mahachano	186

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
TPACK ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ : TPACK ในชีววิทยา TPACK FOR SCIENCE LEARNING : TPACK FOR BIOLOGY LEARNING วิชญานี เรืองสวัสดิ์ Wichayanee Rueangsawat ศิริรัตน์ ศรีสอาด Sirirat Srisa-ard นัตยา ปิลันธนานนท์ Nataya Pилanthananond	197
รูปแบบโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน MODEL OF DHAMMATIPPATAI SCHOOL OF PRIMARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION ทศพร น้อยสุขะ Thodsaporn Noysukka บุญเชิด ขำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart พีรวัฒน์ ชัยสุข Peravat Chaisuk	209
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้แผนผังโน้ตส์ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT IN READING COMPREHENSION OF GRADE EIGHT STUDENTS USING CONCEPT MAPPING กิตติพงษ์ สมณัส Kittiphong Sommanut เตชาเมธ เพียรชนะ Techameth Pianchana	220
รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี STRATEGIC PLANNING IN STRATEGIC MANAGEMENT FOR EXCELLENT SCHOOLS UNDER THE PATHUMTHANI PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION ปัญญากร เวชศาสตร์ Panyakorn Wetchasart ภารดี อนันต์นาวิ Paradee Anannawee มนสิข สิริสมบุญณ์ Monasit Sittisomboon	231

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว A GUIDELINE FOR THE DEVELOPMENT OF TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT ACCORDING TO BUDDHIST EDUCATIONAL ADMINISTRATION PRINCIPLES IN SANGHA SECONDARY SCHOOLS IN LUANG PHRABANG, LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC พระอานุสรณ์ อนุสสุโร (พันธ์ประเสริฐ) Phra Anousone Anussaro (Phanpaseuth) พระครูกิตติญาณวิสิฐ (ธนา กิตติญาณ) Phrakhukittiyana-visit (Thana Kittinano) พระครูวิรุฬห์สุตคุณ (อุดมศักดิ์ อุดมสมสโก) Phrakhruwirunsutakhun (Udomsak Uttamasakko)	249
การศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน THE STUDY OF COMPONENTS AND NECESSITIES OF MEASURING AND EVALUATING LEARNING OUTCOMES FOR BASIC EDUCATION INSTITUTIONS พรพิมล ณะศรี Pornpimon Thanasri เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต Sowwanee Sikkhabandit ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ Khwanying Sriprasertpap	263
แนวทางการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี GUIDELINES FOR KNOWLEDGE MANAGEMENT, ACCORDING TO BUDDHADHAMMA, SECONDARY SCHOOL, MUEANG DISTRICT, PATHUM THANI PROVINCE ศศิณิภา ชัยสุข Sasinipa Chaisuk พระครูโสภาสนนทกิตติ (ศักดิ์ โอภาโส) PhrakhruOpatnontakitti (Sakda Obhaso) พระมหาญาณวัฒน์ จิตวฑฒโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano	276
รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท A LEARNING MANAGEMENT MODEL IN THE CRISIS OF COVID-19 USING THE INFORMATION TECHNOLOGY FOR SCHOOLS, CHAINAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE ธานินทร์ ขันดี Thanin Khuntee เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต Sowwanee Sikkhabandit ปัญญา ธีระวิทยเลิศ Panya Theerawitthayaalert	287

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 MANAGING A PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITTY ACCORDING TO KALYANAMITTA PRINCIPLES OF TEACHERS UNDER OFFICE OF AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1 สิทธิชัย สุขสมกลิ่น Sitthichai Suksomklin บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart พระมหาญาณวัฒน์ จิตวฑฒโน Phramaha Yannawat Thitavahano	304
TPACK ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: TPACK ในฟิสิกส์ TPACK FOR SCIENCE LEARNING: TPACK FOR PHYSICS LEARNING อรอุมา สิงห์สวัสดิ์ Onuma Singsawat ศิริรัตน์ ศรีอาด Sirirat Srisa-ard นัตยา ปิณฑนานนท์ Nataya Pilanthananond	316
แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะกัลยาณมิตรของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF KALYANAMITTA CHARCTERISTICS OF INSTRUCTORS AT MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY มนัสนันท์ บุญปู Manassanan Boonpoo พระครูสาทรปริยัติคุณ (สนิท ฉนทปาโล) Phrakhrusathonpariyattikhun (Sanit Chandapalo) พระมหาญาณวัฒน์ จิตวฑฒโน PhramahaYannawat Thitavaddhano	327
การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่าย การมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา DEVELOPING A MODEL FOR PROMOTING STUDENT SPORTS EXCELLENCE BY USING THE PARTICIPATION NETWORK OF HUAY KAEW WITTAYA SCHOOL สมคิด นาคกุล Somkid Nakkul	339

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF FACTORS AFFECTING EDUCATION ADMINISTRATION IN THE THAILAND 4.0 ERA OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE ว่าที่ร้อยตรีบุญญาธิการ รอดคำ Acting Sub Lt. Boonyatikarn Rodkam พระครูสาทรปริยัติคุณ (สนิท ฉนทปาโล) Phrakhrusathonpariyattikhun (Sanit Chandapalo) พระครูกิตติญาณวิสิฐ (ธนา กิตติญาณโณ) Phrakhukittiyana-visit (Thana Kittinano)	355
การพัฒนาแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ A DEVELOPMENT OF MULTICULTURAL EDUCATION MANAGEMENT MODEL FOR PRIMARY SCHOOLS UNDER SAMUTPRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE สุชาติ ศรีหานารณ Suchart Srihanart เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต Sowwanee Sikkhabandit ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ Khwanying Sriprasertpap	364
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู THE MODEL OF PROACTIVE COMPETENCY-BASED LEARNING MANAGEMENT MODEL ALONG STEM EDUCATION TO ENHANCE THE LEARNING MANAGEMENT SKILLS OF PRE-SERVICE TEACHERS บุญฤดี อุดมผล Boonrudee Udomphol สมหมาย ปวะบุตร Sommai Pavaboot มาลัย ประดับศรี Malai Pradupsri	375
การสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์เพื่อการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดี SYNTHESIS OF CASE STUDIES IN SOCIAL SCIENCES FOR GEO – LITERACY AND GOOD CITIZENSHIP วรวิทย์ สุขสถิตย์ Woravut Suksatit นัตยา ปิลันธนานนท์ Nataya Pihanthananon ศุภฤกษ์ ทานาค Suppalerk Tanak	389

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model: กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง EVALUATION OF ACADEMIC EXCELLENCE COMPETITION PROMOTION PROJECT USING CIPPIEST MODEL: CASE STUDY OF HUAY KAEW WITTHAYA SCHOOL, THOEN DISTRICT, LAMPANG PROVINCE สมคิด นาคกุล Somkid Nakkul	402
รายงานการประเมินโครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง โรงเรียนบ้านนางแลใน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ASSESSMENT REPORT OF THE DEVELOPMENT PROJECT FOR THE IMPLEMENTATION OF THE FOLK MUSIC ACTIVITIES OF NANGLAENAI SCHOOL MUANG DISTRICT, CHIANGRAI PROVINCE ศราวุธ ธนาคำ Sarawut Thanakham	418
การสร้างกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาออนไลน์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมความเป็นครู ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ONLINE CONTEMPLATIVE EDUCATION ACTIVITIES TO ENHANCE THE MORAL VIRTUE, BEING A TEACHER OF THE 1ST YEAR STUDENTS OF THE FACULTY OF EDUCATION, SUAN SUNANDHA RAJABHAT UNIVERSITY สมหมาย ปวะบุตร Sommai Pavaboot บุญฤดี อุดมผล Boonrudee Udomphol มาลัย ประดับศรี Malai Pradupsri	430

บทความวิชาการ Academic Articles :

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะกับการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียน THE GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF COMPETENCY-BASED CURRICULUM AND THE TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT OF LEARNERS พระมหาอุดร อุตโตโร (มากดี) Phramaha Udorn Uttaro (Makdee) พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ (สุขโชโต สุขแจ่ม) Phrakhrusisutamniwit (Sukachoto Sukchaem) พระครูสิริภุริณิทัศน์ (ฐิตสกลโค ดิษสวรรณ) Phrakhrusiriphurinitat (Thitasaggo Ditsawan) พระครูใบฎีกาณพล (เขมโก ชูโตศรี) Phrakhrubaidika Monthon (khamago Chutosri)	438

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาวะผู้นำวิถีพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล BUDDHIST LEADERSHIP FOR SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE ERA OF DISRUPTION พระมหาไพรัช แก้วโก Prama Pairat Kaewgo	452
การส่งเสริมจริยธรรมด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับนักเรียนนายสิบตำรวจ ETHICS PROMOTING OF USING TECHNOLOGY TO POLICE SERGEANT STUDENTS พันตำรวจโท จิราศักดิ์ นนทะแก้ว Pol.Lt.Col.Jirasak Nontakaw	460
กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงตามหลักพละธรรมสำหรับสถานศึกษาในยุค 4.0 RISK MANAGEMENT STRATEGIES BASED ON PHYSICAL DHARMA PRINCIPLES FOR EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE 4.0 EEA พัทรวีไล ชำปภูมิ Pakwilai Champati	471
ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักกัลยาณมิตรสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา CREATIVE LEADERSHIP ACCORDING TO KALAYANAMIT PRINCIPLES FOR SCHOOL ADMINISTRATORS กุสุมา ยี่งู Kusuma Yeepu	482
ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมตามหลักกัณฐิธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 ETHICAL LEADERSHIP BASED ON VUDDHIDHAMMAS FOR SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 4.0 ERA กัญชพร ปานเพ็ชร Gunchaporn Panphet	491
ภาคผนวก	499
- กระบวนการจัดทำวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ	500
- หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ	502
- ระเบียบการส่งต้นฉบับ	503
- จริยธรรมการตีพิมพ์	508

ต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะ ของชุมชน*

THE MODEL OF CULTURAL HERITAGE IMMUNITY AND PROTECTING PUBLIC INTEREST CURRICULUM

¹พระราชวัลภาจารย์ PhraRajwallapajan,

²พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต Phrakhrusangharak Songphan Jayadatto

^{1,2}วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ratchaburi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: M.A.Ratchaburi1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี 2) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการสร้างหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี และ 3) เพื่อนำเสนอต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ข้อมูลสำคัญได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจำนวน 23 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ใช้เป็นฐานคิดสำคัญในวิเคราะห์และออกแบบต้นแบบหลักสูตรที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน พร้อมทั้งนำไปทดสอบระดับภาคสนามโดยอาสาสมัคร จำนวน 30 คน วิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงานรายตัวชี้วัดร่วมกับสถิติอ้างอิง ตามรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี พบว่า เยาวชนบางคนยังขาดจิตสำนึกทางสังคม เป็นต้น 2) แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน พบว่า ควรมีลักษณะเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ที่จัดทำขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมโดยสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีการดำรงชีวิตศรัทธา และความเชื่อทางศาสนา และ 3) ต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน คือ “ต้นแบบหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก” ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยึดหลักการประชาธิปไตย และให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมและความคิดสร้างสรรค์

คำสำคัญ: ต้นแบบ, หลักสูตร, ภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรม, การพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะ

Abstract

The purposes of this research article were 1) to analyze the Immunization process of cultural heritage of the floating market community in Ratchaburi province, 2) to synthesize the guidelines of creating the heritage immunity and public interest of the floating market communities in Ratchaburi province, and 3) to present the model of cultural heritage immunity and protecting public interest curriculum of the floating market communities in Ratchaburi province. This research was an operational research with the important data obtained from in-depth interviews and specific group discussions from 23 people by a specific random method according to the characteristics of representation of an appropriate sample group. The data were analyzed by trying to maintain the original phrases in order to serve as a base for analysis and design the model of cultural heritage immunity and public interest of communities that appropriate and consistent with current conditions, and put it to the field test with 30 volunteers. Analyzing the performance process by each indicator together with reference statistics to find the fact from the practice of the form of action research. The findings of this research were following: 1) The Immunization process of cultural heritage of the floating market community in Ratchaburi province found that some youth lack of social consciousness, etc., 2) the guidelines of creating the heritage immunity and public interest of the floating market communities in Ratchaburi province that appropriate and consistent with current conditions found that the curriculum should be local and produced according to the objectives related to the problems in the community and society in accordance with local wisdom and way of life, faith and religious beliefs, and 3) the model of cultural heritage immunity and public interest curriculum of the communities was “the model of cultural heritage immunity and public interest curriculum of the Damnoen Saduak floating market communities” was based on learner-centeredness, adhering to democracy principles, and focused on engaging and creative processes.

Keywords: Model, Curriculum, Cultural Heritage Immunity, Protecting Public Interest

บทนำ

มรดกทางวัฒนธรรมมิได้เป็นเพียงโบราณสถาน อาคาร พื้นที่ประวัติศาสตร์ และสวนเท่านั้น แต่หมายรวมถึงสิ่งแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้นทั้งหมดรวมทั้งระบบนิเวศ เป็นเครื่องหมายแสดงกิจกรรมและความสำเร็จของมนุษย์ในอดีต และเป็นหนึ่งในทรัพยากรที่ไม่สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้ (Feilden B.M. & J. Jokilehto, 1998) มรดกทางวัฒนธรรมเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าซึ่งเกิดขึ้นในอดีต และได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง และมรดกทางวัฒนธรรมบางอย่างกลายเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญและเป็นความภาคภูมิใจของคนในสังคมสืบเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน มรดกทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งสมควรแก่การอนุรักษ์และการศึกษาเรียนรู้ควบคู่กันไป

อีกทั้ง ปัจจุบันมีหลักฐานในเชิงประจักษ์แสดงข้อมูลดัชนีความเชื่อมั่นผู้ประกอบการท่องเที่ยวในประเทศไทย ที่ผ่านมาแสดงให้เห็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวประเทศไทย คือ ราคาที่คุ้มค่า (ร้อยละ 36) อาหารไทย (ร้อยละ 35) ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 34) และวัฒนธรรมไทยและศาสนา (ร้อยละ 31) (สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2561)

ดังกล่าวนี้อาจแสดงให้เห็นว่ามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนในสังคมไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีใช้เฉพาะแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเท่านั้น เพราะมรดกทางวัฒนธรรมของไทยเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติไทย และเป็นสิ่งที่แสดงถึงเกียรติและความภาคภูมิใจของท้องถิ่นและของคนไทยทั้งชาติ ทำให้เกิดความรัก ห่วงแหน เห็นคุณค่า และก่อให้เกิดความรู้สึกความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ เป็นความมั่นคงของชาติ อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมที่ยั่งยืน แทนที่คนไทยจะเป็นผู้บริโภควัฒนธรรมของชาติอื่นอยู่ฝ่ายเดียว

ชุมชนตลาดน้ำเป็นรูปแบบของชุมชนที่อาศัยมรดกทางวัฒนธรรมในการสร้างอาชีพ หรือเป็นแหล่งที่มาของรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนไทยที่มีความผูกพันกับสายน้ำ เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังกล่าวนี้อาจสืบเนื่องจากการที่ตลาดน้ำแห่งแรกของประเทศไทยเกิดขึ้นที่จังหวัดราชบุรี ควบคู่กับการเกิดคลองดำเนินสะดวก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงโปรดให้ขุดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2409 เพื่อให้ประชาชนใช้สัญจรไปมา กระทั่งช่วงปี พ.ศ. 2510 องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ปัจจุบันเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) ได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนด้วยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ จึงส่งผลให้ “ตลาดน้ำ” มีชื่อเสียงในระดับโลก (ราตรี โตเพ่งพัฒน, 2543) กระทั่งปัจจุบัน (พ.ศ. 2561) ตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี มี 4 แห่ง ได้แก่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก (ตลาดเก่า) ตลาดน้ำคลองลัดพลี และตลาดน้ำหลักห้า

อย่างไรก็ดี ผู้ประกอบการบางส่วนประเมินสถานการณ์ท่องเที่ยวต่ำกว่าปกติ เนื่องจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นตัวฉุดรั้ง ทั้งความไม่มั่นใจต่อการเติบโตของเศรษฐกิจไทย และต้นทุนธุรกิจที่เพิ่มขึ้นอันเป็นผลมาจากเงินเฟ้อ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการบางส่วนมีความกังวลเกี่ยวกับปัญหาจากแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเริ่มเสื่อมโทรม หรือมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ หรือแหล่งท่องเที่ยวไม่น่าสนใจ เป็นต้น

ปัญหาดังกล่าวนี้อาจมีแนวทางในการแก้ไขโดยรณรงค์ให้ประชาชนซึมซับและใช้วัฒนธรรมเป็นหลักในการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อเตรียมพร้อมรับกระแสโลกาภิวัตน์ผ่านศาสนาและวิถีชีวิตความเป็นไทย โดยมีการขับเคลื่อนงานการสร้างภูมิคุ้มกันของสังคมในมิติวัฒนธรรม ตามกรอบและแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนบรรลุตามเป้าหมายและเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน ยังไม่มีหลักสูตรแกนกลางสำหรับการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรม และพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้ง ระบบการศึกษา โรงเรียน และการเรียนรู้ภายใต้สภาพสังคมไทยนั้น ยังถูกคุกคามจากกระแสการแข่งขันทางการศึกษาที่รุนแรง แต่ไม่มีระบบการจัดการดูแลมรดกทางวัฒนธรรมที่ถูกต้องและเหมาะสม “โดยชุมชนและเพื่อชุมชน” อย่างแท้จริง

ดังนั้น หากมีการจัดทำต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน พร้อมทั้งมีการจัดทำโครงการนำร่องอบรมหลักสูตรดังกล่าว โดยริเริ่มจากชุมชนที่เข้มงวดทางวัฒนธรรมในการสร้างอาชีพหรือเป็นแหล่งที่มาของรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาทิเช่น “ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี” เป็นต้น ย่อมเชื่อมั่นได้ว่า สังคมไทยสามารถนำองค์ความรู้ในมิติทางศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย มาเป็นปัจจัยส่งเสริม (วัคซีน) ในการทำให้เกิดครอบครัวอบอุ่น สังคมเข้มแข็ง มีความร่วมมือ/รวมใจ/สามัคคี บังเอิญบุคคล เป็นทั้งคนเก่งและดีจนนำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อสังเคราะห์แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน
3. เพื่อนำเสนอต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D)
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่
 - 2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วยพระสงฆ์สังกัดวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ/สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี และผู้บริโภค/นักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 ท่าน
 - 2.2 ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ประกอบด้วยพระสงฆ์สังกัดวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี หัวหน้าหน่วยงานภาครัฐที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ผู้บริหารสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี และผู้นำองค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 ท่าน

3. เครื่องมือการวิจัย ได้แก่

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง จึงใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อนำไปสู่การสนทนา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางการสนทนาร่วมกับผู้สัมภาษณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถามร่วมกัน โดยแนวคำถามในการสัมภาษณ์ได้นำไปตรวจสอบความตรงต่อนี้อากับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และคำนวณค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา และนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข โดยผลการคำนวณค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา เท่ากับ 0.70

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อร่วมกันออกแบบต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันอย่างแท้จริง โดยรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เน้นการการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผล โดยมีผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะเกิดแนวคิด และแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางของการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง

3.3 แบบประเมินผลการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) สำหรับค้นหาความจริงในกรอบวิธีการปฏิบัติงานกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “อบรมหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน” ในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลในเบื้องต้นทั้งทางโทรศัพท์เพื่อขออนุญาต แนะนำตัวคณะผู้วิจัย และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย แล้วจึงนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมายกันไว้ โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงนำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ไขให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งใช้หัวข้อสนทนาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Action) กิจกรรมอบรมต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน เป็นการวิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงาน ซึ่งครอบคลุม Input-Process-Output-Outcome (รายตัวชี้วัด) ร่วมกับสถิติอ้างอิง

จะใช้เพื่ออธิบายความพึงพอใจ และค้นหาความจริงจากการปฏิบัติงาน ตามรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

1.1 ด้านการสร้างจิตสำนึก พบว่า เยาวชนบางคนขาดจิตสำนึกทางสังคม ปัญหาการมุ่งเน้นการสร้างผลกำไรมากกว่าการสร้างจิตสำนึกที่ดี ขาดการณรงคด้วยวิธีการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำส่งผลต่อการสร้างกิจกรรมทางวัฒนธรรม และขาดการสนับสนุนด้านองค์ความรู้จากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ

1.2 ด้านการให้ความรู้ พบว่า มีการให้ความรู้โดยอาศัยวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องด้วยพุทธศาสนาเป็นสื่อกลาง มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชุมชนไว้ที่พิพิธภัณฑ์ประจำชุมชน มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการอาศัยมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อใช้ในการสร้างรายได้หรือสร้างอาชีพ มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ความรู้ในวงกว้าง แต่คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจใฝ่หาหาความรู้ด้านวัฒนธรรม และชาวบ้านบางส่วนยังขาดความรู้ด้านมรดกทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้ความสามารถในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

1.3 ด้านการบริหารจัดการ พบว่า มีการอาศัยนวัตกรรมสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ มีนโยบายรัฐสนับสนุนการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ยังขาดงบประมาณในการบริหารจัดการที่เพียงพอต่อความต้องการ ขาดการกำหนดมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ผู้นำชุมชนบางคนขาดวิสัยทัศน์ และประชาชนบางส่วนให้ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจหรือรายได้มากกว่าเรื่องการอนุรักษ์

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย พบว่า มีความตระหนักรู้ร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีฐานหรือทุนดั้งเดิมทางวัฒนธรรม มีผู้นำชุมชนที่มีความเสียสละ ชุมชนตลาดน้ำมีศักยภาพและมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง แต่ยังขาดกระบวนการทำงานที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดอย่างแท้จริง

1.5 ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ พบว่า พระสงฆ์ยังคงบิณฑบาตทางเรือที่ช่วยรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนชาวคลองโดยทางอ้อม การอนุรักษ์ภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ของชุมชนตลาดน้ำได้รับความสนใจเพราะอิทธิพลจากกระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่การกำหนดอัตลักษณ์ของชุมชนถูกกำหนดโดยภาครัฐซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และชุมชนบางแห่งยังขาดการแสดงออกถึงอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่หรือวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น นอกจากนี้ นายทุนนอกพื้นที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวในการหาผลประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรมมากกว่าการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน และปัญหาความขัดแย้งของวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนกับนโยบายการพัฒนาของรัฐ

2. แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน พบว่า การสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี จำเป็นต้องสร้างหลักสูตร

รองรับกระบวนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน ที่เกิดจากชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน และที่สำคัญต้องนำสู่กระบวนการภาคปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยอาจเริ่มต้นที่เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชุมชน ทั้งนี้ หลักสูตรดังกล่าวควรมีลักษณะเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ที่จัดทำขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมโดยสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีการดำรงชีวิต ศรัทธา และความเชื่อทางศาสนา

3. ต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

ต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ควรมีลักษณะเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ที่มุ่งสร้างจิตสำนึกและวางแผนมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำ มุ่งหมายให้ผู้ผ่านการเรียนรู้ของหลักสูตร มีจิตสาธารณะในการรักษามรดกวัฒนธรรมอันเป็นประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ทั้งในส่วนของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หรือมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ ควรมีกิจกรรมในภาควิชาการและภาคปฏิบัติการควบคู่กันไป โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยึดหลักการประชาธิปไตย และให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมและความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้

ผลการประเมินการปฏิบัติการโดยครอบคลุม Input - Process - Output - Outcome (รายตัวชี้วัด) ต้นแบบกิจกรรมการอบรมหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านบริบท (Context Evaluation) พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 และด้านผลผลิต (Product Evaluation) พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินการปฏิบัติการโดยครอบคลุม Input - Process - Output - Outcome (รายตัวชี้วัด) ต้นแบบกิจกรรมการอบรมหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน

ด้าน	ผลการประเมินการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด)	μ	σ	ระดับ
1	บริบท (Context Evaluation)	3.64	0.643	มาก
2	ปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	3.57	0.649	มาก
3	กระบวนการ (Process Evaluation)	3.64	0.679	มาก
4	ผลผลิต (Product Evaluation)	3.67	0.588	มาก
รวม		3.63	0.583	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

ต้นแบบหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก เชื่อมโยงความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่าย และทุนทางสังคม โดยมุ่งหมายผลลัพธ์ให้ผู้ผ่านการอบรมมีจิตสำนึกรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกในระดับจุลภาค มีจิตสาธารณะในการรักษามรดกวัฒนธรรมอันเป็นประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ทั้งในส่วนของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หรือมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) สารการเรียนรู้ภาควิชาการ โดยหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ในสารการเรียนรู้ภาควิชาการ ประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม หลักการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ตลาดน้ำดำเนินสะดวก และ 2) สารการเรียนรู้ภาคปฏิบัติการ โดยหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ในสารการเรียนรู้ภาคปฏิบัติการ ประกอบด้วย การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก การออกแบบวิธีการพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้ “ต้นแบบหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก” มีทั้งสารการเรียนรู้ในภาควิชาการและภาคปฏิบัติการควบคู่กันไป บนพื้นฐานการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยึดหลักการประชาธิปไตย และให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมและความคิดสร้างสรรค์ ดังกล่าว

แสดงให้เห็นว่า ต้นแบบหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก นี้ มีลักษณะเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นจากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนที่ปรับให้เข้ากับสภาพชีวิตจริงของผู้เรียนตามท้องถิ่นต่างๆ หรือสร้างจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อผู้เรียน เน้นการเรียนรู้ชีวิตของตนเอง ปรับตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการ การใช้เทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลในการเรียนรู้ต่างๆ การเรียนรู้ตามสภาพชีวิตจริงของตนเอง สามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวและท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของมงคลกิตต์ ไหวหารเสาวภาคย์, จิราภรณ์ คล้อยปาน และศิวพร จิตกุล (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “โรงเรียนผู้สูงอายุ: องค์ประกอบ รูปแบบและการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุ” จากผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรและกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจ ในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณค่า ส่งเสริมสุขภาพป้องกันการเจ็บป่วย และดูแลตนเองเบื้องต้น เข้าถึงข่าวสารและสื่อต่าง ๆ ได้ สามารถปรับตัวทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

นอกจากนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของชนันภรณ์ อารีกุล, พระมหามนตรี ญาณมนโต, พระทอง จตปญโญ, สุวิทย์ แวรัมย์ย์ และกิตติรัฐ หุ่นภู (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา” จากผลการวิจัยพบว่า กรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนามีความถูกต้องตามหลักการการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง มีความถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา มีความเหมาะสมในการนำไปใช้จัดการเรียนการสอนกับทุกช่วงวัย ความเป็นไปได้ในการนำกรอบหลักสูตรไปใช้จริง และมีจุดเด่นคือมีความสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย เพราะยึดโยงองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การเป็นคนดีบนฐานของหลักทางศาสนาและการเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตยเข้าด้วยกันอย่างสมดุล และสอดคล้องกับที่พลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ (2557) ได้ทำการวิจัย

เรื่อง “การศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาหมู่บ้านศาลาแดงเหนือ เชียงรายน้อย” จากผลการวิจัยพบว่า มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ที่ถูกเลือกมากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ หอไตรปิฎก โดยจากการสำรวจ พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เลือกหอไตรปิฎกมากที่สุด คือ กลุ่มวัยผู้ใหญ่ และวัยสูงอายุ ซึ่งเหตุผล คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เลือกมีความผูกพันกับโบราณสถานแห่งนี้ ด้วยสร้างขึ้นด้วยความร่วมมือร่วมใจของคนในหมู่บ้านเองและยังเป็นสถาปัตยกรรมที่สวยงามและพบเห็นได้ยากในปัจจุบัน

นอกจากนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุนทรชัย ขอบยศ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่น: กรณีศึกษาการจัดการสิมและสุมแป้ม ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม” จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการบริหารจัดการสิมและสุมแป้ม คือ การจัดการพื้นที่แบบร่วมมือกันโดยเน้นชุมชนเป็นฐาน การทำให้สิมและสุมแป้มเป็นวาระนโยบายของท้องถิ่น การสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนกึ่งนิทรรศการถาวร การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การจัดตั้งและการบริหารกองทุนเพื่อการพัฒนาสิมและสุมแป้ม และการปรับปรุงภูมิทัศน์ในบริเวณรอบสิมเพื่อให้เกิดความสวยงามและยังคงรักษาสภาพสิมไว้ตามแบบอย่างโบราณ และสอดคล้องกับที่ อธิป จันทรสุรีย์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นฐานสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดชุมพร” จากผลการวิจัยพบว่า จำเป็นต้องปลูกฝังให้เยาวชนเกิดความรัก ความหวงแหน และรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตนเอง ทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ต้นทุนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน ในการเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในชุมชน ต้องสนับสนุนการฝึกอบรม ให้ความรู้กับชุมชนในการรักษาดูแลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน และแนะนำแนวทางการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่เหมาะสม ให้กับชุมชน ทั้งนี้ สถาบันการศึกษามีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา วิจัย บริหารจัดการความรู้ และสร้างนวัตกรรมด้านการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เช่น พัฒนาการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย ทันสมัยและน่าสนใจ รวมทั้ง ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม และการนำผลงานวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน การแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมด้านวัฒนธรรม

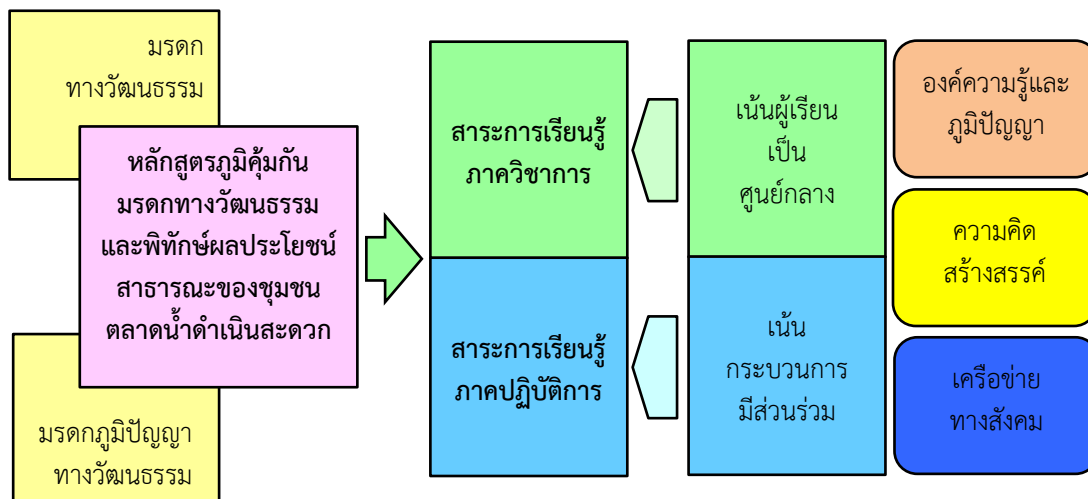
นอกจากนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของปิยะนุช ศิริราชธรรม (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อส่งเสริมและสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม: ศึกษากรณีตั้มยำกุ้ง” จากผลการวิจัยพบว่า ชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิใช้ อนุรักษ์ พื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในขณะที่รัฐต้องมีบทบาทหน้าเป็นผู้สนับสนุนชุมชนท้องถิ่น โดยรัฐให้การช่วยเหลือชุมชนผ่านทางภาครัฐโดยหน่วยงานรัฐ เพื่อบำรุง รักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยภาครัฐต้องจัดตั้งองค์กรภาครัฐให้มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการบำรุงรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยจัดการศึกษาอบรมและจัดกิจกรรมตามความเหมาะสมเพื่อส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและความต้องการของชุมชนสืบไป แม้กฎหมายทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาและด้านการปกป้องมรดกทางวัฒนธรรม ล้วนปราศจากระบบการแบ่งปันผลประโยชน์แก่ชุมชน เนื่องจากระบบการแบ่งปันผลประโยชน์ไม่มีความจำเป็นต่อสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของปัจเจกชน หรือแม้กระทั่งเมื่อรัฐเป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมตามกฎหมายแล้ว ระบบการแบ่งปันผลประโยชน์แก่ชุมชนก็ไม่มีมีความจำเป็นเพราะชุมชนได้รับประโยชน์ทางตรงจากการอนุรักษ์มรดกทาง

วัฒนธรรมของภาครัฐ อย่างไรก็ตาม ระบบการแบ่งปันผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นควรมีขึ้นเมื่อปัจเจกชนหรือกลุ่มปัจเจกชนได้รับผลประโยชน์จากการนำมรดกทางวัฒนธรรมไปต่อยอดทางพาณิชย์กรรม ผู้ใช้ประโยชน์ควรจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้ถือครองหรือชุมชนเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นแหล่งที่มาของการประดิษฐ์ในเชิงอุตสาหกรรมนั้น โดยคิดเป็นร้อยละจากผลผลิต โดยเงินทั้งหมดควรใช้เพื่อวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อการส่งเสริมองค์กรทั้งหลายสำหรับประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์ ผู้ประดิษฐ์ และเพื่อการส่งเสริม สืบทอดและเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาของชาติ และสอดคล้องกับที่พรณงาม โควานนท์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการปั้นและหล่อพระพุทธรูปโลหะบ้านช่างหล่อ ตำบลห้วยยา อำเภอมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่” จากผลการวิจัยพบว่า ผลการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีประสิทธิภาพโดยคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียนและคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ “ต้นแบบหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก” เชื่อมโยงความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่าย และทุนทางสังคม โดยมุ่งหมายผลลัพธ์ให้ผู้ผ่านการอบรมมีจิตสำนึกรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกในระดับจุลภาค มีจิตสำนึกในการรักษามรดกวัฒนธรรมอันเป็นประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ทั้งในส่วนของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หรือมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สรุปลงองค์ความรู้จากการวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย อธิบายได้ดังนี้

“ต้นแบบหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก” เชื่อมโยงความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่าย และทุนทางสังคม โดยมุ่งหมายผลลัพธ์ให้ผู้ผ่านการอบรมมีจิตสำนึกรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกในระดับ

จุลภาค มีจิตสาธารณะในการรักษามรดกวัฒนธรรมอันเป็นประโยชน์ในเชิงสาธารณะทั้งในส่วนของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หรือมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประกอบด้วย

1. สารการเรียนรู้ภาควิชาการ

หลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ในสารการเรียนรู้ภาควิชาการ ประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม หลักการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ตลาดน้ำดำเนินสะดวก

2. สารการเรียนรู้ภาคปฏิบัติการ

หลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ในสารการเรียนรู้ภาคปฏิบัติการ ประกอบด้วย การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก และการออกแบบวิธีการพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกเชิงสร้างสรรค์

ทั้งนี้ “ต้นแบบหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก” มีทั้งสารการเรียนรู้ภาควิชาการและภาคปฏิบัติการควบคู่กันไป บนพื้นฐานการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยึดหลักการประชาธิปไตย และให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมและความคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำการวิจัยไปใช้

การนำต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน ไปใช้ ควรเผยแพร่การสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนในระบบเครือข่ายสารสนเทศออนไลน์ พร้อมทั้ง ผลักดันให้เป็นต้นแบบหลักสูตรท้องถิ่นของชุมชนตลาดน้ำในภูมิภาคอื่นของประเทศ และสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ โดยกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็งของหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปเพื่อให้สามารถสร้างผลกระทบต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางและยั่งยืน ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับ การบูรณาการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม

เอกสารอ้างอิง

- ชนันภรณ์ อารีกุล, พระมหามนตรี ญาณมนโต, พระทอง จตปญโญ, สุวิทย์ แสงรัมย์ และกิตติรัฐ หุ่นภู. (2560). **การพัฒนากรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปิยะนุช ศิริราชธรรม. (2561). **มาตรการทางกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อการส่งเสริมและสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม: ศึกษากรณีตั๋มย้ากั้ง**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสยาม.
- พรรณงาม โควานนท์. (2558). **การศึกษาองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการปั้นและหล่อพระพุทธรูปโลหะบ้านช่างหล่อ ตำบลหายยา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ. (2557). **การศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา หมู่บ้านศาลาแดงเหนือ เชียงรากน้อย**. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- มงคลกิตต์ ไหวหารเสาวภาคย์, จิราภรณ์ คล้อยปาน และศิวพร จิตกุล. (2561). **โรงเรียนผู้สูงอายุ: องค์ประกอบรูปแบบและการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุ**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราตรี โตเฟ่งพัฒน์. (2543). **ตลาดน้ำ: วิถีชีวิตของเกษตรกรภาคกลาง**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561). **ดัชนีความเชื่อมั่นผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทย ไตรมาสที่ 4 ปี 2561**. กรุงเทพมหานคร: สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สุนทร ศรีหนองบัว. (2560). **การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุนทรชัย ขอบยศ. (2562). **แนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่น: กรณีศึกษาการจัดการส้มและฮูปแต้ม ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม**. **วารสารการเมืองการปกครอง**. 9(3). 55.
- อธิป จันทรสุรีย์. (2561). **การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นฐานสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดชุมพร**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Feilden B.M. & J. Jokilehto. (1998). **Management Guidelines for World Heritage Sites**. Rome: N.P.

การพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี*

THE DEVELOPMENT OF PRESERVE CULTURAL HERITAGE VOLUNTEER NETWORK OF THE FLOATING-MARKET COMMUNITY IN RATCHABURI PROVINCE

¹พระครูวาทีวรวัฒน์ PhrakhuWateewarawat, ²พระสมุทรวิชโรโสภณ Phra Samutvachirasophon, ³พระครูวิสุทธนันท์คุณ Phrakhuwisutthantakun, ⁴พระมหากังวาล อธิธมโม Phramahakangwal Dhiradhammo, ⁵พระครูวัชรชลธรรม Phrakhu Watcharachonladham, ⁶พระมหาประกอบ โชติปัญโญ Phramaha Prakob Chotipoonyo, ⁷พระครูปลัดสมกิจ วรธมโม Phrakhu Palad Somkit Warathammo, ⁸พระมหาทวีศักดิ์ คุณธมโม Phramaha Thaweesak Gunadhammo, ⁹พระใบฎีกาสรัชย์ ชินวโร Phrabaidika Sorachai Jinavaro, ¹⁰ศุภกัญญา ศรีคำไทย Sukpinya Srikomthai

^{1,2,3,4,5,6,7,8,9,10}วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ratchaburi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: M.A.Ratchaburi1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์สภาพการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี 2) สร้างเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม 3) นำเสนอต้นแบบกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีข้อมูลสำคัญได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจงตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม 23 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาใช้เป็นฐานคิดสำคัญในวิเคราะห์และออกแบบต้นแบบกิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน พร้อมนำไปทดสอบระดับภาคสนาม โดยอาสาสมัคร จำนวน 30 คน วิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงานรายตัวชี้วัดร่วมกับสถิติอ้างอิง ตามรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี พบว่า เน้นการใช้มรดกวัฒนธรรมของชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว เป็นต้น 2) แนวทางการสร้างเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน มีลักษณะเป็นเครือข่าย “บวร” 3) ต้นแบบกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี เกิดจากความร่วมมือของภาคี “เครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีชุมชนตลาดน้ำดำเนิน ฯ” ซึ่งมีกิจกรรมภาคปฏิบัติการรณรงค์การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยเน้นการเผยแพร่กฎหมายควรรู้สำหรับประชาชนชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก รวม 22 ฉบับ

คำสำคัญ: การพัฒนา, เครือข่าย, จิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม, ชุมชนตลาดน้ำ

Abstract

The purposes of this research article were 1) to analyze the state of participation in preserve cultural heritage of the floating-market community in Ratchaburi province, 2) to synthesize the guidelines of creating the heritage immunity and public interest of the floating market communities in Ratchaburi province, 3) to create a volunteer network for conservation the cultural heritage of floating market community in Ratchaburi province through the participation process of social institutions. This research was an operational research with the important data obtained from in-depth interviews and specific group discussions from 23 people by a specific random method according to the characteristics of representation of an appropriate sample group. The data were analyzed by trying to maintain the original phrases in order to serve as a base for analysis and design the activity model that appropriate and consistent with current conditions, and put it to the field test with 30 volunteers. Analyzing the performance process by each indicator together with reference statistics to find the fact from the practice of the form of action research. The findings of this research were following: 1) The state of participation in preserve cultural heritage of the floating-market community in Ratchaburi province found that based on planning aspect, it was found that cultural heritage of the community was used as a tool to generate income from tourism etc., 2) the guidelines for creating a volunteer network for conservation the cultural heritage of floating market community through the participation process of social institutions that appropriate and consistent with current conditions that was characterized by a network of "Pavara" , and 3) the network of volunteer conservation of culture way of the Damnoen Saduak floating-market community which had an action campaign for cultural heritage conservation and cultural heritage by emphasizing on the dissemination of 22 issues of laws that should be known for the people of the Damnoen Saduak floating-market community.

Keywords: Development, Network, Preserve Cultural Heritage Volunteer, Floating-Market Community

บทนำ

เครือข่าย (Network) เป็นกลุ่มบุคคลหรือองค์การที่มีความเห็นใกล้เคียงกัน มีการติดต่อสนับสนุนซึ่งกันและกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) หรือการที่องค์การ หน่วยงาน หรือสถาบันใดๆ ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากัน ภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543) เครือข่ายทางสังคม (Social Network) มีพัฒนาการมาจากพื้นฐานของทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) โดยมีฐานคติ (Assumption) คือ ในเครือข่ายสังคมจะประกอบไปด้วยบุคคลหรือตัวแสดง (Actor) ที่มีความสัมพันธ์ (Relation) ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือหน้าที่ที่แต่ละคนหรือคู่ความสัมพันธ์ที่มีอยู่

เครือข่ายทางสังคม มีลักษณะเป็นรูปแบบทางสังคมที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์การเพื่อการแลกเปลี่ยน การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และการร่วมกันทำงาน (นฤมล นิราทร, 2543) ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว เหตุผลสำคัญของการเกิดของเครือข่ายหรือการสร้างเครือข่ายเป็นการสนองความต้องการหลากหลายประการ คือ 1) ต้องการมีพวกในการทำงาน ต้องการมีหมู่ 2) ต้องการทรัพยากรในการทำงานเพิ่มขึ้น 3) ต้องการรับภาระความเสี่ยงในกิจกรรมร่วมกัน 4) ต้องการความชำนาญเฉพาะด้านในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะเมื่อปัญหาในปัจจุบันมีหลายมิติ ความชำนาญเฉพาะด้านของแต่ละบุคคล หรือองค์การช่วยให้การมองปัญหาชัดเจนยิ่งขึ้น และ 5) ต้องการประหยัด เนื่องจากเกิดการแบ่งงานกันทำ ความซ้ำซ้อนในการทำงานลดลงต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2550)

เครือข่าย (Network) เปรียบเทียบได้กับคำกล่าวที่ว่า “คนเดียวหัวหาย สองคนเพื่อนตาย” การที่บริษัทหรือองค์การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายจะเกิดประโยชน์และข้อได้เปรียบกว่าการอยู่เพียงลำพังเนื่องจาก ประโยชน์และข้อได้เปรียบของเครือข่ายที่ได้รับจะเป็นผลมาจากความร่วมมือที่เกิดขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548)

จังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดที่มีมรดกทางวัฒนธรรมสำคัญที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์จำนวนมาก แต่สิ่งหนึ่งที่มีคุณค่าและเป็นแหล่งที่มาของรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลกคือ “ตลาดน้ำ” ซึ่งปัจจุบัน พบว่า มี 4 แห่ง ได้แก่ 1) ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตั้งอยู่ที่ ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี 2) ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก (ตลาดเก่า) ตั้งอยู่ที่ ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี 3) ตลาดน้ำคลองลัดพลี ตลาดน้ำคลองลัดพลี ตั้งอยู่ที่ ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และ 4) ตลาดน้ำหลักห้า ตั้งอยู่ที่ ตำบลประสาธสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545) บ่งชี้ว่า แม้ตลาดน้ำจะมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง แต่ในการเติบโตนั้นมีปัจจัยหลายประเด็นเป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งส่งผลกระทบในเชิงลบ คือ ปัญหาสภาพแวดล้อม หรือปัญหาการมุ่งเน้นการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคเป็นหลักมากกว่าการวางแผนใช้ประโยชน์ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน รวมถึงปัญหาการรักษาวิถีชีวิตชุมชน ประเพณีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชน ดังกล่าวนี้นี้ เป็นปัญหาสำคัญที่ทุกฝ่ายต้องรีบเร่งดำเนินการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เพื่อใช้มรดกทางวัฒนธรรมในการสร้างอาชีพ หรือเป็นแหล่งที่มาของรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

อีกทั้ง สืบเนื่องจากเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2554 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแผนการตรากฎหมายที่จำเป็นต่อการดำเนินงานตามนโยบายและแผนการบริหารราชการบริหารแผ่นดิน พ.ศ. 2555-2558 (แผนนิติบัญญัติ) ลำดับ 47 นโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต (4.4) ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ โดยกำหนดให้กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมเป็นผู้ดำเนินการ และกำหนดให้เสนอร่างกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรีภายใน พ.ศ. 2557 อันเป็นผลให้เกิด “พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559” ประกาศในราชกิจจานุเบกษา หน้า 1 เล่ม 133 ตอนที่ 19 ก วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2559 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2559)

โดยที่ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ได้แจ้งเหตุผลในการประกาศใช้ท้ายพระราชบัญญัติว่า “โดยที่มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นสมบัติล้ำค่าที่ได้มีการสร้างสรรค์ สืบส่ง ปลุกฝังและสืบทอดในชุมชนจากคนรุ่นหนึ่งมาอีกคนรุ่นหนึ่ง แต่ในปัจจุบันมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมดังกล่าว ได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งภายในและต่างประเทศ บางครั้งมีการนำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปใช้ในทางบิดเบือนหรือไม่เหมาะสมและอาจเป็นเหตุให้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเหล่านั้นต้องเสื่อมสูญไปอย่างน่าเสียดาย สมควรจัดให้มีการส่งเสริมและรักษา มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้มีความสืบเนื่องและยั่งยืนสืบไปจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2559)

โดยนัยนี้ ประเทศไทยมีจุดแข็งสำคัญ คือ คนไทยมีจิตสำนึกเพื่อส่วนร่วม มีจิตสาธารณะ มีความเสียสละต่อหมู่คณะ ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ดังกล่าวนี้น หากมีการสร้างเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม ย่อมเชื่อมั่นได้ว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้เป็นอย่างดี ตามนโยบายของรัฐบาล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อสร้างเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม
3. เพื่อนำเสนอต้นแบบกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D)
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่
 - 2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย พระสงฆ์สังกัดวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐหรือสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ผู้นำชุมชน/ผู้นำองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี และผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 ท่าน

2.2 ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย พระสงฆ์ สังกัดวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐหรือสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี และผู้นำองค์กรภาคประชาชนในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 ท่าน

3. เครื่องมือการวิจัย ได้แก่

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง จึงใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อนำไปสู่การสนทนา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางของการสนทนาร่วมกับผู้สัมภาษณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถามร่วมกัน โดยแนวคำถามในการสัมภาษณ์ได้นำไปตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหากับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และคำนวณค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา และนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข โดยผลการคำนวณค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา เท่ากับ 0.70

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์ต้นแบบกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ตามแนวทางการสร้างเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม โดยรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เน้นการการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผล โดยมีผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะเกิดแนวคิด และแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางของการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง

3.3 แบบประเมินผลการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) สำหรับค้นหาความจริงในรอบวิธีการปฏิบัติงานกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “ต้นแบบกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี” ในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลในเบื้องต้นทั้งทางโทรศัพท์เพื่อขออนุญาต แนะนำตัวคณะผู้วิจัย และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย แล้วจึงนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมายกันไว้ โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงนำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งใช้หัวข้อสนทนาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Action) ต้นแบบกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี เป็นการวิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงาน ซึ่งครอบคลุม Input - Process - Output - Outcome (รายตัวชี้วัด) ร่วมกับสถิติอ้างอิงจะใช้เพื่ออธิบายความพึงพอใจ และค้นหาความจริงจากการปฏิบัติงาน ตามรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการณ์มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า มีเวทีประชาคมหรือช่องทางรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนงาน มีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของแผน มีแผนระดับชุมชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาตำบล มีรายละเอียดของแผนงานครอบคลุมการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม แผนงานประกอบด้วยแผนระยะสั้น-ปานกลาง-ระยะยาว และมีความต้องการงบประมาณเพิ่มขึ้น

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ พบว่า มีการใช้มรดกวัฒนธรรมของชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว มีการเปิดโอกาสในการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในชุมชน มีการดำเนินงานโดยมุ่งผลลัพธ์ทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีการดำเนินงานแก้ไขปัญหาและพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นเครือข่าย และมีการดำเนินงานโดยสอดคล้องกับแผนงานระดับจังหวัดทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามผล พบว่า เน้นข้อมูลป้อนกลับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่และนักท่องเที่ยวทั่วไป มีการประเมินผลตามตัวชี้วัดทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีการประเมินผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการดำเนินงานในช่องทางสาธารณะ มีการประเมินความคุ้มค่าโดยเปรียบเทียบผลลัพธ์กับงบประมาณหรือทรัพยากรที่ใช้ไป มีการประเมินผลเป็นระยะตามสัมฤทธิ์ผลของงานและกระบวนการหรือขั้นตอนการปฏิบัติงาน

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในปรับปรุง พบว่า ให้ความสำคัญกับกระบวนการปรับปรุงแก้ไขโดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการปรับปรุงเพื่อให้ได้ผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นจากวงจรการดำเนินงานที่ผ่านมา มีแผนการปรับปรุงที่เปิดเผยต่อสาธารณชนในช่องทางสาธารณะ และผลการดำเนินงานในรอบหนึ่งๆ จะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการวางแผนปรับปรุงที่รัดกุมในรอบถัดไป

2. แนวทางการสร้างเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม

แนวทางการสร้างเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน มีลักษณะเป็นรูปแบบเครือข่าย “บวร” ประกอบด้วย บ-บ้าน ที่ประชาชนมีความเข้มแข็งและยอมรับความเปลี่ยนแปลง

ว-วัด ที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำจิตวิญญาณของกลุ่มภาคี และ ร-ราชการและโรงเรียน มีองค์ความรู้และนวัตกรรมสำหรับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในเชิงสร้างสรรค์

3. การพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

การพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี พบว่าต้นแบบกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี เชื่อมโยงเครือข่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนทางสังคม เกิดจากความร่วมมือของภาคี “เครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำดำเนินฯ” ซึ่งมีลักษณะเป็นเครือข่าย “บวร” ประกอบด้วย บ-บ้าน ที่ประชาชนมีความเข้มแข็งและยอมรับความเปลี่ยนแปลง ว-วัด ที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำจิตวิญญาณของกลุ่มภาคี และ ร-ราชการและโรงเรียน มีองค์ความรู้และนวัตกรรมสำหรับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในเชิงสร้างสรรค์ โดย “เครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำดำเนินฯ” มีกิจกรรมภาคปฏิบัติการรณรงค์การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยเน้นการเผยแพร่กฎหมายควรรู้สำหรับประชาชนชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี รวม 22 ฉบับ ทั้งนี้ ผลการประเมินการปฏิบัติการโดยครอบคลุม Input - Process - Output - Outcome (รายตัวชี้วัด) ต้นแบบกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) พบว่าโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ผลการประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ผลการประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 และผลการประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินการปฏิบัติการโดยครอบคลุม Input - Process - Output - Outcome (รายตัวชี้วัด) ต้นแบบกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

ด้าน	ผลการประเมินการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด)	μ	σ	ระดับ
1	บริบท (Context Evaluation)	3.83	0.418	มาก
2	ปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	3.88	0.320	มาก
3	กระบวนการ (Process Evaluation)	3.82	0.364	มาก
4	ผลผลิต (Product Evaluation)	3.90	0.355	มาก
รวม		3.86	0.306	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

ต้นแบบกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ของ เครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำดำเนินฯ เชื่อมโยงเครือข่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนทางสังคมด้วย โดยต้นแบบกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี นี้ เกิดจากความร่วมมือของภาคีเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำดำเนินฯ ซึ่งมีลักษณะเป็นเครือข่าย “บวร” ประกอบด้วย บ-บ้าน ที่ประชาชนมีความเข้มแข็งและยอมรับความเปลี่ยนแปลง

ว-วัด ที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำจิตวิญญาณของกลุ่มภาคี และ ร-ราชการและโรงเรียน มุ่งองค์ความรู้และนวัตกรรมสำหรับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในเชิงสร้างสรรค์ โดย เครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์วิถีชุมชนตลาดน้ำดำเนิน ฯ มีกิจกรรมภาคปฏิบัติการรณรงค์การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยเน้นการเผยแพร่กฎหมายความรู้สำหรับประชาชนชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี 22 ฉบับ ครอบคลุมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้วย

แสดงให้เห็นว่า เครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์วิถีชุมชนตลาดน้ำดำเนิน แม้จะเป็นเครือข่ายความร่วมมือที่มีความเป็นรูปธรรม มองเห็นได้ มีโครงสร้างทางสังคมในระดับหนึ่ง ในแบบไม่เป็นทางการ แต่ในการดำเนินงานสร้างนั้นได้ส่งเสริมกระบวนการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่มีปฏิสัมพันธ์ทางตรง ให้สมาชิกภาคีเครือข่ายรู้จักรับรู้ข้อมูลที่เหมือนกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีความสนใจร่วมกัน เสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน มีการเกื้อหนุนพึ่งพากันในเชิงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งระบบ ตั้งแต่การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล โดยการสนับสนุนจากหลายฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งจากภายในและภายนอกเครือข่าย โดยมีคนในชุมชนสนับสนุนและร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้คนในชุมชนและมีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับผลกระทบเชิงบวกและได้รับประโยชน์เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายอย่างเป็นระบบ มีสถาบันทางสังคมช่วยขับเคลื่อนและสร้างเครือข่าย พร้อมขยายผลสัมฤทธิ์ไปสู่มิติต่างๆ ได้อย่างแท้จริง ดังกล่าวนี้อ สอดคล้องกับที่พระใบฎีกาสุญญา อภิวัฒน์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายการพัฒนาความเป็นเมืองของชุมชนในตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองไร่ขิง ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ได้แก่ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และสามารถเสนอความคิดเห็นได้ทุกกรณีอย่างอิสระ ใช้กระบวนการสื่อสารเป็นกลยุทธ์ในการให้ประชาชนรับรู้เข้าใจเข้าถึงสารัตถประโยชน์ของกระบวนการกลายเป็นเมืองของชุมชนเพื่อการปรับตัว ควรส่งข่าวสารถึงบ้านและใช้สถานีวิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างแรงจูงใจกระตุ้นประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 2) การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ พบว่า ควรประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการหลายๆ ช่องทาง เช่น วิทยุชุมชน จุลสารข่าวสาร เป็นต้น จัดตั้งกลุ่มย่อยมีประธานกลุ่มแต่ละกลุ่มประชุมกลุ่มย่อย และจัดประชุมในวันเวลาที่เหมาะสม มีการจัดกิจกรรมสันทนาการช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ เช่น อุทกภัย อัคคีภัย เป็นต้น เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันเพื่อผู้ทุกข์ยากและเกิดการร่วมมือช่วยเหลือกันภายในชุมชนโดยอัตโนมัติ นำคณะกรรมการในชุมชนไปศึกษาดูงานในชุมชนอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งก่อให้เกิดการซึมซับความรับผิดชอบโดยปริยาย 3) การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ พบว่า ควรสำรวจความต้องการของประชาชนและจัดสวัสดิการตอบสนองตามความสามารถของชุมชน ที่สามารถทำได้ จัดสวัสดิการให้ครอบคลุมทั่วถึงและจัดสวัสดิการที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต จัดการช่วยเหลือด้านอุปโภคบริโภคใช้ดูแลผู้สูงอายุในลักษณะชมรมผู้สูงอายุ 4) การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล พบว่า เมื่อจัดกิจกรรมโครงการต่างๆ ควรประเมินและประชุมสรุปก่อนปิดกิจกรรมโครงการแต่ละโครงการอย่างต่อเนื่อง กระจายข่าวการดำเนินงานในหลายๆ ช่องทาง เช่น หอกระจายข่าว เอกสาร แผ่นพับ และให้ประธานชุมชนแจ้งประชาชนโดยแจ้งข้อมูลทั้งด้านบวกและด้านลบตามความเป็นจริง และร่วมกันหาแนวทางปรับปรุงพัฒนาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาชุมชนต่อไป

ดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจิรศักดิ์ ปันลำ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบและกระบวนการสร้างเครือข่ายมัคทายกในการส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธ ศาสนาในล้านนา” จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเครือข่ายของมัคทายกในล้านนา เป็นการรวมตัวแบบไม่เป็นทางการ โดยมีกระบวนการในการสร้างเครือข่ายของมัคทายกที่ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ 1) ขึ้นตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายของมัคทายก 2) ขึ้นประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่ายของมัคทายก 3) ขึ้นสร้างพันธสัญญาร่วมกัน 4) ขึ้นบริหารจัดการเครือข่ายมัคทายก 5) ขึ้นพัฒนาความสัมพันธ์ และ 6) ขึ้นรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ประสิทธิผลของการสร้างเครือข่ายขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ คือ มัคทายกที่เข้าร่วมต้องศรัทธาเครือข่ายด้วยความเต็มใจ สมาชิกกลุ่มมัคทายกต้องยอมรับในวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ร่วมกัน และกลุ่มมัคทายกต้องตระหนักถึงความสำคัญของเครือข่ายอยู่เสมอ และสอดคล้องกับที่ทรงเดช ทิพย์ทอง, มานิตย์ โกวฤทธิ์ และศตวรรษ หน่อแก้ว (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปบนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา” จากผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปบนเส้นทางของบ้านศิลปินล้านนาของจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 1) การดำเนินการกิจกรรมของเครือข่ายให้มีความต่อเนื่อง 2) ความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลายฝ่าย 3) การพัฒนาฐานข้อมูลเครือข่ายที่ทันสมัย 4) ความพร้อมของกลุ่มศิลปินภายในเครือข่าย และ 5) การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอก และสอดคล้องกับที่สุพิมล ศรศักดิ์, สิทธิมนต์ ดิสันเทียะ และเรืองเดช เขจรศาสตร์ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญในจังหวัดอุบลราชธานี” จากผลการวิจัยพบว่า การสร้างเครือข่ายทางการศึกษาทำให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ มีกิจกรรมทางกลุ่มได้อย่างต่อเนื่องไม่ขาดสายถ้ามีการสนับสนุนงบประมาณให้ต่อเนื่อง เพื่อสอดคล้องกับการเป็นอาเซียน และการมีเครือข่ายได้ประโยชน์มากในแง่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูแต่ละกลุ่มสาระ การแก้ปัญหาในชั้นเรียน การทำวิจัย หรือการนำวัสดุทางการศึกษา ทำให้เจ้าหน้าที่ ครู นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เป็นสากลมากขึ้น

นอกจากนี้ ผลงานวิจัยสอดคล้องกับที่พระครูบรรลือวิทย์ (สมพงษ์ สิริวัฒน) (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การท่องเที่ยวชุมชน: การวิเคราะห์กระบวนการสร้างเครือข่ายและผลสัมฤทธิ์ในจังหวัดจันทบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสร้างเครือข่ายเกิดจากการกลไกขับเคลื่อนส่วนราชการของจังหวัดจันทบุรีร่วมกับภาคเอกชนเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวชุมชน รองรับการจัดการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ และสร้างการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนเศรษฐกิจภาพรวมของจังหวัดจันทบุรี โดยจัดทำนโยบายระดับจังหวัด แผนยุทธศาสตร์จังหวัดส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับจังหวัด ระดับชุมชนเชื่อมโยงทั้งจังหวัดจันทบุรี หน่วยงานที่เป็นกลไกสำคัญในระดับจังหวัด คือ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานสถิติจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด และองค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี เป็นต้น ทั้งหมดเป็นหน่วยงานภาครัฐ มีส่วนสำคัญในการสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการขยายผลการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดจันทบุรีและแหล่งท่องเที่ยวชุมชน พร้อมทั้งขยายผลไปยังส่วนย่อยที่สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวตามคุณลักษณะแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ และแหล่งท่องเที่ยวชุมชนจะขยายผลการสร้างเครือข่ายไปยังส่วนย่อยๆ ที่สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวตามคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ เช่น แหล่งท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมจะเชื่อมโยงกับวัดซึ่งเป็นเครือข่ายหลักสำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลและองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้เกิดการจัดทำแผนจัดการแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนสนับสนุนและร่วมจัดกิจกรรมต่างๆ ที่แหล่งท่องเที่ยว

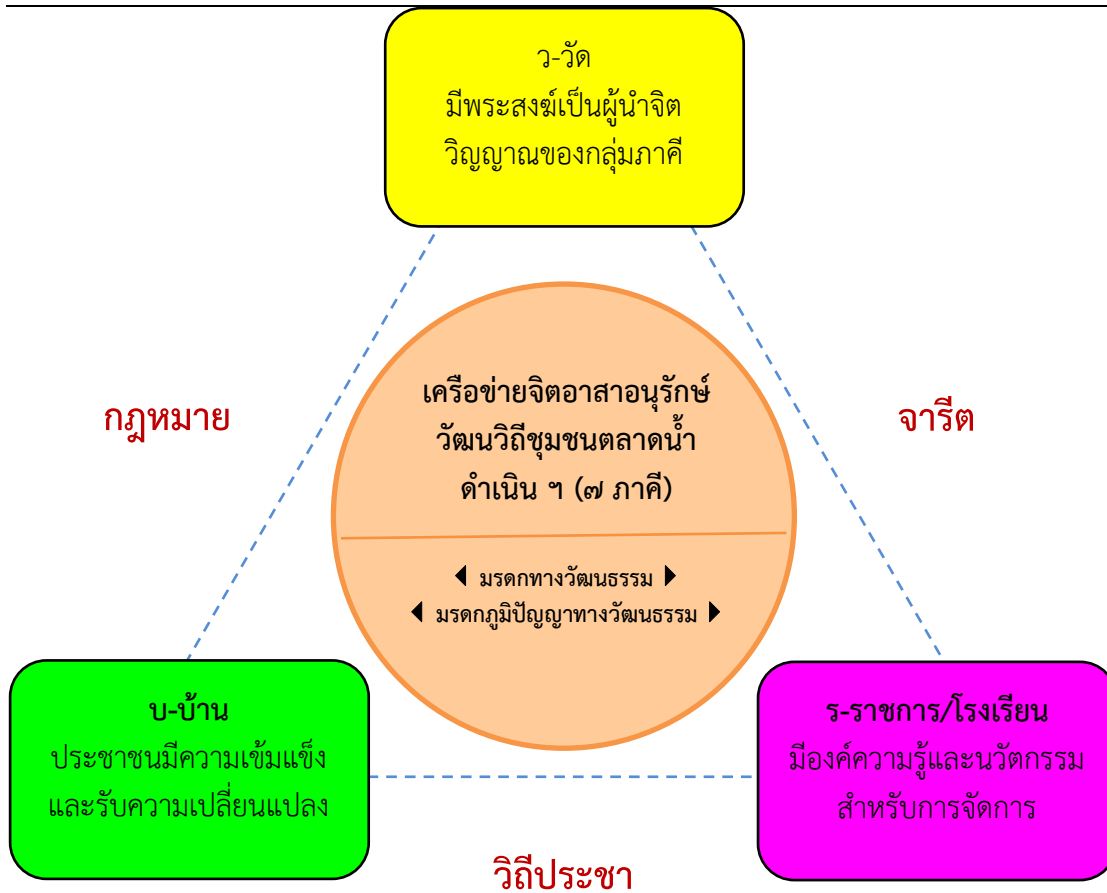

จัดขึ้น ประชาชนและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องซึ่งได้รับผลกระทบเชิงลบและผลประโยชน์เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย
 อย่างเป็นระบบภายใต้ภาครัฐเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนและสร้างเครือข่ายขยายผลสัมฤทธิ์ไปสู่มิติต่างๆ

นอกจากนี้ ผลงานวิจัยสอดคล้องกับที่พระชัย พิณพวงษ์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการ
 สร้างเครือข่ายขององค์กรพุทธโลก” จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบสำคัญของการสร้างเครือข่าย
 ประกอบด้วย 1) สมาชิกต้องรู้จักรับรู้ข้อมูลที่เหมือนกัน (Common Perception) 2) สมาชิกต้องมีวิสัยทัศน์
 ร่วมกัน (Common Vision) 3) การมีความสนใจร่วมกัน หรือคำนึงถึงผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย
 (Mutual Interests) 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (Stakeholders Participation) 5) มีการ
 เสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกัน (Complementary Relationship) 6) มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน (Inter
 Dependence) 7) การมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน (Interaction) และสอดคล้องกับที่พระครูสิริสุตานุยุต
 (สมาน จันทรสี) (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะด้านการศึกษา
 พระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของเครือข่ายชาวพุทธ จังหวัดลำพูน” จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วม
 ในการกำหนดนโยบายสาธารณะด้านการศึกษาพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม เป็นกระบวนการหนึ่งที่เป็น
 การกำหนดปัญหาร่วมกันเพื่อให้การมองเห็นถึงปัญหาและการสะท้อนปัญหามีความชัดเจน โดยอาศัย
 กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการกำหนดและสะท้อนปัญหาร่วมกัน ซึ่งกระบวนการมีส่วน
 ร่วมเกิดขึ้นจากจิตสำนึกของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและเพื่อการพัฒนาศักยภาพอัน
 พึ่งปรารถนาให้สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับที่ สิทธิชัย เครืออุดมกุล (2562) ได้ทำ
 การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาระบบเครือข่ายและความรับผิดชอบต่อสังคมของอุตสาหกรรมผลิตแก้วไทย”
 จากผลการวิจัยพบว่า เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่แตกต่างไปจากกลุ่ม โดยที่กลุ่ม
 จะมีขอบเขตที่ชัดเจน รู้ว่า ใครเป็นสมาชิก ใครไม่ใช่สมาชิก มีความเป็นรูปธรรม มองเห็นได้ มีโครงสร้างทาง
 สังคมในระดับหนึ่ง แต่เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขต การเชื่อมความสัมพันธ์
 ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอาจจะมองเห็นและมองไม่เห็นเป็นรูปธรรมก็ได้ สาระของการเชื่อมโยงระหว่างกันที่จะ
 ช่วยให้เห็นรูปธรรมของเครือข่ายมี 3 ลักษณะ คือ เครือข่ายการแลกเปลี่ยน เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร
 และเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ “ต้นแบบกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทาง
 วัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี” เกิดจากความร่วมมือของภาคี “เครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์วัฒนธรรม
 ชุมชนตลาดน้ำดำเนินฯ” ซึ่งมีลักษณะเป็นเครือข่าย “บวร” ประกอบด้วย บ-บ้าน ที่ประชาชนมีความเข้มแข็ง
 และยอมรับความเปลี่ยนแปลง ว-วัด ที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำจิตวิญญาณของกลุ่มภาคี และ ร-ราชการและ
 โรงเรียน มีองค์ความรู้และนวัตกรรมสำหรับการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในเชิงสร้างสรรค์
 สรุปลงองค์ความรู้จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย อธิบายได้ดังนี้

“ต้นแบบกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี” เชื่อมโยงเครือข่าย ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนทางสังคมเข้าไว้ด้วยกัน โดยภาคีเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำดำเนินฯ ทั้ง 7 ประกอบด้วย

1. ชมรมคนรักตลาดน้ำดำเนิน (บ - บ้าน: องค์กรชุมชน)
2. ชมรมวิถีคลองวิถีไทย (บ - บ้าน: องค์กรชุมชน)
3. คณะสงฆ์อำเภอดำเนินสะดวก (ว - วัด: องค์กรศาสนา)
4. ชมรมศิษย์เก่าวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี (ร - รัฐ: ราชการ/โรงเรียน)
5. โรงเรียนอนุบาลวัดโชติทายการาม (ร - รัฐ: ราชการ/โรงเรียน)
6. อำเภอดำเนินสะดวก (ร - รัฐ: ราชการ/โรงเรียน)
7. เทศบาลดำเนินสะดวก (ร - รัฐ: ราชการ/โรงเรียน)

“ต้นแบบกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี” เป็นกิจกรรมภาคปฏิบัติการรณรงค์การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยเน้นการเผยแพร่กฎหมายควรรู้สำหรับประชาชนชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ในลักษณะสื่อสร้างสรรค์ที่เป็นสื่อประชาสัมพันธ์เชิงรุกเกี่ยวกับกฎหมาย จารี และวิถีประชา โดยให้ความสำคัญกับ

กฎหมายอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประชาชนควรรู้ รวม 22 ฉบับ อาทิเช่น พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังได้เผยแพร่ “พระปฐมบรมราชโองการ” ใน พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลราชกุมาร มหาวชิราลงกรณ มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 เพื่อเฉลิมพระเกียรติ ฯ อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำต้นแบบการพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ไปใช้ ควรบูรณาการร่วมกับภารกิจในโครงการหมู่บ้านรักษาศิล 5 เพื่อให้เกิดความยั่งยืนและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และบูรณาการร่วมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างอาชีพหรือแหล่ง ที่มาของรายได้ในระยะยาวแก่คนในชุมชน ทั้งนี้ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความร่วมมือร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และองค์กรคณะสงฆ์ในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปเพื่อให้สามารถสร้างผลกระทบต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับ การสร้างต้นแบบนันทนาการและต้นแบบชุมชนนันทนาการเครือข่ายตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรีในเชิงสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). **การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมีเดีย.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2559). **เจตนารมณ์พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559**. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายผลิตเอกสาร สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). **สถานการณ์การท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จิรศักดิ์ ปันลำ. (2560). **รูปแบบและกระบวนการสร้างเครือข่ายมัคทายกในการส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในล้านนา**. คุษภินิพนธ์พุทธศาสตร์คุษภินิติต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทรงเดช ทิพย์ทอง, มานิตย์ โกวิทฤทธิ์ และศตวรรษ หน่อแก้ว. (2562). **การพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีศิลปบนเส้นทางบ้านศิลปินล้านนา**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นฤมล นิราทร. (2543). **การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พรชัย พิญญพงษ์. (2560). รูปแบบการสร้างเครือข่ายขององค์กรพุทธโลก. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูบวรสิริทัต (สมพงษ์ สิริวงโณ). (2560). การท่องเที่ยวชุมชน: การวิเคราะห์กระบวนการสร้างเครือข่ายและผลสัมฤทธิ์ในจังหวัดจันทบุรี. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสิริสุตานุยุต (สมาน จนทรีสี). (2556). การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะด้านการศึกษาพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของเครือข่ายชาวพุทธ จังหวัดลำพูน. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาสัญญา อภิวงโณ. (2558). กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายการพัฒนาความเป็นเมืองของชุมชนในตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2560). เครือข่าย: นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2548). เครือข่ายวิสาหกิจ (คลัสเตอร์) เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สิทธิชัย เครือวุฒิกุล. (2562). รูปแบบการพัฒนาระบบเครือข่ายและความรับผิดชอบต่อสังคมของอุตสาหกรรมผลิตแก้วไทย. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุพิมล ศรศักดิ์, สิทธิมนต์ ตีสันเทียะ และเรืองเดช เขจรศาสตร์. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญในจังหวัดอุบลราชธานี. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1*

A STUDY THE STATE AND PROBLEMS IN KNOWLEDGE MANAGEMENT BASED
ON BUDDHADHAMMA IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF BANGKOK
SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

¹พระครูนวกาโร (สง่า สิริธโร) Phrakrunawakarnwimon (Sa-nga Siridharo),

²สมศักดิ์ บุญปู Somsak Boonpoo, ³พีรวัฒน์ ชัยสุข Peravat Chaisuk

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: phraatikhun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยมีวิธีการวิจัยประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อยู่ในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้าน คือ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ การเรียนรู้ และปัญหาการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรม คือ ขาดการถ่ายทอดความรู้มีการจัดเก็บไว้หลากหลายแห่งกระจายการไม่นำ ความรู้มาสร้างความสามารถในการแข่งขัน ไม่มีการสะสมความรู้ที่มีอยู่เดิมอย่างเป็นระบบ การไม่นำความรู้ภายนอกมาปรับใช้และความรู้ในสถานศึกษา

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, หลักพุทธธรรม, โรงเรียนมัธยมศึกษา

*Received: April 05, 2022, Revised: April 23, 2022, Accepted: April 23, 2022.

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของคณาจารย์เรื่องการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

Abstract

This research article aims to study the condition and problems of knowledge management according to Buddhist principles in educational institutions under the office of Bangkok Secondary Educational Service Area 1. The research method consisted of a sample group of administrators and secondary school teachers under the Office of Secondary Education Service Area. Sample size was set from Krejcie & Morgan's tables, and a sample of 400 people was obtained. The research instruments were questionnaires, and the data was analyzed using percentage, mean and standard deviation. The results showed that the condition of knowledge management according to Buddhist principles in educational institutions under the office of Bangkok Secondary Educational Service Area 1, at a high level both overall and in each aspect in all 5 areas, namely the formulation of knowledge, knowledge inquiry, knowledge sharing, knowledge storage, and learning. Knowledge management problems according to Buddhist principles are lack of knowledge transfer and are stored in various places scattered, not bringing knowledge to create competitiveness, there is no systematic accumulation of existing knowledge, not applying external knowledge, and knowledge in educational institutions.

Keywords: Knowledge Management, Buddhadhamma, Secondary School

บทนำ

ความรู้กับมนุษย์เป็นสิ่งที่ควบคู่กัน จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ ถ้าหากมนุษย์ไม่มีความรู้ก็ไม่มีมนุษย์อีกต่อไป เพราะขาดลักษณะและคุณสมบัติที่สำคัญที่แสดงถึงความเป็นมนุษย์ (ไพโรจน์ ชลารักษ์, 2551) การจัดการความรู้ในอดีตก็มีการจัดทำกัน แต่อาจไม่มีการนำมาจัดทำให้เป็นระบบอย่างชัดเจน เช่น การถ่ายทอดวิทยายุทธในภาพยนตร์จีนกำลังภายใน การเขียนบันทึกพงศาวดารให้ทราบเหตุการณ์ในแต่ละยุค การสืบทอดประเพณีหรือวัฒนธรรมของแต่ละชาติ เป็นต้น (ภราดร จินดาวงศ์, 2550) ซึ่งในยุคโลกาภิวัตน์นั้น ความรู้ของมนุษย์สัมพันธ์กับการเติบโตอย่างรวดเร็วในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ อันเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาองค์กร การจัดการความรู้ขององค์กร เป็นการนำเอาเวลาและทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ไปพัฒนางานที่ต้องวางแผน สร้างความแข็งแกร่งและเกิดความได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน การกระทำกับความรู้และแหล่งความรู้ด้วยเครื่องมือ และเทคนิควิธีต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นหรือเกิดประโยชน์จากการจัดการความรู้นั้น เมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติการ สามารถอธิบายได้ว่า เป็นการทำงานร่วมกันของมนุษย์ คือ การจัดการความรู้ เพราะการทำงานด้วยกันของมนุษย์ต่างก็ต้องใช้สติปัญญาคิด พิจารณา วิเคราะห์หาทางแก้ปัญหาหรือหานวัตกรรมใหม่ที่แสดงออกในรูปแบบความคิดเห็นรูปแบบศักยภาพ และความร่วมมือกันจึงจะทำงานได้สำเร็จ (ไพโรจน์ ชลารักษ์, 2551)

ในสังคมแห่งความรู้นั้น “ความรู้” ถือว่าเป็นทรัพยากรหลักที่มีค่าซึ่งแตกต่างจากปัจจัยการผลิตอื่นๆ เนื่องจากความรู้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและสร้างขึ้นใหม่ได้ตลอดเวลา ซึ่งสภาวะดังกล่าวทำให้ความรู้กลายเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ ดังนั้นแนวคิดและหลักการบริหารจัดการความรู้จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง

สำหรับองค์กรในทุกระดับการจัดการความรู้ และองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง เนื่องจากแนวคิดการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือ การที่จะทำให้คนในองค์กรเรียนรู้ปัจจัยต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองและการดำเนินงานขององค์กรค้นหาวิธีทางใหม่ๆ ในการเพิ่มประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งการจัดการความรู้เกิดขึ้นจากบริบทของโครงสร้างทางสังคม และองค์ความรู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจของมนุษย์ ดังที่ Inkpen (1996) ได้อธิบายว่า ปัจจัย 6 ประการ ที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ คือ วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น การให้คำมั่นสัญญาของผู้นำบรรยากาศของความไว้วางใจ ความใจกว้างในการถ่ายทอดความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ของคนในองค์กร และการทำให้บรรลุผลสำเร็จ โดยองค์กรที่จะประสบความสำเร็จจะต้องสามารถสร้าง รวบรวม และทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคลและองค์กร โดยการสร้างความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์ และความ เป็นหนึ่งเดียวกันซึ่งจะเกิดการถ่ายโอนความรู้ระหว่างบุคคล โดยสภาพแวดล้อมขององค์กรที่ส่งเสริมการถ่ายโอนความรู้จะต้องมีการสร้างกลยุทธ์ที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ความยืดหยุ่นและนวัตกรรม

การจัดการความรู้ในอดีตก็มีการจัดทำกัน แต่อาจไม่มีการนำมาจัดทำให้เป็นระบบอย่างชัดเจน เช่นวิวัฒนาการของโลกยุคโลกาภิวัตน์ทำให้สถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การบริหารงานภาครัฐ และเอกชน มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วกว้างขวาง เพราะความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารเทคโนโลยี การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วสู่ประชาชน แต่ระบบการบริหารงานทั้งภาครัฐและเอกชนเกิดความไม่ สอดคล้องและทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงทำให้สังคมโลกหันกลับมามองถึงสาเหตุปัญหาที่แท้จริงใน การบริหารของแต่ละประเทศที่มีผลกระทบต่อด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลต่อองค์กรอื่นๆ อย่างมากมาย การบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นถึง ความสำเร็จและความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพ หรือความไร้ประสิทธิภาพขององค์กร การบริหารเป็น ลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กรเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยนำศาสตร์ และศิลป์พร้อมด้วยทรัพยากรทางการบริหารมาใช้ในกระบวนการบริหารได้อย่างเหมาะสมและเกิด ประสิทธิภาพ (รับขวัญ ภาควิชา, 2547)

การจัดการความรู้เป็นแนวคิดการจัดการสมัยใหม่ที่มีคนในองค์กรเป็นทรัพยากรอันมีค่าเนื่องจาก กระแสยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรต้องมีการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทำให้คน ในองค์กรมีประสิทธิภาพและคุณภาพต้องสามารถทำงานได้รอบด้านและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ การจัดการความรู้ก็เป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดการสร้างความคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรให้กลายเป็น ความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนต่อไป (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550) เหตุนั้น การจัดการความรู้เป็นกลยุทธ์ในการที่จะทำให้คนได้รับความรู้ที่ต้องการภายในเวลาที่เหมาะสมรวมทั้งช่วยทำ ให้เกิดการแลกเปลี่ยนและนำความรู้ไปปฏิบัติเพื่อยกระดับและปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กร ทั้งนี้ การจัดการความรู้ไม่ใช่เครื่องมือที่จัดการกับตัวความรู้โดยตรง แต่เป็นวิธีการที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ที่มีระหว่างกันได้ (Carla O'Dell and others, 1998) โดยเฉพาะการนำมาบูรณาการกับศาสตร์ตะวันออกคือ หลักพุทธธรรมอันจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ ทำการศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการความรู้ใน

สถานศึกษาด้วยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 จำนวน 67 แห่ง รวมทั้งสิ้น จำนวน 5,602 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครูโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan โดยมีระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ข้อมูลเบื้องต้นของสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ลักษณะเครื่องมือเป็นแบบตรวจสอบรายการเพื่อพิจารณาลักษณะพื้นที่และสถานที่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยโดยลักษณะเครื่องมือเป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (rating scale) ของ Likert, Rensis (1967) โดยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งข้อมูลดังกล่าวประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ในการตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 ด้วยสถิติพื้นฐานทางการวิจัย คือ การหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยมีการแปลผลคะแนน ที่ผู้วิจัยได้แปลความจากบุญชม ศรีสะอาด (2535)

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

1. สภาพการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ผลวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อสภาพของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) การกำหนดความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ และ 5) การเรียนรู้ ดังในภาพที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่เกี่ยวกับสภาพของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ภาพรวม

สภาพของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1	n = กลุ่มตัวอย่าง 400 คน			
	ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและบุคลากร			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ด้านการกำหนดความรู้	3.74	0.132	มาก	5
2. ด้านการแสวงหาความรู้	4.04	0.687	มาก	2
3. ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้	4.16	0.728	มาก	4
4. ด้านการจัดเก็บความรู้	4.24	0.619	มาก	1
5. ด้านการเรียนรู้	4.24	0.690	มาก	3
ภาพรวม	4.12	0.571	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อสภาพของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ภาพรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก คือ การจัดเก็บความรู้ และการแสวงหาความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 การแลกเปลี่ยนความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และการกำหนดความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74

2. ปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เป็นผลการวิเคราะห์เอกสาร พบว่า

2.1 ปัญหาที่เกิดมาจากการถ่ายทอดความรู้ระหว่างบุคคลกับสถานศึกษา เช่น ปัญหาการไม่แบ่งปันความรู้ เช่น การส่ง ข้าราชการไปสัมมนา หรือฝึกอบรม แต่หลังจากที่กลับมาแล้วก็เก็บความรู้ไว้คนเดียวหรืออาจจะรายงานให้หัวหน้าทราบเพียงเท่านั้น แต่ข้าราชการ/บุคลากรคนอื่นอีกหลายคนในสถานศึกษาที่ไม่ได้ไปฝึกอบรม หรือสัมมนาจะไม่รู้เลยว่าคนที่ไปฝึกอบรม หรือไปสัมมนานั้นได้อะไรกลับมา เพราะไม่มีการเก็บบันทึกรายงาน หรือสิ่งที่น่าสนใจจากการอบรม หรือสัมมนาในครั้งนั้นไว้ในฐานข้อมูล ในอินทราเน็ต หรือเว็บไซต์ ถ้าหากสถานศึกษาไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องเช่นนี้ก็จะทำให้การลงทุนในการส่งบุคลากรไปฝึกอบรม หรือเข้าร่วมสัมมนาอาจจะเป็นการลงทุนที่สูญเปล่า

2.2 ปัญหาที่เกิดจากการจัดเก็บความรู้ของสถานศึกษา ซึ่งมีการจัดเก็บไว้หลากหลายแห่งหลายรูปแบบมีทั้งที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์และไม่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ กระจายกระจายในยามที่ต้องการข้อมูลเพื่อ

การตัดสินใจแบบเร่งด่วนจะทำได้ เพราะจะต้องใช้เวลารวบรวมข้อมูลนานทำให้เสียผลประโยชน์ต่อสถานศึกษา

2.3 ปัญหาที่เกิดจากการไม่นำ ความรู้ของสถาบันศึกษามาสร้างความสามารถในการแข่งขันหรือก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง เพราะในสถานศึกษามีความรู้มากมายที่ได้จากการวิจัยหรือประสบการณ์จากการทำงาน แต่วิจัยแล้วก็ไม่นำไปประยุกต์เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ต่อไป หรือไม่มีการสานต่อ หรือสถานศึกษามีผู้รู้มีครูเชี่ยวชาญที่มีความสามารถออกไปเป็นวิทยากรให้สถานศึกษาอื่นให้ประสบความสำเร็จ มีความรู้แต่ในขณะเดียวกันบุคคลเหล่านั้นไม่มีเวลาเหลือพอที่จะพัฒนาคนในสถานศึกษาเดียวกันเลยก็กลายเป็นความสูญเปล่าที่เกิดขึ้นได้

2.4 ปัญหาจากการสร้างความรู้ใหม่จะไม่เกิดขึ้นถ้าสถานศึกษาไม่มีการสะสมความรู้ที่มีอยู่เดิมอย่างเป็นระบบ เมื่อไม่มีความรู้ใหม่อีกทั้งความรู้เดิมไม่ได้เก็บไว้ด้วยแล้วสถานศึกษาก็จะไม่มีการสะสมความรู้ไว้ให้ครู/บุคลากรรุ่นต่อไป

2.5 ปัญหาที่เกิดจากการไม่นำความรู้ภายนอกมาปรับใช้จึงทำให้สถานศึกษาไม่สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองให้ทันตามสถานการณ์โลกและตามคู่แข่งไม่ทัน

2.6 ปัญหาที่เกิดจากความรู้ในสถานศึกษา ความรู้ภายนอกสถานศึกษาที่นำมาใช้ไม่เชื่อมโยงกับงานและไม่สอดคล้องกับบริบทในการปฏิบัติงานการจัดการความรู้จะมีประโยชน์อย่างมาก โดยเฉพาะในสถานศึกษา องค์ความรู้ใหม่ที่ได้มาจากการจัดการความรู้จะเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่มีค่ามหาศาล เพราะเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์การปฏิบัติการสอนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมสอดคล้องกับเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษา และความรู้ที่ได้จะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อยอดความรู้และทำให้ครู/บุคลากรในสถานศึกษามีการใฝ่รู้และฝึกที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิตและสถานศึกษาที่มีการจัดการความรู้ก็จะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพของการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ภาพรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ ได้แก่ ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการเรียนรู้ ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ และด้านการกำหนดความรู้ตามลำดับ โดยผลการวิจัยนี้เนื่องจากมีการกำหนดองค์ความรู้ในการคบหากัลยาณมิตร ไตร่ตรองพิจารณาองค์ความรู้ที่ได้รับอย่างแยกแยะ ส่งเสริมให้ครูรับฟังข้อเสนอแนะจากกัลยาณมิตรเพื่อนำไปทดลองให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ส่งเสริมต่อยอดการเรียนรู้ให้บุคลากรพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ส่งเสริมให้บุคลากรเข้าฝึกอบรมร่วมกันเพื่อสร้างเครือข่าย คบหา เสวนาผู้รู้ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน วิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ที่ได้เพื่อจัดเก็บให้เป็นระบบ ร่วมกันกับทีมงานข้ามสายงานเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูล สร้างเครือข่ายการจัดเก็บความรู้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ศึกษาวิธีการจัดเก็บความรู้หลากหลายรูปแบบเพื่อสะดวกต่อการนำมาใช้ สร้างเครือข่ายหมุนเวียนความรู้อย่างต่อเนื่อง ตรวจสอบความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เหมาะสมถูกต้อง ถูกเวลา ถูกรูปแบบแก่บุคลากรพิจารณาบูรณาการใช้องค์ความรู้ มาช่วย

ในการปฏิบัติงาน โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของฉลองรัฐ อินทรีย์ (2550) ที่ผลการวิจัยพบว่า การนำรูปแบบการจัดการความรู้ที่พัฒนาไปทดลองใช้ที่คณะพยาบาลศาสตร์ทั้งสองแห่งโดยมีคณะกรรมการจัดการความรู้ดำเนินการจัดการความรู้ตามกระบวนการจัดการความรู้ ซึ่งประกอบด้วยการจำแนกความรู้ การสร้างความรู้ใหม่ การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความรู้ การนำความรู้ไปใช้ การเผยแพร่ความรู้ การสร้างเครือข่ายความรู้ และการประเมินผลความรู้ ได้องค์ความรู้ในการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารและคณาจารย์ทุกกลุ่มมีความพึงพอใจต่อการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีการประเมินความสำเร็จในการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรูปแบบการจัดการความรู้มีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนปัญหาของการจัดการความรู้ ได้แก่ 1) ปัญหาที่เกิดมาจากการถ่ายทอดความรู้ระหว่างบุคคลกับสถานศึกษา 2) ปัญหาที่เกิดจากการจัดเก็บความรู้ของสถานศึกษา 3) ปัญหาที่เกิดจากการไม่นำความรู้ของสถาบันศึกษามาสร้างความสามารถในการแข่งขัน 4) ปัญหาจากการสร้างความรู้ใหม่ 5) ปัญหาที่เกิดจากการไม่นำความรู้ภายนอกมาปรับใช้ และ 6) ปัญหาที่เกิดจากความรู้ในสถานศึกษาที่นำมาใช้ไม่เชื่อมโยงกับงานและไม่สอดคล้องกับบริบทในการปฏิบัติงานนั้นพบว่ามีผลสอดคล้องกับงานวิจัยของชวลิต ขอดศิริ (2549) ที่ผลการวิจัยพบว่า ในการจัดการความรู้ของโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย แผนกมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ได้มีการปฏิบัติต่อกระบวนการจัดการความรู้ วัฒนธรรมการจัดการความรู้ การวัดผลการจัดการความรู้ และองค์ประกอบการจัดการความรู้ที่ประสบผลสำเร็จ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ทั้ง 5 ด้าน คือ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการเรียนรู้ ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากงานวิจัย อธิบายได้ว่า

การจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรม เป็นการจัดการความรู้ที่ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์จนเกิดความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะวิธีการและกระบวนการต่างๆ โดยเน้นในเรื่องของกระบวนการทางจิตวิทยาของความจำมีส่วนผสมของประสบการณ์คุณค่าสารสนเทศที่เป็นสภาพแวดล้อมและโครงสร้างการทำงานเป็นสารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิดเปรียบเทียบเชื่อมโยงกับความรู้อื่นจนเกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ ประกอบด้วยสาระ หลักการและประสบการณ์สามารถชี้แจงแนวทางในการดำเนินการ การบริหาร การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ประกอบด้วยกระบวนการจัดการความรู้ 5 ประการ ได้แก่

1. การกำหนดความรู้ การคบหาภักตยาณมิตร รับฟังองค์ความรู้ฝึกอบรมจิต ศึกษาอย่างจริงจังในงานที่ตนเองรับผิดชอบ ไตร่ตรองพิจารณาองค์ความรู้ที่ได้รับอย่างแยกคาย มีวัฒนธรรมที่เหมาะสมมีกระบวนการการสร้างความรู้ใหม่ที่ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ให้แก่โรงเรียนอาจจะเป็นความรู้เดิมที่พัฒนาต่อยอด

2. การแสวงหาความรู้ การส่งเสริมให้บุคลากรเข้าฝึกอบรมร่วมกันเพื่อสร้างเครือข่าย เปิดโอกาสให้บุคลากรคิดสร้างสรรค์โดยมีภักตยาณมิตรคอยชี้แนะส่งเสริมให้ครูรับฟังข้อเสนอแนะจากภักตยาณมิตรเพื่อนำไปทดลองให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น พิจารณาความรู้ที่ได้รับการอบรม ทดลอง สังเกตเพื่อนำไปปฏิบัติ ส่งเสริมต่อยอดการเรียนรู้

3. การแลกเปลี่ยนความรู้ การคบหาเสวนาผู้รู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันข้ามสายงานเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ที่ได้เพื่อจัดเก็บให้เป็นระบบ ช่วยส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4. การจัดเก็บความรู้ การจัดเก็บและนำองค์ความรู้นั้นบันทึกในระบบของสถานศึกษา สร้างเครือข่ายการจัดเก็บความรู้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ จัดเก็บความรู้หลากหลายรูปแบบเพื่อสะดวกต่อการนำมาใช้ พิจารณาหาการจัดเก็บองค์ความรู้แก่บุคลากรโดยตรง ด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ

5. การเรียนรู้ การร่วมกันคิดประยุกต์ใช้ความรู้ให้เหมาะสมกับงาน สร้างเครือข่ายหมุนเวียนความรู้อย่างต่อเนื่องรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อปรับปรุงองค์ความรู้ พิจารณา บูรณาการใช้องค์ความรู้ มาช่วยในการปฏิบัติงาน ตรวจสอบความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เหมาะสมถูกต้อง ถูกเวลา ถูกรูปแบบแก่บุคลากร ปฏิบัติให้เหมาะสมกับตนเอง สร้างเครื่องมือช่วยให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ เช่น การศึกษาดูงาน การทบทวนหลังปฏิบัติการหรือการถอดบทเรียน การเรียนรู้ร่วมกันหลังงานสำเร็จ เรื่องเล่าเราพลัง การค้นหาสิ่งดีรอบตัว หรือสุนทรียสาธก เวทีเสวนา หรือสุนทรียสนทนา เพื่อนช่วยเพื่อน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สถานศึกษาควรนำองค์ความรู้การวิจัยไปดำเนินการดังนี้ 1) ฝึกอบรมจิต ศึกษาอย่างจริงจังในงานที่ตนเองรับผิดชอบ 2) เปิดโอกาสให้บุคลากรคิดสร้างสรรค์โดยมีภักตยาณมิตรคอยชี้แนะ 3) แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภักตยาณมิตรเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูล 4) พิจารณาจัดเก็บองค์ความรู้เป็นระบบ สามารถค้นหา และนำความรู้ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ได้ง่ายสะดวกรวดเร็ว 5) ร่วมกันคิดประยุกต์ใช้ความรู้ให้เหมาะสมกับงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์/นโยบายการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมด้วยการนำเทคโนโลยีการสื่อสาร หรือระบบการสื่อสารออนไลน์ มาพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ฉลองรัฐ อินทรีย์. (2550). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยราชธานี. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชลิต ขอดศิริ. (2549). การจัดการความรู้ของโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย แผนกมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก.
- ไพโรจน์ ชลารักษ์. (2551). การจัดการความรู้: สังกัทางทฤษฎี. นครปฐม: เพชรเกษมพรินต์ติ้ง.
- ภราดร จินดาวงศ์. (2550). การจัดการความรู้ Knowledge Management The Experience. กรุงเทพมหานคร: ซีดับบลิวซีพริ้นต์.
- รับขวัญ ภาควิ. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับสุขภาพองค์กรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2550). การจัดการความรู้. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Carla O'Dell and others. (1998). If Only We Knew What We Know: The Transfer of Internal Knowledge and Best Practice. The Free Press. n.p..
- Inkpen, (1996). Creating Knowledge through collaboration, California Management Review. New York: Authur P. Brief.
- Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. in Reading in Attitude Theory and Measurement. Fishbein Martin Ed. New York: Wiley & Son.

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38
แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535*

LEGAL ACTION ON THE PERFORMANCE OF DUTY AND POWER UNDER SECTION 37
AND SECTION 38 OF THE SANGHA ACT B.E. 2505 AMENDED BY
THE SANGHA ACT (NO. 2), B.E. 2535

¹พระมหาสมบัติ ธนปญโญ Phramaha Sombat Dhanapañño,

²ประเสริฐ ลิมประเสริฐ Prasert Limprasert, ³วรพจน์ ถนอมกุล Worapote Thanomkul

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: sombat.cha@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจ 2) เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งศึกษาเนื้อหาตามหน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาสการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสาร และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ และอำนาจขอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม 2) ผลการวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มีความเหมือนกันได้แก่ มาตรา 37 เป็นหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ และมาตรา 38 เป็นอำนาจที่ต้องปฏิบัติ 3) ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายได้แก่ ควรปรับแก้ไขกฎหมายและกฎหมายมหาเถรสมาคมให้พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสมีหน้าที่ และอำนาจในการทำงานตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 ทั้ง 6 ด้าน + 1 ให้เป็นมาตรการทางกฎหมาย มีกระบวนการคัดกรองการเป็นผู้แทนของวัดของเจ้าอาวาสในการจัดการศาสนสมบัติของวัด ควบคุมตรวจสอบและการถ่วงดุลอำนาจของผู้เกี่ยวข้อง จัดการศาสนสมบัติของวัดตามวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย, หน้าที่และอำนาจ, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the legal measures relating to the performance of duty and power, 2) to analyze the legal measures relating to the performance of duty and power, and 3) to suggest guidelines for the implementation of the legal measures relating to the performance of duty and power under section 37 and Section 38 of the Sangha Act, B.E. 2505, amended by the Sangha Act (No. 2), B.E. 2535. Qualitative research was conducted and focus on the content of duty and power of the abbot. Documentary analysis and content analysis were used in the data analysis. Results showed that: 1) results of a study on legal measures relating to the performance of duty and power under Section 37 and Section 38 of the Sangha Act, B.E. 2505, amended by the Sangha Act (No. 2), B.E. 2535, indicate that the duties of the abbots have the powers with the Dharma and Vinaya or the Sangha Council's rules, regulations or orders. 2) The results of the analysis of legal measures relating to the performance of duty and power under section 37 and section 38 of the Sangha Act, B.E. 2502, amended by the Sangha Act (No. 2), B.E. 2535 of the Sangha in Section 37: The duty should be performed and Section 38: The power must be performed. 3) The proposed guidelines for the implementation of legal measures relating to the performance of duty and power under Section 37 and Section 38 of the Sangha Act, B.E. 2502, amended by the Sangha Act (No. 2), B.E. 2535 comply with legal measures, including. The law and the Sangha Council's rules should be revised for the abbot to have duty and authority in working according to the Strategic Plan for Reforming Buddhist Affairs B.E. 2560-2564 in 6 areas + 1 as a legal measure. There should be a screening process for the representative of the temple or of the abbot in the management of the temple's religious properties; to control, check and balance the powers of those involved; and to manage religious properties of the temple in accordance with the methods prescribed in the Ministerial Regulations.

Keyword: Legal Measures, Duty and Power, The Sangha Act

บทนำ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 กฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายเถรสมาคม บางส่วนไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน เนื่องจากกฎหมายต่างๆ เหล่านี้มีพื้นฐานมาจากพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 1484 แม้จะมีการแก้ไขปรับปรุงมาตามลำดับก็ตาม ก็ยังคงมีลักษณะบางประการไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน (Dhammada.net, 2553)

การปฏิบัติหน้าที่และการบริหารจัดการวัดด้วยอำนาจของเจ้าอาวาสนั้นเป็นสิ่งสำคัญในการดูแลและบริหารจัดการวัดเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา โดยตัวอย่างการบริหารจัดการศาสนสมบัติภายในวัดซึ่งเกิดขึ้นในแต่ละกรณี เช่น ปลายปี 2557 กรณีของวัดไผ่ล้อม จังหวัดนครปฐม เกิดกรณีพิพาทเรื่องที่ดินกับชุมชนวัดไผ่ล้อม กว่า 76 หลังคาเรือน เนื่องจากทางวัดต้องการเวนคืนที่ดินที่ชาวบ้านเช่าอยู่ในปัจจุบันคืน เพื่อจะสร้างเป็นอาคาร หากชาวบ้านต้องการอาศัยอยู่ต่อจะต้องใช้เงินจำนวนมากซื้อสิทธิเช่าอยู่ใหม่ (เดลินิวส์, 2557) และต้นปี 2558 กรณีพิพาทของวัดชัยพฤกษมาลาราชวรวิหาร ย่านตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร กับชาวบ้านชุมชนชัยพฤกษมาลา กว่า 200 คน เนื่องจากชาวบ้านไม่พอใจที่พระปริยัติวิโรภการ เจ้าอาวาส สั่งปิดประตูเข้าออกบริเวณด้านหลังวัด ทำให้ชาวบ้านในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงได้รับความเดือดร้อน แต่หากชาวบ้านต้องการข้ามฝั่งก็ต้องเสียค่าที่และค่ากุญแจกับทางวัดเป็นจำนวนเงิน 400 บาทต่อเดือน และเจ้าอาวาสเริ่มไม่ต่อสัญญากับชาวชุมชนเพื่อเตรียมจะขับไล่ต่อไป (Spring News online, 2560) และในช่วงเดือนกันยายน 2558 ชุมชนวัดกัลยาณิ ถูกวัดกัลยาณมิตรวรวิหาร กรุงเทพมหานคร ตัวแทนของวัดกัลยาณมิตรนำเจ้าหน้าที่บังคับคดีหลังจากที่ฟ้องขับไล่ชาวชุมชน จำนวน 54 หลังคาเรือน จากจำนวนชุมชนทั้งหมด 230 หลังคาเรือน โดยมีข้ออ้าง ต้องการพัฒนาเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้พุทธประวัติ และประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัด แต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏ คือ ได้มีการทบทวนทำลายโบราณสถานหลายอย่าง ทั้งที่โบราณสถานเหล่านั้นได้ขึ้นทะเบียนกับทางกรมศิลปากรไว้แล้ว ยังไม่รวมถึงการส่งคนมาพูดจาข่มขู่ คุกคาม กันถึงหน้าบ้าน หากไม่ย้ายออกไปอาจจะได้รับอันตรายกับชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น (ข่าวไทยพีบีเอส, 2558) สะท้อนว่าการทำงานหรือการตัดสินใจของเจ้าอาวาสในฐานะผู้มีอำนาจโดยตรงได้ใช้หลักกฎหมายทางโลกเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น

วัดเป็นหน่วยงานปกครองและเป็นหน่วยงานดำเนินการกิจการคณะสงฆ์ และกิจการพระศาสนาที่สำคัญที่สุด และเป็นฐานอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา เป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์ หลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ เกี่ยวกับวัด ทรงตราเป็นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับบทบัญญัติว่าด้วยมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นสถาบันหรือองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลหรือเป็นบุคคลตามกฎหมายตามความในมาตรา 31 วรรคสอง และมาตรา 19 แห่งราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่นๆ วัดทั้งหลายย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามบทกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ ในการต่างๆ เองมิได้ จำเป็นต้องมีผู้แทน เพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนา ดังเช่นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา 31 วรรคสาม ว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้น เจ้าอาวาสเป็นทั้งผู้ปกครองวัดตามมาตรา 36 และเป็นผู้แทนวัดตามมาตรา 31 วรรคสาม ทั้งเป็นฐานะเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ดังความแห่งมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เจ้าอาวาสเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา เพราะเหตุนี้ ตำแหน่งเจ้าอาวาส จึงเป็นตำแหน่งที่สำคัญยิ่ง (พระเทพปริยัติสุธี

(วรวิทย์ คงคปญโญ), 2545) และมาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ ได้แก่ 1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี 2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม 3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ 4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลหน้าที่เจ้าอาวาส (พระวิสุทธิภักทธาดา (ประสิทธิ์ พุทธิมรสี), 2547) ดังกล่าวนี้นี้ เป็นหน้าที่โดยภาพรวมลักษณะอย่างกว้างๆ มิได้ชี้ชัดถึงวิธีปฏิบัติแต่อย่างใด เพราะวิธีปฏิบัตินั้นได้กำหนดหรือจะกำหนดไว้ในกิจการประเภทรูปแบบต่างๆ แต่พอกำหนดได้โดยลักษณะงานเป็น 4 คือ 1) หน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม 2) หน้าที่ในการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด 3) หน้าที่เป็นธุระจัดการศึกษาและอบรม 4) หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2540) และมาตรา 38 เจ้าอาวาสมีอำนาจ ได้แก่ 1) ห้ามบรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตรองเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด 2) สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปจากวัด 3) สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บน หรือให้ขอมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

เจ้าอาวาสในฐานะที่เป็นผู้บริหารของวัด จึงจำเป็นต้องมีความรู้ด้านมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 หากพระสังฆาธิการที่มีความรู้ความสามารถทางบริหารจัดการก็สามารถทำให้การดำเนินงานของคณะสงฆ์มีระบบ และประสิทธิภาพมีผลให้วัดเจริญรุ่งเรืองเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้มาพบเห็น และสามารถทำประโยชน์ให้แก่พุทธศาสนาและสังคมไทยมากขึ้น ปัจจุบันพระสังฆาธิการที่สามารถบริหารวัดอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพนั้นมีจำนวนน้อย สาเหตุหนึ่งมาจากการขาดความรู้เรื่องการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่จะนำไปประยุกต์ใช้บริหารจัดการวัดของตนให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ เพราะโดยทั่วไปพระสังฆาธิการไม่มีโอกาสได้เรียนรู้วิธีดังกล่าว วัดหลายแห่งในปัจจุบันจึงไม่สามารถดึงคนรุ่นใหม่ให้มาวัด และพระสงฆ์ในวัดไม่สามารถใช้ศักยภาพของตนทำประโยชน์ให้แก่วัดและชุมชนได้เต็มที่ หากปล่อยไว้ให้วัดมีสภาพเช่นนี้ต่อไป บทบาทของวัดที่มีต่อชุมชนและสังคมไทยจะลดน้อยลงไปเรื่อยๆ และไม่สามารถช่วยเหลือพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไปได้

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการปฏิบัติงานตามหน้าที่และอำนาจในการทำงานตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 ทั้ง 6 ด้าน + 1 ในส่วนของกฎหมายเถรสมาคมไม่ได้ให้อำนาจและหน้าที่เจ้าอาวาสไว้ในมาตรา 23 ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 เรื่องการแต่งตั้ง ถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่น ๆ และไวยาวัจกร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคมดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535” เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพปัญหาแนวทางการบริหารและปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจของเจ้าอาวาสไปประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพและสร้างความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนิกชนและส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535
2. เพื่อวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ในการศึกษาวิจัย ซึ่งมีประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา ได้แก่ มาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้ 1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี 2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม 3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ 4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล และมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 38 เจ้าอาวาสมีอำนาจ ได้แก่ 1) ห้ามบรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด 2) สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปจากวัด 3) สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บน หรือให้ขอมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม ผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากในพระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ ตำรา งานวิจัย และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง นำเสนอผลงาน เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้หน้าที่อำนาจของเจ้าอาวาสที่ขึ้นทะเบียนตามกฎหมาย นำมาศึกษา และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เป็นขั้นตอนที่ 2 โดยผู้วิจัยจะนำแนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และอำนาจ

ของเจ้าอาวาส บทบาทหน้าที่พระสังฆาธิการและเจ้าอาวาสวัด แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส การใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เสนอแนะแนวทางการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เป็นขั้นตอนที่ 3 ของการศึกษาผู้วิจัยจะนำเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสในการบำรุงรักษาศาสนสมบัติของวัดที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ที่ขึ้นทะเบียนตามกฎหมาย โดยความรู้ส่วนนี้ ผู้วิจัยจะได้ศึกษาข้อมูลจาก พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ตลอดจนสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดในอำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ อีกจำนวน 4 รูป โดยมีการสัมภาษณ์เจาะจงคุณสมบัติ จากนั้นก็นำผลการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงและนำเสนอผลงานเพื่อจัดทำเรื่องมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 พบว่า มาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้ 1) บำรุงรักษา วัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี 2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม 3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ 4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล (พระวิสุทธิกัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมวรสี), 2547) และมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 38 เจ้าอาวาสมีอำนาจ ได้แก่ 1) ห้ามบรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด 2) สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปจากวัด 3) สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานในวัด หรือให้ทำทัณฑน์บน หรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม โดยมีหน้าที่ของพระสงฆ์ที่พึงปฏิบัติ คือ รับผิดชอบต่อพุทธจักร มีหน้าที่ปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา มีหน้าที่รักษาสังฆมณฑล มีหน้าที่ป้องกันความยากจน (ความอับจน) ของวัดวาอาราม โดยควรมีลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ 1) ดินอก คือ ประชาชนทั้งหลายเลื่อมใสหรือศรัทธาจารย์วัตรเรียบร้อย น่าเลื่อมใส 2) ดินใน คือ พระภิกษุสงฆ์เลื่อมใสหรือ มีน้ำใจงามเป็นนักเสียสละ 3) ยาวด้วย คือ เป็นผู้บวชนานหรือเป็นผู้เห็นการไกล

2. ผลการวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 พบว่า มาตรา 37 เป็นหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ และ มาตรา 38 เป็นอำนาจที่ต้องปฏิบัติ โดยหน้าที่คือ การพัฒนาวัดให้เป็นอาราม การรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในวัดให้เป็นสถานที่น่ารื่นรมย์ใจของผู้ไปมาหาสู่ การจัดกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี การจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี จัดการดูแลรักษาคุ้มครองป้องกันสมบัติของวัดและผลประโยชน์ของวัดไม่ให้เกิดความเสียหาย การเป็นธุระหน้าที่โดยตรง การเอาใจใส่โดยใกล้ชิด การไม่นิ่งดูดายการไม่ทอดธุระในการศึกษาอบรมพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ การช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้มาติดต่อเกี่ยวกับการบำเพ็ญกุศลต่างๆ ถือเป็นหน้าที่สำคัญตามมาตราที่ 37 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และการใช้อำนาจรับคนเข้า อำนาจเอาคนออก อำนาจสั่งให้ช่วยงานและสั่งลงโทษ ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยผลการวิเคราะห์หน้าที่ของพระสังฆาธิการของคณะสงฆ์ในประเทศไทย อังกฤษ ญี่ปุ่น และประเทศกัมพูชาส่วนที่เหมือนกันกับคณะสงฆ์ไทยคือการมีสิกขาบทหรือพระธรรมวินัยที่เหมือนกันแต่ในส่วนที่แตกต่างกัน คือ การบริหารงานระดับวัดที่ของต่างประเทศนั้นได้มีการกำหนดแบ่งแยกหน้าที่ในการจัดการอย่างชัดเจนในการมอบหมายให้รองเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสนั้นมีภาระหน้าที่ต้องทำในการดำเนินกิจการของวัดแต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าอาวาส

3. ผลการเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 พบว่า แนวทางการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่มาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมาย ได้แก่ 1) ผลักดันแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 ให้เป็นมาตรการทางกฎหมาย 2) มีกระบวนการคัดกรองการเป็นผู้แทนของวัดของเจ้าอาวาสในการจัดการศาสนสมบัติของวัด 3) ควบคุมตรวจสอบและการถ่วงดุลอำนาจของผู้เกี่ยวข้อง 4) จัดการศาสนสมบัติของวัดตามวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ผลการวิจัยพบว่า มาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้ 1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี 2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม 3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ 4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล และมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 38 เจ้าอาวาสมีอำนาจ ได้แก่ 1) ห้ามบรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตรองเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด 2) สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งไม่

อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปจากวัด 3) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือหรือพำนักอาศัยในวัดทำงานในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บน หรือให้ขอขมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดเจ้าอาวาสซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม จากผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูธรรมศาสน์อุโฆษ (ธงไชยวัฒน์ อิสสรธมโม) (2555) ที่ผลการวิจัยพบว่า บทบาทการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการบริหารการศึกษาดังกล่าวในอำเภอ นครชัยศรี ต้องมีการร่วมกันใช้มากขึ้น มีการสนับสนุนจากพระสังฆาธิการในอำเภอต่อการศึกษาสงเคราะห์ให้มาก มีแหล่งเงินทุนและบุคลากรในการบริหารงานอย่างเป็นระบบแล้วการบริหารงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ก็จะมีผลสัมฤทธิ์มากยิ่งขึ้นทำให้งานส่วนนี้มีประสิทธิภาพมากขึ้นตามไปด้วยซึ่งด้านการศึกษาสงเคราะห์นั้นควรบริหารงานตามภาระหน้าที่ของงานให้มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมบุคลากรในการดำเนินการ ส่วนด้านการบริหารจัดการก็ต้องการให้มีการให้โอกาสในการมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสแสดงความคิดเห็น ด้านการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลาง คือ เจ้าอาวาสต้องมีความพร้อมในการบริหารจัดการ และให้เจ้าหน้าที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการตามกฎหมาย และสุดท้ายทางด้านศึกษาสงเคราะห์ต่อผู้ที่ด้อยโอกาส ควรจัดหาทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษาและจัดตั้งกองทุน และสอดคล้องกับการวิจัยของโชติ บดีรัฐ (2554) ที่ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสควรมีวิธีการพัฒนาคนให้เก่ง มีความรู้ความสามารถ ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักพระศาสนาที่ถูกต้อง โดยวิธีการส่งเสริมให้พระสังฆาธิการมีการศึกษาและพัฒนาภาวะผู้นำ มีการพัฒนาสมรรถนะภาระงานด้านการบริหาร โดยอบรมให้พระสังฆาธิการให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาจิตใจ จริยธรรม คุณธรรมและให้มีความรู้และทักษะในเรื่องการป้องกันไม่ให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา และตั้งมั่นความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนต่อไป

2. การวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้แก่ มาตรา 15 ตรี มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ 1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม 2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร 3) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ 4) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา 5) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น นอกจากนี้ กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ มาตรา 37 เป็นหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ และมาตรา 38 เป็นอำนาจที่ต้องปฏิบัติ โดยหน้าที่คือการพัฒนาวัดให้เป็นอาราม การรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในวัดให้เป็นสถานที่ที่น่ารื่นรมย์ใจของผู้ไปมาหาสู่การจตุกกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี การจัดศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี จัดการดูแลรักษาคุ้มครองป้องกันสมบัติของวัดและผลประโยชน์ของวัดไม่ให้เกิดความเสียหาย การเป็นธุระ หน้าที่โดยตรง การเอาใจใส่โดยใกล้ชิด การไม่นิ่งดูดายการไม่ทอดธุระในการศึกษาอบรมพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ การช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้มาติดต่อเกี่ยวกับการบำเพ็ญกุศลต่างๆ ถือเป็นหน้าที่สำคัญตามมาตราที่ 37 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และการใช้อำนาจรับคนเข้า อำนาจเอาคนออก อำนาจสั่งให้ช่วยงานและสั่งลงโทษ ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุชนันท์ สุนนโท (รุจิเวทย์) (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามกระบวนการ

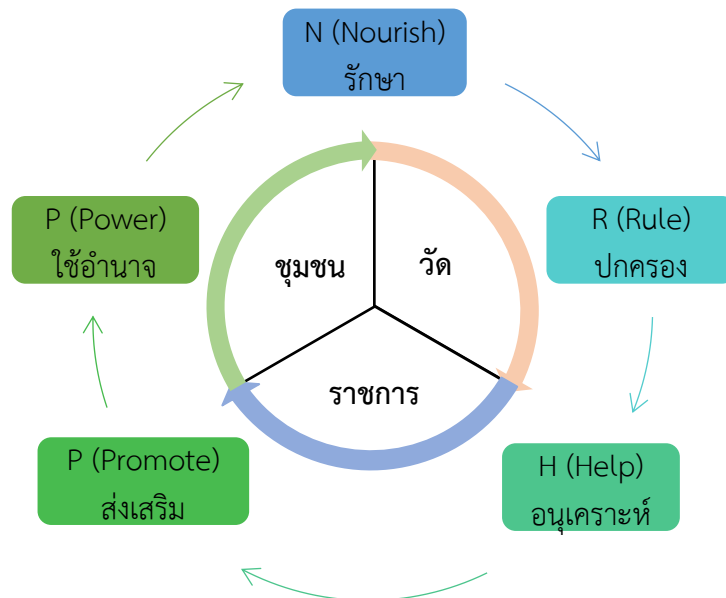

จัดการ คือ กระบวนการที่เจ้าอาวาสและคณะบุคคลจัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยความร่วมมือร่วมใจของเจ้าอาวาสกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในองค์กร การตระหนักถึงความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานการจัดการศึกษาศาสนสมบัติของวัดตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูอดุลสัจจคยาธร (แสงจันทร์ เจริญคง) (2563) ที่ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะในการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองในสังคมไทยปัจจุบันตามหลักสัปปายะ 4 ดังนี้ อาวาสสัปปายะ มีความสะอาด ร่มรื่น สงบ มีความปลอดภัย อาหารสัปปายะฉันร่วมกันในที่แห่งเดียว แบ่งปันสังฆวัตถุ และกิจนิมนต์ตามความเหมาะสมและทั่วถึง บุคคลสัปปายะ ขจัดบุคคลที่ก่อให้เกิดปัญหาออกไป ชักนำบุคคลที่เป็นมิตรเข้ามา ธรรมมะสัปปายะ วัดเป็นสถานที่ประพฤติปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมแก่พระภิกษุและฆราวาสเป็นการปกครองโดยไม่ต้องปกครอง

3. แนวทางการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ได้แก่ 1) แนวทางการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่มาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมาย ได้แก่ 1) ผลักดันแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560-2564 ให้เป็นมาตรการทางกฎหมาย 2) มีกระบวนการคัดกรองการเป็นผู้แทนของวัดของเจ้าอาวาสในการจัดการศาสนสมบัติของวัด 3) ควบคุมตรวจสอบและการถ่วงดุลอำนาจของผู้เกี่ยวข้อง 4) จัดการศาสนสมบัติของวัดตามวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอดุลสัจจคยาธร (แสงจันทร์ เจริญคง) (2563) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการการจัดการวัดในปัจจุบันเป็นหน้าที่โดยตรงของเจ้าอาวาสผู้ทำหน้าที่ปกครอง ดูแลวัด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เจ้าอาวาสจึงต้องประยุกต์ใช้หลักการบริหารจัดการ วัดในมิติที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน 2) หลักสัปปายะในพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ สัปปายะภายในเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติเพื่อบรรลุนิพพานของแต่ละบุคคล และสัปปายะภายนอกที่เหมาะสมต่อความเป็นอยู่ของหมู่คณะ 3) การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะในการบริหารจัดการวัดด้านการปกครองในสังคมไทยปัจจุบันตามหลักสัปปายะ 4 ดังนี้ (1) อาวาสสัปปายะ มีความสะอาด ร่มรื่น สงบ มีความปลอดภัย (2) อาหารสัปปายะฉันร่วมกันในที่แห่งเดียว แบ่งปันสังฆวัตถุ และกิจนิมนต์ตามความเหมาะสมและทั่วถึง (3) บุคคลสัปปายะ ขจัดบุคคลที่ก่อให้เกิดปัญหาออกไป ชักนำบุคคลที่เป็นมิตรเข้ามา (4) ธรรมมะสัปปายะ วัดเป็นสถานที่ประพฤติปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมแก่พระภิกษุและฆราวาสเป็นการปกครองโดยไม่ต้องปกครอง

องค์ความรู้การวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 สรุปองค์ความรู้การวิจัยเป็น “NRH 2 P” ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย “NRH 2 P”

จากภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535” โดยผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้การวิจัยเป็น “NRH 2 P” ดังนี้

N หมายถึง Nourish บำรุงรักษาวัด การจัดการสนับนิตของวัดให้เป็นไปด้วยดี คือการจัดการดูแลรักษาคุ้มครองป้องกันสมบัติของวัดและผลประโยชน์ของวัดไม่ให้เกิดความเสียหาย

R หมายถึง Rule ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

H หมายถึง Help อนุเคราะห์ ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล การช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้มาติดต่อเกี่ยวกับการบำเพ็ญกุศลต่างๆ

P หมายถึง Promote ส่งเสริมการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ การเอาใจใส่โดยใกล้ชิด การไม่นิ่งดูดายการไม่ทอดธุระในการศึกษาอบรมพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ คือ การจัดการให้พระภิกษุสามเณรได้รับการศึกษาพระปริยัติธรรม และการสั่งสอนศีลธรรมแก่คฤหัสถ์

P หมายถึง Power อำนาจรับคนเข้า อำนาจเอาคนออก อำนาจสั่งให้ช่วยงานและสั่งลงโทษ ได้แก่ อำนาจรับคนเข้า ห้ามบรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด อำนาจเอาคนออก สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปจากวัด อำนาจสั่งให้ช่วยงานและสั่งลงโทษ สั่งให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บน หรือให้ขอมาโทษในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคมเพื่อให้การบริหารจัดการวัดเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามพระธรรมวินัยและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ให้พุทธศาสนาเจริญสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการแก้กฎหมายและกฎหมายอาญาให้เจ้าอาวาสมีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายตามมาตรา 37 และมาตรา 38 เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบงานของการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาไว้ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่ 4) ด้านการสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และอีก 1 คือ การพัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้เจ้าอาวาสมีความรู้ในมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้พระสังฆาธิการทุกระดับชั้นได้ศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองสืบไป

1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการประเมินตรวจสอบการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

1.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่าง บ้าน วัด ราชการ เพื่อให้เกิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมในมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาการปฏิบัติหน้าที่และการใช้อำนาจตามมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

2.2 ควรศึกษากระบวนการส่งเสริมมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับปฏิบัติหน้าที่และอำนาจตามมาตรา 37 และ มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535

เอกสารอ้างอิง

- เดลินิวส์. (2557). **ชาวชุมชนวัดไผ่ล้อมร้องถูกไล่ที่**. แหล่งที่มา <https://www.dailynews.co.th/education/283823> สืบค้นเมื่อ 15 เม.ย. 2563.
- โชติ บดีรัฐ. (2554). **การบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา**. คุษฎิณีพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- ข่าวไทยพีบีเอส. (2558). **รื้อถอนบ้านชุมชนวัดกัลยาณ์ 12 ปี ความขัดแย้งชุมชน-วัด**. แหล่งที่มา <http://news.thaipbs.or.th/content/5099> สืบค้นเมื่อ 15 เม.ย. 2563.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2545). **การคณะสงฆ์และการศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2540). **“หน้าที่และอำนาจเจ้าอาวาส” คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.
- พระครูธรรมศาสน์อุโฆษ (ธงไชยวัฒน์ อีสสรโม). (2555). **บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอดุลส้ามัคคยาธาร (แสงจันทร์ เจริญคง). (2563). **บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในสังคมไทยปัจจุบัน**. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 7(5). 102-103.
- พระมหาสุรินทร์ สุนนโท (รุจิเวทย์). **การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. คุษฎิณีพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2557.
- พระวิสุทธวิภัทรธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรสี). (2547). **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายเถรสมาคม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Dhammada.net. (2553). **ปัญหาข้อกฎหมายในการบริหารจัดการ ศาสนสมบัติของวัด**. แหล่งที่มา <http://www.dhammada.net/2010/09/15/3964/> สืบค้นเมื่อ 3 มิ.ย. 2563.
- Spring News online. (2560). **วัดชัยพฤกษ์มาลา ขอคืนที่ธรณีสงฆ์**. แหล่งที่มา <http://www.springnews.co.th/view/77123> สืบค้นเมื่อ 15 เม.ย. 2563.

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้
ด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา
ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 *

THE DEVELOPMENT OF MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING ABILITY
OF GRADE 6 STUDENTS USING CONSTRUCTIVISM AND POLYA'S
PROBLEM SOLVING PROCESS

¹กิตติชัย สุกัภาพ Kittichai Sukhampha ²เตชามะธิ เพียรชนะ Techameth Pianchana

^{1,2}วิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต Suryadhep Teachers College, Rangsit University, Thailand

Corresponding Author E-mail: kittichai_401@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับพัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ พฤติกรรมในการเรียน และความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ซึ่งเป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยแหล่งข้อมูลของการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งสิ้น 25 คน มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 4 ประเภท คือ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมในการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ใช้สูตรคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมในการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียน ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับพัฒนาการสัมพัทธ์ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในภาพรวมนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 61.99 ของปริมาณที่ควรพัฒนาได้ โดยแบ่งเป็นนักเรียนที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับสูงมากคิดเป็นร้อยละ 28 ระดับสูงร้อยละ 40 ระดับกลางร้อยละ 28 และระดับต้นร้อยละ 4 2) พฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาอยู่ในระดับดี 3) ความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

คำสำคัญ: ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์, การจัดการเรียนรู้, วิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง, กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

Abstract

The purpose of this research was to develop the mathematical problem-solving ability by using the constructivist and Polya's problem solving process of grade six students. The objectives of this study were to investigate the development level of the mathematical problem-solving ability, learning behavior, and learning satisfaction of the students who were taught using the constructivist approach along with Polva's problem solving process. The samples in this study were 25 grade six students. The instruments used to collect the data included a teaching plan, an achievement test, a learning behavior observation form, and a learning satisfaction evaluation form. The relative gain score was used to analyze the data on the mathematical problem-solving ability, while mean and standard deviation were used to analyze the data on learning behavior and learning satisfaction of the students. The results showed that the relative gain score of the mathematical problem-solving ability of the students was high or at 61.99% of the expected score. There are 4 groups of students with different development levels including a very high level (28%), a high level (40%), a moderate level (28%), and a low level (4%). Moreover, it was found that the learning behavior of students was good. Finally, the results revealed that the students were highly satisfied with the learning activities which were developed based upon the constructivism and Polva's problem solving process.

Keywords: Mathematical Problem-Solving Ability, Learning Management, Constructivism, Polva's Problem Solving Process

บทนำ

วิชาคณิตศาสตร์นับว่ามีบทบาทและความสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยเหตุและผล มีกระบวนการคิด การวิเคราะห์และการแก้ปัญหา สามารถพัฒนาความคิดของนักเรียนให้มีทักษะความคิดสร้างสรรค์ มีความคิดวิจารณ์ญาณ พร้อมทั้งพัฒนาทักษะการให้เหตุผล และการแก้ปัญหา ตลอดจนช่วยพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังนั้น นักเรียนจึงมีความจำเป็นต้องเรียนวิชาคณิตศาสตร์เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีคุณลักษณะในด้านการตัดสินใจ ที่มีความละเอียดรอบคอบ รู้จักการสังเกต มีเจตคติที่ดีในการทำงาน และสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์มีรูปแบบของการจัดกิจกรรมเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของวิชาคณิตศาสตร์ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ช่วยให้มีการพัฒนาการคิดอย่างเป็นระบบและเกิดทักษะทางคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสารและการสื่อความหมาย ทักษะการเชื่อมโยง ทักษะการให้เหตุผล และทักษะการคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น ส่งผลให้นักเรียนมีระเบียบแบบแผนในการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบมีประสิทธิภาพช่วยในการวางแผน

การตัดสินใจจนนำไปสู่การแก้ปัญหาและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) แต่ในปัจจุบัน การจัดการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ส่วนมากครูเน้นการสอนโดยใช้วิธีการบรรยายและการอธิบายเนื้อหาสาระแก่นักเรียนซึ่งวิธีการสอนดังกล่าวเป็นวิธีการสอนที่นักเรียนมีบทบาทในการเรียนน้อย ถ้าผู้สอนไม่มีศิลปะในการบรรยายที่ดึงดูดนักเรียน นักเรียนอาจขาดความสนใจ เบื่อหน่ายต่อการเรียนและถ้าผู้สอนขาดการเรียบเรียงเนื้อหาสาระอย่างเหมาะสม นักเรียนอาจเข้าใจได้ยาก (ทิตินา ขัมมณี, 2562, หน้า 329) เมื่อนักเรียนมีความสนใจในการเรียนน้อยลงจะส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ไม่เต็มที่ มีความเข้าใจในเนื้อหาสาระลดน้อยลง มีเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ไปในทางลบ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ตลอดจนอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทักษะความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่เป็นกระบวนการ วิธีการ หรือขั้นตอน ในการหาผลลัพธ์ของ โจทย์ปัญหาซึ่งถือเป็นทักษะที่สำคัญของการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้

จากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนบ้านเจ้าวัด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 2 ปีการศึกษา 2562 พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละของระดับโรงเรียนเท่ากับ 29.76 ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละของระดับประเทศที่มีค่าเท่ากับ 32.90 และเมื่อจำแนกเป็นสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีคะแนนในสาระที่ 2 มาตรฐาน ค 2.1 ซึ่งเป็นมาตรฐานที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาของการวัด นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 9.52 ต่ำกว่าคะแนนในสาระอื่นๆ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(องค์การมหาชน), 2563) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดการคิดวิเคราะห์และระบบการคิด นักเรียนไม่สามารถแสดงวิธีทำและหาคำตอบของโจทย์ปัญหาได้ทำให้นักเรียนขาดความสามารถในการแก้ปัญหา ครูผู้สอนจึงต้องทำการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

การปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์จึงมีความจำเป็นเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ มีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่ถูกต้อง และมีการเรียนรู้อย่างมีความสุข การจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism Theory) (ทิตินา ขัมมณี, 2562) ถือเป็นรูปแบบวิธีสอนอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญกับนักเรียน นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติในการแก้ปัญหามากกว่าเป็นผู้รับการถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอน โดยอาศัยความรู้เดิมเป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ใหม่ ครูผู้สอนมีหน้าที่เสนอปัญหา คอยแนะนำ ชี้แนะแนวทางในการแก้ปัญหาและคอยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการสร้างความรู้ โดยการแสวงหาความรู้และนำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาของเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ พร้อมทั้งมีการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ดังที่ อมรินทร์ อำพลพงษ์ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองนั้น นักเรียนเป็นผู้เสริมสร้างความรู้ ครูไม่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาของนักเรียนได้ แต่สามารถช่วยให้ปรับขยายโครงสร้างทางปัญญาได้ด้วยการจัดสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา โดยได้จากสิ่งแวดล้อมและการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนัยนา ไพจิตร และคงรัฐ นวลแบ่ง (2557) ที่ทำการศึกษาโดยใช้กิจกรรมที่เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 75.93 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเองเป็นการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงได้ค้นหาและสร้างความรู้ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ

อภิปรายร่วมกันและได้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยนำความรู้เดิมมาเป็นฐานในการสร้างความรู้ใหม่ ประกอบกับงานวิจัยของนภารัตน์ แร่นาค และวิเชียร อารังโสติสกุล (2562) ได้ศึกษาโดยทดลองใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกว่าก่อนเรียน และมีความพึงพอใจในการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีเนื้อหาสาระที่ทำให้ให้นักเรียนมีความพึงพอใจที่จะเรียนรู้ ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้

การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนให้ประสบความสำเร็จนั้น กระบวนการแก้ปัญหาถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งกระบวนการหรือขั้นตอนในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นเป็นที่ยอมรับและมีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย ได้แก่กระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของโพลยา (Polya's Four - Stage Method) (Polya, 1957) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้นักเรียนคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การทำความเข้าใจโจทย์ปัญหา 2) การวางแผนแก้โจทย์ปัญหา 3) การดำเนินการตามแผน และ 4) การตรวจสอบผลลัพธ์ ซึ่งเหมาะสำหรับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ช่วยให้นักเรียนมีการคิดอย่างเป็นระบบ เข้าใจได้ง่าย และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรางคณา สำอางค์, พรชัย ทองเจือ, และผ่องลักษณ์ จิตต์การุญ (2560) ที่ได้ทำการศึกษาพบว่า ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของโพลยาอยู่ในระดับค่อนข้างดี เพราะมีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนชัดเจนทำให้นักเรียนมีความเข้าใจมากขึ้นก่อให้เกิดทักษะการคิดจนสามารถแก้ปัญหาได้ดี ประกอบงานวิจัยของศิลากาญจน์ รุ่งเรือง, วีระศักดิ์ ชมภูคำ, และพิชญ์สินี ชมภูคำ (2559) ได้ทำการศึกษาโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้นักเรียนได้ค้นเคยมการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบส่งผลให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาและวิธีการแก้ปัญหามจนสามารถวิเคราะห์แก้โจทย์ปัญหาได้และสามารถนำหลักการและแนวคิดทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้โจทย์ปัญหาอื่นๆ ได้ดีขึ้น

จากสภาพการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาและพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้การสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ซึ่งจะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์สำหรับครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนแห่งหนึ่งใน อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 25 คนแบ่งเป็นเพศชาย 12 คน และเพศหญิง 13 คน มีอายุระหว่าง 10-12 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาในรายวิชาคณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เรื่องรูปหลายเหลี่ยม แบ่งเป็นจำนวน 4 แผนฯ ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องรูปหลายเหลี่ยม จำนวน 1 ชุด

2.3 แบบสังเกตพฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยกึ่งทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ดังนี้

3.1 ปฐมนิเทศนักเรียนพร้อมชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้

3.2 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาและทำแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนก่อนการจัดการเรียนการสอน

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4 สัปดาห์

3.4 ครูผู้ช่วยสอนสังเกตพฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนระหว่างที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาทุกชั่วโมง โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมในการเรียน

3.5 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทำแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนหลังการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นฉบับเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน

3.6 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อนำไปสรุปผลในการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์คะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อนำคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและการทดสอบหลังเรียนมาคำนวณหาคะแนน

พัฒนาการสัมพัทธ์ของนักเรียนโดยใช้สูตรของศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย กาญจนวาสี (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรมในการเรียน นำข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาทุกชั่วโมง นำมาสรุปผลเป็นรายสัปดาห์ โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบสังเกตพฤติกรรมในการเรียนในแต่ละข้อ ซึ่งเป็นแบบสังเกตแบบมาตราส่วนประเมินค่า

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนก่อนได้รับการสอนและหลังได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนจากแบบสอบถามความพึงพอใจในแต่ละข้อ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า

สรุปผลการวิจัย

1. พัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

ผู้วิจัยทำการทดสอบก่อนเรียน และนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ จากนั้นทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดเดียวกันทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน โดยนำผลการทดสอบที่ได้มาคำนวณหาคะแนนพัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้สูตรของศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย กาญจนวาสี (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556) ซึ่งปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 1 พัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน ทั้งสิ้น 25 คน

คนที่	Pre-test Total 16 points	Posttest Total 16 points	GS (%)	ระดับพัฒนาการ
1	5	14	81.81	ระดับสูงมาก
2	3	9	46.15	ระดับกลาง
3	4	10	50.00	ระดับกลาง
4	6	13	70.00	ระดับสูง
5	8	14	75.00	ระดับสูง
6	5	9	36.36	ระดับกลาง
7	7	14	77.78	ระดับสูงมาก
8	3	10	53.85	ระดับสูง
9	6	12	60.00	ระดับสูง
10	3	8	38.46	ระดับกลาง
11	7	14	77.78	ระดับสูงมาก

คนที่	Pre-test Total 16 points	Posttest Total 16 points	GS (%)	ระดับพัฒนาการ
12	2	10	57.14	ระดับสูง
13	3	10	53.85	ระดับสูง
14	6	13	70.00	ระดับสูง
15	5	11	54.55	ระดับสูง
16	6	14	80.00	ระดับสูงมาก
17	5	13	72.73	ระดับสูง
18	6	10	40.00	ระดับกลาง
19	6	13	70.00	ระดับสูง
20	9	16	100.00	ระดับสูงมาก
21	4	8	33.33	ระดับกลาง
22	4	7	25.00	ระดับต้น
23	8	15	87.50	ระดับสูงมาก
24	3	8	38.46	ระดับกลาง
25	8	16	100.00	ระดับสูงมาก
$\bar{X}$	5.28	11.64	61.99	ระดับสูง
<i>S.D.</i>	1.90	2.69	20.69	-

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาจากคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าหลังได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยานักเรียนมีพัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในระดับสูงมากจำนวน 7 คนคิดเป็นร้อยละ 28 ระดับสูงจำนวน 10 คนคิดเป็นร้อยละ 40 ระดับกลาง 7 คนคิดเป็นร้อยละ 28 และระดับต้น 1 คนคิดเป็นร้อยละ 4 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 61.99

2. พฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

ผู้วิจัยดำเนินการสังเกตพฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นรายชั่วโมง โดยให้ครูผู้ช่วยสอนทำหน้าที่สังเกตพฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด ผลการสังเกตเป็นดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

พฤติกรรม	Week 1		Week 2		Week 3		Week 4		รวม		ระดับพฤติกรรม
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1*	2.40	0.35	2.52	0.27	2.72	0.28	2.79	0.27	2.61	0.18	ดี
2*	2.36	0.45	2.57	0.27	2.59	0.35	2.72	0.36	2.56	0.15	ดี
3*	2.41	0.41	2.65	0.34	2.80	0.35	2.77	0.40	2.66	0.18	ดี
4*	2.36	0.35	2.55	0.37	2.72	0.33	2.80	0.25	2.61	0.20	ดี
สรุป	2.38	0.03	2.57	0.06	2.71	0.09	2.77	0.04	2.61	0.04	ดี

หมายเหตุ
 1* หมายถึง ด้านความตั้งใจเรียน
 2* หมายถึง ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง
 3* หมายถึง ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น
 4* หมายถึง ด้านกระบวนการแก้ปัญหา

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่า พฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาในภาพรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านความตั้งใจเรียนอยู่ในระดับดี ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองอยู่ในระดับดี ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นอยู่ในระดับดีและด้านกระบวนการแก้ปัญหาก็อยู่ในระดับดี

3. ความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

ผู้วิจัยให้นักเรียนทำสอบถามความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนชุดเดียวกัน และศึกษาผลการประเมินความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา โดยมีผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนเป็นดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าสถิติพื้นฐานของความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

ความพึงพอใจของนักเรียน	สถิติพื้นฐาน	หลังได้รับการสอน		ระดับความพึงพอใจ
		$\bar{X}$	S.D.	
- ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น		4.65	0.52	มากที่สุด
- ด้านการจัดการเรียนการสอน		4.30	0.80	มาก
- ด้านเนื้อหาสาระ		4.28	0.68	มาก
- ด้านสื่อการเรียนการสอน		4.12	0.81	มาก
สรุป		4.34	0.22	มาก

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย พบว่า หลังได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ด้านการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ด้านเนื้อหาสาระอยู่ในระดับพึงพอใจมาก และด้านสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. เมื่อพิจารณาจากระดับพัฒนาการสัมพัทธ์ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีระดับพัฒนาการสัมพัทธ์ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 61.99 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ตามจากการวิจัยในครั้งนี้สามารถสะท้อนให้เห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองและคิดแก้ปัญหาด้วยตนเองตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา โดยเน้นกระบวนการกลุ่มเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มเกี่ยวกับการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา โดยที่มีครูคอยแนะนำและชี้แนะแนวทางในการค้นหาคำตอบ จนนักเรียนสามารถนำความรู้ที่มีอยู่ไปต่อยอดและประยุกต์ใช้กับโจทย์ปัญหาต่างๆ ได้ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรางคณา สำอางค์, พรชัย ทองเจือ, และผ่องลักษณ์ จิตต์การุญ (2560) ที่พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของโพลยา นักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับค่อนข้างดี และเมื่อพิจารณานักเรียนเป็นรายบุคคลจะเห็นได้ว่านักเรียนมีระดับพัฒนาการสัมพัทธ์ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ตามเกณฑ์ระดับพัฒนาการสัมพัทธ์อยู่ในระดับสูงมากถึงร้อยละ 28 ระดับสูงร้อยละ 40 ระดับกลางร้อยละ 28 และระดับต้นร้อยละ 4 นั้นแสดงให้เห็นได้ว่านักเรียนทุกคนมีระดับพัฒนาการสัมพัทธ์ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และนักเรียนทุกคนสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของตนเองให้ดีขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฤชามน ชนาเมธติสกร, สพลณ ภัทร์ ศรีแสนยงค์, และอาพันธ์ชนิต เจนจิต (2560) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการแก้ปัญหามาตามแนวคิดของ Polya ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้สูงขึ้น และสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. เมื่อพิจารณาพฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา พบว่า พฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับดีและเมื่อพิจารณาพฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับพฤติกรรมในการเรียนของ

นักเรียนจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านความตั้งใจเรียน ด้านความรับผิดชอบต่อนตนเอง และด้านกระบวนการแก้ปัญหาตามลำดับ จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีคะแนนสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ที่เน้นให้นักเรียนนักเรียนทำงานแบบกระบวนการกลุ่มเป็นหลัก ซึ่งกระบวนการกลุ่มทำให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครูและนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่มและร่วมกันวางแผนแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยกันได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงมีการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนเพื่อให้นักเรียนในกลุ่มต่างๆ ได้รับรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของแต่ละกลุ่มได้สรุปมา ส่งผลให้นักเรียนนั้นมีความพึงพอใจในกระบวนการทำงานแบบกลุ่มและด้านความตั้งใจเรียนและด้านความรับผิดชอบต่อนตนเองมีคะแนนสูงเป็นอันดับรองลงมา ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เน้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ถึงปัญหาและการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง เช่น การให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสถานการณ์จริง สถานที่จริงแล้วนำโจทย์ปัญหามาวิเคราะห์คำนวณคำตอบอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งกิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้นใช้การทำงานแบบกระบวนการกลุ่มเป็นหลัก โดยที่นักเรียนมีการแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของแต่ละบุคคลในกลุ่ม เพื่อให้งานนั้นเสร็จตามเวลาที่กำหนดไว้และดำเนินไปได้ด้วยดีและนักเรียนทำหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี มีความตั้งใจในการทำงานจนสามารถช่วยกันทำงานประสบผลสำเร็จไปได้ด้วยดีและถูกต้องตามเป้าหมายที่กำหนด ส่งผลให้นักเรียนมีความตั้งใจในการเรียนมากขึ้นและมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้นจึงส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาอยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปีทมา เต่าให้ (2549) ที่พบว่า พฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองดีกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติ

3. เมื่อพิจารณาความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาอยู่ในระดับความพึงพอใจมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านเนื้อหาสาระ และด้านสื่อการเรียนการสอนตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีคะแนนสูงสุด ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยานั้นเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กระบวนการกลุ่มส่งผลให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกันภายในกลุ่มและกระตุ้นนักเรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และสร้างความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ นักเรียนยังได้มีการปรึกษา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจในใจความกล้าในการทำงานและมีความสุขในการเรียนรู้ สำหรับด้านการจัดการเรียนการสอนนักเรียนมีระดับความพึงพอใจเป็นลำดับถัดมา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนมีความหลากหลาย โดยเน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติในการแก้ปัญหามากกว่าการเป็นผู้รับการถ่ายทอดความรู้จากครูและเน้นให้นักเรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ นักเรียนยังได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานการณ์จริงทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น

และอยากที่จะเรียนรู้สนุกสนานและมีความสุขในการเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น และเกิดความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน นักเรียนจึงมีระดับความพึงพอใจในการเรียนระดับพึงพอใจมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนภารัตน์ แร่นาค, และวิเชียร อารังโสติกุล (2562) ที่พบว่า หลังการใช้กิจกรรมที่เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเองนักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด พร้อมทั้งงานวิจัยของชานนท์ ปิติสวโรจน์, นพพร ธนะชัยพันธ์, และสุดาพร ปัญญาพฤษ (2560) ที่พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของ โพลยาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของโพลยาของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนทำงานแบบกระบวนการกลุ่มเป็นหลัก ส่งผลให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ซึ่งกันและกัน จนทำให้นักเรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองได้โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทางการหาผลลัพธ์ของคำตอบ และการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของโพลยาเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนที่ชัดเจนและเข้าใจได้ง่ายนักเรียนสามารถแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ ซึ่งการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีที่กล่าวมาข้างต้นสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ อีกทั้งส่งผลถึงพฤติกรรมในการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนด้วย สรุปองค์ความรู้การวิจัย คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของโพลยา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การทบทวนความรู้เดิม ครูผู้สอนทบทวนความรู้พื้นฐานเดิมของนักเรียนในเนื้อหาที่จะเรียน เพื่อสร้างความพร้อมให้กับนักเรียนในการนำความรู้เดิมมาเป็นพื้นฐานในการสร้างความรู้ใหม่

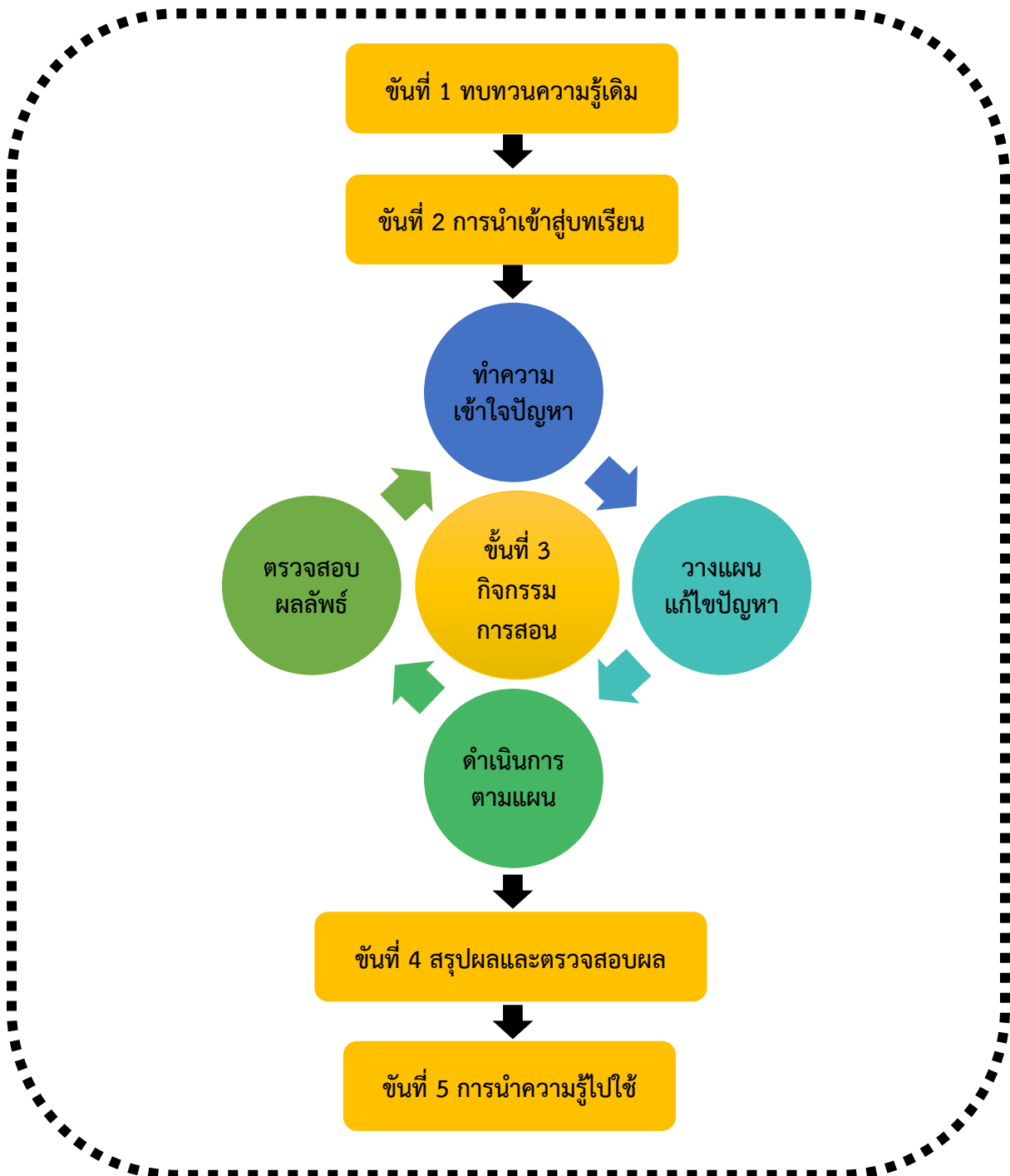
ขั้นที่ 2 การนำเข้าสู่บทเรียน ครูผู้สอนกระตุ้นนักเรียนให้มีความสนใจในเนื้อหาที่จะเรียนโดยการถามคำถามและตอบคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะเรียน

ขั้นที่ 3 กิจกรรมการสอน ครูผู้สอนนำเสนอโจทย์ปัญหาขึ้นมา ให้นักเรียนแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของโพลยา ได้แก่ 1) ทำความเข้าใจปัญหา นักเรียนศึกษาทำความเข้าใจโจทย์ปัญหา และสามารถเขียนอธิบายได้ว่าอะไรคือสิ่งที่โจทย์กำหนด อะไรคือสิ่งที่โจทย์ถาม ปัญหาต้องการให้หาอะไร คำตอบของปัญหายูอยู่ในรูปแบบใด 2) วางแผนแก้ไขปัญหาคณิตศาสตร์ นักเรียนพิจารณาโจทย์ปัญหาและสามารถเขียนอธิบายถึงวิธีการหาคำตอบของโจทย์ปัญหาหรือหาแนวทางในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม 3) ดำเนินการตามแผน นักเรียนปฏิบัติตามแนวทางในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ที่กำหนดไว้ในขั้นที่ 2 พร้อมตรวจสอบความเข้าใจได้ของแผน แล้วลงมือปฏิบัติแสดงวิธีการหาคำตอบจนกระทั่งสามารถหาคำตอบได้ และ 4) ตรวจสอบผลลัพธ์ นักเรียนตรวจสอบผลที่ได้ในแต่ละขั้นตอนที่ผ่านมาโดยการมองย้อนกลับไปที่คำตอบของคำตอบและวิธีการในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ จากนั้นจับกลุ่มให้กับนักเรียนกลุ่มละ 5-6 คน แบบคล่องความสามารถ เพื่อให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มได้แลกเปลี่ยนแนวคิดของตนเองให้กับสมาชิกในกลุ่ม จากนั้นร่วมกันสรุปแนวคิดเป็นของกลุ่มตนเอง

ขั้นที่ 4 สรุปผลและตรวจสอบผล สุ่มตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอแนวคิดของกลุ่มตนเองหน้าชั้นเรียน โดยให้นักเรียนทุกคนช่วยกันตรวจสอบขั้นตอนการแก้ปัญหาและคำตอบเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 5 การนำความรู้ไปใช้ ครูผู้สอนส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ความเข้าใจของตนเองไปฝึกฝนและประยุกต์ใช้กับโจทย์ปัญหาหรือสถานการณ์ต่างๆ เพื่อเพิ่มความชำนาญและความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งสรุปองค์ความรู้การวิจัยอันเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ครูควรใช้วิธีการสอนดังกล่าวนำไปจัดทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ในหัวข้อทางวิชาคณิตศาสตร์อื่นๆ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 1.2 ครูควรสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนและครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างนักเรียนกับครูและนักเรียนภายในกลุ่ม ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีความสุข สนุกสนาน มีความมั่นใจในตนเอง และมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น จนทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองต่อไป
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ครูควรเพิ่มระยะเวลาในการเก็บข้อมูลในการวิจัยให้มากขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้มากขึ้น จนนักเรียนเกิดความชำนาญ
 - 2.2 ครูควรพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนด้วยวิธีการสร้างความรู้ด้วยตนเองร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาให้กับนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ ในรายวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **เทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อขับเคลื่อนจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้านการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชานนท์ ปิติสวโรจน์, นพพร ธนะชัยพันธ์, และสุดาพร ปัญญาพฤกษ์. (2560). การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่องโจทย์ปัญหาการบวกและการลบโดยใช้กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. **บัณฑิตวิจัย**. 8(1). 57-69.
- ทิตินา แคมมณี. (2562). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 23. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภารัตน์ แร่นาค และ วิเชียร อารังโสติสสกุล. (2562). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. **ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**. 21(3). 102-112.
- นัยนา ไพจิตร และ คงรัฐ นวลแปง. (2557). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. **วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา**. 12(2). 101-108.

- ปัทมา เต่าให้. (2549). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรม การคิดแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ฤชามน ชนาเมธิตกร, สพลณภัทร์ ศรีแสนยงค์, และอาพันธ์ชนิต เจนจิต. (2560). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และเจตคติต่อคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดของ Polya ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค STAD กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. *ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 19(3). 267-282.
- วรางคณา สำอางค์, พรชัย ทองเจือ, และผ่องลักษณ์ จิตต์การุญ. (2560). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของโพลยา. *มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*. 11(1). 52-61.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิลากาญจน์ รุ่งเรือง, วีระศักดิ์ ชมภูคำ, และพิชญ์สินี ชมภูคำ. (2559). การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาประยุกต์ทางคณิตศาสตร์และทักษะการทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารบัณฑิตวิจัย*. 7(2). 107-121.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ(องค์การมหาชน). (2563). *ระบบประกาศและรายงานผลสอบโอเน็ต*. แหล่งที่มา <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/2989> สืบค้น 25 เม.ย. 2563.
- อมรินทร์ อ่ำพลพงษ์. (2559). การพัฒนาบทเรียนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบและเทคโนโลยี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Polya, G. (1957). *How to Solve It*. 3rd ed. New York: Doublebay.

การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่บูรณาการ
องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนเลิศจิตถ้ำ ถนนเกษตร-นวมินทร์*
DEVELOPMENT OF SCIENCE LEARNING UNITS INTEGRATED THE SUFFICIENCY
ECONOMY FOR GRADE 3 STUDENTS OF LERTLAH SCHOOL KASET-NAWAMIN ROAD

¹ภาพิมล ภักดีบำรุง Papimon Pakdeebumrung, ²ศิริรัตน์ ศรีสอาด Sirirat Srisa-ard,

³นัตยา ปิลันธนานนท์ Nataya Pilanthananond

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author E-mail: papimon1989@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเลิศจิตถ้ำ ถนนเกษตร-นวมินทร์ 2) เพื่อประเมินหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเลิศจิตถ้ำ ถนนเกษตร-นวมินทร์ โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนเตรียมการพัฒนา ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ 2) ขั้นตอนพัฒนา โดยพัฒนาคำอธิบายรายหน่วย และแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่าน ได้ตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสม 3) ขั้นตอนทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 32 คน ผลการวิจัย 1) การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนเลิศจิตถ้ำ ถนนเกษตร-นวมินทร์ จำนวน 3 หน่วย ได้แก่ เรื่อง น้ำเพื่อชีวิต ทรัพยากรในท้องถิ่น และวัสดุรอบตัว 2) แผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผนมีความเหมาะสมมากที่สุดทั้งด้านเนื้อหา ด้านการเชื่อมโยงองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงการใช้คำถามกระตุ้นความคิดของนักเรียน และนักเรียนส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 81 ผ่านการประเมินทุกหน่วยการเรียนรู้ในระดับดี

คำสำคัญ: การพัฒนา, หน่วยการเรียนรู้, วิทยาศาสตร์, การบูรณาการ, เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this research article are 1) to develop science learning units integrated Sufficiency Economy for grade 3 students at Lertlah School Kaset-Nawamin Road 2) to assess learning units integrated Sufficiency Economy for grade 3 students at Lertlah School Kaset-Nawamin Road. There are 3 research steps consisted of 1) Preparation for development by study documents related to the content of the science curriculum for grade 3 students, knowledge of sufficiency economy, and research work related to the unit development. 2) Development stage by developing unit descriptions and learning management plans by integrating with knowledge of sufficiency economy for 6 experts to verify the correctness 3) The experimental stage by using the learning management plans with 32 students in Grade 3. The research findings were as follows: 1) There are 3 science learning units and lesson plans integrated Sufficiency Economy were developed in the following topics; Water for Life, Local Resources and Materials Around Us. 2) All lesson plans were most appropriate in terms of content, integrating Sufficiency Economy for daily life, and including using thought-provoking questions. 3) 81% of students passed the assessment of all units at a high level.

Keywords: Development, Learning Units, Science, Integration, Sufficiency Economy

บทนำ

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 9) ที่พระราชทานมานานกว่า 30 ปี เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทยที่เป็นแนวทางในการพัฒนาบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่สำคัญที่จะทำให้ประชาชนในประเทศมี “สติ ปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง แนวพระราชดำรินี้ เกิดขึ้นเนื่องจากทรงเห็นว่าการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวอาจจะเกิดปัญหาได้ จึงทรงเน้นการมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ที่เมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรแล้ว จึงค่อยสร้างเศรษฐกิจและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

ปัจจุบันมีคนจำนวนมากให้ความสำคัญกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยนำองค์ความรู้มาเพื่อพัฒนา หรือเพื่อแก้ไขการทำงาน และการดำเนินชีวิต (พุทธิพันธุ์ เศรษฐินปราการ, 2550) ได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการแก้ไขปัญหาการจราจร โดยมีความเห็นว่า หากลดการใช้ทรัพยากรและการปล่อยมลพิษตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเมื่อมีการใช้รถยนต์และทรัพยากรต่างๆ อย่างพอดีและเหมาะสมก็จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามมา ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้น มีเป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อน คือ การทำให้เด็กรู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรมบ่มเพาะ ให้เด็กมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม และสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่าง

สมดุล เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยม ความเป็นไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รู้ว่าตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของโลก การกระทำของตนย่อมมีผลและเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในโลกที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) โดยสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ต่างๆ รวมไปถึงการจัดกิจกรรมเสริมเพื่อให้เรียนรู้ เข้าใจ รวมถึงแนวทางการนำไปประยุกต์ใช้ เช่น โครงการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พนมพร เฝ้าเจริญ, 2553) ที่ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องในกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมให้กับผู้เรียน และการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือน

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่จะช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของกระแสเศรษฐกิจ ดังนั้นการปลูกฝังแนวคิด และแนวทางการปฏิบัติที่นำความรู้ คุณธรรม มาใช้ในการสร้างภูมิคุ้มกัน ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และตัดสินใจอย่างมีเหตุผลให้กับเด็กจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเลิศหล้า ถนนเกษตร-นวมินทร์ ในปัจจุบัน เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการทดลอง การทำกิจกรรม การสร้างชิ้นงาน การเรียนรู้จากสื่อต่างๆ ตามมาตรฐานแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและตัวชี้วัดของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ซึ่งเนื้อหาตามตัวชี้วัดของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถบูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สามารถบูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงผ่านการทำงาน การสร้างชิ้นงาน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความเข้าใจเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำความรู้ที่ได้เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวเป็นเหตุทำให้เกิดการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนเลิศหล้า ถนนเกษตร-นวมินทร์ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเลิศหล้า ถนนเกษตร-นวมินทร์
2. เพื่อประเมินหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเลิศหล้า ถนนเกษตร-นวมินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตของงานวิจัยออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหา ซึ่งได้จากการวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 และเลือกหน่วยการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

(Purposive sampling) จากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาอยู่ใน ปีการศึกษา 2562 โรงเรียน เลิศหล้า ถนนเกษตร-นวมินทร์ ซึ่งมีทั้งหมด จำนวน 125 คน ได้นักเรียน จำนวน 32 คน 3) ด้านคุณภาพ พิจารณาจาก 2 ส่วน คือ การประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสมของหน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้ จากการสอบถามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นที่เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่บูรณาการองค์ความรู้ เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนเลิศหล้า ถนนเกษตร-นวมินทร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่าง ซึ่งพิจารณาจากผลงานที่มอบหมาย

2. ขั้นตอนการวิจัย โดยมีขั้นตอนการวิจัยทั้งสิ้น 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นเตรียมการพัฒนา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในขอบเขตของ เนื้อหารายวิชาวิทยาศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้

2.2 พัฒนาหน่วยการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดย วิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 หลังจากนั้นผู้วิจัยได้พัฒนา คำอธิบายรายหน่วย และแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่พัฒนาขึ้นตาม คำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่าน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม

2.3 ขั้นสุดท้ายผู้วิจัยได้นำหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้ ทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 32 คน

ตารางที่ 1 คำอธิบายรายหน่วยการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเลิศหล้า ถนนเกษตร-นวมินทร์

หน่วยการเรียนรู้	คำอธิบายรายหน่วย	เวลาเรียน
หน่วยที่ 5 น้ำเพื่อชีวิต	นักเรียนจะได้เรียนรู้เรื่องแหล่งน้ำในธรรมชาติ การเกิดวัฏจักร ของน้ำ การใช้ประโยชน์จากน้ำในชีวิตประจำวัน การ ตรวจสอบ สภาพทางกายภาพของน้ำ นอกจากนี้นักเรียนจะ ได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดทำโปสเตอร์แสดง วิธีใช้น้ำอย่างประหยัด	9
หน่วยที่ 6 ทรัพยากรธรรมชาติใน ท้องถิ่น	นักเรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับประเภทของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหา และประโยชน์ในการใช้ทรัพยากร โดยนำหลัก เศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการออกแบบชิ้นงาน/แนวทางใน การใช้ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	6
หน่วยที่ 7 วัสดุรอบตัว	นักเรียนจะได้เรียนรู้ประเภท และสามารถจำแนกวัสดุที่นำมา ทำของเล่น ของใช้ รวมถึงสาเหตุ และผลของการเปลี่ยนแปลง วัสดุ โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประดิษฐ์ของ เล่นจากวัสดุประเภทต่าง ๆ	6

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า คำอธิบายรายหน่วยการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเลิศหล้า ถนนเกษตร-นวมินทร์ ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำงานของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

3. เครื่องมือการวิจัย

3.1 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 สเกล

3.2 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติร้อยละและความถี่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเลิศหล้า ถนนเกษตร-นวมินทร์

1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาหน่วยการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเลิศหล้า ถนนเกษตร-นวมินทร์ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากนั้นวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ เพื่อนำมาบูรณาการกับองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยเลือกหน่วยการเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งมีทั้งสิ้น 3 หน่วยการเรียนรู้ คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 น้ำเพื่อชีวิต หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น และหน่วยการเรียนรู้ที่ 7 วัสดุรอบตัว ซึ่งเลือกจากความรู้วิทยาศาสตร์ใกล้ตัวสามารถเชื่อมโยงความรู้วิทยาศาสตร์และองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

1.2 ผู้วิจัยได้พัฒนาคำอธิบายรายหน่วย โดยบูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเลิศหล้า ถนนเกษตร-นวมินทร์ ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำงานของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

1.3 ผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านคุณธรรม ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผลและด้านภูมิคุ้มกัน ทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้ในแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย แผนหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องน้ำเพื่อชีวิต จำนวน 9 คาบ แผนหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น จำนวน 6 คาบและแผนหน่วยที่ 7 เรื่องวัสดุรอบตัว จำนวน 6 คาบ

2. ผลการประเมินหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเลิศหล้า ถนนเกษตร-นวมินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ทุกหน่วยมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทั้งด้านเนื้อหา และด้านการเชื่อมโยงองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งในด้านการจัดการเรียนการสอนมีความเห็นเพิ่มเติมว่าเหมาะสมกับวัยของนักเรียน ส่วนด้านการเขียนแผนการ

จัดการเรียนรู้มีความคิดเห็นเพิ่มเติมถึงการใช้คำถามกระตุ้นความคิดของนักเรียน และการใช้คำถามนำช่วยให้นักเรียนเกิดการคิดตามและเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

ผลการนำไปใช้ มีนักเรียนผ่านการประเมิน หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง น้ำเพื่อชีวิต จำนวน 26 คน หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น จำนวน 26 คน และหน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง วัสดุรอบตัว จำนวน 27 คน จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 32 คน

ตารางที่ 2 ผลการประเมินการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเลิศจังหวัดนนทบุรี-นวมินทร์ จำนวน 32 คน

ชื่อหน่วย	ระดับผลการเรียนของนักเรียน			
	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง	รวม
หน่วยที่ 5 น้ำเพื่อชีวิต	26	3	3	32
หน่วยที่ 6 ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น	26	3	3	32
หน่วยที่ 7 วัสดุรอบตัว	27	2	3	32

จากตารางที่ 2 พบว่า การเรียนวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ ดี เนื่องจากมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่า สามารถเลือกและระบุความรู้จากหน่วยที่เรียน และคุณธรรมที่จำเป็นมาใช้ในการทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ พร้อมทั้งอธิบายได้ว่า เพราะเหตุใดจึงต้องมีความรู้และคุณธรรมดังกล่าว และสามารถกำหนดแนวทางการทำงานที่สามารถปฏิบัติได้จริง โดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่นรวมทั้ง รวมถึงการอธิบายอย่างสมเหตุสมผลได้ว่าเพราะเหตุใดจึงต้องทำงานที่ได้รับมอบหมาย การตัดสินใจที่จะทำ/ไม่ทำ ตามสิ่งใด รวมถึงการเลือกวิธีได้ตอบความเห็นต่างๆ ทั้งที่เห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย ตามแนวทางนั้นบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรมที่เลือกใช้ แสดงให้เห็นว่าการปลูกฝังแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้กับเด็กเล็กๆ ผ่านการทำงานตามความสามารถเป็นวิธีที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีพัฒนาการในการทำงานโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงดีขึ้นตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนเลิศจังหวัดนนทบุรี-นวมินทร์ ผู้วิจัยขออภิปรายผลในประเด็นดังนี้

1. หน่วยการเรียนรู้

จากผลวิจัย พบว่า หน่วยการเรียนรู้ รายวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สามารถนำมาบูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้มีทั้งสิ้น 3 หน่วยการเรียนรู้ คือ เรื่อง น้ำเพื่อชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นและวัสดุรอบตัว โดยทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน และเป็นเรื่องใกล้ตัวของนักเรียน ซึ่งเมื่อบูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงกับเนื้อหาวิทยาศาสตร์ที่กล่าวมาจะทำให้ให้นักเรียนได้รับประโยชน์ โดยสามารถคิดชิ้นงานและสร้างชิ้นงาน จากองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นเองผ่านการเรียนรู้ เพราะชิ้นงานที่กำหนดเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูบูรณาการองค์ความรู้กับการทำงานโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับคุณวิทย์ ภูมิมา (2554) ที่กล่าวว่า

การบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ควรจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองความสัมพันธ์ของตัวเองกับสังคมผ่านสถานการณ์จริง

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ยังมีความสามารถในการออกแบบ หรือทำชิ้นงานได้อย่างจำกัด เช่นมีความสามารถในการเขียนถ่ายทอดเรื่องราวได้น้อย แต่สามารถสื่อความหรือถ่ายทอดความเข้าใจผ่านการวาดภาพหรือพูดอธิบายเรื่องราวที่เข้าใจได้ ทำให้ผู้วิจัยหลีกเลี่ยงการสร้างชิ้นงานที่ใช้ทักษะการเขียนบรรยาย เช่นงานที่ให้นักเรียนทำในหน่วย 5 เรื่องน้ำเพื่อชีวิตและหน่วยที่ 6 เรื่องทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น คือ การให้นักเรียนถ่ายทอดความเข้าใจผ่านการวาดภาพสื่อความด้วยการสร้างชิ้นงาน การทำโปสเตอร์ และ การทำแผ่นพับการใช้ น้ำและทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับเสาวนีย์ ศรีนุ้ย (2551) ที่กล่าวว่า นักเรียนในระดับประถมศึกษายังไม่มีทักษะในการค้นคว้าและแสวงหาความรู้และเขียนสรุปความด้วยตนเองด้วยตนเอง ผู้สอนต้องแนะนำจึงต้องใช้รูปแบบการสรุปความที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เช่น การสร้างชิ้นงาน

ซึ่งผู้วิจัยสามารถปรับชิ้นงานตามความสามารถได้ เนื่องจากงานวิจัย มุ่งให้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการทำงาน ชิ้นงานจึงเป็นเพียงผลพลอยได้ โดย ทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้ สามารถออกแบบการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ทำงานโดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำงานเพื่อสร้างชิ้นงานและสามารถปลูกฝังการใช้เหตุผลควบคู่กับความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับเมธี อ้วนล้ำ (2557) ที่กล่าวว่า การสอดแทรกปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ทำให้นักเรียนมีแนวทางในการใช้ศักยภาพของตนเองในการเลือกตัดสินใจอย่างมีเหตุผลเหมาะสมกับตนเอง

นอกจากนี้ ไม่ใช่ช่วย ไม่ใช่ความรู้ แต่เป็นพัฒนาการการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมต้นที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้ผู้วิจัยใช้กิจกรรม หรือข้อคำถามง่ายๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถเอามาใช้ในการทำงานได้ สอดคล้องกับกฤษฎา กองทอง (2558) ที่กล่าวว่า การสอนด้วยกิจกรรมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาจะทำให้เด็กนักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองในเรื่องที่เรียนจะเกิดความรู้ความเข้าใจและนำความรู้ความเข้าใจนั้นไปใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถสร้างผลงานที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ของตนเองได้

2. แผนการจัดการเรียนรู้

จากผลการวิจัย พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นเกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ว่า มีความเหมาะสมมากที่สุดในทุกด้าน ทั้ง 3 หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นการใช้คำถามกระตุ้นความคิดของนักเรียน ทั้งในส่วนของการเรียนรู้ด้านเนื้อหา และด้านการทำงานโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับสุรพล สมบูรณ์สิน (2547) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้คำถามกระตุ้นความคิด ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ใฝ่รู้ ต้องการคิดค้นหาคำตอบที่ถูกต้องโดยแสวงหาข้อมูล รวบรวมข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ ตีความ และหาข้อสรุปเพื่อการตัดสินใจ

นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิยังเห็นว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียน เช่น หน่วยที่ 5 เรื่องน้ำเพื่อชีวิต ที่ให้นักเรียนทำโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า ซึ่งเป็นการให้นักเรียนถ่ายทอดความรู้วิทยาศาสตร์เรื่องการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าเชื่อมโยงกับองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงและให้นักเรียนถ่ายทอดความเข้าใจจากการออกแบบโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ นอกจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเน้นเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร ทั้งเรื่องประเภทของทรัพยากร ประโยชน์ของ

ทรัพยากร และปัญหาการใช้ทรัพยากร ซึ่งนักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาจากการศึกษาข่าว และกิจกรรมการใช้ ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า เช่น การหาแนวทางการใช้ทรัพยากรรอบตัวให้รู้คุณค่าตามหลักการ 3R รวมถึง กิจกรรมการเลือกวัสดุเหลือใช้มาสร้างชิ้นงานให้เหมาะสมกับการใช้งาน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากิจกรรมที่พัฒนาขึ้น เป็นการปลูกฝังให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยังสอดคล้องกับที่ อุไรรัตน์ แฉ่งขัน (2552) ที่กล่าวว่า พัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็ก พัฒนามาจากสิ่งที่พบใน สิ่งแวดล้อมทั่วไป ดังนั้นกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นแนวทางที่让孩子ได้แสดงความสามารถ ความรู้ ความนึกคิด ของตนเอง ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้น

แต่ยังมีผู้ทรงคุณวุฒิส่วนหนึ่งที่เห็นว่าแบบแผนในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ควรระบุขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นสรุปให้ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยได้เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นลำดับขั้นของกิจกรรม ที่มีทั้งกิจกรรมที่เป็นที่ส่วนนำเข้าสู่บทเรียน กิจกรรมการสอน กิจกรรมในการสรุปสาระความรู้ รวมถึงกิจกรรมการประเมิน เพียงแต่ไม่ได้ระบุชื่อขั้นตอน ซึ่งในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบนี้ มีการเน้นเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อให้ เห็นกิจกรรมที่ทำในแต่ละคาบเรียนอย่างมีการเขียนลำดับขั้นการเรียนใน 1 คาบเรียนว่ามีการเรียนการสอนใน เนื้อหาใดบ้าง องค์ประกอบสำคัญควรมีคือ การเขียนขั้นของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชัดเจน เช่น ขั้นนำเข้าสู่ บทเรียน ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นสรุปกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยมีการเขียนลำดับขั้นตามพัฒนาการเรียนของ นักเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ แต่ไม่ได้เขียนชื่อขั้นของกิจกรรมการเรียน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิให้ความเห็นแบบ นั้นเพราะอยากให้ เป็นรูปแบบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับสุนันทา ยินดีรัมย์ (2557) ที่กล่าวว่า การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีการพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานตัวชี้วัดค่อนข้างชัดเจน โดยยึดเอาผลสัมฤทธิ์สุดท้ายที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนตามมาตรฐานตัวชี้วัดเป็นตัวตั้ง เพื่อกำหนดเป้าหมาย ของการจัดการเรียนรู้ก่อนแล้วจึงกำหนดการเรียนการสอนให้สอดคล้องตามลำดับ การออกแบบแผนการ จัดการเรียนรู้แบบนี้จึงเป็นการออกแบบการสอนที่มีเป้าหมายชัดเจนและผู้สอนต้องสามารถดำเนินการพัฒนา ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ

จากผลการนำหน่วยการเรียนรู้ไปใช้ พบว่า แต่ละหน่วยนักเรียนส่วนใหญ่มีผลการประเมินอยู่ใน ระดับดี เนื่องจากการออกแบบการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยได้ใช้คำถามช่วยเป็นแนวทางในการทำงานแล้วค่อยๆ ลดการใช้คำถามลงในหน่วยต่อๆ มา ทำให้นักเรียนคุ้นชินกับการตั้งคำถามก่อนการทำงานจึงเป็นผลให้นักเรียน ส่วนใหญ่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับดนัย ฌโนมจิตร (2553) ที่กล่าวว่า การลดการใช้ คำถามเป็นการให้นักเรียนได้แสดงออกทางด้านการคิดทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างความคุ้นเคยกับ แบบคำถามส่งผลให้นักเรียนได้แสดงออกด้านการคิดที่หลากหลายของประเภทคำถาม

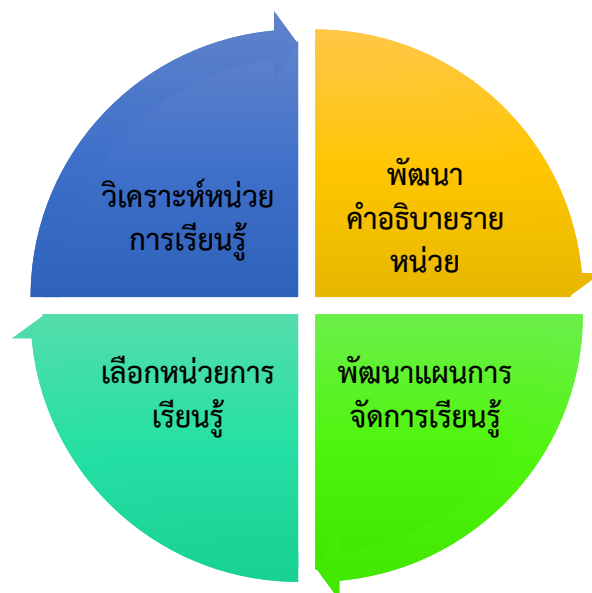
นอกจากนี้ผลการวิจัย พบว่า มีนักเรียนที่มีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์พอใช้และควรปรับปรุงใน ทุกหน่วยการเรียนรู้ แม้จะมีปริมาณน้อย ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 6.25 ก็ตาม ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากการเกณฑ์การ ประเมินเป็นการประเมินตามคุณภาพตามองค์ประกอบขององค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งต้องได้รับการ ประเมินทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วยด้านความรู้ ด้านคุณธรรม ด้านความมีเหตุผล ด้านความพอประมาณ และ ด้านความมีภูมิคุ้มกัน ครบทุกด้านจึงได้รับผลการประเมิน “ผ่าน” สาเหตุที่ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ประเมิน ดังกล่าวเนื่องจากการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้นั้นต้องใช้องค์ประกอบ ทั้ง 5 ด้านอย่างครบถ้วน ไม่เช่นนั้นจะนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างคลาดเคลื่อนผิดเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับดาวเรือง พัฒนวิบูลย์ (2562) ที่กล่าวถึงการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันว่า บุคคลที่มีพฤติกรรม การพึ่งพาตนเองตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกิดจากการมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับสูงและทักษะชีวิตมี

ความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกาพึ่งพาตนเองตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และยังสอดคล้องกับคณิตา สุขรักษา (2563) ซึ่งกล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตมาก เพราะจะช่วยให้ใช้ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพส่งผลกระทบยาวต่อครอบครัวและชุมชนและเศรษฐกิจพอเพียงจะมีความสำคัญถ้าผู้ที่ปฏิบัติเข้าใจและใส่ใจในการปฏิบัติอย่างจริงจัง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเลิศล้ำ ถนนเกษตร-นวมินทร์ สรุปองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่1

ภาพที่ 1 การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง

จากภาพที่ 1 การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. เลือกหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จากสาระความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ในภาคเรียนที่ 2 ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 ตามหลักสูตรของโรงเรียนเลิศล้ำ ถนนเกษตร-นวมินทร์ มีทั้งสิ้น 7 หน่วย ได้แก่ ชีวิตสัมพันธ์ชีวิตที่รอดมาได้ ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม อากาศรอบตัวเรา น้ำเพื่อชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นและวัสดุรอบตัว โดยผู้วิจัยจะเลือกพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงในการทำงาน
2. วิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 และเลือกหน่วยการเรียนรู้ที่มีสาระความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ มีเนื้อหาใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน และมีปริมาณสาระความรู้เพียงพอต่อการนำมาพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงได้ ซึ่งมีทั้งสิ้น 3 หน่วย ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องน้ำเพื่อชีวิต หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 เรื่องทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น และหน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่องวัสดุรอบตัว

3. พัฒนาคำอธิบายรายหน่วย โดยบูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเลิศจิต ถนนเกษตร-นวมินทร์มาใช้ในการทำงานของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

4. พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเลิศจิต ถนนเกษตร-นวมินทร์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนเลิศจิต ถนนเกษตร-นวมินทร์ ควรมีจัดทำชิ้นงานและกิจกรรมการเรียนรู้ในการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงให้หลากหลายเหมาะสมกับวัยของนักเรียน

1.2 การนำหน่วยการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้
1) ควรมีการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากในงานวิจัยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงจากการทำงานไม่ได้อธิบายเนื้อหาจึงทำให้นักเรียนบางคนไม่เข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง 2) ควรมีการวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงกับเนื้อหาของรายวิชาอื่นๆ เช่น คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปะ และการงานอาชีพ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2.2 ควรมีการพัฒนารูปแบบของกิจกรรมที่เข้าถึงได้ง่าย สะดวกต่อการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์

2.3 ควรมีการศึกษาและติดตามผลระยะยาวเกี่ยวกับองค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

คณิตา สุขรึกษา. (2563). **การบริหารงานวิชาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น.

ดนัย ถนอมจิตร. (2553). **การจัดการเรียนรู้โดยเน้นการใช้คำถามปลายเปิด เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนนวมวิทย์ฝ่ายมัธยม จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ดาวเรือง พัฒนวิบูลย์. (2562). **การพัฒนาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในอำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- ดุลยวิทย์ ภูมิมา. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- พนมพร เผ่าเจริญ. (2553). การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พุทธิพันธุ์ เสรณีปราการ. (2550) ผลกระทบของมาตรการเชิงจูงใจด้านราคาต่อทัศนคติและพฤติกรรมการเดินทาง : กรณีศึกษาของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เมธี อ้วนล้ำ. (2557). การศึกษาสภาพการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนวังเหนือวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ฤทัย กองทอง. (2558). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์และความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้การสอนด้วยกิจกรรมเพลง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุนันทา ยินดีรัมย์. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยสื่อประสม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุรพล สมบูรณ์สิน. (2547). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้การสอนภาษาเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้แบบประสบการณ์เพื่อพัฒนาความสามารถและแรงจูงใจในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- เสาวนีย์ ศรีนุ้ย. (2551). ผลการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 จังหวัดนครปฐม ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานวิทยาศาสตร์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- อุไรรัตน์ แข็งขัน. (2552). การศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กและพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 เขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 โดยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบกลุ่ม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

การพัฒนาฉากทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหาร สำหรับนักเรียนเตรียมทหาร
โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*

DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL SCENARIOS FOR CHEMISTRY RELATED TO
MILITARY MISSIONS FOR PRE-CADET AT ARMED FORCES ACADEMIES
PREPARATORY SCHOOL IN UNDER COMMAND OF NATIONAL DEFENSE STUDIES INSTITUTE

¹ญาณิกา มอญพันธ์ Yanika Mornpan, ²ศิริรัตน์ ศรีสอาด Sirirat Srisa-ard,

³นาตยา ปิณฑนานนท์ Nataya Pilanthananond

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author E-mail: yanikamornpan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาฉากทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหาร สำหรับนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ 2) เพื่อประเมินฉากทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เป็นการวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) มีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เตรียมการเชื่อมโยงเนื้อหาเคมีกับงานทางทหาร 2) พัฒนาฉากทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหาร สำหรับนักเรียนเตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ 3) ประเมินฉากทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ใช้แบบประเมินผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 24 ท่าน ที่ได้จากการเลือกอย่างเจาะจง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านงานทางทหาร ด้านการสอนเคมี และด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์ ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ฉากทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ 2 งาน คือ งานป้องกันเหตุที่เกิดจากการใช้สารพิษ(สารเคมี) การรั่วไหลของรังสีจากคลังอาวุธนิวเคลียร์ และอันตรายจากอาวุธชีวภาพ และงานการใช้สารเคมีในการผลิตสิ่งอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนในการปฏิบัติการทางทหาร และมโนทัศน์ที่นำมากำหนดฉากทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหาร 13 มโนทัศน์ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ฉากทัศน์ที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมกับงานทางทหารมากที่สุด กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ และการวัดและประเมินผล มีความหลากหลาย กระตุ้นการเรียนรู้ และการคิดขั้นสูงของผู้เรียน

คำสำคัญ: ฉากทัศน์, เคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหาร, นักเรียนเตรียมทหาร

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop instructional scenarios for chemistry from Armed Forces Academies Preparatory School curriculum related to military mission. 2) evaluate the quality of instructional scenarios. This research is Basic Research. The methods of this research were 1) prepare to related chemistry from Armed Forces Academies Preparatory School curriculum and military missions. 2) develop Instructional Scenarios for Chemistry Related to Military Missions. 3) evaluate the quality of instructional scenarios by 24 experts that acquired by purposive sampling from who expertise in military missions, teachers of chemistry and science studies. Statistically analyzed data including mean and standard deviation. The results were 1) 2 military missions related to chemistry were prevention caused by toxic or chemical substances, leakage of radiation from nuclear weapons, the danger of biological weapons and chemicals substances in the manufacture of equipment to support military mission. 2) development of instructional scenarios related to military missions consisted of 13 concepts. 3) most of the experts were agreed with instructional scenarios at the highest level. Learning activities, materials and evaluations were appropriate and various for stimulate students, and developing higher-order thinkings.

Keywords: Scenarios, Chemistry Related to Military Missions, Pre-Cadet

บทนำ

โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศเป็นสถานศึกษาเฉพาะทาง ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาเฉพาะทาง พุทธศักราช ๒๕๔๗ โดยเป็นโรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเตรียมทหารมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการศึกษาต่อยังโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายเรือ โรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ โดยใช้หลักสูตรโรงเรียนเตรียมทหาร พุทธศักราช 2554 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) เป็นระยะเวลา 2 ปี โดยหลักสูตรมีเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนเตรียมทหาร ให้มีความรู้ ความสามารถ ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม มุ่งเน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาความรู้ ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ พร้อมทั้งมีทักษะเฉพาะด้านในการประกอบอาชีพทหาร ตำรวจ ตามนโยบายของกระทรวงกลาโหม ดังปรัชญาโรงเรียนเตรียมทหารที่กล่าวว่า “สามัคคี มีความรู้ คู่คุณธรรม” (พลตรีศิริวุฒิ วงศ์ขันธ์, 2560) หลังจากจบการศึกษาจากโรงเรียนเตรียมทหารและโรงเรียนเหล่าทัพแล้วนักเรียนทุกคนจะต้องไปปฏิบัติภารกิจหน้าที่ที่แตกต่างกันตามการจัดส่วนราชการ โดยการจัดส่วนราชการของกองทัพปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม 2551 (ฉบับที่ 2 ปี 2556) โดยแต่ละส่วนมีหน่วยงานภายใต้การบังคับบัญชา และหน่วยขึ้นตรงตามลำดับชั้น (อมร ขจีจิตร, 2561)

ในการไปปฏิบัติงานตามส่วนงานต่างๆ นักเรียนก็จะได้ใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะที่เรียนมา ทั้งส่วนที่เป็นสาระความรู้ และส่วนที่เป็นทักษะ คุณลักษณะของอาชีพทหาร ตำรวจ เช่น การดูแลรักษาเรือ

การผลิตน้ำจืดในเรือโดยการใช้ความรู้เรื่องไฟฟ้าเคมี การเก็บหลักฐานต่างๆ เช่น คราบเลือด ผม เล็บ หรือเศษผิวหนัง ที่เมื่อนำไปทดสอบกับสารเคมีจะสามารถทำให้ระบุตัวตนของผู้ร้ายได้ ซึ่งเป็นการใช้ความรู้เรื่องการเกิดปฏิกิริยาเคมี การปฏิบัติงานด้านอาวุธเคมีของกองทัพบก ซึ่งเป็นการใช้ความรู้เรื่องธาตุและสารประกอบ การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับวัสดุศาสตร์กับเทคโนโลยีวัตถุระเบิดของกองทัพอากาศ ซึ่งเป็นการนำความรู้เกี่ยวกับพอลิเมอร์และปฏิกิริยาเคมีไปใช้ เป็นต้น

เคมี คือ วิทยาศาสตร์สาขาหนึ่งที่เป็นความรู้พื้นฐานสำคัญ ที่ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างและองค์ประกอบของสาร การเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นในองค์ประกอบของสารนั้น และกลไกของปฏิกิริยาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น อีกทั้งการศึกษาทางด้านเคมีเน้นไปที่อะตอมและปฏิสัมพันธ์ระหว่างอะตอมกับอะตอม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณสมบัติของพันธะเคมี ในบางครั้งเคมีถูกเรียกว่าเป็นวิทยาศาสตร์ศูนย์กลาง เพราะเป็นวิชาที่เชื่อมโยงฟิสิกส์เข้ากับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติสาขาอื่น เช่น ธรณีวิทยาหรือชีววิทยา ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตคือมนุษย์และสัตว์ (ศศิเทพ ปิตีพรเทพิน, 2559)

นอกจากนี้ยังพบว่าความรู้ทางเคมีเกี่ยวโยงในชีวิตประจำวันของมนุษย์ หรือปัจจัย 4 ของชีวิตมนุษย์มากมาย โดยใช้ความรู้ทางเคมี ดังนี้ 1) อาหาร ทำให้รู้จัก แป้ง ไขมัน โปรตีน วิตามิน และเกลือแร่ต่างๆ นอกจากนี้ทำให้รู้จักวิธีการรักษาอาหารไม่ให้บูดเสีย เป็นต้น 2) เครื่องนุ่งห่ม ทำให้รู้จักสีย้อมผ้า วิธีทำไหมเทียม พลาสติก ไนลอน 3) ยาและสุขอนามัย ทำให้ทุกคนมีสุขภาพที่ดีเพราะกินอาหารที่ดีขึ้น คุณภาพน้ำที่บริโภคดีขึ้น และรู้จักวิธีการทำให้น้ำประปาสะอาดและบริสุทธิ์ มีการค้นพบยาปฏิชีวนะ ยาสำหรับฆ่าเชื้อโรค ยาชา และยารักษาโรคอื่นๆ 4) ที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ ทำให้มีเครื่องมือ เครื่องใช้ที่ทำด้วยโลหะ การผลิตรถยนต์ น้ำมัน สิ่งซักฟอก เครื่องก่อสร้าง เช่น ซีเมนต์ อะลูมิเนียม เป็นต้น ซึ่งความก้าวหน้าเหล่านี้ เป็นผลโดยตรงของความรู้ที่ขยายออกไปเป็นกฎ ความคิด และทฤษฎีทางเคมี อีกทั้งความรู้ทางเคมียังมีประโยชน์ต่อการการศึกษาที่ซับซ้อนในระบบต่างๆ ของร่างกายมนุษย์ ซึ่งทำให้มนุษย์สามารถทราบถึงโครงสร้างของกรดนิวคลีอิก กลไกการถอดรหัสพันธุกรรม หรือโครงสร้างของเชื้อโรคต่างๆ (กุลยา โอตาเกะ และคณะ, 25473)

จากการศึกษาก่อนหน้านี้พบว่า นักเรียนเตรียมทหารบางส่วนขาดการสร้างจินตนาการ ทำให้ไม่เข้าใจความรู้พื้นฐานทางเคมี เมื่อไปศึกษาต่อก็ไม่สามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ได้และไม่เห็นภาพว่าวิทยาศาสตร์หรือเคมีนั้นเข้าไปเกี่ยวข้องกับอาชีพทหาร-ตำรวจอย่างไร (Thai cadet, 2555) ซึ่งส่งผลให้มีเจตคติที่ไม่ดีกับการเรียนเคมี ทั้งที่จริงแล้วในการปฏิบัติงานทางทหารก็ใช้ความรู้เคมี เช่น การปฏิบัติการและการป้องกันทางนิวเคลียร์ ชีวะ เคมี ต้องใช้ความรู้เรื่องสารและสมบัติของสารไปใช้ เพื่อทำให้เข้าใจถึงสมบัติของธาตุหรือสารที่เป็นองค์ประกอบ สารกัมมันตรังสี รวมทั้งปฏิกิริยาเคมีหรือผลที่จะเกิดขึ้นจากปฏิกิริยาเคมีของสารดังกล่าว เพื่อที่จะสามารถเลือกใช้สารในการปฏิบัติการได้ถูกต้องเหมาะสมและเกิดความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ส่วนงานการระงับเหตุอุบัติเหตุจากสารพิษ ก็ใช้ความรู้เคมีเรื่องสารและสมบัติของสาร ปฏิกิริยาเคมี และสมดุลเคมีเพื่อช่วยให้ทราบถึงวิธีการสังเกต การป้องกัน และการแก้ไขเมื่อถูกสารเคมี และงานการผลิตสิ่งอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนในการปฏิบัติการทางทหาร ก็ใช้ความรู้ทางเคมีเรื่องธาตุ และสารประกอบและปฏิกิริยาเคมีเพื่อช่วยให้ทราบถึงความแตกต่างขององค์ประกอบและปฏิกิริยาในการผลิตสิ่งอุปกรณ์เหล่านั้นอีกด้วย

การจัดการเรียนการสอนเนื้อหาเคมีในโรงเรียนเตรียมทหารเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นเนื้อหาสาระให้ครบตามที่หลักสูตรกำหนดเป็นการเรียนรู้ความรู้เคมีเพื่อเรียนเคมีในระดับที่สูงขึ้น แม้มีบางส่วนมีการเชื่อมโยงเนื้อหาเคมีกับวิทยาศาสตร์สาขาอื่น เช่น ฟิสิกส์ เรื่องไฟฟ้า ก็เพียงเพื่อให้เข้าใจเรื่องไฟฟ้าเคมีที่ต้องเรียนในรายวิชาเคมี ซึ่งทำให้เกิดปัญหา ดังที่กล่าวมาข้างต้น คือนักเรียนไม่เห็นภาพของการนำเคมีไปใช้กับ

อาชีพในอนาคต ซึ่งทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้สอนเคมีไม่มีความรู้เกี่ยวกับงานทางทหารและตำรวจมากพอจึงทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาความรู้และการนำความรู้ทางเคมีไปใช้ในอาชีพได้

จากเหตุผลข้างต้นข้าพเจ้าในฐานะที่เป็นครูผู้สอนเคมีของนักเรียนเตรียมทหารจึงสนใจที่จะพัฒนาฉกทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เพื่อช่วยให้นักเรียนเตรียมทหารเปลี่ยนสิ่งที่เป็นนามธรรมในการเรียนรู้ในวิชาเคมีให้กลายเป็นรูปธรรมในวิชาชีพ เพื่อให้นักเรียนเตรียมทหารสามารถเข้าใจในเนื้อหา เห็นถึงการนำไปใช้ เกิดความคงทนในการเรียนรู้ เข้าใจทั้งประโยชน์ของเคมีตลอดจนสามารถนำความรู้ทางเคมีไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือในการปฏิบัติงานได้ในอนาคต และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนเคมีอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาฉกทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
2. เพื่อประเมินฉกทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) เพื่อพัฒนาและประเมินฉกทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหาร ประกอบด้วย

1. ขอบเขตของงานวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหา ซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ภารกิจหน้าที่ของส่วนราชการหน่วยงานภายใต้การบังคับบัญชาและหน่วยขึ้นตรงของกองทัพบก และการวิเคราะห์องค์ความรู้เคมีจากหลักสูตรโรงเรียนเตรียมทหาร พ.ศ. 2554 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) 2) ด้านคุณภาพพิจารณาจากความถูกต้องและเหมาะสมของฉกทัศน์ที่พัฒนาขึ้น โดยการสอบถามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ด้าน คือ ด้านงานทางทหาร ด้านการสอนเคมี และด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์ โดยใช้แบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating scale) 3) ด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้จากการเลือกอย่างเจาะจง (Purposive sampling) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ด้าน คือ ด้านงานทางทหาร ด้านการสอนเคมี และด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์ ด้านละ 8 ท่าน รวม 24 ท่าน และได้ให้ความหมายของ ฉกทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารไว้ว่าเป็นรายละเอียดของขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่แสดงให้เห็นถึงการจัดการเรียนการสอนเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหาร

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความเชี่ยวชาญ 3 ด้าน รวมทั้งสิ้น 24 ท่าน ดังนี้ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านงานทางทหาร คือ นายทหารกองทัพบกไทยที่ปฏิบัติงานในหน่วยที่เกี่ยวข้องกับกองวิเทศการหรือกองวิทยาศาสตร์ และ/หรือเป็นผู้เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรนายทหารเคมี ชีวะ รังสี นิวเคลียร์ (หลักสูตร ครชน.) จำนวน 8 ท่าน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนเคมี คือ ผู้สอนรายวิชาเคมีตามหลักสูตรวิทยาศาสตร์ โรงเรียนเตรียมทหาร ซึ่งมีประสบการณ์สอน 5 ปี ขึ้นไป จำนวน 8 ท่าน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์ คือ ผู้สอนด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์ หรือผู้สอนเกี่ยวกับด้านการศึกษา หรือเป็นผู้สอนเกี่ยวกับเคมีในระดับอุดมศึกษา จำนวน 8 ท่าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับฉลากทัศนเนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

4. การดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนทั้งสิ้น 3 ขั้นตอน คือ

4.1 เตรียมการเชื่อมโยงเนื้อหาเคมีกับงานทางทหาร โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาวิชาเคมี ตามหลักสูตรโรงเรียนเตรียมทหาร พุทธศักราช 2554 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและรวบรวม ศึกษางานทางทหาร ตามการจัดส่วนราชการของกองทัพบก

4.2 พัฒนาฉลากทัศนเนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหาร สำหรับนักเรียน เตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ โดยผู้วิจัยทำการศึกษาและวิเคราะห์งานทางทหารเกี่ยวกับหน่วยงานรับผิดชอบและภารกิจหน้าที่ของแต่ละหน่วย และคัดเลือกงานทางทหารที่สามารถใช้ความรู้เคมีในการอธิบายการปฏิบัติงานได้ จากนั้นทำการเชื่อมโยงความรู้เคมีกับงานทางทหารที่วิเคราะห์ข้างต้น และกำหนดมโนทัศน์หลักและมโนทัศน์ย่อย สำหรับฉลากทัศน จากนั้นเขียนฉลากทัศนเนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารและนำเสนอทุกขั้นตอนข้างต้น พร้อมปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4.3 ประเมินฉลากทัศนเนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านงานทางทหาร ด้านการสอนเคมี และด้านการศึกษาวิทยาศาสตร์จำนวน 24 ท่านทำการประเมินเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6. แปลความหมายข้อมูล โดยการแปลความหมายค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 4.51 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 3.51 – 4.50 หมายถึง เห็นด้วยมาก

ค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 2.51 – 3.50 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 1.51 – 2.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

ค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 1.00 – 1.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาฉลากทัศนเนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

1.1 งานทางทหาร จำแนกเป็นส่วนราชการ ได้ทั้งสิ้น 7 ส่วน แต่ละส่วนมีหน่วยงานภายใต้การบังคับบัญชา และหน่วยขึ้นตรงตามลำดับชั้น โดยแต่ละส่วนราชการ หน่วยงานภายใต้การบังคับบัญชา และหน่วยขึ้นตรง มีภารกิจหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายแตกต่างกัน โดยกรมวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นหน่วยขึ้นตรงของกรมฝ่ายยุทธบริการที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของส่วนบัญชาการมี 3 หน่วยงานย่อย คือ กองวิทยาการแผนกไฟโรเทคนิคและกองร้อยวิทยาศาสตร์ที่ 1 มีภาระหน้าที่ที่ใช้ความรู้เคมีในการอธิบายงานที่ปฏิบัติได้

1.2 ภารกิจหน้าที่ที่ใช้ความรู้เคมีในการอธิบายการปฏิบัติงานได้ของกองร้อยวิทยาศาสตร์ที่ 1 คือ ให้การสนับสนุนการปฏิบัติการทางนิวเคลียร์ ชีวะ เคมี แก่หน่วยกำลังรบของกองทัพบก เป็นภารกิจหน้าที่ที่ใช้ความรู้เคมีในการปฏิบัติงานในเรื่องเดียวกันกับการกิจหน้าที่ที่ 1 ของกองวิทยาการ คือ ภารกิจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการปฏิบัติและการป้องกันทางนิวเคลียร์ ชีวะ เคมี และภารกิจหน้าที่ตรวจทดลองวิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาเกี่ยวกับสิ่งอุปกรณ์สายวิทยาศาสตร์ของกองวิทยาการก็ใช้ความรู้เคมีในการปฏิบัติงานในเรื่องเดียวกันกับการกิจหน้าที่ของแผนกไฟโรเทคนิค แสดงให้เห็นว่า มีภาระหน้าที่ที่ใช้องค์ความรู้เคมีในการปฏิบัติงานจำนวนทั้งสิ้น 3 ภารกิจหน้าที่

1.3 สามารถกำหนดงานทางทหารได้ 2 งาน ได้แก่ งานป้องกันเหตุที่เกิดจากการใช้สารพิษ (สารเคมี) การรั่วไหลของรังสีจากคลังอาวุธนิวเคลียร์ และอันตรายจากอาวุธชีวภาพและการใช้สารเคมีในการผลิตสิ่งอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนในการปฏิบัติการทางทหาร

1.4 งานทางทหาร 2 งาน สามารถกำหนดเป็นมโนทัศน์หลัก 6 มโนทัศน์หลัก มีมโนทัศน์ย่อย 13 มโนทัศน์ โดยงานป้องกันเหตุที่เกิดจากการใช้สารพิษ (สารเคมี) การรั่วไหลของรังสีจากคลังอาวุธนิวเคลียร์ และอันตรายจากอาวุธชีวภาพ ประกอบด้วย 4 มโนทัศน์หลัก 10 มโนทัศน์ย่อย ส่วนงานการใช้สารเคมีในการผลิตสิ่งอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนในการปฏิบัติการทางทหาร ประกอบด้วย 2 มโนทัศน์หลัก 3 มโนทัศน์ย่อย

1.5 มโนทัศน์และมโนทัศน์ย่อยของงานทางทหารทั้ง 2 งาน สามารถมาพัฒนาฉากทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้ฉากทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหาร สำหรับนักเรียนเตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศทั้งสิ้น 13 ฉากทัศน์

2. ผลการประเมินฉากทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ฉากทัศน์ที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดว่าการกำหนดมโนทัศน์หลักและมโนทัศน์ย่อยมีความสอดคล้องกันและเหมาะสมกับงานทางทหาร มีเนื้อหาที่เหมาะสม กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อที่ใช้ และการวัดและประเมินผลมีความหลากหลาย กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างดี อีกทั้งทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หลายระดับ ตั้งแต่การวิเคราะห์ การนำไปใช้ และสร้างสรรค์ออกแบบปฏิบัติการทางทหาร

แสดงให้เห็นว่าฉากทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ที่พัฒนาขึ้นนั้น จะทำให้นักเรียนเตรียมทหารตระหนักถึงประโยชน์ของการเรียนวิชาเคมีและเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาเคมีต่อไป ดังตารางที่ 1 - 2

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการกำหนดมโนทัศน์หลักและมโนทัศน์ย่อย

มโนทัศน์ย่อย	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. สารเคมีแต่ละชนิดมีคุณสมบัติ การออกฤทธิ์ และผลการทำลายที่แตกต่างกัน	4.56	0.60	มากที่สุด
2. สารเคมีแต่ละชนิดที่ใช้ในการสังหารบุคคลเป้าหมาย มีวิธีการผลิต และการนำไปใช้ แตกต่างกัน	4.56	0.50	มากที่สุด
3. สารเคมีแต่ละชนิด ที่ใช้ในปฏิบัติการสังหารหมู่ มีวิธีการผลิต และการนำไปใช้ แตกต่างกัน	4.44	0.50	มาก
4. สารเคมีแต่ละชนิด ที่ใช้ในปฏิบัติการก่อการร้าย มีวิธีการผลิต และการนำไปใช้ แตกต่างกัน	4.50	0.60	มาก
5. สารเคมีที่ใช้ปฏิบัติการทางทหารที่แตกต่างกันจะมีวิธีการสังเกต การป้องกัน และการแก้ไขเมื่อถูกสารเคมี แตกต่างกัน	4.39	0.59	มาก
6. สารกัมมันตรังสีสามารถแผ่รังสีได้หลายชนิดซึ่งมีสมบัติที่แตกต่างกัน	4.56	0.50	มากที่สุด
7. อาวุธนิวเคลียร์แต่ละประเภทมีลักษณะ การทำงาน และการใช้งานที่แตกต่างกัน	4.00	1.00	มาก
8. อาวุธนิวเคลียร์แต่ละประเภท มีการเก็บรักษาให้พร้อมใช้ และการป้องกันการรั่วไหลของรังสีแตกต่างกัน	4.00	0.94	มาก
9. สารชีวภาพแต่ละประเภท มีอันตรายต่อร่างกายที่แตกต่างกัน ทำให้วิธีการใช้งาน และการป้องกันจึงแตกต่างกันไปด้วย	4.56	0.60	มากที่สุด
10. สิ่งอุปกรณ์แต่ละประเภท มีเป้าหมายในการใช้งานแตกต่างกัน	4.61	0.68	มากที่สุด
11. สีพราง ที่แตกต่างกันมีส่วนประกอบ ปฏิกิริยา และจุดประสงค์การใช้งานที่แตกต่างกัน	4.28	0.87	มาก
12. พลุสัญญาณ ประเภทต่างๆ จะมีส่วนประกอบ ปฏิกิริยา และจุดประสงค์การใช้งานที่แตกต่างกัน	4.39	0.68	มาก
13. ระเบิดควีนที่มีสีแตกต่างกัน จะมีส่วนประกอบ ปฏิกิริยา และจุดประสงค์การใช้งานที่แตกต่างกัน	4.22	0.85	มาก

จากตารางข้างต้น พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่มีความเห็นต่อการกำหนดมโนทัศน์หลักและมโนทัศน์ย่อย ที่นำไปใช้สร้างฉลากทัศนเนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหาร ว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมากที่สุดทุกมโนทัศน์

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับฉลากทัศน

สถานการณ์การสอนของมโนทัศน์ย่อย	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. สารเคมีแต่ละชนิดมีคุณสมบัติ การออกฤทธิ์ และผลการทำลายที่แตกต่างกัน	4.56	0.60	มากที่สุด
2. สารเคมีแต่ละชนิดที่ใช้ในการสังหารบุคคลเป้าหมาย มีวิธีการผลิต และการนำไปใช้ แตกต่างกัน	4.50	0.69	มาก
3. สารเคมีแต่ละชนิด ที่ใช้ในปฏิบัติการสังหารหมู่ มีวิธีการผลิต และการนำไปใช้ แตกต่างกัน	4.56	0.50	มากที่สุด
4. สารเคมีแต่ละชนิด ที่ใช้ในปฏิบัติการก่อการร้าย มีวิธีการผลิต และการนำไปใช้ แตกต่างกัน	4.56	0.50	มากที่สุด
5. สารเคมีที่ใช้ปฏิบัติการทางทหารที่แตกต่างกันจะมีวิธีการสังเกต การป้องกัน และการแก้ไขเมื่อถูกสารเคมี แตกต่างกัน	4.78	0.42	มากที่สุด
6. สารกัมมันตรังสีสามารถแผ่รังสีได้หลายชนิดซึ่งมีสมบัติที่แตกต่างกัน	4.67	0.47	มากที่สุด
7. อาวุธนิวเคลียร์แต่ละประเภทมีลักษณะ การทำงาน และการใช้งานที่แตกต่างกัน	4.56	0.50	มากที่สุด
8. อาวุธนิวเคลียร์แต่ละประเภท มีการเก็บรักษาให้พร้อมใช้ และการป้องกันการรั่วไหลของรังสีแตกต่างกัน	4.61	0.59	มากที่สุด
9. สารชีวภาพแต่ละประเภท มีอันตรายต่อร่างกายที่แตกต่างกัน ทำให้วิธีการใช้งาน และการป้องกันจึงแตกต่างกันไปด้วย	4.72	0.45	มากที่สุด
10. สิ่งอุปกรณ์แต่ละประเภท มีเป้าหมายในการใช้งานแตกต่างกัน	4.67	0.47	มากที่สุด
11. สีพราง ที่แตกต่างกันมีส่วนประกอบ ปฏิกริยา และจุดประสงค์การใช้งานที่แตกต่างกัน	4.67	0.58	มากที่สุด
12. พลุสัญญาณ ประเภทต่างๆ จะมีส่วนประกอบ ปฏิกริยา และจุดประสงค์การใช้งานที่แตกต่างกัน	4.67	0.47	มากที่สุด
13. ระเบิดควีนที่มีสีแตกต่างกัน จะมีส่วนประกอบ ปฏิกริยา และจุดประสงค์การใช้งานที่แตกต่างกัน	4.78	0.42	มากที่สุด

จากตารางข้างต้น พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นว่าฉลากทัศนที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ ยกเว้นฉลากทัศน ของมโนทัศน์เรื่อง สารเคมีแต่ละชนิดที่ใช้ในการสังหารบุคคลเป้าหมาย มีวิธีการผลิต และการนำไปใช้ แตกต่างกัน ที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าเหมาะสมในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาฉกัทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา และประเมินฉกัทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหาร สามารถอภิปรายผลการวิจัยดังประเด็นต่อไปนี้

1. เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทหาร

ทหารมีการกัฉกัหน้าที่ในการรักษาความมั่นคง รักษาความสงบเรียบร้อย และรักษาอธิปไตยของประเทศ เพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของรัฐ ผลประโยชน์ของชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตลอดจนให้ความช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน และให้ความมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งจากผลการวิเคราะห์งานทางทหารพบว่า มีภาระหน้าที่ทางทหารที่ใช้ความรู้เคมีในการปฏิบัติงาน ทั้งสิ้น 2 งานคือ 1) งานป้องกันเหตุที่เกิดจากการใช้สารเคมี การรั่วไหลของรังสีจากอาวุธนิวเคลียร์ และอันตรายจากอาวุธชีวภาพ 2) การใช้สารเคมีในการผลิตสิ่งอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนในการปฏิบัติการทางทหาร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเคมีเกี่ยวข้องกับการทำงาน การดำเนินชีวิต การใช้ชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชนกชนน์ วิภูษิตวรกุล และศิริรัตน์ ศรีสะอาด (2561) ที่เสนอไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนเคมีที่สอดคล้องกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน จะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาเคมีมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผลวิจัยยังพบว่า งานทางทหารทั้ง 2 งาน สามารถเชื่อมโยงกับเนื้อหาเคมี 5 เรื่อง ได้แก่ ธาตุและสารประกอบ สารและสมบัติของสาร ปฏิกริยาเคมี สมดุลเคมี สารกัมมันตรังสี เป็นเรื่องพื้นฐานที่สำคัญทางเคมี ซึ่งหากเข้าใจความรู้พื้นฐานเป็นอย่างดีแล้ว ก็จะช่วยให้มีรู้พื้นฐานที่ดีใช้ในการเรียนต่อยอดทางเคมี รวมถึงมีเจตคติที่ดีในการเรียนเคมีซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Bennett and Lubben (2006), Parchmann et al (2006 อ้างถึงใน ชนกชนน์ วิภูษิตวรกุล และศิริรัตน์ ศรีสะอาด, 2561) ที่เสนอไว้ว่า การนำบริบทเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ปัญหาทางสังคม และนำมา ใช้ในการจัดการเรียนรู้เรื่องสารและสมบัติของสาร พลังงาน ปฏิกริยาเรีดอกซ์ สมดุลเคมี และอัตราการเกิดปฏิกริยาเคมีช่วยให้นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 มีเจตคติที่ดีต่อกา เรียนวิชาเคมีมากกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบวิธีปกติ

2. กำหนดมโนทัศน์

จากผลการวิจัยพบว่า จากงานทางทหารทั้ง 2 งาน สามารถกำหนดเป็นมโนทัศน์หลัก 6 มโนทัศน์ มีมโนทัศน์ย่อย 13 มโนทัศน์ โดยงานป้องกันเหตุที่เกิดจากการใช้สารพิษ (สารเคมี) การรั่วไหลของรังสีจากคลังอาวุธนิวเคลียร์และอันตรายจากอาวุธชีวภาพ ประกอบด้วย 4 มโนทัศน์หลัก 10 มโนทัศน์ย่อย ส่วนงานการใช้สารเคมีในการผลิตสิ่งอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนในการปฏิบัติการทางทหาร ประกอบด้วย 2 มโนทัศน์หลัก 13 มโนทัศน์ย่อยที่มีมโนทัศน์จำนวนมาก เนื่องจากผู้วิจัยได้กำหนดมโนทัศน์ให้ครอบคลุมงานทางทหารที่มีหลายประเภทและเกี่ยวข้องวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย ดังที่ ทิศนา แคมณี (2555) (อ้างใน ภัทรภร ชัยประเสริฐ , 2562) กล่าวว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มโนทัศน์จากการคิดวิเคราะห์และตัวอย่างที่หลากหลาย ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยตรง คือ ผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจในมโนทัศน์นั้นซึ่งสามารถนำไปใช้ในการทำความเข้าใจมโนทัศน์อื่นๆ ต่อไป

โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นต่อการกำหนดมโนทัศน์ว่า ในการเขียนมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับงานทางทหารควรเขียนเฉพาะเจาะจงกับเป้าหมายในการใช้งานจริงตามภารกิจหน้าที่ เช่น พลุสัญญาณทางทหารมีเพื่อระบุตำแหน่ง ไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์อื่น แสดงให้เห็นว่า การกำหนดมโนทัศน์ที่เชื่อมโยงกับงานใดๆ ต้องเข้าใจ

เป้าหมายของมโนทัศน์ให้ดี เพื่อไม่ให้เกิดความคลาดเคลื่อน ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ ความเข้าใจ และการนำความรู้ไปใช้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับสอดคล้องกับแนวคิดของ Brown and Salter (อ้างใน ฉันทนาพร แสงสุทธิเศรษฐ์ และคณะ, 2562) ซึ่งกล่าวว่า หากนักเรียนไม่มีความเข้าใจแนวคิดเป้าหมายแล้ว นักเรียนจะไม่สามารถเชื่อมโยงแนวคิดเป้าหมายได้ในกิจกรรมการเรียนรู้ และดังที่ Brown (อ้างถึงใน ภัทรพร ชัยประเสริฐ, 2562) อธิบายว่า มโนทัศน์พื้นฐานที่คลาดเคลื่อนจะทำให้มีปัญหาในการเรียนรู้ที่สูงขึ้นไป หากผู้เรียนมีมโนทัศน์คลาดเคลื่อนก็จะส่งผลกระทบต่อการแก้ปัญหา การแสดงวิธีทำ และการเรียนรู้เนื้อหาที่สูงขึ้นต่อไป

นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า ควรปรับให้มีมโนทัศน์ย่อยเพิ่มขึ้นและเพิ่มรายละเอียดเนื้อหาในมโนทัศน์ อีกทั้งบางมโนทัศน์ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นค่อนข้างแตกต่างกัน เช่น ผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้านทางทหารมีความเห็นว่า ขาดความรู้เรื่องอาวุธจริง ผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้านเคมี มีความเห็นว่า ขาดความรู้เรื่องการจัดเก็บอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งในกรณีนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เนื่องจากผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านถนัดคนละด้านและมองเฉพาะทางจึงทำให้เกิดความคิดเห็นแตกต่างกัน สอดคล้องกับที่สุรศักดิ์ พุคยาภรณ์ และคณะ (2558) ได้กล่าวว่า ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญนั้นมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน และ Weller (2007), Romney et al. (อ้างใน อนุพงษ์ กันธิวงศ์ และโชติกา ภาชีผล, 2561) ที่กล่าวว่า การพิจารณาความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการตัดสินใจรายบุคคลที่แตกต่างกัน รวมถึงประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการการตัดสินใจตรงของเนื้อหาตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชานั้นด้วย อีกทั้งระดับความสามารถในการตัดสินใจของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมีความแตกต่างกัน จึงส่งผลให้ความตรงและความถูกต้องของผลการตัดสินใจมีค่าที่เบี่ยงเบนไปจากค่าที่แท้จริง

3. ฉากทัศน์

ในการพัฒนาฉากทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ทั้งสิ้น 13 ฉากทัศน์ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า ฉากทัศน์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะฉากทัศน์ทำให้เห็นภาพรวมของงานทางทหาร อีกทั้งเนื้อหาเคมีที่ไปเชื่อมโยงสามารถเข้าใจได้ง่าย ตลอดจนมีจุดประสงค์ วิธีการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผลที่เหมาะสม ที่สำคัญถูกสร้างขึ้นให้เหมาะสมกับบริบทการเป็นนักเรียนทหารที่เมื่อเรียนจบไปอาจจะต้องไปปฏิบัติงานในฉากทัศน์จริง ดังที่ปิวิภา ตระหนี่ และ ศุภชัย ทวี (อ้างใน ฉันทนาพร แสงสุทธิเศรษฐ์ และคณะ, 2562) กล่าวว่า ครูต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดที่จะทำให้สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้องได้

ฉากทัศน์ของมโนทัศน์เรื่อง สารเคมีแต่ละชนิดที่ใช้ในการสังหารบุคคลเป้าหมาย มีวิธีการผลิตและการนำไปใช้แตกต่างกัน ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าเหมาะสมในระดับมาก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการสอนให้นักเรียนเลือกใช้สารเคมีในการสังหารบุคคลเป้าหมายในฉากทัศน์ต่างๆ นั้น สามารถทำให้นักเรียนเตรียมทหารเรียนรู้เพื่อที่จะได้รู้เท่าทันเมื่อต้องไปปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกัน ดูแลประชาชน และเป็นการฝึกคิดและใช้องค์ความรู้ในทุกๆ ด้านเพื่อแก้ปัญหาหรือฉากทัศน์ตามที่กำหนดซึ่งตรงตามลักษณะผู้นำของทหาร ดังที่ ภัคภณ สนิทสม และ ณัฐพล จำรัตน์ (2558) กล่าวว่า ผู้นำทางทหารต้องมีความสามารถทั้งทางเทคนิคและทางยุทธวิธี คือ เมื่ออยู่กลางสมรภูมิ ผู้นำทางทหารต้องพึ่งความสามารถของตนเอง ในการใช้ยานุโธปกรณ์และการวางแผนการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีระบบและจัดการกับภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาฉลากทัศนเนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ สรุปลงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย อธิบายได้ดังนี้
การพัฒนาฉลากทัศนเนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ มีองค์ความรู้ที่เป็นกระบวนการ ดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหาวิชาเคมี ตามหลักสูตรโรงเรียนเตรียมทหาร พุทธศักราช 2554 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการดำเนินงานวิจัย
2. ศึกษาและวิเคราะห์งานทางทหาร ศึกษาและวิเคราะห์งานทางทหารตามการจัดส่วนราชการของกองทัพบก เกี่ยวกับหน่วยงานรับผิดชอบ และภารกิจหน้าที่ของ แต่ละหน่วย และคัดเลือกงานทางทหารที่สามารถใช้ความรู้เคมีในการอธิบายการปฏิบัติงานได้
3. เชื่อมโยงความรู้เคมีกับงานทางทหารที่วิเคราะห์ได้จากข้างต้น
4. กำหนดมโนทัศน์หลักและมโนทัศน์ย่อยสำหรับการเขียนฉลากทัศน
5. เขียนฉลากทัศนเนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหาร
6. ประเมินและวิเคราะห์ผลการประเมินฉลากทัศนเนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
7. ปรับปรุงแก้ไขฉลากทัศนเนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหาร ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ควรมีการนำฉากทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหารสำหรับนักเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนเตรียมทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ไปทดลองใช้และประเมินผลความพึงพอใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเตรียมทหารในเนื้อหาเดียวกันกับวิธีการสอนแบบปกติ
 - 1.2 ควรมีการอธิบายงานทางทหาร เพื่อให้ให้นักเรียนเตรียมทหารสามารถเข้าใจถึงภารกิจหน้าที่และการเชื่อมโยงของเนื้อหาเคมีกับงานทางทหาร
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการพัฒนาฉากทัศน์เนื้อหาของรายวิชาอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงกับงานทางทหาร เช่น ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา สำหรับนักเรียนเตรียมทหารโรงเรียนเตรียมทหาร
 - 2.2 ควรมีการพัฒนาฉากทัศน์เนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางตำรวจ เนื่องจากมีการปฏิบัติงานที่แตกต่างจากทหารทั้ง 3 เหล่าทัพ
 - 2.3 ควรมีการศึกษาและติดตามผลเกี่ยวกับเนื้อหาเคมีที่เชื่อมโยงกับงานทางทหาร

เอกสารอ้างอิง

- กุลยา โอตากะ และคณะ. (2547). **เคมีในชีวิตประจำวัน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฉันทนาพร แสงสุทธิเศรษฐ์, ศุภชัย ทวี และจิรพรรณ เทียนทอง. (2562). การพัฒนาแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง พันธะไอออนิก ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับผังแนวความคิด. **วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์**. 14(3). 107-120.
- ชนกชนัน วิภูษิตวรกุล และศิริรัตน์ ศรีสอาด. (2561). การพัฒนารายวิชาเคมีพื้นฐานที่สอดคล้องกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสินปุนคุณวิทย์ จังหวัดกระบี่. **วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**. 16(2). 163-173.
- ภักภณ สนิทสม และณัฐพล จำรัตน์. (2558). คุณลักษณะผู้นำทางทหารที่พึงประสงค์ของกองทัพไทย. **วารสารนักบริหาร**. 35(1). 75-86.
- ภัทรกร ชัยประเสริฐ. (2562). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โมเดลการได้มาซึ่งมโนทัศน์ร่วมกับคำถามระดับสูงที่มีต่อมโนทัศน์ทางเคมีและความสามารถในการวิเคราะห์ของนิสิตเอกการสอนเคมี มหาวิทยาลัยบูรพา. **วารสารศึกษาศาสตร์**. 30(3). 96-112.
- พลตรีศิวาภูมิ วงศ์ขันตี. (2560). **แนวทางการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 แก่นักเรียนเตรียมทหาร**. แหล่งที่มา http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2559-2560/PDF/wpa_8239/ALL.pdf สืบค้นเมื่อ 13 เม.ย. 2564.
- ศศิเทพ ปิติพรเทพิน. (2559). **การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์กับสังคมแห่งศตวรรษที่ 21**. สมุทรปราการ: เนว่าเอ็ดดูเคชั่น.
- สุรศักดิ์ พุกยาภรณ์, ต่อตระกูล ยมนา และไพจิตร ผาวัน. (2558). การประยุกต์ใช้ระบบผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินใจเลือกกระบวนผัง. **วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี**. 7. 61-67.

-
- อนุพงษ์ กันธิวงศ์ และโชติกา ภาชีผล. (2561). การเปรียบเทียบดัชนีความเป็นคู่ขนานของข้อสอบและแบบสอบที่ได้จากการคัดเลือกข้อสอบระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีลักษณะแตกต่างกัน: การประยุกต์ใช้ทฤษฎีฉันทามติทางวัฒนธรรมแบบมีรูปแบบ. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 13(4). 266-281.
- อมร ขจีจิตร. (2561). เอกสารประกอบการสอน เรื่อง การจัดส่วนราชการ. แหล่งที่มา <http://agschool.zrta.mi.th/joomla/download/testskill/6102/NR0010.pdf> สืบค้นเมื่อ 10 ธ.ค. 2562.
- Thai cadet. (2555). คุณสมบัติผู้สมัครสอบคัดเลือกเข้าเป็นนักเรียนเตรียมทหาร. แหล่งที่มา <http://www.thaicadet.org/AboutCadet.html> สืบค้นเมื่อ 13 เม.ย. 2564.

รูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2^{*}
A NEW SUPERVISOR MODEL FOR EDUCATIONAL MANAGEMENT QUALITY
DEVELOPMENT OF SCHOOLS, PATHUM THANI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 2

¹กัตติกา สกุลสวน Kattika Sagulsoun, ²ภารดี อนันต์นาวิ Paradee Anannawee,
³มนสิข ลิทธิสมบุรณ์ Monasit Sittisomboon
^{1,2,3}มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ North Bangkok University, Thailand
Corresponding Author E-mail: raklove2008@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2 โดยการวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2 ขั้นตอนที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบฯ ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้และประเมินรูปแบบฯ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอนของสถานศึกษา จำนวนกลุ่มตัวอย่างได้จากการใช้ตาราง Krejcie & Morgan และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ได้ 217 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการนิเทศแนวใหม่ฯ โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และได้แนวทางการนิเทศแนวใหม่ฯ ทั้ง 6 ด้าน 2) ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศแนวใหม่ฯ มี 2 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 มี 3 ด้าน คือ (1) ด้านคุณภาพของผู้เรียน (2) คุณภาพของกระบวนการบริหารและการจัดการ (3) คุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และองค์ประกอบที่ 2 คือ นโยบายด้านการนิเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2 ได้แก่ (1) ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการนิเทศการศึกษาโดยมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (2) ติดตามนิเทศการบริหารและการดำเนินการตามแผน (3) การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา (4) ประสานงาน การติดตาม ประเมินผลและนิเทศการศึกษากับคณะกรรมการ และนโยบายด้านการนิเทศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ (1) การนิเทศบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา (2) การพัฒนาและใช้หลักหลักสูตรสถานศึกษา (3) การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อเทคโนโลยีทางไกล (DLTV/DLIT) (4) การยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน 3) ผลการประเมินรูปแบบฯ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การนิเทศแนวใหม่, คุณภาพการจัดการศึกษา, สถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to develop and evaluate the effectiveness of new inservice models to: Quality of educational management of educational institutions Under Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 2 there are three stages of research: Step 1: Studying current conditions and new inservice guidelines to improve the quality of educational management of schools Under Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 2 Step 2: create and review the form, Step 3, trial and evaluation of the model. Examples include director. Deputy Director of Academic Affairs and Teachers of The School The sample count was obtained by using the Krejcie and Morgan tables and using the Stratified Random Sampling method. The results showed that; 1) the current condition of the new inservices as a whole was the highest and the new inservice guidelines were in all 6 areas. 2) The results of the development of a new style of inservice have two elements: element 1 has three areas: (1) quality of learners (2) Quality of management and management processes (3) The quality of the teaching process focused on the learner. And element 2 is the inservice policy of Pathumthani primary educational service area office (1) Monitoring, monitoring and evaluating educational inservices with a focus on achievement, (2) monitoring inservice, administration and implementation of plans, (3) improving and improving the quality of education, (4) Coordinate, monitor, evaluate and inservice education with the Board of Directors. The inservice policy of the Office of the Basic Education Commission is (1) Integrated inservice to drive quality of education (2) Developing and implementing the principles of the school curriculum (3) Managing learning using teletechnology media (DLTV/DLIT) (4) Enhancing student achievement. 3) The overall assessment results are appropriate and the overall feasibility is at the highest level.

Keywords: Model, New Supervision, Educational Management Quality, Schools

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคศตวรรษที่ 21 ส่งผลกระทบที่สำคัญทั้งภายในและภายนอกประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคม และเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของคนในชาติที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การปรับเปลี่ยนที่รวดเร็ว และความซับซ้อนจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 กฎหมาย ยุทธศาสตร์ และแผนงานทั้งหลายเหล่านี้ ต่างมีอุดมการณ์เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติเป็นพลเมืองดี มีคุณภาพและความสามารถสูง พัฒนาดนอย่างต่อเนื่องตลอด

ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งยังคาดหวังให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษา สามารถเป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อเป้าหมายของการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และมาตรฐานการศึกษาของชาติได้กำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยเพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งยึดเป็นกรอบสำหรับสร้างคนไทย 4.0 ที่แม้แตกต่างตามบริบทของท้องถิ่นและของสถานศึกษาแต่มีจุดหมายร่วม คือ “ธำรงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก” สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งในมิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมีมิติการเมืองต่อไปได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

การศึกษาของประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเยาวชนของประเทศ โดยสะท้อนจากการพัฒนาด้านการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการเร่งดำเนินการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้นำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะการปฏิรูปครู ปฏิรูปโรงเรียน และปฏิรูประบบการบริหารจัดการศึกษา ทั้งนี้ ในประเด็นของหลักสูตรได้เน้นการพัฒนาการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ เพื่อให้คนรุ่นใหม่เกิดกระบวนการคิดอย่างมีระบบและแก้ปัญหาอย่างเป็นเหตุเป็นผล รวมทั้งการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การสร้างระเบียบวินัย การมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม การยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553) นอกจากนี้ยังกำหนดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (Desired Outcomes of Education, DOE Thailand) หรือคุณลักษณะของคนไทย 4.0 ที่ตอบสนองวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยคนไทย 4.0 จะต้อง ธำรงความเป็นไทย และแข่งขันได้ในเวทีโลก นั่นคือ เป็นคนดี มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคมเป็นฐานในการพัฒนาตนให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ 3 ด้าน เป็นคุณลักษณะขั้นต่ำ ได้แก่ 1) ผู้เรียนรู้มีความเพียรใฝ่เรียนรู้และมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อก้าวทันโลกยุคดิจิทัลและโลกในอนาคต และมีสมรรถนะ (competency) ที่เกิดจากความรู้ ความรอบรู้ด้านต่างๆ มีสุนทรียะ รักษ์ และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาไทยมีทักษะชีวิตเพื่อสร้างงานสัมมนาอาชีพบนพื้นฐานของความพอเพียงความมั่นคงในชีวิต และคุณภาพชีวิตที่ดีต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม 2) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม มีทักษะทางปัญญา ทักษะศตวรรษที่ 21 ความฉลาดดิจิทัล (digital intelligence) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะข้ามวัฒนธรรม สมรรถนะการบูรณาการข้ามศาสตร์และมีคุณลักษณะของความเป็นผู้ประกอบการเพื่อร่วมสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีหรือสังคม เพิ่มโอกาส และมูลค่าให้กับตนเอง และสังคม และ 3) พลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นผู้มีความรักชาติ รักท้องถิ่น รู้ถูกผิด มีจิตสำนึกเป็นพลเมืองไทยและพลโลก มีจิตอาสา มีอุดมการณ์และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชาติ บนหลักการประชาธิปไตย ความยุติธรรม ความเท่าเทียมเสมอภาคเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนและการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและประชาคมโลกอย่างสันติ (วิสัยพจน์ เสรีวัฒน์, 2555)

ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาให้เกิดคุณภาพนั้น พิจารณาจากคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญที่ต้องจัดการศึกษาให้บรรลุตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ซึ่งกระบวนการสู่ความสำเร็จดังกล่าวมีองค์ประกอบ และปัจจัย คือ คุณภาพของผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนต้องประกันคุณภาพการศึกษาต่อผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนว่า ผู้เรียนจะต้องมีคุณภาพและมาตรฐานตามหลักสูตรมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งกระบวนการสู่ความสำเร็จในการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น ประกอบด้วย 3 กระบวนการ คือ 1) กระบวนการ

บริหาร 2) กระบวนการเรียนการสอน และ 3) กระบวนการนิเทศการศึกษา อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นการมุ่งปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาและคุณภาพการสอนโดยเน้นความร่วมมือกัน เน้นการให้บริการให้การช่วยเหลือสนับสนุนมากกว่าการบังคับให้ปฏิบัติตาม (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2550) รวมทั้งมีกิจกรรมของการบริหารการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงเงื่อนไขการเรียนรู้และความเจริญงอกงามของผู้เรียน โดยมุ่งให้ผู้สอนได้ปรับปรุงวิธีการสอน และจัดกิจกรรมอื่นๆ ควบคู่ไปด้วย (สันติ บุญภิรมย์, 2552) การนิเทศการศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือชี้แนะและพัฒนางานให้ประสบผลสำเร็จทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อีกทั้งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเหลือสนับสนุนให้กระบวนการบริหาร และกระบวนการเรียนการสอนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของประเทศ ทั้งยังเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมระบบประกันคุณภาพการศึกษา ที่ต้องพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อเข้าสู่การปฏิรูปการศึกษาและการจัดการศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 ตลอดจนมาตรฐานการศึกษาของชาติที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีทักษะวิชาการ ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต ทักษะการเป็นผู้นำ และทักษะการนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม กระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน การนิเทศการศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนา ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ หลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปฏิบัติงานอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาของแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและรายงานผลการนิเทศของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนยังใช้การนิเทศแบบเดิมๆ คือ ศึกษานิเทศก์จะทำหน้าที่ในการนิเทศร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่สถานศึกษาแต่งตั้งทำงานร่วมกัน ใช้วิธีการนิเทศเชิงประจักษ์ต้องเดินทางไปยังพื้นที่หรือที่ตั้งของสถานศึกษานั้นๆ ทุกแห่งที่ศึกษานิเทศก์รับผิดชอบการนิเทศซึ่งทำให้เสียเวลาไปกับการเดินทาง เพราะระยะทางของสถานศึกษาแต่ละแห่งไกลใกล้ไม่เท่ากันและการนิเทศดังกล่าวยังมีข้อจำกัดอีกหลายประการ เช่น งบประมาณ ความพร้อมของพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน อีกทั้งปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการนิเทศยังขาดความต่อเนื่อง และความเป็นเอกภาพที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาวะวิกฤติการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมีแนวโน้มความรุนแรงมากยิ่งขึ้นมีการแพร่กระจายของโรคไปยังหลายพื้นที่ต่างๆ เพิ่มมากขึ้นทางคณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นโรคติดต่ออันตรายภายใต้พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2548 อีกทั้ง กระทรวงสาธารณสุขจึงได้แจ้งเตือนให้หลีกเลี่ยงการเดินทางเพื่อลดการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าว จากผลกระทบจากการระบาดครั้งใหญ่จึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาแนวโน้มของการศึกษาไทยในอนาคตกับความท้าทายของโลกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วทุกภาคส่วนที่ต้องปรับตัวสู่โหมด “ออนไลน์” ดังนั้น การพัฒนาระบบนิเทศภายในสถานศึกษาให้เข้มแข็งและต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุขเพื่อลดการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าว ซึ่งจังหวัดปทุมธานีก็ได้รับผลกระทบในวงกว้างเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของจังหวัดปทุมธานี ที่ต้องตระหนักเฝ้าระวังและปฏิบัติตามมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ดังนั้น กระบวนการนิเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จึงต้องมีการพัฒนาการใช้

เทคโนโลยีและวิธีการอื่นๆ มาใช้ในการนิเทศอย่างมีคุณภาพให้เหมาะสมกับสถานการณ์และหลีกเลี่ยงการสัมผัสเสี่ยงให้กับสถานศึกษา เช่น การปรับบทบาทของการนิเทศเป็นการนิเทศแนวใหม่ เป็นต้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2, 2563)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เป็นหน่วยงานทางการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการศึกษาระดับอนุบาลระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 67 โรงเรียน จากการศึกษาการประเมินผลการจัดการศึกษา พบว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2 มีผลคะแนนการทดสอบระดับชาติ(O-Net) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในการทดสอบ 4 รายวิชา ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับต่ำ 37.99 โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563) และจากการทดสอบข้อสอบมาตรฐาน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4, 5 ประจำปีการศึกษา 2562 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ซึ่งผลการทดสอบระดับชาติ (O-Net) ดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการด้านมาตรฐานและคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ ไม่สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ ครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยยังใช้วิธีการสอนแบบเดิมๆ ไม่ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน ชุมชนยังมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไม่เต็มศักยภาพ ไม่ใช่ทุกวิชา หรือทุกสถานศึกษาจะเปลี่ยนมาสอนออนไลน์ได้ทั้งหมด เพราะต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และประสิทธิภาพของการสอนที่สำคัญที่สุดคือห้องเรียนออนไลน์ยังทดแทน "ห้องเรียนออฟไลน์" หรือห้องเรียนจริงๆ ไม่ได้ คือ "ปฏิสัมพันธ์" การเรียนออนไลน์นั้นมีย่อจำกัดเรื่องความพร้อมส่วนบุคคลมากมาย โดยเฉพาะในโรงเรียนที่อยู่ต่างจังหวัดที่คุณครูก็ยังไม่มีความคุ้นชินกับโปรแกรมต่างๆ นักเรียนก็ไม่มีอุปกรณ์รวมถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่ดีนัก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องวางแผนอย่างจริงจังว่าจะสนับสนุนคุณครูอย่างไร ต้องประเมินความพร้อมอย่างรอบด้าน เป้าหมายที่แท้จริงของการศึกษาก็คือการพัฒนาผู้เรียน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การถกเถียง การมีปฏิสัมพันธ์กัน ถึงแม้ว่าการเรียนออนไลน์จะมีข้อจำกัดและอุปสรรคบ้างแต่วิกฤติในครั้งนี้ทำให้สถานศึกษาศึกษา ทั้งผู้เรียนผู้สอนต้องปรับตัวให้ชินกับการเรียนออนไลน์และเป็นโอกาสในการต่อยอดการศึกษาในอนาคต (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2, 2563)

ดังนั้น การยกระดับคุณภาพทางการศึกษาทั้งระบบจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ ระดับต้นสังกัด และการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จึงใช้กระบวนการนิเทศแนวใหม่ที่หลากหลายวิธีการ แต่อยู่บนพื้นฐานของการเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือหรือเสนอแนะการพัฒนาของสถานศึกษาพัฒนาคุณภาพครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมีการปรับปรุงความรู้ ทักษะ และความต้องการในการปฏิบัติงาน รวมทั้ง เจตคติ ค่านิยมของแต่ละบุคคลกรทางการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการทำงานเป็นทีม การร่วมมือกันทำงานอย่างมีเหตุผล การติดต่อสื่อสารโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีแรงจูงใจให้เกิดการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาพร้อมที่ขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (นุชรัตน์ สิริประภาวรรณ, 2563)

จากเหตุผลและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นนั้น การนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสภาพการณ์ปัจจุบันให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ผู้วิจัยในฐานะศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่ให้คำแนะนำ ดูแล ช่วยเหลือสถานศึกษาด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบองค์รวมและทำหน้าที่รับผิดชอบด้านการนิเทศสถานศึกษาโดยตรงให้เกิดผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาการศึกษาให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้เกิดคุณภาพอย่างแท้จริง เป็นไปตามมาตรฐานของการจัดการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัดและระดับชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางของการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
2. เพื่อสร้างรูปแบบ และตรวจสอบรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

- การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้
- ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางของการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ดังนี้
1. วิเคราะห์ สังเคราะห์ องค์ประกอบของการนิเทศแนวใหม่ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
- แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ และสื่อที่เผยแพร่ผ่านอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลนำมาใช้ในการจัดทำงานวิจัยนี้
- ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบของการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
2. ศึกษาสภาพการนิเทศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
- ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 67 โรงเรียน เป็นผู้อำนวยการ จำนวน 67 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 67 คน และครูผู้สอน จำนวน 378 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 512 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและครูผู้สอนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้มาจากการใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) ซึ่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 217 คน หลังจากนั้นใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สัดส่วนของกลุ่มประชากรโดยกำหนดความคลาดเคลื่อน 5%

ตัวแปรที่ศึกษา คือ สภาพการนิเทศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการนิเทศ 2) การออกแบบการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน 3) การปฏิบัติการนิเทศผ่านเทคโนโลยี 4) รายงานผลการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน 5) การบำรุงขวัญให้กำลังใจ 6) การพัฒนาปรับปรุงกระบวนการนิเทศ

3. ศึกษาแนวทางการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) โดยการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 3 คน 2) ศึกษาพิเศษ จำนวน 3 คน 3) รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน และอาจารย์มหาวิทยาลัยที่สอนสาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน รวมจำนวน 12 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ตามเกณฑ์คุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ดังนี้ คือ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นผู้บริหารที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารและการจัดการนิเทศในโรงเรียนไม่ต่ำกว่า 5 ปี 2) ศึกษาพิเศษ เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกสาขาวิชาการบริหารการศึกษาและมีประสบการณ์ด้านการนิเทศการศึกษามาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี 3) รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ เป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกเอกสาขาวิชาการบริหารการศึกษาหรือมีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป 4) อาจารย์มหาวิทยาลัยที่สอนสาขาวิชาการบริหารการศึกษาของสถาบันการศึกษาของรัฐหรือเอกชนในระดับบัณฑิตศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา คือ แนวทางการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2 ดังนี้

1. ยกร่างรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยนำแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และสื่อที่เผยแพร่ผ่านอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งการศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ และผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เรื่อง การนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อนำมาจัดทำเป็นกรอบแนวทางในการยกร่างรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และนำร่างรูปแบบฯ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมการใช้ภาษาและนำข้อเสนอแนะไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จัดทำร่างรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

2. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เรื่อง การนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ 1) การวางแผนการนิเทศ 2) การให้ความรู้ในการนิเทศ 3) การออกแบบวิธีการนิเทศ 4) การดำเนินการ ปฏิบัติการนิเทศ 5) การบำรุงขวัญให้กำลังใจ 6) การประเมินผลการดำเนินการนิเทศ

2.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลข้างต้นมาวิเคราะห์หาข้อสรุปรวม และจัดทำผลการสัมภาษณ์การนิเทศ แนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2

2.2 ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความเหมาะสม การใช้ภาษา และนำข้อเสนอแนะไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จัดทำร่างรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

3. ตรวจสอบร่างรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เพื่อประเมินความถูกต้องความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยผู้เชี่ยวชาญด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (ผู้ทรงคุณวุฒิ) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา หรือมีประสบการณ์/ผลงานทางวิชาการด้าน การนิเทศเพื่อการจัดการศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาที่ศึกษา คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้ และประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนา คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

1. การสร้างคู่มือในการใช้รูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ไปทดลองใช้

โดยผู้วิจัยจะนำรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ไปทดลองใช้กับโรงเรียนวัดเขียนเขต สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 (ซึ่งเป็นโรงเรียนในการดูแลรับผิดชอบด้านการ นิเทศของผู้วิจัย) ระยะเวลาในการทดลองใช้ 1 ภาคการศึกษา ของปีการศึกษา 2563 และประเมินความเป็น ประโยชน์ของรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ รูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

2. ประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ที่นำไปทดลองใช้

ในการประเมินประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัด การศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผู้วิจัยจะ

ดำเนินการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยใช้แบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอนของโรงเรียนวัดเขียนเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอนของโรงเรียนวัดเขียนเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (ผู้อำนวยการ จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน และครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 28 คน)

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางของการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

1.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพสภาพปัจจุบันของการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = .47) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับ ได้แก่ วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการนิเทศ ($\bar{X} = 4.55$) การออกแบบการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน ($\bar{X} = 4.75$) การปฏิบัติการนิเทศผ่านเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.52$) รายงานผลการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน ($\bar{X} = 4.75$) การบำรุงขวัญให้กำลังใจ ($\bar{X} = 4.56$) การพัฒนาปรับปรุงกระบวนการนิเทศ ($\bar{X} = 4.60$) ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของสภาพปัจจุบันของการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวม

สภาพปัจจุบันของการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาของสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการนิเทศ	4.55	0.57	มากที่สุด
2. การออกแบบการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน	4.75	0.32	มากที่สุด
3. การปฏิบัติการนิเทศผ่านเทคโนโลยี	4.52	0.55	มากที่สุด
4. รายงานผลการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน	4.75	0.32	มากที่สุด
5. การบำรุงขวัญให้กำลังใจ	4.56	0.56	มากที่สุด
6. การพัฒนาปรับปรุงกระบวนการนิเทศ	4.60	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.62	0.47	มากที่สุด

1.2 ผลสรุปแนวทางการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 สรุปได้ ดังนี้

1.2.1 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการนิเทศ ควรมีศึกษาข้อมูลพื้นฐานของ โรงเรียน การวิเคราะห์ความต้องการ ความจำเป็น ในการนิเทศเพื่อให้ได้ข้อมูล ที่ครอบคลุม เช่น การนิเทศ และตรวจเยี่ยม การสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครูผู้สอน การส่งแบบสำรวจความต้องการ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้น มาสังเคราะห์จุดเด่น นโยบายที่หลากหลาย โดยหาประเด็นที่เป็นจุดร่วมข้อนโยบาย จะทำให้ได้รับข้อมูล เกี่ยวกับความต้องการจำเป็น ในการพัฒนา การเรียนการสอน ที่หลากหลายและครอบคลุม เป็นประโยชน์ต่อ การออกแบบการนิเทศ การหาเครื่องมือการนิเทศ การดำเนินการนิเทศ กิจกรรมการนิเทศ ที่ตรงกับความต้องการ ของกลุ่มเป้าหมาย นำความรู้เหล่านี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่วางไว้ การดำเนินการนิเทศที่เป็นระบบ โดยต้องความร่วมมือกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการ นิเทศ หรือระหว่างเพื่อนครูด้วยกันในโรงเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนของครู ที่ส่งผลถึงการ ปรับปรุงและพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักเรียน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2.2 การออกแบบการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน ควรมีการออกแบบรูปแบบการ นิเทศที่หลากหลาย ที่มีความพร้อมที่แตกต่างกัน เพื่อเปิดโอกาสให้โรงเรียน ได้เข้าถึงการนิเทศได้อย่างแท้จริง โดยใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนการนิเทศในแต่ละขั้นตอน การออกแบบการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐานในยุค New normal จะตอบสนองความต้องการของการจัดการเรียนการสอน ตามมาตรฐานหลักสูตรได้อย่างมี ประสิทธิภาพ มีขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการในการนิเทศ ของผู้รับการนิเทศ ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์สาระและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการนิเทศ ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์เทคโนโลยีและ ระบบปฏิบัติการที่เหมาะสมกับการนิเทศ ขั้นที่ 4 การเตรียมอุปกรณ์ในการนิเทศ ขั้นที่ 5 ดำเนินการนิเทศ ขั้นที่ 6 การประเมินประสิทธิภาพในการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยี

1.2.3 การวัดและประเมินผล ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดในหลักสูตรการเรียนการสอน จัดทำแผนการสอน การวัดประเมินผลให้ตรงกับตัวชี้วัดของหลักสูตร ประเมินผลตามสภาพจริงให้เหมาะสม ตามกิจกรรมการสอนแต่ละวัยและจัดตามความสามารถ นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีการนิเทศ ติดตามอย่างสม่ำเสมอ ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน มีการสะท้อนผลการเรียนรู้ ประเมิน ความสามารถในการใช้ภาษาจีนของผู้เรียน โดยใช้เครื่องมือประเมินที่ได้มาตรฐานระดับสากล

1.2.3 การปฏิบัติการนิเทศผ่านเทคโนโลยี ควรมีเริ่มต้นกิจกรรมการนิเทศด้วยกาสร้าง ความสัมพันธ์เชิงบวกที่ใช้ให้เห็นว่ากระบวนการนิเทศเน้นการช่วยเหลือ มิใช่การประเมิน ควรนำหลักการนิเทศ ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นจุดเริ่มต้นกิจกรรมการนิเทศด้วยการช่วยเหลือ มิใช่การประเมินเพื่อลดความกดดันของผู้รับ การนิเทศ ผู้นิเทศควรจะได้ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักการ กระบวนการ และวิธีการของการนิเทศ การศึกษาเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน การช่วยเหลือ การแนะนำการชี้แจง การบริการ การปรับปรุงที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ในการที่จะส่งเสริมให้ครูปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น ดังนั้น การดำเนินการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีจึงจะประสบผลสำเร็จการดำเนินการปฏิบัติการนิเทศด้วยเทคโนโลยี โดยใช้แอปพลิเคชัน Zoom, Line Meeting, Google Meet ตามความถนัดของบุคลากร

1.2.4 การรายงานผลการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน ควรจัดทำระบบเทคโนโลยีเป็น ระบบที่สามารถพัฒนางานนิเทศได้ สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การรายงานผลการนิเทศต่อ ผู้บังคับบัญชา ต้นสังกัด และระดับสูงขึ้นไป มีระบบการติดตาม ที่ต่อเนื่อง และให้ความช่วยเหลือจุดที่ผู้รับการ

นิเทศทุกมิติ ทำรายงานในรูปแบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำเข้าสู่ระบบออนไลน์และทำการประชาสัมพันธ์ แหล่งสืบค้น รายงานผลการนิเทศน์ให้สถานศึกษารับทราบ มีการประเมินที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ กิจกรรม ทั้งก่อนการดำเนินกิจกรรม ระหว่างดำเนินกิจกรรม และหลังการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูล เอกสารการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน เพื่อให้เห็นเส้นพัฒนาของการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.2.5 การบำรุงขวัญให้กำลังใจ การนิเทศการศึกษาจัดขึ้นเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น ในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะสำเร็จได้ผลดีเพียงไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ ทักษะและความสามารถของศึกษานิเทศก์ผู้ทำงานร่วมกับครู ตลอดจนเทคนิคและวิธีการต่างๆ ที่ศึกษานิเทศก์ นำมาใช้ในการนิเทศ มีการส่งเสริมพัฒนาตนเอง การทำวิทยฐานะตามความต้องการ เพื่อบูรณาการในการ จัดการเรียนการสอนในการนิเทศแต่ละครั้ง ผู้นิเทศกล่าวชมผู้รับการนิเทศสม่ำเสมอในจุดเด่นที่ผู้รับการนิเทศ แสดงให้เห็น ส่วนในข้อควรปรับปรุงพัฒนาผู้นิเทศใช้คำที่จะเสริมแรงให้ผู้รับการนิเทศเกิดแรงบันดาลใจที่จะ พัฒนาให้ดีขึ้น งดใช้คำพูดเชิงลบ ผู้นิเทศควรมีความเป็นกัลยาณมิตร จัดหาอุปกรณ์ สัญญาณ แอปพลิเคชัน ให้ ความสะดวกในการดำเนินการนิเทศ ส่งเสริม พัฒนาศักยภาพแก่ผู้นิเทศด้านความรู้ด้านการนิเทศด้วย เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มช่องทางในการนิเทศที่หลากหลาย

1.2.6 การพัฒนาปรับปรุงกระบวนการนิเทศ ควรออกแบบการนิเทศที่มีความต่อเนื่องและ ความเป็นเอกภาพที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และทันต่อการเปลี่ยนแปลง ใช้กระบวนการ PDCA มาใช้ในการ พัฒนาปรับปรุงกระบวนการนิเทศดังนี้-P วิเคราะห์สถานการณ์Plan วิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา เตรียมการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ-D สร้างเครื่องมือนิเทศDo สร้างความเข้าใจดำเนินการให้คำปรึกษา แนะนำ-C นิเทศ ติดตามCheck แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตรวจสอบประเมินผล-A สรุป รายงานผลการดำเนินงาน Act ปรับปรุง/พัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยกระบวนการนิเทศ ติดตาม และ ประเมินผลการใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาในการ จัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการสร้างรูปแบบและตรวจสอบรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการ การศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. คุณภาพของผู้เรียน ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการนิเทศ 2) การ ออกแบบการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน 3) การปฏิบัติการนิเทศผ่านเทคโนโลยี 4) รายงานผลการนิเทศ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน 5) การบำรุงขวัญให้กำลังใจ 6) การพัฒนาปรับปรุงกระบวนการนิเทศ

2. คุณภาพของกระบวนการบริหารและการจัดการ ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์ความต้องการ จำเป็นในการนิเทศ 2) การออกแบบการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน 3) การปฏิบัติการนิเทศผ่านเทคโนโลยี 4) รายงานผลการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน 5) การบำรุงขวัญให้กำลังใจ 6) การพัฒนาปรับปรุง กระบวนการนิเทศ

3. คุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการนิเทศ 2) การออกแบบการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน 3) การ ปฏิบัติการนิเทศผ่านเทคโนโลยี 4) รายงานผลการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน 5) การบำรุงขวัญให้กำลังใจ 6) การพัฒนาปรับปรุงกระบวนการนิเทศ

องค์ประกอบที่ 2 นโยบายด้านการนิเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และนโยบายด้านการนิเทศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ผลการทดลองใช้และประเมินรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

3.1 ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยทดลองกับโรงเรียนวัดเขียนเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ความเป็นไปได้ของผู้ใช้ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และหัวหน้างานทั้ง 4 ฝ่าย จำนวน 12 คน โดยรวม มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

3.2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า รูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ในด้านความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 ด้าน เมื่อตรวจสอบรายประเด็น พบว่า ด้านคุณภาพของผู้เรียน มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด และนโยบายด้านการนิเทศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเหมาะสม อยู่ในระดับน้อยที่สุด ส่วนความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ด้านคุณภาพของผู้เรียน มีความเป็นไปได้มากที่สุด และนโยบายด้านการนิเทศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเป็นไปได้น้อยที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผู้วิจัยนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพสภาพปัจจุบันของการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับ ดังนี้ 1) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการนิเทศ 2) การออกแบบการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน 3) การปฏิบัติการนิเทศผ่านเทคโนโลยี 4) รายงานผลการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน 5) การบำรุงขวัญให้กำลังใจ 6) การพัฒนาปรับปรุงกระบวนการนิเทศ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นมีการปฏิบัติตามแนวนโยบายทั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และนโยบายด้านการนิเทศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดแนวนโยบายไว้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติในการยกระดับคุณภาพการศึกษาได้ ประกอบกับการออกแบบการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน การปฏิบัติการนิเทศผ่านเทคโนโลยีที่เหมาะสมตรงกับสภาพจริงในปัจจุบัน ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทของตนเองของการนิเทศมากยิ่งขึ้น เข้าถึงข้อมูลได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของภักดีรา สุปการ (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ 1) การบริหารจัดการ 2) การมีส่วนร่วม 3) การนิเทศ 4) การใช้เทคโนโลยีและ 5) การประเมินผล 2) รูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 เป็นพหุองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน โดยองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมมีอิทธิพลทางตรงต่อองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อองค์ประกอบ ด้านการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีและการนิเทศ 3) จัดอันดับความสำคัญแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์เรียงลำดับได้ ดังนี้ (1) การบริหารจัดการ (2) การประเมินผล (3) การมีส่วนร่วม (4) การนิเทศและ (5) การใช้เทคโนโลยี

2. รูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ 1) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการนิเทศ 2) การออกแบบการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน 3) การปฏิบัติการนิเทศผ่านเทคโนโลยี 4) รายงานผลการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน 5) การบำรุงขวัญให้กำลังใจ 6) การพัฒนาปรับปรุงกระบวนการนิเทศ องค์ประกอบที่ 2 นโยบายด้านการนิเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และองค์ประกอบที่ 2 ได้แก่ นโยบายด้านการนิเทศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และนโยบายด้านการนิเทศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนโยบายทั้งสองหน่วยงานนี้กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นทิศทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบสำหรับปฏิบัติการนิเทศของหน่วยงานต้นสังกัดกับสถานศึกษา ที่ทำงานร่วมกัน มีการวางแผนงาน และติดตามผลการดำเนินงานตามเป้าหมายและจุดมุ่งหมายทางการศึกษา อย่างเป็นระบบ ให้องค์ความรู้ด้านการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐานอย่างชัดเจนต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของปฏิวัติ แก้วรัตนะ (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศงานวิชาการภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยด้านคุณภาพการเรียนการสอนกระบวนการนิเทศเป็นกระบวนการดำเนินงานที่ช่วยจำแนกความต้องการของบุคลากรในโรงเรียนให้มีความชัดเจนในเรื่องเป้าหมายและจุดมุ่งหมายทางการศึกษาการนิเทศงานวิชาการ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผล การเรียนการสอนพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาและการพัฒนาให้มีแหล่งเรียนรู้ และการประเมินผลการนิเทศและการประเมินผลการศึกษา เป็นองค์ประกอบที่ให้นำผลการประเมินการนิเทศงานวิชาการมาเป็นแนวทางในการนิเทศงานวิชาการในครั้งต่อไปด้วยการให้ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการประเมินผลการนิเทศงานวิชาการ

3. ผลทดลองใช้รูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยทดลองกับโรงเรียนวัดเขียนเขต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยผู้วิจัยคู่มือการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ซึ่งผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้อำนวยการสถานศึกษาและครู มีความตระหนักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือกับการนิเทศของหน่วยงานต้นสังกัดเป็นอย่างดี

ดี เกิดความพึงพอใจต่อการนิเทศ สอดคล้องกับสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแพร่ (2562) ที่ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสอดคล้องเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ในจังหวัดแพร่อยู่ในระดับมากทุกข้อยกเว้น ข้อรูปแบบ/กระบวนการนิเทศฯ ตรงกับวัตถุประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการประเมินการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ประเมินฯ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 ด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนิเทศมีความจำเป็นสำหรับสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามที่ต้องการ คือด้านคุณภาพผู้เรียน ส่วนนโยบายด้านการนิเทศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเป็นไปได้น้อยที่สุดนั้น อาจเป็นเพราะนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นเรื่องที่ห่างไกลต่อสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาปฏิบัติตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่จะต้องติดตาม ตรวจสอบ แนะนำ ช่วยเหลืออยู่แล้ว ซึ่งการนิเทศถือเป็นหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของภณทิรา สุภาร (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า ผลการยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศสำหรับศตวรรษที่ 21 ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่ารูปแบบมีความเหมาะสมเป็นไปได้ถูกต้องและนำไปใช้ประโยชน์ได้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อันเป็นประโยชน์ต่อการนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการนิเทศการศึกษา และเป็นกระบวนการในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศแนวใหม่ โดยการปรับเปลี่ยนแนวความคิด และการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน การบริหารจัดการ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน เน้นการให้บริการช่วยเหลือสนับสนุน สร้างความสัมพันธ์ ความเป็นประชาธิปไตย การสร้างขวัญกำลังใจ การปรับปรุงเจตคติของผู้รับการนิเทศ มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการก่อนการนิเทศ เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ 6 ประการ ได้แก่

1. การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการนิเทศ การกำหนดกรอบทิศทางในการนิเทศโดยการศึกษาสภาพปัจจุบันต่างๆ รวมทั้งข้อมูลที่จำเป็นเพื่อนำมาเป็นตัวกำหนดถึงความต้องการจำเป็นเพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยงานต่อไปนี้ คือ วิเคราะห์ข้อมูลของสถานศึกษาจากงานประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา สภาพแวดล้อมในการบริหารจัดการ คุณภาพผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีของสถานศึกษา ด้วยความรอบคอบถี่ถ้วน เป็นต้น

2. การออกแบบการนิเทศที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน การให้ความรู้ในการนิเทศ ในด้านการใช้เทคโนโลยี การกำหนดเป้าหมาย จุดประสงค์ และกิจกรรมต่างๆ ตามลำดับความสำคัญ เพื่อให้ผู้รับการนิเทศมี

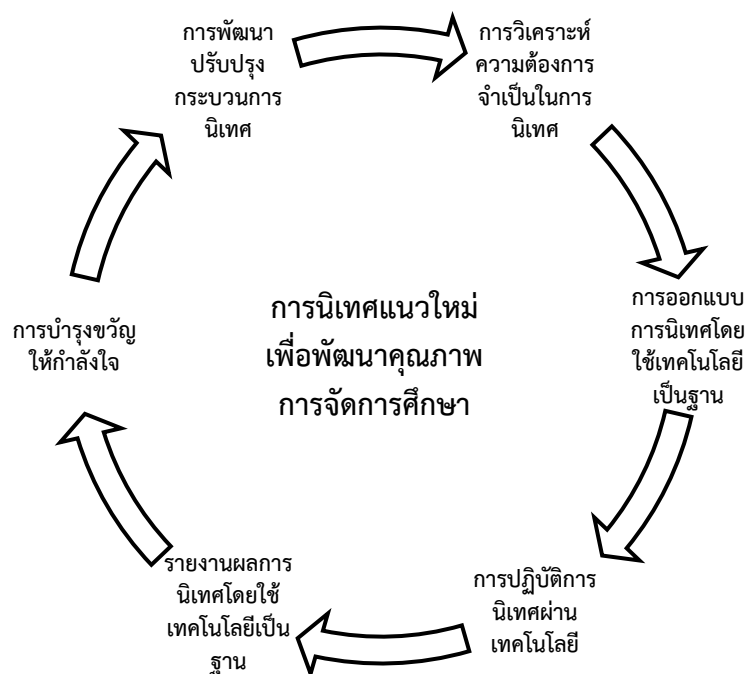
ความรู้ความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน และตรงตามจุดประสงค์ในการทำงาน กำหนดทางเลือก และจัดลำดับความสำคัญร่วมกัน

3. การปฏิบัติการณ์เทศผ่านเทคโนโลยี การลงมือปฏิบัติการณ์เทศระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงาน เกิดการเปลี่ยนแปลงให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน ตามที่ได้กำหนดไว้ตามแผนการนิเทศ

4. รายงานผลการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน การกำกับ ติดตาม สรุปผลที่เกิดจากการนิเทศ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการนิเทศ รายงานผลการนิเทศต่อสถานศึกษา และต้นสังกัด

5. การบำรุงขวัญให้กำลังใจ การให้การเสริมแรงกับผู้รับการนิเทศ รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อย่าง เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงบรรลุผลสำเร็จงาน รวมถึงการประสานการปฏิบัติงานในฝ่ายต่างๆ ให้ดำเนินงานไปด้วยกันด้วยความราบรื่น การสร้างความกลมกลืนและความพร้อมเพียงกัน การปรับการทำงานในส่วนต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพให้มากที่สุด และการสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

6. การพัฒนาปรับปรุงกระบวนการนิเทศ การนำผลการประเมินที่เกิดจากการนิเทศโดยใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน เพื่อปรับปรุงพัฒนาการนิเทศ และรายงานผลให้กับสถานศึกษาเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาการศึกษาในครั้งต่อไป กระบวนการดังกล่าวนี้จะมีลักษณะการปฏิบัติครบวงจร และให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อให้สามารถนิเทศได้อย่างต่อเนื่อง ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้นิเทศควรศึกษาทำความเข้าใจในวิธีการนิเทศให้ชัดเจน

1.2 ควรศึกษาและวิเคราะห์บริบทสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาในการการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นฐาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาองค์ประกอบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการนิเทศแนวใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในสังกัดต่างๆ กัน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- ปฎิวัติ แก้วรัตนะ. (2558). รูปแบบการนิเทศงานวิชาการภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ ศึกษาศตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ภณทิรา สุภาร. (2557). รูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2550). การนิเทศการสอน (Supervision of Instruction). นครปฐม: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิไลพรรณ เสรีวัฒน์. (2555). การประเมินเชิงระบบโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สันติ บุญภิรมย์. (2552). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอย์ท์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2. (2563). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2. ปทุมธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศบูรณาการโดยใช้พื้นที่ เป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่การนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พีเอ็นเคแอนด์สกายพริ้นติ้งส์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

-
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแพร่. (2562). รูปแบบการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีความสอดคล้องเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ในจังหวัดแพร่. แพร่:
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแพร่.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2563). สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปี
การศึกษา 2562. แหล่งที่มา www.onetresult.niets.or.th. สืบค้นเมื่อ 3 ก.ย. 2563.
- Keeves, Peter J. (1988). **Model and Model Building: Educational Research Methodology
and Measurement : An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities.
Educational and Psychological Measurement. 30(3). 607–610.

การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา
ในประเทศไทย*

THE STUDY OF CONDITIONS IN TEACHING AND LEARNING SCIENCE WITHIN THE
INTERNATIONAL BACCALAUREATE (IB) PROGRAMME FOR SECONDARY LEVEL
IN THAILAND

¹เมทินี ธีระแนว Mathinee Theeranaew, ²ศิริรัตน์ ศรีสอาด Sirirat Srisa-ard,

³นัตยา ปิณฑนานนท์ Nataya Pilanthananond

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author E-mail: mathinee.th@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพในการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา ในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีกลุ่มตัวอย่างคือผู้สอน ครูผู้ช่วยสอน และผู้สนับสนุนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2562-2563 จาก 12 โรงเรียน มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา ในประเทศไทย โดยประสานผ่าน Coordinators ของแต่ละโรงเรียน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนระดับ DP ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล สิ่งสนับสนุน และการบริหารจัดการของโรงเรียน มีความเหมาะสมมากและมากที่สุด ครู ครูผู้ช่วย และผู้สนับสนุนการสอน มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายในการเรียนวิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตร IB มีความรู้ความสามารถในการสอน และใช้วิธีการสอนที่หลากหลายในการสอนวิทยาศาสตร์ ตามเป้าหมายของหลักสูตร IB แสดงให้เห็นว่าหลักสูตร IB มีเป้าหมาย แนวทาง ข้อกำหนดและการดำเนินการที่ชัดเจน ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา ในประเทศไทย มีแนวทางในการดำเนินการในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้นโยบายในการบริหารจัดการของโรงเรียนมีผลต่อคุณภาพของหลักสูตรและประสิทธิภาพของบุคลากร

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, วิชาวิทยาศาสตร์, โปรแกรม IB, มัธยมศึกษา

Abstract

The objective of this research article is to study conditions in teaching and learning science within the International Baccalaureate (IB) programme for secondary level in Thailand. This research article is survey research. The sample in this study are teachers, teaching assistants, and support teachers in science within the IB programme at secondary levels in Thailand. In total, 12 schools in operation during the 2019-2020 academic year were considered. A questionnaire was used as the research instrument to collect data on the conditions in teaching and learning science within the IB programme for secondary level in Thailand. The researcher collaborated with the coordinator of each school to collect the data. The data was analyzed by using mean, standard deviation, and content analysis. The results of this research found that most of the schools offer the DP (Diploma Programmes). The results of the survey indicate that respondents were most agreed and strongly agreed that the schools are appropriate in instruction, assessment, support structures and management. Teachers, teaching assistants, and support teachers have knowledge and understanding about science learning goals in the IB program as well as knowledge and ability to teach using a variety of instructional strategies to meet the IB goals. This is because the IB program has obvious goals, guidelines, requirements and approaches. Therefore, the instruction of science within the IB programme for secondary level in Thailand is aligned. Moreover, the schools' management policies had impact on the quality of curriculum and the efficiency of faculty.

Keywords: Teaching and Learning, Science, IB Programme, Secondary Level

บทนำ

หลักสูตร International Baccalaureate Programme หรือ IB Programme (IB) เป็นหลักสูตรที่มีเป้าหมายมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ซึ่งนอกจากจะพัฒนาทางด้านสติปัญญาแล้ว ยังพัฒนาด้านอารมณ์ สังคม และทักษะการใช้ชีวิต อีกทั้งมุ่งเน้นการใช้ภาษาที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคลและวัฒนธรรม พร้อมกับพัฒนาทัศนคติที่ดี รวมถึงการมีมนุษยธรรมและมีความรับผิดชอบต่องานและผู้รอบข้างให้ผู้เรียนได้ศึกษาบริบททางสังคมทั้งในชุมชนและของโลก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมดุลในทุกๆ ด้าน และเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และใช้ชีวิตให้ทันกับสถานการณ์ของโลกปัจจุบัน อีกทั้งยังสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์อีกด้วย เนื่องจากเป้าหมายและวิธีการดำเนินการที่ชัดเจนจึงทำให้หลักสูตร IB สามารถรองรับนักเรียนที่ต้องย้ายสถานศึกษาไปมาระหว่างประเทศได้ จึงทำให้ระบบการศึกษานี้ได้รับการยอมรับจากมหาวิทยาลัยทั่วโลก (International Baccalaureate, 2018)

หลักสูตร IB แบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับประถมศึกษาหรือ Primary Years Programme (PYP) สำหรับนักเรียนอายุระหว่าง 3 ถึง 12 ปี (ระดับอนุบาลถึงเกรด 5) มุ่งเน้นพัฒนาให้ผู้เรียน

เอาใจใส่และมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านแนวทางการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือหลักสูตร Middle Years Programme (MYP) สำหรับนักเรียนอายุระหว่าง 11 ถึง 16 ปี (เกรด 6 ถึงเกรด 10) ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้และโลกแห่งความเป็นจริง และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ Diploma Programme (DP) เป็นหลักสูตร 2 ปี สำหรับนักเรียนอายุระหว่าง 16 ถึง 19 ปี (เกรด 11-12) สนับสนุนให้นักเรียนได้รู้จัก รู้กว้าง มีการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และจริยธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีคุณสมบัติเป็นที่ต้องการของมหาวิทยาลัยชั้นนำทั่วโลก (International Baccalaureate, 2018)

สำหรับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามหลักสูตร IB ในระดับ Primary Years Programme (PYP) เน้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแบบข้ามวิชา (Transdisciplinary) โดยมีหัวข้อหรือประเด็นปัญหาวางไว้ เพื่อให้ผู้เรียนได้แสวงหาแนวทางในการศึกษาและการแก้ปัญหา ผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลาย ดังนั้นวิทยาศาสตร์ระดับ PYP จึงเน้นการสำรวจสิ่งต่างๆ รอบตัว เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดคำถาม ความอยากรู้อยากเห็น และความเฉลียวฉลาด ทั้งนี้เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเกิดความเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเรียนรู้วิธีการใช้ทรัพยากรทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด (International Baccalaureate, 2014)

วิทยาศาสตร์หลักสูตร IB ทั้งในระดับ Middle Years Programme (MYP) และ Diploma Programme (DP) เน้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ (Scientific inquiry) ผ่านการค้นคว้าหาคำตอบจากหัวข้อที่สนใจหรือประเด็นที่กำหนด โดยอาศัยทั้งการค้นคว้า การสังเกต การทดลองและการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักวางแผนในการทำงานอย่างเป็นระบบ เกิดการคิดเชิงวิพากษ์และการคิดเชิงสร้างสรรค์ในการออกแบบ การตั้งสมมติฐาน และการอธิบายต่างๆ อีกทั้งนักเรียนยังได้เรียนรู้ถึงการยอมรับและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมและโลกใบนี้ อีกทั้งยังช่วยเตรียมความพร้อมสำหรับนักเรียนที่จะศึกษาต่อในระดับ DP โดยทั่วไปวิทยาศาสตร์ระดับ MYP จะประกอบด้วยวิชาชีววิทยา เคมี และฟิสิกส์ ทั้งนี้ทางโรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกลุ่มวิชาได้โดยมีชั่วโมงการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์อย่างน้อย 50 ชั่วโมงต่อปี (International Baccalaureate, 2014)

วิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (DP) แบ่งออกเป็น 6 วิชา ได้แก่ ชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ วิทยาการคอมพิวเตอร์ การออกแบบเทคโนโลยี กีฬาและวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยหลักสูตรวิทยาศาสตร์ระดับ DP กำหนดให้มีการแบ่งระดับการเรียนออกเป็นระดับมาตรฐาน หรือ Standard level (SL) ที่นักเรียนจะได้ศึกษาเนื้อหาตามมาตรฐานที่หลักสูตรกำหนดในเวลา 150 ชั่วโมง และระดับสูง หรือ Higher level (HL) ที่นักเรียนจะได้ศึกษาเนื้อหาที่มีความเข้มข้น ลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งใช้เวลาศึกษาอย่างน้อย 240 ชั่วโมง ซึ่งแต่ละแบบก็มีการกำหนดเนื้อหา ทักษะที่ต้องการพัฒนา วิธีการประเมิน และเกณฑ์การประเมินไว้ (International Baccalaureate, 2016)

โรงเรียนนานาชาติโปรแกรม IB ในประเทศไทย จะมีการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่มีการกำหนดบทเรียนและเนื้อหาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ที่ IB กำหนด ซึ่งสามารถปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและสังคมของแต่ละประเทศได้ โดยแต่ละโรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของประเทศไทย กล่าวคือมีการใช้บริบทที่เกี่ยวข้องประเทศไทย

มาใช้ในการตั้งประเด็นหรือหัวข้อในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ (International Baccalaureate, 2014) จากการศึกษางานวิจัยของ Huang S. Y. (2019) พบว่าผู้สอนที่มาจากต่างประเทศขาดความเข้าใจบริบทที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของประเทศไทย เนื่องจากผู้สอนชาวจีนที่เข้ามาสอนในประเทศไทยมักจะมีการสื่อสารกันเองระหว่างคนชาติเดียวกันในระดับมากจึงควรมีการศึกษาและสัมผัสกับวิถีชีวิตของคนไทยมากขึ้น เพื่อให้เข้าใจประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้สอนในการเรียนรู้และการปรับตัว อีกทั้งยังช่วยในเรื่องของการสอนอีกด้วย นอกจากนี้ ครูยังต้องมีความสามารถในการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ในบริบทของความเป็นพหุวัฒนธรรมผ่านกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชั้นเรียนที่มีความหลากหลายและแตกต่างทางวัฒนธรรม ครูจึงต้องมีการเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมของประเทศที่ปฏิบัติการสอน รวมถึงประเทศอื่นๆ เพื่อที่จะรับฟังและเข้าใจความคิดเห็นของนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนนานาชาติ

Australian Council for Educational Research (2015) ได้กล่าวว่าทั้งครูและนักเรียนที่ปฏิบัติงานและศึกษาอยู่ในโรงเรียนหลักสูตร IB ภูมิภาคเอเชีย มีความเห็นสอดคล้องกันว่าการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ระดับ MYP มีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้การคิดขั้นสูง และเน้นการปฏิบัติ แต่ยังขาดการให้ความสำคัญกับความรู้ด้านเนื้อหาส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไม่เพียงพอ จึงทำให้เกิดความยุ่งยากในการเรียนวิทยาศาสตร์ระดับ DP แม้ว่าหลักสูตร IB จะระบุไว้ว่าวิธีการสอนวิทยาศาสตร์ให้เน้นความสมดุลระหว่างวิธีการสอนต่างๆ ได้แก่ การบรรยาย การสาธิต และการฝึกฝนเฉพาะบุคคล เป็นต้น (International Baccalaureate, 2014)

นอกจากนี้ยังพบว่าหลักสูตร IB ได้กำหนดให้โรงเรียนมีการจัดการอบรมสำหรับครูที่ยังไม่มีประสบการณ์สอนในหลักสูตร IB ซึ่งจะช่วยให้ครูได้รู้มีความรู้ และความเข้าใจเป้าหมาย วิธีการ แนวทางการจัดการเรียนการสอน ซึ่งทำให้ครูสามารถนำไปจัดการเรียนการสอนไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งหลักสูตร IB สนับสนุนให้โรงเรียนมีการจัดการอบรมสำหรับบุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันในหลักสูตร (International Baccalaureate, 2009) แต่ยังคงพบว่า จุดอ่อนของการบริหารจัดการโรงเรียนนานาชาติในประเทศไทย คือ การพัฒนาบุคลากรด้านวิชาชีพ ซึ่งพบว่ามีไม่มากพอกับจำนวนโรงเรียนนานาชาติและครูต่างชาติที่มีจำนวนมาก (ณัฐวดี สภาพรต, 2559)

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนนานาชาติ ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ผู้วิจัยในฐานะ ครูผู้ช่วยรายวิชาวิทยาศาสตร์ระดับ Middle Years Programme (MYP) มีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา ในประเทศไทย โดยหวังว่างานวิจัยนี้จะช่วยเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ที่จะสามารถช่วยลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นแก่นักเรียนระหว่างการศึกษาได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพในการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย โดยมีประชากรในการศึกษาค้างนี้ คือผู้สอน ผู้ช่วยสอน และผู้สนับสนุนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนนานาชาติในประเทศไทย ที่กำลังปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2562-2563 จำนวน 22 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนในจังหวัดกรุงเทพมหานคร 12 โรงเรียน จังหวัดสมุทรปราการ 1 โรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ 2 โรงเรียน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 1 โรงเรียน จังหวัดภูเก็ต 2 โรงเรียน จังหวัดชลบุรี 2 โรงเรียน และจังหวัดระยอง 2 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประสานผ่าน Coordinators ของแต่ละโรงเรียน โดยมีผู้สอน ผู้ช่วยสอน และผู้สนับสนุนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนนานาชาติในประเทศไทย ที่กำลังปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2562-2563 ตอรับเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 12 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนในจังหวัดกรุงเทพมหานคร 6 โรงเรียน จังหวัดสมุทรปราการ 1 โรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ 1 โรงเรียน จังหวัดภูเก็ต 1 โรงเรียน จังหวัดชลบุรี 1 โรงเรียน และจังหวัดระยอง 2 โรงเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีองค์ประกอบทั้งสิ้น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการประเมินผล ด้านสิ่งสนับสนุน และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งมีวิธีการสร้างเครื่องมือเริ่มจากศึกษาเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา จากนั้นผู้วิจัยได้ประสานผ่าน Coordinators ของแต่ละโรงเรียน เพื่อให้ตรวจสอบประเด็นคำถาม แล้วนำแบบสอบถามความคิดเห็นที่พัฒนาขึ้น เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และปรับแก้แบบสอบถามความคิดเห็นที่พัฒนาขึ้นตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4. การดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล เริ่มจากทำหนังสือขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนนานาชาติที่จัดการเรียนการสอนด้วยโปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา ในประเทศไทย ซึ่งมีทั้งสิ้น 22 โรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากครู ครูผู้ช่วย และผู้สนับสนุนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ที่กำลังปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2562-2563 จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้สถิติในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา โดยค่าเฉลี่ยมีความหมายดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความเห็นในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีความเห็นในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความเห็นในระดับปานกลาง

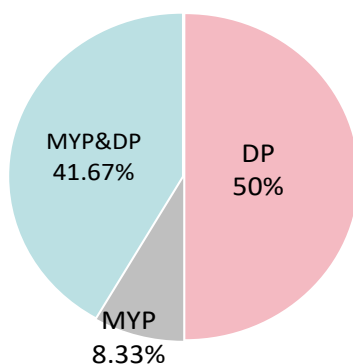
คะแนนเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีความเห็นในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความเห็นในระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

โรงเรียนนานาชาติในประเทศไทยที่เปิดสอนโปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา ในประเทศไทยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาทั้ง 12 โรงเรียน ส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนระดับ DP (Diploma Programme) อย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 50.00 ส่วนโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนทั้งในระดับ MYP (Middle Years Programme) และระดับ DP และ MYP อย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 41.67 และ 8.33 ตามลำดับ และจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 12 โรงเรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 76.19

ภาพที่ 1 โรงเรียนที่เปิดสอนโปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา 12 โรงเรียน

ความคิดเห็นของครู ครูผู้ช่วย และผู้สนับสนุนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา ในประเทศไทย พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเหมาะสมในระดับมากและมากที่สุด เช่น เรื่องครู ครูผู้ช่วย และผู้สนับสนุนการสอนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายในการเรียนวิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตร IB รวมถึงมีความรู้ความสามารถในการสอน และใช้วิธีการสอนที่หลากหลายในการสอนวิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะต่างๆ ทางวิทยาศาสตร์ ตามเป้าหมายของหลักสูตร IB ยกเว้นประเด็นเรื่องโรงเรียนไม่มีข้อกำหนดที่เป็นอุปสรรคในการออกแบบการสอน มีความเห็นว่าเหมาะสมในระดับปานกลาง ด้านการประเมินผลและด้านสิ่งสนับสนุน พบว่ามีความเห็นว่าเหมาะสมในระดับมากและมากที่สุดทุกประเด็น เช่น เรื่องครู ครูผู้ช่วย และผู้สนับสนุนการสอนมีความรู้ความสามารถในการประเมินความรู้ ทักษะต่างๆ ทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงสามารถเลือกใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย ในการประเมินนักเรียนตามเป้าหมายของหลักสูตร IB และโรงเรียนสนับสนุนให้ครู ครูผู้ช่วย และผู้สนับสนุนการสอนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตามความต้องการอย่างสม่ำเสมอ ส่วนด้านการบริหารจัดการมีความเห็นว่าเหมาะสมในระดับมาก เช่นเรื่อง โรงเรียนสนับสนุนให้ครู ครูผู้ช่วยและผู้สนับสนุนการสอนมีอิสระในการจัดหา และใช้สื่อประกอบการสอนวิทยาศาสตร์ตามความถนัดและความสามารถ ยกเว้นเรื่องโรงเรียนมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ พบว่ามีความเห็นว่าเหมาะสมในระดับปานกลาง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของครู ครูผู้ช่วย และผู้สนับสนุนการสอน วิชาวิทยาศาสตร์ ต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา ในประเทศไทย โดยภาพรวม

(n = 53)

	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.26	0.70	มาก
2.	ด้านการประเมินผล	4.38	0.72	มาก
3.	ด้านสิ่งสนับสนุน	4.17	0.83	มาก
4.	ด้านการบริหารจัดการ	3.85	1.24	มาก
	รวม	4.17	0.87	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทย มีการอภิปรายผลการวิจัยข้างต้นดังนี้

1. ด้านหลักสูตร

จากเอกสารที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ หลักสูตร IB ทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หรือ Middle Years Programme (MYP) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ Diploma Programme (DP) ได้แก่ Middle Years Programme from Principles into Practice (International Baccalaureate, 2014), Middle Years Programme Science Guide (International Baccalaureate, 2014), Diploma Programme from Principles into Practice (International Baccalaureate, 2009), Diploma Programme Biology Guide (International Baccalaureate, 2016), Diploma Programme Chemistry Guide (International Baccalaureate, 2016) และ Diploma Programme Physics Guide (International Baccalaureate, 2016) ที่มีการระบุเป้าหมาย แนวทาง สาระทักษะที่ต้องการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอน เกณฑ์ และแนวทางการประเมินผล รวมถึงการบริหารจัดการที่ชัดเจน ทำให้การจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสาเหตุให้ผลการวิจัย เป็นดังนี้

1.1 ครู ครูผู้ช่วย และผู้สนับสนุนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ มีความเห็นในระดับมากที่สุดว่ามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายในการเรียนวิทยาศาสตร์ ตามหลักสูตร IB ซึ่งนอกจากสาเหตุที่ระบุข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยยังเห็นว่า การบริหารจัดการหลักสูตร IB ได้กำหนดให้โรงเรียนมีการจัดการอบรมสำหรับครูที่ยังไม่มีประสบการณ์สอนในหลักสูตร IB ซึ่งจะช่วยให้ครูได้มีความรู้ และความเข้าใจเป้าหมาย วิธีการ แนวทางการจัดการเรียนการสอน ซึ่งทำให้ครูสามารถนำไปจัดการเรียนการสอนไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งหลักสูตร IB สนับสนุนให้โรงเรียนมีการจัดการอบรมสำหรับบุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันในหลักสูตร เช่น การอบรมออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ The IB online curriculum centre (OCC) หรือการประชุมเชิงปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองจาก IB (International Baccalaureate, 2009) ซึ่งในทางปฏิบัติโรงเรียนมีอิสระในการจัดหาบุคลากรที่โรงเรียนเห็นว่ามีความสมบัติที่เหมาะสมในการสอนหลักสูตร IB เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละโรงเรียน (International Baccalaureate, 2015)

1.2 ครู ครูผู้ช่วย และผู้สนับสนุนการสอนมีความรู้ความสามารถในการบูรณาการทักษะ และคุณลักษณะที่เป็นวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการจัดการตนเอง การเป็นนักคิด การเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ การเป็นผู้ที่มีความเอื้ออาทร เป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะหลักสูตร IB กำหนดให้ครูนำวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry cycle) ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทั้งแนวทาง และตัวอย่างที่สามารถนำไปช่วยออกแบบแผนการเรียนรู้ขึ้นงานได้ตรงกับเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนด (International Baccalaureate, 2014) ซึ่งสอดคล้องกับจินตนา ศิริธัญญารัตน์ (2558) ชี้ให้เห็นว่า แม้การสอนวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการทักษะการคิดขั้นสูง ผู้สอนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจกับองค์ประกอบและเงื่อนไขต่างๆ รวมถึงต้องมีความรู้ความสามารถในการเลือกใช้เทคนิคการสอนก่อนนำไปใช้ แต่รูปแบบการสอนนี้ส่งผลให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และจิตวิทยาศาสตร์ที่สูงขึ้น

1.3 โรงเรียนไม่มีข้อกำหนดที่เป็นอุปสรรคในการออกแบบการสอนจึงทำให้ครู ครูผู้ช่วย และผู้สนับสนุนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ มีอิสระในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ เนื่องจากหลักสูตร IB ระบุไว้ว่า วิธีการสอนวิทยาศาสตร์ให้เน้นความสมดุลระหว่างวิธีการสอนต่างๆ ได้แก่ การบรรยาย การสาธิตและการฝึกฝนเฉพาะบุคคล เป็นต้น (International Baccalaureate, 2014) อีกทั้งประเด็น/สาระที่กำหนดของวิทยาศาสตร์ เป็นศาสตร์สากลจึงทำให้สามารถออกแบบการสอนให้สอดคล้องกับลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม และนโยบายของแต่ละโรงเรียนได้อย่างกลมกลืน ซึ่งสอดคล้องกับ Sunder S. G. (2015) ที่กล่าวว่า ครูควรได้รับโอกาสในการใช้กรอบหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของการปฏิบัติงานเพื่อที่ครูจะได้สามารถพัฒนาหลักสูตรได้ด้วยตนเอง

1.4 ครู ครูผู้ช่วยและผู้สนับสนุนการสอนมีความเห็นระดับมากที่สุดว่ามีความรู้ความสามารถในการประเมินความรู้ทักษะต่างๆ ทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงสามารถเลือกใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายในการประเมินนักเรียนตามเป้าหมายของหลักสูตร IB ซึ่งคู่มือหลักสูตรจะระบุแต่เพียงเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน (International Baccalaureate, 2014) แต่ไม่ได้มีการกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ไว้อย่างตายตัวจึงเปิดโอกาสให้ครูได้ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และวิธีการสอน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับผลการประเมินที่มีประสิทธิภาพและนำไปพัฒนานตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับที่ Carlson C. (2012) ที่กล่าวว่า การเชื่อมโยงวัตถุประสงค์การเรียนรู้กับการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์จะทำให้ นักเรียนเข้าใจในความคาดหวังนั้นซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

1.5 ครู ครูผู้ช่วยและผู้สนับสนุนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ มีความเห็นในระดับมากที่สุดว่าโรงเรียนสนับสนุนให้ครู ครูผู้ช่วย ผู้สนับสนุนการสอนได้พัฒนานตนเองในด้านต่างๆ ตามความต้องการอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร และสามารถพัฒนาศักยภาพในการทำงานได้อย่างเต็มที่ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากหลักสูตร IB มีข้อกำหนดให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรที่ไม่ใช่แค่ครู แต่รวมถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยต้องได้รับการอบรมออนไลน์ เช่น การอบรมออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ของ The IB online curriculum centre (OCC) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและดูแลชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์ระหว่างประเทศและเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีการประชุมเชิงปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองจาก IB มีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาวิชาชีพของครูที่มีประสบการณ์ในระดับต่างๆ หรือการอบรมจากองค์กรอื่นๆ ที่ช่วยพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ ทั้งนี้ การอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้และสนับสนุนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เป็นไปตามความคาดหวังของหลักสูตร IB ในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างมีอาชีพเพื่อให้

ผู้สอนทุกคนเข้าใจหลักการและสนับสนุนวิสัยทัศน์และหลักการขององค์กรและเพื่อสนับสนุนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในแนวทางการสอนของตนเอง (International Baccalaureate, 2009) ซึ่งสอดคล้องกับที่ Ateskan, A., O. Dulun, and J.F.Lane. (2016) ชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่สำคัญมากอย่างหนึ่งในการนำหลักสูตร IB ไปใช้คือการให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทางวิชาชีพ ซึ่งการประชุมเชิงปฏิบัติการที่จัดขึ้นทุกๆ ปี ภายในประเทศ สำหรับผู้สอนหลักสูตร IB ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ดีในการแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้จากผู้อื่นอีกทั้งยังได้แบ่งปันแนวทางในการแก้ปัญหาต่างๆ อีกด้วย

2. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร

จากงานวิจัยพบว่า ครู ครูผู้ช่วย ผู้สนับสนุนการสอน มีความคิดเห็นที่หลากหลาย เรื่องโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรที่ทำงานร่วมกันภายในแผนก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าที่เป็นเช่นนี้ น่าจะขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละโรงเรียนในการกำหนดกิจกรรมความสัมพันธ์ หรือการเปิดโอกาสให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ได้มีโอกาสทำงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แม้ในการบริหารจัดการหลักสูตร IB จะมีข้อกำหนดให้โรงเรียนมีการจัดการประชุมเพื่อให้ครูได้วางแผนการทำงานร่วมกัน การส่งเสริมให้บุคลากรได้มีการประชุมหรือวางแผนงานร่วมกันถือเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุขและยอมรับความแตกต่างระหว่างกัน ทำให้ช่วยลดปัญหาในการทำงานแล้วก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับ Brunton G. S. (2016) ที่มีความเห็นว่า การสื่อสารและการร่วมมือกันในการทำงาน จะช่วยให้เกิดการแบ่งปันความรับผิดชอบในการทำงานจากเพื่อนร่วมงาน เกิดความพร้อมรับฟังและเคารพในตัวผู้อื่น รวมถึงได้เรียนรู้แนวทางในการแก้ปัญหาจากมุมมองต่างๆ ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้และแนวทางในการทำงานของครู

และจากการวิจัย พบว่า โรงเรียนมีการประเมินความสามารถครู ครูผู้ช่วย และผู้สนับสนุนการสอนในการทำงานและแจ้งผลการประเมินเพื่อใช้ในการพัฒนาตนเอง ซึ่งอยู่ในระดับมาก ซึ่งการแจ้งผลการประเมินให้ผู้ปฏิบัติงานรับทราบจะทำให้รู้จุดเด่น จุดด้อย ซึ่งช่วยให้สามารถแก้ไขจุดบกพร่องให้ดีขึ้นและช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินต้องตรงกับหน้าที่และการปฏิบัติงานตามสภาพจริง ซึ่งจะทำให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างแท้จริงมากน้อยเพียงใด รวมไปถึงต้องมีความต่อเนื่องในการประเมินอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ศจิริรัตน์ เมธิสุภาพ และสมถวิล วิจิตวรณา (2562) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินศักยภาพจะช่วยให้บุคลากรเหล่านั้นถูกจัดวางและจัดสรรให้เหมาะสมกับภาระงาน ซึ่งต้องระบุตัวชี้วัดและประเด็นในการประเมินที่เป็นรูปธรรม สามารถสังเกตเห็นและวัดได้ และการแจ้งผลการประเมินจะทำให้บุคลากรได้เข้าสู่การพัฒนาทางวิชาชีพที่เหมาะสมเพื่อที่จะทำให้บุคลากรสามารถแสดงศักยภาพในตัวเองออกมาได้สูงสุด

นอกจากนี้การวิจัยยังพบว่า ครู ครูผู้ช่วย และผู้สนับสนุนการสอนได้ทำงานตามภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ถึงแม้จะมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก แต่มีความคิดเห็นที่หลากหลาย ซึ่งในกรณีนี้ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนนานาชาติ นอกจากจะมีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกชั้นเรียนแล้ว ยังมีกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ เหมือนโรงเรียนทั่วไป ซึ่งทำให้ทั้งครู ครูผู้ช่วย และผู้สนับสนุนการสอนต้องรับผิดชอบภาระงานที่นอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าเป็นภาระที่นอกเหนือจากงานที่ควรจะเป็น ซึ่งโดยทั่วไปโรงเรียนมักจะมีการบริหารจัดการและจัดสรรภาระงานให้สอดคล้องกับศักยภาพของบุคลากร และมอบหมายภาระงานอย่างเป็นธรรมและมีการกระจายภาระงาน

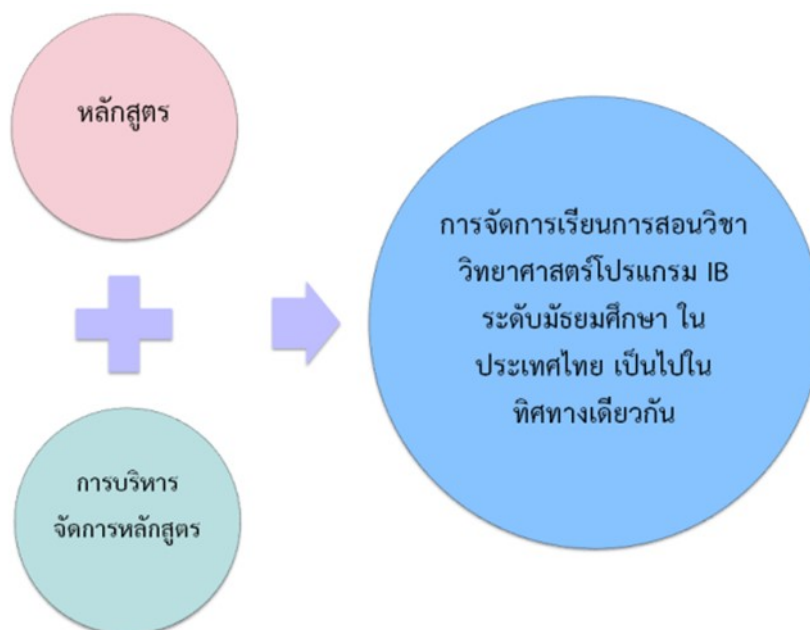

อย่างทั่วถึง ดังที่พรทิพย์ ทับทิมทอง (2560) กล่าวว่า ผู้บริหารควรมอบหมายงานต่างๆ ให้ครูในปริมาณที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครู เนื่องจากถ้าครูมีเวลาในการปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมายที่ไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับภาระการสอนจะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการจัดเตรียมการสอนและการปฏิบัติการสอนลดลง

และพบว่า การที่โรงเรียนมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ ซึ่งน่าจะเป็นสิ่งที่ดี แต่ผู้ตอบแบบสอบถามกลับเห็นด้วยในระดับปานกลาง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า นักเรียนแต่ละคนอาจไม่สามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นได้อย่างเต็มที่ในเวลาเรียนและการจัดการเรียนการสอนอาจไม่ตอบสนองต่อความชอบและความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน ดังนั้น กิจกรรมเสริมหลักสูตรจึงมีส่วนช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นและส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนวิทยาศาสตร์หลักสูตร IB ตามความชอบและความถนัดของผู้เรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับจักรเพชร สุริยะกมล (2559) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามแนวคิดสะเต็มศึกษาช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการแก้ปัญหาและการทำงานแบบร่วมมือมากขึ้น และยังสอดคล้องกับจันทิมา ชูประจง (2553) ที่ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนมีทักษะชีวิตมากขึ้นหลังได้รับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และเป็นไปได้ที่ผู้สอนจะเห็นว่าได้จัดการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมความรู้และทักษะที่จำเป็นต่างๆ ให้แก่นักเรียนอย่างเพียงพอภายในเวลาเรียนที่กำหนดได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว จึงไม่เห็นความจำเป็นของการมีกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ Kanbayashi, T. (2016) ที่ได้กล่าวว่าครูมีภาระงานเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อก่อน ทั้งในเชิงปริมาณและความหลากหลายของกิจกรรมการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เป็นการเพิ่มชั่วโมงทำงานให้กับครูที่นอกเหนือจากการสอน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา ในประเทศไทย สรุปลำดับภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยอธิบายได้ดังนี้

การที่หลักสูตร IB มีเป้าหมาย แนวทาง และการดำเนินการในการจัดการเรียนการสอน วิทยาศาสตร์ที่ชัดเจน ที่ระบุไว้ในเอกสารที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา ในประเทศไทยมีแนวทางในการดำเนินการในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งยังมีข้อกำหนดในการพัฒนาบุคลากรให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน แต่ก็ยังเปิดโอกาสให้ครูมีอิสระทั้งในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และการประเมินผล ทั้งนี้ นโยบายของแต่ละโรงเรียนส่งผลต่อการปฏิบัติงานทั้งในเรื่องของความสัมพันธ์ของบุคลากร ความชัดเจนของ ขอบเขต และขั้นตอนการทำงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การเก็บข้อมูลโดยการวิจัยเชิงสำรวจ ควรใช้ประเด็นคำถามให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลีกเลี่ยงประเด็นที่ถามข้อมูลเชิงลบหรือข้อมูลที่เป็นความลับของโรงเรียน และควรกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามให้เหมาะสมไม่ยาวนานเกินไป

1.2 โรงเรียนสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา ในประเทศไทย โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ของบุคลากร การพัฒนาบุคลากร และการสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความสัมพันธ์ของสภาพการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษาและการบริหารจัดการ ว่าเกี่ยวข้องกันอย่างไร

2.2 ควรเพิ่มเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก

2.3 ควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็นและครอบคลุมด้านการบริหารจัดการวิชาวิทยาศาสตร์โปรแกรม IB ระดับมัธยมศึกษา ในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- จักรเพชร สุริยะกมล. (2559). ผลการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรแบบบูรณาการตามแนวคิดสะเต็มศึกษาที่มีต่อการรู้เท่าทันและพฤติกรรมการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จันทิมา ชูประจง. (2553). ผลการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ที่มีต่อทักษะชีวิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความปลอดภัยในชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกีฬาจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

- จินตนา ศิริธัญญรัตน์. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่บูรณาการกลยุทธ์การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงในศตวรรษที่ 21 และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 7(1). 148-160.
- ณัฐวดี สภาพรต. (2559). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนนานาชาติตามแนวคิดการพัฒนานักเรียนให้มีภาวะผู้นำระดับโลก. *ดุชนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรทิพย์ ทับทิมทอง. (2560). การวิเคราะห์ผลของการใช้เวลาในการปฏิบัติภาระงานสอนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *OJED*. 12(2). 353-369.
- ศจีรัตน์ เมธีสุภาพ และสมถวิล วิจิตวรรณ. (2562). ศักยภาพบุคลากรในองค์กร: การประเมินและพัฒนา. *สยามวิชาการ*. 20(35). 1-10.
- Ateskan, A. O. Dulun, and J. F. Lane. (2016). **Report on Middle Years Programme (MYP) implementation in Turkey**. Bethesda, MD. USA: International Baccalaureate Organization.
- Australian Council for Educational Research. (2015). **Report on The International Baccalaureate (IB) Middle Years Programme (MYP): Comparing IB Diploma Programme outcomes of students who complete the MYP and other middle years courses of study**. Bethesda, MD. USA: International Baccalaureate Organization.
- Brunton, G. S. (2016). **Report on the International Baccalaureate (IB): Collaboration within Intercultural Professional Learning Communities a Case Study**. Bethesda MD. USA: International Baccalaureate Organization.
- Carlson, C. (2012). **Report on the International Baccalaureate (IB) Middle Years Programme (MYP): Perspectives of Criteria Based Assessment in the International Baccalaureate's Middle Years Programme**. Bethesda, MD. USA: International Baccalaureate Organization.
- Huang, S. Y. (2019). Intercultural Adaptation of Chinese Lecturers in Thailand. *Humanities Arts and Social Sciences Studies*. 20(2). 373-398.
- International Baccalaureate. (2009). **Diploma Programme from Principles into Practice**. United Kingdom: Antony Rowe Ltd.
- International Baccalaureate. (2014). **Middle Years Programme from Principles into Practice**. United Kingdom: IBO (UK) Ltd.
- International Baccalaureate. (2014). **Middle Years Programme Science Guide**. United Kingdom: IBO (UK) Ltd.
- International Baccalaureate. (2015). **Middle Years Programme Guide to School Authorization**. United Kingdom: IBO (UK) Ltd.
- International Baccalaureate. (2016). **Diploma Programme Biology Guide**. United Kingdom: IBO (UK) Ltd.

-
- International Baccalaureate. (2018) . **International Baccalaureate Organization.** From <https://www.ibo.org/programmes>. Retrieved November 10, 2018.
- Kanbayashi, T. (2016). Increasing Teachers' Workloads in the Form of Quantitative Expansion in Extracurricular Activities: Aggregated Data Analysis of Past Working Hours using a General Linear Model. **Educational Studies in Japan: International Yearbook.** (10). 109-124.
- Sunder, S. G. (2015). **Teacher Perceptions Of The Development Of One School's Own Concept Based Curriculum Programme And Its Intended and unintended Outcomes: A Case Study Of An International Baccalaureate World School in the United Arab Emirates.** Doctor of Education Thesis. Department of Education. University of Bath.

แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา สำหรับวัดในจังหวัดปทุมธานี*
GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF LEARNING RESOURCES ACCORDING TO
THE BUDDHIST EDUCATIONAL ADMINISTRATION PRINCIPLES
FOR TEMPLES IN PATHUM THANI PROVINCE

¹พระมหาชวลิต โฆสขโว (โกศวรรการ) Phramaha Chaowalit Kosachawo (Pokawarakorn),

²พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐริปัญโญ Phrakhrusangkharak Chakkit Bhuripaño,

³ระวิง เรืองสังข์ Rawing Ruangsanka

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: phra.chaowalit2530@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัด 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในวัดตามหลักพุทธบริหารการศึกษา 3) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับวัดในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นงานวิจัยแบบผสานวิธี คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัดในจังหวัดปทุมธานี มีความต้องการจำเป็นตามลำดับ คือ (1) การประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้ (2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ (3) อุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้ (4) ผู้เรียน (5) กิจกรรมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ (6) วิธีการจัดการกระบวนการเรียนรู้ (7) ผู้ดำเนินการให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ (8) สถานที่เรียนรู้ (9) แหล่งที่มาของความรู้และเนื้อหาความรู้ 2) แนวทางการพัฒนาการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในวัดตามหลักพุทธบริหารการศึกษาจะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบที่จะทำให้เป็นแหล่งเรียนรู้โดยยึดหลักสัปปายะ 7 เพื่อให้เกิดความพร้อมในแต่ละด้าน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องต้องกำหนดนโยบายที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาและปรับปรุงเพื่อทำงานร่วมกันภายใต้เป้าหมายเดียวกัน และ 3) แนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับวัดในจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วยหลักสัปปายะ 7 คือ (1) อาวาสสัปปายะ แหล่งเรียนรู้ควรดูแลความสะอาดและความเป็นระเบียบ (2) โคจรสัปปายะ ควรมีแผนผังของสถานที่ให้ชัดเจน (3) ภัตตสัปปายะ ผู้ดำเนินการให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถพูดให้ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกัน (4) บุคคลสัปปายะ ผู้กำหนดนโยบายผลักดันกิจกรรมให้ขับเคลื่อน (5) โภชนสัปปายะ มีอาหารที่มีความสะอาดมีคุณภาพและเกื้อกูลต่อสุขภาพ (6) อุตุนสัปปายะ สภาพแวดล้อมมีอุณหภูมิพอเหมาะและสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติกิจกรรมได้นาน และ 7) อิริยาบถสัปปายะ การจัดกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหวเกิดความสมดุลของร่างกาย

คำสำคัญ: แหล่งเรียนรู้, พุทธบริหารการศึกษา, พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส, สัปปายะ 7

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the context and readiness in learning resources management of temples in Pathum Thani province, 2) to study a guideline for development of learning resources management of temples in Pathum Thani province according to Buddhist educational administration principles, and 3) to propose guidelines for development of learning resources management of temples in Pathum Thani province according to Buddhist educational administration principles. The mixed research method was used in the study. The quantitative data were collected by questionnaire from 123 abbots in Pathum Thani province and analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and PNI Modified. The qualitative data were collected by interview with 5 experts analyzed by content analysis. The result of the study found that: 1) In the context and readiness in learning resource management of temples in Pathum Thani province, the first significant one was on (1) learning assessment and follow-up, followed by (2) learning resource management, (3) learning equipment, (4) learners, (5) learning activities, (6) learning process management, (7) operators of learning activities, (8) learning location and (9) sources of knowledge and contents of knowledge. 2) Guidelines for development of learning resource management of temples in Pathum Thani province according to Buddhist educational administration principles were based on the 7 principles of Sappaya. In order to keep ready in each aspect, those who were involved have to set up practical policy in development and improvement for working in the same direction. 3) The guidelines for development of learning resource management of temples in Pathum Thani province according to Buddhist educational administration principles consist of the following principles of Sappaya: (1) Avasa-Sappaya, the learning resource should be clean and tidy, (2) Gocara-Sappaya, the area diagram should have location map clearly, (3) Bhassa-Sappaya, the operators of activities can motivate participants to join activities, (4) Puggala-Sappaya, the policy maker have to push the activities forwards to achievement, (5) Bhojana-Sappaya, the food should be of quality and healthcare, (6) Utu-Sappaya, the environment and the weather should be optimum temperature and creating the environment for long-time activities, and (7) Iriyapatha-Sappaya, the activities should be in balance with physical movement.

Keywords: Learning Resources, Buddhist Educational Administration, Abbots, Seven Sappaya

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประชาชนชาวไทยร้อยละ 95 นับถือพุทธศาสนา หลักของพระพุทธศาสนาจึงเป็นแก่นของวัฒนธรรมไทยทุกสาขา โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดวิชาการศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ไปสู่ชุมชน รวมทั้งค่านิยมอันดีงามแก่พุทธศาสนิกชนจากชนรุ่นหนึ่งสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง วัดและสถาบันสงฆ์จึงเป็นสถาบันหลักที่สำคัญในสังคมไทย และมีบทบาทสูงในทุกชนชั้นของสังคม ทั้งนี้เพราะประชาชนได้ให้ความศรัทธาพระพุทธศาสนาและเคารพพระสงฆ์ตลอดมา วัดจึงเป็นสถาบันหลักที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยได้เป็นอย่างดี (กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553, หน้า 5)

ในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองหรือสังคมชนบท ทุกหมู่บ้านต่างก็มีวัดเป็นสมบัติร่วมกันของคนในท้องถิ่น ประชาชนในแต่ละหมู่บ้านก็มีความสัมพันธ์แนบแน่นกับวัด เพราะวัดเป็นสถานที่ซึ่งให้ความอบอุ่นใจให้ความรู้แก่ชุมชนเป็นแหล่งรวมสำหรับชุมชนหลายระดับ พื้นที่วัดใช้เป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อการพบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในสังคม ทั้งทางด้านจิตวิญญาณ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม รวมถึงวิชาการความรู้ให้แก่คนในชุมชนและผู้สนใจ ดังนั้น วัดจึงเป็นศูนย์กลางทั้งทางด้านจิตใจของพุทธศาสนิกชน (อานนท์ อาภาภิรมย์, 2521) โดยพระภิกษุมิพุทธบาทสำคัญในการชี้นำสติปัญญาและเป็นที่พึ่งให้กับชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนโดยรอบถูกเชื่อมโยงไว้ด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำบุญตักบาตร การถวายภัตตาหาร การฟังเทศน์ และการบรรพชาอุปสมบท วันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันอัฐมีบูชา รวมไปถึงงานประเพณีต่างๆ เป็นต้น นอกจากการเป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีทางศาสนาแล้ววัดยังเป็นแหล่งรวมศิลปวิทยาการและความรู้หลายแขนง ตลอดจนเป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมที่มีค่า เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ จิตรกรรมฝาผนัง ซึ่งงานศิลปกรรมต่างๆ เหล่านี้ นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าและเป็นเสมือนเอกลักษณ์ของความเป็นไทย และวัดหลายแห่งได้เพิ่มบทบาทมากขึ้นโดยเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนาที่ได้รวมหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า สถาปัตยกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรม วิถีชีวิตและความเจริญของชุมชน ประเทศชาติผ่านประวัติศาสตร์ โบราณคดี เรื่องเล่า รวมทั้งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำหรับชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาเยี่ยมชมอีกด้วย (พระครูสังฆรักษ์วุฒิจิวิโส, 2560)

ด้วยบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน ทำให้บทบาทความเป็นศูนย์กลางของวัดถูกลดความสำคัญลงส่งผลให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนลดน้อยลงลงตามไปด้วย เมื่อก่อนจะเห็นได้ว่าวัดนั้นมีบทบาทต่อสังคมในทุกๆ ด้าน แต่ในปัจจุบันนี้บทบาทของวัดเริ่มจะลดน้อยลงจากสังคมไทยซึ่งได้รับอิทธิพลจากความเจริญสมัยใหม่แบบตะวันตกมาใช้ในการดำเนินชีวิต อีกทั้ง บทบาทของวัดและพระสงฆ์ห่างเหินกับสภาพสังคมและความเจริญที่นับวันจะมีมากขึ้น การที่จะชักนำคนให้เข้าหาหลักธรรมทางศาสนาที่เขายังไม่รู้นั้นเกิดเป็นความไม่เข้าใจกันมากขึ้น (พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2530) สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้การพัฒนาวัดจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่ได้มาใส่ใจและเข้ามาศึกษาเรียนรู้มากขึ้น แต่การพัฒนาแหล่งเรียนรู้นั้นเป็นการพัฒนาในลักษณะตามความถนัด หรือวิสัยทัศน์ของผู้นำยังไม่มีความชัดเจนทำให้การพัฒนาเป็นไปในลักษณะไม่ค่อยมีรูปแบบ ไม่มีการเชื่อมโยงเครือข่ายที่จะทำให้การพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เข้มแข็งและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากนี้ในการทำให้วัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์นั้นก็ขึ้นอยู่กับบริบทพื้นฐานในด้านต่างๆ เช่น ด้านการบริหาร ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ ซึ่งหลายครั้งก็จะพบปัญหาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในด้าน

ต่างๆ นั้น เช่น ในด้านผู้ดำเนินการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งผู้ดำเนินการไม่มีความเชี่ยวชาญ ขาดทักษะในการที่จะถ่ายทอดเรื่องราวให้มีความน่าสนใจแก่ผู้เรียนได้และไม่เข้าถึงธรรมชาติของผู้เรียนจนสามารถออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนได้ หรือในด้านอุปกรณ์การเรียนรู้ มีปัญหาที่สื่อการเรียนรู้ยังไม่มี ความน่าสนใจมากพอที่จะดึงดูดให้คนมาสนใจ หรือการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ยังไม่มีโครงสร้างการบริหาร และการวางแผนงานที่ชัดเจน รวมทั้งขาดบุคลากรที่มีความรู้ เป็นต้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการพัฒนาที่จะทำให้แหล่งเรียนรู้ที่มีความพร้อมในด้านต่างๆ สามารถสร้างแรงจูงใจให้คนมาสนใจ และเกิดศรัทธามาศึกษาเรียนรู้คำสอนของพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหาร การศึกษาสำหรับวัดในจังหวัดปทุมธานี” โดยศึกษาบริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการวัดให้เป็นแหล่ง เรียนรู้วิธีการพัฒนาการจัดการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในวัดตามหลักพุทธบริหารการศึกษา เพื่อหาแนวทางการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ต่ออายุพระพุทธศาสนา สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัดในจังหวัด ปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในวัดตามหลักพุทธบริหารการศึกษาใน จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับ วัดในจังหวัด ปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Method) ศึกษาการวิจัยเชิง ปริมาณ (Quantitative Research) เป็นงานวิจัยหลักโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือใน การเก็บข้อมูล และศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นงานวิจัยสนับสนุนโดยใช้การ สัมภาษณ์ (Interview) มีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัดในจังหวัด ปทุมธานี มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับบริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัดใน จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับความหมายของแหล่งเรียนรู้ ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ประเภทของแหล่งเรียนรู้ องค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา
2. ใช้แบบสอบถามถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพบริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการให้ เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัดในจังหวัดปทุมธานี ได้แก่

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้ 1) ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ วัดในจังหวัด ปทุมธานี จำนวน 172 วัด 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ในจังหวัด

ปทุมธานี จำนวน 123 วัด โดยได้จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน (1970 อ้างใน ประยูร อาษานาม, 2543)

2.2 การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ซึ่งใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) เกี่ยวกับสภาพบริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัดในจังหวัดปทุมธานี มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรชา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาบาลี โดยใช้แบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพบริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัดในจังหวัดปทุมธานี โดยใช้แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Numerical Rating Scale) มี 5 อันดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยกำหนดคำถามเชิงบวก 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพบริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัดในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร จากแบบสอบถามความคิดเห็นและการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มาวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ใหม่ การวิเคราะห์ผลการศึกษานี้จะใช้แบบการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎี ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบ 3 เสา่ ตามกรอบแนวคิดของสุงาค์ จันทวนิช (2540) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติ คือ ค่าดัชนีความสอดคล้อง ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเรขาคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในวัดตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี เป็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ (1) เจ้าอาวาสที่ได้รับรางวัลดีเด่น (2) เจ้าอาวาสที่มีผลงานด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (3) วัดที่ได้รับรางวัลวัดพัฒนาตัวอย่าง และ (4) วัดที่มีการเผยแผ่ศาสนาธรรมดีเด่น มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับวัดในจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางกับอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก/อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมจากแบบสอบถามและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ นำปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับวัดในจังหวัดปทุมธานี

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยสภาพบริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัดในจังหวัดปทุมธานี ที่มีความจำเป็นจะต้องพัฒนาในด้านต่างๆ มีดังนี้

1.1 ด้านแหล่งที่มาของความรู้และเนื้อหาความรู้จะต้องมีเนื้อหาที่พร้อมนำไปใช้ประโยชน์เป็นเหตุเป็นผล สามารถอ้างอิงองค์ความรู้ที่มีอยู่ได้ และสามารถอธิบายข้อมูลเนื้อหาให้เข้าใจได้ง่ายๆ เนื้อหาความรู้สามารถเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการเรียนรู้ได้

1.2 ด้านผู้ดำเนินการให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้ดำเนินการต้องรู้จักธรรมชาติผู้เรียนเพื่อให้สามารถออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สามารถถ่ายทอดและนำเสนอเรื่องราวได้อย่างน่าสนใจ และเข้าใจได้ง่าย สามารถตอบข้อสงสัยต่างๆ ของผู้เรียนได้อย่างแจ่มแจ้ง

1.3 ด้านวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการสาธิตและการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ให้สามารถนำความรู้ไปใช้งานได้จริง มีการลำดับเรื่องราวที่น่าเสนอได้อย่างเหมาะสม มีการออกแบบหลักสูตรและประเมินผลในการเรียนรู้ โดยสร้างบรรยากาศที่ดีและความประทับใจให้กับผู้เรียน

1.4 ด้านกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้จะต้องมีการจัดกิจกรรมที่มีการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสื่อการเรียนรู้ หรือเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ มีการจัดอบรมสัมมนาเพื่อให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำ รวมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ผู้มาเข้าร่วมกิจกรรมอย่างครอบคลุมและกว้างขวาง

1.5 ด้านอุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้จะต้องมีสื่อการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย มีประสิทธิภาพมากกว่าการฟังคำบรรยายอย่างเดียว สร้างความน่าสนใจให้กับแหล่งเรียนรู้ และมีการเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีความเข้าใจง่ายต่อการเรียนรู้ มีความเหมาะสมและจูงใจกลุ่มเป้าหมาย

1.6 ด้านสถานที่เรียนรู้จะต้องมีการจัดอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีแผนผังสถานที่ต่างๆ อย่างชัดเจน ที่ตั้งของสถานที่ไม่กระจัดกระจาย สามารถประสานงานได้สะดวก โดยดูแลเรื่องความสะดวก ความเป็นระเบียบและมีการซ่อมแซมแก้ไขให้พร้อมใช้งาน

1.7 ด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้จะต้องมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบชัดเจนเพื่อให้ดำเนินงานต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ มีการประชุมวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายของแหล่งเรียนรู้ จัดสรรงบประมาณที่ชัดเจนถูกต้องสมเหตุผล รวมถึงการสร้างบุคลากรที่ช่วยในการดำเนินงานและขับเคลื่อนกิจกรรมที่มีคุณภาพ

1.8 ด้านผู้เรียน ผู้เรียนจะต้องมีความสนใจเรื่องราวที่จะเรียนรู้ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมและปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของวัด แต่งกายอย่างสุภาพและเหมาะสม นอกจากนี้ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้และเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องราวหรือกิจกรรมที่น่าเสนอ

1.9 ด้านการประเมินผลและการติดตามผลการเรียนรู้จะต้องมีการวัดผลให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ โดยวัดผลว่าการจัดการเรียนรู้นั้นได้ผลมากน้อยเท่าใด ทั้งตัวผู้เรียนและตัวผู้สอน ทั้งติดตามผลการนำความรู้ของผู้เรียนที่ได้ไปใช้จริง รวมถึงข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อที่สามารถนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สภาพบริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัดในจังหวัดปทุมธานี ที่มีความจำเป็นทั้ง 9 ด้าน ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพบริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัดในจังหวัดปทุมธานี ที่มี
ความจำเป็นทั้ง 9 ด้าน

สภาพบริบทพื้นฐานและความพร้อม ในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ของวัดในจังหวัดปทุมธานี	ค่าเฉลี่ยของ สภาพ คาดหวัง (I)	ค่าเฉลี่ยของ สภาพเป็นจริง (D)	(I - D)	$PNI_{modified}$ (I-D)/D	ลำดับ
1. แหล่งที่มาของความรู้และเนื้อหา ความรู้	4.18	2.95	1.23	0.42	8
2. ผู้ดำเนินการให้เกิดกิจกรรมการ เรียนรู้	4.00	2.68	1.32	0.50	6
3. วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้	3.85	2.49	1.36	0.54	5
4. กิจกรรมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้	3.72	2.40	1.32	0.54	5
5. อุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้	3.90	2.49	1.40	0.57	3
6. สถานที่เรียนรู้	4.00	2.81	1.19	0.43	7
7. การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้	3.78	2.37	1.40	0.59	2
8. ผู้เรียน	3.79	2.43	1.35	0.56	4
9. การประเมินผลและติดตามผล การเรียนรู้	3.75	2.33	1.42	0.61	1
ภาพรวม	3.88	2.55	1.33	0.53	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพบริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัดในจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการจำเป็น $PNI_{modified}$ อยู่ระหว่าง 0.42 – 0.61 โดยภาพรวม $PNI_{modified} = 0.53$ ด้านที่มีความต้องการจำเป็น พบว่ามีความสำคัญลำดับที่ 1 คือ ด้านการประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้ 0.61 ลำดับที่ 2 คือ ด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ 0.59 ลำดับที่ 3 คือ ด้านอุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้ 0.57 ลำดับที่ 4 ด้านผู้เรียน 0.56 ลำดับที่ 5 ด้านกิจกรรมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ และด้านวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ 0.55 เท่ากัน ลำดับที่ 6 ด้านผู้ดำเนินการให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ 0.50 ลำดับที่ 7 ด้านสถานที่เรียนรู้ 0.43 และลำดับที่ 8 ด้านแหล่งที่มาของความรู้และเนื้อหาความรู้ 0.42 ตามลำดับ

2. ผลการวิจัยการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในวัดตามหลักพุทธบริหารการศึกษา (สัปปายะ 7) สำหรับวัดในจังหวัดปทุมธานี

2.1 ด้านอวาสสัปปายะ มีการประชุมและออกแบบการสร้างอาคารสถานที่ภายในวัดให้เหมาะสม โดยยึดหลักให้มีการใช้งานได้อย่างคุ้มค่า ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และง่ายต่อการดูแลจัดเก็บรักษา ควรมีการจัดบริเวณวัด ให้สามารถใช้งานได้ดี โดยยึดหลัก 5 ส. คือ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย นอกจากนี้ภายในวัดควรมีการประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อปลูกฝังในการรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบให้กับผู้ที่มีส่วนร่วมทำกิจกรรม

2.2 ด้านโคจรสัปปายะ ควรมีแผนผังของสถานที่ต่างๆ ภายในวัดให้ชัดเจน เพื่อมีการประสานงานและเข้าถึงการใช้บริการได้ง่าย ส่วนภายนอกวัดควรมีการประชาสัมพันธ์อำนวยความสะดวกเรื่อง

เส้นทางการจราจรให้สะดวกแก่ผู้ใช้เส้นทางในการเข้ามาวัด มีการติดตามผลการอำนวยความสะดวกในการเดินทางได้หลายเส้นทาง และหากทางวัดมีกิจกรรม เช่น งานประจำปีหรือเทศกาลงานบุญเกิดขึ้นก็ควรหาพื้นที่ที่สามารถรองรับรถที่มาจากบริเวณวัดได้

2.3 ด้านภัสสสัปปายะ ควรมีการบันทึกประวัติที่สำคัญเกี่ยวกับอาคาร ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ที่เกิดขึ้นในแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ อย่างละเอียด เพื่อเป็นเอกสารสำหรับใช้ในการเผยแพร่และสืบค้นได้ในภายหลัง รวมทั้งบันทึกเรื่องราวและอัตชีวประวัติของบุคคลที่สำคัญ หากอยู่ในรูปแบบของวัฒนธรรมและประเพณี ต้องมีผู้รับผิดชอบในการบันทึกถึงความเป็นมาพิธีกรรมหรือขั้นตอนการปฏิบัตินั้น เพื่อนำไปใช้ถ่ายทอดได้ง่าย และมีการคัดกรองเนื้อหาที่จะถ่ายทอดโดยจะต้องผ่านการตรวจสอบก่อนการเผยแพร่ เฉพาะเนื้อหาที่เป็นจริงจากผู้รู้ธรรม อ้างอิงได้ตามเหตุและผล ไม่มโนมาย หรือมีความเชื่อที่ผิดๆ และควรมีการจัดลำดับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่น่าเสนอได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการเชื่อมโยงความคิดของผู้เรียน

2.4 ด้านบุคคลสัปปายะ เจ้าอาวาสหรือผู้ที่รับผิดชอบจะต้องเป็นผู้กำหนดทิศทาง และผลักดันกิจกรรมให้ขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย โดยมีการประชุมวางแผนก่อนการดำเนินกิจกรรมและแบ่งฝ่ายงานที่รับผิดชอบให้ชัดเจน การจัดกิจกรรมก็ควรให้ครอบคลุมทั้งพระภิกษุ สามเณร ประชาชน เด็กและเยาวชน โดยเน้นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ จัดหาวิทยากร หรือผู้ดำเนินการให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ สามารถตอบข้อสงสัยได้อย่างครบถ้วน เช่น ปรากฏชาวบ้าน พระภิกษุที่ทรงภูมิรู้ภูมิธรรม เป็นต้น และมีการประเมินทั้งตัวผู้จัดการเรียนรู้และตัวผู้เรียน ตรงไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดเรียนรู้นั้น

2.5 ด้านโภชนาการสัปปายะ มีการประเมินยอดผู้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสมเหตุสมผล เพื่อจัดสรรอาหารอย่างเพียงพอ อาหารก็ต้องเป็นอาหารที่มีคุณภาพ ถูกกับร่างกาย และเป็นอาหารที่เกื้อกูลต่อสุขภาพไว้รองรับกับผู้เรียน นอกจากนี้ควรมีการประเมินและติดตามผลด้านอาหารโดยยึดหลัก คือ 1) ให้ทันเวลา 2) มีปริมาณเพียงพอ 3) มีความสะอาด และ 4) มีคุณค่าทางโภชนาการ

2.6 ด้านอตุสัปปายะ มีการประชุมและเตรียมงานการใช้สถานที่ในการทำกิจกรรมให้เพียงพอ มีสถานที่มุมบ่งรองรับเพียงพอในกรณีฝนตกระหว่างร่วมกิจกรรม เตรียมสถานที่ที่เหมาะสมหลากหลายตามสภาพแวดล้อม และบรรยากาศ ในการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือตามรูปแบบกิจกรรม เช่น เรียนตามร่มไม้ สนามหรืออาคารสถานที่อื่นๆ มีการประเมินและติดตามผลการปรับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อเอื้อต่อผู้ดำเนินกิจกรรมและผู้เรียน

2.7 ด้านอิริยาบถสัปปายะ มีการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน มีสื่อที่เน้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและง่ายต่อการเรียนรู้ มีจัดหาวิทยากรหรือผู้ดำเนินการให้เกิดการเรียนรู้ที่เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน มีการเรียนรู้จากการลงมือทำ เรียนรู้จากชุมชนรอบวัด โดยคำนึงถึงอิริยาบถของแต่ละช่วงอายุวัยและเหมาะกับกลุ่มเป้าหมาย มีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการแต่งกายให้เหมาะสม สวมใส่ชุดที่สุภาพ อากัปกิริยาต้องเรียบร้อย มีการสำรวจความคิดเห็นในด้านความสะดวกสบาย และความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3. ผลการวิจัยการเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา (สัปปายะ 7) สำหรับวัดในจังหวัดปทุมธานี สามารถสรุปและนำเสนอเป็นรายชื่อได้ ดังต่อไปนี้

3.1 ด้านอาวาสสัปปายะ 1) ดูแลความสะอาด จัดระเบียบสถานที่ต่างๆ ภายในวัดอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้ 5 ส. คือ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย 2) เตรียมอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในวัดให้เพียงพอ ติดป้ายระเบียบการจัดเก็บให้ชัดเจน 3) มีประชาสัมพันธ์และรณรงค์เพื่อปลูกฝังใน

การรักษาความสะอาด และเป็นระเบียบภายในวัดให้กับผู้ร่วมทำกิจกรรม 4) มีการประชุมและออกแบบการสร้างอาคารสถานที่ภายในวัดให้เหมาะสม โดยให้ใช้งานได้อย่างคุ้มค่า ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และง่ายต่อการดูแลจัดเก็บรักษา 5) จัดทำแบบสอบถามการใช้สถานที่ในการทำกิจกรรม เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

3.2 ด้านโครงสร้าง 1) จัดทำแผนผังเส้นทางการทำกิจกรรมให้ชัดเจนเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าร่วมกิจกรรม 2) ประสานงานกับทางจราจรชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม 3) มีการประชาสัมพันธ์อำนวยความสะดวกเส้นทางการจราจรแก่ผู้ใช้เส้นทางในวัด 4) มีแผนผังของสถานที่ภายในวัด เพื่อมีการประสานงานและเข้าถึงการใช้บริการได้ง่าย 5) มีการติดตามผลการอำนวยความสะดวกในการเดินทางได้หลายเส้นทาง และหาแนวทางบริหารจัดการเส้นทางเดินทางที่เหมาะสมในแต่ละกิจกรรม

3.3 ด้านวัสดุสัปปายะ 1) มีการบันทึกประวัติที่สำคัญเกี่ยวกับอาคาร ศาสนสถาน ศาสนวัตถุที่เกิดขึ้นในแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ อย่างละเอียด เพื่อเป็นเอกสารสำหรับใช้ในการเผยแพร่ และสืบค้นได้ในภายหลัง 2) สามารถพูดสร้างบรรยากาศและยกย่องให้ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกัน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคคลรอบข้าง 3) มีการคัดกรองเนื้อหาที่จะถ่ายทอดโดยจะต้องผ่านการตรวจสอบก่อนการเผยแพร่เฉพาะเนื้อหาที่เป็นจริงจากผู้รู้ธรรม อ้างอิงได้ตามเหตุและผล ไม่มโนมาย หรือมีความเชื่อที่ผิดๆ 4) มีการจัดลำดับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่น่าเสนอได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการเชื่อมโยงความคิดของผู้เรียน 5) มีรูปแบบการเผยแพร่หรือนำเนื้อหาความรู้มาถ่ายทอดให้กับผู้เรียน 6) ให้มีกิจกรรมที่เรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิด เช่น การสนทนาธรรม ให้ผู้เรียนได้ออกมาเล่าประสบการณ์ในเรื่องที่ศึกษาด้วยบรรยากาศที่สบายๆ ไม่เคร่งเครียดจนเกินไป 7) จัดหาหรือจัดทำสื่อที่มีความน่าสนใจและเกิดประสิทธิภาพมากกว่าการฟังมาประกอบการสอน เช่น หนังสือ โมเดลจำลอง ภาพปริศนาธรรมแบบ 3 มิติ โฮโลแกรม เป็นต้น 8) มีการสำรวจแบบสอบถามและสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นในสิ่งที่ต้องพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป 9) มีการติดตามผลจากสถิติของผู้ร่วมกิจกรรมหลังจากการเรียนรู้แล้วนำไปใช้แล้วเกิดผลจริงมากน้อยเพียงใด

3.4 ด้านบุคคลสัปปายะ 1) จัดหาวิทยากร หรือผู้ดำเนินการที่มีความเชี่ยวชาญที่สามารถตอบข้อสงสัยได้อย่างครบถ้วน เช่น พระภิกษุที่ทรงภูมิรู้ภูมิธรรม ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น 2) จัดกิจกรรมให้ครอบคลุมทั้งพระภิกษุ สามเณร ประชาชน เด็กและเยาวชน โดยเน้นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งมีการนำเสนอความคิด แลกเปลี่ยนความรู้ และลงมือปฏิบัติ 3) ในการอบรมหรือทำกิจกรรมควรมีฝ่ายที่รับผิดชอบกิจกรรมในแต่ละส่วนที่ทำงานกันได้อย่างดี โดยมีการวางแผนและประชุมก่อนดำเนินการ 4) เจ้าอาวาสหรือผู้ที่รับผิดชอบจะเป็นผู้กำหนดทิศทางนโยบาย และผลักดันกิจกรรมให้ขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายของแหล่งการเรียนรู้ 5) มีการอบรมบุคคลากรภายในวัด เช่น อุบาสก อุบาสิกาภายในวัด รวมใจให้สามารถทำงานร่วมกันภายใต้เป้าหมายเดียวกันได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ 6) มีการประเมินทั้งตัวผู้จัดการเรียนรู้และตัวผู้เรียน ต้องได้รับเนื้อหาข้อมูลที่ครอบคลุม และตรงไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดเรียนรู้นั้น

3.5 ด้านโภชนาการ 1) เตรียมอาหารที่มีคุณภาพ ถูกกับร่างกาย และเป็นอาหารที่เหมาะสมแก่สุขภาพไว้รองรับกับผู้เรียน 2) มีการประเมินยอดผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อจัดสรรอาหารอย่างเพียงพอ 3) มีการประเมินและติดตามผลด้านอาหารโดยต้องให้ทันเวลา มีปริมาณเพียงพอ มีความสะอาด และมีคุณค่าทางโภชนาการ 4) สำรวจความพึงพอใจในการให้บริการด้านอาหารของผู้บริโภค

3.6 ด้านอตุสัปปายะ 1) มีการประชุมและเตรียมงานการใช้สถานที่ในการทำกิจกรรมให้เพียงพอ มีสถานที่มุมบ่งรองรับเพียงพอในกรณีฝนตกระหว่างร่วมกิจกรรม 2) เตรียมสถานที่ให้เหมาะสม

หลากหลายตามสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ในการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือตามรูปแบบกิจกรรม เช่น เรียนตามร่มไม้ สนาม หรืออาคารสถานที่อื่นๆ 3) มีการประเมินและติดตามผลการปรับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อเอื้อต่อผู้ดำเนินกิจกรรมและผู้เรียน

3.7 ด้านอิริยาบถสัปปายะ 1) จัดหาวิทยากรหรือผู้ดำเนินการที่เข้าใจและรู้จักธรรมชาติของผู้เรียน เพื่อออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน 2) จัดกิจกรรมให้เรียนรู้จากการลงมือทำเรียนรู้จากชุมชนรอบวัด เรียนรู้ผ่านปราชญ์ชาวบ้าน โดยคำนึงถึงอิริยาบถของแต่ละช่วงอายุวัยและความเหมาะสม 3) มีการประชุมวางแผนในการจัดทำสื่อ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและง่ายต่อการเรียนรู้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย 4) ประชาสัมพันธ์ในการแต่งกายให้เหมาะสมและสุภาพ และมีอาภรณ์ที่เรียบร้อย 5) มีการสำรวจความคิดเห็นในด้านความสะดวกสบาย ความเหมาะสม รูปแบบกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา (สัปปายะ 7) สำหรับวัดในจังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัดในจังหวัดปทุมธานี พบว่า แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านอวาสสัปปายะภายในวัดควรทำความสะอาดและมีการจัดระเบียบสถานที่ต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยใช้หลัก 5 ส. คือ สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย นอกจากนี้จะต้องมีการออกแบบการสร้างอาคารและสถานที่ภายในวัดให้เหมาะสม โดยให้ใช้งานได้อย่างคุ้มค่า ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และง่ายต่อการดูแลรักษา ซึ่งตรงกับข้อสรุปของประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2540) ที่อธิบายว่า ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง ความสามารถขององค์การในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การที่ได้กำหนดไว้ โดยการแสวงหาและใช้ทรัพยากรรวมทั้งเทคโนโลยีอย่างคุ้มค่า ประหยัด สมาชิกทุกคนในองค์การมีความสุขจิตที่ดี

ในด้านภัสสสัปปายะ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัดในจังหวัดปทุมธานี พบว่า จะต้องมีการบันทึกประวัติที่สำคัญเกี่ยวกับอาคารศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ที่เกิดขึ้นในแหล่งการเรียนรู้ และอัตชีวประวัติของบุคคลที่สำคัญ หากอยู่ในรูปแบบของวัฒนธรรมและประเพณี ต้องมีผู้รับผิดชอบในการบันทึกถึงความเป็นมาพิธีกรรมหรือขั้นตอนการปฏิบัตินั้น เพื่อเป็นหลักฐานที่มีอ้างอิงแหล่งที่มาว่าสิ่งนั้นมีอยู่จริง เป็นไปตามแนวคิดของครุชิต พุทธโกษา (2554) ที่กล่าวว่า แหล่งที่มาของความรู้และเนื้อหาความรู้ ในองค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน คือ ข้อมูลหรือเรื่องราวหรือสิ่งที่จัดเก็บได้จากแหล่งที่มาของความรู้ที่ถูกนำมาเรียบเรียงให้เป็นระบบ เป็นหมวดหมู่ สามารถทำความเข้าใจได้และพร้อมต่อการนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์และผู้วิจัยได้เสนอแนวทางให้มีกิจกรรมที่เรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนาธรรม ในบรรยากาศที่สบายๆ ไม่เคร่งเครียดจนเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับสนธิ ศรีสำแดง (2547) ได้กล่าวไว้ว่า ภัสสสัปปายะ หมายถึง การเจรจา การสนทนา พูดคุยกันแต่เรื่องดีๆ ไม่สนทนากันในเรื่องที่ทำให้เครียด และไม่ได้นินได้ฟังเรื่องร้ายๆ เรื่องเสียดสีด่าทอกัน เช่น เรื่องการเมือง

ในด้านบุคคลสัปปายะ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทพื้นฐานและความพร้อมในการจัดการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของวัดในจังหวัดปทุมธานี พบว่า จะต้องมีการประชุมและวางแผนงานก่อนมีการอบรม

หรือมีการจัดกิจกรรมขึ้น ว่าแต่ละฝ่ายงานมีหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละส่วนงานอย่างไรบ้าง โดยมีการวางแผนและประชุมก่อนดำเนินการกิจกรรมซึ่งสอดคล้องกับ ทั้งนี้ ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์ (2533) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผนไว้ว่า การวางแผนเป็นหน้าที่ทางบริหารงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหน้าที่หลักและเป็นจุดเริ่มต้นของการบริหารงานทั้งปวง อันจะสามารถทำให้การดำเนินงานขององค์การสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามต้องการได้ และผู้วิจัยได้เสนอแนวทางให้มีการอบรมบุคคลากรภายในวัด และรวมใจให้สามารถทำงานร่วมกันภายใต้เป้าหมายเดียวกัน ตรงกับที่ Peter and Waterman (1982) ได้อธิบายว่า บริษัทหรือองค์กรที่มีผลงานยอดเยี่ยม ได้แก่ บริษัทที่มีวัฒนธรรมแข็ง ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกขององค์กรมีความเชื่อและความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับทิศทางการทำงานของบริษัท และบริษัทจะมีวัฒนธรรมแข็งได้ต่อเมื่อทางบริษัทได้ตั้งใจวางแผนอบรมสมาชิกองค์กรให้มีแนวร่วมเดียวกัน

2. สำหรับแนวทางการพัฒนาตามสัปปายะ 7 ในทุกๆ ด้านผู้วิจัยได้มีแนวทางในการประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้ ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด เพื่อจะได้ทราบว่าการจัดการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์และได้ผลดีมาน้อยเท่าใด จะได้มีการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ในคราวต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปงานวิจัยของพระครูวิวัฒนสุตานุกุล (วีรวัฒน์ ลทศคุโณ) (2558) ที่สรุปผลการวิจัย พบว่า การควบคุมและการติดตามผลนั้น ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากต่อการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ เพราะว่าเมื่อพัฒนาวัดแล้วจะต้องมีการสำรวจข้อมูลจากหลายฝ่าย เพื่อเก็บเป็นข้อมูลนำมาปรับปรุงและแก้ไข รายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินงานของวัดหรือต่อเจ้าอาวาส สรุปเป็นสถิติแต่ละปีว่า มีส่วนไหนที่จะต้องปรับปรุงเร่งด่วน หรือจะต้องเพิ่มกลยุทธ์การพัฒนาใหม่ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนได้เข้ามาศึกษาแหล่งการเรียนรู้ภายในวัด ด้วยการประชาสัมพันธ์ให้เกิดการเรียนรู้จากชุมชนและประชาชนทั่วไป ทางวัดจัดเก็บเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาต่อไป

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับวัดในจังหวัดปทุมธานี อันเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในวัดในจังหวัดปทุมธานี โดยบูรณาการกับหลักพุทธบริหารการศึกษา คือ หลักสัปปายะ 7 โดยสรุปองค์ความรู้การวิจัย คือ AGB-PBUI คือเป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา มีคำอธิบายดังนี้

A = Avasa Sappaya อาวาสสัปปายะ ที่อยู่เป็นที่สุขสบาย มีความสะอาด มีสุขลักษณะที่ดี ร่มรื่น เป็นรมณีสถาน เจริญตาสบายใจแก่ผู้พบเห็น และไม่พลุกพล่านจอแจ เป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งด้านวัตถุและจิตใจ เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมและการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

G = Gocara Sappaya โคจรสัปปายะ การเดินทางไปมาสะดวก มีแหล่งอาหารเอื้ออำนวย แหล่งปัจจัย 4 ที่บริบูรณ์ หาไม่ยาก ไม่ลำบากเกินไป ไม่มีสิ่งที่รบกวนจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น สะดวกและส่งเสริมต่อการเรียนรู้

B = Bhasa Sappaya ภาสสัปปายะ การสื่อสารทั้งการพูด การฟัง การอ่าน การเขียนเรื่องดีๆ มีประโยชน์จากปราชญ์ บัณฑิต หรือผู้รู้ ก่อให้เกิดความรู้และเกิดแรงบันดาลใจในการทำความดี ทำให้การปฏิบัติกิจกรรมมีคุณภาพ ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ เป็นต้น

P = Puggala Sappaya บุคคลสัปปายะ บุคคลที่อยู่ในฐานะเป็นอาจารย์หรือกัลยาณมิตร ทรงภูมิปัญญาและเป็นที่ปรึกษา สามารถช่วยผลักดันให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วและสะดวกขึ้น เป็นต้น

B = Bhojana Sappaya โภชนาสัปบายะ มีอาหารเพียงพอ ถูกสุขลักษณะตามโภชนาการเหมาะสมต่อวัย และไม่เป็นโทษต่อร่างกาย ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ

U = Utu Sappaya อุตุสัปบายะ กาลเวลา สภาพแวดล้อม บรรยากาศ อุดมภูมิ ระดับความร้อน ความเย็นและทุกอย่างรวมแล้วดี ช่วยให้จิตใจแจ่มใส ตั้งมั่น และสงบ เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้

I = Iriyapatha Sappaya อิริยาบถสัปบายะ อิริยาบถที่สบาย ทั้งท่ายืน นอน ยืน เดิน อย่างสมดุล ถูกวิธี รู้จักบริหารร่างกายไม่ให้เกิดขัด เป็นที่สบายต่อการเรียนรู้ ทำให้จิตใจเป็นสมาธิได้ง่ายและตั้งมั่นอยู่ได้นานในการเรียนรู้ เป็นต้น สรุปเป็นภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา
(Guidelines for the Development of Learning Resources : AGB-PBUI)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ภายในวัดแต่ละวัดควรวางแผนและกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม เกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในแต่ละด้าน โดยยึดหลักสัปบายะ 7 ในการดำเนินการ

1.2 เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำในแต่ละวัดควรสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรภายในวัด เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในวัด เช่น การสร้างทัศนคติเชิงบวก การศึกษาดูงานในวัดที่เป็นตัวอย่าง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งจะช่วยนำวัดไปสู่ความสำเร็จของการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์

1.3 ควรส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพ ให้พระภิกษุและสามเณร รวมทั้งบุคลากรภายในวัด โดยการสนับสนุนทางการศึกษา และส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีความประพฤติที่ดี

งามเป็นต้นแบบด้านผู้นำทางศีลธรรม รวมทั้งส่งเสริมให้มีการอบรมพัฒนาศักยภาพเพิ่มทักษะให้บุคลากรที่มาช่วยสนับสนุนวัดอย่างต่อเนื่อง

1.4 ควรส่งเสริมให้ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ครู นักเรียน โรงเรียนใกล้เคียงได้แสดงศักยภาพโดยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของวัด เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันภายใต้เป้าหมายเดียวกันได้บรรลุตามวัตถุประสงค์

1.5 คณะสงฆ์ภายในจังหวัดควรมีการประเมินผลและการติดตามผล เพื่อรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ปัญหาอุปสรรค โดยนำผลจากภาพรวมทั้งจังหวัดที่ได้มาจากการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของวัดให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน สังคมที่ก้าวไปอย่างรวดเร็วและมีทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่อง ด้านการประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้ และด้านการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของวัด

2.2 ควรศึกษาเรื่อง การบูรณาการเกี่ยวกับการจัดการแหล่งเรียนรู้ทั้งบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมบทบาทซึ่งกันและกันในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

2.3 ควรวิจัยเรื่อง การกำหนดนโยบายและการบริหารนโยบายการจัดการวัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของวัดที่สามารถบริหารจัดการได้ดี

2.4 ควรศึกษาปัจจัยตัวชี้วัดความสำเร็จในทุกมิติ

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนาสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). **วัดพัฒนา'52**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ครรชิต พุทธโกษา. (2554). **คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ฉบับสมบูรณ์**. แหล่งที่มา <http://www.kruinter.com/file/29720141006205700-%5Bkruinter.com%5D.pdf> สืบค้นเมื่อ 24 มิ.ย. 2563
- ธงชัย สันติวงศ์ และ ชัยยศ สันติวงศ์. (2533). **พฤติกรรมบุคคลในองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2540). **การพัฒนากีฬาชาติ: การศึกษาประสิทธิผลของสมาคมกีฬาสโมสรแห่งประเทศไทยกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง**. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พระครูวัฒนสุตานุกุล (วีรวัฒน์ ลทศุโณ). (2558). **กระบวนการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของคณะสงฆ์ไทย**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสังฆรักษ์วุฒิพงษ์ วุฑฒิวโส. (2560). **การพัฒนาวัดในประเทศไทยเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงพุทธเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอาเซียน**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

-
- พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2530). **บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน**, หนังสือชุดหลักธรรม
เฉลิมพระเกียรติ เล่ม 54/60, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- สนิท ศรีสำแดง. (2547). **พุทธศาสนากับการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2540). **วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานนท์ อาภาภิรมย์. (2521). **สังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: บำรุงนุกูลกิจการพิมพ์.
- Peters T. and Waterman R. (1982). **In Search of Excellence; Lessons From America's Best
Run Companies**. New York: Harper & Row.

แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทาน
ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา^{*}
PROPOSED GUIDELINES FOR ACADEMIC ADMINISTRATION LEADING
TO THE ROYAL AWARD SCHOOLS OF LARGE SECONDARY SCHOOLS
IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

¹ปริยานุช การสมธรร Preeyanoot Kansomton,
²วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์ Wisut Wichitputchraporn,
³กานดา สกุลธนะศักดิ์ มัวร์ Kanda Sakulthanasakdi Moore
^{1,2,3}มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Kasetsart University, Thailand
Corresponding Author E-mail: preeyanoot.k@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 197 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในปัจจุบันมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรียงลำดับสูงสุด ดังนี้ ด้านงานหลักสูตรสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านสื่อการสอน นวัตกรรม เทคโนโลยี มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบไปด้วยหลักการมีส่วนร่วม หลักการมุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียน และหลักการสนองความต้องการของผู้เรียน เพื่อพัฒนางานหลักสูตรสถานศึกษา งานการจัดการเรียนการสอน และงานเสริมหลักสูตรกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยมีเงื่อนไขความสำเร็จ คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการ และการทำงานเป็นทีม

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, โรงเรียนรางวัลพระราชทาน, โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่

Abstract

The research aimed to 1) examine the needs in the academic administration development leading to The Royal Award Schools of large secondary schools in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province and 2) propose the guidelines for academic administration leading to the royal award schools of large secondary schools in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The participants were 197 teachers from the large secondary schools in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province and 3 experts. The research instruments were questionnaire and interview form. The collected data were analyzed through percentage, mean, standard deviation, modified priority needs index, and content analysis. The findings revealed that: 1) The overall current academic administration of the large secondary schools in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province was at the high level. The overall needs in the academic administration development leading to the royal award schools were at the highest level. The needs in the academic administration development leading to the royal award schools of large secondary schools in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province from the assessment using modified priority needs index revealed that the aspects of the school-based curriculum and instruction arrangement were prioritized the most. While the aspect of teaching materials, innovation, and technology was prioritized the least. 2) The guidelines for academic administration development leading to the royal award schools of large secondary schools in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province included the principles of involvement, student-quality focus, and students' needs responding. They were recommended for developing the school-based curriculum, teaching and learning management, and Co-curricular activity arrangement under the successful conditions of academic leadership and teamwork.

Keywords: Academic Administration, Royal Award Schools, Large Secondary Schools

บทนำ

แนวทางการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต่องักัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องนั้นกระทำได้หลายทางและแนวทางที่กระทำอยู่อย่างสม่ำเสมอคือ การดำเนินการคัดเลือกนักเรียน นักศึกษา และสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานเป็นแนวทางการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งงานคัดเลือกนักเรียน นักศึกษา และสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลงานคัดเลือกนักเรียนและสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานนี้เกิดขึ้นจากน้ำพระทัยอันเปี่ยมด้วยพระเมตตาของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

รางวัลพระราชทานเป็นเครื่องส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของตนเองและการศึกษาชาติให้มี มาตรฐานและมีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น รางวัลพระราชทานแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ รางวัลประเภทนักเรียน นักศึกษา และรางวัลประเภท สถานศึกษา กำหนดรางวัลประเภทสถานศึกษา 3 ระดับ ประกอบด้วย ก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา โดยแบ่งตามขนาดสถานศึกษา คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ซึ่งสถานศึกษาที่มีสิทธิเข้ารับการประเมินและคัดเลือกเพื่อรับรางวัลพระราชทาน จะต้องจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ 5 ด้าน ประกอบไปด้วย ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสุดท้ายคือด้านความดีเด่นของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์การคัดเลือกและจำนวนโรงเรียนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทาน สามารถสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่น่าจะมีกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งภารกิจในการบริหารงานวิชาการที่สำคัญ มี 5 ประการ คือ ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านงานเสริมหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านสื่อ การสอน นวัตกรรม เทคโนโลยี และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทาน ได้ดำเนินการปฏิบัติอยู่ จึงส่งผลให้โรงเรียนมีคุณภาพ และได้มาตรฐานจนได้รับคัดเลือกรับรางวัลโรงเรียนรางวัลพระราชทาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ในปัจจุบัน สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่ามีการบริหารงานวิชาการที่ยังไม่ตรงตามมาตรฐานของเกณฑ์ในการประเมินโรงเรียนรางวัลพระราชทาน ในด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านงานเสริมหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านสื่อ การสอน นวัตกรรม เทคโนโลยี และด้านการวัดและประเมินผลจึงส่งผลให้โรงเรียนที่เข้ารับการประเมินรางวัลโรงเรียนพระราชทานไม่ผ่านเกณฑ์ในการบริหารงานวิชาการ และขาดแนวทางการบริหารงานวิชาการที่ดีที่ถูกต้อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3, 2563)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น หากมีการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนว่ามีสภาพการบริหารงานวิชาการในด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านงานเสริมหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านสื่อ การสอน นวัตกรรม เทคโนโลยี และด้านการวัดและประเมินผล ในโรงเรียนว่ามีวิธีการบริหารงานวิชาการอย่างไรจึงส่งผลให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จจนผ่านการประเมินและได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทาน

ผู้ศึกษาจึงศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนางานวิชาการให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินโรงเรียนรางวัลพระราชทานจนส่งผลให้งานด้านวิชาการเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำไปเป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารวิชาการ 1 คน หัวหน้างานบริหารวิชาการ 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ 8 คน หัวหน้าระดับสายชั้น 6 คน และครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 4 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารวิชาการ 1 คน หัวหน้างานบริหารวิชาการ 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ 8 คน หัวหน้าระดับสายชั้น 6 คน และครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากรายชื่อครูผู้สอน โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คำนวณตามสัดส่วนรวมประชากรเป็นจำนวน 197 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบสอบถามสำหรับครูผู้สอน แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามค่าประมาณ 5 ระดับ (rating scale)

2.2 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ที่บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทาน จำนวน 3 คน เพื่อเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

3. การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ จากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวคิด จากหนังสือ ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและขอบเขตการศึกษา

3.2 สร้างแบบสอบถามตามขอบเขตของเนื้อหา คลอบคลุมทั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษา ตัวแปรการศึกษา และตามรายละเอียดของนิยามศัพท์เฉพาะ

3.3 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความถูกต้องของภาษาแล้วนำมาแก้ไขข้อให้เหมาะสมกับมาตรฐานและตัวชี้วัด

3.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรง ที่มีความตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้อง การใช้ภาษาและครอบคลุมของรายการตัวเลือกกับประเด็นคำถาม มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง กับประเด็นหลักของเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) ใช้เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือก ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50

3.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เสนอต่อ คณะกรรมการที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระพิจารณาอีกครั้ง

3.6 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) เพื่อหาประสิทธิภาพของแบบสอบถามกับ บุคลากรทางการศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 คน วิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.97

3.7 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เป้าหมายจำนวน 197 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขออนุญาตจากประธานโครงการปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา ภาควิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือ

4.2 ขออนุญาตจากประธานโครงการปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา ภาควิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการขอความร่วมมือเก็บข้อมูลจากบุคลากรในโรงเรียน มัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยจะเดินทางไปเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผ่านทางระบบเทคโนโลยีโดยใช้ Google Form

4.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด มาตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล เพื่อคัดเลือก แบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 197 ฉบับ

5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นสภาพทั่วไปของผู้ตอบสอบถามตอนที่ 1 โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น โดยจำแนกเป็นรายข้อและผลรวม กำหนดการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของคะแนน กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) 3) วิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นความคิดของกลุ่มประชากร โดยอาศัยแบบการเรียงลำดับของข้อมูล modified priority needs index : PNI_{modified} (สุวิมล ว่องวานิช, 2558)

5.2 แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ที่บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และได้รับรางวัลโรงเรียนพระราชทาน จำนวน 3 คน เพื่อเป็นผู้ให้สัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม

การพัฒนาการบริหารงานวิชาการ	สภาพปัจจุบัน				สภาพที่พึงประสงค์				PNI _{modified}	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ		
1. ด้านหลักสูตร										
สถานศึกษา	3.67	0.56	มาก	5	4.59	0.53	มากที่สุด	2	0.25	1
2. ด้านการจัดการเรียน										
การสอน	3.70	0.63	มาก	4	4.58	0.60	มากที่สุด	3	0.24	2
3. ด้านงานเสริม										
หลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร	3.74	0.63	มาก	3	4.55	0.62	มากที่สุด	5	0.22	3
4. ด้านสื่อการสอน										
นวัตกรรมเทคโนโลยี	3.81	0.66	มาก	1	4.60	0.58	มากที่สุด	1	0.20	5
5. ด้านการวัดและ										
ประเมินผล	3.78	0.73	มาก	2	4.57	0.65	มากที่สุด	4	0.21	4
ในภาพรวม	3.74	0.58	มาก	-	4.58	0.56	มากที่สุด	-	0.22	-

จากตารางที่ 1 พบว่า เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index : PNI modified) การพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมมีค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น 0.22 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านงานหลักสูตรสถานศึกษามีค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น 0.25 รองลงมา คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน มี

ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น 0.24 และด้านที่มีค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ ด้านสื่อการสอน นวัตกรรม เทคโนโลยี มีค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น 0.20

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด 3 อันดับ คือ ด้านหลักสูตรสถานศึกษาผู้บริหาร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านเสริมหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัล พระราชทาน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประเด็น	สภาพปัจจุบัน	ผลการสัมภาษณ์	แนวทาง
1. ด้านหลักสูตรสถานศึกษา	- ครูและผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความสามารถในการจัดทำหลักสูตร	- มีการนำหลักสูตรของกระทรวงศึกษาและท้องถิ่นมาบูรณาการร่วมกัน - เปิดหลักสูตรที่ตรงตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน - มีการนิเทศ ติดตาม และปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่เสมอ	ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมไปถึงชุมชนต้องร่วมกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัยและสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษา
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน	- ครูผู้สอนบางคนยังสอนหนังสือแบบเดิมๆ ไม่มีสื่อที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน - ครูผู้สอนบางคนไม่มีกิจกรรมในชั้นเรียนที่ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง	- เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน มีการฝึกปฏิบัติร่วมกิจกรรมกลุ่มพร้อมทั้งทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน - มีการคัดเลือกครูและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน	ผู้บริหารต้องให้ครูจัดกิจกรรมในชั้นเรียนให้มีความหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเอง พร้อมทั้งมีสื่อ เทคโนโลยีที่เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน
3. ด้านงานเสริมหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร	- โรงเรียนยังไม่ได้เปิดวิชาเสริมหลักสูตรที่ตรงกลับความสามารถของผู้เรียน	- จัดกิจกรรมให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน มีความหลากหลาย พร้อมทั้งเป็นกิจกรรมที่เสริมความรู้ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมประเพณีของไทย	ผู้บริหารต้องมีการจัดกิจกรรมชมรม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่เสริมทักษะด้านต่างๆ ที่ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของโรงเรียน

จากตารางที่ 2 พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมไปถึงชุมชนต้องร่วมกันจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัยและสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษา 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารต้องให้ครูจัดกิจกรรมในชั้นเรียนให้มีความหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเอง พร้อมทั้งมีสื่อ เทคโนโลยีที่เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านงานเสริมหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร ผู้บริหารต้องมีการจัดกิจกรรมชมรม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่เสริมทักษะด้านต่างๆ ที่ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การบริหารงานด้านหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าครู ผู้ปกครอง และผู้มีความเกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของหลักสูตรว่าหลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา การจัดทำหลักสูตรมีความจำเป็นที่จะต้องให้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรของท้องถิ่นนำมาปรับรวมกันเพื่อนำมาเป็นหลักสูตรของสถานศึกษา โดยหลักสูตรของสถานศึกษาต้องมีความหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล ซึ่งการจัดทำหลักสูตรผู้ปกครองต้องเข้ามามีบทบาทในการบริหารหลักสูตรคือต้องให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา ช่วยวางแผนการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ดังที่กมล ภูประเสริฐ (2544) ได้กล่าวไว้ว่า การกึ่งในการบริหารหลักสูตรจะต้องมีการดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ ผู้มีส่วนร่วมต้องเข้ามาร่วมกันเพื่อรวบรวมเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับหลักสูตรให้เพียงพอซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องชุมชนเห็นโดยตรงว่าคนในชุมชนมีส่วนสำคัญอย่างมาก เช่นเดียวกับที่ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543) ได้กล่าวว่า การตัดสินใจในการจัดทำหลักสูตรควรให้มีคณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตร เข้ามาร่วมจัดทำหลักสูตรและตัดสินใจเพื่อให้มีการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบพร้อมทั้งยังต้องมีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2551) ที่กล่าวว่า ควรพยายามจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และพัฒนาตนเองตามที่พึงประสงค์ของสังคม

2. แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะในการบริหารงานวิชาการ ในด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านงานเสริมหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตรให้มากขึ้น อาจเป็นเพราะว่า การที่จะบริหารงานวิชาการเพื่อให้โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้รับโรงเรียนรางวัลพระราชทานนั้น ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการบริหารงานต่างๆ เพื่อที่จะนำความรู้มาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนางานให้แต่ละด้านของงานวิชาการมีความโดดเด่นตรงตามมาตรฐานของการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลโรงเรียนรางวัลพระราชทาน

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับที่วีชีรี ไตรสรณพานิช (2546) ได้กล่าวไว้ว่า โรงเรียนที่ได้รับเสนอชื่อเพื่อเข้ารับรางวัลพระราชทานต้องบริหารงานวิชาการและพัฒนางานของโรงเรียนทั้งระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกณฑ์และมาตรฐานที่ใช้ในการประเมินโรงเรียนเพื่อเสนอชื่อเข้ารับรางวัลพระราชทาน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปลองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีส่วนสำคัญดังต่อไปนี้

1. หลักการ

1.1 หลักการมีส่วนร่วม การบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทาน ควรคำนึงถึงการให้ครูและบุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครองและชุมชน ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการประเมินผลร่วมกัน เพื่อให้การทำงานปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในงานวิชาการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 หลักการมุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียน การบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทาน ควรคำนึงถึงการเน้นคุณภาพผู้เรียนเป็นหลัก โดยการให้บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนได้ร่วมกันประชุมเพื่อพัฒนาหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน พัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการจัดกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และมีกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนในด้านต่างๆ เพื่อเป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะ มีความรู้ ความสามารถที่ทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพ

1.3 หลักการสนองความต้องการของผู้เรียน การบริหารงานวิชาการเพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทาน ควรคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกกิจกรรมที่สนใจ ซึ่งมีฝ่ายวิชาการเป็นผู้จัดการวางแผนการเรียนการสอน จัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยฝ่ายวิชาการจะจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย มีความทันสมัย ตรงกับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน

2. แนวทางการบริหาร

2.1 ด้านหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานนั้น ผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา ร่วมกับชุมชน สังคม ท้องถิ่นและผู้มีส่วนรวมทุกฝ่าย ในการวิเคราะห์หลักสูตร โดยหลักสูตรนั้นจะมีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และมีการจัดทำแผน ดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินการใช้หลักสูตร พร้อมทั้งมีการประชุม ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องโดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ

2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานนั้น ครูจะต้องออกแบบการเรียนรู้โดยใช้ข้อมูลการวิเคราะห์ผู้เรียนและทำความเข้าใจนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยครูเป็นผู้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้งด้านองค์ความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่ตรงตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด และตรงตามความจำเป็นของผู้เรียน มีการให้นักเรียนได้เรียนรู้ในวิชาการต่าง ๆ อย่างถ่องแท้ เน้นให้นักเรียนทดลอง ลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเองเพื่อให้มีประสบการณ์โดยตรง และมีทักษะที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองทั้งรายบุคคลและงานกลุ่ม ครูใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย มีความเหมาะสมกับธรรมชาติของแต่ละวิชา และในทุกวิชาครูเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน

2.3 ด้านงานเสริมหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานนั้น จะมีการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนเป็นรายบุคคลและสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครอง

ชุมชน ท้องถิ่น เพื่อให้มากำหนดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนเป็นอันดับแรก เพื่อให้กิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นมีความเหมาะสม ตรงกับความสนใจของนักเรียน เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบจัดกิจกรรมที่ตนเองสนใจ ตามความสามารถของนักเรียน และให้กิจกรรมนั้นมีความสอดคล้องกับท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณีและค่านิยมของโรงเรียนเพื่อเป็นการสร้างคุณลักษณะที่ดีให้กับผู้เรียน ซึ่งกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นจะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นการพัฒนาของผู้เรียนรอบด้าน ในทักษะของการอ่าน เขียน การสื่อสาร การจัดการ และการอาชีพ เป็นกิจกรรมที่หลากหลาย สร้างสรรค์ น่าสนใจ เป็นทั้งกิจกรรมกลุ่มและการปฏิบัติรายบุคคล โดยนักเรียนจะมีความสุขกับการเรียนและสามารถสร้างผลงานจากการเรียนได้ด้วยตนเอง

3. เงื่อนไขความสำเร็จ

3.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีทักษะในการบริหารงานทางด้านวิชาการ มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าแสดงออก ช่างคิดช่างทำ และสนับสนุนให้การช่วยเหลือในการปฏิบัติงานทุก ๆ ด้านของงานวิชาการ คอยติดตามผลการปฏิบัติงานอยู่เสมอ เมื่อพบสิ่งที่ควรแก้ไข ก็รีบปรับปรุง พัฒนา เพื่อให้งานวิชาการของโรงเรียนนั้นดำเนินไปด้วยความราบรื่น

3.2 การทำงานเป็นทีม โดยให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ร่วมมือกันปฏิบัติงานทางด้านวิชาการอย่างสม่ำเสมอ คอยช่วยเหลือกันและกัน และเมื่อเกิดปัญหาให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการประชุมวิชาการหาแนวทางในการแก้ไข เพื่อที่จะปฏิบัติงานวิชาการได้อย่างประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) แนวทางการบริหารงานวิชาการ เพื่อนำไปสู่การเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทานของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านงานหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุดเป็นอันดับแรกควรมีการพัฒนาทางด้านหลักสูตรของสถานศึกษาเป็นอันดับแรก เนื่องจากหลักสูตรของสถานศึกษานั้นเปรียบเสมือนหัวใจหลักของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางการจัดการศึกษาว่า ผู้เรียนได้รับสิ่งใด เรียนรู้สิ่งใด อะไรคือเป้าหมายของการเรียนในโรงเรียนแห่งนี้ อัตลักษณ์ ค่านิยม ลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเน้นผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ด้านหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุดเป็นอันดับแรกจึงควรศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นมากที่สุดเป็นอันดับรองลงมาจึงควรศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

- กมล ภูประเสริฐ. (2544). **การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). **คู่มือการประเมินสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทานระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2551). **การบริหารงานวิชาการ**. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร.
- วัชร ไตรสรณพานิช. (2546). **ปัจจัยองค์การของโรงเรียนที่ได้รับและไม่ได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับรางวัลพระราชทาน**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. (2563). **ข้อมูลสารสนเทศ ปีการศึกษา 2563**. นนทบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

TPACK ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: TPACK ในเคมี*

TPACK TO LEARN FOR SCIENCE: TPACK TO LEARN FOR CHEMISTRY

¹อานนท์ มีซอง Anon Misong, ²ศิริรัตน์ ศรีสะอาด Sirirat Srisa-ard,

³นาตยา ปิลันธนานนท์ Nataya Pilanthananond

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author E-mail: anon.mis@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการเสนอทางเลือกในการจัดการเรียนรู้ของครูที่เกิดจากการเลือก Content Pedagogy และ Technology ที่เหมาะสมอันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดงานวิจัยนี้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดำเนินการวิจัยโดยการกำหนดโมเดลต้นทางเคมีและพัฒนาเส้นทาง TPACK ในเคมี นำเส้นทางที่พัฒนาขึ้นไปสร้างสถานการณ์การสอนให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสม โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างคือผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญสาขาเคมีจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) และศึกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์ในการสอนวิทยาศาสตร์หรือเคมี โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอนเนื้อหาเคมีกับการเรียนรู้ในรูปแบบ TPACK ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสถิติพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ได้คลี่เส้นทางการเรียนรู้เคมีภายใต้ Concept เรื่อง สาร โดยแบ่งเป็น 4 Concept ย่อย ในแต่ละ Concept ย่อยจะมี 4 เส้นทางการเรียนรู้ รวม 16 เส้นทางการเรียนรู้ 2) ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสถานการณ์การสอน มีความเหมาะสมมาก และมากที่สุด น่าจะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพของการสอนเคมีได้

คำสำคัญ: การเรียนรู้, วิทยาศาสตร์, เคมี, วิธีการสอน, เทคโนโลยี

Abstract

This article presents teachers' learning management alternatives with appropriate content, pedagogy, and technology selection are the reasons of this research. The objectives were to develop and evaluate teaching scenarios in form of TPACK in chemistry for lower secondary level. The research methodology was to define chemistry concepts and develop TPACK learning guidelines. These data developed were required exactness and appropriateness by sample expert participants; consisted of university science teachers, chemistry experts from The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology, and educational supervisors. The research tool was a questionnaire about teaching scenario assessment. Data were analyzed by descriptive statistics and content analysis. The research findings are as follows 1) The chemistry learning guidelines under the concept of matter were divided into 4 sub-concepts. Each sub-concept consisted of 4 learning guidelines, a total of 16 learning guidelines. 2) Most of the experts considered that chemistry teaching scenarios were appropriate at high and the highest levels and would be increased the learning efficiency of teaching chemistry.

Keywords: Learn, Science, Chemistry, Teaching Method, Technology.

บทนำ

วิทยาศาสตร์เป็นหนึ่งในสาขาวิชาที่มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งในโลกยุคปัจจุบัน ทั้งยังมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์อย่างยากที่จะแยกออก ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือ สิ่งอำนวยความสะดวก ด้วยเหตุนี้ หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานจึงได้กล่าวให้เห็นถึงความสำคัญของวิชาวิทยาศาสตร์ไว้ว่า วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ทั้งนี้ การจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เน้นกระบวนการที่นักเรียนเป็นผู้คิดลงมือปฏิบัติ ศึกษาค้นคว้าอย่างมีระบบด้วยกิจกรรมหลากหลาย ทั้งการทำกิจกรรมภาคสนาม การสังเกต การสำรวจตรวจสอบ การทดลองในห้องปฏิบัติการ การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ และการทำโครงงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2556) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์นั้นจะเน้นการเรียนรู้ที่นักเรียนเป็นผู้สร้างให้เกิดขึ้นจากกระบวนการที่นักเรียนต้องคิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

ด้วยการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์นั้นจะเน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากนักเรียน หากจะเน้นไปที่การเรียนการสอนแบบบรรยายเป็นหลักก็อาจทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายและขาดความสนใจในบทเรียน ดังเช่น กนกวรรณ แสงใจ (2555) ได้กล่าวไว้ว่าในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ถ้าครูผู้สอน ไม่ได้ออกแบบบทเรียนให้นักเรียนมีการลงมือปฏิบัติพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความสนใจในบทเรียน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ครูผู้สอนเน้นการอธิบายและให้นักเรียนจดบันทึกเพื่อจดจำความรู้จากครู เมื่อนักเรียน

ทำการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของทางโรงเรียนทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนกำหนด ซึ่งบ่งบอกลักษณะของการเรียนการสอนที่มักจะใช้รูปแบบที่ยึดครูเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนนั้นหมายถึง การตัดสินใจเลือกใช้รูปแบบการสอนตลอดจนสื่อจะขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเท่านั้น ซึ่งรูปแบบนี้จัดว่าไม่สอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน โดยครูผู้สอนหรือผู้จัดการเรียนรู้พยายามหารูปแบบวิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด ดังที่ ทิศนา ขวมนมณี (2545) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนและผู้จัดการศึกษาแบบเดิมนั้นมีลักษณะที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง ดังนั้น ครูผู้สอนและผู้จัดการศึกษาต้องเปลี่ยนบทบาทของตน จากการเป็นผู้ชี้แนะและถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียนเพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตนเอง

หากกล่าวถึงการหารูปแบบวิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียนแล้ว วิธีการสอนบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศ (Technological Pedagogical Content Knowledge : TPACK) ก็เป็นแนวคิดที่สำคัญของการปรับปรุง พัฒนา และยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพโดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานสำคัญของการปรับเปลี่ยน ซึ่งในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดนี้จะต้องตระหนักถึงดำเนินการใช้เทคโนโลยีเป็นฐานที่จะก้าวไปสู่เป้าหมายโดยรวมในอนาคต โดยผลที่จะเกิดขึ้นนั้นจะส่งผลโดยตรงไปสู่ผู้เรียนเป็นสำคัญ (ฉัตรชัย มณีนาถ, 2553) แต่ถึงอย่างนั้น แนวโน้มงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ TPACK ในประเทศไทยนั้นมักจะอยู่ในรูปแบบการพัฒนาแบบ TPACK กับบางเทคโนโลยี หรือบางรูปแบบการเรียนการสอน แต่หากพิจารณาจากความหมายตามที่ Shulman (1987) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ PCK ไว้ว่า “the blending of content and pedagogy into an understanding of how particular topics, problems, or issues are organized, represented, and adapted to the diverse interests and abilities of learners, and presented for instruction” (เป็นการผสมองค์ความรู้และการเรียนการสอนเข้าด้วยกันเพื่อที่เข้าใจ เนื้อหาที่มีความเฉพาะเจาะจง, ปัญหา, และประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดการปัญหาและประยุกต์ให้เข้ากับ ความสนใจและความสามารถที่หลากหลายของผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอน) และจากนักวิชาการท่านอื่นที่ได้อธิบายความหมายของ PCK ไว้อย่างชัดเจนดังนี้ “knowledge of pedagogy that is applicable to the teaching of specific content. This knowledge includes knowing what teaching approaches fit the content, and likewise, knowing how elements of the content can be arranged for better teaching” (ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนใช้กับการสอนเนื้อหาที่มีความเฉพาะซึ่งความรู้นั้นหมายรวมถึง การสอนที่มีความเหมาะสมกับองค์ความรู้และรู้ว่าจะจัดเรียงเนื้อหาอย่างไรเพื่อการสอนนั้นดีขึ้น) (Mishra and Koehler, 2006)

เมื่อพิจารณาความหมายจากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า PCK กล่าวถึงความรู้ที่เกิดจากการบูรณาการความรู้ทางด้านเนื้อหาและวิธีการสอนอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันหมายรวมถึงแนวการสอนที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาการจัดเรียงเนื้อหาให้เหมาะสมสำหรับวิธีการสอน และด้วย Mishra and Koehler (2006) เป็นอาจารย์ทางด้านเทคโนโลยีการศึกษานำแนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการความรู้ด้านเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาชีพครูของ Shulman (1986) มาขยายเพิ่มโดยการบูรณาการความรู้ด้านเทคโนโลยีเข้ากับแนวคิดดังกล่าว โดยเรียกรวมแนวคิดนี้ว่า TPACK โดยสิ่งสำคัญสำหรับกรอบแนวคิดนี้คือ ส่วนที่ทับซ้อนกันระหว่างความรู้ด้านเทคโนโลยี ด้านวิชาครูและด้านเนื้อหา และสอดคล้องกับที่ เจนศึก โพธิศาสตร์ (2555) ได้กล่าวว่า การจัด

กระบวนการเรียนการสอนที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ทางเนื้อหาและความเข้าใจถึงหลักการสอนที่จะทำให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายจะต้องมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างทักษะการเรียนรู้แก่นักเรียน ตลอดจนการใช้สื่อจากเทคโนโลยีที่แสดงถึงการผสมผสานความรู้ที่เกี่ยวกับเนื้อหาและความรู้เกี่ยวกับวิธีการสอนเข้าด้วยกัน

เนื่องจากเห็นว่า ในเนื้อหาเคมีนั้น บางกระบวนการสามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าและบางกระบวนการไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า ซึ่งทำให้เนื้อหาเคมียากต่อการจดจำและเข้าใจ ดังที่ วีระพงษ์ แสงชูโต (2532) ได้กล่าวไว้ว่า เนื้อหาวิชาเคมีมีลักษณะที่ต้องอาศัยทั้งการท่องจำและความเข้าใจ อีกทั้งยังต้องใช้จินตนาการในเรื่องที่ไม่สามารถมองเห็นได้จริง ด้วยเหตุนี้ การอธิบายที่ไม่ชัดเจนอาจส่งผลถึงความเข้าใจของนักเรียนได้ จากที่กล่าวมาทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่า ในแต่ละ Content จะมีความเหมาะสมกับ Pedagogy ที่แตกต่างกัน การเลือกใช้ Pedagogy ที่เหมาะสมก็จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถได้รับองค์ความรู้ได้อย่างครบถ้วน ในขณะเดียวกัน การเลือกใช้ Technology ที่เหมาะสมและสอดคล้องก็จะช่วยส่งเสริม Pedagogy ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดว่า หากเนื้อหาวิทยาศาสตร์ที่เป็นเคมี เมื่อใช้วิธีการสอนและการบูรณาการเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ อย่างเหมาะสมจะช่วยให้ นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาเพิ่มมากขึ้น และทำให้ความสัมพันธ์ของเนื้อหาเคมีกับรูปแบบการสอนและสื่อเทคโนโลยีนั้นชัดเจนขึ้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจที่ศึกษาวิธีการสอนและสื่อการสอนที่เหมาะสมในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ในด้านเคมี ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิทยาศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อประเมินสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

TPACK ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: TPACK ในเคมี เป็นงานวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพัฒนาสถานการณ์การสอน (Scenario) ในรูปแบบ TPACK ในเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการในรายละเอียด ดังนี้

1.1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร งานวิจัย ทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับ 1) กรอบแนวคิด TPACK 2) กรอบโมเดลที่เกี่ยวกับการสอนวิทยาศาสตร์ 3) ขอบข่ายและสาระที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเคมี

- 1.2. สังเคราะห์องค์ความรู้ (Knowledge) ทางเคมี ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- 1.3. กำหนด Concept เคมี ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- 1.4. ปรับปรุงแก้ไข Concept ภายใต้การดูแลของกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
- 1.5. พัฒนาเส้นทางการเรียนรู้ในรูปแบบ TPACK ในเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- 1.6. นำเส้นทางการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณา

1.7. ปรับปรุงเส้นทางการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.8. นำเส้นทางการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น แต่ละเส้นทางมาเขียนสถานการณ์การสอน

1.9. นำสถานการณ์การสอนที่พัฒนาขึ้น เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้อง และเหมาะสม

1.10. ปรับปรุงแก้ไข สถานการณ์การสอนที่พัฒนาขึ้น ตามความเห็นของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เครื่องมือ เป็นตารางวิเคราะห์เนื้อหาเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิเคราะห์ผล โดย การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ขั้นที่ 2 ประเมินสถานการณ์การสอน (Scenario) ในรูปแบบ TPACK ในเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1. ผู้วิจัยนำสถานการณ์การสอนที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสม

2.2. ปรับปรุงแก้ไข concept และสถานการณ์การสอนตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญภายใต้การดูแลของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.3. นำสถานการณ์การสอนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสมอีกครั้ง

และมีรายละเอียดวิธีวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คุณภาพของสถานการณ์การสอนที่พัฒนาขึ้น ได้จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญมีคุณสมบัติ ในรายละเอียด ดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ หรือ ด้านการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือ ซึ่งเป็นอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และ/หรือปฏิบัติงานสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 5 ท่าน 2) ผู้เชี่ยวชาญสาขาเคมี หรือสาขาเคมีและเทคโนโลยีจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) จำนวน 3 ท่าน 3) ศึกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์ในการสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ หรือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือเคมี หรือเคมีและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 5 ปี จำนวน 3 ท่าน

2. เครื่องมือในการวิจัย แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอน ในรูปแบบ TPACK ในเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอน ในรูปแบบ TPACK ในเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้น 1) ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถามความคิดเห็น 2) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอน ในรูปแบบ TPACK ในเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3) นำแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอน รูปแบบ TPACK ในเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 4) ปรับแก้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอน รูปแบบใน TPACK ในเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความเห็นของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4. การวิเคราะห์ผล วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

การกำหนด Concept ในเคมีสามารถกำหนด มี Concept หลักเพียง Concept เดียว ได้แก่ เรื่อง สาร และสามารถแบ่ง Concept ย่อยได้อีก 4 Concept ย่อย ในแต่ละ Concept ย่อย ประกอบไปด้วย 2 Pedagogy ในแต่ละ Pedagogy ประกอบไปด้วย 2 Technology จึงทำให้ 1 Concept ย่อยประกอบไปด้วย 4 เส้นทางการเรียนรู้ หลังจากนั้นจึงพัฒนาเส้นทางการเรียนรู้ในรูปแบบ TPACK ได้ทั้งหมด 16 เส้นทางการเรียนรู้ โดย Pedagogy ที่เลือกใช้ผู้วิจัยได้แบ่งการเลือกใช้ Pedagogy ออกเป็นสองกลุ่ม นั่นคือ กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) และกลุ่มสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยตนเอง (constructivism) แล้วจึงเลือก Pedagogy ในแต่ละกลุ่มที่มีความเหมาะสมกับ Concept ย่อย เช่น Concept เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและการเปลี่ยนแปลงทางเคมีของสาร ที่เป็น Concept ที่มีความซับซ้อนน้อย สามารถเรียนรู้ในรูปแบบกลุ่ม หรือเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้ Pedagogy เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MURDER และรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning) และเมื่อได้ Pedagogy แล้ว ผู้วิจัยจึงได้เลือก Technology ที่เหมาะสมกับแต่ละ Pedagogy และ Concept ย่อย โดย Technology ที่ควรเลือกใช้ ควรเป็น Technology ที่สามารถแสดงให้เห็นความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและทางเคมีให้นักเรียนเห็นได้ชัดเจน

2. การประเมินสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลประเมิน Concept และสถานการณ์การสอน (Scenario) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน วิทยาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญสาขาเคมีจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ศึกษาวิเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพในการสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ หรือเคมี โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ Concept และสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในเคมีระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยสรุปได้ผลการประเมินดังนี้

2.1 ผลการประเมิน Concept เนื้อหาเคมีผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าโมทัศน์เนื้อหาเคมีที่กำหนดขึ้นมีความเหมาะสมกับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในระดับมากที่สุด ดังในตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อ Concept เคมีระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (รอบที่ 1)

(n=8)

	ความถี่ของความคิดเห็นแต่ละระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
Concept ที่ 1	3	2	1	2	
Concept ที่ 2	3	2	1	1	1
Concept ที่ 3	5	3			
Concept ที่ 4	5	3			
คิดเป็นร้อยละ	50.00	31.25	6.25	9.38	3.125

จากตารางที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า Concept ที่กำหนดขึ้น มีความเหมาะสมมากที่สุด แต่ใน Concept ที่ 1 และ 2 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นที่หลากหลาย ตั้งแต่ระดับมากที่สุดไปจนถึงน้อยที่สุด

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อ Concept เคมีระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (รอบที่ 2)

(n=6)

	ความถี่ของความคิดเห็นแต่ละระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
Concept ที่ 1	3	2	1		
Concept ที่ 2	5		1		
Concept ที่ 3	5	1			
Concept ที่ 4	6				
คิดเป็นร้อยละ	79.16	12.5	8.33	0	0

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มีความเห็นในระดับมากที่สุดเกี่ยวกับความเหมาะสมของ Concept ที่กำหนดขึ้น

จากผลการสอบถามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 พบว่า ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญครั้งที่ 2 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด และมีบาง Concept และสถานการณ์การสอนที่มีความเห็นในระดับมากที่สุดซึ่งแตกต่างจากครั้งที่ 1 ที่แม้ส่วนใหญ่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นในระดับมากที่สุดและมาก แต่ในทุก Concept และสถานการณ์ก็มีความเห็นตั้งแต่ระดับมากที่สุดถึงน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่า Concept และสถานการณ์การสอนที่ได้นำไปปรับปรุงและพัฒนา มีความถูกต้อง ชัดเจน และเหมาะสมมากขึ้น

2.2 ผลประเมินสถานการณ์การสอน (Scenario) ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสถานการณ์การสอนที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลประเมิน Concept ผลการประเมิน Concept เนื้อหาเคมีผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า Concept เนื้อหาเคมีที่กำหนดขึ้นมีความเหมาะสมกับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในระดับมากที่สุด โดยมี 2 Concept ย่อย ที่ผู้เชี่ยวชาญบางท่านให้ความเห็นว่าเป็นเนื้อหาที่เกินหลักสูตร นั่นคือ Concept ย่อยที่ 1 อะตอมประกอบไปด้วยอนุภาคมูลฐานที่มีคุณสมบัติแตกต่างกัน ซึ่งต่างออกแรงกระทำต่อกัน ส่งผลให้อนุภาคนั้นๆ มีการเคลื่อนที่แตกต่างกัน และ Concept ย่อยที่ 2 ตารางธาตุจะบอกสมบัติที่แตกต่างกันของธาตุแต่ละชนิด อันเป็นผลมาจากตำแหน่งของอนุภาคในอะตอม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมองว่ามีพื้นฐานความรู้บางอย่างที่ไม่มีในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ซึ่งจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ความรู้ทางเคมี ทั้งในประเทศและต่างประเทศนั้น ผู้วิจัยพบว่า การเรียนการสอนในเนื้อหาเคมีนั้นจะมียึดองค์ความรู้หลักคือการศึกษา เรื่องสาร การเปลี่ยนแปลงของสารและคุณสมบัติของสารเหมือนกัน เพราะองค์ความรู้เคมีที่นำมาวิเคราะห์นั้นมีลักษณะที่เป็นความรู้ที่เป็นพื้นฐานเดียวกัน มีลักษณะที่ชัดเจน แน่นนอน และเหมือนกัน (science is general

knowledge) แต่เนื่องมาจากการกำหนดลำดับในการสอนเนื้อหาในระดับชั้นต่างๆ จึงทำให้ผู้เชี่ยวชาญเกิดความเข้าใจว่า การวิเคราะห์องค์ความรู้เพื่อมาสร้างเป็น Concept หลักนั้นยึดโยงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เมื่อนำมาเทียบกันจึงทำให้เห็นว่าทศนีย่อยที่กำหนดมีขอบเขตของเนื้อหาที่เกินกว่าหลักสูตรกำหนด

ที่เป็นเช่นนั้นเพราะในการกำหนด Concept ผู้วิจัยจึงเริ่มจากการตั้งสิ่งที่นักเรียนจะรู้ เมื่อเรียนเรื่องนั้นแล้วนำมาประกอบกับช่วงวัยและองค์ความรู้เดิม โดยไม่ได้ใช้ Content หรือหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นตัวกำหนด เพราะการกำหนด Concept นั้น สิ่งที่สำคัญคือการบูรณาการของความรู้ ข้อเท็จจริง และองค์ความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปอย่างกลมเกลียว มิได้เป็นการนำแต่ละองค์ความรู้ที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งข้อเท็จจริงต่างๆ มาผูกรวมกันไว้เท่านั้น

2. ผลประเมินสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า สถานการณ์การสอนที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด

ซึ่งจากการวิจัย TPACK ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: TPACK ในเคมี ผู้วิจัยได้แบ่งการเลือกใช้ Pedagogy ออกเป็นสองกลุ่ม นั่นคือ กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) และกลุ่มสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยตนเอง (constructivism) แล้วจึงเลือก Pedagogy ในแต่ละกลุ่มที่มีความเหมาะสมกับ Concept ย่อย เช่น Concept เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและการเปลี่ยนแปลงทางเคมีของสาร ที่เป็น Concept ที่มีความซับซ้อนน้อย สามารถเรียนรู้ในรูปแบบกลุ่ม หรือเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้ Pedagogy เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MURDER และรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning) และเมื่อได้ Pedagogy แล้ว ผู้วิจัยจึงได้เลือก Technology ที่เหมาะสมกับแต่ละ Pedagogy และ Concept ย่อย โดย Technology ที่ควรจะเลือกใช้ ควรเป็น Technology ที่สามารถแสดงให้เห็นความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและทางเคมีให้นักเรียนเห็นได้ชัดเจน เช่น การทดลองในห้องปฏิบัติการ หรือสื่อที่นักเรียนสามารถใช้เรียนรู้ด้วยตนเองได้ เช่น WebQuest เมื่อได้ทั้งสามส่วนก็จะเกิดเป็นเส้นทางการเรียนรู้ ที่สามารถนำไปทำเป็นสถานการณ์การสอนได้

ในการสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ นั้น เริ่มจากการสร้างคลังเส้นทางการเรียนรู้ ที่ประกอบไปด้วย Concept Pedagogy และ Technology ที่มีความสอดคล้องกัน โดยปกตินั้น มุมมองของครูที่ใช้ TPACK ทั่วไปจะเน้นไปที่ตัวของ Technology ที่จะนำมาใช้เพิ่มเติมและเสริมในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้มักจะทำให้นักเรียนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียน กล่าวคือ อาจได้องค์ความรู้ใน Concept นั้นๆ ไม่ครบถ้วน เพราะแท้จริงแล้วในแต่ละ Concept ย่อยของเคมี มีความเหมาะสมกับ Pedagogy ที่แตกต่างกัน เมื่อใช้ Pedagogy ที่มีความเหมาะสมก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่มากยิ่งขึ้น แต่ในทางกลับกัน เมื่อใช้ Pedagogy ที่ไม่ได้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับธรรมชาติวิชา แม้ว่าจะใช้ Technology ที่ดีและเหมาะสมเพียงใดก็อาจไม่สามารถทำให้นักเรียนเรียนรู้ Concept ได้อย่างครบถ้วน เพราะ TPACK นั้นคือ ความเข้าใจในการเลือกใช้ Pedagogy และ Technology ที่มีความผสมกลมกลืนเกี่ยวกับเนื้อหาความรู้ในวิชาได้เป็นอย่างดี

ในการกำหนด Technology ที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์การศึกษานั้น ผู้วิจัยกำหนดจากความเหมาะสมและสอดคล้องกับ Concept และ Pedagogy ซึ่งในองค์ความรู้ทางเคมีนั้นมีความพิเศษตรงที่ในหลายๆ เรื่อง มักจะเป็นการเรียนรู้ในเรื่องที่ไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า หรือในเรื่องการเปลี่ยนแปลง

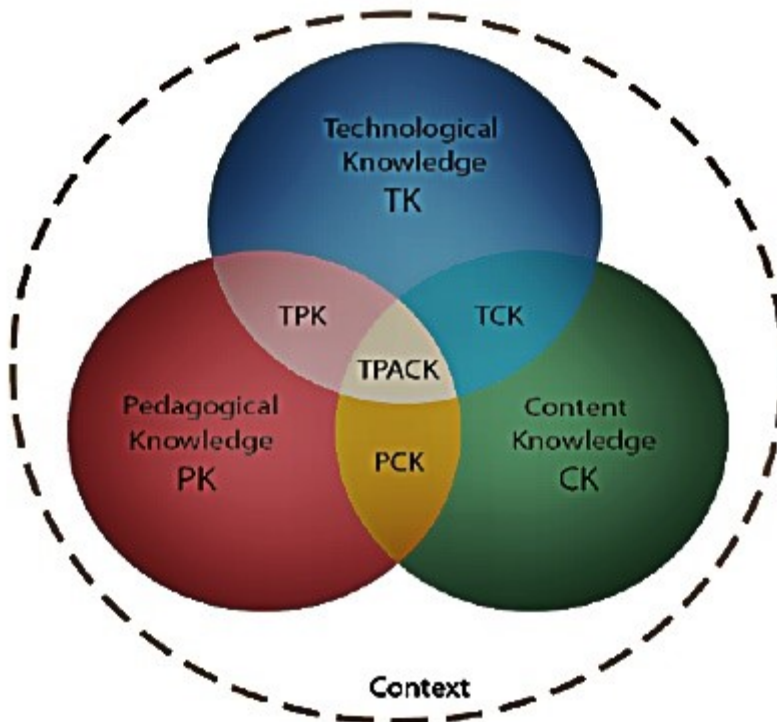
บางอย่างนั้นเกิดขึ้นเร็วและทำซ้ำได้ยาก การเลือกใช้ Technology จึงต้องเลือก Technology ที่สามารถแสดงผลให้ผู้เรียนเห็นได้อย่างชัดเจนและให้อิสระในการดูซ้ำ และศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง และในบางองค์ความรู้ก็มีเนื้อหาที่ยากเกินกว่าที่ Pedagogy จะสามารถสอนได้อย่างครอบคลุมได้ทั้ง Concept การเลือกใช้ Technology ที่ไม่สอดคล้องและไม่สามารถเติมเต็ม Pedagogy ให้ทำงานได้สมบูรณ์ ย่อมทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ นอกจากนี้เมื่อระดับของผู้เรียนสูงขึ้นก็มักจะต้องใช้ทักษะและความสามารถในการเรียนรู้ที่สูงขึ้น การเลือกใช้ Technology จึงต้องมีความสอดคล้องและคำนึงถึงความเหมาะสมกับช่วงวัยด้วย

ในการประเมินสถานการณ์การสอนผู้เชี่ยวชาญประเมินสถานการณ์การสอน โดยที่ไม่เห็นว่า Pedagogy หรือ Technology ที่เลือกใช้นั้นคืออะไร เพราะฉะนั้นการเขียนสถานการณ์การสอนจึงต้องมีความชัดเจนและมีลำดับขั้นตอนที่สามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะของ Pedagogy และการใช้ Technology ที่เป็นขั้นตอน เพราะถ้าไม่มีความชัดเจนก็จะส่งผลให้ผู้ทบทวนสถานการณ์การสอนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน และไม่สามารถแยกได้ว่าในสถานการณ์การสอนนั้นใช้ Pedagogy และ Technology อะไร ทำให้สถานการณ์การสอนไม่ได้ผลการประเมินที่ตรงตามประสิทธิภาพ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในเคมี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้หน้าหนักระบุความคิดเห็นเป็นมาตราส่วนประมาณค่า โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (5 - Point Likert Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด และวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) บรรยายข้อมูลตามค่าความถี่เป็นจำนวน และค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การทำงานวิจัยนี้ มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการเลือกอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยกำหนดคุณสมบัติที่เหมาะสมกับงานวิจัยจึงส่งผลให้มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนน้อยและผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามีค่า Concept เคมี และสถานการณ์การสอนที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งเป็นความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันและเห็นพ้องต้องกันจึงไม่จำเป็นต้องวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางและการวัดการกระจายของข้อมูล

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นองค์ความรู้ TPACK มีที่มาจากกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีความรู้ด้านเนื้อหา บูรณาการกับวิชาครู (Pedagogical Content Knowledge: PCK) ของ Shulman (1986) ที่ให้ความสำคัญกับความรู้ของครูในด้านเนื้อหาและวิชาครู โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือความรู้ในส่วนที่ทับซ้อนกันโดยครูผู้สอนสามารถถ่ายทอดความรู้ในเนื้อหาวิชาที่ตนเองสอนได้โดยมีวิธีการสอนที่แตกต่างกันซึ่งส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ต่อมา Koehler and Mishra (2009) ได้กำหนดกรอบแนวคิดTPCK ขยายจากแนวคิดของ Shulman โดยเพิ่มเติมคุณลักษณะและบทบาทของครูด้านเทคโนโลยีเข้าไป เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถแบ่งกรอบแนวคิด TPCK เป็น 7 องค์ประกอบ สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ “TPACK”

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ “TPACK” มีอธิบายดังนี้

TPACK คือ แนวคิดที่เกิดจากการนำความรู้ เทคโนโลยี และวิธีการสอน มาบูรณาการร่วมกัน โดยในการบูรณาการนั้นมีจุดเน้นอยู่ที่การเลือกกระบวนการที่ทับซ้อนกันให้เหมาะสมกับการสอนและเกิดประสิทธิภาพในการเรียนให้สูงที่สุด ซึ่งผู้สอนนั้นจำเป็นต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในแต่ละองค์ประกอบเพื่อที่จะได้นำมาบูรณาการกัน ได้แก่

1. ความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technology Knowledge: TK) คือ ความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญของครูมืออาชีพและนิสิตนักศึกษาครูที่ดีเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ใช้กันเป็นมาตรฐานได้แก่ สมุด ขอลูก และกระดานดำ เป็นต้น จนถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยได้แก่ อินเทอร์เน็ตและสื่อวิดีโอในระบบดิจิทัล (digital video) เป็นต้น โดยด้านเทคโนโลยีดิจิทัลครูและนิสิต นักศึกษาครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับระบบปฏิบัติการ คอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์ และสามารถใช้อุปกรณ์ซอฟต์แวร์ต่างๆ ได้ เช่น โปรแกรมปฏิบัติการสำหรับจัดการด้านเอกสาร (word processors) โปรแกรมแผ่นตารางทำการ (spreadsheets) บราวเซอร์ (browsers) และอีเมล (email) เป็นต้น สามารถติดตั้งและถอดถอนโปรแกรมซอฟต์แวร์ต่างๆ อุปกรณ์ที่เชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์สร้างและจัดเก็บเอกสาร

2. ความรู้ด้านวิชาครู (Pedagogical Knowledge: PK) คือ ความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญของครูมืออาชีพและนิสิตนักศึกษาครูที่ดีเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ เป้าหมายและคุณค่าทางการศึกษา โดยมีจุดเน้นที่การเรียนรู้ของนักเรียน การจัดการชั้นเรียน การพัฒนาแผนการสอน สามารถนำแผนการสอนไปปฏิบัติได้จริง การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน เทคนิคและวิธีการที่ใช้ในชั้นเรียน ธรรมชาติของนักเรียน กลยุทธ์สำหรับการประเมินความเข้าใจของนักเรียน สามารถสร้างองค์ความรู้มาพัฒนาทักษะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยต้องมีความเข้าใจและสามารถ

ประยุกต์ใช้ทฤษฎีพุทธพิสัย ทฤษฎีทางสังคม และทฤษฎีพัฒนาการการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในชั้นเรียนของตนเองได้

3. ความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge: CK) คือ ความรู้เกี่ยวกับสาระวิชาที่ครูมีอาชีพและนิสิตนักศึกษาครูที่ดีต้องมีในวิชาที่ตนเองสอนซึ่งประกอบด้วยข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง (facts) ความคิดรวบยอด (concepts) ทฤษฎี (theory) กระบวนการที่ได้มาของความรู้นั้นๆขอบเขตของเนื้อหาที่ใช้สอน การจัดระบบและเชื่อมโยงแนวคิดต่างๆ และความรู้ในกฎแห่งหลักฐานและการพิสูจน์ โดยครูมีอาชีพและนิสิตนักศึกษาครูที่ดีจะต้องเข้าใจธรรมชาติและการได้มาซึ่งความรู้ในสาขาวิชาที่แตกต่างกัน เช่น การพิสูจน์ในวิชาคณิตศาสตร์แตกต่างจากการอธิบายในทางประวัติศาสตร์หรือการตีความบทกวีอย่างไร หากไม่มีความรู้ด้านนี้แล้วจะไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องให้กับนักเรียนได้

4. ความรู้ด้านเทคโนโลยีบูรณาการกับความรู้ด้านวิชาครู (Technology Pedagogical Knowledge: TPK) คือ ความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญของครูมีอาชีพและนิสิตนักศึกษาครูที่ดีเกี่ยวกับองค์ประกอบและความสามารถของเทคโนโลยีที่หลากหลายสามารถประยุกต์เทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในทางกลับกัน การจัดการเรียนรู้อาจจะต้องเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับเทคโนโลยีนั้นๆ ดังนั้นครูมีอาชีพและนิสิตนักศึกษาครูที่ดีจะต้องมีความสามารถในการคัดเลือกเครื่องมือและประยุกต์กลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเทคโนโลยีดังกล่าวได้ โดยอาจรวมไปถึงความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ใช้ในการตรวจสอบการเข้าชั้นเรียน การตัดเกรด รวมทั้ง การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี เช่น Web Quizzes, กระดานสนทนา (discussion boards) และห้องแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (chat rooms)

5. ความรู้ด้านเทคโนโลยีบูรณาการกับความรู้ด้านเนื้อหา (Technology Content Knowledge: TCK) คือ ความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญของครูมีอาชีพและนิสิตนักศึกษาครูที่ดีในการคัดเลือกหรือประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่หลากหลายให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่ตนเองสอน เช่น โปรแกรม Geometer's Sketchpad (GSP) เป็นโปรแกรมที่ใช้ในการสอนเรขาคณิตที่ให้นักเรียนสามารถเข้าใจที่มาของทฤษฎีและสูตรต่างๆ ได้ง่ายขึ้น รวมทั้งสามารถให้นักเรียนทดลองสร้างรูปเรขาคณิตและพิสูจน์ที่มาของสูตรต่างๆทางเรขาคณิตได้

6. ความรู้ด้านวิชาครูบูรณาการกับความรู้ด้านเนื้อหา (Pedagogical Content Knowledge: PCK) คือ ความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญของครูมีอาชีพและนิสิตนักศึกษาครูที่ดีในด้านกลยุทธ์ (strategies) และวิธี (methods) ในการถ่ายทอดเนื้อหาได้ถูกต้องตามหลักวิชาชีพครูโดยครูมีอาชีพและนิสิตนักศึกษาครูที่ดีต้องทราบพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียน ความรู้ที่นักเรียนเข้าใจผิดมาก่อน เพื่อสามารถจัดการเรียนรู้และแก้ไขปัญหานักเรียนในเรื่องดังกล่าวได้โดยไม่ต้องปรับเปลี่ยนตามความสนใจและความสามารถของนักเรียนที่หลากหลาย

7. ความรู้ด้านเทคโนโลยีบูรณาการกับความรู้ด้านวิชาครูและเนื้อหา (Technological Pedagogical Content Knowledge: TPACK) คือ ความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญของครูมีอาชีพและนิสิตนักศึกษาครูที่ดีในการบูรณาการเทคโนโลยีที่หลากหลายเข้าสู่กระบวนการและวิธีการจัดการเรียนการสอนสำหรับเนื้อหาที่ตนเองสอน ส่งผลให้เกิดการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพรวมทั้งนักเรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ในเนื้อหาวิชาที่สอนได้ด้วยการใช้เทคโนโลยี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 บุคลากรทางการศึกษา สามารถนำงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้โดยตรง ทั้งการนำแนวทางการสร้างเส้นทาง TPACK เคมี ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างคลังเส้นทาง TPACK ของสาขาวิชาตนเอง หรือการนำเส้นทาง TPACK เคมี ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ซึ่งสามารถเลือกใช้และศึกษาเส้นทาง TPACK เคมีในคลังที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาของตนเองได้

1.2 งานวิจัยนี้ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการอบรมและพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนในด้านของการใช้ TPACK ในการจัดการเรียนรู้

1.3 หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและทำหน้าที่ผลิตสื่อโดยตรง สามารถนำคลังเส้นทาง TPACK เคมี ไปใช้เป็นแนวทางในการผลิตสื่อให้ตรงต่อความต้องการ และเหมาะสำหรับการใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำเส้นทาง TPACK เคมี ไปทดลองใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาที่เป็นผู้เรียนในระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพว่าในแต่ละเส้นทาง TPACK เคมี มีความเหมาะสมและสามารถใช้ได้ในสภาวะห้องเรียนจริงหรือไม่ และเส้นทางใดมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้จริงที่สุด

2.2 ควรนำแนวทางการสร้างเส้นทาง TPACK ไปปรับใช้ในศาสตร์วิชาอื่นที่มีธรรมชาติวิชาแตกต่างจากวิทยาศาสตร์ เพื่อแสดงให้เห็นว่าหลักการของ TPACK สามารถนำไปใช้ในศาสตร์อื่นๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ แสงใจ. (2555). การพัฒนาแนวคิดและความสามารถในการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หน่วยการเรียนรู้เรื่อง ธรรมิพิบัติภัย โดยการจัดการกิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- กฤษณา ชูติมา. (2556). หลักเคมีทั่วไป เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจนศึก โพธศาสตร์. (2555). บทบาทผู้สอนตามระบบการศึกษาในปัจจุบัน. วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต. 6(20). 97-108.
- ฉัตรชัย มณีนาถ. (2553). เทคโนโลยีเพื่อการปฏิรูปการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. แหล่งที่มา <http://www.school.net.th/library/create-web/10000/general/10000-8890.html>. สืบค้นเมื่อ 1 ธ.ค. 2561.
- ทศนา แคมมณี. (2545). ศาสตร์การสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระพงษ์ แสงชูโต. (2532). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการสอนซ่อมเสริมวิชาเคมี โดยใช้คอมพิวเตอร์ ช่วยสอนกับการสอนปกติ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2556). **ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.

Archambault, L. M., and J. H. Barnett. (2010). **Revisiting technological pedagogical content knowledge: Exploring the TPACK framework**. Computers & Education. Arizona State University.

Koehler, M. J., Mishra, P., & Yahya, K. (2007). **Tracing the development of teacher knowledge in a design seminar: Integrating content, pedagogy and technology**. Computers & Education. Michigan State University. United States.

Mishra and Koehler. (2006). **Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Teachers College**. Columbia University. Michigan USA.

Shulman, L. S. (1987). **Those who understand: Knowledge growth in teaching**, Stanford University. California USA.

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย*

RELATIONSHIP BETWEEN MANAGEMENT SKILLS AND SUPER LEADERSHIP AMONG
LEADERS OF INFORMAL AND NON-FORMAL EDUCATION ADMINISTRATORS IN
LOPBURI UNDER THE OFFICE OF INFORMAL AND NON-FORMAL EDUCATION

¹ถาวร ตั้งชันติวิริยะ Tavorn Thangkentiviriya ²ไตรรัตน์ สิทธิทูล Tirirath Sithitool

^{1,2}วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม Siam Technology College, Thailand

Corresponding Author E-mail: tavorn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทักษะการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดลพบุรี 2) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดลพบุรี และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดลพบุรี มีประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดลพบุรี ปีการศึกษา 2560 จำนวน 160 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหากลุ่มตัวอย่างของ R.V. Krejcie and Morgan และการสุ่มแบบง่าย ใช้อำเภอในจังหวัดลพบุรีเป็นชั้นในการแบ่งกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 112 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี และมีสถิติที่ใช้ในการวิจัย ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารและภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นแนวทางในการบริหารงานได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ทักษะการบริหาร, ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ, ผู้บริหาร, การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

Abstract

The purposes of the research were 1) To study educational institution administration skills of non-formal education center administrators and informal education in Lopburi. 2) to study the leadership over the leaders of the center administrators for non-formal education and informal education in Lopburi. and 3) to study the relationship between school administration and leadership over non-formal education administrators and informal education in Lopburi. The population used in this research were teachers, non-formal education centers and informal education. In Lopburi in the academic year 2017, 160 people were sampled using the sample size comparison table of R.V. Krejcie and Morgan and simple randomness to find the proportions according to the sample size of R.V. Krejcie and Morgan. By using the district in Lopburi Province as a layer to divide a sample of 112 people. Tools used in this research It was a questionnaire to study the relationship between managerial skills and superior leadership among center administrators for non-formal education and informal education. Lopburi Province Under the Office of the Promotion of Non-Formal and informal education. The statistics used in the research were frequency, percentage, mean, standard deviation. Pearson's Correlation Coefficient. The results of the research were as follows: 1) Administrative skills of center administrators for non-formal education and informal education. Lopburi Province Under the Office of the Promotion of Non-Formal and informal education the overall picture is at a high level. 2) Leadership over leaders of center administrators for non-formal education and informal education Lopburi Province Under the Office of the Promotion of Non-Formal and informal education Overall, it is at the highest level. The relationship between managerial skills and superior leadership among center administrators for non-formal education and informal education. Lopburi Province Under the Office of the Promotion of Non-Formal and informal education Had a moderate relationship in the opposite direction the results of this research show that Executive leadership skills and leadership over executive leadership are at high levels in all areas. Can be a good role model, a guideline for better management.

Keywords: Management Skills, Super Leadership Among Leaders, Administrators, Informal and Non-Formal Education

บทนำ

การศึกษาไทยในปัจจุบันมีการจัดการศึกษาตามบริบทของการจัดการศึกษาอันเป็นไปตามแผนการศึกษาของชาติคือ พัฒนาคน พัฒนาคูครูอาจารย์ และพัฒนาสังคม ในหลากหลายรูปแบบที่เน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐและเอกชน (ประหยัด พิมพ์า, 2561) เพราะปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และที่สำคัญคือการศึกษา เพราะสังคมแห่งการศึกษานั้นมีการแข่งขันเพื่อสร้างข้อได้เปรียบให้เข้ากับสังคมที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากในการพัฒนาคน สังคมและประเทศชาติ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการปรับเปลี่ยนบริบทที่เรียกว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 2547 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 79 ระบุว่าให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา รวมทั้งมีหน้าที่พัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี และมีคุณธรรมจริยธรรมวิชาชีพที่เหมาะสม เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เกิดประสิทธิภาพและความก้าวหน้า เหตุนั้น ทักษะการบริหารของผู้บริหารนั้นมีความจำเป็นในการบริหารจัดการศูนย์ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้นจึงต้องใช้ทักษะภาวะผู้นำที่มีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

จากระบบงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดลพบุรี ทั้ง 4 งาน อันได้แก่ งานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป และยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ผู้บริหารศูนย์จำต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลา เพื่อให้สามารถเป็นผู้นำในการปฏิรูปการศึกษาได้อย่างสมบูรณ์ บุคคลที่มีความสามารถในการบังคับบัญชาผู้อื่น โดยได้รับการยกย่องและยอมรับจากบุคคลอื่นเป็นผู้ทำให้บุคคลอื่นวางใจและให้ความร่วมมือ ความเป็นผู้นำหรือเป็นผู้มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกหรือสั่งการบังคับบัญชา ประสานงานโดยอาศัยอำนาจหน้าที่ (Authority) เพื่อให้กิจการงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายนั้นเป็นภาวะผู้นำ ซึ่งผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่กระตุ้นให้การสนับสนุนให้คำแนะนำส่งเสริมและให้กำลังใจกับทุกขั้นตอนจนจัดว่าเป็นการให้ข้อมูลที่เป็นพฤติกรรมจากภายนอกที่ทำให้เกิดการรับรู้จนทำให้สามารถเป็นผู้นำตนเอง โดยเปลี่ยนพฤติกรรมของตน จากการตั้งเป้าหมายด้วยบุคคลอื่น ทำให้เกิดแนวคิดเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่จะช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหน่วยงานมากขึ้น ในกระบวนการของภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ที่มุ่งเน้นให้ในหน่วยงานเกิดภาวะผู้นำในตนเอง โดยเสริมสร้างให้เกิดรางวัลตามธรรมชาติ จากการปฏิบัติงานจนทำให้เกิดความรู้สึกที่จะให้เกิดความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยผู้นำจะเป็นแบบอย่างที่ดี ให้กำลังใจ แนะนำ เสริมแรง และช่วยวางเป้าหมาย ให้ผู้ตามมีอิสระในการคิดออกแบบงานด้วยตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ แสดงพฤติกรรมเป็นผู้นำให้เห็นชัด ซึ่งก่อให้เกิดภาวะผู้นำของตนเองในที่สุด (สำนักงาน กศน.จังหวัดลพบุรี, 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดลพบุรี เพื่อให้ทราบถึงทักษะการบริหารและภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดลพบุรี และนำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาพฤติกรรมของผู้บริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีคุณภาพตลอดจนการนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนพัฒนาผู้บริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดลพบุรีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารศูนย์ของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดลพบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารศูนย์กับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
 - 1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ในจังหวัดลพบุรี ปีการศึกษา 2560 จำนวน 160 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ในจังหวัดลพบุรี ปีการศึกษา 2560 จำนวน 112 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ R.V. Krejcie and Morgan (1970) และการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) เกี่ยวกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน
 - ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านภาวะผู้นำ ด้านมนุษยสัมพันธ์ กระบวนการกลุ่ม การบริหารงานบุคคล การประเมินผล เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของ Likert (1967)
 - ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารฯ 7 ด้าน ได้แก่ การทำให้เป็นผู้นำตนเอง การแสดงเป็นแบบฉบับให้เป็นผู้นำตนเอง การกระตุ้นให้ตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์ การสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของ Likert (1967)
3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย
 - 3.1 วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานโดยหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
 - 3.2 วิเคราะห์ข้อมูลระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์การแปลผลของบุญชม ศรีสะอาด (2543)

3.3 ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 3 ระดับเกี่ยวกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ในจังหวัดลพบุรี อยู่ในระดับใด โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนเป็นตัวชี้วัด โดยอาศัยแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2543)

3.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ (r)

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) ความถี่ 2) ค่าร้อยละ 3) ค่าเฉลี่ย 4) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 5) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาทักษะการบริหารศูนย์ของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการประเมินผล ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านกระบวนการกลุ่ม ด้านมนุษยสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี โดยรวมและเป็นรายด้าน

ทักษะการบริหารของผู้บริหาร	ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหาร			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านภาวะผู้นำ	4.53	0.61	มากที่สุด	1
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์	3.47	0.59	มาก	5
3. ด้านกระบวนการกลุ่ม	3.53	0.60	มาก	4
4. ด้านการบริหารงานบุคคล	3.71	0.58	มาก	3
5. ด้านการประเมินผล	4.30	0.52	มาก	2
รวม	3.91	0.58	มาก	

2. ผลการศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดลพบุรี

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง ด้านการสร้างรูปแบบความคิดทางบวก ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์ ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง ด้านการแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง ด้านการ

สนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน ด้านการกระตุ้นให้บุคลากรสร้างเป้าหมายด้วยตนเองตามลำดับ ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี โดยรวมและเป็นรายด้าน

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหาร	ระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหาร			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง	4.81	0.56	มาก	1
2. ด้านการแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง	4.13	0.61	มาก	5
3. ด้านการกระตุ้นให้บุคลากรสร้างเป้าหมายด้วยตนเอง	3.93	0.63	มาก	7
4. ด้านการสร้างรูปแบบความคิดทางบวก	4.31	0.60	มาก	2
5. ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์	4.30	0.59	มาก	3
6. ด้านการสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดย การสร้างทีมงาน	4.19	0.62	มาก	6
7. ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำ ตนเอง	4.30	0.59	มาก	4
รวม	4.28	0.60	มาก	

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารศูนย์กับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในจังหวัดลพบุรี

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่าง 0.46-0.63 ระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกระบวนการกลุ่มกับด้านการแสดงเป็นแบบฉบับให้เป็นผู้ผู้นำตนเอง มีความสัมพันธ์กัน ระดับปานกลาง ($r_{xy} = 0.63$) รองลงมาคือ ด้านกระบวนการกลุ่มกับด้านด้านการสร้างรูปแบบความคิดเชิงบวก มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง ($r_{xy} = 0.62$) ด้านมนุษยสัมพันธ์กับด้านการแสดงเป็นแบบฉบับให้เป็นผู้ผู้นำตนเอง ด้านการประเมินผลกับด้านการแสดงเป็นแบบฉบับให้เป็นผู้ผู้นำตนเอง และด้านการบริหารงานบุคคลกับด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง ($r_{xy} = 0.61$) ด้านภาวะผู้นำกับด้านการแสดงเป็นแบบฉบับให้เป็นผู้ผู้นำตนเอง ด้านการบริหารงานบุคคลกับด้านการสร้างรูปแบบความคิดเชิงบวก และด้านการบริหารงานบุคคลกับด้านการสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง ($r_{xy} = 0.60$) และด้านการบริหารงานบุคคลกับด้านการแสดงเป็นแบบฉบับให้เป็นผู้ผู้นำตนเอง มีความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง ($r_{xy} = 0.59$) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี โดยรวม

ทักษะการบริหารของ ผู้บริหาร (X)	ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Y)						
	ด้านการทำให้เป็นผู้นำตนเอง (Y ₁)	ด้านการแสดงเป็นแบบฉบับให้เป็นผู้นำตนเอง (Y ₂)	ด้านการกระตุ้นให้ตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง (Y ₃)	ด้านการสร้างรูปแบบความคิดเชิงบวก (Y ₄)	ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์ (Y ₅)	ด้านการสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน (Y ₆)	ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง (Y ₇)
ด้านภาวะผู้นำ (X ₁)	0.54**	0.60**	0.46**	0.49**	0.56**	0.56**	0.56**
ด้านทางด้าน มนุษยสัมพันธ์ (X ₂)	0.46**	0.61**	0.55**	0.53**	0.56**	0.49**	0.53**
ด้านกระบวนการกลุ่ม (X ₃)	0.47**	0.63**	0.50**	0.62**	0.57**	0.46**	0.55**
ด้านการบริหารงานบุคคล (X ₄)	0.51**	0.59**	0.56**	0.60**	0.57**	0.60**	0.61**
ด้านการประเมินผล (X ₅)	0.52**	0.61**	0.54**	0.55**	0.55**	0.54**	0.46**
รวม	0.50**	0.61**	0.52**	0.56**	0.56**	0.53**	0.54**

** P < .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่สำคัญและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ทักษะการบริหารศูนย์ของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารหรือการจัดการ การดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ในองค์กรอันเป็นเรื่องของกลุ่มบุคคลที่ร่วมมือร่วมใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรได้ตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรณี ใจเพิ่ม (2546) ที่ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของนพรัตน์ ศรีจำนงค์ (2549) ที่ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรา อุดมผล (2550)

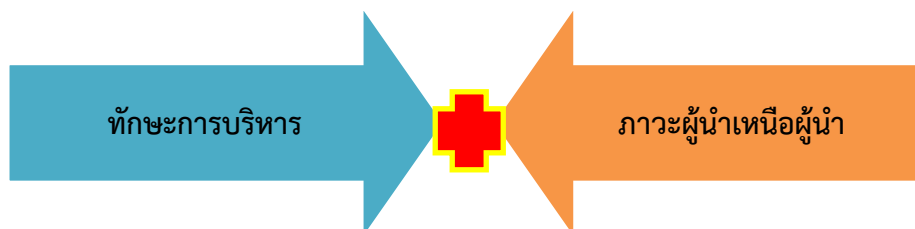
ที่ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารศูนย์ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการในศูนย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดลพบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาโดยรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้ผู้ตามสามารถเป็นผู้นำตนเองได้ โดยเปลี่ยนพฤติกรรมจากการตั้งเป้าหมายด้วยบุคคลอื่น การใช้สิ่งจูงใจภายนอก การวิพากษ์วิจารณ์จากบุคคลภายนอกและมอบหมายงานให้เป็นการตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโสภณ เพ็ชรพวง (2561) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารศูนย์ อยู่ในระดับมากที่สุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารศูนย์กับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดลพบุรี โดยรวมมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านกระบวนการกลุ่มกับด้านการแสดงเป็นแบบฉบับให้เป็นผู้นำตนเอง มีความสัมพันธ์กัน ระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีการขยายผลโดยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ให้คำปรึกษา แนะนำ นิเทศ ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ทางวิชาชีพให้แก่ผู้อื่นและครูปฏิบัติงานตามเวลาที่กำหนดอย่างเข้มงวดและสอดคล้องกับพิชัย ลิ้มเฉลิม (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำกับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารศูนย์ตามความคิดเห็นของครู โรงเรียนในสหวิทยาเขตราชนครินทร์ มีความสัมพันธ์ทางบวก

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 2 ด้านที่สำคัญ ดังนี้

1. ทักษะการบริหาร ความสามารถในการบริหารงานของผู้บริหารตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย จากองค์กรอย่างรวดเร็วและถูกต้องโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1 ด้านภาวะผู้นำ กระบวนการที่บุคคลได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นให้เป็นผู้นำในกลุ่ม และมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มสามารถกระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน ให้กลุ่ม มีความเต็มใจ กระตือรือร้นในการทำสิ่งต่างๆ โดยมีความสำเร็จของกลุ่ม หรือองค์กรเป็นเป้าหมาย

1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ความสามารถของผู้บริหารในการเข้าใจธรรมชาติพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานและเหตุผลในการกระทำของบุคคลเหล่านั้น สามารถที่จะใช้ถ้อยคำที่เหมาะสม เพื่อชักจูงใจให้เขาเหล่านั้นปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งตามเป้าหมายที่ต้องการ

1.3 ด้านกระบวนการกลุ่ม การทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน เพื่อให้กิจกรรมนั้น บรรลุจุดหมายปลายทาง ที่กลุ่มกำหนดไว้ ซึ่งผู้บริหารมีอิทธิพลต่อคนในกลุ่มและได้รับอิทธิพลจากคนในกลุ่ม ด้วยเช่นกัน

1.4 ด้านการบริหารงานบุคคล กลยุทธ์ตลอดจนกระบวนการในการจัดการบุคลากรในองค์กร ตามมิติต่างๆ เพื่อให้บุคลากรสามารถดำเนินงานตามหน้าที่ของตนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเกิด ปัญหาให้น้อยที่สุด รวมถึงการพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพเพิ่มขึ้น

1.5 ด้านการประเมินผล กระบวนการประเมินค่าของผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ทั้งผลงานและ คุณลักษณะอื่นๆ ภายใต้การสังเกต จดบันทึกและประเมิน โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นระบบและ มาตรฐานแบบเดียวกัน มีเกณฑ์การประเมินผลที่มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติให้ความเป็นธรรมโดยทั่วกัน

2. ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ พฤติกรรมของผู้บริหารโดยเป็นผู้สอนและแนะนำให้ผู้ตามเกิดการพัฒนารอบความคิดเชิงเหตุผลและสร้างสรรค์ให้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองจนมีความมั่นใจ มีความเป็นอิสระ ในตน มีความเป็นผู้นำเกิดขึ้นในตนเอง

2.1 การทำให้เป็นผู้นำตนเอง การที่ผู้บริหารส่งเสริมและกระตุ้นให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสม ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์พัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจงานเพิ่มความรับผิดชอบ

2.2 การแสดงเป็นแบบฉบับให้เป็นผู้นำตนเอง การที่ผู้บริหารมีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดี มีอิทธิพลต่อบุคคลด้วยการแสดงพฤติกรรมการปฏิบัติในสิ่งที่ดีโดยการแสดงออกแนะนำส่งเสริมให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี มีความเฉลียวฉลาดและมีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน

2.3 การกระตุ้นให้ตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง การที่ผู้บริหารกระตุ้น สนับสนุน ช่วยเหลือให้เพิ่มความตระหนักและเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายของตนเองและหน่วยงานก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพของหน่วยงาน

2.4 การสร้างรูปแบบความคิดเชิงบวก ผู้บริหารแสดงความคิดในทางสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่อครูและหน่วยงาน ใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา สามารถปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นได้นำสิ่งที่เป็นประโยชน์และนำความก้าวหน้าและต้องมีความมั่นคงทางอารมณ์

2.5 การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์ ผู้บริหารมีการพัฒนาครูตามความต้องการและความสนใจ โดยการสร้างสัมพันธ์ที่ดีให้รางวัลแก่ครูที่ทำงานได้บรรลุเป้าหมาย

2.6 การสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน ผู้บริหารสร้างทีมงานและมีการปรึกษาหารือระหว่างผู้ร่วมงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างและหลากหลายแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในทีม

2.7 การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง ผู้บริหารสร้างระบบความคิดให้เกิดความรัก ความศรัทธา ความประทับใจ กระตุ้นให้สร้าง ความสัมพันธ์อันดีต่อกันปลูกฝังให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนระเบียบวินัยและบรรทัดฐานการทำงานที่พึงปรารถนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านภาวะผู้นำ ผู้บริหารควรมีความสามารถในการกระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน แก่ผู้ปฏิบัติงานให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่างๆ โดยมีความสำเร็จขององค์กรเป็นเป้าหมาย

1.2 ด้านทางด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้ควรมีทักษะที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารความเข้าใจระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อความเข้าใจและกระตุ้นบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งและเติบโตไปในทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้

1.3 ด้านกระบวนการกลุ่ม ผู้บริหารควรมีความสามารถในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันเพื่อให้กิจกรรมนั้นบรรลุจุดหมายปลายทางที่องค์กรกำหนดไว้ ซึ่งผู้บริหารมีอิทธิพลต่อคนในกลุ่มและได้รับอิทธิพลจากคนในกลุ่มด้วยเช่นกัน

1.4 ด้านการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารควรมีความสามารถในการจัดการบุคลากร เพื่อให้บุคลากรสามารถดำเนินการทำงานตามหน้าที่ของตนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงการพัฒนาให้บุคลากรมีศักยภาพเพิ่มขึ้น

1.5 ด้านการประเมินผล ผู้บริหารควรมีความสามารถในการประเมินค่าของผู้ปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ภายใต้การสังเกตจดบันทึกและประเมิน โดยอยู่บนพื้นฐานของความเป็นระบบและมาตรฐานแบบเดียวกัน มีเกณฑ์การประเมินผลที่มีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติให้เป็นธรรมโดยทั่วกัน

1.6 ด้านการทำให้เป็นผู้นำตนเอง ผู้บริหารควรมีพฤติกรรมบริหารที่จะศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคลากรเพื่อแนะนำ ส่งเสริมให้บุคลากรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่แสดงออกให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม สามารถเป็นผู้นำตนเองและผู้อื่นได้

1.7 ด้านการแสดงเป็นแบบฉบับให้เป็นผู้ผู้นำตนเอง ผู้บริหารควรมีอิทธิพลต่อบุคคลด้วยการแสดงพฤติกรรมของตนเองที่เป็นแบบอย่างที่ดีที่จะส่งเสริมให้บุคลากรนำไปเป็นแบบฉบับในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง

1.8 ด้านการกระตุ้นให้ตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ผู้บริหารควรมีพฤติกรรมที่กระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริมและช่วยเหลือให้บุคลากรในหน่วยงานสามารถกำหนดเป้าหมายได้ด้วยตนเอง

1.9 ด้านการสร้างรูปแบบความคิดเชิงบวก ผู้บริหารควรมีพฤติกรรมที่จะกระตุ้นและให้ข้อเสนอแนะในการแสดงความคิดเห็นที่สร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานตระหนักถึงปัญหาและวิธีแก้ไขอย่าง

มีเหตุผล สามารถตัดสินใจแนะนำแนวคิดอย่างเป็นระบบ

1.10 ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์ ผู้บริหารควรมีพฤติกรรมในการช่วยเหลือส่งเสริมให้บุคลากรมีความสามารถเพื่อจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อผู้ร่วมงานให้พัฒนาตนเองตามความต้องการ

1.11 ด้านการสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน ผู้บริหารควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรมีการพัฒนาตนเองและทีมงานสามารถตั้งคณะทำงานได้เป็นอย่างดี คำแนะนำและปรึกษาหารือเพื่อระดมความคิดระหว่างผู้ร่วมงาน เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น

1.12 ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง ผู้บริหารควรมีพฤติกรรมในการสร้างความพึงพอใจ สร้างระบบความคิดให้บุคลากรเกิดความรัก ความศรัทธา ความประทับใจ ความรักดีและผูกพันต่อหน่วยงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับความสามารถของผู้บริหารในการวางแผนการกำหนดเป้าหมายแผนปฏิบัติงานและการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดลพบุรี สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**.

กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

นพรัตน์ ศรีจันทร์. (2549). **ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา**

เลย เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2543). **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ประหยัด พิมพา. (2561). **การศึกษาไทยในปัจจุบัน. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด. 7(1). 242-249.**

พรรณี ใจเพิ่ม. (2546). **ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหาร กับผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารใน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันราชภัฏนครปฐม.**

พัชรา อุดมผล. (2550). **ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.**

พิชัย ลิ้มเฉลิม. (2560). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำกับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร สถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนในสหวิทยาเขตราชชนรินทร์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.**

-
- สำนักงาน กศน.จังหวัดลพบุรี. (2562). สำนักงาน กศน.จังหวัดลพบุรี. แหล่งที่มา <http://lopburi.nfe.go.th/nfelop/index.php> สืบค้นเมื่อ 30 พ.ย. 2562.
- โสภณ เพ็ชรพวง. (2561). การศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3). 607-610.
- Likert, Rensis. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. In Reading in Fishbein. *Attitude Theory and Measurement*. New York: Wiley & Son.

รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดสมุทรปราการ*

A MODEL FOR CHINESE LANGUAGE LEARNING MANAGEMENT IN 21st CENTURY PRIVATE SCHOOLS IN SAMUT PRAKAN PROVINCE

¹ไชลี่ผิง Cai Liping, ²ภารดี อนันต์นาวิ Paradee Anannawee,

³มนสิข ลิทธิสมบุญ Monasit Sittisomboon

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author E-mail: xiao.o.wei@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ โดยการวิจัยมี 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและแนวทางของการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ 2) ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ 3) ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบฯ 4) ขั้นตอนที่ 4 การนำรูปแบบฯ ไปทดลองใช้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอนภาษาจีน จำนวนกลุ่มตัวอย่างได้จากการใช้ตารางของ Krejcie; & Morgan และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ได้ 123 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการพัฒนารูปแบบได้ 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วย 8 ด้าน คือ (1) หลักสูตรภาษาจีน (2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (3) การวัดและประเมินผล (4) สื่อการเรียนรู้/นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ (5) การจัดแหล่งเรียนรู้ (6) การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ (7) การพัฒนาทักษะการคิด และการบูรณาการนำความรู้ไปใช้ (8) การส่งเสริมความสัมพันธ์กับสมาคมครูสอนภาษาจีนของแต่ละภูมิภาค องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยส่งเสริมการจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย (1) พัฒนาความเป็นผู้นำของครู (2) ทักษะการคิดเพื่ออนาคต (3) การเรียนรู้นวัตกรรมใหม่ (4) พัฒนาครูมืออาชีพครู ผลการประเมินรูปแบบมีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดและผู้นำไปใช้มีความคิดเห็นด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารจัดการการเรียนรู้, ภาษาจีน, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this research were to evaluate and improve the performance of Chinese Language Learning Management in the 21st century of private schools in Samut Prakan province. The research divides into four processes: 1) To study environment and method in managing Chinese Language Learning in 21st Century for private schools in Samut Prakan province; 2) To improve Chinese Language Learning Management in 21st Century for private schools in Samut Prakan province; 3) To evaluate the third process; 4) To implement the management system into the sample groups, which include Directors, Deputy Director of Academic Affairs, and Chinese teachers. The numbers of sample groups derive from Krejcie & Morgan's table, and the total number of 123 answerers is obtained by using Stratified Random Sampling. The research tools include questionnaires, interview forms, and satisfaction assessment forms. The data obtained were analyzed using basic statistics and content analysis. The result shows that 1) The overall Chinese Language Learning Management in 21st Century for private schools in Samut Prakan province is at a high level and 2) The result of the model development has two components. The first component consists of 8 aspects: (1) Chinese language curriculum, (2) Learning activity management, (3) Measurement and evaluation, (4) Learning media/innovative information technology, (5) Organizing learning resources, (6) Organizing learning atmosphere, (7) Developing thinking skills and the integration of knowledge into use, and (8) promotion of relations with the Chinese Teachers Association of each region. Next, the second model development component is the factors promoting Chinese learning management in the 21st century. They are (1) teacher leadership development, (2) thinking skills for the future, (3) learning innovations, (4) developing professional teachers, and (5) competence satisfaction of the stakeholders and users' satisfaction with the management. Overall, the result is very high, and the model is feasible and valuable at the highest level.

Keywords: Model, Learning Management, Chinese Language, 21st Century

บทนำ

การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารส่งผลให้ประเทศต่างๆ ในโลกต้องเผชิญกับระบบเศรษฐกิจโลกที่มีการแข่งขันอย่างเสรี และไร้พรมแดนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ความท้าทายใหม่ในกระแสโลกาภิวัตน์รอบใหม่ของโลกคือ การก้าวเข้าสู่ยุคอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (Internet of things) ความเจริญก้าวหน้าที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ซึ่งในปัจจุบันนี้การเรียนรู้ด้านภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งทั้งในด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศ ดังนั้น ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นและสำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ซึ่งในปัจจุบันทักษะการเรียนรู้ภาษาจีนถือได้ว่าเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าภาษาอังกฤษ เนื่องจากประเทศจีนมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจจนก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจไล่ตามสหรัฐอเมริกาและยุโรป สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ มีผู้ใช้ภาษาจีนอยู่ทั่วโลกหลายร้อยล้านคนเป็นผลทำให้การเรียนรู้การสอนภาษาจีนในประเทศไทยจะได้รับความนิยมเป็นอันดับสองรองจากภาษาอังกฤษ (ฐิติกาญจน์ คงชัย และกาญจนา บุญสง, 2560)

ทักษะในศตวรรษที่ 21 เน้นให้คนมีทักษะทางปัญญา เน้นรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning community) เน้นการศึกษาผ่านปวงชน (education for all) เน้นการร่วมมือจากปวงชน (all for Education) เน้นการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (Learn how to learn) และเน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือและการเรียนรู้แบบรวมพลัง (Co-operative and collaborative learning) รวมทั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกคนให้ได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการประกอบอาชีพและความมั่นคงในการดำรงชีวิต (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข, 2558) ฉะนั้น ในการพัฒนาคนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาประเทศในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคสังคมโลกที่ไร้พรมแดน มีอัตราการแข่งขันสูงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเน้นคุณภาพคนให้มีความสมดุลทั้งร่างกาย สติปัญญา ทักษะชีวิต ทักษะทางสังคม การงานอาชีพ คุณธรรมและจริยธรรมให้พร้อมเผชิญกับสิ่งท้าทายที่เพิ่มมากขึ้นและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จากการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เร่งพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้รู้จักวัฒนธรรมสังคมความเป็นอยู่ของเพื่อนอีก 9 ประเทศ ที่จะสามารถก้าวสู่ประชาคมอาเซียนอย่างมั่นใจ โดยการดำเนินโครงการพัฒนาประชาคมสู่อาเซียน (Spirit of ASEAN) เพื่อรองรับการรวมกลุ่มของประเทศอาเซียน โดยเฉพาะเรื่องภาษา พบว่า ปี 2017 คนใช้ภาษาจีนบนอินเทอร์เน็ตมากถึง 510 ล้านคน เป็นอันดับสองของคนใช้ภาษาอังกฤษซึ่งมีมากกว่า 565 ล้านคน ตัวเลขรวมของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่ใช้ภาษาจีนนั้นเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับภาษาจีนเท่ากับภาษาอังกฤษ ซึ่งในหลายประเทศกำหนดให้ภาษาจีนเป็นวิชาบังคับในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นจีนทางธุรกิจ การค้า การบริการ การท่องเที่ยว การแพทย์และอื่นๆ ซึ่งถือว่ายังต้องพัฒนาอีกมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในอาเซียน เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ (สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา, 2556)

การศึกษาในประเทศไทยจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องปรับเปลี่ยนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกรอบ แนวทางการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจและทราบแนวทางการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน โดยสอดคล้องตามนโยบายของรัฐ จุดเน้นของการปฏิรูปการศึกษาสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยมี

แนวคิดที่ว่ามาตรฐานที่กำหนดต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุได้ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษานี้จัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) และตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี ซึ่งจะเป็นแผนที่มีความสำคัญในการวางรากฐานการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมที่มีความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีที่เป็นกรอบการพัฒนาประเทศในระยะยาว รัฐบาลมีนโยบายในการสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งเร่งสร้างสังคมที่มีคุณภาพ โดยการจัดอุปสรรคต่างๆ ที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ตลอดจนการวางแผนการพัฒนาในด้านต่างๆ ในระยะยาวครอบคลุมถึงการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การสร้างความมั่นคง มั่งคั่งทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นสิ่งสำคัญที่ประเทศจะต้องมีทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาในระยะยาวที่ชัดเจน โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งเพื่อผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศที่มุ่งสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ในอนาคต เน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” สร้างความมั่นคงของชาติ พัฒนาคคนทุกวัยให้เป็น คนดี คนเก่ง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

นอกจากนั้น นโยบายการส่งเสริมการจัดการศึกษาภาษาจีนในประเทศไทย โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555) ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของภาษาจีนจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนขึ้น เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนและเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในสังคมเศรษฐกิจ-ความรู้ รองรับการค้าการลงทุน ซึ่งตามแผนมีเป้าหมายให้ประชาชนไทยอย่างน้อย 500,000 คน มีความรู้ภาษาจีน สามารถสื่อสาร แสวงหาความรู้และใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพได้ มีสถานศึกษาเปิดสอนภาษาจีนมากขึ้นทุกระดับ และภายในปี 2555 สถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐานทุกแห่งจะเปิดโปรแกรมสอนภาษาจีน ในช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 สาระสำคัญของยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนโดยย่อ มีดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 รณรงค์สร้างความตระหนักและส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาจีนอย่างกว้างขวาง โดยจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะเร่งด่วน และระยะปานกลางเพื่อส่งเสริมภาษาจีนอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ นักเรียน นักศึกษา และผู้อยู่ในวัยแรงงานสามารถใช้ภาษาจีนเพื่อการสื่อสารได้ ยุทธศาสตร์ที่ 2 จัดทำมาตรฐานหลักสูตรและทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในแต่ละระดับ ประเภทของการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาแต่ละประเภท แต่ละระดับ ปรับใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการ ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงระดับอุดมศึกษา รวมทั้งกำหนดนโยบายเรื่องการใช้อักษรจีนต่อยอดในหลักสูตร ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ โดยร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการของจีน จัดทำหนังสือเรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรไทย และจัดหาสื่อการเรียนภาษาจีนที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรในระยะเริ่มแรก และระยะต่อมาจะส่งเสริมและสนับสนุนให้สำนักพิมพ์ในประเทศไทยผลิตหนังสือเรียนและสื่อความรู้เอง หรือผลิตหนังสือร่วมกับสำนักพิมพ์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ยุทธศาสตร์ที่ 4 วางระบบพัฒนาครูสอนภาษาจีนในระยะสั้นและระยะยาวให้ได้มาตรฐาน โดยเริ่มจากการสำรวจสภาพปัจจุบันและข้อมูลเกี่ยวกับครูความต้องการของครูที่ต้องการพัฒนาในระดับต่างๆ และจัดทำฐานข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน และระยะต่อมาจะกำหนดมาตรฐาน

ครูโดยเทียบเคียงและปรับใช้ระบบการอบรมและการทดสอบมาตรฐานการสอน (เจียวซือจื่อเกอเจิงซู) ซึ่งเป็นมาตรฐานครูสอนภาษาจีนของสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่สอนภาษาจีนให้แก่ชาวต่างประเทศ กำหนดระดับความรู้ขั้นต่ำของครูผู้สอนภาษาจีน โดยใช้ HSK (Hanyu Shuiping Kaoshi) ไม่ต่ำกว่าระดับ 5 สำหรับครูที่สอนระดับประถมศึกษา รวมทั้งพัฒนาครูประจำการผู้สอนภาษาจีนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การสนับสนุนทุนการศึกษาต่อ ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน สำหรับครูไทยที่มีผลการเรียนดีเด่น รวมทั้งส่งเสริมการผลิตและสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรรุ่นใหม่ และยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริมความร่วมมือและสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย โดยการทำผังความคิด โรงเรียนที่สอนภาษาจีนในประเทศไทยเพื่อกำหนดพื้นที่ที่ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมเป็นกรณีพิเศษ สร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งระหว่างสถานศึกษากับสถานศึกษาในระดับต่างๆ เช่น ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา เพื่อช่วยเหลือและพึ่งพากันและกันในเรื่องครูผู้สอน หลักสูตร สื่อการเรียนการสอน การประเมินผล เป็นต้น และร่วมมือกับสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศไทย เพื่อแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย สถาบันขงจื่อและห้องเรียนขงจื่อในประเทศไทย การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีเทคนิคการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 โดยมีการเรียนแบบมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน (interactive classroom teaching) มีการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความรู้ มีการปรับใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีการจัดเทคนิคการเรียนการสอนภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 โดยมีการเรียนแบบมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน (Interactive Classroom Teaching) มีการจัดกิจกรรมเสริมทักษะความรู้ มีการปรับใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย และเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีการสื่อสารอินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอนให้ทันสมัย ปรับเปลี่ยนเทคนิคการสอน มีการกระตุ้นตามความสนใจ สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ให้มีทักษะ 3Rs คือ การอ่านออก (Reading) เขียนได้ (Writing) การคิดเลขเป็น (Arithmetics) 8Cs คือ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ ทักษะการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม (Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ (Collaborating) ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และ เทคโนโลยีสารสนเทศ (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (วิจารณ์ พานิช, 2555) โดยมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผสานเข้ากับทรัพยากรการเรียนการสอนที่มีอยู่เพื่อนปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนปรับปรุงผลการเรียนการสอนและวิธีการสอน โดยเน้นใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างแรงจูงใจแก่ผู้เรียนมากขึ้น (ศศิณัฐ สรรคบุรณรักษ์, 2560)

จังหวัดสมุทรปราการมีสถานศึกษาเอกชนที่เปิดสอนภาษาจีนมีจำนวน 32 แห่ง และมีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบบูรณาการเรียนการสอนภาษาจีน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนยังไม่เป็นรูปแบบที่ถูกต้อง นักเรียนที่จบการศึกษาในโรงเรียนที่สอนภาษาจีนในแต่ละสถาบันจึงมีคุณภาพแตกต่างกัน บุคลากรของแต่ละโรงเรียนมีความเข้าใจในแนวทางปฏิบัติมีความแตกต่างกันและขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้จริงรู้อย่างถ่องแท้ในภาษาจีน ครูผู้สอนบางคนมีใบประกอบวิชาชีพ บางคนไม่มี ขาดการพัฒนาความรู้และงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการเรียนการสอนภาษาจีน (จิรศักดิ์ สุภารส, 2559) ซึ่งปัญหาการบริหารจัดการ

3. เพื่อประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ

4. เพื่อนำรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ ไปทดลองใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ และแนวทางของการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ มีขอบเขตการดำเนินการ ดังนี้

1.1 ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งเผยแพร่เป็นตำรา เอกสาร หรือเผยแพร่ผ่านอิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ เพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นกรอบการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ภาษาจีน เพื่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ

ตัวแปรที่ศึกษา คือ องค์ประกอบการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ

1.2 ศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ของสภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้แบบสอบถาม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอนภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 32 โรงเรียน เป็นผู้อำนวยการ จำนวน 32 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 32 คน และครูผู้สอน จำนวน 84 คน รวมทั้งสิ้น 180 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอนภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวนกลุ่มตัวอย่างได้จากการใช้ตาราง Krejcie; & Morgan (1970) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 123 คน และโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

ตัวแปรที่ศึกษา คือ สภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตรภาษาจีน 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดและประเมินผล 4) ด้านสื่อการเรียนรู้/นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ 5) การจัดแหล่งเรียนรู้ 6) ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้

1.3 ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) โดยการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนจำนวน 3 คน ที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาจีน จำนวน 3 คน เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโททางด้านภาษาจีน มี

ประสบการณ์การสอนภาษาจีนมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี และอาจารย์ที่สอนในระดับมหาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษาหรือมีประสบการณ์ หรือผลงานทางด้านการบริหารจัดการศึกษา ที่มีความรู้ด้านการสอนภาษาจีน จำนวน 3 คน รวมจำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา คือ แนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตรภาษาจีน 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดและประเมินผล 4) ด้านสื่อการเรียนรู้/นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ 5) การจัดแหล่งเรียนรู้ 6) ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการ ดังนี้

2.1 ยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ โดยนำข้อมูลในข้อ 1.1 ,1.2 ,1.3 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อจัดทำเป็นร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ

2.2 สัมภาษณ์การบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน จำนวน 3 คน ที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาจีน จำนวน 3 คน เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโททางด้านภาษาจีน มีประสบการณ์การสอนภาษาจีนมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี และอาจารย์ที่สอนในระดับมหาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษาหรือมีประสบการณ์ หรือผลงานทางด้านการบริหารจัดการศึกษาที่มีความรู้ด้านการสอนภาษาจีน จำนวน 3 คน รวมจำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

2.3 ตัวแปรที่ศึกษา คือ การบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ ตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ ในข้อ 2.1 ด้านความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์โดยผู้เชี่ยวชาญ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาจีน และอาจารย์มหาวิทยาลัย รวมจำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ คือ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนภาษาจีนเชี่ยวชาญ จำนวน 1 คน 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาจีน จำนวน 2 คน 3) อาจารย์มหาวิทยาลัย วุฒิปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความถูกต้องและความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยจะดำเนินการ ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอนภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 32 โรงเรียน เป็นผู้อำนวยการ จำนวน 32 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 32 คน และ ครูผู้สอน จำนวน 84 คน รวมทั้งสิ้น 180 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน ภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวนกลุ่มตัวอย่างได้จากการใช้ตาราง Krejcie; & Morgan (1970) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 123 คน และโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีน ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการในศตวรรษที่ 21

ขั้นตอนที่ 4 การนำรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ ไปทดลองใช้

การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ โดยทดลองกับโรงเรียนเอกชนที่เปิดสอนภาษาจีนในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 1 โรงเรียน ผู้วิจัยจะดำเนินการ ดังนี้ 1) เตรียมแผนการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีน 2) ดำเนินการตามแผนจัดทำคู่มือการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนและทดลองใช้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ภาษาจีน 3) ประเมินผลการใช้ตามแผน จากผู้บริหารโรงเรียน ครู ในโรงเรียนที่นำรูปแบบฯ ไปทดลองใช้ (ประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบ)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพของการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ

1.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = .52) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับ ดังนี้ ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.49$) ด้านสื่อการเรียนรู้/นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.24$) ด้านหลักสูตรภาษาจีน ($\bar{X} = 4.22$) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.16$) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.10$) ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.01$) ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติของสภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ โดยรวม

สภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านหลักสูตรภาษาจีน	4.22	.63	มาก
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.16	.67	มาก
3. ด้านการวัดและประเมินผล	4.10	.65	มาก
4. ด้านสื่อการเรียนรู้/นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.24	.68	มาก
5. ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้	4.01	.85	มาก
6. ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้	4.49	.52	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.49	.52	มาก

1.2 ผลสรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ สรุปได้ดังนี้

1.2.1 ด้านหลักสูตรภาษาจีน ควรมีการกำหนดทิศทางวางแผนการจัดทำหลักสูตรภาษาจีนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งประโยชน์ให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ สนองต่อการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยมากขึ้น จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้มากขึ้น ให้ชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาภาษาจีนเพื่อนำสู่ทักษะอาชีพ เชิญผู้เชี่ยวชาญ/คณาจารย์ที่มีความรู้มาร่วมในการพัฒนาหลักสูตรภาษาจีน

1.2.2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมเน้นความเข้าใจของผู้เรียน บรรลุตามวัตถุประสงค์ มีการสอนทั้ง 2 ภาษาให้ควบคู่สอดคล้องกันโดยครูเจ้าของภาษาจีนที่มีประสบการณ์ในการสอน ผู้สอนควรมีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และมีใจรักในการสอนส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางด้านภาษาจีน และใช้ภาษาไทยได้ดีการสอนของครูควรต่อเนื่อง เป็นขั้นตอน ไม่ยากไม่ง่ายเกินไป มีความท้าทายให้ผู้เรียนได้พัฒนาตัวเอง มีการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ส่งเสริมครูต้นแบบในการจัดการเรียนการสอนพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

1.2.3 ด้านการวัดและประเมินผล ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดในหลักสูตรการเรียนการสอน จัดทำแผนการสอน การวัดประเมินผลให้ตรงกับตัวชี้วัดของหลักสูตร ประเมินผลตามสภาพจริงให้เหมาะสมตามกิจกรรมการสอนแต่ละวัยและจัดตามความสามารถ นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน มีการสะท้อนผลการเรียนรู้ ประเมินความสามารถการใช้ภาษาจีนของผู้เรียน โดยใช้เครื่องมือประเมินที่ได้มาตรฐานระดับสากล

1.2.4 ด้านสื่อการเรียนรู้/นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรพัฒนาและจัดทำสื่อการสอนหลักและสื่อการสอนสนับสนุนที่มีคุณภาพ ทันสมัย เนื้อหาสาระสอดคล้องกับหลักสูตร เป้าหมาย แนวทางการจัดการเรียนการสอน และบริบทของผู้เรียนไทย สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผู้บริหารควรมีการบริหารงานเกี่ยวกับการผลิตสื่อ และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่ทันสมัย ครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในการใช้หรือสร้างนวัตกรรมสื่อการเรียนรู้ โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเหมาะกับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่มีพื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น

1.2.5 ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาจัดหาแหล่งเรียนรู้ภาษาจีนจากภายนอกให้มากขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกประสบการณ์ตรง ควรมีการจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงบุคคล สิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต และแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในห้องเรียนในโรงเรียนหรือนอก สร้างชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนภาษาจีนให้มากขึ้น

1.2.6 ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้บริหารและผู้สอนควรส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียน เรียนรู้ด้วยกิจกรรมและบรรยากาศที่เป็นกันเอง พัฒนานักเรียนได้เต็มศักยภาพ มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดเวลาให้เหมาะสม รวมถึงวัสดุ อุปกรณ์การจัดบรรยากาศการเรียนรู้การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานที่เกิดความสุข สนุกสนาน และครูได้ร่วมทำกิจกรรมกลุ่มกับนักเรียน สร้างความเป็นกันเองจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมือนเจ้าของภาษาเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน

1.2.7 ด้านการพัฒนาทักษะการคิด และการบูรณาการนำความรู้ไปใช้

1.2.8 ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์กับสมาคมครูสอนภาษาจีนของแต่ละภูมิภาค

1.3 ผลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย 1) ด้านพัฒนาความเป็นผู้นำของครู 2) ด้านทักษะการคิดเพื่ออนาคต 3) ด้านการเรียนรู้นวัตกรรมใหม่ 4) ด้านพัฒนาครูมืออาชีพครู สรุปลได้ตามประเด็น ดังนี้

1.3.1 ด้านพัฒนาความเป็นผู้นำของให้เป็นผู้มีความรู้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน มีการครองตน ครองคน ครองงานเป็นแบบอย่างที่ดีสามารถใช้สื่อ/เทคโนโลยีและนวัตกรรมการสอน เนื้อหาให้เหมาะสมต่อผู้เรียน โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำหลักสูตรภาษาจีนมาร่วมอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมขวัญกำลังใจ ให้สวัสดิการแก่ครูอย่างเหมาะสม

1.3.2 ด้านทักษะการคิดเพื่ออนาคต มีการพัฒนาการคิดเชิงอนาคต ความสามารถของสมองในการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก่อนที่จะเราจะตัดสินใจ ส่งเสริมการคิดรอบด้าน คิดถึงภาพแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้หลักการคาดการณ์ที่เหมาะสม

1.3.3 ด้านการเรียนรู้นวัตกรรมใหม่ ควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ใช้สื่อการสอนเน้นการนำไปปฏิบัติเพื่อให้ความรู้แก่นักเรียน มีการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ

1.3.4 ด้านพัฒนาครูมืออาชีพครู ครูมีความพร้อมในทุกด้าน มีความรู้ความสามารถมีทักษะในการให้การศึกษาอบรมศิษย์ในทุกด้าน มีความประพฤติดี วางตัวดี เอาใจใส่ดูแลศิษย์ดี มีวิสัยญาณของความเป็นครู และปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาณ

2. ผลการพัฒนาแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21

1. หลักสูตรภาษาจีน การพัฒนาหลักสูตรภาษาจีนมุ่งเน้นนโยบาย วัตถุประสงค์ ปรัชญาการศึกษา ความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี การกำหนดขอบเขต ตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2560 ตลอดจนการวางแผนการพัฒนาความรู้ภาษาจีน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรภาษาจีน สนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติในศตวรรษที่ 21 การจัดบุคคล แบ่งแผนงาน และจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับแผนงานในการพัฒนาหลักสูตรภาษาจีน เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินการตามแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนด นำไปสู่การกระทำที่สำเร็จเป็นรูปธรรม โดยสมาชิกในองค์กรร่วมกันทำงานตามความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่และบรรลุวัตถุประสงค์ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ (Leadership) และการจูงใจ (Motivation) เป็นการกระตุ้นให้บุคคลการทำงานได้เต็มที่ตามความรู้ความสามารถผู้บริหารมีการควบคุมองค์กร ให้การดำเนินงานต่างๆ ภายในองค์กร เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดของการพัฒนาหลักสูตรภาษาจีน

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้บริหารออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการในการวิเคราะห์สังเคราะห์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดแนวทางการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบจัดบุคคลตามสายงาน และรายวิชาที่รับผิดชอบตามโครงสร้างองค์กร แบ่งงานความรับผิดชอบและจัดสรรทรัพยากรการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนงานที่กำหนดไว้ จัดหาสื่อ/นวัตกรรม เทคโนโลยีในการส่งเสริมการเรียนการสอน

สอน ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนที่มีรูปแบบการสอนที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ตลอดจนวิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ที่ชัดเจนให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ดี โดยการอบรม ประชุม สัมมนา การการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ในศตวรรษที่ 21 เน้นการสอนที่เป็นรูปธรรม ปฏิบัติจริง เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน ให้แรงเสริมเพื่อกระตุ้นการทำงานของบุคลากรได้เต็มที่

3. การวัดและประเมินผล จัดทำแผนการการวัดและประเมินผลของโรงเรียน มีคู่มือการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน มีการรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่องตามวัตถุประสงค์ของการวัดประเมินผล โดยผู้บริหารจัดบุคคล และจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับแผนงานการวัดประเมินผล มีการวัดประเมินผลการเรียนรู้อย่างหลากหลาย นำผลการประเมินที่แสดงความก้าวหน้ามาวิเคราะห์เป็นข้อมูลเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ควบคุม ติดตาม ตรวจสอบการวัดประเมินผลให้ครบถ้วนตามตัวชี้วัดของหลักสูตร ตามคู่มือการวัดประเมินผลของสถานศึกษา และตรวจสอบผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

4. สื่อการเรียนรู้/นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารกำหนดแผนงานการผลิตสื่อการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความสะดวกคล่องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และศักยภาพของผู้เรียน และวางแผนการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเหมาะสมเป็นแนวทางการพัฒนาความรู้ของภาษาจีน สนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติในศตวรรษที่ 21 มีการจัดบุคคล แบ่งแผนงาน และจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับแผนงานการผลิตสื่อการเรียนรู้ นำเครื่องมือที่หลากหลายมาใช้ในการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน มีการจูงใจ (Motivation) ให้บุคลากรทำงานได้เต็มที่ตามความรู้ความสามารถ มีการควบคุม กำกับ ติดตาม ดูแลองค์กร ให้การดำเนินงานด้านการใช้สื่อการเรียนรู้/นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศภายในองค์กร เป็นไปตามแผนงานที่กำหนด

5. การจัดแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารให้ความสำคัญมีการวางแผน จัดทำแผนที่ชัดเจนในการจัดหา ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ แหล่งศูนย์ความรู้ ใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ที่ผสมผสานความรู้สากลกับภูมิปัญญาไทย เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญในการเรียนรู้ มีการจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้อาแหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งบุคคล สิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต และแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในห้องเรียนในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน มาใช้ในการพัฒนาการสอนภาษาจีน มีการควบคุมองค์กร ให้การดำเนินงานด้านแหล่งการเรียนรู้ ทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร เป็นไปตามแผนงานที่กำหนด

6. การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้บริหารวางแผนงาน กำหนดเป้าหมายในการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน การจัดบุคคล แบ่งแผนงานให้เหมาะสม สอดคล้องกับแผนงาน มีการจัดบรรยากาศทั้งด้านกายภาพ และด้านจิตวิทยาอย่างรอบด้าน เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินการตามแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนด สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้เกิดการสร้างคุณลักษณะนิสัยของการใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การมีนิสัยรักการเรียนรู้ การพัฒนาตนเองในการแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอการควบคุม กำกับ ติดตาม ดูแลช่วยเหลือการดำเนินงานขององค์กรให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดีและมีสุขภาพจิตที่ดี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

7. การพัฒนาทักษะการคิดและการบูรณาการนำความรู้ไปใช้ ผู้บริหารวางแผนงาน กำหนดเป้าหมายในการจัดการพัฒนาทักษะการคิด และการบูรณาการนำความรู้ไปใช้ มีการจัดบุคคล แบ่งแผนงานให้เหมาะสม สอดคล้องกับแผนงานพัฒนาทักษะการคิดและการบูรณาการนำความรู้ไปใช้เพื่อให้องค์กรสามารถ

ดำเนินการตามแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิด และการบูรณาการนำความรู้ไปใช้การพัฒนาตนเองในการแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของผู้เรียนตามความรู้ศตวรรษที่ 21 และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีการควบคุม กำกับ ติดตาม ดูแลพัฒนาทักษะการคิด และการบูรณาการนำความรู้ไปใช้ ให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนด สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

8. การส่งเสริมความสัมพันธ์กับสมาคมครูสอนภาษาจีนของแต่ละภูมิภาค ผู้บริหารวางแผนงาน กำหนดเป้าหมายในการจัดการการส่งเสริมความสัมพันธ์กับสมาคมครูสอนภาษาจีนของแต่ละภูมิภาค การจัดบุคคล แบ่งแผนงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับการส่งเสริมความสัมพันธ์กับสมาคมครูสอนภาษาจีนของแต่ละภูมิภาค ส่งเสริม สนับสนุน สร้างแรงจูงใจ ให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี เพื่อสร้างเครือข่ายการร่วมพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 มีการควบคุม กำกับ ติดตาม ดูแลการส่งเสริมความสัมพันธ์กับสมาคมครูสอนภาษาจีนของแต่ละภูมิภาค ให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนด โดยใช้การบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์กร (Organizing) 3) การนำ (Leading) 4) การควบคุมองค์กร (Controlling)

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยส่งเสริมการจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21

1. พัฒนาความเป็นผู้นำของครู การพัฒนาครูให้เป็นผู้มีความรู้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน มีการครองตน ครองคน ครองงานเป็นแบบอย่างที่ดีสามารถใช้สื่อ/เทคโนโลยีและนวัตกรรมการสอนเนื้อหาให้เหมาะสมต่อผู้เรียน โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดทำหลักสูตรภาษาจีนมาร่วมอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมขวัญกำลังใจ ให้สวัสดิการแก่ครูอย่างเหมาะสม

2. ทักษะการคิดเพื่ออนาคต การพัฒนาการคิดเชิงอนาคต ความสามารถของสมองในการคาดการณ์สิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตก่อนที่จะตัดสินใจ ส่งเสริมการคิดรอบด้าน คิดถึงภาพแนวโน้มที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้หลักการคาดการณ์ที่เหมาะสม

3. การเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ใช้สื่อการสอนเน้นการนำไปปฏิบัติเพื่อให้ความรู้แก่นักเรียน มีการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ

4. พัฒนาครูมืออาชีพ ครูที่มีความพร้อมในทุกๆ ด้าน มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการให้การศึกษาอบรมศิษย์ในทุกๆ ด้าน มีความประพฤติดี วางตัวดี เอาใจใส่ดูแลศิษย์ดี มีวิญญานของความเป็นครู และปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตวิญญาน

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ประเมินฯ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการในศตวรรษที่ 21 ในด้านความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 ด้าน ($\bar{X} = 4.60, 4.56$) เมื่อตรวจสอบรายประเด็น พบว่า ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์กับสมาคมครูสอนภาษาจีนของแต่ละภูมิภาค มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) และด้านการพัฒนาทักษะการคิด และการบูรณาการนำความรู้ไปใช้ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.39$) ส่วนความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีน ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการในศตวรรษที่ 21 พบว่า ด้าน

การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) และด้านสื่อการเรียนรู้/นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความเป็นประโยชน์น้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.47$) ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการในศตวรรษที่ 21 โดยรวม

ประเด็นการประเมิน	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านหลักสูตรภาษาจีน	4.47	.62	มาก	4.59	.56	มากที่สุด
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.46	.66	มาก	4.59	.61	มากที่สุด
3. ด้านการวัดและประเมินผล	4.44	.62	มาก	4.56	.63	มากที่สุด
4. ด้านสื่อการเรียนรู้/นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.54	.52	มากที่สุด	4.47	.62	มาก
5. ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้	4.56	.61	มากที่สุด	4.55	.62	มากที่สุด
6. ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้	4.58	.58	มากที่สุด	4.60	.59	มากที่สุด
7. ด้านการพัฒนาทักษะการคิด และการบูรณาการนำความรู้ไปใช้	4.39	.57	มาก	4.54	.52	มากที่สุด
8. ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์กับสมาคมครูสอนภาษาจีนของแต่ละภูมิภาค	4.60	.59	มากที่สุด	4.56	.61	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.60	.59	มากที่สุด	4.56	.61	มากที่สุด

4. ผลทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัด พบว่า โรงเรียนนพคุณ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสมุทรปราการ ได้นำรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ ไปใช้มีความคิดเห็นว่า รูปแบบฯ มีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ ดังนี้ ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้/นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านหลักสูตรภาษาจีน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารส่วนใหญ่ได้กำหนดนโยบายและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีการสร้างความเข้าใจให้กับ ครู และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีส่วนรับผิดชอบในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการตรวจสอบปรับปรุงการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับ วัชรภรณ์ วิจารณ์. (2550) ที่ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาชั้น

พื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาวรรณ สุนทรจามร (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยในทุกระดับได้เน้นการศึกษาจากปัจจัยหลักสำคัญ 6 ประการ คือปัจจัยด้านการบริหารและการจัดการ หลักสูตร สื่อการสอน ผู้สอน และผู้เรียน

2. รูปแบบรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ มีองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบของการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) หลักสูตรภาษาจีน 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) การวัดและประเมินผล 4) สื่อการเรียนรู้/นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ 5) การจัดแหล่งเรียนรู้ 6) การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ 7) การพัฒนาทักษะการคิด และการบูรณาการนำความรู้ไปใช้ 8) การส่งเสริมความสัมพันธ์กับสมาคมครูสอนภาษาจีนของแต่ละภูมิภาค ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารใช้การบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์การ 3) การนำ 4) การควบคุม ที่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการดำเนินการ เป็นอย่างดี ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ มีความรู้ความสามารถในการบริหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของชลาลัย อานามวัฒน์ (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า การบริหารการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ การบริหารหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. องค์ประกอบของปัจจัยส่งเสริมการจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) พัฒนาความเป็นผู้นำของครู 2) ทักษะการคิดเพื่ออนาคต 3) การเรียนรู้นวัตกรรมใหม่ 4) พัฒนาครูมืออาชีพครู ซึ่งผู้วิจัยจะพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนโดยศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด วิเคราะห์สภาพการณ์ต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้อาจกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรนั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบได้ ทั้งนี้เพราะในการดำเนินการวิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าข้อมูลมาประกอบการวิจัยอย่างครอบคลุม และการเก็บข้อมูลของการวิจัยนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวรวิทย์ สุขะวัชรินทร์ (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีนในประเทศไทย เป็นรูปแบบที่พัฒนาจากปัญหาและความต้องการของโรงเรียน โครงสร้าง 3 ส่วน ประกอบด้วยส่วนความสำเร็จที่เป็นเป้าประสงค์ที่สมดุลทั้งคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ส่วนภารกิจและกลยุทธ์เป็นส่วนวิธีการบริหารจัดการที่โรงเรียนต้องดำเนินการให้บรรลุเป้าประสงค์ประกอบด้วย การนำองค์กรที่ดี การเพิ่มประสิทธิภาพงานบริหารทั่วไป การพัฒนาคุณภาพทั้งโรงเรียน การพัฒนาสมรรถนะ และวิชาชีพครู การเพิ่มประสิทธิภาพความโปร่งใสและความมั่นคงทางการเงิน และส่วนกลไก ประกอบด้วยผู้รับผิดชอบ การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน การกำกับและประเมินผล และการจัดการความเสี่ยงเป็นกลไกขับเคลื่อนการบริหารจัดการ

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ประเมินฯ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีน ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการในศตวรรษที่ 21 ในด้านความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์กับสมาคมครูสอนภาษาจีนของแต่ละภูมิภาค มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และ

ด้านการพัฒนาทักษะการคิด และการบูรณาการนำความรู้ไปใช้ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อยที่สุด ส่วนความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการในศตวรรษที่ 21 พบว่า ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด และด้านสื่อการเรียนรู้/นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความเป็นประโยชน์น้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะด้านการพัฒนาทักษะการคิด และการบูรณาการนำความรู้ไปใช้และด้านสื่อการเรียนรู้/นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความเป็นประโยชน์น้อยที่สุดนั้น ทั้ง 2 ด้านนี้เป็นเรื่องที่ทำให้ความเข้าใจได้ยาก เนื่องจากเป็นนามธรรมและครูผู้สอนยังไม่มีความรู้ ความสามารถเพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุเทพ ตระหง่าน (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ การนิเทศภายในสถานศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และการจัดบรรยากาศทางวิชาการ ผลจากการพิจารณาความถูกต้อง ความสอดคล้องและเหมาะสมของรูปแบบ พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมของระดับความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

4. ผลทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ โดยทดลองกับโรงเรียนที่เปิดสอนภาษาจีนในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนนพคุณ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสมุทรปราการ โดยผู้วิจัยเตรียมแผนการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีน จัดทำคู่มือการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนและทดลองใช้ตามคู่มือการจัดการเรียนรู้ภาษาจีน ซึ่งผลการประเมินความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ โดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับที่วรวิทย์ สุขะวัชรินทร์ (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีนในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นทุกองค์ประกอบตามโครงสร้างรูปแบบได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายว่ามีความเป็นไปได้ในระดับมากในการนำไปใช้ในการบริหารจัดการได้จริงในโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ อันองค์ประกอบของการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์และเข้าใจการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการที่ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ และทักษะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ด้านหลักสูตรภาษาจีน 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดและประเมินผล 4) ด้านสื่อการเรียนรู้/นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ 5) ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ 6) ด้านการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21

การบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

1. หลักสูตรภาษาจีน การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวหลักสูตรสถานศึกษา พุทธศักราช 2560 เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามศักยภาพ โดยคำนึงถึงแนวทางการพัฒนาความรู้ของภาษาจีน โดยมุ่งเน้นนโยบาย วัตถุประสงค์ ปรัชญาการศึกษา ความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ความต้องการของผู้เรียน ความต้องการของผู้ปกครอง รวมถึงความต้องการของชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติในศตวรรษที่ 21

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การกำหนดแนวทางการดำเนินงานการบริหารจัดการการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการรวบรวมวิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ การกำหนดและจัดหาสื่อการเรียนการสอน กำหนดวิธีการประเมินผล การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การดำเนินการสอนตามแผน รวมถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3. การวัดและประเมินผล กระบวนการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถและทักษะของผู้เรียนในด้านต่างๆ ในศตวรรษที่ 21 ทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง แล้วนำมาเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ วิธีการรวบรวมข้อมูลการเรียนรู้ที่ดีต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย โดยการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง เก็บตัวอย่างผลงานที่แสดงความก้าวหน้ามาวิเคราะห์ และนำผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งติดตามและตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ

4. สื่อการเรียนรู้/นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ (Active Learning) การบริหารงานเกี่ยวกับการผลิตสื่อและเทคโนโลยีเป็นการพัฒนาแบบเรียน ตำราหนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ สื่ออาจได้มาจากการผลิตหรือสร้างใหม่มาจากการใช้จากสื่อที่มี

อยู่แล้วในสถานศึกษาหรือได้มาจากการดัดแปลงหรือปรับปรุงจากสื่อเดิม เพื่อให้การใช้สื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการผลิตสื่อการเรียนรู้ จะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ และธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และศักยภาพของผู้เรียน

5. การจัดแหล่งเรียนรู้ การจัดหาถิ่นที่อยู่ บริเวณ บ่อเกิด แห่งที่หรือศูนย์ความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ ซึ่งแหล่งเรียนรู้จึงอาจเป็นไปได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นได้ทั้งบุคคล สิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต และแหล่งเรียนรู้อาจจะอยู่ในห้องเรียนในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียนก็ได้ ครูผู้สอนควรเตรียมการสอนและใช้สื่อที่ผสมผสานความรู้สากลกับภูมิปัญญาไทย จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาความคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์

6. การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ การจัดบรรยากาศมีทั้งด้านกายภาพและด้านจิตวิทยา ทั้งนี้ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ควรให้เกิดความสุข สนุกสนาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะสร้างคุณลักษณะนิสัยของการใฝ่เรียนรู้ การมีนิสัยรักการเรียนรู้ การเป็นคนดีและการมีสุขภาพจิตที่ดีสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ ไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรเข้าใจและตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหาร

1.2 ควรศึกษาและวิเคราะห์บริบทสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน โดยสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในหน่วยงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสมุทรปราการ ที่สอดคล้องกับบริบทขององค์การ สถานศึกษาในสังกัดต่าง ๆ กัน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2545). **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.
- จิรศักดิ์ สุภารส. (2559). **การศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชลาลัย อานามวัฒน์. (2556). **การบริหารการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร**. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2558). **การจัดการเรียนรู้แนวในทศวรรษที่ 21**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภริรักษ์สิทธิ์ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา. (2560). **แนวทางการบริหารโรงเรียนสามภาษาในจังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- วรวิทย์ สุขะวัชรินทร์. (2556). **การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนภาษาจีนในประเทศไทย**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- วัชรภรณ์ วิจารณ์. (2550). **การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิภาวรรณ สุนทรจามร. (2559). **รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ระดับประถมศึกษา**. รายงานการวิจัย. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศศิณัฐ สรรคบุรณารักษ์. (2560). **สื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีกับการสอนภาษาจีนในศตวรรษที่ 21**. E-Journal, Silpakorn University. 10(3). 1239-1256.
- สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา. (2556). **การพัฒนากลยุทธ์ การตลาดธุรกิจ แฟรนไชส์สู่สากลภายใต้โครงการพัฒนาและสร้างโอกาสทางการตลาด ธุรกิจแฟรนไชส์ ปี 2556**. กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาธุรกิจการค้า.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). **นโยบายการส่งเสริมการจัดการศึกษาภาษาจีนในประเทศไทย**. แหล่งที่มา www.thailocalmeet.com. สืบค้นเมื่อ 20 มี.ค. 2562.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564**. แหล่งที่มา www.thailocalmeet.com. สืบค้นเมื่อ 20 มี.ค. 2562.
- สุเทพ ตระหง่าน. (2559). **รูปแบบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน**. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี. 8(2). 157-172.

-
- ฐิติกาญจน์ คงชัย และกาญจนา บุญส่ง. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. **Veridian E-Journal, Silpakorn University**. 10(2). 351-364.
- Keeves, Peter J. (1988). **Model and Model Building: Educational Research Methodology and Measurement : An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607-610.

**แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
ตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 3
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา***

**THE GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF SCIENCE INSTRUCTION WITH
LEARNER-CENTERED METHOD IN ACCORDANCE WITH THE FOUR NOBLE
TRUTHS OF TEACHERS UNDER THE OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREAS 3, PHRA NAKHON SI AYAUTTHAYA PROVINCE**

¹วรรณิภา เฉลิมหมู่ Wannipa Chalermmoo, ²บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart,
³พระมหาชำนาญ มหาชาโน Phramaha Chamnan Mahachano
^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: chaibie2529@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย 1) การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 357 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู 5 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความสนใจ ด้านอธิบายและข้อสรุปขั้นประเมินผล ด้านสำรวจค้นหา และด้านขยายความรู้ 2) วิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย (1) ทุกข์ ขั้นกำหนดปัญหา ปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ (2) สมุทัย ขั้นตั้งสมมติฐาน การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม (3) มรรค ขั้นทดลองและเก็บข้อมูล ควรนำสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีมาประกอบการสอน (4) นิโรธ ขั้นวิเคราะห์และสรุปผล ดำเนินการจัดการเรียนสอนโดยผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และ 3) แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูบูรณาการตามหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย (1) ทุกข์ ขั้นกำหนดปัญหา กำหนดปัญหาการจัดการเรียนการสอน (2) สมุทัย ขั้นตั้งสมมติฐาน นำสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี มาประกอบการเรียนการสอน (3) มรรค ขั้นทดลองและเก็บข้อมูล ใช้เทคนิคทำงานเป็นกลุ่มและบันทึกข้อมูล (4) นิโรธ ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล การประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียนและหลังเรียนประเมินจากสภาพจริง

คำสำคัญ : การเรียนการสอน, วิชาวิทยาศาสตร์, ผู้เรียนเป็นสำคัญ, อริยสัจ 4

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the state of science instruction with learner-centered method, 2) to study development method of science instruction management with learner-centered method based on the principles of the Four Noble Truths, and 3) to propose guidelines for development of science instruction management with learner-centered method based on the principles of the Four Noble Truths of teachers under Office of Secondary Educational Service Area 3, Phra Nakhon Si Ayutthaya province. Mixed methods research was used for the study. 1) Quantitative research, questionnaires was used to collect data from 357 samples, and data were analyzed by descriptive statistics consisted of percentage, mean and standard deviation. 2) Qualitative research, data was collected by interviews with 5 key informants and data was analyzed by content analysis. Results of the study found that: 1) the state of science instruction with learner-centered method in 5 steps was at a high level overall; in paying attention, explanation and conclusion, evaluation, search and research, and knowledge expansion. 2) The development method of science instruction management with learner-centered method based on the principles of the Four Noble Truths consists of; (1) identify and scope the problem (*Dukkha*) that come from science studies, (2) set a hypothesis, (*Samudaya*) by *setting collaborative learning*, (3) data collection and experiment (*Magga*) by using teaching and learning media, and (4) analysis and conclusion (*Nirodha*) by setting self-directed learning. 3) Guidelines for development of science instruction management with learner-centered method based on the principles of the Four Noble Truths of teachers are as follows: (1) *Dukkha*, identify and scope the problem from the instruction, (2) *Samudaya*, set a hypothesis, applied innovation and technology in teaching, (3) *Magga*, experiment and data collection, using teamwork and recording, and (4) *Nirodha*, analysis and conclusion including pre-test, formative and summative assessment with authentic assessment.

Keywords: Instruction, Sciences, Learner-Centered, Four Noble Truths

บทนำ

การศึกษาของประเทศไทยจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนและเพื่อสร้างความรู้ทักษะและภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่คนไทยตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยกำหนดให้คนไทยในอนาคตต้องเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความพร้อม ทั้งกาย ใจ สติปัญญา สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต มีทักษะในศตวรรษที่ 21 สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด และผู้ประกอบการบนฐานการรู้คุณค่าความเป็นไทย มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีสุขภาวะที่ดี โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตที่สำคัญ และตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแผนที่ระบุถึงนโยบายและแนวทางการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งนโยบายการศึกษาตามปัจจัยของเศรษฐกิจและสังคมตามแต่ละช่วงปีที่ผ่านมา ซึ่งปัจจุบันมีนโยบายการศึกษา คือ การมุ่งเน้นการพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้เข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนให้ความสำคัญกับการนำหลักคิดหลักปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างศักยภาพของคนในทุกมิติทั้งด้านร่างกาย ที่สมบูรณ์แข็งแรงมีสติปัญญาที่รอบรู้และมีจิตใจที่สำนึกในศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งการหนุนเสริมสถาบันทางสังคมให้แข็งแรงและเอื้อต่อการพัฒนาคนเพื่อการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงมีการเรียนรู้สู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องมีการส่งสมทบทางปัญญาเชื่อมโยงการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาสู่การเสริมสร้างขีดความสามารถในการประกอบสัมมาอาชีพและการดำรงชีวิตที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย (พระมหาญาณวฑฺฒน์ จิตวฑฺฒโน (บุตตาวงษ์) และอชิรญา ภู่งศกร, 2559)

ในยุทธศาสตร์นี้ยังได้กำหนดให้มีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 การปรับเปลี่ยนบทบาทครูจาก “ครูสอน” เป็น “โค้ช” หรือ “ผู้อำนวยการการเรียนรู้” การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา ในทุกระดับและทุกประเภท โดยให้มีมาตรฐานขั้นต่ำของโรงเรียน การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเน้นการจัดระบบการศึกษา และระบบฝึกอบรมบนฐานสมรรถนะที่มีคุณภาพสูงและยืดหยุ่นผ่านกลไกต่างๆ การสร้างความตื่นตัวให้คนไทยตระหนักถึงบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคม และการวางตำแหน่งของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และประชาคมโลก การวางพื้นฐานระบบการรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มที่เน้นการพัฒนาทักษะดิจิทัล ทักษะการคัดกรององค์ความรู้การใช้เทคโนโลยีผสมผสานกับคุณค่าของครูการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและการสร้างระบบการศึกษา เพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติตรงตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ พัฒนาทักษะการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเรียนรู้ และการดำรงชีวิตและความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวันในหน้าที่การงาน ชีวิตครอบครัว และกิจกรรมทางสังคมได้และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น อันเนื่องจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

การจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์มีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวันและการงานอาชีพต่างๆ

ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และผลผลิตต่างๆ ที่มนุษย์ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน และการทำงานเหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิจัย มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหา ข้อมูลที่หลากหลายที่สามารถตรวจสอบได้และวิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge-based society) ดังนั้น ทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นสามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์และมีคุณธรรม จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำ แม้การจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ได้รับการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา แต่ก็ยังพบอุปสรรคที่ทำให้เกิดปัญหาในการเรียนรู้อาจารย์ นักเรียนไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน เนื่องจากการสอบ O-NET ในปีการศึกษา 2563 พบว่า ผลการสอบวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศเพียงร้อยละ 29.07 และมีคะแนนเฉลี่ยในระดับเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 เพียงร้อยละ 30.05 ซึ่งยังไม่ผ่านขั้นต่ำร้อยละ 50 เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนและความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนการปฏิบัติการสอนในห้องเรียน (ระพีพรรณ ดวงใจ, 2560)

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสามารถนำผลการศึกษาดังกล่าวมาพัฒนาศักยภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณและงานวิจัยเชิงคุณภาพ
2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1) ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2563 จำนวน 4,700 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่เรียนวิชา

วิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2563 แต่สาเหตุเนื่องจากว่าประชากรแต่ละโรงเรียนมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างไม่เท่ากัน จึงใช้ตารางเปรียบเทียบประชากรและกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morga (อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2551) และได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างนักเรียน จำนวน 357 คน 3) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยจะสร้างขึ้นเอง จากแนวคิดทฤษฎีที่ได้ทบทวนมาแล้ว แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้สร้างแบบสอบถาม โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale ซึ่งจะมีข้อคำถามที่ใช้วัด 5 ระดับ (Rating Scale) มีคำตอบแบบ 5 ตัวเลือก จากเกณฑ์การวัดดังกล่าว สามารถจัดช่วงคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1-5 คะแนนโดยกำหนดในการแบ่งช่วงคะแนนออกเป็น 5 ช่วงโดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์การให้คะแนนการวัดระดับคะแนนค่าเฉลี่ยในการแบ่งเป็น 5 ระดับ

3.2 แบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแปรอิสระ นำเสนอโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาพการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู ทั้ง 5 ชั้น ได้แก่ ชั้นความสนใจ อธิบายและข้อสรุป ประเมินผล สำรวจค้นหาและขั้นขยายความรู้ โดยภาพรวม ผู้เรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม

สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญความคิดเห็นทั้ง 5 ชั้น โดยภาพรวม	n=357 คน			
	ระดับความคิดเห็นนักเรียน			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ขั้นสร้างความสนใจ	4.25	0.35	มาก	1
2. ขั้นสำรวจและค้นหา	4.08	0.43	มาก	4
3. ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป	4.16	0.63	มาก	2
4. ขั้นขยายความรู้	4.06	0.44	มาก	5
5. ขั้นประเมินผล	4.10	0.61	มาก	3
ภาพรวม	4.13	0.38	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญความคิดเห็นทั้ง 5 ชั้น โดยภาพรวม นักเรียนมีระดับความคิดเห็นด้วยมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 และส่วนเบี่ยงเบนเท่ากับ 0.38

2. วิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ วิเคราะห์กระบวนการของหลักอริยสัจ 4 คือ ขั้นกำหนดปัญหา (ทุกข์) ซึ่งผลของปัญหาจากการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ขั้นตั้งสมมติฐาน (สมุทัย) ศึกษาต้นเหตุปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ขั้นทดลองและเก็บข้อมูล (มรรค) เหตุให้การจัดการเรียนการสอนดีขึ้น ครูต้องนำสื่อนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในวิชาวิทยาศาสตร์และขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (นิโรธ)

3. การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 มี ผลดังนี้

3.1 ทุกข์ ผู้เรียนกำหนดโจทย์ปัญหาวิทยาศาสตร์ว่ามีขอบเขตใหญ่และกว้างขนาดใด เพื่อให้มองเห็นสภาพปัญหาโจทย์การเรียนวิทยาศาสตร์ให้มีลำดับขั้นตอนการเรียนรู้อย่างชัดเจนแล้วนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้การแก้ปัญหาตามลำดับต่อไป

3.2 สมุทัย ผู้เรียนวิเคราะห์สาเหตุปัญหาวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเกิดจากเหตุเนื้อหาส่วนใดบ้างที่มีความยากกว่ากัน อธิบายขยายความเหตุการณ์ต่างๆ ตามลำดับเนื้อหาการเรียนรู้ให้มีความชัดเจน เพื่อแก้ไขต้นเหตุของปัญหาการเรียนวิทยาศาสตร์ให้ตรงจุด

3.3 มรรค ครูและผู้เรียนร่วมกันวางแผนพัฒนาแนวทางการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้เป็นทางเลือกหนึ่งที่ดีที่สุดนำมาพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้เกิดกระบวนการที่ดีในการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์

3.4 นิโรธ การจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่ให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ได้อย่างถูกต้องตามขั้นตอนและกระบวนการของอริยสัจ 4

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการวิจัยข้อมูลจากความคิดเห็นของนักเรียนในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สมมติฐานการวิจัย ข้อที่ 1 เพราะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 ทางด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบของการวิจัยตั้งแต่ต้น รวมถึงเรื่องการทำเนื้อหาข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระสมบัติ ไกรอ่ำ (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนแบบอริยสัจ 4 มีประสิทธิภาพ 81.54/82.18 ตามเกณฑ์ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนแบบอริยสัจสี่ มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6179 แสดงว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 61.79 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยวิธีสอนแบบอริยสัจสี่ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของระพีพรรณ ดวงใจ (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยวิธีสอนแบบอริยสัจ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1) ทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. วิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ อันเป็นผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ คือ กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้เนื้อหาที่เรียน และทบทวนความรู้เดิม ผู้เรียนและครูร่วมกันร่วมกันสรุปภาพจากการสังเกตเกี่ยวข้องกับเนื้อหา ตอบคำถามจากภาพที่ครูนำมาอภิปรายเพิ่มเติม ร่วมกันอภิปรายในเนื้อหาที่เรียนร่วมกิจกรรมทดลองตามเนื้อหาที่เรียน นำมาบันทึกผลร่วมกันสรุปนำแปลผลโดยเปรียบเทียบความแตกต่างกันและแบบทดสอบระหว่างทำกิจกรรมที่เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ร่วมมากที่สุด ให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ที่น่าสนใจ เวลาที่มีความเหมาะสม สามารถสรุปให้เข้าใจเนื้อหาได้มากขึ้น ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงและหาคำตอบด้วยตนเอง หรือกิจกรรมใดที่ตรงหรือ ใกล้เคียงกับความต้องการของนักเรียน สามารถส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้คิดวิเคราะห์สังเคราะห์และสร้างสรรค์การเรียนรู้เนื้อหาวิชามากขึ้นมีการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย มรรค และนิโรธ

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 ทางด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบของการวิจัยตั้งแต่ต้น รวมถึงการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญ เนื้อหาข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้สามารถนำมา

เป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน คือ ทุกข์ ปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอน สมุทัย ก็คือการหาทางแก้ปัญหาก็จะทำให้ปัญหานั้นหายไป นิโรธ คือ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และ มรรค คือ ประเมินผลจากสภาพจริง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 ซึ่งพบว่ามีสอดคล้องกับงานวิจัยของมนตรี กรมท่ามา (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียน จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนอริยสัจ 4 นักเรียน ร้อยละ 73.17 มีผลการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาผ่านเกณฑ์ร้อยละ 72.52 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ นักเรียนมีผลการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ร้อยละ 70 ขึ้นไป 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนอริยสัจ 4 นักเรียนร้อยละ 70.73 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่าน เกณฑ์ร้อยละ 74.71 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ร้อยละ 70 ขึ้นไป และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรเกียรติ์ ไชยวุฒิ (2553) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 มีคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์เฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สูงขึ้น

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 5 ชั้น ได้แก่ ชั้นความสนใจ ชั้นสำรวจและค้นหา ชั้นอธิบายและลงข้อสรุป ชั้นขยายความรู้ และชั้นสรุปผล

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียน การสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

1. ขั้นสร้างความสนใจ บูรณาการกับทุกข์ (ขั้นกำหนดปัญหา) เป็นผลที่ควรรู้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ครูได้สำรวจข้อมูลพื้นฐานโดยตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าในเนื้อหาที่เรียนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้เนื้อหาที่เรียน สร้างความสนใจกับผู้เรียนโดยทบทวนความรู้เดิม จินตนาการนำหลักสูตรแกนกลางมาใช้เป็นหลักสูตรสถานศึกษา ในวิชาวิทยาศาสตร์มีเนื้อหายาก

2. ขั้นขยายความรู้บูรณาการกับสมุทัย (ขั้นตั้งสมมติฐาน) เป็นเหตุที่ควรละ จากการศึกษากิจการการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ แบบเดิมโดยผู้เรียนและครูร่วมกันอภิปรายเชื่อมโยงกับเรื่องที่เรียน สรุปภาพจากการสังเกตเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน ตอบคำถาม อภิปรายเพิ่มเติม เป็นการรู้สาเหตุของปัญหาว่า ครูต้องพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายที่ทำให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข

3. ขั้นสำรวจและค้นหาบูรณาการกับมรรค (ขั้นทดลองและเก็บข้อมูล) เป็นเหตุที่ควรเจริญเป็นวิธีการแก้ปัญหามีขั้นตอนและมีเหตุผล โดยผู้เรียนแต่ละกลุ่มปฏิบัติกิจกรรมในเนื้อหาที่เรียนร่วมกิจกรรม

ทดลอง มีการวิเคราะห์เรื่องที่เรียนแล้วนำมาบันทึกผล ร่วมกันสรุปในเนื้อหาที่เรียน แปรผลโดยเปรียบเทียบความแตกต่าง

4. ขั้นตอนิปรายผลและลงข้อสรุปบูรณาการกับมรรค (ขั้นทดลองและเก็บข้อมูล) เป็นเหตุที่ควรเจริญ เป็นวิธีการแก้ปัญหาและเป็นการดับทุกข์ ซึ่งการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ของครู ควรให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มมีการวิเคราะห์เนื้อหาที่เรียนแล้วนำมาบันทึกผล ครูต้องนำสื่อนวัตกรรม ใช้ประกอบการเรียนการสอน พร้อมประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน สรุปเก็บข้อมูลพื้นฐาน

5. ขั้นประเมินผลบูรณาการกับนิโรธ (ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล) เป็นผลที่ควรบรรลุเป็นแนวทางการแก้ปัญหาจากการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลว่าการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการต่างๆ อย่างมีขั้นตอนเป็นวิธีการแก้ปัญหา โดยครูวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนการสอน ประเมินผลผู้เรียนจากการตอบคำถามในเนื้อหาที่เรียน ทำแบบทดสอบหลังเรียน และสรุปผลด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ในแต่ละปีการศึกษาเปรียบเทียบกับโรงเรียนต่างๆ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุปเป็นภาพองค์ความรู้จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมกิจกรรม ฝึกอบรม สัมมนา และพัฒนาตัวผู้เรียน ตามหลักอริยสัจ 4 เช่น ให้ครูปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและจัดทำเป็นฐานข้อมูลของโรงเรียน มีคุณภาพสามารถแก้ปัญหาผู้เรียนหรือพัฒนาตัวผู้เรียน ให้คำปรึกษาและมีโครงการพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.2 ควรทำการศึกษาอย่างเจาะลึกเป็นเรื่องราวๆ ไป เพื่อหาข้อมูลในเชิงลึก เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจต่อการดำเนินการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยาว่ามีปัจจัยตัวใดบ้างที่เป็นอุปสรรคทำให้โครงการล้มเหลวและปัจจัยตัวใดเป็นตัวส่งเสริมให้โครงการประสบความสำเร็จ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักอริยสัจ 4 ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการศึกษารั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการศึกษาโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างทั้งในและนอกเขตพื้นที่การศึกษาเขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครู ควรจัดทำเชิงนโยบายของตนเอง โดยประยุกต์ใช้รูปแบบวิธีวิจัยในครั้งนี้แล้วนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกับผลวิจัยในครั้งนี้ เพื่อที่จะนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

2.2 ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์มีระดับความคิดเห็นทุกชั้นอยู่ในระดับมากจึงต้องรักษาไว้ซึ่งระดับความคิดเห็นที่ดีและนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาในด้านอื่นที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่

2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินต์แมสโปรดักส์.

พระมหากิตติพงษ์ ภูมิรา. (2561). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พระมหาญาณวัฒน์ จิตตวฑฒโน (บุตตาวงษ์) และอชิรญา ภู่งงศกร. (2559). นโยบายการศึกษาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 3(3). 30-46.

พระสมบัติ ไกรอำ. (2550). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนแบบอริยสัจสี่. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

มนตรี กรมท่ามา. (2560). การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ โดยใช้รูปแบบการสอนอริยสัจสี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทำนงแนววิทยายน จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

-
- ระพีพรรณ ดวงใจ. (2560). ผลการสอนแบบอริยสัจสี่ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแบบเห็น
คุณโทษและทางออก เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 โรงเรียนพิมายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุรเกียรติ์ ไชยน์วุฒิ. (2559). การศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจสี่. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏรำไพพรรณี.

TPACK ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ : TPACK ในชีววิทยา^{*}

TPACK FOR SCIENCE LEARNING : TPACK FOR BIOLOGY LEARNING

¹วิชญานิ เรืองสวัสดิ์ Wichayanee Rueangsawat, ²ศิริรัตน์ ศรีสอาด Sirirat Srisa-ard,
³นาตยา ปิลันธนานนท์ Nataya Pилanthananond
^{1,2,3}มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Kasetsart University, Thailand
Corresponding Author E-mail: wichayanee.r@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่างความรู้ในเนื้อหา ความรู้ในวิธีการสอน และการเลือกใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และเป็นการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูให้ก้าวหน้าตามการเปลี่ยนแปลงของโลก วัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้เพื่อพัฒนาและประเมินสถานการณ์การสอน ในรูปแบบ TPACK ในชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดำเนินการวิจัยโดยการกำหนด Concept ทางชีววิทยาและพัฒนาเส้นทาง TPACK ในชีววิทยา นำเส้นทางที่พัฒนาขึ้นไปสร้างสถานการณ์การสอน แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้อง และเหมาะสม โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ อาจารย์ระดับอุดมศึกษาที่เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญสาขาชีววิทยาจาก สสวท. และศึกษานิเทศก์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอนเนื้อหาชีววิทยากับการเรียนรู้ในรูปแบบ TPACK สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) และ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) กำหนด Concept หลักได้ทั้งหมด 4 Concept ได้แก่ ชีวิตพืช ชีวิตมนุษย์ ระบบนิเวศ และความหลากหลาย แบ่งเป็น 11 Concept ย่อย ใน 1 Concept ย่อยจะมี 4 เส้นทางการเรียนรู้ รวมเป็น 44 เส้นทางการเรียนรู้ 2) ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นว่า เส้นทาง TPACK มีความหลากหลาย ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน มองเห็น Technology และ Knowledge ที่เลือกใช้ในการสอน Concept ชัดเจน และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมาก การนำ TPACK มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนชีววิทยาเป็นการส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

คำสำคัญ: TPACK ในชีววิทยา, มโนทัศน์ชีววิทยา, วิธีการสอน, เทคโนโลยี

Abstract

This research article is the integration among Content knowledge, Pedagogy knowledge and Technology knowledge as a tool to promote learners' learning process and to develop the teaching process of teachers keeping up with the world. The purposes of the research were to develop and evaluate TPACK storage learning guidelines in biology for lower secondary level. Research methods were to define the concept of biology and develop TPACK learning guidelines, then create teaching scenarios. The experts considered the exactness and appropriateness of TPACK learning guideline developed. The samples of this research consisted of university science teachers, biology experts from The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology, and educational supervisors. The research tool was questionnaire about teaching scenario of biology assessment. Data was analyzed by descriptive statistics and content analysis. The research findings are as follows: 1) There are four main concepts in biology for lower secondary level; plant life, human life, ecosystem and diversity. Main concepts can be divided into 11 sub concepts. Each of sub concept has 4 learning guidelines. A total of TPACK learning guidelines is 44 learning guidelines 2) Most experts considered that TPACK learning guidelines are diversified, attractive attention for the learners. Technologies and knowledges chosen are clear and appropriate at high and the most high levels. TPACK learning guidelines are able to promote and enhance the learning efficiency.

Keywords: TPACK in Biology, Biology concept, Pedagogy, Technology.

บทนำ

ในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์พบปัญหามากมายทั้งในเรื่องของวิธีการสอน แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากความเข้าใจและความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอน การขาดงบประมาณ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนของผู้เรียน (กองนโยบายและแผนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2549) และเมื่อพิจารณาสถานการณ์ด้านการศึกษาของไทย พบว่า ผลการประเมินผู้เรียนในโครงการ PISA แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความสามารถในการรู้วิทยาศาสตร์อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับโครงการ TIMSS ประเมินผลสัมฤทธิ์วิชาวิทยาศาสตร์ พบว่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยและคะแนนลดลงจากปีก่อน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555) ทั้งนี้ได้มีผลการวิเคราะห์ปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน ซึ่งได้แก่ ปัจจัยคุณภาพของครูผู้สอน วิธีการสอน และการจัดกระบวนการเรียนรู้ไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักการคิดวิเคราะห์ ขาดรูปแบบวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมและขาดครูที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555)

ครูจึงได้พยายามนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยไม่ได้ดูว่าเทคโนโลยีนั้นเหมาะสมกับเนื้อหาและวิธีการสอนประเภทนั้นหรือไม่ ดังที่ จันทวรรณ ปิยะวัฒน์ (2555) กล่าวว่า ปัญหาการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่ ได้แก่ ปัญหาความพร้อมของครูผู้สอน ครูยังขาด

ความพร้อมในการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยี ครูไม่เห็นความสำคัญของนวัตกรรมและเทคโนโลยี ครูขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ และขาดความชำนาญในการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเนื้อหาและวิธีการสอน ด้วยเหตุนี้ทำให้เทคโนโลยีที่คิดว่าจะเอามาเป็นตัวช่วยให้เรียนรู้ดีขึ้นกลับให้ผลตรงข้าม จากรายงานที่เปิดเผยใน Students, Computers and Learning: Making the Connection (OECD, 2015) พบว่า เทคโนโลยีที่นำมาใช้สำหรับการเรียนรู้ในโรงเรียนกลับให้ผลไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินของ PISA 2015 ซึ่งมาจากผลการประเมินนักเรียนอายุ 15 ปี พบว่า เทคโนโลยีจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของกลุ่มที่ใช้เทคโนโลยีในความถี่ต่ำและใช้อย่างมีวัตถุประสงค์ แต่ไม่ช่วยในการเรียนรู้สำหรับกลุ่มที่ใช้ในความถี่สูง แต่ไม่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันครูเป็นผู้ผูกขาดวิธีการสอนและสื่อการเรียนการสอนไว้เพียงผู้เดียว โดยครูจะเป็นผู้เลือกวิธีการสอนและเทคโนโลยีที่คิดว่าเหมาะสมกับเนื้อหานั้นๆ ไม่ได้คำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญก็คือการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน โดยครูผู้สอน หรือผู้จัดการเรียนรู้พยายามหารูปแบบวิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่จะให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา และเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง และได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งแนวคิดการจัดการศึกษานี้เป็นแนวคิดที่มีรากฐานจากปรัชญาการศึกษาและทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ ที่ได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่องยาวนานและเป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์ว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามต้องการอย่างได้ผล (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542)

ในการเรียนการสอนชีววิทยาก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน คือ การที่ครูเลือกใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับเนื้อหาและวิธีการสอน ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาชีววิทยา ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยึดตามหนังสือเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้เป็นแบบเรียนเป็นหลักในการสอน นอกจากนี้ยังประสบปัญหาในการขาดแคลนอุปกรณ์และเทคโนโลยีส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนชีววิทยาไม่มีประสิทธิภาพ ครูยึดติดการเรียนการสอนแบบเก่า ไม่พยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การเรียนการสอนส่วนมากยังใช้หนังสือเรียนเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนต่างๆ ที่มีเทคโนโลยีอื่นๆ ที่หลากหลายไม่ใช่หนังสือเรียนอย่างเดียว (ชัยณรงค์ แก้วสุก, 2550) การเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเนื้อหาและวิธีการสอนจะช่วยทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหารายวิชาและมองเห็นภาพของการศึกษาทางชีววิทยามากยิ่งขึ้นส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและโมทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ เชื่อมโยงองค์ความรู้ทางชีววิทยาแล้วยังสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้เกือบทุกทักษะอีกด้วย (อลิศรา ชูชาติ, 2549)

นวัตกรรมหนึ่งที่น่าจะนำมาใช้ให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพได้ก็คือ TPACK (Technological Pedagogical and Content Knowledge) เป็นการบูรณาการร่วมกันอย่างกลมกลืนระหว่างความรู้ในเนื้อหาที่สอน ความรู้ในวิธีการสอน และการเลือกใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือสนับสนุน หรือส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและเพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูให้ก้าวทันตามพลวัตของโลก Mishra and Koehler (2006) กล่าวว่า Technological Pedagogical Content Knowledge: TPACK เป็นการรวมสาระของครูทั้ง 3 ด้านเกี่ยวกับความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้ด้านวิธีการสอน และความรู้ด้านเทคโนโลยี เน้นความสำคัญด้านเทคโนโลยีเป็นหลัก โดยบูรณาการความรู้ทั้ง 3 ด้านมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน ครูต้องเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเนื้อหา เลือกเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับวิธีการสอนและเลือกเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับการบูรณาการวิธีการสอนและ

เนื้อหาด้วย การที่ครูเลือกเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับเนื้อหาและวิธีการสอนจะช่วยทำให้นักเรียนเกิดการเรียนอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจในเนื้อหาวิชา และทำให้นักเรียนเกิดทักษะสำคัญต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการตัดสินใจ เป็นต้น ในปัจจุบันความรู้ด้านเทคโนโลยีเป็นพื้นฐานสำคัญที่ควรนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ (ISTE, 2008) ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานขององค์กรหลายๆ องค์กรที่แนะนำว่า ครูควรจะมีความรู้ในการบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่สอน Mishra and Koehler (2006) ระบุว่า ครูควรบูรณาการเทคโนโลยีเข้าไปในการจัดการเรียนการสอนจะสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ (Liao & Hao, 2008) และทักษะการแก้ปัญหาของผู้เรียนได้มากกว่าการจัดการเรียนการสอนโดยไม่ใช้เทคโนโลยี การนำ TPACK มาใช้จะทำให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับเนื้อหาเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหา เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้และส่งเสริมให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้และเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้วยตนเองได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูในรายวิชาชีววิทยาเห็นว่า การเลือกวิธีการสอนและเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่สอนเป็นเรื่องที่สำคัญ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการนำ Technological Pedagogical Content Knowledge: TPACK เข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เต็มประสิทธิภาพด้วยวิธีการที่หลากหลายช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างดีที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อประเมินสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

TPACK ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: TPACK ในชีววิทยา เป็นงานวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพัฒนาสถานการณ์การสอน (Scenario) ในรูปแบบ TPACK ในชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการในรายละเอียด ดังนี้

1.1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร งานวิจัย ทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับ (1) กรอบแนวคิด TPACK (2) กรอบมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิทยาศาสตร์ (3) ขอบข่ายและสาระที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และชีววิทยา

- 1.2. สังเคราะห์องค์ความรู้ (Knowledge) ทางชีววิทยา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- 1.3. กำหนด Concept ชีววิทยา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- 1.4. ปรับปรุงแก้ไข Concept ภายใต้การดูแลของกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
- 1.5. พัฒนาเส้นทางการเรียนรู้ในรูปแบบ TPACK ในชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- 1.6. นำเส้นทางการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณา

1.7. ปรับปรุงเส้นทางการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.8. นำเส้นทางการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น แต่ละเส้นทางมาเขียนสถานการณ์การสอน

1.9. นำสถานการณ์การสอนที่พัฒนาขึ้น เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้อง และเหมาะสม

1.10. ปรับปรุงแก้ไข สถานการณ์การสอนที่พัฒนาขึ้น ตามความเห็นของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เครื่องมือ เป็นตารางวิเคราะห์เนื้อหาชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิเคราะห์ผล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ขั้นที่ 2 ประเมินสถานการณ์การสอน (Scenario) ในรูปแบบ TPACK ในชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1. ผู้วิจัยนำสถานการณ์การสอนที่พัฒนาขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสม

2.2. ปรับปรุงแก้ไข concept และสถานการณ์การสอนตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญภายใต้การดูแลของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.3. นำสถานการณ์การสอนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสมอีกครั้ง

และมีรายละเอียดวิธีวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คุณภาพของสถานการณ์การสอนที่พัฒนาขึ้นได้จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญมีคุณสมบัติ ในรายละเอียด ดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ หรือ ด้านการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือ ซึ่งเป็นอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และ/หรือปฏิบัติงานสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 5 ท่าน 2) ผู้เชี่ยวชาญสาขาชีววิทยา หรือสาขาชีววิทยาและเทคโนโลยีจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) จำนวน 3 ท่าน 3) ศึกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์ในการสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ หรือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือชีววิทยา หรือชีววิทยาและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 5 ปี จำนวน 3 ท่าน

2. เครื่องมือในการวิจัย แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอน ในรูปแบบ TPACK ในชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอน ในรูปแบบ TPACK ในชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้น 1) ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถามความคิดเห็น 2) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอน ในรูปแบบ TPACK ในชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3) นำแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอน รูปแบบ TPACK ในชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 4) ปรับแก้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอน รูปแบบใน TPACK ในชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามความเห็นของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4. การวิเคราะห์ผล วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) โดยใช้ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
การกำหนด Concept ในเนื้อหาชีววิทยา สามารถกำหนด Concept หลักได้ทั้งหมด 4 Concept ได้แก่ ชีวิตพืช ชีวิตมนุษย์ ระบบนิเวศ และความหลากหลาย และสามารถแบ่ง Concept ย่อยได้อีก 11 Concept ย่อย ในแต่ละ Concept ย่อย ประกอบไปด้วย 2 Pedagogy ในแต่ละ Pedagogy ประกอบไปด้วย 2 Technology จึงทำให้ 1 Concept ย่อยประกอบไปด้วย 4 เส้นทางการเรียนรู้ จึงพัฒนาเส้นทางการเรียนรู้ในรูปแบบ TPACK ได้ทั้งหมด 44 เส้นทางการเรียนรู้ โดย Pedagogy ที่เลือกใช้แบ่งตามกลุ่มผู้เรียนและลักษณะเนื้อหา Concept ใดที่เนื้อหาสามารถแบ่งประเด็นในการศึกษาได้ จะใช้วิธีการสอนแบบ cooperative learning ส่วนเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับ Content และ Pedagogy ส่วนใหญ่จะเป็นแอปพลิเคชันที่จำลองสภาพจริงของสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม

2. การประเมินสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในชีววิทยา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ผลประเมิน Concept และสถานการณ์การสอน (Scenario) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญสาขาชีววิทยาจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ศึกษาวิเคราะห์ที่มีประสบการณ์ในการสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ หรือชีววิทยา โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ Concept และสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในชีววิทยาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2.1 ผลประเมิน Concept ผลการประเมิน Concept เนื้อหาชีววิทยาผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มีความเห็นว่ามีข้อดีเนื้อหาชีววิทยาที่กำหนดขึ้นมีความเหมาะสมกับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในระดับมากที่สุด โดยมีการปรับข้อบกพร่องเกี่ยวกับ ระบบนิเวศ จากระบบนิเวศจะมององค์ประกอบและลักษณะทางกายภาพและชีวภาพ เป็น “ในระบบนิเวศจะมององค์ประกอบทางกายภาพและชีวภาพ”

2.2 ผลประเมินสถานการณ์การสอน (Scenario) ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสถานการณ์การสอนที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด มีข้อเสนอให้ปรับคำที่ใช้ในการเขียนสถานการณ์การสอนที่ 1 ของมโนทัศน์ที่ 5 ให้สื่อความมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อ Concept ชีววิทยาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (รอบที่ 1)

(n=10)

	ความถี่ของความคิดเห็นแต่ละระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
Concept ที่ 1	6		2	2	
Concept ที่ 2	6		2	2	
Concept ที่ 3	5		3	2	
Concept ที่ 4	5	2	3		
Concept ที่ 5	5		3	2	

(n=10)					
	ความถี่ของความคิดเห็นแต่ละระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
Concept ที่ 6	5		2	3	
Concept ที่ 7	5		3	2	
Concept ที่ 8	6		4		
Concept ที่ 9	6	2	2		
Concept ที่ 10	6	1	3		
Concept ที่ 11	5		3	2	
คิดเป็นร้อยละ	54.55	4.54	27.27	13.64	0

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มีความเห็นในระดับมากที่สุดเกี่ยวกับความเหมาะสมของ Concept ที่กำหนดขึ้น

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อ Concept สาขาวิชาชีพวิทยาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (รอบที่ 2)
(n=8)

	ความถี่ของความคิดเห็นแต่ละระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
Concept ที่ 1	6	2			
Concept ที่ 2	8				
Concept ที่ 3	6	2			
Concept ที่ 4	4	4			
Concept ที่ 5	4	2	1	1	
Concept ที่ 6	6	2			
Concept ที่ 7	4	4			
Concept ที่ 8	4	3	1		
Concept ที่ 9	6	1	1		
Concept ที่ 10	6	2			
Concept ที่ 11	4	4			
คิดเป็นร้อยละ	65.91	29.55	3.40	1.14	0

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มีความเห็นในระดับมากที่สุด และมากเกี่ยวกับความเหมาะสมของ Concept ที่กำหนดขึ้น โดย Concept ที่ 5 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นในระดับปานกลาง และน้อย ระดับละ 1 ความเห็น

จากผลการสอบถามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2 พบว่า ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญครั้งที่ 2 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด และมาก และมีบาง Concept และสถานการณ์การสอน ที่มีความเห็นในระดับปานกลาง โดยมีความเห็นเพิ่มเติมเฉพาะ Concept ที่ 5 ที่ให้ปรับเป็น “ในระบบนิเวศจะมีองค์ประกอบทางกายภาพและชีวภาพ”

ซึ่งแตกต่างจากครั้งที่ 1 ที่แม้ส่วนใหญ่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นในระดับมากที่สุด และมาก แต่ในทุก Concept และสถานการณ์ ก็มีความเห็นตั้งแต่ระดับมากที่สุด ถึงน้อย แสดงให้เห็นว่า Concept และสถานการณ์การสอนที่พัฒนาขึ้น มีความถูกต้อง ชัดเจน และเหมาะสมมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ความรู้ทางชีววิทยาเป็นความรู้แขนงหนึ่งของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (natural science) ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับชีวิต และสิ่งมีชีวิต โดยเป็นการศึกษาในทุกๆ แง่มุมของสิ่งมีชีวิตทั้ง โครงสร้าง หน้าที่ การทำงานที่สัมพันธ์กันของระบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้ทางชีววิทยาทั้งในประเทศและต่างประเทศก็จะพบว่า องค์ความรู้ทางชีววิทยามีการศึกษาในเรื่องเดียวกัน เพราะ ความรู้ทางชีววิทยา เป็นความรู้ที่เป็นพื้นฐานเดียวกัน มีลักษณะที่ชัดเจน แน่นนอน และเหมือนกัน (Science is general knowledge) แม้กระทั่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและตัวชี้วัดในสาระชีววิทยาของประเทศไทยก็มีรายละเอียดเนื้อหาเหมือนกันกับการศึกษาชีววิทยาของทั่วโลก ในการกำหนด Concept ทางชีววิทยาจะพบปัญหา คือ ครูผู้สอนไม่เข้าใจคำว่า มโนทัศน์ (Concept) จึงทำให้ไม่สามารถเขียน Concept ออกมาได้ ครูผู้สอนชีววิทยาจะคุ้นชินเนื้อหา (Content) เมื่อเขียน Concept ก็จะต้องตั้งต้นด้วย Content แต่ในการเขียน Concept ที่ถูกต้องนั้นควรตั้งต้นว่าเรียนเรื่องนี้แล้วได้อะไร นำไปใช้ในชีวิตได้อย่างไร หรือเรียนเนื้อหาเรื่องนี้ไปเพื่ออะไร ในการเขียน Concept นั้นมี Concept หลัก และสามารถมี Concept ย่อยๆ ได้ แต่ Concept ย่อยต้องเรียงลำดับจากสิ่งที่ใกล้ตัวผู้เรียน สามารถใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 สังเกตหรือศึกษาได้ ไปสู่สิ่งที่ไกลตัวผู้เรียน ในการเขียนมโนทัศน์จะต้องเป็นเพียงข้อสรุปของเหตุการณ์ ไม่ใช่ความคิดเห็นส่วนตัวหรือเนื้อหารายละเอียดของเรื่องนั้นๆ ลงไปใน Concept ในการสร้าง Concept สามารถสร้างได้ 2 แนวทาง แนวทางที่ 1 คือการกำหนด Concept จากองค์ความรู้ที่มีอยู่ โดยมองความรู้วิทยาศาสตร์ที่เป็น Fact (ข้อเท็จจริง) จากนั้นจึงนำ Fact มากำหนด Concept แนวทางที่ 2 คือการกำหนด Concept จาก Content โดยครูผู้สอนจะไปศึกษา Content ทั้งหมดในเรื่องนั้นๆ เมื่อศึกษา Content ทั้งหมดแล้วจึงค่อยมากำหนด Concept วิธีการนี้เป็นการจำกัดขอบเขตการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งแท้จริงแล้วการกำหนด Concept สามารถทำได้ทั้ง 2 แนวทาง แต่รูปแบบที่ผู้วิจัยเห็นว่า มีประสิทธิภาพมากกว่า และผู้วิจัยใช้ในการกำหนด Concept ของงานวิจัยนี้คือแนวทางที่ 1 เนื่องจากการตั้งต้นด้วย Concept จะทำให้เกิดการบูรณาการภายในขององค์ความรู้ ในการสร้างสถานการณ์การสอนเริ่มจากศึกษา Concept ที่กำหนดขึ้นแล้วหา Pedagogy ที่เหมาะสมกับ Concept แล้วจึงหา Technology ที่เหมาะสม ซึ่งโดยปกติ ครูที่สอนชีววิทยาจะไม่ได้นึกถึง Pedagogy ที่ใช้ว่าเหมาะสมกับมโนทัศน์ที่สอนหรือไม่ จะเลือกใช้ Pedagogy ตามความสะดวก ความเคยชิน หรือแบบแผนวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่วางไว้ ผลคือเมื่อเลือกใช้ Pedagogy ที่ไม่เหมาะสมทำให้ผู้เรียนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของ Concept ในการเลือก Technology จะต้องเลือก Technology ให้เหมาะสมกับ Pedagogy และ Concept จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถพัฒนากลยุทธ์การเรียนการสอนในบริบทที่เฉพาะเจาะจงได้อย่างเหมาะสม ถ้าเลือก Technology

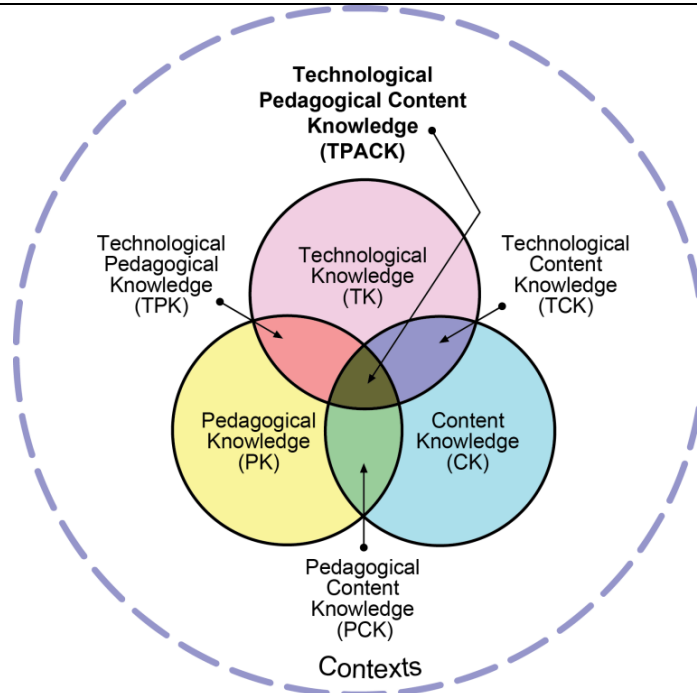

ไม่เหมาะสมกับ Pedagogy และ Concept อาจทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน หรือไม่ครอบคลุมความรู้ทั้งหมดใน Concept จากงานวิจัยนี้ทำให้เรารู้ว่า เมื่อบูรณาการทั้งสามด้านเข้าด้วยกันแล้ว จะทำให้ประสิทธิภาพประสิทธิผลในการจัดการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ในการกำหนด Pedagogy เพื่อให้หลากหลายและตอบสนองผู้เรียนที่มีลักษณะหลากหลาย ผู้วิจัยเลือก Pedagogy จากการแบ่งผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่ม โดยผู้เรียนกลุ่มแรกผู้วิจัยได้กำหนดให้ผู้เรียนเป็นแบบ ผู้เรียนที่สามารถสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) และกลุ่มที่ 2 ผู้วิจัยได้กำหนดให้เป็นผู้เรียนแบบพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เมื่อผู้วิจัยเลือก Pedagogy ที่เหมาะสมกับมโนทัศน์และผู้เรียนในแต่ละกลุ่มได้แล้ว ผู้วิจัยจึงทำการเลือก Technology ให้เหมาะสมกับ Concept และ Pedagogy เช่น Pedagogy แบบศูนย์การเรียนรู้เหมาะสมกับเนื้อหาที่สามารถแยกศึกษาเป็นประเด็นย่อยได้และสามารถนำประเด็นย่อยนั้นกลับมาอภิปรายร่วมกันและ Technology ที่เลือกใช้ก็ต้องเหมาะสมกับ Concept ด้วย เมื่อเลือกได้แล้วจึงสร้างเป็นสถานการณ์การสอนขึ้นมา ในการเขียนสถานการณ์การสอนนั้น ผู้วิจัยจะต้องเขียนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนการสอนทั้งหมดในคาบเรียน ใน Concept ที่สอนนี้ใช้ Pedagogy แบบใดโดยไม่ต้องระบุชื่อ Pedagogy แต่ต้องอธิบายให้เห็นถึงขั้นตอนของ Pedagogy นั้นให้ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของผู้ที่อ่านสถานการณ์การสอนในมุมมองของครูสอนเนื้อหาเดิมด้วยวิธีการสอนแบบเดิมเป็นระยะเวลาอันยาวนานอาจทำให้ครูผู้สอนรู้สึกเบื่อหน่ายและหมดไฟในการสอน การมีคลังของเส้นทาง TPACK ทางชีววิทยาทำให้ครูผู้สอนมีเส้นทางที่หลากหลายในการเลือกใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2. ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ 3 ด้าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นอาจารย์ระดับอุดมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านชีววิทยาจากสถาบันส่งเสริมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และศึกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์ในการสอนวิทยาศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งสิ้น 11 ท่าน ในการประเมินสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในชีววิทยา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) นำเสนอเพียงค่าความถี่ของข้อมูล (Frequency) บรรยายข้อมูลตามความถี่เป็นจำนวนและร้อยละ (Percentage) ไม่ได้นำเสนอในประเด็นค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนน้อย นั่นคือมีผู้เชี่ยวชาญเพียง 11 ท่าน และในงานวิจัยครั้งนี้ให้ความสำคัญกับประเด็นในการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมากกว่าค่าสถิติของข้อมูล

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ TPACK อันเป็นแนวคิดสำคัญในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยแนวคิด TPACK มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วนได้แก่ ความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge) ความรู้เกี่ยวกับวิธีสอน (Pedagogical Knowledge) ความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technological Knowledge) ที่เรียกรวมกันว่า TPACK (Technological Pedagogical and Content Knowledge) การสอนที่มีประสิทธิภาพ จะต้องอาศัยการบูรณาการทุกองค์ประกอบและนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี สรุปองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย “TPACK”

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย “TPACK” อธิบายได้ว่า

TPACK ประกอบไปด้วยความรู้ที่สำคัญ 3 แบบ คือ

1. ความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge: CK) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับสาระวิชาที่ครูรับผิดชอบในการสอนให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาต่างๆ เหล่านั้น ซึ่งครูจะต้องรู้และเข้าใจวิชาที่พวกเขาสอน ทั้งความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง มโนทัศน์ ทฤษฎีและกระบวนการในสาขาวิชานั้น

2. ความรู้ด้านการสอน (Pedagogical Knowledge: PK) หมายถึง ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการเรียนการสอนและการทำการสอนให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายการศึกษา รวมถึงกลยุทธ์และวิธีการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ความรู้นี้จะเกี่ยวข้องในทุกระดับของการเรียนรู้ของนักเรียน การจัดห้องเรียน การพัฒนาและนำแผนการสอนไปใช้ การประเมินผลนักเรียน ครูควรมีความรู้ด้านการสอนเชิงลึก เข้าใจวิธีการที่นักเรียนจะสร้างความรู้และได้มาซึ่งทักษะ พัฒนาศักยภาพสติปัญญาและมีแนวโน้มทางบวกต่อการเรียนรู้ ความรู้เรื่องการสอนจำเป็นที่จะต้องเข้าใจเรื่องการรู้คิด สังคม และทฤษฎีพัฒนาการของการเรียนรู้ และวิธีประยุกต์ใช้กับผู้เรียนในห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม

3. ความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technological Knowledge: TK) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี ทั้งแบบเดิมและสมัยใหม่ที่สามารถบูรณาการเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอน ครูจะต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยี เช่น หนังสือ ซอร์ส กระดาน และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น อินเทอร์เน็ต วิดีโอดิจิทัล เป็นความรู้เกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นในการดำเนินการเทคโนโลยีนั้นๆ ในกรณีของความรู้ดิจิทัลจะรวมความรู้เกี่ยวกับระบบการดำเนินการ คอมพิวเตอร์ การใช้ซอฟต์แวร์

ความรู้ด้านเนื้อหาบูรณาการการสอนและเทคโนโลยี Technological Pedagogical Content Knowledge: (TPACK) เป็นความรู้ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างเนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนการสอน และเทคโนโลยี โดยที่ครูผู้สอนต้องพยายามที่จะเข้าใจและสามารถจัดความสัมพันธ์ระหว่าง

PCK-TCK และ TPK ซึ่งเมื่อครูผู้สอนเข้าใจและสามารถจัดความสัมพันธ์ได้แล้วจะช่วยทำให้ครูผู้สอนสามารถพัฒนากลยุทธ์การเรียนการสอนในบริบทที่เฉพาะเจาะจงได้อย่างเหมาะสมซึ่งความสามารถนี้ขึ้นอยู่กับทักษะที่มีอยู่ของครูแต่ละคน การบูรณาการเทคโนโลยีในการเรียนการสอนตามเนื้อหาวิชานั้นจะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนต้องไวต่อการรับรู้ความสัมพันธ์เชิงพลวัตระหว่างองค์ประกอบความรู้ทั้งสามเรื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หรือการจัดอบรมภายในโรงเรียน สามารถดึงเส้นทาง TPACK ชีววิทยา ที่สร้างขึ้นไปใช้ในการจัดอบรม ซึ่งใน 1 Concept มีทั้งหมด 4 เส้นทางให้เลือกใช้ตามความเหมาะสม ความถนัด และบริบทของผู้ใช้ การนำคลังเส้นทาง TPACK ทางชีววิทยาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน สามารถเลือกหยิบเส้นทาง TPACK ชีววิทยา ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน โรงเรียน และความถนัดของครูผู้สอน เพราะ คลังเส้นทาง TPACK ชีววิทยา ที่ออกแบบมามีความหลากหลายสามารถตอบสนองผู้เรียนที่มีความสามารถในการเรียนรู้ที่หลากหลายด้วยเช่นกัน และหน่วยงานของรัฐหรือของภาคเอกชน สามารถดึงเทคนิคหรือกิจกรรมการเรียนรู้ในเส้นทาง TPACK ชีววิทยาที่สร้างขึ้น ไปใช้ในการจัดกิจกรรม สัมมนา หรือการอบรมของหน่วยงาน

1.2 หน่วยงานที่ผลิตสื่อการเรียนการสอนหรือพัฒนาแอปพลิเคชันทางการศึกษาสามารถนำคลังเส้นทาง TPACK ชีววิทยา ไปออกแบบสื่อการเรียนการสอน หรือพัฒนาแอปพลิเคชันที่ตอบสนองการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ได้

1.3 งานวิจัยนี้ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาฝึกอบรมครู ให้รู้จักสร้าง ออกแบบ แสวงหาเส้นทางการเรียนรู้ในวิชาที่ตนเองสอนได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำเส้นทาง TPACK ชีววิทยาที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และประเมินเส้นทาง TPACK ชีววิทยาหลังจากนำเส้นทางไปทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเส้นทาง TPACK ชีววิทยาว่าหลังจากนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนครบทุกเส้นทางแล้ว เส้นทาง TPACK ชีววิทยาเส้นทางใดเกิดประสิทธิภาพสูงสุดแก่ผู้เรียน

2.2 ในการกำหนด Pedagogy ควรเลือกทฤษฎีการเรียนรู้มารองรับในการแบ่งกลุ่มผู้เรียนเพิ่มเติม เพราะ Pedagogy แต่ละรูปแบบก็เหมาะสมกับผู้เรียนที่แตกต่างกันและเพื่อให้เส้นทาง TPACK ชีววิทยาที่สร้างขึ้น มีความหลากหลายครอบคลุมผู้เรียนทุกรูปแบบ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กองนโยบายและแผนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2549). **เอกสารชุดแนวทางพัฒนาและรับรองคุณภาพการศึกษาเอกชน เล่มที่ 1 ฉบับผู้แทน สช.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- จันทวรรณ ปิยะวัฒน์. (2555). การวิจัยเชิงสำรวจอุปสรรคที่มีผลต่อความตั้งใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางออนไลน์ของผู้ใช้งานในชุมชนออนไลน์. **วารสารวิทยาการจัดการ**. 30 (1). 91.
- ชัยณรงค์ แก้วสุก. (2550). ผลของการเรียนการสอนชีววิทยา โดยใช้รูปแบบ ED3U ร่วมกับคอมพิวเตอร์สถานการณ์จำลองที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพมหานคร: เลิฟแอนด์เลิฟเพรส.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). **รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถของเด็กในการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียนและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อลิศรา ชูชาติ. (2549). **นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ISTE. (2008). The degree of Implementing ISTE Standards in Technical Education. **The Turkish Online Journal of Education Technology**. 16(2). 21-31.
- Liao and Hao. (2008). **A Case Study on how Teaching in a One-to-One Setting with the iPad is aligned with the TPACK Framework**. Doctor of Philosophy degree in curriculum and Instruction. The University of Toledo.
- Mishra and Koehler. (2006). Tracing the development of teacher knowledge in a design seminar: Integrating content, pedagogy and technology. **Computer & Education**. 49. 740-762.
- OECD. (2015). **OECD indicators Education at a Glance 2010**. From <https://www.voced.edu.au> Retrieved May 24, 2019.

รูปแบบโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน*

MODEL OF DHAMMATIPPATAI SCHOOL OF PRIMARY SCHOOLS UNDER THE
OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

¹ทศพร น้อยสุขะ Thodsaporn Noysukka, ²บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart,
³พีรวัฒน์ ชัยสุข Peravat Chaisuk

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: surachaihongtrakool@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นงานวิจัยแบบผสานวิธีด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 327 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบ ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และ ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบ ด้วยสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูป/คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ คือ สภาพแวดล้อม นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ หลักการ วัตถุประสงค์ ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ได้แก่ ระบบงาน คือ องค์ประกอบของประชาธิปไตย 3 ด้าน กิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ คือ โครงสร้าง การตัดสินใจ และ แนวทางการประเมิน รายงานผลตามแผน โครงการ กิจกรรมที่มอบหมายให้ดำเนินการ จัดกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ฝึกปฏิบัติประชาธิปไตย ในโรงเรียน ประยุกต์ใช้และขยายผลประชาธิปไตยในชุมชน กิจกรรมที่เป็นนวัตกรรม และส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ โดยบูรณาการหลักสาราณียธรรม 6 ตามองค์ความรู้ “CAES Model” โรงเรียนธรรมาธิปไตย

คำสำคัญ: รูปแบบ, โรงเรียนธรรมาธิปไตย, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

This research paper aims to propose a model of Dhammatippatai School of Primary Schools Under the Office of the Basic Education Commission. Mixed methods research was designed and combined methods with quantitative research and qualitative research. There are 3 research steps which are: Step 1: Study at Dhammatippatai School of primary school Under the Office of the Basic Education Commission. A questionnaire from 327 subjects was used to analyze data by statistical data such as frequency, percentage, mean, and standard deviation, Step 2: The model was developed by interviewing 10 key informants. Data was analyzed by content analysis, and Step 3: propose the model with a discussion group of 10 experts / person, data was analyzed by content analyzing. The model of Dhammatippatai School of primary schools under the Office of the Basic Education Commission consisted of 4 parts; Part 1 is the leading consisting of environment, policy, vision, mission, principle, and objective. Part 2 is the model consisting of the work system, three elements of democracy, learning activities and management process in democratic development in school. Part 3 is the implementation process consisting of structures, decision making, assessment guidelines report according to the plan, project, activities assigned to perform, learning process in learning groups, democratic practice in schools, application and expansion the results of democracy in the community, and innovative activities. Part 4 is conditions for success integrated with the 6 principles of Saraniyadhamma according to the “CAES Model”.

Keywords: Model, Dhammatippatai School, Primary Schools

บทนำ

ประเทศไทยเริ่มมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 นับเป็นเวลากว่า 87 ปีมาแล้ว ดังเห็นได้จากรัฐธรรมนูญหลายฉบับได้บัญญัติแนวนโยบายด้านการส่งเสริมและให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2551) แต่ทว่าในขณะที่ผลการศึกษา (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (วปส.), 2556) พบว่า ประชาธิปไตยที่ได้สร้างกันมาเริ่มถูกตั้งคำถามมามากมายว่า สิ่งที่ได้รับการปลูกฝังหรือพัฒนามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 นั้นเป็นแนวทางที่ถูกต้องจริงหรือไม่ เพราะสิ่งที่ตามมามากมายนั้นคือความขัดแย้งเป็นทวีคูณมากยิ่งขึ้น ทั้งที่กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกตั้งที่นับวันจะได้รับความสนใจจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากยิ่งขึ้น โดยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2562 ที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเข้าคูหาเพื่อลงคะแนนเสียงเกินครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิออกเสียงทั่วประเทศ คิดเป็น ร้อยละ 74.69 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2563) ของผู้มีสิทธิออกเสียงทั้งหมดซึ่งถือว่าประชาชนมีความสนใจและตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น

สถานศึกษาเป็นสถาบันหลักในด้านการพัฒนาประชาธิปไตยไปสู่ครรลองที่ดีตามที่สังคมพึงปรารถนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนจึงมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำวิถีประชาธิปไตยมากล่อมเกลာในสถานศึกษา (สิทธิ โพธิ์แทน, 2554) โดยเริ่มตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานภายใต้หลัก 3 หลัก คือ 1) การระบอบธรรม คือ การเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ในทุกโอกาสปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม 2) ปัญญาธรรม คือ การส่งเสริมให้นักเรียนไม่ถือตนเป็นใหญ่ รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับและปฏิบัติตามมติของเสียงข้างมากใช้เหตุผลในการรับฟังคนอื่น และ 3) สามัคคีธรรม คือ การร่วมมือกันในการเรียนรู้หรือการทำงาน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ได้แก่ การวางแผนการทำงาน การทำงานด้วยความตั้งใจและรับผิดชอบต่องาน ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน รู้จักการประนีประนอมการแบ่งปันกันและกัน การประสานงานกันเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกของนักเรียนให้ยึดมั่นในวิถีประชาธิปไตย รู้จักรับฟัง รวมทั้งเคารพสิทธิของผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ.2553 มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดังนั้น การส่งเสริมแนวความคิดประชาธิปไตยที่ถูกต้องนั้นจะต้องเริ่มมาจากการตั้งแต่วัยเด็กและโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งในการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยที่ดีต่อเยาวชนของชาติซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเติบโตของระบอบประชาธิปไตย โดยยึดหลักความมีเหตุผลยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากผู้อื่น (ราชกิจจานุเบกษา, 2553)

การเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการเมืองที่ได้รับการยอมรับว่ามีจุดบกพร่องน้อยกว่าการเมืองระบอบอื่น เพราะเป็นการเมืองที่อยู่บนพื้นฐานการเคารพในสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ปัญหาต่างๆ ในสังคมจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขด้วยการมีส่วนร่วมของคนทุกภาคส่วน เหตุนี้ การพัฒนาให้คนในสังคมปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จและยั่งยืนต้องอาศัยกระบวนการอบรมกล่อมเกลาทักษะทางสังคม (Socialization) ที่ยาวนานและมีความต่อเนื่องที่สำคัญที่สุดคือต้องเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็กและเยาวชน กระบวนการจัดการเรียนรู้ คือ ต้องทำ

ให้เกิดผล ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) มีความรู้ที่ถูกต้องในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) มีเจตคติที่ดีต่อองค์ประกอบต่างๆ ของการเมืองในระบบประชาธิปไตย 3) มีทักษะในการปฏิบัติตนและอยู่ร่วมกับผู้อื่นตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย การจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ครูจึงต้องใช้หลักประชาธิปไตยที่จะต้องจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดการปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตประชาธิปไตย โดยครูเป็นต้นแบบของการปฏิบัติวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างความมีส่วนร่วมของครู นักเรียน และชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ โดยมีแกนนำชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรการเรียนเพื่อให้เกิดการศึกษาที่เข้าถึงวิถีของชุมชน เพราะโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน นักเรียน คือ ลูกหลานของชุมชนที่ต้องใช้ชีวิตในชุมชน (สมหมาย จันทรเรือง, 2563)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการนำหลักธรรมาธิปไตยในพุทธศาสนามานบูรณาการร่วมกับหลักประชาธิปไตยในการเรียนการสอนให้กับนักเรียนในโรงเรียนเพื่อเป็นการปลูกฝังหลักธรรมาธิปไตยให้นักเรียนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และสามารถสร้างเด็กและเยาวชนให้เกิดการเรียนรู้หลักธรรมาธิปไตยเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรมในสังคมไทยอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอรูปแบบโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีแหล่งข้อมูลเป็นหนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website มีเครื่องมือเป็นแบบศึกษาเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์เนื้อหา

2. ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แจกกลุ่มตัวอย่างการวิจัยที่เป็นผู้บริหารและครู จำนวน 327 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan (อ้างใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2552) มีเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. วิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับรูปแบบโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้การวิเคราะห์เอกสารที่เป็นหนังสือ ตำรา บทความ วารสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบการศึกษาเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน 2) สำเร็จการศึกษาปริญญาโท มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. การยกร่างรูปแบบโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีแหล่งข้อมูลเป็นเอกสารวัตถุประสงค์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรมาธิปไตยทางพระพุทธศาสนา มีเครื่องมือเป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ส่วน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

1. สภาพแวดล้อม (Environment) สภาพทั่วไปที่มีผลต่อการนำเอารูปแบบไปใช้ คือ สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกต้องเอื้ออำนวย เช่น หลักสูตร นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงเรียนประถมศึกษา เป็นต้น

2. หลักการ (Principle) แนวคิดพื้นฐานและเงื่อนไขการนำไปใช้ เงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น โดยได้แก่ หลักการของประชาธิปไตย ดังนี้

1. อำนาจอธิปไตยเป็นของทุกคน (popular sovereignty) ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย คือระบบที่ทุกคนมีอำนาจอธิปไตย มีการเลือกตั้งเพื่อคัดเลือกคนที่เหมาะสมในการบริหารจัดการสถานศึกษา

2. สิทธิเสรีภาพ (right and freedom) เป็นหัวใจสำคัญของระบอบการปกครอง แบบประชาธิปไตยสิทธิดังกล่าวต้องกำหนดในรัฐธรรมนูญและการบังคับกฎหมาย กฎระเบียบของสถานศึกษา

3. ความเสมอภาค (equality) ความเสมอภาคภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยถือว่าทุกคนเสมอภาคเท่ากันหมด หนึ่งคนมีสิทธิลงคะแนนเสียงได้หนึ่งเสียง (one man one vote) ความเสมอภาคดังกล่าวนี้หมายถึงความเสมอภาคทางการเมืองและ ความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย (equality before the law)

4. หลักนิติธรรม (the rule of law) การใช้กฎหมายในการบริหารสถานศึกษา

5. ค่านิยมและจิตวิญญาณความเป็นประชาธิปไตย (the democratic ethos) ค่านิยมที่ได้รับการอบรมตั้งแต่ครอบครัว สถาบันการศึกษาและทางสังคมให้มี ความเชื่อละศีลธรรมในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีพฤติกรรมที่เป็นประชาธิปไตย

6. ความอดทนอดกลั้น (tolerance) ความใจกว้าง (open mindedness) และความมีน้ำใจนักกีฬา (sporting spirit)

7. ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยคือกรรมวิธี (means) เพื่อเป้าหมายทางการบริหาร แต่ขณะเดียวกันระบอบประชาธิปไตยก็เป็นเป้าหมายอันสูงส่ง

8. ผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงโดยตระหนักว่าตนเองต้องบริหารเพื่อให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองเกิดประโยชน์สูงสุด

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ

1. ระบบงาน (System) การทำงานร่วมกันของระบบเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้ ได้แก่ องค์ประกอบของประชาธิปไตย 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านหลักสูตรสถานศึกษาที่ส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย ได้แก่ 1) ผู้เรียนปฏิบัติตามสิทธิของตนเองและเคารพสิทธิของผู้อื่นในการเล่นเป็นกลุ่ม 2) ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของประชาธิปไตยและมีพฤติกรรม ของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย 3) ผู้เรียนให้ความร่วมมือกับผู้อื่นด้วยความเต็มใจจนงานประสบความสำเร็จ 4) จัดการเรียนการสอนตามเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) การปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยให้กับนักเรียนเคารพกฎกติกา เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น เคารพความคิดเห็น ยอมรับฟังความเห็นต่าง อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและสร้างสรรค์ 6) ประยุกต์นำหลักธรรมมาใช้กับประชาธิปไตยตามหลักสูตรอย่างเหมาะสมกับวัยและระดับการศึกษา เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

2. ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ได้แก่ 1) ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นกระบวนการกลุ่ม และการปฏิบัติจริง 2) ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการรวบรวมประเมินผลกิจกรรมสรุปและรายงาน 3) มีการจัดกิจกรรมทำความสะอาดอาคารสถานที่และบทบาทของโรงเรียนในการสร้างเสริมประชาธิปไตยในชุมชน 4) จัดกิจกรรมเพื่อการรู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โรงเรียนมีโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ได้ดำเนินการเพื่อสนับสนุน 5) จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน กิจกรรมประชาธิปไตยลงสู่ชุมชน การส่งเสริมกิจกรรมสร้างสำนึกความรักชาติ นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา

3. ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ได้แก่ 1) นักเรียนมีอิสระในการแสดงออกทางด้านความคิดและการกระทำ 2) ห้องเรียนตลอดถึงบริเวณโรงเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย 3) ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมประชาธิปไตยของโรงเรียน 4) จัดบริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบห้องเรียน ห้องประกอบ ครุภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่คำนึงถึงความสะดวก สดชื่น ร่มรื่น สวยงาม 5) จัดสภาพแวดล้อมด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมเสริมทางการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน 6) ส่งเสริมความสัมพันธ์ สร้างเครือข่าย ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงาน 7) ครูปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตยเป็นตัวอย่าง แบบอย่างให้กับนักเรียน โรงเรียนจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน

2. กระบวนการจัดการ (Management Process) วิธีการดำเนินงานกิจกรรม และอื่นๆ ที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่ การดำเนินการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน กำหนดการดำเนินการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน เน้นกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการที่เกิดจากการร่วมคิดของผู้ร่วมดำเนินการ โดยมีการดำเนินกิจกรรมดังนี้ 1) จัดการศึกษาตามหลักสูตร ให้สนองตอบมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจในภาคทฤษฎีเกี่ยวกับประชาธิปไตย ความรับผิดชอบต่อสังคม ความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมและจิตสำนึกประชาธิปไตย โดยมีสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นแกนส่งเสริมให้บูรณาการการเรียนรู้ไปยังกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นตามความเหมาะสม 2) จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อปลูกฝังสร้างเสริมพฤติกรรม และคุณลักษณะที่เป็นประชาธิปไตย คือ มีปณิธาน ค่านิยม และสามัคคีธรรมอย่างเหมาะสมกับวัยและระดับการศึกษา สอนและฝึกหัดให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม และการรับฟังความคิดเห็นและเหตุผลของผู้อื่น โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสนใจ กิจกรรมชมรม กิจกรรมกลุ่มสี และกิจกรรมที่ต้องทำงานร่วมกัน 3) จัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี เกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีการฝึกปฏิบัติการเลือกตั้งในโรงเรียนในระดับต่างๆ 4) จัดกิจกรรมเพื่อการรู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ การเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์โดยจัดกิจกรรมเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับชุมชน 5) จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และประเทศชาติโดยมีกิจกรรมรองรับ

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้

1. โครงสร้าง (Structure) ความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันขององค์ประกอบต่างๆ ที่จะช่วยทำให้รูปแบบสามารถใช้ได้ผล

2. การตัดสินใจ (Decision Making) กระบวนการเลือกทางให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของรูปแบบ โดยการบริหารสถานศึกษาควรจะเป็นไปตามนโยบายและแบบแผนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดแต่ให้ปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษา

3. แนวทางการประเมิน การกำหนดแนวทางและเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่ารูปแบบทำหน้าที่ตามที่ออกแบบไว้มากน้อยเพียงใด การดำเนินงานพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน สามารถดำเนินการเป็นผลสำเร็จได้อย่างชัดเจน

ส่วนที่ 4 เงื่อนไขความสำเร็จ

บริบทของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น หลักสูตร วิทยุทัศน์ นโยบาย กิจกรรม ตลอดจนการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย บูรณาการกับสารานุกรม 6 ได้แก่ 1) เมตตากายกรรม บูรณาการหลักสูตรแกนกลางการศึกษา มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ผู้เรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย 2) เมตตาจริกรรม มีเจตคติที่ดีต่อกัน แนะนำเด็กเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพต่อกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง การพูดจาสุภาพถูกกาลเทศะ พูดด้วยเมตตา การแสดงความเคารพต่อสถานที่ร่วมกัน 3) เมตตาโมกกรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย มีปัญญาพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ มีความหวังดีต่อกัน ปราศจากอคติต่อกัน ไม่เบียดเบียนกัน ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรโรงเรียนการใช้เหตุผล 4) สาธารณโภคี ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ โอ้อวดอารี เพื่อแผ่ แบ่งปันในทุกกิจกรรม แบ่งกันใช้สถานที่อย่างเท่าเทียมยุติธรรม 5) สีสงามัญญา มีความประพฤติสุจริตดีงาม ปฏิบัติถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบวินัยของ

สังคม ประพฤติสุจริตไว้ใจกันรักษาสภาพแวดล้อม 6) ทิฐิสามัญญตา มีความเห็นชอบร่วมกัน มีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ ยึดถือในหลักการอุดมคติร่วมกัน มีความเห็นถูกต้องร่วมกันในการดูแล โดยสรุปรูปแบบโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

รูปแบบโรงเรียนธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อม ได้แก่ หลักสูตร นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงเรียนประถมศึกษา 2) หลักการประชาธิปไตย 12 ข้อ 3) วัตถุประสงค์ 4 ข้อ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของวันชัย หวังสวาสดิ์ (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยองค์ประกอบที่ 1 การบริหารแบบมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 2 หลักสูตรสถานศึกษาที่ส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย องค์ประกอบที่ 3 การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างวิถีประชาธิปไตยในสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 4 การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยองค์ประกอบหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อน

ส่วนที่ 2 ตัวแบบ ประกอบด้วย 1) ระบบงาน ได้แก่ 1) องค์ประกอบของประชาธิปไตย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรสถานศึกษาที่ส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย คือ หลักสูตรพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตยด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ได้แก่ 1) กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยและค่านิยมหลัก 12 ประการ 3) กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่องเล่าชาวสภา ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย สอดคล้องกับงานวิจัยของสมนึก ปัญญาสิงห์ (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองกับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน: กรณีศึกษา ตำบลนาชุมแสง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ต้องสร้างความต่อเนื่องในการพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง เช่น การสร้างผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ การพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง ประชาธิปไตยชุมชนและบทบาทของสภาองค์กรชุมชนตำบลร่วมกับประชาชนในตำบลโดยอาศัยการดำเนินกิจกรรมการเมืองภาคพลเมืองและกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนแบบประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง รวมทั้งการสนับสนุนการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลอย่างต่อเนื่องหรือเป็นระยะจากองค์กรภายนอกชุมชน เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน กองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง และองค์กรภาครัฐในพื้นที่

ส่วนที่ 3 ขั้นตอนการนำไปใช้ ประกอบด้วย 1) โครงสร้าง) 2) การตัดสินใจ และ 3) แนวทางการประเมิน รายงานผลตามแผน/โครงการ/กิจกรรมที่มอบหมายให้ดำเนินการ จัดกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ฝึกปฏิบัติประชาธิปไตยในโรงเรียน ประยุกต์ใช้และขยายผลประชาธิปไตยในชุมชนโดยมีกิจกรรมที่เป็นนวัตกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร ชัยฤกษ์ (2552) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบของกิจกรรม ได้แก่ การจัดตั้งชุมนุมในโรงเรียน การแสดงละคร การอบรมเรื่องประชาธิปไตย การนำเสนอบทความหน้าเสาธง กิจกรรมเสียงตามสายในโรงเรียนและการแข่งขันตอบปัญหาประชาธิปไตยนอกจากนี้

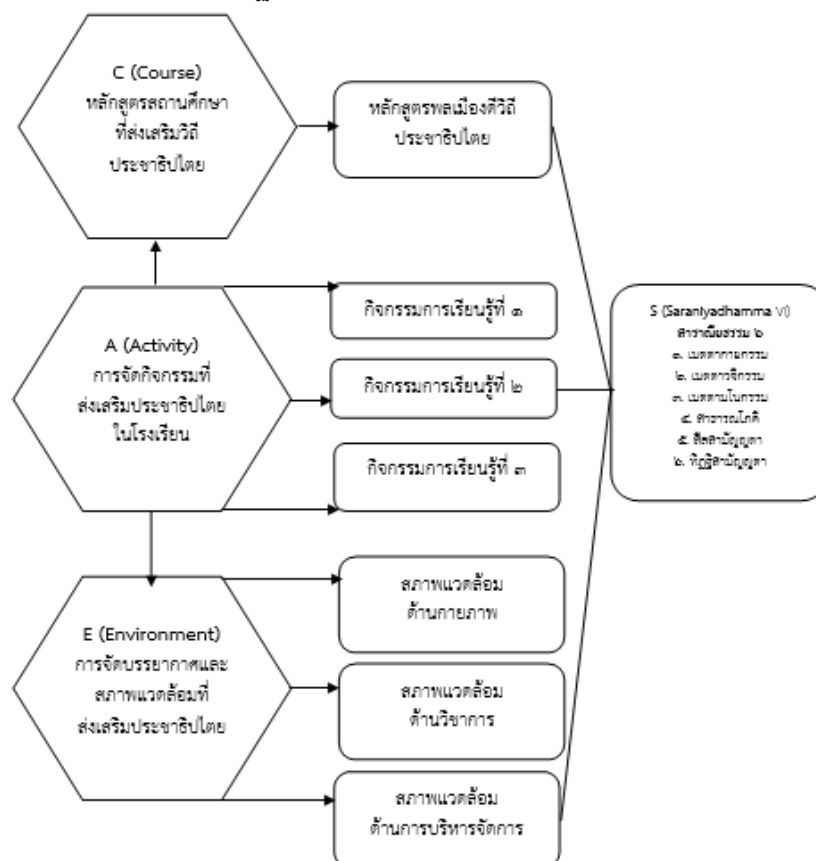

ผู้วิจัยได้ทดลองศึกษาเชิงปริมาณจากตัวแทนเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการเสริมสร้างประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลในจังหวัดกระบี่ พบว่า เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น จากก่อนเข้าร่วมกิจกรรม แสดงให้เห็นว่า การดำเนินกิจกรรมของโครงการดังกล่าวมีส่วนทำให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น

ส่วนที่ 4 เจาะลึกความสำเร็จ ขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น หลักสูตร วัสดุทัศน นโยบาย กิจกรรม ตลอดจน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของวันชัย หวังสวาสด์ (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการดำเนินการได้โดยผ่านกระบวนการ 3 ขั้นตอนคือ การวางแผน การสั่งการและการควบคุม และเมื่อทั้ง 4 องค์ประกอบดำเนินการได้ครบตามรูปแบบดังกล่าวจะทำให้รูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบโรงเรียนธรรมาภิบาลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ “CAES” ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย CAES

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย “CAES” อธิบายได้ดังนี้

C = Course หลักสูตรสถานศึกษาที่ส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย คือ หลักสูตรพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย

A = Activity การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน คือ กิจกรรมการเรียนรู้ใน 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยและค่านิยมหลัก 12 ประการ 3) กิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่องเล่าชาวสภา

E = Environment การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย คือ 1) สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ได้แก่ การจัดบริเวณโรงเรียน อาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องประกอบ ครุภัณฑ์ และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่คำนึงถึงความสะดวก สดชื่น ร่มรื่น สวยงาม มีชีวิตชีวา มีความสร้างสรรค์ สะดวกสบายต่อการใช้ มีความปลอดภัย คุ่มค่า และเกิดประโยชน์ 2) สภาพแวดล้อมด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมเสริมทางด้านการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน การสนับสนุนทางวิชาการต่างๆ และการจัดป้ายนิเทศประชาธิปไตยในโรงเรียน 3) บรรยากาศด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน การส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงาน การสร้างเครือข่ายประชาธิปไตยในโรงเรียนกับโรงเรียนต่างๆ การใช้เหตุผลการบูรณาการการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ การอภิปรายข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้เรียนโดยมีครูเป็นผู้แนะนำและให้คำปรึกษา การส่งเสริมให้มีการโต้วาทีภายในโรงเรียน การจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ประชาธิปไตยภายในโรงเรียน และการจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภายในโรงเรียน

S = Saraniyadhamma VI สารานิยธรรม 6 การบูรณาการหลักสูตรแกนกลางมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ผู้เรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม ประกอบอาชีพสุจริต มีเจตคติที่ดีต่อกัน 1) เมตตากายกรรม แนะนำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย 2) เมตตาวจีกรรม มีเจตคติที่ดีต่อกัน 3) เมตตาเมโนกรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย 4) สาธารณโภคี ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย 5) สีสสามัญญตา มีความประพฤติสุจริตดีงาม ปฏิบัติถูกต้องตามระเบียบวินัย 6) ทิฏฐิสามัญญตา หมายถึง มีความเห็นชอบร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมมีการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อปลูกฝังเยาวชน ของชาติให้มีคุณภาพระเบียบวินัยความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์และ เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.2 สถานศึกษา ควรส่งเสริมห้องเรียนห้องปฏิบัติการเอื้อต่อการส่งเสริมประชาธิปไตย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษากระบวนการส่งเสริมธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ควรศึกษานวัตกรรมส่งเสริมธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 ควรศึกษากลยุทธ์การสร้างธรรมาธิปไตยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2552). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: ปิสิกเนสอาร์แอนด์ดี.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก. แหล่งที่มา <http://www.kormor.obec.go.th> สืบค้นเมื่อ 20 พ.ย. 2563.
- ลิขิต อีร์เควิน. (2554). หลักการประชาธิปไตย 12 ประการที่นักการเมืองต้องเข้าใจและยึดถือ. แหล่งที่มา <https://mgronline.com/daily/detail/9490000055325> สืบค้นเมื่อ 20 พ.ย. 2563.
- วันชัย หวังสวาสดิ์. (2559). รูปแบบการบริหารประชาธิปไตยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2556). สุขภาพคนไทย: ปฏิรูปประเทศไทยปฏิรูปโครงสร้างอำนาจ เพิ่มพลังพลเมือง. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมนึก ปัญญาสิงห์. (2558). การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองกับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน: กรณีศึกษา ตำบลนาชุมแสง อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมหมาย จันทรเรือง. (2563). โรงเรียนประชาธิปไตย. แหล่งที่มา https://www.matichon.co.th/columnists/news_366282 สืบค้นเมื่อ 20 พ.ย. 2563.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2551). คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตย สำหรับครู-อาจารย์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2563). ข่าวประกาศสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. แหล่งที่มา <https://www.ect.go.th>. สืบค้นเมื่อ 20 พ.ย. 2563.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). แนวทางการนำมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางดำเนินงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : ครูสภา.
- สิทธิ์ โพธิ์แท่น. (2554). แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ : สำนักงานรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สุภาพร ชัยฤกษ์. (2552). การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย : ศึกษาผลการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างประชาธิปไตยและธรรมาภิบาล. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้แผนผังมโนทัศน์
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT IN READING COMPREHENSION
OF GRADE EIGHT STUDENTS USING CONCEPT MAPPING

¹กิตติพงษ์ สมณัส Kittiphong Sommanut, ²เตชาเมธ เพียรชนะ Techameth Pianchana

^{1,2}วิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต Suryadhep Teachers College, Rangsit University, Thailand

Corresponding Author E-mail: sommanut.ktp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้แผนผังมโนทัศน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ ก่อนเรียนและหลังเรียน และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 16 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ประเภท คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของงานวิจัย โดยความมุ่งหมายของการวิจัยข้อแรกใช้การทดสอบค่า t แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (t – test for dependent Samples) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อที่สองใช้การหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) ความพึงพอใจในการเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, แผนผังมโนทัศน์, การอ่านเพื่อความเข้าใจ

Abstract

The objectives of the research article, the development of learning achievement in reading comprehension of the grade eight students using Concept Mapping, were to compare the development of reading comprehension achievement of the grade eight students before and after using Concept Mapping; and to study the satisfaction of the grade eight students taught by Concept Mapping. The sample selected was 16 grade eight students from a classroom, collected using Cluster Random Sampling. The research instruments used consisted of 1) a lesson plan using Concept Mapping, 2) a learning achievement test and 3) a questionnaire on the student satisfaction towards the learning management. The data were analyzed using data analysis for the purpose of the research. According to the first objective, t-test for dependent samples was used while mean and standard deviation were used for finding the results of the second objective. The results revealed that the learning achievement of the grade eight students after learning through Concept Mapping was higher than the learning achievement prior to learning through Concept Mapping with statistical significance at the .05 level. Moreover, the results showed that the grade eight students were satisfied with learning through Concept Mapping at high level

Keywords: Learning Achievement, Concept Mapping, Reading Comprehension

บทนำ

ภาษาอังกฤษนับว่ามีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งในชีวิตปัจจุบัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารในสังคมยุคไร้พรมแดน การแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสาร การศึกษา การประกอบอาชีพ และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตของชุมชนโลก การเรียนรู้ภาษาอังกฤษจะช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมนำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกันของประชาคมในชุมชนที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติและศาสนา นอกจากนี้ การเรียนภาษาอังกฤษยังช่วยพัฒนาให้นักเรียนได้ตระหนักและเข้าใจถึงความแตกต่างทางด้านขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ประเพณี ความคิด สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครองของประเทศต่างๆ มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศและใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้ รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ได้ง่ายและกว้างขึ้น มีวิสัยทัศน์ในการดำรงชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ปัจจุบันประเทศกลุ่มสมาชิกอาเซียนได้ทำบันทึกข้อตกลงเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันให้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสาร (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2558) ดังนั้นประเทศไทยจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ประกอบกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศยังได้ให้ความสำคัญกับภาษาต่างประเทศ โดยมุ่งหวังว่า เมื่อนักเรียนเรียนจบหลักสูตรแล้ว นักเรียนจะสามารถใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลกและ

สามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปสู่สังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยได้กำหนดสาระหลักที่จำเป็นสำหรับนักเรียนทุกคนซึ่งประกอบด้วย 4 สาระ ดังนี้คือ สาระภาษาเพื่อการสื่อสาร สาระภาษาและวัฒนธรรม สาระภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และสาระภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนโลก โดยกำหนดให้เมื่อจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว นักเรียนต้องมีทักษะที่ดีในการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษาต่างประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การพัฒนาความสามารถทางด้านภาษาของประเทศไทยได้มีการปรับปรุงหลักสูตรและสร้างมาตรฐานให้นักครูได้มีปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่กลับพบว่า การเรียนการสอนภาษาอังกฤษยังคงมีปัญหาอยู่และนักเรียนไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง (บุบผา อยู่ทรัพย์, 2555) อันเนื่องมาจากการที่นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน การเรียนการสอนที่ครูเน้นเนื้อหาสาระมากเกินไป เป็นการท่องเพื่อนำไปสอบ นักเรียนส่วนใหญ่จึงมุ่งเน้นในการท่องจำความรู้จากเอกสารตำราที่ครูผู้สอนจัดหาให้เท่านั้น ส่งผลให้ขาดการพัฒนาทางด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลและขาดการสร้างความคิดรวบยอดของเนื้อหาที่เรียนทำให้ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม (ยุสนีย์ โสมทัศน์, 2561)

การพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ ควรจะมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับการทำงานของสมองของผู้เรียนที่มีการนำเสนอข้อมูลต่างๆ นำมาเชื่อมโยงเป็นเหตุเป็นผลในรูปแบบของความคิดรวบยอด (concept) และบันทึกไว้เป็นความจำระยะยาว (long term memory) เพราะเมื่อสมองของผู้เรียนถูกจัดระเบียบข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบในรูปแบบของความคิดรวบยอดแล้ว เมื่อมีข้อมูลชุดใหม่ที่เกิดจากการเรียนรู้ก็จะสามารถจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูล สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ (transfer of learning) เข้ากับความคิดรวบยอดเดิมที่มีอยู่แล้วได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ทำให้สามารถต่อยอดความรู้ ประสบการณ์ และนำความรู้ที่ได้มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ (วรรณรัตน์ ศรีกนก, รวีวรรณ อินจัย และจิราภา ศรีรัตน์, 2561) ดังนั้น รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พบว่าจะสามารถช่วยพัฒนาความคิดรวบยอดได้ คือ การใช้แผนผังมโนทัศน์ (Mind Mapping) ในการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาพบว่า แผนผังมโนทัศน์ (Mind-Mapping) เป็นรูปแบบวิธีสอนที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างทุกส่วนของความคิดรวบยอดหลักและความคิดรวบยอดรองลงไปหรือเป็นความสัมพันธ์ของเนื้อเรื่องที่มีการโยงความสัมพันธ์เข้าด้วยกัน ซึ่งทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจข้อมูลและเพิ่มความคงทนในการเรียนรู้ช่วยพัฒนาความคิดแบบวิจารณ์ญาณ เพิ่มการมีเหตุผลช่วยพัฒนาในด้านการจำอีกด้วย (สุวิทย์ มูลคำ, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับวิไลพร ธนสุวรรณ (2553) ที่กล่าวว่า การสร้างแผนผังมโนทัศน์จะทำให้ให้นักเรียนเข้าใจและมองเห็นความสัมพันธ์เกิดความเชื่อมโยงความคิดลำดับความสำคัญของเนื้อหาที่จะเขียน ซึ่งลักษณะของแผนผังความคิดจะมีการใช้ ภาพ คำ สัญลักษณ์ และสีจะช่วยให้เด็กเรียนจำได้ง่าย และสอดคล้องกับระดับการคิดขั้นที่สองด้านความเข้าใจข้อมูลของ Bloom ที่อาจใช้แผนที่รูปแบบต่างๆ ที่จะช่วยให้เห็นภาพรวมทั้งหมด เห็นความสำคัญของความคิดรวบยอดต่างๆ ซึ่งทำให้เกิดความคิดยืดหยุ่นและเห็นภาพข้อเท็จจริงชัดเจนสามารถเก็บไว้ในหน่วยความจำได้ง่าย นอกจากนี้ วิไลพร ธนสุวรรณ (2553) ยังได้ศึกษาการพัฒนาผังมโนทัศน์สัมพันธ์เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ประกอบกับการศึกษาวิจัยของณรงค์ รัตนบุตร (2558) ที่ได้ศึกษาผลของการใช้แผนผังความคิด (Concept Mapping) ในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและความคงทนในการเรียนรู้ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชีพพิริญา บุรินทร์ (2551) ที่ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรม

การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แผนผังความคิด พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แผนผังความคิด (Concept Mapping) ด้วยรูปแบบการสอนอ่านสามารถพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างต่อเนื่องส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ (Concept Mapping) มีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาความคิดรวบยอดของนักเรียนให้สามารถพัฒนาทักษะการอ่าน การฟัง การพูด และการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนได้ โดยเฉพาะทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ ซึ่งจะทำให้ นักเรียนสามารถจับประเด็นสำคัญมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ เพราะช่วยกระตุ้นและพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้และมีความเข้าใจในการอ่านมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะอื่นๆ ได้ เช่น การฟัง การพูด การเขียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำใช้แผนผังมโนทัศน์ (Concept Mapping) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ ก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 4 ห้องเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 90 คน และมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 16 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

- 2.1 แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (รายวิชาภาษาอังกฤษ) หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง Reading Comprehension ของระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ จำนวน 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 8 ชั่วโมง

- 2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน Reading Comprehension แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวนฉบับละ 30 ข้อ แบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 มีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป และมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.80

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดย แบบสอบถามความพึงพอใจจำแนกออกเป็น 3 ด้านๆ ละ 5 ข้อ รวมทั้งสิ้น 15 ข้อ ประกอบด้วย 1) ด้านครูผู้สอน 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.90

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ดังนี้ 1) ปฐมนิเทศนักเรียน ชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ 2) ให้นักเรียนกลุ่มทดลองทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน เรื่อง Reading Comprehension 3) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ จำนวน 4 แผน ที่สร้างขึ้นมามีดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับกลุ่มทดลอง โดยใช้เวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งสิ้น 4 สัปดาห์ 4) เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้นักเรียนกลุ่มทดลองทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทำแบบสอบถามความพึงพอใจ 5) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลของการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

4.1 วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินการพัฒนาความคิดรวบยอดและแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

4.2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการโดยใช้แผนผังมโนทัศน์ โดยใช้ค่าทดสอบสถิติที่ ($t - test dependent$) ที่ระดับนัยสำคัญ .05

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ ก่อนและหลังเรียน

การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยค่าทดสอบสถิติ $t (t - test for dependent Samples)$ (ที่ระดับนัยสำคัญ .05) ดังที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ด้วยค่าทดสอบสถิติ t (ที่ระดับนัยสำคัญ .05)

รายการประเมิน	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความรู้ความจำ	1.13	0.72	0.88	0.62	1.17	0.13
2. ความเข้าใจ	2.25	1.06	2.81	0.98	2.06*	0.03
3. การนำไปใช้	7.31	2.63	10.25	2.38	4.94*	0.00
4. การวิเคราะห์	2.63	1.09	3.63	0.89	3.65*	0.00

5. การสังเคราะห์	1.44	0.63	2.38	0.89	4.04*	0.00
6. การประเมินค่า	0.38	0.50	0.75	0.45	2.42*	0.01
รวม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	15.14	3.88	20.69	4.42	8.14*	0.00

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมก่อนเรียนเท่ากับ 15.14 คะแนน มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.88 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 20.69 คะแนน มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.42

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมเป็นรายด้านพบว่า พบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในด้านความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า สูงขึ้นกว่าก่อนเรียน ยกเว้นด้านความรู้ความจำ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้นมากที่สุดคือ ด้านการนำไปใช้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.25 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้นน้อยที่สุดคือ ด้านการประเมินค่า โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.75 และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนน้อยลงกว่าก่อนเรียน คือ ด้านความรู้ความจำ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.88

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์

การวิเคราะห์ความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ ดังที่แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์คะแนนความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียน ทั้ง 3 ด้าน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านครูผู้สอน	4.89	0.25	มากที่สุด
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.73	0.40	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้	4.76	0.30	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม 3 ด้าน	4.79	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมทั้ง 3 ด้าน มีระดับคะแนนความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.79 คะแนน และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านมีคะแนนความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดและสามารถเรียงลำดับคะแนนความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านครูผู้สอน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.89 คะแนน ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 คะแนน และด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 คะแนน ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการทำการศึกษาวิจัยในการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาพฤติกรรมเป็นรายด้าน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการนำไปใช้เพิ่มสูงขึ้น 2.94 ด้านการวิเคราะห์เพิ่มสูงขึ้น 1.0 ด้านการสังเคราะห์เพิ่มสูงขึ้น 0.94 ด้านความเข้าใจเพิ่มสูงขึ้น 0.56 ด้านการประเมินค่า เพิ่มสูงขึ้น 0.37 ตามลำดับ จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมด้านการนำไปใช้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้นมากที่สุดในทุกด้าน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนฝึกกระบวนการคิดรวบยอด มีการนำเสนอและอภิปรายแผนผังมโนทัศน์ร่วมกันกับนักเรียนคนอื่นๆ ประกอบกับการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ รายวิชาภาษาอังกฤษเป็นรายวิชาที่เน้นการทำความเข้าใจและการนำไปใช้ จึงส่งผลให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริงทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะด้านการนำไปใช้สูงที่สุด นอกจากนี้ พฤติกรรมด้านการวิเคราะห์ก็มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้นเช่นเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนที่ใช้แผนผังมโนทัศน์ช่วยให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการฝึกการวิเคราะห์เพื่อสร้างแผนผังมโนทัศน์ส่งผลให้นักเรียนมีระบบการคิดในเชิงวิเคราะห์เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของอลงกรณ์ สิมลา (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า การใช้แผนผังมโนทัศน์เพื่อส่งเสริมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของวัฒนากาญจน์ แก้วมณี (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภรัตน์ สทันทพล (2554) ที่ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนภูมิความหมาย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ในด้านความรู้ความจำมีคะแนนหลังเรียนลดลงอาจเป็นเพราะว่าจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนผังมโนทัศน์นั้นมีจุดมุ่งเน้นไปที่การทำให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดและมีผลสัมฤทธิ์ทางด้านการอ่านเพื่อทำความเข้าใจเป็นหลัก ประกอบกับการวัดผลสัมฤทธิ์วิชาภาษาอังกฤษจำเป็นต้องวัดความรู้ความจำทางด้านคำศัพท์ และคุณภาพของตัวข้อสอบในด้านความรู้ความจำ พบว่ามีค่า IOC เพียง 0.67 ซึ่งอาจทำให้นักเรียนเกิดความสับสนในเรื่องของตัวเลือกของข้อสอบได้

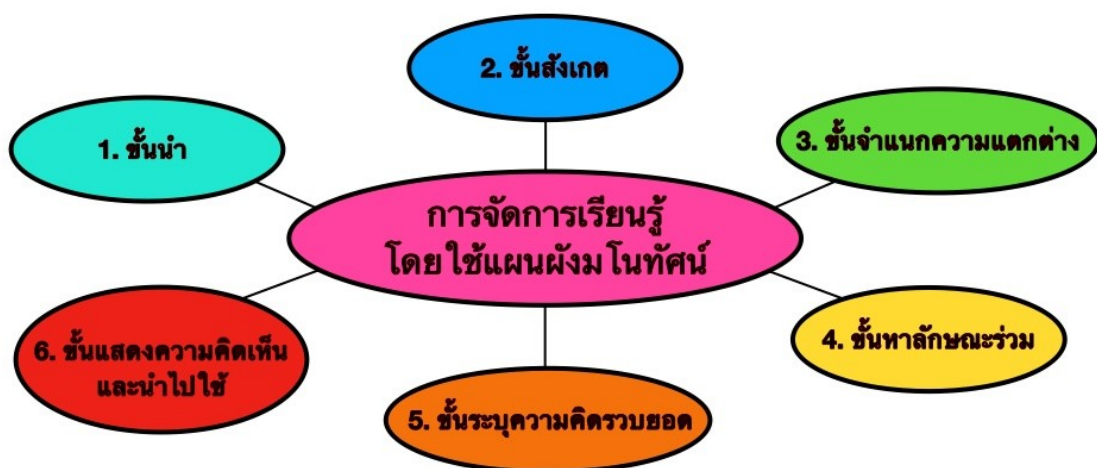
2. ความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 เมื่อพิจารณาความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจด้านครูผู้สอน มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น 1.79 คะแนน ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น 1.64 คะแนน และด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มีคะแนนเพิ่มสูงขึ้น 1.64 คะแนน ตามลำดับ จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนด้านครูผู้สอนเพิ่มขึ้นมากกว่าทุกด้าน ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อภิปรายแผนผังมโนทัศน์และแสดงความคิดเห็นซึ่งช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังช่วยให้มีความคิดรวบยอดที่ชัดเจนมาก

ขึ้น ส่งผลทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ด้านประโยชน์ที่ได้รับก็เพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้แผนผังมโนทัศน์ เป็นแผนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีการแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีการแบ่งแบบความสามารถ เพื่อช่วยพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจส่งผลให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการสร้างความคิดรวบยอด สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการอ่านเพื่อความเข้าใจได้ นอกจากนี้นักเรียนยังได้ฝึกทักษะการสร้างแผนผังมโนทัศน์ที่ช่วยให้นักเรียนได้สร้างมโนทัศน์ตามความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง นักเรียนจึงรู้สึกสนุกและมีความสุขในการเรียนรู้ตลอดจนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกันโดยนักเรียนได้นำเสนอโมทัศน์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ของตนเองจึงส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้หลังเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของของวชิราภรณ์ เยี่ยมแสง (2554) ที่ผลการวิจัยพบว่า การใช้แผนผังความคิดในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจ สามารถสร้างความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้ และงานวิจัยของโชติกา เปรมสิงห์ชัย (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า การใช้แผนที่ความคิดในการจัดการเรียนรู้สามารถพัฒนาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และสอดคล้องกับการศึกษาของนิภาวรรณ ลำเจียกเทศ (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นการจัดการเรียนการสอนที่จัดความคิดรวบยอดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความรู้ออกมาโดยใช้แผนผังมโนทัศน์เพื่อสื่อความหมายของการเรียนรู้โดยเป็นผู้สร้างแผนผังมโนทัศน์ที่เกิดจากความคิดรวบยอดด้วยตนเองอย่างสร้างสรรค์ สามารถสรุปเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์

จากภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังโน้ตสน์ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ขั้นนำ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนนำเสนอเรื่องที่สนใจ โดยครูผู้สอนมีบทบาทให้คำชี้แนะคอยถามคำถามผู้เรียน เพื่อให้นักเรียนได้อภิปรายและแสดงความคิดเห็นด้วยตนเอง
2. ขั้นสังเกต เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสังเกตในเรื่องที่ตนเองสนใจ เช่น ให้นักเรียนสังเกตส่วนประกอบและลักษณะอาหารหลายๆ ชนิด
3. ขั้นจำแนกความแตกต่าง เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนวิเคราะห์และกำหนด หลักเกณฑ์บางอย่างเพื่อการจำแนกความแตกต่างๆ ว่ามีลักษณะเฉพาะอย่างไร เช่น การให้ผู้เรียนกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความแตกต่างของลักษณะอาหารในแต่ละประเภท
4. ขั้นหาลักษณะร่วม เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสังเคราะห์ ลักษณะร่วมหรือองค์ประกอบร่วมกันที่ได้จำแนกความแตกต่าง เช่น ให้ผู้เรียนจำแนกและหาลักษณะร่วมของอาหารแต่ละประเภทว่ามีลักษณะร่วมอย่างไร
5. ขั้นระบุนิยามความคิดรวบยอด เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ระดมความคิดและสรุปความคิดรวบยอดด้วยตนเอง ผู้สอนมีบทบาทให้คำแนะนำกับผู้เรียนจนสามารถคิดคำตอบที่ถูกต้องได้ เช่น ให้ผู้เรียนคิดว่าความคิดรวบยอดของอาหารคืออะไร เป็นต้น โดยการสร้างแผนผังโน้ตสน์จากความคิดรวบยอด
6. ขั้นแสดงความคิดเห็นและนำไปใช้ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนนำความคิดรวบยอดที่ได้จากแผนผังโน้ตสน์ที่ตนเองสร้างมานำเสนอและอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน โดยให้ผู้เรียนช่วยกันวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเป็นความคิดรวบยอดใหม่เพื่อต่อยอดความคิดต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แผนผังโน้ตสน์ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน จึงควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังโน้ตสน์ไปใช้ในเนื้อหาอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
 - 1.2 จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แผนผังโน้ตสน์ ส่งผลให้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน จึงควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังโน้ตสน์ในระดับชั้นอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แผนผังโน้ตสน์ เป็นการวิจัยที่เก็บรวบรวมข้อมูลในระยะสั้น แต่การจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังโน้ตสน์มีลำดับขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนที่ค่อนข้างละเอียดหลายขั้นตอนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้วิธีการดังกล่าวจึงอาจได้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์มากนัก ส่งผลให้นักเรียนบางกลุ่ม พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ สำหรับการวิจัยในครั้ง

ต่อไปควรเพิ่มระยะเวลาในการเก็บข้อมูลการวิจัยเพื่อให้นักเรียนพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจได้มากขึ้น

2.2 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่มเท่านั้น สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาค้นคว้าหรือทำการวิจัยเปรียบเทียบการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันเพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- โชติกา เปรมสิงห์ชัย. (2559). **การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติครั้งที่ 3 ก้าวสู่ทศวรรษที่ 2: บูรณาการงานวิจัย ใช้องค์ความรู้สู่ความยั่งยืน 17 มิถุนายน 2559 ณ วิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา**.
- ณรงค์ รัตนบุตร. (2558). **ผลการใช้ผังความคิดในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**.
- ทิตินา แคมมณี. (2555). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แคมมณี. (2557). **14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิภาวรรณ ลำเจียกเทศ. (2559). **การเปรียบเทียบผลการเรียนรู้และความพึงพอใจในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้วิธีการสอนด้วยเทคนิคการสร้างแผนผังความคิด และการสอนตามคู่มือครู ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนแปลงยาวพิทยาคม จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**.
- บุบผา อยู่ทรัพย์. (2544). **แรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษพื้นฐานของนักศึกษาภาคปกติ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- บุบผา อยู่ทรัพย์. (2555). **การพัฒนาการเรียนรู้อังกฤษด้วยตนเองของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาผ่านการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและทักษะการเรียนรู้. วารสารวิจัย มสส สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 8(2). 189-204**

- ยุสนีย์ โสมทัศน์. (2561). ความสามารถในการคิดรวบยอดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพในภูมิประเทศแบบคาสต์ ด้วยวิธีการสอนแบบปฏิบัติการภาคสนาม. การประชุมวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 53 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รจเรข เหลาลาภะ. (2555). การพัฒนากิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 35(4). 57-63.
- วชิราภรณ์ เยี่ยมแสง. (2554). การใช้ผังความคิดและวิจัยปฏิบัติการในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขามแก่นนคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วรรณรัตน์ ศรีนก, รวีวรรณ อินจัย และจิราภา ศรีรัตน์. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความคิดรวบยอด เป็นฐาน. วารสารพยาบาลทหารบก. 19(3). 10-18.
- วัฒนากาญจน์ แก้วมณี. (2562). การพัฒนาความสามารถการเขียนภาษาอังกฤษเชิงสร้างสรรค์โดยใช้ แผนผังโน้ตบุ๊ก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2562). การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความคิดรวบยอด. บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิไลพร ธนสุวรรณ. (2553). การพัฒนากิจกรรมผังโน้ตบุ๊กสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียน ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศศิธร เวียงวะลัย. (2556). การจัดการเรียนรู้ (Learning Management). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์. (2539). หลัคนักอ่าน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ่อน แกรมมี.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2558). บทบาทของสำนักงาน ก.พ. ต่อการเข้าสู่ประชาคม อาเซียน. แหล่งที่มา <https://www.ocsc.go.th/csti/asean/role>. สืบค้นเมื่อ 1 มิ.ย. 2563.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุภัทรีญา บุรินทร์อุทัยกุลเจริญชัย. (2551). การพัฒนากิจกรรมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้ ผังความคิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนหนองเม็ก. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภรัตน์ สท้านพล. (2554). การใช้แผนภูมิความหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อ ความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. (2554). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการคิด. กรุงเทพมหานคร: อีเคบุ๊คส์.
- อลงกรณ์ สิมลา (2561). การใช้แผนผังโน้ตบุ๊กเพื่อส่งเสริมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี*

STRATEGIC PLANNING IN STRATEGIC MANAGEMENT FOR EXCELLENT SCHOOLS
UNDER THE PATHUMTHANI PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

¹ปัญญากร เวชชาสตร์ Panyakorn Wetchasart, ²ภารดี อนันต์นาวิ Paradee Anannawee,

³มนสิข ลิทธิสมบุญ Monasit Sittisomboon

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author E-mail: panyakorn0870747417@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยการวิจัยมี 3 ขั้นตอน: 1) ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี 3) ทดลองและประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง 159 คน ใช้ตาราง Krejcie & Morgan และผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารที่ได้รับรางวัลดีเด่น ศึกษาพิเศษที่ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายงานกิจการนักเรียน และอาจารย์มหาวิทยาลัย เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) คุณภาพครู 3) เครือข่ายความร่วมมือ 4) คุณภาพนักเรียน 5) การบริหารจัดการ 6) การพัฒนาบุคลากร ในแต่ละด้านมีการขับเคลื่อนด้วยกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ 4 ขั้นตอน องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) นโยบายขององค์กร 2) สมรรถนะของผู้บริหาร 3) การปฏิบัติตามหลักจริยธรรม 4) ทรัพยากรขององค์กร 5) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ที่มีความพึงพอใจต่อรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรูปแบบมีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, สถานศึกษา, ความเป็นเลิศ

Abstract

The purpose of this research was to develop and assess the effectiveness of a strategic management model to develop educational institutions towards excellence. Under Pathum Thani Provincial Administrative Organization. The research consists of 3 steps: 1) to study the conditions and strategic management guidelines for the development of educational institutions towards excellence; Under Pathum Thani Provincial Administrative organization 2) To create and examine a strategic management model to develop educational institutions towards excellence. Under Pathum Thani Provincial Administrative Organization 3) Experiment and evaluate the effectiveness of the strategic management model for developing educational institutions to be excellence. Under Pathum Thani Provincial Administrative Organization The sample group used in the quantitative determination was the administrators of the educational institutes and teachers in schools under Pathum Thani Provincial Administrative Organization A sample of 159 people using the Craig C. and Morgan table of Krejcie & Morgan and informants in qualitative research were experts, including executives who received outstanding awards, Study supervisor who acts as the head of student affairs and university professors. The research tools were a questionnaire, an interview form and a satisfaction assessment form. Analyze the data using basic statistics. and content analysis. The results of the research were as follows: 1) Strategic management conditions to develop educational institutions towards excellence. Under Pathum Thani Provincial Administrative Organization Overall, the practice was at the highest level. 2) The results of developing a strategic management model to develop educational institutions towards excellence. Under Pathum Thani Provincial Administrative Organization consists of 2 components: Component 1 Strategic management to develop educational institutions towards excellence. Under Pathum Thani Provincial Administrative Organization, there are 6 aspects: 1) Leadership of Executives 2) Teacher Quality 3) Cooperation Network 4) Student Quality 5) Management and 6) Personnel Development. Each aspect is driven by a four-step strategic management process. Component 2 Factors that promote strategic management in order to develop educational institutions towards excellence. Under Pathum Thani Provincial Administrative Organization, it consists of 5 aspects: 1) organizational policy 2) executive competency 3) ethical practice 4) organizational resources 5) satisfaction of stakeholders and users are satisfied with the format Overall, it's at a high level. And the format offers possibilities and usefulness. at the highest level.

Keywords: Model, Strategic Management, Schools, Excellent

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 วรรค 2 และ 3 ได้กล่าวไว้ว่า “รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาว่าต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และในมาตรา 22 ได้ระบุไว้อีกว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด โดยกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มุ่งพัฒนาให้คนไทยทุกช่วงวัยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย ค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะและมีความสุข โดยมีสุขภาพและสุขภาพที่ดี ครอบครัวอบอุ่น เป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถพัฒนาตนเองได้ ต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมถึงมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ พัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีฉลาดรอบรู้และสามารถเป็นอนาคตของชาติได้ เยาวชนไทยจะรู้จักการพึ่งพาตนเอง มีความซื่อสัตย์ มีวินัย มีศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรม และความรับผิดชอบ มีสติปัญญา และความฉลาดทางอารมณ์ มีทักษะพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ คณิตศาสตร์ ศิลปะ และภาษาต่างประเทศ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันยังได้กำหนดแนวคิดและกลไกการขับเคลื่อนติดตามประเมินผลที่ชัดเจนเพื่อกำกับให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทางและเกิดประสิทธิภาพนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย โดยมีหลักการสำคัญคือยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยคนมีทัศนคติที่ดีรับผิดชอบต่อสังคมมีจริยธรรมคุณธรรมมีความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลก มีฐานการผลิตและบริการที่มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำเพื่อนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงเป็นการวางรากฐานที่เพียงพอสำหรับเยาวชนทุกๆ คน ให้มีความรู้ความสามารถและมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เน้นให้คนมีปัญญาเน้นรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning community) เน้นการศึกษาผ่านปวงชน (education for all) เน้นการร่วมมือจากปวงชน (all for Education) เน้นการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (Learn how to learn) และเน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือและการเรียนรู้แบบรวมพลัง (Co-operative and collaborative learning) รวมทั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมีทักษะการประกอบอาชีพและความมั่นคงในการดำรงชีวิต (พิมพันธ์ เดชะคุปต์และพเยาว์ ยินดีสุข, 2558) ฉะนั้น ในการพัฒนาคนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคสังคมโลกที่ไร้พรมแดน มีอัตราการแข่งขันสูง จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเน้นคุณภาพคนให้มีความสมดุลทั้งร่างกาย สติปัญญา ทักษะชีวิต ทักษะทางสังคม การงานอาชีพ คุณธรรมและจริยธรรมให้พร้อมเผชิญกับสิ่งท้าทายที่เพิ่มมากขึ้น และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยความสำเร็จดังกล่าวนั้นต้องอาศัยหน่วยงานด้านการจัดการศึกษา คือ โรงเรียน

และการบริหารโรงเรียนซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารหรือผู้นำของโรงเรียน เพราะการบริหารของผู้บริหารจะนำไปสู่ความสำเร็จของโรงเรียน ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นผู้นำที่แข็งแกร่ง รู้จักใช้ภาวะผู้นำสร้างการทำงานเป็นทีม มีเป้าหมายและความคาดหวังที่ชัดเจน สนับสนุนส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม จัดระบบของหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบท มีการวางแผนงานทางวิชาการ บริหารจัดการเวลาเรียนและปกป้องเวลาเรียนของนักเรียน เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเป็นเลิศทางวิชาการของนักเรียนให้เป็นที่ยอมรับมีการกำกับ ติดตาม และประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง พัฒนาครูและบุคลากรให้มีประสิทธิภาพสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน (สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2555)

ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในปัจจุบันนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต้องเร่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ สิ่งสำคัญในการบริหารการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา คือ ระบบการบริหารและการจัดการศึกษาที่ดี มีคุณภาพมีมาตรฐานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่จะนำไปสู่การพัฒนาเด็กไทยให้มีคุณภาพ มีมาตรฐานสูงขึ้นเทียบเท่าหรือใกล้เคียงกับนานาชาติอารยประเทศ การเปลี่ยนแปลงและพัฒนากิจการการเรียนรู้ของสถานศึกษาทั้งระบบให้พร้อมรับมือสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ตามศตวรรษที่ 21 และจัดการศึกษาสู่ไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งต้องมีนวัตกรรมจัดการศึกษา ปรับการบริหารสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน ในยุคสภาวะวิกฤติของการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 (Covid 19) การยกระดับการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานเทียบเท่าสากล รวมถึงการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาทุกด้าน ทั้งในด้านการพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน รวมถึงการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดทำแผนกลยุทธ์และการจัดการระบบคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาจึงถือเป็นกระบวนการและเป้าหมายที่สำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุถึงคุณภาพที่กำหนดไว้สนองต่อแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษา และการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ พัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพในการเป็นพลเมืองโลกนำไปสู่มาตรฐานสากล (สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2555)

โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีได้จัดการศึกษาโดยมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศก้าวทันกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคที่ความรู้และเทคโนโลยีเจริญขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคของการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องได้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีสติรู้ทัน มีปัญญารู้คิด มีสมรรถนะและมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อครอบครัว ประเทศชาติและเป็นพลเมืองที่ดีของโลกและซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2560 ที่ได้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ (หมายถึง สุขกาย สุขใจ) สติปัญญา ความรู้ (เป็นคนเก่ง) และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (เป็นคนดีของคนรอบข้างและสังคม) มีศักยภาพในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) ซึ่งการพัฒนาโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีมุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยการบริหารจัดการให้มีมาตรฐานเดียวกันเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศหรือการบริหารที่มีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา เพราะฉะนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทบทวนบทบาทและพัฒนาสมรรถนะ คือ ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นผู้นำที่แข็งแกร่ง รู้จักใช้ภาวะผู้นำ สร้างการทำงานเป็นทีม มีเป้าหมายและความคาดหวังที่ชัดเจน เป็นผู้กำหนดทิศทางการบริหาร (Direction Setter) มีความสามารถกระตุ้นคน (Leader Catalyst) เป็นนักวางแผน (Planner) เป็นผู้

มีความสามารถในการตัดสินใจ (Decision Maker) มีความสามารถในการจัดองค์กร (Organizer) เป็นผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Change Manager) ให้ความร่วมมือ (Coordinator) ติดต่อสื่อสารที่ดี (Communication) แก้ปัญหาขัดแย้งในองค์กรได้ (Conflict Manager) สามารถบริหารปัญหาต่างๆ ได้ (Problem Manager) รู้จักวิเคราะห์และจัดระบบงาน (System Manager) มีความสามารถในด้านวิชาการทั้งการเรียนและการสอน (Instructional Manager) มีความสามารถบริหารงานบุคคล (Personnel Manager) การบริหารทรัพยากร (Resource Manager) การประเมินผลงาน (Appraiser) การประชาสัมพันธ์ (Public Relater) เป็นผู้นำในสังคมได้ (Ceremonial Head) (จรรยา วัฒนา, 2552)

ผลการประเมินโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์กรมหาชน (สมศ.) ในรอบที่ 3 (2558-2563) พบว่า ผลการประเมินโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนมีผลการประเมินอยู่ในระดับปรับปรุง โดยผลรวมคะแนนประเมินสถานศึกษาได้คะแนน 81.25 คะแนน มีคุณภาพระดับดี นอกจากนั้น ผลการประเมินตามสภาพจริงโดยการประเมินภายในสถานศึกษาตามระบบการประเมินภายในสถานศึกษา ในประกาศของกระทรวงมหาดไทย ของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ประจำปีการศึกษา 2562 ทั้ง 3 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน มีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดี (ระดับคุณภาพ 3) มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการ มีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดี (ระดับคุณภาพ 3) และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดี (ระดับคุณภาพ 3) เช่นกัน สรุปผลการประเมินโดยรวมของสถานศึกษาอยู่ในระดับดี (ระดับคุณภาพ 3) ซึ่งโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีทั้ง 2 แห่ง สามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพที่สูงขึ้นได้ถึงระดับยอดเยี่ยมในทุกมาตรฐานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ได้กำหนดไว้

จากผลการประเมินดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาของการจัดการศึกษานั้นสามารถจำแนกตามมาตรฐานการจัดการศึกษาได้ 3 ประเด็น คือ ด้านกระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ การพัฒนาระบบของโรงเรียน ขาดการมุ่งใจครูในการปฏิบัติงาน ส่วนด้านคุณภาพผู้เรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ กล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีค่าเฉลี่ยของคะแนนคิดเป็นร้อยละ 35.14 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนนคิดเป็นร้อยละ 17.62 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีค่าเฉลี่ยของคะแนนคิดเป็นร้อยละ 25.83 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยของคะแนนคิดเป็นร้อยละ 32.29 และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) มีค่าเฉลี่ยของคะแนนคิดเป็นร้อยละ 23.36 ซึ่งผลคะแนนดังกล่าวอยู่ในระดับปรับปรุงทุกกลุ่มสาระ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี, 2562) และด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบปัญหาคือ ครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอก/วิชาโทหรือความถนัดของตนเอง กล่าวคือ ครูสอนตรงตามความถนัดของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 49 ส่งผลต่อการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า ขาดครูที่มีความชำนาญทางด้านทักษะภาษาอังกฤษ ทักษะด้านคณิตศาสตร์และทักษะด้านวิทยาศาสตร์ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนด้วย (องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี, 2562)

จากผลการประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี และผลการประเมินภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์กรมหาชน (สมศ.) สะท้อนให้เห็นถึงโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นไปตามมาตรฐาน และการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามตัวบ่งชี้ความสำเร็จ และเกณฑ์คุณภาพของโรงเรียนที่กำหนดไว้ เกิดการพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้าประสบผลสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษาของชาติส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศอย่างเต็มศักยภาพ ก่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อวงการศึกษ สังคม ชุมชนและประเทศชาติให้ยั่งยืนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อทดลองและประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

ในขั้นตอนที่ 1 จะดำเนินการโดยจำแนกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- 1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ และเผยแพร่ผ่านอิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

- 1.2 ศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์ของสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยใช้แบบสอบถาม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา (ผู้อำนวยการ, รองผู้อำนวยการโรงเรียน) และครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จำนวนโรงเรียน 2 โรงเรียน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน และครูผู้สอน จำนวน 255 คน รวมทั้งสิ้น 265 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา (ผู้อำนวยการ ,รองผู้อำนวยการโรงเรียน) และครูผู้สอนครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ได้มาจากการใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1970) ซึ่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 159 คน หลังจากนั้นใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สัดส่วน

ตัวแปรที่ศึกษา คือ สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) คุณภาพครู 3) เครือข่ายความร่วมมือ 4) คุณภาพนักเรียน 5) การบริหารจัดการ และ 6) การพัฒนาบุคลากร

1.3 ศึกษาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาทั้ง 4 ฝ่าย หัวหน้างานประกันคุณภาพ ศึกษาพิเศษ รวมจำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น

ตัวแปรที่ศึกษา คือ แนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

ผู้วิจัยจะดำเนินการ ดังนี้

2.1 การยกร่างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยนำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลมาประกอบกรยกร่างรูปแบบ

1. ประมวลความรู้เกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศจากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis) การสังเคราะห์องค์ความรู้ (Content Synthesis)

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

2.2 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เรื่องการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) คุณภาพครู 3) เครือข่ายความร่วมมือ 4) คุณภาพนักเรียน 5) การบริหารจัดการ และ 6) การพัฒนาบุคลากร

2.2.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลข้างต้นมาวิเคราะห์หาข้อสรุปรวม จัดทำเป็นองค์ประกอบ

2.2.2 ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความเหมาะสม และการใช้ภาษาและนำข้อเสนอแนะไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จัดทำร่างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

2.3 การตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ในการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยใช้กระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกความคิดเห็น ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับร่างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ด้านความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ โดย

ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และอาจารย์มหาวิทยาลัยวุฒิปริญญาเอก จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

2.2.1 ผู้บริหารที่ได้รับรางวัลดีเด่น จำนวน 2 คน

2.2.2 ศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายงานกิจการนักเรียน จำนวน 1 คน

2.2.3 อาจารย์มหาวิทยาลัยวุฒิปริญญาเอกทางการบริหาร จำนวน 2 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ 1) ความเหมาะสม 2) ความถูกต้อง 3) ความเป็นประโยชน์และ 4) ความเป็นไปได้ ของร่างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองและประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

ในขั้นตอนที่ 3 ของการวิจัยนี้ จำแนกออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สร้างคู่มือเพื่อการทดลองใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยนำทดลองและประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีไปให้กับฝ่ายบริหารโรงเรียน ทดลองใช้ โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 1 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสามโคก สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี เพื่อทดลองใช้ เป็นระยะเวลา 1 เดือน

ส่วนที่ 2 การประเมินประสิทธิภาพ (ความเป็นไปได้) ในการนำรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ไปใช้ โดยผู้บริหาร อาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัย และหัวหน้างานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา รวมจำนวน 15 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

ผลการศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม

สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	4.53	0.57	มากที่สุด
2. ด้านคุณภาพครู	4.57	0.51	มากที่สุด
3. ด้านเครือข่ายความร่วมมือ	4.50	0.58	มากที่สุด
4. ด้านคุณภาพนักเรียน	4.60	0.55	มากที่สุด

5. ด้านการบริหารจัดการ	4.55	0.55	มากที่สุด
6. ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.56	0.53	มากที่สุด
รวม	4.55	0.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และการเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านคุณภาพนักเรียน ($\bar{X} = 4.60$) ด้านคุณภาพครู ($\bar{X} = 4.57$) และด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{X} = 4.56$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านเครือข่ายความร่วมมือ ($\bar{X} = 4.50$)

ผลการศึกษาแนวทางการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

1. ภาวะผู้นำ ผู้บริหารเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีการบริหารเชิงรุก เป็นผู้นำด้านการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยนำนโยบายขององค์กรมาปฏิบัติได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดโดยยึดประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดกับผู้เรียน มีการศึกษาและพัฒนาทักษะ การวางแผนกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ เน้นผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนา มุ่งคน มุ่งสร้างแรงจูงใจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการปฏิสัมพันธ์ ทำงานเป็นทีม สร้างบรรยากาศในองค์กร สนับสนุนส่งเสริมบริการการศึกษาทั้งภายในองค์กรและหน่วยงานภายนอก พัฒนาคณะอยู่เสมอ

2. คุณภาพครู การจัดการศึกษาด้านหลักสูตร ควรมีรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรมีเนื้อหาเน้นไปในทางด้านธุรกิจ มาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตร หลักสูตรมีความยืดหยุ่นให้ต่อการเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน และหลักสูตรเน้นความคล่องตัว เชื่อมโยงกับความรู้ เนื้อหาสาระและคุณธรรมจริยธรรม

3. เครือข่ายความร่วมมือ ผู้บริหารควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของสถานศึกษากับชุมชน องค์กร สถานประกอบการอื่นๆ มีการทำงานร่วมกัน การแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน สนับสนุนการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายมาใช้ในการจัดการศึกษาตามความสนใจและความต้องการของผู้เรียนพัฒนาและจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

4. คุณภาพนักเรียน คุณภาพผู้เรียนเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร และเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาชาติ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีกำหนดกรอบหลักสูตรให้ชัดเจน ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เน้นปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารการคิดคำนวณ การคิดประเภทต่างๆ การสร้างนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร

5. การบริหารเชิงกลยุทธ์ ระบบการบริหารจัดการที่ต้องใช้ทฤษฎีการบริหารที่เหมาะสม โดยใช้ทรัพยากรการบริหารประกอบด้วย 4 M เป็นปัจจัยหลัก มีการบริหารจัดการโดยคิดนอกกรอบตามสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติและเกิดผลดีต่อองค์กร มีการกำหนดแนวทางและนโยบายให้สอดคล้องกับ อปท. การประสานงานและการบริหารหน้าที่ต่างๆ เพื่อให้

บรรลุปเป้าหมาย มีการกำหนดทิศทางการบริหาร การนำปฏิบัติ จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการควบคุมบริหารงานของโรงเรียนอย่างเหมาะสม

6. การพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารมีการพัฒนามีความรู้ ความสามารถ ให้กับบุคลากร เพิ่มขวัญกำลังใจให้บุคลากรได้รับการยกย่อง เชิดชูเกียรติ ทำให้มีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน สนับสนุนในบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ให้ตรงกับความสามารถและส่งเสริมการพัฒนาความรู้อย่างสม่ำเสมอ พัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีศักยภาพสูงอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งเรื่องของทักษะที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอน ทักษะด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ บุคลากรต้องเรียนรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และที่สำคัญคือการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาด้านจิตใจและทัศนคติที่ดีงาม การเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรสามารถทำได้ด้วยวิธีการฝึกอบรม ปฐมนิเทศ ส่งไปดูงานต่างประเทศ ร่วมสัมมนาทั้งในและนอกสถานที่เพื่อบุคลากรนั้นๆ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่และมุ่งไปสู่ความสำเร็จ

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พบว่า รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) คุณภาพครู 3) เครือข่ายความร่วมมือ 4) คุณภาพนักเรียน 5) การบริหารจัดการ และ 6) การพัฒนาบุคลากร ในแต่ละด้านมีการขับเคลื่อนด้วยกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 1) การวิเคราะห์จุดแข็ง 2) การวิเคราะห์จุดอ่อน 3) การวิเคราะห์โอกาส 4) การวิเคราะห์อุปสรรค

2. การกำหนดทิศทางการจัดการ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และตัวชี้วัดความสำเร็จ 2) การจัดทำแผนกลยุทธ์

3. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 1) การมอบหมายงานรับผิดชอบให้แก่บุคลากร 2) การจัดสรรทรัพยากร และงบประมาณ 3) การดำเนินงานตามกลยุทธ์

4. การประเมินกลยุทธ์ 1) การควบคุม กำกับ ติดตามกลยุทธ์ 2) การประเมินการดำเนินงานตามกลยุทธ์ 3) การรายงานผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์

องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 5 ด้าน 1) นโยบายองค์การ 2) สมรรถนะของผู้บริหาร 3) การปฏิบัติตามหลักจริยธรรม 4) ทรัพยากรขององค์การ 5) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. ผลการทดลองและประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินความพึงพอใจของผู้บริหาร ครูและบุคลากร ทางการศึกษา

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
องค์ประกอบที่ 1. การบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี			
1. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	4.59	.51	มากที่สุด
2. คุณภาพครู	4.50	.51	มาก
3. เครือข่ายความร่วมมือ	4.47	.51	มาก
4. คุณภาพนักเรียน	4.65	.51	มากที่สุด
5. การบริหารจัดการ	4.43	.50	มาก
6. การพัฒนาบุคลากร	4.53	.50	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 ปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี			
1. นโยบายขององค์กร	4.30	.47	มาก
2. สมรรถนะของผู้บริหาร	4.47	.51	มาก
3. การปฏิบัติตามหลักจริยธรรม	4.50	.51	มาก
4. ทรัพยากรขององค์กร	4.33	.48	มาก
5. ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	4.30	.47	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.46	.51	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) และด้านคุณภาพนักเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) รองลงมาเป็นการถ่ายทอดภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.59$) และการพัฒนาบุคลากร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.53$)

ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยรวม

ประเด็นในการตรวจสอบ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	μ	σ	แปลผล	μ	σ	แปลผล
1. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	4.66	.35	มากที่สุด	4.61	.36	มากที่สุด
2. คุณภาพครู	4.64	.34	มากที่สุด	4.67	.28	มากที่สุด
3. เครือข่ายความร่วมมือ	4.56	.37	มากที่สุด	4.62	.31	มากที่สุด
4. คุณภาพนักเรียน	4.63	.36	มากที่สุด	4.65	.35	มากที่สุด

5. การบริหารจัดการ	4.61	.31	มากที่สุด	4.50	.40	มากที่สุด
6. การพัฒนาบุคลากร	4.60	.55	มากที่สุด	4.50	.40	
7. นโยบายขององค์กร	4.56	.37	มากที่สุด	4.56	.37	
8. สมรรถนะของผู้บริหาร	4.80	.55	มากที่สุด	4.50	.40	
9. การปฏิบัติตามหลักจริยธรรม	4.60	.55	มากที่สุด	4.60	.55	
10. ทรัพยากรขององค์กร	4.60	.55	มากที่สุด	4.61	.36	
11. ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	4.80	.45	มากที่สุด	4.60	.55	
ค่าเฉลี่ยรวม	4.80	.45	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อตรวจสอบรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านและการเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านคุณภาพครู และด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านเครือข่ายความร่วมมือ (4.50) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีแนวทางที่จะพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้ผลการดำเนินการเป็นที่ยอมรับ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการองค์กร ครูและบุคลากรทางการศึกษามีคุณภาพ บุคลากรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถตรงตามมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะ นอกจากนี้ ผู้บริหารประสานเครือข่ายความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงสามารถยกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งมีกลยุทธ์ในพัฒนา มีการออกแบบระบบงานที่ครอบคลุมภารกิจทุกด้าน เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ตรงความต้องการของผู้บริหาร ส่งผลให้สภาพการจัดการคุณภาพของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสมภาร ลีภยรัตน์ (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษาได้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) การพัฒนาบุคลากร 3) การสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา 4) การสร้างทีมงานในการพัฒนานักเรียน 5) การควบคุมคุณภาพ 6) คุณภาพนักเรียน 7) การนำนโยบายคุณภาพสู่การปฏิบัติ และ 8) การบริหารจัดการการประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพ โรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา มีความถูกต้อง ความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของโด่งสยาม โสมาภา (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยและแนวปฏิบัติเป็นเลิศในการบริหารจัดการสอนศึกษาเอกชนเพื่อรับรางวัลพระราชทานในเขต กรุงเทพมหานคร และปริมณฑลประกอบด้วยสองด้านคือ ด้านที่หนึ่ง ด้านบริหารโรงเรียนเอกชนสู่ความเป็นเลิศ 7 ปัจจัย ได้แก่

1) การมีผู้นำมีความเป็นมืออาชีพ 2) สถานศึกษามีการจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เหมาะสม 3) การมุ่งเน้นในการจัดการเรียนการสอน 4) การมีเป้าหมายการสอนที่ชัดเจน 5) การมีการติดตามความก้าวหน้า 6) การมุ่งความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน 7) การเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และด้านที่สองด้านการบริหารโรงเรียนเอกชน เพื่อรับรางวัลพระราชทาน มี 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) คุณภาพนักเรียน 2) การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ 3) การบริหารการจัดการ 4) บุคลากรและการบริหารงานบุคลากร 5) ความดีเด่นของสถานศึกษา และ 6) แนวปฏิบัติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจนาถ อมรประสิทธิ์ (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดพบว่า รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักของการบริหารสู่ความเป็นเลิศ 2) คณะกรรมการบริหารสู่ความเป็นเลิศ 3) ขอบข่ายงานบริหารสู่ความเป็นเลิศ และ 4) แนวทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศโดยผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด 81 คน มีความคิดเห็นว่า รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดในภาพรวม มีความถูกต้องและความเป็นไปได้ในระดับมาก

2. จากการวิเคราะห์ผลทดลองและประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ดังนี้

2.1 การประเมินความพึงพอใจของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านคุณภาพนักเรียนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาเป็นการถ่ายทอดภาวะผู้นำของผู้บริหารและการพัฒนาบุคลากร เพราะผู้บริหารมีการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี อย่างเป็นระบบมีการให้ความรู้ ความเข้าใจในขั้นตอนของการนำรูปแบบฯ ไปใช้อย่างละเอียดชัดเจน ส่งผลให้ผู้ปฏิบัตินำไปใช้ได้เป็นอย่างดี และประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของดุจดาว ศิริวาลัย (2555) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการนโยบายนโยบายโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา ระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) นโยบาย 2) ทักษะคนดีโรงเรียน 3) การสื่อสารความ 4) เงื่อนไขทางสังคมและเศรษฐกิจ 5) ทรัพยากรการจัดสรรบุคลากรให้เพียงพอและสนองจุดเน้นของโรงเรียน 6) กฎระเบียบข้อบังคับโรงเรียน 7) คุณลักษณะและสมรรถนะโรงเรียน

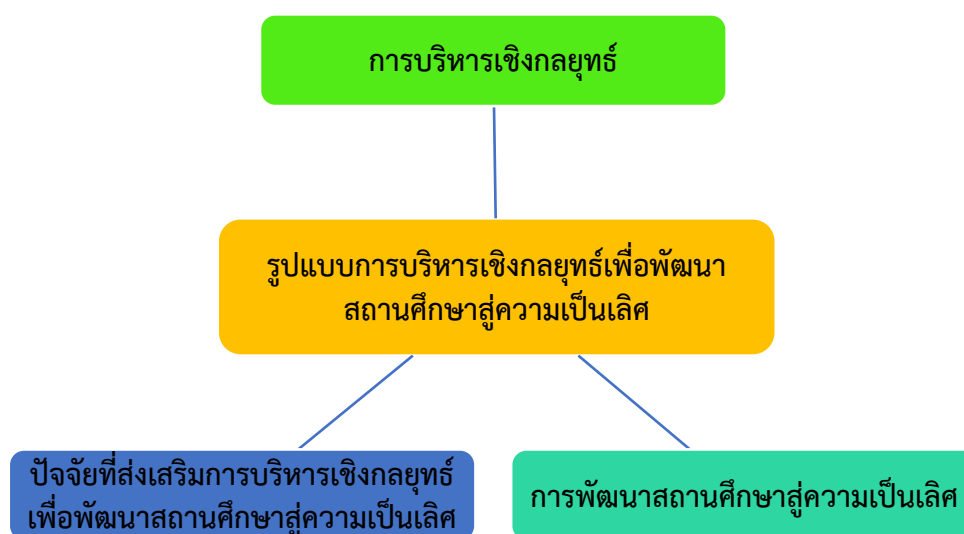
3.2 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จากผู้ทรงคุณวุฒิ 15 คน โดยภาพรวม พบว่า มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อตรวจสอบรายประเด็น พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบที่สร้างขึ้นมีการดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งได้มาจากการนำหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานีที่มีประสิทธิภาพจึงทำให้รูปแบบมีความเหมาะสมและถูกต้องที่จะนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับ Keeves (1988) ที่กล่าวว่า การสร้างรูปแบบต้องอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจนเพื่อจะนำไปสู่การพยากรณ์ที่ตามมา ซึ่งสามารถรวบรวมได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ และรูปแบบที่ดีจะต้องผ่านการทดสอบหรือตรวจสอบก่อนนำไปใช้จริง เนื่องจากจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบ คือ การทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบที่สร้างขึ้นมาว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับการนำรูปแบบไปใช้ประโยชน์ต่อไปหรือไม่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมกิต บุญยะโพธิ์ (2555) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นเห็นสอดคล้องกันว่ารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความ

ถูกต้อง ครบคลุม เหมาะสมและเป็นไปได้ และงานวิจัยของปรีชาชาญ อินทรชิต (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนายุทธศาสตร์สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสมรรถนะสูงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 1) การพัฒนายุทธศาสตร์สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ที่ 1 การนำและการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ ที่ 2 การมุ่งเน้นพัฒนานักเรียนผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง ยุทธศาสตร์ที่ 3 การมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรสู่ความเป็นเลิศ และยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารการเปลี่ยนแปลง 2) การประเมิน การพัฒนายุทธศาสตร์สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสมรรถนะสูงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีความเป็นไปได้ระดับมากที่สุด และงานวิจัยของเบญจนาถ อมรประสิทธิ์ (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักของการบริหารสู่ความเป็นเลิศ 2) คณะกรรมการบริหารสู่ความเป็นเลิศ 3) ขอบข่ายงานบริหารสู่ความเป็นเลิศ 4) แนวทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศโดยผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดในภาพรวมมีความถูกต้อง และความเป็นไปได้ในระดับมาก ส่วนสมภาพ ลิ้มยรัตน์ (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบ การบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2) การพัฒนาบุคลากร 3) การสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา 4) การสร้างทีมงานในการพัฒนานักเรียน 5) การควบคุมคุณภาพ 6) คุณภาพนักเรียน 7) การนำนโยบายคุณภาพสู่การปฏิบัติ และ 8) การบริหารจัดการ การประเมินรูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา มีความถูกต้อง ความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี เพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาสู่ ความเป็นเลิศที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 2) การพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ 3) ปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สรุปในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 2) การพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ 3) ปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ดังนี้

1. การบริหารเชิงกลยุทธ์ การจัดการซึ่งมุ่งเน้นความสำเร็จขององค์กรโดยพิจารณากำหนดทิศทางองค์กรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ทั้งนี้ การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนต่างๆ ในการบริหารงานให้องค์การประสบผลสำเร็จนั้นจำเป็นต้องอาศัยสมาชิกหรือบุคลากรเป็นผู้ขับเคลื่อน งานต่างๆ ให้ดำเนินไปตามแผนงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน คู่แข่ง ภาวะการณ์แข่งขัน คุณภาพ วิถีปฏิบัติ และโอกาส เพราะผู้บริหารจะสามารถนำผลการวิเคราะห์ไปพิจารณากำหนดพันธกิจ และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ ตลอดจนการสร้างกลยุทธ์ระดับต่างๆ ขององค์กร

2. การกำหนดทิศทางองค์กร การกำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงานการเลือกใช้พันธกิจ และเป้าหมายที่องค์กรประสงค์จะไปถึง เพื่อให้ประสบความสำเร็จโดยกระทำบนพื้นฐานของเหตุและผลของความเป็นจริงภายใต้สภาพแวดล้อมขององค์กร

3. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ การปฏิบัติตามพันธกิจและเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ ผู้บริหารจะต้องนำกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นนั้นไปปฏิบัติ ให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดขึ้น องค์กรที่ไม่สามารถนำกลยุทธ์ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมย่อมเกิดปัญหาทางการบริหารจัดการ และไม่สามารถดำเนินตามกลยุทธ์ในการทำให้องค์การประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

4. การประเมินผลกลยุทธ์ การกำหนดวิธีการควบคุม ติดตามผลการปฏิบัติงาน ตรวจสอบตลอดจนประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่ากลยุทธ์ที่นำไปใช้นั้นบรรลุผลสำเร็จได้มากน้อยเพียงไร ประสบปัญหาหรืออุปสรรคใดบ้าง จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์หรือไม่ จำเป็นต้องปรับปรุงวิธีการในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติหรือไม่ ตลอดจนมีข้อเสนอแนะอื่นใดที่ควรจัดบันทึกเพื่อใช้เป็นประโยชน์กับองค์กรในอนาคตต่อไป

2. การพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การดำเนินการตามแนวทางของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร บทบาทที่ผู้บริหารที่ต้องทราบว่าตนเองมีอำนาจอะไร และควรใช้อำนาจด้านใดในการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาตามที่กำหนดไว้ในแผนงานด้านการบริหาร โดยพิจารณาการกำหนดบทบาท และการแสดงพฤติกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้

2. คุณภาพครู คุณลักษณะครูที่มีคุณภาพในการพัฒนางานของตนเองในสถานศึกษา ได้แก่ 1) เป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและผู้ให้ 2) มีความรู้ ความสามารถและทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 3) มีทักษะการสื่อสาร 4) อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ 5) ตื่นรู้ทันสมัยทันเหตุการณ์ 6) ตามทันเทคโนโลยีและข่าวสาร ความก้าวหน้าทางวิทยาการและความรู้ 7) สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้

3. เครือข่ายความร่วมมือ การเชื่อมโยงของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มองค์กรในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ต้องการแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกันหรือทำกิจกรรมร่วมกันแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของ

ความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทร ซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันด้วย เช่น 1) มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย 5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน 6) มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน 7) มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน

4. คุณภาพของนักเรียน ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามเกณฑ์มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน รวมถึงการพัฒนาการจากผลการสอบวัดระดับชาติ ที่เป็นไปตามมาตรฐานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่กำหนดไว้

5. การบริหารจัดการ กระบวนการของการปฏิบัติตามโครงการและกิจกรรมที่ต่อเนื่องประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องกำกับ ติดตาม ดูแล เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายขององค์กรที่สถานศึกษา กำหนดไว้

6. การพัฒนาบุคลากร การกระบวนการที่มุ่งจะเปลี่ยนแปลงพัฒนาวิธีการทำงาน ความรู้ความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษาต้องการให้เกิดขึ้นและมีคุณภาพตามที่สถานศึกษากำหนดไว้

3. ปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย 1) นโยบายองค์กร 2) สมรรถนะของผู้บริหาร 3) การปฏิบัติตามหลักจริยธรรม 4) ทรัพยากรขององค์กร

1. นโยบายขององค์กร ทิศทางหรือแนวทางที่บอกให้บุคคลในสถานศึกษาได้ทราบว่าสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ต้องการให้มีสภาพอย่างไร จะดำเนินการอย่างไรในอนาคต และสถานศึกษาต้องทำงานอย่างไรเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามที่สถานศึกษาต้องการ ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และนโยบายของสถานศึกษา

2. สมรรถนะของผู้บริหาร ศักยภาพและขีดความสามารถที่ผู้บริหารควรมี ได้แก่ ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้สามารถส่งผลด้านบวกต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษา

3. การปฏิบัติตามหลักจริยธรรม พฤติกรรมทางสังคมของบุคคลในสถานศึกษาที่ได้รับการยอมรับ และปฏิบัติตาม การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมจึงต้องได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากสังคม เช่น หลีกเลี่ยงการให้สินบน การกล่าวร้ายต่อคู่แข่ง การทำลายสิ่งแวดล้อม และการใช้อำนาจทางการเมือง เป็นต้น

4. ทรัพยากรขององค์กร ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา ได้แก่ บุคคล เงินทุน แหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยีและวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น ทำให้การจัดการและการดำเนินงานมีความพร้อมในด้านปัจจัยการผลิต ส่งผลให้การบริหารเชิงกลยุทธ์ประสบผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรเข้าใจและตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการนำรูปแบบไปปฏิบัติให้เกิดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ควรศึกษาและวิเคราะห์บริบทสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ในการนำรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศไปใช้ โดยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ให้กับบุคลากรในหน่วยงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาองค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์ ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในระดับต่างๆ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศขององค์การ ที่สอดคล้องกับบริบทขององค์การ สถานศึกษาในสังกัดต่างๆ กัน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). นโยบายการตรวจราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561.

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

จ รุ ณ วั ธ น า . (2552) . การ บริ หาร ส ท าน ศ ี ก ษ า สู่ ค วาม เ ป็ น เ ลื อ ค . แ ห ล ง ที่ ่ มา http://drweeraopong.blogspot.com/2015/02/blog-post_41.html สืบค้นเมื่อ 22 มี.ค. 2564.

ดุจดาว ศิริวาลย์. (2555). แนวทางการนโยบายนโยบายโรงเรียนมาตรฐานสากลสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

โต่งสยาม โสมาภา. (2557). การวิเคราะห์ปัจจัยและแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการสถานศึกษา เอกชนเพื่อรับรางวัลพระราชทานคุณลักษณะ. วารสารสมาคมนักวิจัย. 21(3).

เบญจนาถ อมรประสิทธิ์. (2558). รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 17(3).

ปรีชาชาญ อินทรชิต. (2556). การพัฒนายุทธศาสตร์สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีสมรรถนะสูงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2558). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

สมกิต บุญยะโพธิ์. (2555). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสู่ความเป็นเลิศ. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีนิพนธ์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2555). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมาพร ลิ้มยรัตน์. (2560). รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา. F6KEu นิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

-
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. (2562). รายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนสามโคก สังกัด
องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. ปทุมธานี: องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี.
- Keeves, Peter J. (1988). **Model and Model Building: Educational Research Methodology
and Measurement : An International Handbook**. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities.
Educational and Psychological Measurement. 30(3). 607-610.

แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์

ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา แขวงหลวงพระบาง

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*

A GUIDELINE FOR THE DEVELOPMENT OF TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT
ACCORDING TO BUDDHIST EDUCATIONAL ADMINISTRATION PRINCIPLES IN SANGHA
SECONDARY SCHOOLS IN LUANG PHRABANG, LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

¹พระอานุสรณ์ อนุสรโร (พันธ์ประเสริฐ) Phra Anousone Anussaro (Phanpaseuth),

²พระครูกิตติญาณวิสิฐ (ธนา กิตติญาโณ) Phrakhukittiyana-visit (Thana Kittinano),

³พระครูวิรุฬห์สุตคุณ (อุดมศักดิ์ อุดมสมโก) Phrakhruwirunsutakhun (Udomsak Uttamasakko)

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: anousonpps@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและครูผู้สอน 72 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ ในภาพรวมและรายด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา ประกอบด้วยการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน และวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักพุทธบริหารการศึกษา คือ อิทธิบาท 4 3) แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นเครื่องมือช่วยให้บรรลุความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกับหลักการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ 4 ด้าน คือ การจัดการเรียนรู้ หลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอน โดยนำมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพคุณภาพในการจัดการศึกษา

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, หลักพุทธบริหารการศึกษา, โรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the present condition of teaching and learning management in Sangha Secondary Schools, 2) to study methods for developing teaching and learning management in Sangha Secondary Schools according to Buddhist Educational Administration principles, and 3) to propose guidelines for the development of teaching and learning management according to Buddhist Educational Administration principles in Sangha Secondary School in Luang Prabang, Lao People's Democratic Republic. Mixed methods research was designed: namely 1) quantitative research, a sample questionnaire was used for 72 executives and teachers. The data were analyzed by statistical methods which were frequency, percentage, mean, standard deviation; and 2) a qualitative research by interviewing 5 key informants/person. Data were analyzed by content analysis. Results showed that 1) the present condition of teaching and learning management in Sangha secondary school in overall and in each aspect, it was found that the level of practice was at a high level. 2) Methods for developing teaching and learning management in Sangha School secondary schools according to Buddhist Educational Administration principles, it consists of teaching and learning in secondary schools by adhering to the principle that educational institutions create a curriculum in accordance with the problems and needs of the community and society truly, with teachers, administrators, parents and communities participating in providing quality and standard education by assuming that learners have most important and there is a method for developing teaching and learning management in Sangha secondary schools according to Buddhist Educational Administration principles of Iddhipada IV. 3) Guidelines for developing teaching and learning management for Sangha secondary schools according to Buddhist Educational Administration principles in Luang Prabang Province, Lao People's Democratic Republic. It is a tool to help achieve the success of teaching and learning of secondary school teachers with the principles of effective academic administration in 4 areas: learning management; teaching curriculum, Teaching assessment, and teaching materials by integrated with Iddhipada IV to enhance the quality of education management.

Keywords: Teaching and Learning Management, Buddhist Educational Administration Principles, Sangha Secondary Schools, Lao People's Democratic Republic

บทนำ

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นอีกประเทศหนึ่งที่กำลังมีการพัฒนาประเทศโดยรัฐบาลพยายามที่จะให้ประชาชนในชาติมีความสามัคคีปรองดองอยู่บนพื้นฐาน การมีผลประโยชน์ร่วมกัน คือ ประเทศชาติได้รับการพัฒนาสักระยะหนึ่งไม่ให้เกิดสภาพเหลื่อมล้ำกันในสังคม เพื่อไม่ให้เกิดการแยกชั้นวรรณะและ ขั้วยากจนในสังคม รวมถึงการร่วมกันพัฒนาเศรษฐกิจกับการแก้ไขปัญหาสังคม การพัฒนาคน และการรักษา สิ่งแวดล้อมตั้งแต่เนิ่นๆ เน้นการพัฒนาขยายสังคมวัฒนธรรมควบคู่กับเศรษฐกิจ พัฒนาทางด้านจิตใจควบคู่ กับการสร้างความอยู่ดีกินดีและความเจริญทางด้านวัตถุ และถือเอาปัญหาวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานด้านจิตใจของ สังคม ถือการพัฒนาคนเป็นหน้าที่ที่ต้องมีการพัฒนาให้ประสบผลสำเร็จ (พรรคประชาชนปฏิวัติลาว, 2554) และในมาตรา 4 ว่าด้วยรัฐบาลยึดหลักการศึกษาคือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตระหนักถึง ความสำคัญในการพัฒนาคนทางด้านร่างกาย คุณธรรม จริยธรรม ชีวิตสังคมโลกทัศน์ วิทยาศาสตร์และความ เจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี กล่าวคือ การสร้างคนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถคิดอย่างสร้างสรรค์มี วิชาชีพและมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมให้กลายเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เศรษฐกิจแห่งภูมิปัญญาที่ละก้าว (กระทรวงศึกษาธิการ กรมจัดตั้งและพนักงาน, 2558) ซึ่งตามแผนยุทธศาสตร์ของชาติในการพัฒนาประเทศ ขึ้นต่อไปทำให้ทั่วประเทศมีเสถียรภาพทางการเมือง สร้างทุกเงื่อนไขอำนวยความสะดวกให้เศรษฐกิจ ขยายตัวในระดับต่อเนื่อง และบรรลุเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ของชาติที่กำหนดไว้จึงได้กำหนดแผนว่า ภายในปี พ.ศ. 2563 ต้องผลักดันให้ประเทศชาติหลุดพ้นจากความเป็นประเทศด้อยพัฒนาเพื่อบรรลุเป้าหมาย นั้นการศึกษาจึงถือเป็นงานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพดีขึ้น เพื่อให้การขับเคลื่อนเข้าใกล้ กับมาตรฐานการศึกษาของเขตภาคพื้นและสากลที่ละก้าว พร้อมทั้งให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของประเทศ ซึ่งเป้าหมายของการจัดการศึกษาก็เพื่อเน้นไปที่การสร้างคนให้ได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน เป็นพลเมืองที่ดี มีการศึกษา มีความรู้ในวิชาชีพ มีความสามารถ มีหัวใจประชาธิปไตย มีส่วนร่วมใน การพัฒนาประเทศก็คือการพัฒนาตนเองให้มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์และมีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อ ตอบสนองกับความต้องการสนองกับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาประเทศชาติในยุคโลกาภิวัตน์ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมจัดตั้งและพนักงาน, 2558)

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาการศึกษาของประเทศนั้นจะต้อง คำนึงถึงองค์ประกอบหลายด้านด้วยกัน สิ่งสำคัญนอกเหนือไปจากครูอาจารย์สื่ออุปกรณ์การสอนงาน และ หลักสูตรที่ดีแล้วการนำหลักสูตรไปใช้เป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง การที่ ประเทศจะพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและดีมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่ใน ปัจจัยเหล่านั้นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญ ถ้าประเทศใดไม่สามารถพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ได้ก็จะไม่พัฒนาด้านอื่นได้มากนักไม่ว่าจะเป็น ด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมือง และเป็นที่ ยอมรับกันทั่วกันว่าเครื่องมือที่ทำให้ทรัพยากรมนุษย์มีคุณค่าคือศึกษานั้นเอง ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ การปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2551-2558 (ค.ศ. 2006-2015) ของสถาบันการศึกษาแห่งชาติลาวที่ได้ ยึดถือเอาการศึกษาเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดำเนินการปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ ให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้น ในทำนองเดียวกันกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว มาตรา 2 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2551) (โครงการสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ได้กล่าว ว่าการศึกษาเป็นกระบวนการวิวัฒนาการการเรียนการสอนทางด้านวิทยาศาสตร์และการค้นคว้าทฤษฎี พฤติกรรมเพื่อสร้างคนให้มีการขยายตัวอย่างรอบด้าน มีคุณสมบัติมีความรู้ความสามารถมีวิชาชีพมีสุขภาพดี

มีศิลปะมีระเบียบวินัยมีความรักชาติรักระบอบประชาธิปไตยประชาชนเพื่อตอบสนองความเรียกร้องต้องการของภารกิจปกป้องรักษาและพัฒนาประเทศชาติ (ไชกร ปัญญาทอง, 2555)

ความรู้เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากสำหรับทุกคนในสังคม ฉะนั้น เราจึงจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ เพราะการศึกษเป็นงานที่สำคัญและจำเป็นมากสำหรับทุกคนในสังคม เป็นงานที่เป็นใจกลางของการพัฒนาสังคมมนุษย์เพื่อทำให้ความรู้ของมนุษย์มีการเจริญเติบโตทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งหน้าที่หลักของการศึกษาก็คือ การยกระดับความรู้ความสามารถและความคิดของมนุษย์ให้สูงขึ้นเป็นลำดับเพื่อให้ประชาชนลาวได้มีพื้นฐานชีวิตที่ดีมีวิชาอาชีพ มีความก้าวหน้า และมีความมั่นคง ดังนั้น รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจึงได้วางแผนยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษา 20 ปี 10 ปี 5 ปี และแผนพัฒนาการศึกษาในแต่ละปี เพื่อรองรับกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์แห่งการพัฒนาและองค์ประกอบเศรษฐกิจของประเทศคือ ความต้องการในการเชื่อมโยงเข้ากับสากลโดยเน้นคนในประเทศ เพื่อสร้างคนให้มีมาตรฐานของคนยุคใหม่กำหนดแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับงานการศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงใหม่ เช่น การศึกษาต้องพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง รวมทั้งการอบรมแนวคิดการเมือง วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์กับการศึกษาเทคนิควิชาชีพ เพื่อรับประกันการพัฒนาบุคลากรอย่างรอบด้าน การที่จะพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข มนุษย์จำเป็นต้องมีการรับรู้ เรียนรู้ และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้กลั่นกรองข้อมูลเลือกใช้ และนำมาใช้ในสถานการณ์ที่ตนต้องการได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ กรมจัดตั้งและพนักงาน, 2560) รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ให้ความสำคัญกับการศึกษามาเป็นอันดับหนึ่ง ภารกิจหลักของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คือการพัฒนาคนโดยให้ความรู้ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ศิลธรรม ชีวทัศน์ โลกทัศน์ วิทยาศาสตร์ที่ก้าวหน้า และเสริมสร้างประสบการณ์วิชาชีพเพื่อนำความรู้ในการสร้างประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าและเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในเรื่องการศึกษาเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันในสังคมได้อย่างปกติและสามารถที่จะนำองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมจัดตั้งและพนักงาน, 2560)

องค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว (อ.พ.ศ) เป็นสถาบันสูงสุดของการบริหารงานคณะสงฆ์ลาวก็ได้มองเห็นอนาคตของทางคณะสงฆ์ ที่ยังขาดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถและขาดความเข้าใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ที่จะสืบทอดพระพุทธศาสนาในอนาคตจึงได้มีนโยบายการส่งเสริมการศึกษาของคณะสงฆ์ซึ่งได้ตราไว้ใน มาตรา 1 หมวด 3 ของรัฐธรรมนูญการปกครองพระสงฆ์ลาว พ.ศ. 2541 ว่าให้ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการศึกษาของพระภิกษุสามเณร ด้วยการยกระดับความรู้ความสามารถให้แก่พระภิกษุสามเณรและญาติโยมให้สูงขึ้นพร้อมกันนั้นต้องปรับปรุงระบบการศึกษาสงฆ์ให้มีคุณภาพทั้งด้านหลักวิชาการทางธรรมและทางโลกให้เท่าเทียมกันและทุ่มเทเอาใจใส่ในการนำเอาหลักวิชาชีพแขนงที่มีประโยชน์รับใช้สังคมให้ได้ดีเข้าในสถาบันการศึกษาสงฆ์ด้วย (ศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ, 2541) โดยเฉพาะหลักการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่สำคัญและจะต้องดำเนินการเพื่อให้คนทำงานได้ผลดีที่สุด

ด้วยแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่ว่าต้องผลักดันให้ประเทศชาติหลุดพ้นจากความเป็นประเทศด้อยพัฒนา เพื่อบรรลุเป้าหมายนั้นการศึกษาจึงถือเป็นงานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพดีขึ้น เพื่อให้การขับเคลื่อนเข้าใกล้กับมาตรฐานการศึกษาของเขตภาคพื้นและสากลที่ละก้าว พร้อมทั้งให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของประเทศซึ่งเป้าหมายของการจัด

การศึกษาก็เพื่อเน้นไปที่การสร้างคนให้ได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน เป็นพลเมืองที่ดีมีการศึกษา มีความรู้ในวิชาชีพ มีความสามารถ มีหัวใจประดิษฐ์สร้าง มีความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศก็คือการพัฒนาตนเองให้มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ และมีคุณธรรม จริยธรรมเพื่อตอบสนองกับความต้องการสนองกับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาประเทศชาติ เพื่อให้เป็นฐานการดำเนินชีวิตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน นำไปสู่สังคมที่อยู่เย็นเป็นสุข การส่งเสริมให้มีการนำศีลธรรมและหลักธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยให้ความสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนที่จะอาศัยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องโน้มน้าวจิตใจของเยาวชนให้ดำเนินไปสู่ความประพฤติและการกระทำที่ดีงามเป็น การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเด็กและเยาวชนที่จะเป็นกำลังของประเทศชาติต่อไป

โรงเรียนมัธยมศึกษาสงฆ์แขวงหลวงพระบาง เป็นโรงเรียนที่เปิดการเรียนการสอนสำหรับพระภิกษุและสามเณร ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำอำเภอเมืองหลวงพระบาง จังหวัดหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2478 (ค.ศ. 1935) เริ่มแรกสร้างขึ้นใช้สำหรับการศึกษาระดับสำหรับพระภิกษุสามเณร และยังไม่ได้รับการพัฒนาเนื่องจากสภาพสังคมสมัยนั้นยังไม่สะดวกเท่าที่ควร โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะด้านวิชาการแก่นักเรียน อีกทั้งบุคลากรโรงเรียนยังขาดความเข้าใจในบทบาทการจัดตั้งของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การประสานงานยังไม่มีหลากหลายในเชิงรุก อย่างไรก็ตามในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาโรงเรียนดังกล่าวเริ่มมีการพัฒนาขึ้นในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการบริหารวิชาการ และการขยายอาคารเรียนเพิ่มขึ้นเนื่องจากมีผู้เข้าเรียนเพิ่มขึ้นจำนวนมากในแต่ละปี ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญและเป็นหัวใจหลักของการบริหารจัดการการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนในการนำองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมายในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นแหล่งให้ความรู้และการศึกษาอบรมแก่เด็กและเยาวชน จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนในการนำองค์กรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยนำมาบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท 4 (ม.ม.(ไทย) 13/247/292) ได้แก่ 1) ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ รักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดี 2) วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง 3) จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกฝนไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป 4) วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจดูหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้นนั่นเอง (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2543) อันจะให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อนำหลักการจัดการเรียนการสอนบูรณาการกับหลักพุทธบริหารการศึกษา คือ หลักอิทธิบาท 4 นำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีได้รับความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” เป็นรูปแบบงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้วยการใช้แบบสอบถามผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสงฆ์นครหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 72 คน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้วยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา การบริหารการศึกษา และหลักพุทธธรรม จำนวน 5 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 3 เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอน	วิธีการวิจัย	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการวิจัย
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	1. ใช้แบบสอบถามผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสงฆ์นครหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 72 คน	1. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่า ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน	สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	2. การวิเคราะห์เอกสาร 2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา การบริหารการศึกษา และหลักพุทธธรรม จำนวน 5 รูป/คน	1. การวิเคราะห์เนื้อหา 2. การวิเคราะห์เนื้อหา	วิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขั้นตอนที่ 3 เสนอแนวทางการ พัฒนาการจัดการเรียนการ สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา คณะสงฆ์ตามหลักพุทธ บริหารการศึกษา แขวง หลวงพระบาง สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชน ลาว	1. การวิเคราะห์เอกสาร	1. การวิเคราะห์เนื้อหา	แนวทางการพัฒนาการจัดการ เรียนการสอนโรงเรียน มัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลัก พุทธบริหารการศึกษา แขวง หลวงพระบาง สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย ด้านที่ 1 หลักสูตร ด้านที่ 2 การจัดการเรียนรู้ ด้านที่ 3 สื่อการเรียนการสอน ด้านที่ 4 วัดผลและประเมินผลการศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในภาพรวม

ข้อที่	สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียน มัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในภาพรวม	ระดับการปฏิบัติ			
		μ	σ	แปลผล	อันดับ
1	หลักสูตรการเรียนการสอน	3.82	0.82	มาก	2
2	การจัดการเรียนการสอน	4.05	0.68	มาก	1
3	สื่อการเรียนการสอน	3.68	0.93	มาก	4
4	การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน	3.75	1.04	มาก	3
	ค่าเฉลี่ยของภาพรวม	4.04	1.03	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยเรียงลำดับจากด้านที่มากที่สุดไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และด้านสื่อการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดของแต่ละด้านดังนี้

สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านที่ 1 หลักสูตรการเรียนการสอน โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด 3 อันดับ คือ หลักสูตรในแต่ละระดับชั้นมุ่งพัฒนานักเรียนให้รู้จักคิดและแก้ปัญหา รองลงมา คือ พัฒนาหลักสูตร

โดยสถานศึกษามีการวางแผนนำหลักสูตรไปใช้ทุกกลุ่มสาระและกิจกรรม พัฒนาหลักสูตรโดยสถานศึกษา ส่งเสริมให้อาจารย์จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการคัดเลือกบุคลากรและนักเรียน

สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านที่ 2 การจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด 3 อันดับ คือ กำหนดเนื้อหาการสอนแต่ละครั้งเหมาะสมกับเวลาเรียน คือ มีการแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนได้ทราบทุกครั้ง มีการนำผลประเมินมาปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ เน้นการจัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนทั้งในห้องและนอกห้องเรียน

สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านที่ 3 สื่อการเรียนการสอน โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด 3 อันดับ คือ มีการใช้สื่อการเรียนการสอนโดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน รองลงมา คือ ใช้ตำราเอกสารการสอนที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน มีการใช้สื่อการเรียนการสอนโดยการนำสื่อพิมพ์หลากหลายในการเรียนรู้ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เป็นต้น มาใช้ในการสอน และข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ใช้สื่อ e-learning มาช่วยเสริมให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านที่ 4 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด 3 อันดับ คือ มีการแบ่งกลุ่มให้นักเรียนทำงานเพื่อประเมินผลงานเป็นทีม รองลงมา คือ มีการแจ้งให้นักเรียนทราบถึงแนวทางการทดสอบล่วงหน้า มีการประเมินผลการเรียนประจำปีทุกภาคการศึกษา และข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ มีการทบทวนเนื้อหา หรือเฉลยข้อสอบ เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจมากขึ้น

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.1 วิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษา มีหลักการเบื้องต้น ดังนี้

1) ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม 2) จัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้น 3) ส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้ 4) ส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่ายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) ส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

2.2 วิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา คือ อิทธิบาท 4 อันเป็นเครื่องมือเพื่อช่วยให้บรรลุความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสงฆ์ ซึ่งประกอบด้วย 1) ฉันทะ เต็มใจทำ คือ มีความต้องการที่จะทำ มีใจรักในสิ่งที่ทำ

ที่รักอันเกิดจากศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครู 2) วิริยะ แข็งใจทำ คือ ขยันทำสิ่งนั้นด้วยความพยายาม อุตุนอดกลั้นไม่ท้อถอย เป็นความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งร่างกายและจิตใจเพื่อที่จะเรียนรู้ให้เข้าใจถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้นจนกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครู 3) จิตตะ ตั้งใจทำ คือ มีใจจดจ่อและรับผิดชอบ ทำสิ่งนั้นด้วยความฝักใฝ่ เอาใจใส่ เสมอ มีใจจดจ่อเป็นสมาธิ เมื่อมีใจที่จดจ่อแล้วก็จะเกิดความรอบคอบตามมา และเมื่อมีความรอบคอบแล้ว การตัดสินใจจะทำอะไรก็จะเกิดความผิดพลาดลดน้อยลงตามไปด้วย เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครู 4) วิมังสา เข้าใจทำ คือ มีความรู้ความสามารถในสิ่งที่ทำ ทำด้วยความพิจารณา หมั่นตรวจสอบ มีการวางแผนวัดผล ตลอดจนหาวิธีแก้ไขปรับปรุงเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครู

3. ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษา แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3.1 หลักสูตรการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) มีใจรักในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดหลักสูตร 2) ประชุมวางแผนจัดการเรียนการสอนด้วยใจรักอยากให้เกิดผลสำเร็จตามหลักสูตร 3) จัดอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการการจัดทำหลักสูตรให้กับครูอย่างไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค 4) ดำเนินการตามแผนงานวิชาการด้วยความขยันหมั่นเพียร 5) เอาใจฝักใฝ่คิดค้นจัดทำโครงการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตร 6) ผู้บริหารและครูวิชาการ กำกับติดตามการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอด้วยความเอาใจใส่ 7) ผู้บริหารและครูวิชาการและครูผู้สอนร่วมกันสรุปและประเมินผลในการใช้หลักสูตร 8) นำผลการประเมินผลการใช้หลักสูตรไปปรับปรุงใช้ในการดำเนินงานวิชาการ

3.2 การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) ครูมีใจรักในการจัดการเรียนการสอน 2) จัดครูเข้าสอนให้ตรงตามวิชาเอก 3) จัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอนเพื่อให้ไม่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อผู้สอนและผู้เรียน 4) สนับสนุนครูให้เอาใจใส่ในการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ครูเอาใจใส่ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ 6) ครูจัดกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักพิจารณาและวิเคราะห์ในการเรียนการสอน

3.3 สื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) จัดครูผู้สอนที่มีความพอใจและความรักในการสอนเข้าอบรมการจัดทำสื่อการเรียนการสอนและการจัดทำสื่อต่างๆ 2) บำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอนให้อยู่ในสภาพดีด้วยความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค 3) มีความขยันอดทนในการนำนวัตกรรมทางศึกษามาใช้ในการเรียนการสอน 4) มีใจใส่ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอนอยู่ประจำ 5) ตรวจสอบและติดตามประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอน 6) พิจารณาจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอนด้วยความโปร่งใส สุจริต ตรวจสอบได้ 7) ตรวจสอบและติดตามประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอน

3.4 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) ครูมีความพอใจในการวัดผลและประเมินผล 2) ประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจในระเบียบการวัดและประเมินผล 3) มีความขยันวางแผนการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนตลอดการปีการศึกษา 4) จัดครูให้สร้างเครื่องมือวัดผลโดยให้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ด้วยความอดทน 5) ครูเอาใจใส่นำผลการวัดผลและประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน 6) พิจารณาให้ครูเข้ารับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล 7) หมั่นติดตามและตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ พบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยเรียงลำดับจากด้านที่มากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน และด้านสื่อการเรียนการสอน ซึ่งการนำหลักการเรียนการสอนทั้ง 4 ประการนี้มาทำการวิจัยในครั้งนี้ นับว่าเป็นการใช้องค์ประกอบที่มีความสมบูรณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ เช่น การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมระหว่างสอน การทดสอบ เป็นต้น รวมทั้งความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในการให้ความช่วยเหลือ แนะนำแก่ผู้เรียนในด้านต่างๆ รวมทั้งการให้กำลังใจให้ความรักและความเอาใจใส่ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของสมิตร คุณานุกร (2528) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการไปตามเป้าหมายที่หลักสูตรต้องการ แนวทางการจัดกิจกรรมหรือการสอนย่อมแตกต่างกันตามสภาพและลักษณะธรรมชาติของเนื้อหาวิชา ผู้สอนจะต้องรู้จักเลือกใช้วิธีสอนและสื่อการเรียนรู้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของวี จันทะนาม (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบในการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม 4 องค์ประกอบหลักได้แก่ 1) การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การบริหารการเรียนการสอน 4) การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของคัมภีร์ สุดแท้ (2553) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กมีองค์ประกอบย่อย คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การวางแผนด้านวิชาการ 3) การเรียนการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 4) การพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ 5) การวัดผลประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของเพชริน สงค์ประเสริฐ (2550) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมมีการกิจขอบข่ายงานวิชาการในสถานศึกษา ประกอบด้วยการพัฒนาหลักสูตร การวัดผลประเมินผล การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา

2. วิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหาร การศึกษาแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วยวิธีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนทั้ง 4 ด้าน ตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งการนำหลักพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น นับว่าเป็นการสังเคราะห์หลักธรรมที่มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอน เพราะหลักอิทธิบาท 4 เป็นธรรมที่จะทำให้ประสบความสำเร็จทุกประการ สอดคล้องกับทีสุชีพ ปุญญานุภาพ (2541) ได้กล่าวว่า อิทธิบาท 4 ข้อปฏิบัติที่ให้บรรลุถึงความสำเร็จ (Low of Success) และเป็นคุณให้บรรลุ ความสำเร็จ 4 อย่าง ได้แก่ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ ความเพียร จิตตะ เอาใจใส่ วิมังสา ใช้ปัญญาพิจารณาสอบสวน และสอดคล้องกับแนวคิดของวิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก (2544) ที่กล่าวว่า อิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ คือ ความเพียรหมั่นประกอบสิ่งนั้น จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ใฝ่สิ่งนั้น และวิมังสา คือ การหมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหาร การศึกษาแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นผลจากศึกษาเอกสารและผลการ

สัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ 4 ด้าน คือ หลักสูตรการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน โดยนำมาบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพคุณภาพในการจัดและพัฒนาศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยนำมาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการบริหารงานวิชาการ เพิ่มประสิทธิภาพคุณภาพในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งหลักอิทธิบาท 4 ประการนี้ นับว่าเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพแก่การบริหารงานวิชาการได้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวุฒิพงษ์ ถาวรจิตโต (รักเรียน) (2553) ที่ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญมี บุญเอี่ยม (2544) ที่ผลการวิจัยพบว่า พนักงานศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ตมีการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จโดยอาศัย แรงจูงใจภายนอกการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้คือต้องสร้างฉันทะให้เกิดขึ้นในใจเป็นเบื้องต้นก่อนเพื่อให้ เกิดความชอบที่จะทำงานนั้นๆ จากนั้นต้องใช้วิริยะเพื่อที่จะอดทนต่ออุปสรรคต่างๆ ที่จะทำงานนั้น บรรลุเป้าหมายในขณะทำงานต้องมีจิตตะ คือความตั้งใจและเอาใจใส่ในงานมีความรับผิดชอบในงานที่ทำและสุดท้ายใช้วิมังสา คือการพิจารณาไตร่ตรองงานที่ทำอย่างรอบคอบมีการตรวจตราสอบข้อบกพร่องเพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของชาติรี แนวจำปา (2552) ที่ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสาในการปฏิบัติหน้าที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ตามหลักพุทธบริหารการศึกษาแขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ให้ดีขึ้น โดยวิธีการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ เช่น การใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมระหว่างสอน การทดสอบเป็นต้น รวมทั้งความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในการให้ความช่วยเหลือ และแนะแนวแก่ผู้เรียน นำมาบูรณาการกับหลักพุทธบริหารการศึกษา ที่เป็นหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน คือ อิทธิบาท 4 อันเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้บรรลุความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ 1) ฉันทะ เต็มใจทำ 2) วิริยะ แะ่งใจทำ 3) จิตตะ ตั้งใจทำ 4) วิมังสา เข้าใจทำ ประกอบด้วย

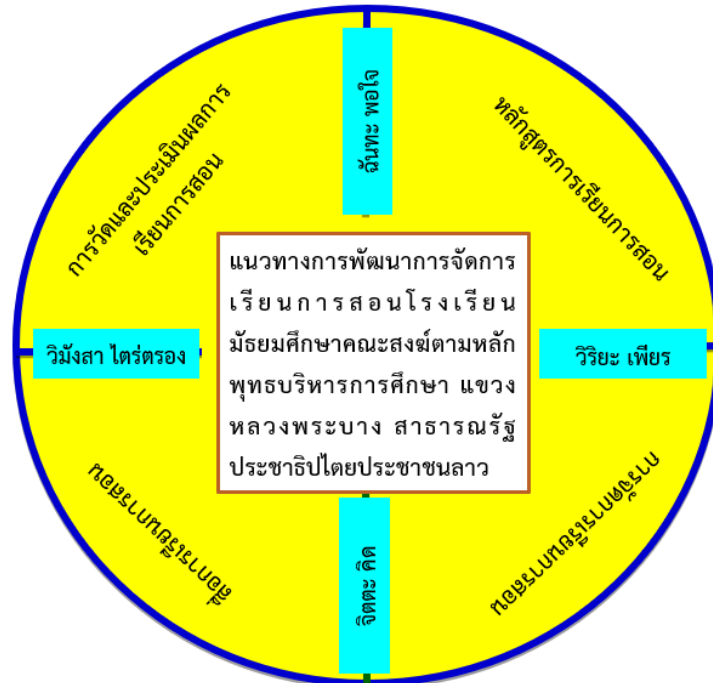
1. หลักสูตรการเรียนการสอน เป็นแผนโครงการที่กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลไว้ล่วงหน้าอย่างมีแบบแผนเพื่อเป็นแนวทางสำหรับครู ผู้บริหารในการจัดประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาในทุกด้าน

2. การจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดซึ่งต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน

3. สื่อการเรียนการสอน เป็นวิธีการของเครื่องมือที่จัดทำขึ้น เพื่อใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งมีสาระที่เป็นประโยชน์ ต่อประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรกำหนดไว้

4. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นกระบวนการที่ให้ครูผู้สอนให้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่แสดงถึงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ดังแสดงภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านที่ 4 หลักสูตรการเรียนการสอน พบว่า อันดับสุดท้าย คือ หลักสูตรมีเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ที่เหมาะสม ดังนั้น จึงควรพัฒนาหลักสูตรเพื่อเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สิ่งแวดล้อม ชุมชน และสังคม

1.2 สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านที่ 2 การจัดการเรียนการสอน พบว่า อันดับสุดท้าย คือ เน้นการจัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนทั้งในห้องและนอกห้องเรียน ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ครูได้มีการจัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างเป็นประจำทุกคาบเรียนทั้งในการเรียนทั้งในห้องและนอกห้องเรียน

1.3 สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านที่ 3 สื่อการเรียนการสอน พบว่า อันดับสุดท้าย คือ ใช้สื่อ e-learning มาช่วยเสริมให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมอบรมพัฒนาครูให้เป็นผู้มีความสามารถในการใช้และการผลิตสื่อ e-learning เพื่อเป็นอุปกรณ์ส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.4 สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนมัธยมศึกษาคณะสงฆ์ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านที่ 4 การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน พบว่า อันดับสุดท้าย คือ มีการทบทวนเนื้อหา หรือเฉลยข้อสอบ เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจมากขึ้นดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมให้ครูนำผลการประเมินทุกครั้งมาการทบทวนเนื้อหา หรือเฉลยข้อสอบทุกครั้งและให้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยโดยเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการตามหลักพุทธธรรมข้ออื่นๆ เช่น อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 สปัปริสธรรม 7 อปทานิยธรรม 7 เป็นต้น

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนเชิงพุทธบูรณาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้านเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ กรมจัดตั้งและพนักงาน. (2558). **กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ฉบับปรับปรุง)**. นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ กรมจัดตั้งและพนักงาน. (2560). **แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ ปี 2559-2567**. นครหลวงเวียงจันทน์: กระทรวงศึกษาธิการ.
- คัมภีร์ สุตแท้. (2553). **การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก**. คุชภินิพนธ์ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- โครงการสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). **หนังสือรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ฉบับปรับปรุง)**. นครหลวงเวียงจันทน์: โครงการสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ชาติรี แนวจำปา. (2552). **การประยุกต์ใช้อธิบัท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไชกร ปัญญาทอง. (2555). **การติดตามการดำเนินการใช้หลักสูตรวิทยาสตรธรรมชาติชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คริสต์ศักราช 2010 โรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์ของรัฐสังกัดนครหลวงเวียงจันทน์ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญมี บุญเอี่ยม. (2544). **ศึกษาการนำอิทธิบัท 4 ไปใช้ในการทำงานศูนย์ควบคุมการบินภูเก็ต บริษัท วิทยุการบินแห่งประเทศไทย จำกัด**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- พรรคประชาชนปฏิวัติลาว. (2554). **มติของประชุมใหญ่ ครั้งที่ 9 ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว**. นครหลวงเวียงจันทน์: สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2543). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระวุฒิพงษ์ ถาวรจิตโต (รักเรียน). (2553). **การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงาน: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพชริน สงค์ประเสริฐ. (2550). **การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รวี จันทะนาม. (2557). **รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนขนาดเล็ก**. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก. (2544). **หนังสือเรียนวิชาพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- ศูนย์กลางแนวลาสร้างชาติ. (2541). **ธรรมนูญปกครองสงฆ์ลาว**. นครหลวงเวียงจันทน์: โรงพิมพ์ชาวหนุ่ม.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2541). **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมิตร คุณานุกร. (2528). **หลักสูตรและการสอน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

การศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*

THE STUDY OF COMPONENTS AND NECESSITIES OF MEASURING AND EVALUATING LEARNING OUTCOMES FOR BASIC EDUCATION INSTITUTIONS

¹พรพิมล ณะศรี Pornpimon Thanasri, ²สาวณีย์ สิกขาบัณฑิต Sowwanee Sikkhabandit,

³ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ Khwanying Sriprasertpap

^{1,2}มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ North Bangkok University, Thailand

³มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author E-mail: pornpimon3310@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของการวัดและประเมินผล สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ครู 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จำแนกตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศ 256 คน ได้จากการสุ่มแบบแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประเมินค่าแบบตอบสนองระบุความต้องการจำเป็นของครู ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง และใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตามประสบการณ์ทำงาน สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) ครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความต้องการจำเป็น เพื่อพัฒนาความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และการสร้างเครื่องมือมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการดำเนินการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการตรวจให้คะแนน การรายงานผล และการนำผลไปใช้ 2) สาเหตุที่ทำให้เกิดความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สูงสุด คือ ครูขาดความรู้และ ทักษะด้านการวัดและประเมินผล 3) ผลการศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) ด้านการออกแบบการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้การสร้างเครื่องมือ พบว่า กลุ่มครูที่สอนลักษณะเนื้อหาทางพุทธิพิสัยมีสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้มากกว่ากลุ่มครูที่สอนลักษณะเนื้อหาทางทักษะพิสัย 2) ด้านการดำเนินการวัดและประเมินผล พบว่า กลุ่มครูที่สอนลักษณะเนื้อหาทางพุทธิพิสัยมีสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้มากกว่ากลุ่มครูที่สอนลักษณะเนื้อหาทางทักษะพิสัย และ 3) ด้านการตรวจให้คะแนน การรายงานผล และการนำผลไปใช้ พบว่า กลุ่มครูที่สอนลักษณะเนื้อหาทางพุทธิพิสัยมีสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ มากกว่ากลุ่มครูที่สอนลักษณะเนื้อหาทางทักษะพิสัย

คำสำคัญ: องค์ประกอบและความต้องการจำเป็น, การวัดและประเมินผลการเรียนรู้, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The objective of this research was to study the composition and the need for measurement and evaluation. For basic education institutions the sample group was teachers 8 groups of learning subjects. Categorized by Basic Education Core Curriculum, BE 2551. These include Thai language, mathematics, social studies, religion and culture, science, health and physical education, arts, work, career and technology. And foreign languages of 256 people by Purposive Sampling. The research tool was a responsive evaluation questionnaire that identified teachers' needs. Analyze quantitative data using Basic statistics T-value test Analysis of two-way variance and using the Modified Priority Needs Index technique. To prioritize needs is necessary. And analyzing the quality of the data by using content analysis based on work experience with the following research results. 1) The teachers at the basic education level have a need. To develop the ability to measure and evaluate learning outcomes in the field of design, measurement and evaluation of learning and building tools as possible. Followed by the measure and Evaluate learning outcomes and the aspect of scoring, reporting of results and applying the results, respectively. 2) The reason for the highest demand for measuring and evaluating learning outcomes is that teachers lack knowledge and skills. Measurement and evaluation skills. The results of the study, the composition and necessity of learning measurement and evaluation. For a basic education institution, it consists of 3 main components as follows. 1) In the design, measurement and evaluation to promote learning management, tool construction, it was found that the group of teachers teaching the cognitive content had more performance in the measurement and evaluation than the teachers who taught the character content of the cognitive skills. 2) In conducting the measurement and evaluation, it was found that the group of teachers teaching the cognitive content characteristics had more performance in the measurement and evaluation] than the teachers who taught the character traits of the cognitive skills. and 3) On scoring, reporting and applying the results, it was found that the group of teachers teaching the cognitive content had a working condition in the measurement and evaluation to promote learning management. Rather than a group of teachers who teach the nature, content, and skills.

Keywords: Components and Necessities, Measuring and Evaluating Learning Outcomes, Basic Education Institutions

บทนำ

พระราชบัญญัติแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มีความปรารถนาจะปฏิรูปการศึกษาและส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการศึกษาสูงขึ้น โดยให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี สื่อความหมายให้เห็นความต้องการที่จะยกระดับความรู้ความสามารถ และทักษะของคนไทยให้อยู่ในระดับสากล หลักการดังกล่าวนี้นำมาสู่การจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในปัจจุบัน ซึ่งกำหนดบทบาทของครูผู้สอนให้ต้องทำการศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียน เป็นรายบุคคลแล้วนำข้อมูลมาวางแผนจัดการเรียนรู้รวมถึงทำการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียนและวิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) บทบาทของครูผู้สอนที่ปรากฏตามหลักสูตรดังกล่าวข้างต้นสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูผู้สอน

แนวคิดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 เป็นต้น มาจนถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แฝงหลักการและแนวคิดของการประเมินที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการวัดและประเมินผลอันจะนำไปสู่การปรับปรุงการเรียน การสอน จึงมีการนำแนวคิดใหม่ๆ ทางการวัดและประเมินผลเข้ามาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา เช่น การประเมินตามสภาพจริง การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานการประเมินจากการปฏิบัติงาน เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการรวบรวมข้อมูลนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียนอย่างรอบด้านด้วยวิธีการที่หลากหลาย อันนำไปสู่การปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งสิ้น ซึ่งนักวิชาการเชื่อกันว่า แนวคิดของการวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้นการประเมินที่อยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติจริง จะตอบสนองการประเมินความสามารถ ทักษะความคิดขั้นสูงที่ซับซ้อน การแก้ปัญหาในการปฏิบัติจริง ตลอดจนความสามารถในการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่ายังมีปัญหาในการปฏิบัติและอุปสรรคในการวัดและประเมินผลสภาพปัญหาการบริหารการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเด็นปัญหา คือ การวัดและประเมินผลยังไม่เป็นระบบ ขาดการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องและขาดการประเมินผลที่เหมาะสม ครูผู้สอนที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาบางส่วนไม่เคยได้รับการฝึกอบรมด้านการจัดการเรียนการสอนหรือการวัดและประเมินผลการศึกษามาก่อนจึงทำให้ขาดหลักความรู้ด้านการสอนที่สำคัญ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2551) ดังนั้น การวัดและประเมินผลจึงนับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยังเป็นเครื่องมือประกันคุณภาพทางวิชาการอีกด้วย และผลการวิจัยของนางลักขณ์ วิรัชชัย (2545) ที่พบว่า องค์ประกอบด้านผู้บริหารสถานศึกษา สภาพของสถานศึกษาและการบริหารจัดการ ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา นั่นคือ การที่ผู้เรียนจะจบหลักสูตรมีความรู้ มีความเข้าใจ มีพื้นฐานความคิด มีประสิทธิภาพในการทำงานนั้น ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญมาก เพราะเป็นผู้ออกแบบและจัดระบบการศึกษา ทั้งระบบความคิดและระบบบริหาร ซึ่งหมายถึงการนำทรัพยากรเพื่อการศึกษาไปบริหารให้เกิดผลผลิตทางการศึกษาตามที่ประเทศชาติต้องการ จากเหตุผลดังกล่าวจึงได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและเพื่อประเมินความเหมาะสม

และความสอดคล้องของรูปแบบที่ทำการศึกษาซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นรูปแบบที่สมบูรณ์สอดคล้องกับความต้องการของครูผู้สอนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำนวน 1,303 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 เครื่องมือ ได้แก่

2.1 แบบสอบถามสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการสอบถามเกี่ยวกับระดับสภาพที่เป็นอยู่จริงและสภาพที่คาดหวัง ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบการตอบสนองคู่ (dual-response format) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.60-1.00 การตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงของแบบสอบถามสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูระดับประถมศึกษาด้วยวิธีประมาณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยหาความเที่ยงแยกตามองค์ประกอบการวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 3 องค์ประกอบ และหาความเที่ยงในภาพรวมของทั้งแบบสอบถาม ผลการวิเคราะห์พบว่า ข้อคำถามในแต่ละองค์ประกอบมีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.885 - 0.916 และค่าความเที่ยงในภาพรวมของทั้ง แบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.959 แสดงว่าแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพในระดับสูงและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 แนวคำถามในการจัดกระบวนการกลุ่ม เป็นข้อคำถามแบบปลายเปิดที่ผู้ตอบต้องตอบให้สอดคล้องกันระหว่างสาเหตุของปัญหาของความสามารถในการวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามแบบมีโครงสร้างเป็นลักษณะปลายเปิด สำหรับใช้เป็นแนวคำถามในการจัดกระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมในประเด็นเกี่ยวกับสาเหตุของความต้องการจำเป็น และแนวทางการพัฒนาความสามารถของครูในการวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ โดยนำผลจากการสำรวจเชิงปริมาณในแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความต้องการจำเป็น เพื่อพัฒนาความสามารถในการวัดและประเมินผล มาใช้เป็นแนวทางสร้างข้อคำถามและเป็นข้อมูลให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการจัดกระบวนการกลุ่ม จำแนกตามลักษณะเนื้อหาที่ครูสอน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครูที่สอนลักษณะเนื้อหาทางพุทธิพิสัย ประกอบด้วย ครูที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และภาษาต่างประเทศ และกลุ่มครูที่สอนลักษณะเนื้อหาทางทักษะพิสัย ประกอบด้วย ครูที่สอนใน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี คำตอบที่ได้จากการจัดกระบวนการกลุ่มจะออกมาในรูปของกระบวนการอย่างละเอียดที่ครูสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ทำงานและลักษณะเนื้อหาที่ครูสอน ซึ่งในแต่ละประสบการณ์ทำงานมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกันทั้ง 3 ด้าน โดยครูที่มีประสบการณ์ทำงานอยู่ในช่วง 1-10 ปี มีค่าเฉลี่ยสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ขององค์ประกอบที่ 1, 2 และ 3 ใกล้เคียงกัน ส่วนครูที่มีประสบการณ์ ทำงานอยู่ในช่วง 11-20 ปี มีค่าเฉลี่ยสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของด้านที่ 1, 2 และ 3 ใกล้เคียงกัน และส่วนครูที่มีประสบการณ์ ทำงานอยู่ในช่วงอายุมากกว่า 20 ปี มีค่าเฉลี่ยสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของด้านที่ 1, 2 และ 3 ใกล้เคียง

3.2 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูระดับประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านการออกแบบการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้และการสร้างเครื่องมือ 2) องค์ประกอบด้านการดำเนินการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และ 3) องค์ประกอบด้านการตรวจให้คะแนน การรายงานผล และการนำผลไปใช้ โดยความต้องการจำเป็นคำนวณจากผลต่างของค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน และผู้วิจัยได้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยการทดสอบค่าที (t-test) เป็นรายด้านของการวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบของสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูระดับประถมศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ครูที่สอนในขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกันมีสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูที่สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้มากกว่าครูที่สอนในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง อีกทั้ง ครูที่สอนในโรงเรียนขนาดเล็กมีสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ มากกว่าครูที่สอนในโรงเรียนขนาดกลาง และเมื่อพิจารณาสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูระดับประถมศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ทำงานของครู กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอนของครู และลักษณะเนื้อหาที่ครูสอน พบว่า ค่าเฉลี่ยสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามประสบการณ์ทำงานของครู กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอนของครู และลักษณะเนื้อหาที่ครูสอน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ไม่ว่าครูจะมีประสบการณ์ทำงานของครู กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอนของครู และลักษณะเนื้อหาที่ครูสอนแบบใดก็ตามจะมีสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ทำงาน และลักษณะเนื้อหาที่ครูสอนที่มีต่อ สภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูระดับประถมศึกษา พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรประสบการณ์ทำงาน และ

ลักษณะเนื้อหาที่ครูสอนต่อสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของตัวอย่างวิจัยจำแนกตามขนาดโรงเรียน เพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน และกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอนของครู ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา จำแนกตาม เพศ อายุ ประสบการณ์สอนและลักษณะเนื้อหาที่ครูสอน

ลักษณะ เนื้อหาที่ ครูสอน	ประสบการณ์ทำงาน											
	1-10 ปี			11-20 ปี			มากกว่า 20 ปี			รวม		
	M	S.D.	<i>n</i>	M	S.D.	<i>n</i>	M	S.D.	<i>n</i>	M	S.D.	<i>n</i>
องค์ประกอบที่ 1 ด้านการออกแบบการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้และการสร้างเครื่องมือ												
พุทธิพิสัย	3.78	0.56	70	3.89	0.57	43	3.78	0.52	40	3.82	0.55	153
ทักษะพิสัย	3.73	0.51	36	3.67	0.54	35	3.67	0.54	32	3.69	0.53	103
รวม	3.75	0.53	106	3.78	0.55	78	3.72	0.52	72	3.83	0.53	256
องค์ประกอบที่ 2 ด้านการดำเนินการวัดและประเมินผล												
พุทธิพิสัย	3.91	0.56	70	3.87	0.53	43	3.92	0.54	40	3.90	0.54	153
ทักษะพิสัย	3.85	0.53	36	3.83	0.56	35	3.87	0.53	32	3.85	0.54	103
รวม	3.88	0.54	106	3.87	0.52	78	3.84	0.51	72	3.86	0.52	256
องค์ประกอบที่ 3 ด้านการตรวจให้คะแนน การรายงานผล และการนำผลไปใช้												
พุทธิพิสัย	3.89	0.53	70	3.95	0.58	43	3.84	0.51	40	3.89	0.54	153
ทักษะพิสัย	3.83	0.56	36	3.87	0.53	35	3.67	0.50	32	3.79	0.53	103
รวม	3.86	0.54	106	3.91	0.55	78	3.75	0.51	72	3.84	0.53	256
สรุป 2 ด้านทั้ง 3 องค์	3.86	0.55	70	3.88	0.56	43	3.81	0.52	40	3.85	0.54	153
รวม	3.80	0.53	36	3.82	0.54	35	3.77	0.53	32	3.80	0.53	103
รวม	3.83	0.54	106	3.85	0.55	78	3.79	0.53	72	3.82	0.54	256

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูประถมศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ทำงานและลักษณะเนื้อหาที่ครูสอน ซึ่งในแต่ละประสบการณ์ทำงานมีค่าเฉลี่ยใกล้เคียงกันทั้ง 3 ด้าน โดยครูที่มีประสบการณ์ทำงานอยู่ในช่วง 1-10 ปี มีค่าเฉลี่ยสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ขององค์ประกอบที่ 1, 2 และ 3 ใกล้เคียงกัน ($M=3.75$, $S.D.=0.53$; $M=3.78$, $S.D.=0.55$ และ $M=3.72$, $S.D.=0.52$) ส่วนครูที่มีประสบการณ์ ทำงานอยู่ในช่วง 11-20 ปี มีค่าเฉลี่ยสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของด้านที่ 1, 2 และ 3 ใกล้เคียงกัน ($M=3.88$, $S.D.=0.54$; $M=3.80$, $S.D.=0.54$ และ $M=3.89$, $S.D.=0.53$) และส่วนครูที่มีประสบการณ์ ทำงานอยู่ในช่วงอายุมากกว่า 20 ปี มีค่าเฉลี่ยสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของด้าน ที่ 1, 2 และ 3 ใกล้เคียงกัน ($M=3.86$, $S.D.=0.54$; $M=3.91$, $S.D.=0.55$ และ $M=3.75$, $S.D.=0.51$) เมื่อพิจารณาในภาพรวม

จำแนกการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผล จำแนกตามประสบการณ์สอนและลักษณะเนื้อหาที่ครูสอน ผลการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการออกแบบการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้การสร้างเครื่องมือ พบว่า ครูระดับประถมศึกษาที่มีสภาพการปฏิบัติงานด้านการออกแบบการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ และการสร้างเครื่องมือในแต่ละช่วงประสบการณ์ทำงาน เมื่อพิจารณาภาพรวมตามลักษณะเนื้อหาที่ครูสอน พบว่า กลุ่มครูที่สอนลักษณะเนื้อหาทางพุทธิพิสัยมีสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ($M=3.87$, $S.D.=0.54$) มากกว่ากลุ่มครูที่สอนลักษณะเนื้อหาทางทักษะพิสัย ($M=3.67$, $S.D.=0.54$)

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการดำเนินการวัดและประเมินผล พบว่า ครูระดับประถมศึกษาที่มีสภาพการปฏิบัติงานด้านการดำเนินการวัดและประเมินผลในแต่ละช่วงประสบการณ์ทำงาน เมื่อพิจารณาภาพรวมตามลักษณะเนื้อหาที่ครูสอน พบว่า กลุ่มครูที่สอนลักษณะเนื้อหาทางพุทธิพิสัยมีสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ($M=3.86$, $S.D.=0.57$) มากกว่ากลุ่มครูที่สอนลักษณะเนื้อหาทางทักษะพิสัย ($M=3.67$, $S.D.=0.54$)

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการตรวจให้คะแนน การรายงานผล และการนำผลไปใช้ พบว่า ครูระดับประถมศึกษาที่มีสภาพการปฏิบัติงานด้านการตรวจให้คะแนน การรายงานผล และการนำผลไปใช้ ในแต่ละช่วงประสบการณ์ทำงาน เมื่อพิจารณาภาพรวมตามลักษณะเนื้อหาที่ครูสอน พบว่า กลุ่มครูที่สอนลักษณะเนื้อหาทางพุทธิพิสัยมีสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ($M=3.86$, $S.D.=0.57$) มากกว่ากลุ่มครูที่สอนลักษณะเนื้อหาทางทักษะพิสัย ($M=3.67$, $S.D.=0.54$)

2. ความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูระดับประถมศึกษา โดยการทดสอบค่าที (t-test) เป็นรายด้านในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ พบว่า การพัฒนาความสามารถในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูระดับประถมศึกษาในสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน แสดงว่า ครูระดับประถมศึกษามีความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาความสามารถในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูระดับประถมศึกษาในทุกด้าน การกำหนดความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาความสามารถในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูระดับประถมศึกษา วิเคราะห์โดยใช้สูตร Modified Priority Index ($PNI_{modified}$) พบว่า ครูระดับประถมศึกษามีความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาความสามารถในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูระดับประถมศึกษาทุกด้าน ด้านที่มีความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาความสามารถในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูระดับประถมศึกษาอันดับแรก คือ ด้านการออกแบบการวัดและประเมินผล การเรียนรู้และการสร้างเครื่องมือ รองลงมาคือ ด้านดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการตรวจให้คะแนน การรายงานผล และการนำผลไปใช้โดยมีค่าตามลำดับ เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และการสร้างเครื่องมือ ประเด็นคำถามที่มีความต้องการจำเป็นมากกว่าประเด็นอื่นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 4 รายการแรกที่มีความต้องการจำเป็นมากกว่าข้ออื่น คือ ความต้องการจำเป็นในการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบหลังนำข้อสอบไปใช้จริงมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การเขียนข้อสอบที่เน้นให้นักเรียนใช้ความคิดขั้นสูงและประยุกต์หลักการเพื่อแก้ปัญหาการทบทวนข้อสอบก่อนนำข้อสอบไปใช้จริงและการกำหนดขั้นตอนการใช้คลังข้อสอบตามลำดับ

2.2 ด้านการดำเนินการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ประเด็นคำถามที่มีความต้องการจำเป็นมากกว่าประเด็นอื่น เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 รายการแรกที่มีความต้องการจำเป็นมากกว่าข้ออื่น คือ ความต้องการจำเป็นในการประเมินแฟ้มสะสมงาน (portfolio) ของนักเรียนและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในกระบวนการวัดและประเมินผลมากที่สุดเท่ากันทั้งสองรายการ รองลงมา ได้แก่ การให้ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน

2.3 ด้านการตรวจให้คะแนน การรายงานผล และการนำผลไปใช้ ประเด็นคำถามที่มีความต้องการจำเป็นมากกว่าประเด็นอื่นมี 1 รายการ คือ การรายงานผลการเปรียบเทียบคะแนนนักเรียนกับคะแนนเฉลี่ยในระดับห้อง การวิเคราะห์ความแตกต่างของความจำเป็นในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูระดับประถมศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ทำงานของครู พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 โดยครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 1-5 ปี มีความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 6 ปี ขึ้นไป นอกจากนี้เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูระดับประถมศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ทำงานของครู ที่แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 1-10 ปี, 11-20 ปี และ 21 ปี ขึ้นไป พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 1-10 ปี มีความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 11-20 ปี และ 21 ปี ขึ้นไป อีกทั้งครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 11-20 ปี มีความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 21 ปี ขึ้นไป เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูระดับประถมศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอนของครู และลักษณะเนื้อหาที่ครู สอน พบว่า ค่าเฉลี่ยความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามขนาดโรงเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอนของครู และลักษณะเนื้อหาที่ครูสอน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ไม่ว่าครูจะมีขนาดโรงเรียน กลุ่ม สาระการเรียนรู้ที่สอนของครู และลักษณะเนื้อหาที่ครูสอนแบบใดก็ตามจะมีความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน และเมื่อวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ ทำงาน และลักษณะเนื้อหาที่ครูสอนที่มีต่อความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูระดับประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประสบการณ์ทำงาน และลักษณะเนื้อหาที่ครูสอนต่อความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความแตกต่างของสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามประสบการณ์ทำงานและลักษณะเนื้อหาที่ครูสอน พบว่า ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และการสร้างเครื่องมือ ด้านการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการตรวจให้คะแนน การรายงานผล

และการนำผลไปใช้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นการตอบตามการรับรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งอาจทำให้ระดับของสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ครูตอบอาจคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงไปบ้างจึงทำให้ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ทำงานและลักษณะเนื้อหาที่ครูสอน นอกจากนี้อาจสืบเนื่องมาจากครูสภาได้กำหนดให้ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงมีความจำเป็นต้องได้รับการเตรียมความพร้อมให้มีความสามารถด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ นักการศึกษาจึงกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูซึ่งประกอบด้วย 3 มาตรฐาน คือ มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการปฏิบัติตน โดยในมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพมีมาตรฐานย่อยอีก 9 มาตรฐาน ซึ่งมีมาตรฐานการวัดและประเมินผลการเรียนรู้รวมอยู่ด้วย ในมาตรฐานนี้มีการกำหนดให้ครูจำเป็นต้องมีสาระความรู้ 6 ประการ ได้แก่ 1) หลักการและเทคนิคการวัดและประเมินผลทางการศึกษา 2) การสร้างและการใช้เครื่องมือวัดผล และประเมินผลการศึกษา 3) การประเมินตามสภาพจริง 4) การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน 5) การประเมินภาคปฏิบัติ และ 6) การประเมินผลแบบย่อยและแบบรวม และยังต้องมีสมรรถนะที่สำคัญอีก 2 ประการ ได้แก่ สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผลได้ตามสภาพความเป็นจริงและสมรรถนะด้านการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และหลักสูตร (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556) จึงทำให้ครูทุกคนต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพครู และเป็นไปตามกำหนดของมาตรฐานวิชาชีพครูที่คุรุสภากำหนดให้ครูจำเป็นต้องมีสาระความรู้ 6 ประการ และสมรรถนะที่สำคัญอีก 2 ประการที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลการศึกษา ด้วยเหตุนี้ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันและครูที่สอนลักษณะเนื้อหาที่แตกต่างกันมีสภาพการปฏิบัติงานในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไม่แตกต่างกัน

2. การประเมินความต้องการจำเป็นและการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และการสร้างเครื่องมือ ด้านการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการตรวจให้คะแนน การรายงานผลและการนำผลไปใช้ตามลำดับ โดยแต่ละด้านมีรายการของความต้องการจำเป็นดังนี้ คือ ด้านการออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และการสร้างเครื่องมือ รายการที่มีความต้องการจำเป็นมากกว่ารายการอื่น มี 4 รายการ ได้แก่ การวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบหลังนำข้อสอบไปใช้จริง การเขียนข้อสอบที่เน้นให้นักเรียนใช้ความคิดขั้นสูงและประยุกต์หลักการเพื่อแก้ปัญหา การทบทวนข้อสอบก่อนนำข้อสอบไปใช้จริงและการกำหนดขั้นตอนการสร้างคลังข้อสอบ ส่วนด้านการดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รายการที่มีความต้องการจำเป็นมากกว่ารายการอื่นในด้านดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มี 3 รายการ ได้แก่ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในกระบวนการวัดและประเมินผล การประเมินแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ของนักเรียนและการให้ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษามีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน สำหรับด้านการตรวจให้คะแนน การรายงานผล และการนำผลไปใช้ รายการที่มีความต้องการจำเป็นมากกว่ารายการอื่นในด้านการตรวจให้คะแนน การรายงานผล และการนำผลไปใช้ มี 1 รายการ คือ การรายงานผลการเปรียบเทียบคะแนนนักเรียนกับคะแนนเฉลี่ยในระดับห้อง ถึงแม้อินด้านการตรวจให้คะแนน การรายงานผลและการนำผลไปใช้ มี 1

รายการ คือ การรายงานผลการเปรียบเทียบคะแนนนักเรียนกับคะแนนเฉลี่ยในระดับห้อง และค่า $PNI_{modified}$ มีค่าน้อยกว่าเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ แต่เนื่องจากผลการวิเคราะห์การทดสอบค่า t (t -test) เป็นรายด้านในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า การพัฒนาความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน แสดงว่าครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูในทุกด้าน ผู้วิจัยจึงเลือกรายการที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงสุดในด้านที่ 3 มาทำการวิเคราะห์สาเหตุและแนวทางการพัฒนาต่อไป ได้แก่ การรายงานผลการเปรียบเทียบคะแนนนักเรียนกับคะแนนเฉลี่ยในระดับห้องซึ่งถือว่ามีความต้องการจำเป็นสูงกว่ารายการอื่นและสูงที่สุดในด้านที่ 3 การตรวจให้คะแนน การรายงานผลและการนำผลไปใช้

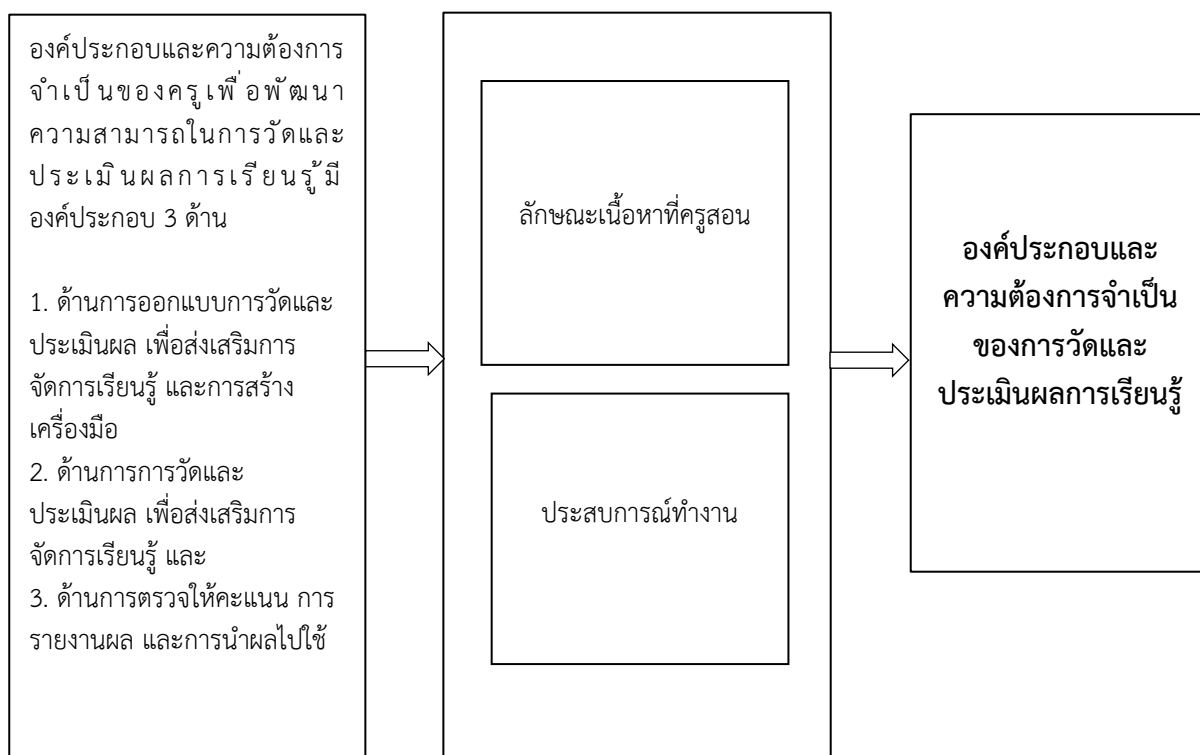
จากผลการวิจัยสอดคล้องกับ Jiraro (2014), Ololube (2008), Suknaisith, Wongwanich, Piromsombat (2014) สรุปได้ว่า ครูยังขาดความรู้และความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในประเด็นที่หลากหลาย เช่น การกำหนดจุดประสงค์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การสร้างเครื่องมือ การตรวจให้คะแนน การแปลผลคะแนน และการนำผลการประเมินไปใช้ความแตกต่างของความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและลักษณะเนื้อหาที่ครูสอน พบว่า ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประสบการณ์ทำงาน และลักษณะเนื้อหาที่ครูสอนต่อความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อวิเคราะห์ตามลักษณะเนื้อหาที่ครูสอน พบว่า ครูที่สอนลักษณะเนื้อหาที่แตกต่างกันมีความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อวิเคราะห์ตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันมีความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 1-5 ปี มีความต้องการจำเป็นในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มากกว่ากลุ่มครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 6 ปี ขึ้นไป อาจเนื่องจากกลุ่มครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 1-5 ปี มีประสบการณ์ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้น้อยกว่า และผ่านการอบรมเรื่องการวัดประเมินผลการเรียนรู้น้อยกว่าจึงนำความรู้มาปฏิบัติจริงได้น้อยกว่ากลุ่มครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 6 ปีขึ้นไป จะเห็นได้ว่า ความสามารถในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ดังงานวิจัยของสาธิตี ผ่องอักษร, เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต และพิรพงษ์ สิทธิอมร (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการคุณภาพของการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาสู่มาตรฐานสากล ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 7 องค์ประกอบ ซึ่งในองค์ประกอบที่ 7 ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาขีดความสามารถ และทักษะได้อย่างมีคุณภาพ จนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านวิชาการและใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Junpeng (2012) ที่กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ว่า ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ โดยครูควรดำเนินการดังนี้ การเตรียมการสอน เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน สำรวจความต้องการของผู้เรียนโดยการซักถาม สังเกต สัมภาษณ์ หรือทำแบบทดสอบก่อนเรียนเพื่อกระตุ้นความสนใจและจัดกลุ่มผู้เรียนตามความรู้ความสามารถ การวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อเชื่อมโยงกับการกำหนดเรื่องหรือเนื้อหาสาระ มาตรฐานการเรียนรู้ ครอบคลุมองค์ประกอบของวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน การวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ

วิถีชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงให้มากที่สุด การจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และครูผู้สอนในฐานะผู้ปฏิบัติและขับเคลื่อนการพัฒนาสู่การปฏิบัติจริง ควรใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อแก้ปัญหาคุณภาพนักเรียนให้ได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาองค์ประกอบและความต้องการจำเป็นของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาโดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การพัฒนาระบบ การประเมินเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีเป้าหมายที่สำคัญคือ การใช้การวัดและประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ตลอดจนนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการเรียนการสอนและเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลได้อย่างเป็นระบบ โดยที่โรงเรียนมีความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำรูปแบบการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องเห็นความสำคัญและมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียนก่อน โดยอาจมีการประชุมชี้แจงผู้ปกครองและนักเรียน ส่วนครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติควรมีการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้สามารถดำเนินการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ได้ตรงตามหลักสูตรสถานศึกษากำหนด

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนั้น ผู้บริหารควรเห็นความสำคัญและเป็นผู้ดำเนินการนำระบบไปใช้เพื่อที่จะขับเคลื่อนให้รูปแบบการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาองค์ประกอบความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการบริหารการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ หากต้องการให้โรงเรียนมีแนวทางในการดำเนินการอย่างชัดเจน ควรมีการศึกษาและพัฒนาตัวบ่งชี้เพื่อเป็นการประเมินการดำเนินการและคุณภาพในแต่ละองค์ประกอบ

2.2 ครูควรได้รับการพัฒนาตามความต้องการจำเป็นเร่งด่วนในการอบรมสัมมนาให้ความรู้ เช่น การสร้างเครื่องมือชนิดต่างๆ การหาคุณภาพเครื่องมือ การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง การสร้างสื่อและนวัตกรรมต่างๆ และเทคนิควิธีการสอนต่างๆ เป็นต้น จึงควรมุ่งเน้นการพัฒนาครูผู้สอนอย่างเร่งด่วน

2.3 ควรมีการวิจัยติดตามและประเมินผลการปฏิบัติของครูตามมาตรฐานอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลที่ได้ไปสู่การปรับปรุงอย่างทันที่ โดยเฉพาะด้านการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **การประเมินผลจากสภาพจริง**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการปฏิรูปการศึกษา พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2560)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). **วิธีการที่ถูกต้องและทันสมัยในการกำหนดขนาดตัวอย่าง**. แหล่งที่มา <http://Ulskill.com/web/files/GPower.pdf>. สืบค้นเมื่อ 25 พ.ค. 2563.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2545). **กระบวนการปฏิรูปเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้: การประเมินและการประกัน**. กรุงเทพมหานคร: วิทีซีคอมมิวนิเคชั่น.

- สาธินี ผ่องอักษร, เสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต และพีรพงษ์ สิทธิอมร. (2561). รูปแบบการจัดการคุณภาพของการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาสู่มาตรฐานสากล. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ**. 7(2). 198-212.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). **ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2548**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). **เอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551: แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Jiraro, p. (2014). A Development of Measurement and Evaluation Standards and Item Bank Approach Model for Teachers in Thai Secondary Schools. **Procedia- Social and Behavioral Sciences**. 116. 547-556.
- Junpeng, P, Inprasitha, M., & Wilson, M. (2018). Modelling of the Open-ended Items for Assessing Multiple Proficiencies in Mathematical Problem Solving. **The Turkish Online Journal of Educational Technology (TOJET)**. 17 (Special Issue).
- Junpeng. P. (2012). The Development of Classroom Assessment System in Mathematics for Basic Education of Thailand. **Procedia - Social and Behavioral Sciences**. 69(24). 1965-1972.
- Ololube, N. p. (2008). Evaluation competencies of professional and non-professional teachers in Nigeria. **Studies in educational evaluation**. 34(1). 44-51.
- Suknaisith, A., Wongwanich, & Piromsombat, C. (2014). Development of Teacher Performance in Educational Measurements and Evaluation through Selfmonitoring Strategies. **Procedia-Social and Behavioral Sciences**. 116. 1683-1688.

แนวทางการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา
อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*

GUIDELINES FOR KNOWLEDGE MANAGEMENT, ACCORDING TO
BUDDHADHAMMA, SECONDARY SCHOOL, MUEANG DISTRICT,
PATHUM THANI PROVINCE

¹ศศินิภา ชัยสุข Sasinipa Chaisuk,

²พระครูโสภาสนนทกิตติ (ศักดิ์ โอภาโส) Phrakhru Opatnontakitti (Sakda Obhaso),

³พระมหาญาณวัฒน์ จิตวฑฺฒโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: sasinipachaisuk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรม 2) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู จำนวน 217 คน และใช้แบบสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า การจัดการความรู้ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ การจัดเก็บความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ และการกำหนดความรู้ 2) แนวทางการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย การรับฟังองค์ความรู้จากกัลยาณมิตรอย่างสม่ำเสมอ การไตร่ตรองพิจารณาองค์ความรู้ที่ได้รับอย่างแยบคาย การมีวัฒนธรรมที่เหมาะสม การส่งเสริมต่อยอดการเรียนรู้ให้บุคลากรพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ การนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนไปปฏิบัติในการทำงาน การคบหาเสวนาผู้รู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การสร้างเครือข่ายการจัดเก็บความรู้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ การนำความรู้ที่ได้มาพิจารณาปรับใช้ให้เหมาะสมกับตน การจัดเก็บความรู้มาใช้แก้ปัญหาของการปฏิบัติงานและปฏิบัติตามเครื่องมือช่วยให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียน

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, หลักพุทธธรรม, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The purposes of this thesis were 1) to study knowledge management according to Buddhaddhamma; 2) to propose a guideline for knowledge management according to the Buddhaddhamma in secondary school, Mueang District, Pathum Thani Province. Mixed methods research was used combines the methods of quantitative and qualitative research. The questionnaire was used as a quantitative data collection tool from a sample of 217 teachers and an interview questionnaire was used to collect qualitative data from five experts. Quantitative data were analyzed by using descriptive statistics consisted of mean and standard deviation whereas qualitative data was analyzed by content analysis. Results found that 1) Knowledge management according to Buddhaddhamma of Secondary School, Muang District, Pathumthani Province, found that the overall level of knowledge management in all 5 areas at a high level consisted of knowledge storage, knowledge sharing, learning, knowledge inquiry, and the knowledge setting, respectively. 2) Guidelines for knowledge management according to Buddhaddhamma of Secondary School, Muang District, Pathumthani Province, it was found that the knowledge of Kalyanamit was regularly heard pondering the knowledge received with thoughtfulness. There is a proper culture to promote and extend knowledge for personnel to develop new knowledge, put the knowledge gained from the exchange into practice in the work, fellowship with the knowledgeable, to share and learn together, build a network for collecting knowledge in electronic systems, apply the knowledge that has been considered and adapted to suit them, collecting knowledge for solving operational problems, and follow learning tools for effective knowledge management in schools.

Keywords: Knowledge Management, Buddhaddhamma, Secondary School

บทนำ

ความรู้กับมนุษย์เป็นสิ่งที่ควบคู่กันจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ ถ้าหากมนุษย์ไม่มีความรู้ก็ไม่มีมนุษย์อีกต่อไป เพราะขาดลักษณะและคุณสมบัติที่สำคัญที่แสดงถึงความเป็นมนุษย์ (ไพโรจน์ ชลารักษ์, 2551) การจัดการความรู้ในอดีตก็มีการจัดทำกัน แต่อาจไม่มีการนำมาจัดทำให้เป็นระบบอย่างชัดเจน เช่น การถ่ายทอดวิทยายุทธในภาพยนตร์จีนกำลังภายใน การเขียนบันทึกพงศาวดารให้ทราบเหตุการณ์ในแต่ละยุค การสืบทอดประเพณีหรือวัฒนธรรมของแต่ละชาติ เป็นต้น (ภราดร จินดาวงศ์, 2550) ซึ่งในยุคโลกาภิวัตน์ ความรู้ของมนุษย์สัมพันธ์กับการเติบโตอย่างรวดเร็วด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอันเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาองค์กร การจัดการความรู้ขององค์กรเป็นการนำเอาเวลาและทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ไปพัฒนางานที่ต้องวางแผนสร้างความแข็งแกร่งและเกิดความได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน การกระทำกับความรู้และแหล่งความรู้ด้วยเครื่องมือและเทคนิควิธีต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นหรือเกิดประโยชน์จากการจัดการความรู้นั้น เมื่อเสร็จสิ้นการปฏิบัติการสามารถอธิบายได้ว่าเป็นการทำงานร่วมกันของมนุษย์ คือ การจัดการความรู้

เพราะการทำงานด้วยกันของมนุษย์ต่างก็ต้องใช้สติปัญญาคิด พิจารณา วิเคราะห์หาทางแก้ปัญหา หรือหา นวัตกรรมใหม่ที่แสดงออกในรูปแบบความคิดเห็นรูปแบบศักยภาพและความร่วมมือกันจึงจะทำงานได้สำเร็จ (ไพโรจน์ ชลารักษ์, 2551)

ในสังคมแห่งความรู้ “ความรู้” ถือว่าเป็นทรัพยากรหลักที่มีค่ายิ่งซึ่งแตกต่างจากปัจจัยการผลิต อื่นๆ เนื่องจากความรู้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและสร้างขึ้นใหม่ได้ตลอดเวลา ซึ่งสภาวะดังกล่าวทำให้ความรู้ กลายเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ ดังนั้น แนวคิดและหลักการบริหารจัดการความรู้จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับองค์กรในทุกระดับการจัดการความรู้และองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง เนื่องจากแนวคิดการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือ การที่จะทำให้คนในองค์กรเรียนรู้ปัจจัยต่างๆ ทั้งจาก ภายในและภายนอกเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองและการดำเนินงานขององค์กรค้นหาวิธีทางใหม่ๆ ในการ เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งการจัดการความรู้เกิดขึ้นจากบริบทของโครงสร้างทางสังคม และองค์ความรู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจของมนุษย์ ดังที่ Inkpen (1996) ได้อธิบายว่าปัจจัย 6 ประการที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ คือ วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น การให้คำมั่นสัญญาของผู้นำ บรรยากาศของความไว้วางใจ ความใจกว้างในการถ่ายทอดความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ของคนในองค์กร และ การทำให้บรรลุผลสำเร็จ โดยองค์กรที่จะประสบความสำเร็จจะต้องสามารถสร้าง รวบรวม และทำให้เกิดการ แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคลและองค์กร โดยการสร้างความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์และความ เป็นหนึ่งเดียวกันซึ่งจะเกิดการถ่ายโอนความรู้ระหว่างบุคคล โดยสภาพแวดล้อมขององค์กรที่ส่งเสริมการ ถ่ายโอนความรู้จะต้องมีการสร้างกลยุทธ์ที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ ความยืดหยุ่น และนวัตกรรม

การจัดการความรู้ในอดีตก็มีการจัดทำกัน แต่อาจไม่มีการนำมาจัดทำให้เป็นระบบอย่างชัดเจน เช่นวิวัฒนาการของโลกยุคโลกาภิวัตน์ทำให้สถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การบริหารงานภาครัฐ และเอกชน มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วกว้างขวาง เพราะความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารเทคโนโลยี การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วสู่ประชาชน แต่ระบบการบริหารงานทั้งภาครัฐและเอกชนเกิดความ ไม่สอดคล้องและทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงทำให้สังคมโลกหันกลับมามองถึงสาเหตุปัญหาที่แท้จริง ในการบริหารของแต่ละประเทศที่มีผลกระทบต่อด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลต่อองค์กรอื่นๆ อย่างมากมาย การบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นถึง ความสำเร็จและความล้มเหลวความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพขององค์กร การบริหารเป็น ลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์กรเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยนำศาสตร์ และศิลป์ พร้อมด้วยทรัพยากรทางการบริหารมาใช้ในการกระบวนการบริหารได้อย่างเหมาะสมและเกิด ประสิทธิภาพ (รับขวัญ ภาควิชา, 2547)

อาจกล่าวได้ว่า ทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหาร ผู้บริหารเป็นหลักชัยของ หน่วยงานและเป็นดวงประทีปของผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานและพยายามทำตนให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชา อย่างแท้จริง ในขณะเดียวกัน แนวคิดเรื่องการบริหารที่ดีจากต่างประเทศได้เผยแพร่เข้าสู่สังคมไทย โดยนักคิด นักวิชาการองค์กรพัฒนาต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมให้เป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ของสังคมใหม่ ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญ ฉบับประชาชน ซึ่งมีสาระสำคัญคือ ความพยายามในการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (พระมหา ลำพอง ธีรปัญญา (เพ็ญญา), 2554) ประสิทธิภาพและการปฏิบัติงานของการบริหารงานของผู้บริหารย่อมขึ้นอยู่กับ

กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ซึ่งได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารงาน รวมทั้งประสบการณ์และทักษะการบริหารงานของผู้บริหารในการดำเนินงานของผู้บริหารนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการในการชักนำบุคคลในองค์กรให้มีความตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันตัดสินใจร่วมกันปฏิบัติงาน ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีทักษะที่จำเป็นในการบริหารงาน 3 ประการ คือ ทักษะด้านการทำงาน ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะทางด้านความคิด นอกจากนี้ผู้บริหารต้อง มีหลักในการดำเนินงานที่เหมาะสม อันจะส่งผลให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเลื่อมใส ศรัทธาตั้งใจปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

การจัดการความรู้เป็นแนวคิดการจัดการสมัยใหม่ที่มีมองคนในองค์กรเป็นทรัพยากรอันมีค่าเนื่องจากกระแสยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว องค์กรต้องมีการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทำให้คนในองค์กรมีประสิทธิภาพและคุณภาพต้องสามารถทำงานได้รอบด้านและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ การจัดการความรู้ก็เป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดการสร้างความคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรให้กลายเป็นความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนต่อไป (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550) การจัดการความรู้เป็นกลยุทธ์ในการที่จะทำให้คนได้รับความรู้ที่ต้องการภายในเวลาที่เหมาะสม รวมทั้งช่วยทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและนำความรู้ไปปฏิบัติเพื่อยกระดับและปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กร ทั้งนี้ การจัดการความรู้ไม่ใช่เครื่องมือที่จัดการกับตัวความรู้โดยตรง แต่เป็นวิธีการที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ที่มีระหว่างกันได้ (O'Dell and others, 1998)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องศึกษาแนวทางการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการความรู้ของครูให้มีประสิทธิภาพและสามารถพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมะนัง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 514 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้จากกลุ่มประชากรโดยการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2557) จากการคำนวณที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ± 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 217 คน

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 5 คน โดยสัมภาษณ์เจาะจงด้วยคุณสมบัติ ได้แก่ เป็นผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และมีประสบการณ์การบริหารมาแล้วไม่ต่ำกว่า 2 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาครอบคลุมความคิดของการวิจัย 2) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 3) นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามในเบื้องต้น 4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) และภาษาที่ใช้ จำนวน 5 รูป/คน โดยหาค่าความสอดคล้องดัชนีระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence Index = IOC) 5) นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างทดสอบในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา หรือวิธีของ Cronbach, Lee J. (1971) ซึ่งมีค่าความค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.882 6) ปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ก่อนนำไปแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี โดยมีเกณฑ์การประเมินค่าคะแนน (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามเกณฑ์การให้คะแนนของซูร์รี วงศ์รัตน์ (2541)

2.2 แบบสัมภาษณ์ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 3) ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการศึกษากำหนดจุดประสงค์ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ 4) สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตามระเบียบวิธีวิจัยให้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับแนวทางการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 5) นำเสนอโครงร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Validity) 6) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามคำแนะนำของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ 7) จัดพิมพ์เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ให้เป็นฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปใช้จริง เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องในการตอบแบบสอบถามแล้วนำมาคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการบันทึกคะแนนแต่ละข้อของแต่ละคนลงในแบบลงรหัส (Coding Form) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการ

วิจัยทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ ส่วนระดับความคิดเห็นการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. การจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดเก็บความรู้ ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านการเรียนรู้ ด้านการแสวงหาความรู้ และด้านการกำหนดความรู้ตาม สรุปผลดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม

การจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี	n = กลุ่มตัวอย่าง 217 คน			
	ระดับความคิดเห็นของครู			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ด้านการกำหนดความรู้	4.07	0.360	มาก	5
2. ด้านการแสวงหาความรู้	4.13	0.475	มาก	4
3. ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้	4.21	0.375	มาก	2
4. ด้านการจัดเก็บความรู้	4.22	0.407	มาก	1
5. ด้านการเรียนรู้	4.20	0.434	มาก	3
ภาพรวม	4.17	0.333	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของครูที่มีต่อการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.333 รายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดเก็บความรู้ รองลงมา ได้แก่ ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ ด้านการเรียนรู้ ด้านการแสวงหาความรู้ และด้านการกำหนดความรู้ ตามลำดับ

2. แนวทางการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

2.1 การกำหนดความรู้ การรับฟังองค์ความรู้จากกัลยาณมิตรอย่างสม่ำเสมอ ฝึกอบรมจิตศึกษาอย่างจริงจังในงานที่ตนเองรับผิดชอบ ไตร่ตรองพิจารณาองค์ความรู้ที่ได้รับอย่างแยกย่อย มีวัฒนธรรมที่เหมาะสม โดยเฉพาะวัฒนธรรมของความร่วมมือ มีกระบวนการการสร้างความรู้ใหม่ที่เกิดสิ่งใหม่ๆ หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ให้แก่โรงเรียนอาจจะเป็นความรู้เดิมที่พัฒนาต่อยอด

2.2 การแสวงหาความรู้ การส่งเสริมให้ครูรับฟังข้อเสนอแนะจากกัลยาณมิตรเพื่อนำไปทดลองให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ส่งเสริมต่อยอดการเรียนรู้ให้บุคลากรพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ พิจารณาความรู้ที่ได้รับการอบรม ทดลอง สังเกตเพื่อนำไปปฏิบัติ รวบรวมและถ่ายทอดความรู้ของบุคลากรการ

ผสมผสานและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่แสวงหาความรู้ที่ต้องการให้บุคลากรในองค์กรได้รับรู้แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนนักปฏิบัติ

2.3 การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดทำเป็นเนื้อหาตรงตามความต้องการของผู้ใช้องค์ความรู้ นำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนไปปฏิบัติในการทำงาน คบหา เสวนาผู้รู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยเฉพาะการคบหาสัตบุรุษซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ รวมตัวกันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยความสมัครใจ มีองค์ประกอบที่สำคัญของการแลกเปลี่ยนความรู้ คือ ต้องมีคน สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก

2.4 การจัดเก็บความรู้ การสร้างเครือข่ายการจัดเก็บความรู้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ศึกษาวิธีการจัดเก็บความรู้หลากหลายรูปแบบเพื่อสะดวกต่อการนำมาใช้ พิจารณาหาการจัดเก็บองค์ความรู้แก่บุคลากรโดยตรง จัดเก็บด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบและสามารถนำกลับมาใช้ได้อย่างทันท่วงที การคบหาคนมีความรู้ ได้ฟังความรู้ที่มีประโยชน์ นำความรู้ที่ได้มาพิจารณาปรับใช้ให้เหมาะสมกับตน ความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับบริบทหน้าที่ของตน

2.5 การเรียนรู้ การนำองค์ความรู้ที่จัดเก็บมาใช้สนับสนุนในการแก้ปัญหาของการปฏิบัติงาน สร้างเครือข่ายหมุนเวียนความรู้อย่างต่อเนื่อง ตรวจสอบความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เหมาะสมถูกต้อง ถูกเวลา ถูกรูปแบบแก่บุคลากร การปฏิบัติให้เหมาะสมกับตนเอง เหมาะสมกับองค์กร สภาพแวดล้อมขององค์กร เครื่องมือช่วยให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ เช่น การศึกษาดูงาน การทบทวนหลังปฏิบัติการหรือการถอดบทเรียน การเรียนรู้ร่วมกันหลังงานสำเร็จ เรื่องเล่าเร้าพลัง การค้นหาสิ่งดีรอบตัว หรือสุนทรียสาธก เวทีเสวนา หรือสุนทรียสนทนา เพื่อนช่วยเพื่อน เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี” สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ครูมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การจัดเก็บความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้การเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ และการกำหนดความรู้ ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหารส่งเสริมการจัดการความรู้ของสถานศึกษาได้มีการส่งเสริมให้ครูรับฟังข้อเสนอแนะจากกัลยาณมิตรเพื่อนำไปทดลองให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น อีกทั้งยังเป็นการให้ครูจัดทำเป็นเนื้อหาตรงตามความต้องการของผู้บริหาร การสร้างเครือข่ายการจัดเก็บความรู้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีการนำองค์ความรู้ที่จัดเก็บมาใช้สนับสนุนในการแก้ปัญหาของการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครู ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เตือนใจ รักษาพงษ์ (2551) ที่ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ด้านการบริหารด้านวิชาการของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วยกิจกรรม การจัดทำแผนการจัดการความรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้และการนิเทศการสอน กระบวนการจัดความรู้ ประกอบด้วยการระบุนความรู้ การสร้างความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการเรียนรู้

2. ผลการเสนอแนวทางการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย 1) การกำหนดความรู้ รับฟังองค์ความรู้จากกัลยาณมิตรอย่างสม่ำเสมอ 2) การแสวงหาความรู้ ส่งเสริมให้ครูรับฟังข้อเสนอแนะจากกัลยาณมิตร 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ จัดทำเป็นเนื้อหา ตรงตามความต้องการของผู้ใช้องค์ความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ สร้างเครือข่ายการจัดเก็บความรู้ในระบบ อิเล็กทรอนิกส์ 5) การเรียนรู้ นำองค์ความรู้ที่จัดเก็บมาใช้สนับสนุนในการแก้ปัญหาของการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แนวทางการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรม คือ หลักคุณธรรม 4 ในการจัดการความรู้ให้มีประสิทธิภาพสามารถนำมาใช้ได้เมื่อต้องการโดยมีระบบจัดเก็บความรู้ที่เป็นระบบ มีนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาช่วยส่งเสริมให้การจัดเก็บความรู้อยู่ได้นานสะดวก รวดเร็วในการนำมาใช้ ซึ่งการจัดการความรู้มีหัวใจสำคัญอยู่ 3 สิ่งคือ เพื่อน หรือกัลยาณมิตรที่เป็นสัตว์บุคคล นวัตกรรมเทคโนโลยี และ สิ่งแวดล้อมจึงจะมีประสิทธิภาพในการนำความรู้มาใช้แก้ปัญหาในองค์กรได้ โดยผลการวิจัยนี้ได้สอดคล้อง กับงานวิจัยของวิลาวัลย์ มาคุ้ม (2549) ที่ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การเก็บความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพิมล หารัษยาภิรมย์โชค (2550) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ คือ 1) การกำหนดความรู้ 3) การสร้าง ความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้และการจัดช่องทาง การเผยแพร่ความรู้ 6) การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคน พัฒนางาน และหน่วยงาน และ 7) การติดตามและ ประเมินผล

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นแนวทางการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี ได้แก่

1. การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการในการสร้างความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง เผยแพร่ความรู้ทั่วทั้ง องค์กรและนำไปเป็นส่วนประกอบสำคัญเพื่อสร้างคุณค่าให้กับธุรกิจ และดำรงไว้ซึ่งการได้เปรียบในการแข่งขัน การเข้าถึง การจัดการ การเก็บรักษา การส่งผ่าน การใช้ประโยชน์ความรู้และประสบการณ์ทั้งภายในและ ภายนอกองค์กร เป็นระบบบริหารจัดการทรัพยากรสินความรู้ขององค์กรทั้งที่เป็นความรู้โดยนัยและความรู้ที่เห็น ได้อย่างชัดเจน การจัดการสารสนเทศ และการบริหารคน เป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบในการแสวงหา ความรู้ การสร้างความรู้หรือนวัตกรรมและการจัดเก็บความรู้ที่เหมาะสมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการ ปฏิบัติงาน การนำความรู้ที่มีอยู่หรือเรียนรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดความรู้ การพิจารณาถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย 2) การ แสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ใหม่, แสวงหาความรู้จากภายนอก รักษาความรู้เก่า ขจัดความรู้ที่ไม่มี ประโยชน์ 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดทำเป็นเอกสาร ฐานความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ จัดทำเป็นระบบ ทิมข้ามสายงาน กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน การยืมตัว เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น 4) การจัดเก็บความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ สามารถค้นหา และนำความรู้ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ได้ง่ายสะดวก รวดเร็ว 5) การเรียนรู้ การเรียนรู้จากระบบการเรียนรู้จาก สร้างองค์ความรู้ นำความรู้ไปใช้สร้างประสบการณ์ใหม่และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

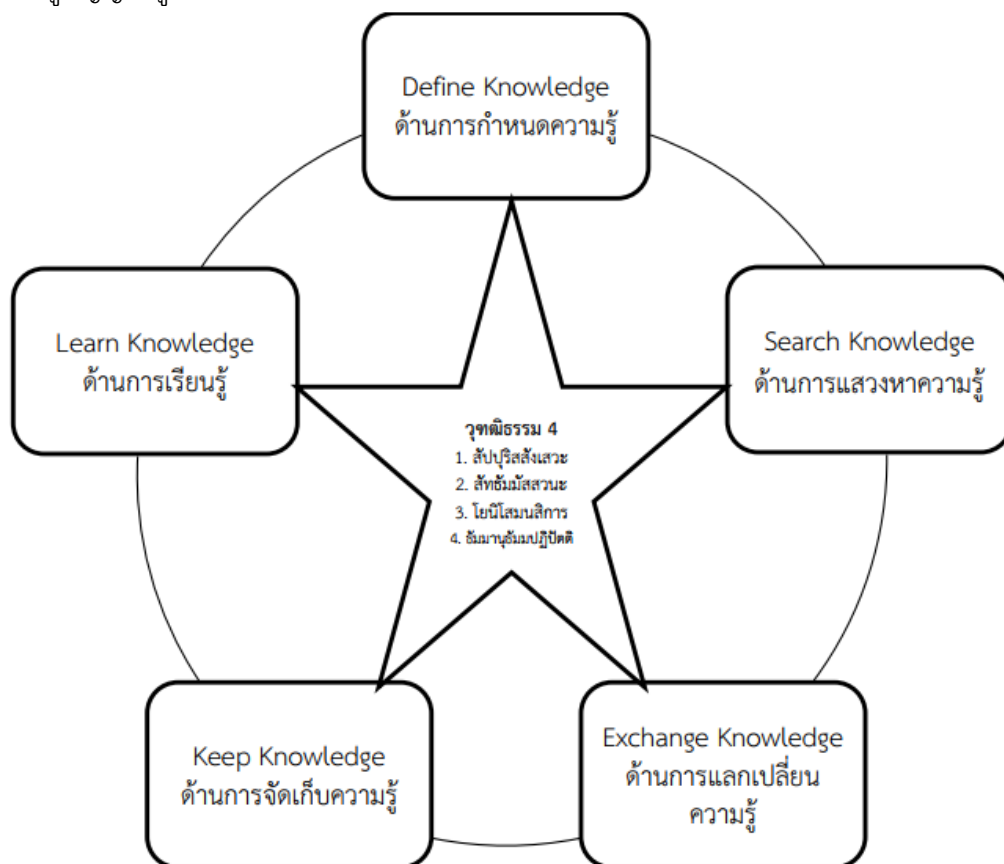
2. หลักพุทธธรรม เป็นหลักธรรมที่นำมาบูรณาการอันจะทำให้ผู้นำไปปฏิบัติ มีชีวิตเจริญรุ่งเรือง ธรรมเป็นเครื่องเจริญงอกงามแห่งปัญญา 4 ประการ ได้แก่

2.1 สัมปยุตสังเสวะ การคบหาสัตบุรุษ การคบหาสมาคมหรือเสวนากับมิตรดีคนดี ครูดี ผู้มีความประพฤติดี ผู้ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ผู้มีความรู้ในการฝึกฝนอบรมจิตหรือมีคุณสมบัติของความเป็นกัลยาณมิตร กัลยาณมิตรจะเป็นผู้สร้างศรัทธาและนาบุคคลเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้

2.2 สัทธัมมัสสวนะ การฟังสัทธรรม เมื่อได้ฟังคำแนะนำของกัลยาณมิตรเกี่ยวกับหลักวิชาการ การปฏิบัติในการฝึกฝนอบรมจิต ฟังศึกษาให้ได้รับความรู้ที่แท้จริง

2.3 โยนิโสมนสิการ การทำในใจโดยแยบคาย เมื่อได้รับความรู้ทางอายตนะภายนอกนั้นแล้ว ฟังศึกษาเหตุผลของเรื่องนั้นๆ คิดพิจารณาให้เห็นเหตุผลไตรตรองสิ่งที่รับรู้มา วิเคราะห์ สังเคราะห์ แยกแยะ หาจุดร่วมเพื่อพิสูจน์ความรู้ หรือการลองศึกษาปฏิบัติของวิธีฝึกหัดฝึกฝนอบรมจิตทั้งหลายมารวมตรวจสอบ ทดลองเปรียบเทียบ หาข้อเท็จจริง โดยใช้ความรู้หรือปัญญาเป็นสิ่งที่ชี้ขาดลงไปว่าควรจะมีวิธีใดอย่างไร จึงจะเป็นผลให้เกิดสติ

2.4 ธัมมานุธัมมปฏิบัติ การปฏิบัติสมควรแก่ธรรม นำสิ่งที่ได้ศึกษาเล่าเรียนแล้วไปใช้ให้ถูกต้องตามหลัก สอดคล้องพอดีกับความมุ่งหมายตามหลักการนั้นๆ อย่างต่อเนื่องยิ่งๆ ขึ้นไป กล่าวคือ การนำแนวคิดทฤษฎีและหลักวิชาการที่ได้จากศึกษาเล่าเรียนและคิดวิเคราะห์ใน 3 ขั้นตอนแรก นำมาลงมือปฏิบัติจริงเพื่อยกระดับความรู้ให้สูงขึ้น หรือนำหลักปฏิบัติไปปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักวิธีการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จนพัฒนาไปสู่ปัญญาที่รู้เท่าทันสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริง ดังแสดงภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ครุนำองค์ความรู้ที่ได้ไปทดลองปฏิบัติตามความสามารถของตนเองเหมาะสมกับงานและสถานศึกษาที่ตนสังกัด รวมถึงการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างการแสวงหาความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกัลยาณมิตรเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลให้ครูปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง
 - 1.2 ครูพิจารณาจัดเก็บองค์ความรู้เป็นระบบ สามารถค้นหา และนำความรู้ดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ได้ง่ายสะดวกรวดเร็ว
 - 1.3 ผู้บริหารและครุนำความรู้ไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว ต่อยอดสร้างประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างการแสวงหาความรู้ให้ครูปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง
 - 2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมการจัดการความรู้ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- เดือนใจ รักษาพงศ์. (2551). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพโรจน์ ชลารักษ์. (2551). การจัดการความรู้: สังกัpathทางทฤษฎี. นครปฐม: เพชรเกษมพรินต์ติ้งกรุ๊ป.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2541). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. พิมพ์ครั้งที่ 15. นนทบุรี: เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- พรพิมล หารษาภิรมย์โชค. (2554). การศึกษาสภาพการจัดการความรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตภูมิภาคตะวันตก. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- พระมหาลำพึง อธิปัญญา (เพ็ญญา). (2554). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนนวมินทราชูทิศมัธยม จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภราดร จินดาวงศ์. (2550). การจัดการความรู้ Knowledge Management The Experience. กรุงเทพมหานคร: ซีดับบลิวซีพรินต์ติ้ง.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2550). การจัดการความรู้. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รับขวัญ ภาคภูมิ. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับสุขภาพองค์กรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

-
- วิลาวัลย์ มาคุ้ม. (2549). การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการความรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด
กระทรวงศึกษาธิการ. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Carla O'Dell and others. (1998). **If Only We Knew What We Know: The Transfer of Internal
Knowledge and Best Practice.** The Free Press. n.p.
- Cronbach, Lee J. (1971). **Essentials of psychological testing.** 4 th ed. New York: Harper &
Row.
- Inkpen. (1996). **Creating Knowledge through collaboration.** California Management Review.
New York: Authur P. Brief.

รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท*

A LEARNING MANAGEMENT MODEL IN THE CRISIS OF COVID-19 USING THE
INFORMATION TECHNOLOGY FOR SCHOOLS, CHAINAT PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

¹ธานินทร์ ขันดี Thanin Khuntree, ²สาวณีย์ สิกขาบัณฑิต Sowwanee Sikkhabandit,

³ปัญญา วีระวิทยเลิศ Panya Theerawitthayalert

^{1,2}มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ North Bangkok University, Thailand

³มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม Chandrakasem Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author E-mail: thaninforteach@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท มี 4 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 สภาพปัจจุบัน และแนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาและตรวจสอบรูปแบบฯ ขั้นตอนที่ 3 นำรูปแบบฯ ไปทดลองใช้ และขั้นตอนที่ 4 ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบฯ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอนเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา รวมทั้งสิ้น 219 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างได้จากการใช้ตาราง Krejcie & Morgan และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ผลการพัฒนารูปแบบได้ 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบของการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา ประกอบด้วย (1) ระบบประมวลผลรายการ (2) ระบบสำนักงานอัตโนมัติ (3) ระบบงานสร้างความรู้ (4) ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (5) ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (6) ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูง 2) องค์ประกอบของการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด 19 ได้แก่ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) การจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT) ใช้สื่อ ICT DLIT และ DLTV ผลการประเมินรูปแบบมีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และนำไปใช้มีความคิดเห็นด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารจัดการการเรียนรู้, โควิด-19, เทคโนโลยีสารสนเทศ, สถานศึกษา

Abstract

This research aimed to develop and assessment of the learning management pattern efficiency during the COVID-19 pandemic. The information technology for educational institution under the Chainat primary educational service area was used which contained four steps related. The first step, the currently status and learning management mode during the COVID-19 pandemic were study by using the information technology for educational institution under the Chainat primary educational service area. The second step was to develop and recheck of the pattern. The pattern was tried-out in the third step. Lastly, the fourth step was to assess of the pattern efficiency 219 of participants were studied including school directors, school deputy directors, academic affair deputy directors, moreover, the sample was determined by the using the Krejcie; & Morgan table of Krejcie; & Morgan. Research instruments in this study were questionnaire, interviewing, and satisfaction survey form. Basic statistics and content analysis were used to analyze the data. The research found that; 1) the overall operational level of learning management status during the COVID-19 pandemic by using the information technology for educational institution was in the moderate. The result from the developing of pattern consisted of two components which were the component of learning management during the COVID-19 pandemic by using the information technology for educational institution and the component of learning during the COVID-19 pandemic. The component of learning management during the COVID-19 pandemic included (1) the transaction process system (2) the automatic office system (3) the knowledge creating system (4) the information system for management (5) the decision-making support system (6) the information system for high level director. 2) The component of learning included the distance learning television (DLTV), the distance learning information technology (DLIT), the information and communication technology (ICT), DLIT and DLTV. The result from the assessment of the pattern was in the highest level with possible and high advantage. Furthermore, the opinion on possibility of user was in the highest level.

Keywords: Model, Learning Management, Covid-19, Tinformation Technology, Schools

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมโลก มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศไปสู่เศรษฐกิจและสังคมฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy/Society: KBE/KBS) โดยอาศัยช่องทางในการผลิต การจัดเก็บ การแพร่กระจาย และการเข้าถึง “ความรู้” เป็นปัจจัยหลักของการพัฒนาประเทศ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เป็นการวางแผน เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว สังคมโลกมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดนการพัฒนาเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและจะกระทบชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมากเป็นเหตุให้ประเทศไทยต้องปรับตัวขนานใหญ่ โดยจะต้องเร่งพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมให้เป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกด้าน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย แต่ประเทศไทยมีข้อจำกัดหลายด้าน อาทิ คุณภาพคนไทยยังต่ำ แรงงานส่วนใหญ่มีปัญหาทั้งในเรื่ององค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติ สังคมขาดคุณภาพและมีความเหลื่อมล้ำสูงที่เป็นอุปสรรคต่อการยกระดับศักยภาพการพัฒนาโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงวัย ตั้งแต่ปี 2558 จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลงและโครงสร้างประชากรจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

การจัดการศึกษาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยมีเป้าหมายคือพัฒนาคุณภาพมนุษย์ทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม ค่านิยม ความคิด การประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้สังคมมีความมั่นคง สงบสุข เจริญก้าวหน้าทันโลก ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา การศึกษาที่ยอมรับกันว่าเป็นการสร้างความรู้ ความสามารถและพัฒนาศักยภาพของคน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) เป็นการยึดตัวเด็กเป็นศูนย์กลางภายใต้ปรัชญาการเรียนรู้ด้วยความสุขเข้าใจธรรมชาติ พัฒนาการและจิตวิทยาของเด็ก รวมทั้งความอยากรู้ของผู้เรียน การศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้นให้โอกาสแก่ผู้เรียนทุกคนได้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนพัฒนาแต่ละคนให้ได้มากที่สุดตามศักยภาพ ทั้งระดับสติปัญญาความสามารถในการรับรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ทศนะในการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนจากกระบวนทัศน์แบบดั้งเดิม (Tradition Paradigm) ไปสู่กระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) ซึ่งโลกของนักเรียนและโลกความเป็นจริงเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้จากความรู้แบบง่าย ๆ ไปสู่การเน้นพัฒนาทักษะและเจตคติ ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะองค์การ เจตคติเชิงบวก ความเคารพตนเอง นวัตกรรมสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะและค่านิยมทางเทคโนโลยี ความเชื่อมั่นในตนเอง ความยืดหยุ่น การมุ่งมั่นตนเอง และความตระหนักในสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ ความสามารถในการใช้ความรู้สร้างสรรค์ถือเป็นทักษะที่สำคัญจำเป็นสำหรับการเป็นผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาผู้เรียนในอนาคตให้มีทักษะ เจตคติ ค่านิยม และบุคลิกภาพส่วนบุคคลเพื่อเผชิญกับอนาคตด้วยภาพในทางบวกที่มีทั้งความสำเร็จ และมีความสุข จึงเป็นสิ่งท้าทายสำหรับสถานศึกษาในปัจจุบัน (รุ่ง แก้วแดง, 2544)

ดังนั้น การจัดการศึกษาของไทยจึงต้องก้าวไปสู่ยุคความรู้ ครูต้องยึดหลัก Teach Less & Learn More คือ สอนน้อย เรียนรู้มาก ครูต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (21st Century Life Skills) ครูต้องออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) หรือผู้อำนวยการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นหลัก โดยครูต้องพัฒนาทักษะและเจตคติให้เกิดขึ้นในตัว

ผู้เรียน การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นการเรียนรู้ร่วมกันมากกว่าการเรียนรู้แบบตัวใครตัวมัน (Individual Learning) ครูต้องเข้าถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ ครูต้องทำงานเป็นทีม เพื่อนำเทคโนโลยีเข้าสู่ห้องเรียน และเตรียมนักเรียนสู่โลกภายนอก ต้องมีทักษะในการบริหารห้องเรียน การทำให้บทเรียนมีความสอดคล้องกับชีวิตจริงจะทำให้ให้นักเรียนเกิดการคิดเชิงวิพากษ์ เกิดทักษะทางเทคโนโลยี ความเป็นสากล และทักษะความร่วมมือ (วิจารณ์ พานิช, 2555)

ประการสำคัญในปัจจุบันระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความก้าวหน้าอย่างมาก การจัดการศึกษาของชาติจึงกำหนดให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 63-69 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับการจัดการด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยกำหนดขอบเขตการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาบุคลากรการวิจัย และการจัดตั้งกองทุนเพื่อวางนโยบายและบริหารงานเกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการที่มีบทบาทภารกิจในการพัฒนาคนและสังคมเพื่อเป็นบุคคลและสังคมแห่งการเรียนรู้โดยตรง ได้ตระหนักถึงความจำเป็นของการมีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) มาใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับประชากรของชาติเพื่อการเข้าถึงความรู้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึงด้วยการจัดทำแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2557-2559 เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางและแนวทางการดำเนินการที่ชัดเจนในการพัฒนาประเทศไปสู่เศรษฐกิจและสังคมฐานความรู้ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นกลไกสำคัญกลไกหนึ่ง โดยกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างเป็นรูปธรรมภายใต้เงื่อนไขที่เป็นจุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามไว้ 5 ยุทธศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556)

การศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต การพัฒนาครู การสร้างโอกาสให้กับผู้ด้อยโอกาส พบว่า ไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และจากการวิเคราะห์การศึกษาไทยในปัจจุบันกลับพบว่า ปัญหาครูไม่มีคุณภาพซึ่งเกิดจากการที่ครูขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ไม่มีแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง ขาดการจัดการความรู้ ความเข้าใจในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน การสืบค้นหาความรู้เพิ่มเติมในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ไม่มีโอกาสแลกเปลี่ยน และแบ่งปันความรู้ระหว่างกัน อีกทั้งยังไม่มีระบบการจัดเก็บความรู้ที่ได้จากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และบางครั้งครูไม่มีโอกาสเข้ารับการพัฒนาด้านที่ ซึ่งทั้งหมดนี้ได้ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาของไทยตกต่ำลงจึงทำให้เกิดวิกฤตทางปัญญา การเข้ารับการศึกษามากว้างขวาง ไม่ทั่วถึง และไม่เป็นธรรม เกิดความเหลื่อมล้ำในโอกาส การเข้ารับการศึกษาคูณภาพการศึกษาที่ได้รับค่อนข้างต่ำ ส่งผลให้การศึกษาของไทยไม่สามารถพัฒนาตัวเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ไม่สามารถตอบสนองต่อการแข่งขันกับต่างประเทศ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันนี้เกิดสภาวะวิกฤติจากการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมีแนวโน้มความรุนแรงมากขึ้นทุกพื้นที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงในทุกๆ ด้านและผลของการเปลี่ยนอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยี เป็นตัวเร่งก่อให้เกิดการพลิกผัน (Disruption) ในทุกภาคส่วน ที่ต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาเพื่อปรับและเปลี่ยนตนเอง (Transform) ให้สามารถรับมือได้อย่างยืดหยุ่นและรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ภาคการศึกษาเป็นภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงที่ต้องปรับการเรียนการสอนอย่างปัจจุบันทันด่วน เพื่อให้สามารถตอบโจทย์ของการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทรัพยากร

มนุษย์ที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ (กฤษฎา เสกตระกูล, 2563) ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา สังคมทุกชนชั้นของประเทศไทย และของโลก จากการแพร่กระจายของโรคไปยังหลายพื้นที่ต่างๆ เพิ่มมากขึ้นนี้ คณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เป็นโรคติดต่ออันตรายภายใต้พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2548 กระทรวงสาธารณสุขจึงได้แจ้งเตือนให้หลีกเลี่ยงการเดินทางเพื่อลดการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าว จากผลกระทบจากการแพร่ระบาดครั้งใหญ่นี้ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของการจัดการศึกษาของสถาบัน องค์การทางการศึกษา ในทุกภูมิภาคของประเทศ แนวโน้มของการศึกษาไทยที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วนี้ทำให้ทุกภาคส่วนที่ต้องปรับตัวสู่โหมด “ออนไลน์” ดังนั้น สถาบันการศึกษาต้องตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวนี้นี้ การพัฒนาการบริหาร จัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนให้เข้มข้น ทันต่อเหตุการณ์ตามสถานการณ์ที่เผชิญและ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

จากบทบาทหน้าที่และภาระงานของผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะสำเร็จได้ตามเป้าหมายนั้น กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการบริหารจัดการ จำเป็นต้องพัฒนาและร่วมกันสนับสนุนส่งเสริม ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท เป็นหน่วยงานทางการศึกษาในระดับภูมิภาคที่อยู่ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ จัดการศึกษาระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 170 โรงเรียน จากการศึกษาค้นคว้าผลการจัดการศึกษา พบว่า มีประเด็นปัญหา คือ 1) โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวน 103 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 60.59 ของโรงเรียนทั้งหมด 170 โรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่มีจำนวนครูไม่ครบชั้น ประสบ ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติ (O-net) โดยเฉลี่ย ไม่ถึงร้อยละ 50 3) ขาดแคลนครูสาขาวิชาเอกที่สำคัญ เช่น วิชาเอกภาษาอังกฤษ วิชาเอกวิทยาศาสตร์ วิชาเอก คณิตศาสตร์ ทำให้ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และมีประเด็นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชัยนาท ต้องการแก้ไข คือ 1) ใช้วิธีการเรียนรวมโรงเรียนสาขาเรียนรวมเป็นบางวิชา ใช้รูปแบบการเรียนการสอน ทางไกลผ่านดาวเทียม (โรงเรียนวังไกลกังวล) ใช้สื่อ ICTDLIT และ DLTV เพื่อการเรียนการสอน 2) กำหนดให้ ครูวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล จากผลการสอบ NT O-net เพื่อหาจุดอ่อนของการจัดการเรียนการสอน และ ดำเนินการพัฒนาครูเป็นรายบุคคล จัดสรรวัสดุอุปกรณ์/สื่อนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อใช้ในการจัดการเรียน การสอนโดยใช้การสอนในหลายรูปแบบทั้งระบบออนไลน์ และออฟไลน์ มีกระบวนการนิเทศติดตาม ตรวจสอบ อย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ 3) พัฒนาครูเป็นรายบุคคลตามศักยภาพ และความต้องการการพัฒนา (ID PLAN) ใช้สื่อการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมที่กำหนดตารางการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระ ซึ่งมีครูที่มีความสามารถเฉพาะวิชาเอกดำเนินการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนที่ไม่มีครูตามวิชาเอกหรือขาดแคลน สามารถจัดการเรียนการสอนควบคู่ไปกับสื่อการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท, 2563)

จากเหตุผลและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงการจัดการศึกษาตามภารกิจหน้าที่ และนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนการจัดการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด- 19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท เพื่อให้โรงเรียนในสังกัด มีความหลากหลายในการปฏิบัติงาน เกิดความคล่องตัว และมีอิสระในการบริหาร จัดการที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลเป็นไปตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับ

เป็นการสร้างรากฐาน สร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษาในสภาวะดังกล่าวให้สามารถจัดการการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานตามกรอบแนวคิดของการจัดการศึกษาของชาติ และพัฒนาไปสู่สังคมโลกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท
2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท
3. เพื่อนำรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ไปทดลองใช้
4. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยการนำระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ หรือเผยแพร่ผ่านอิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา นำมาวิเคราะห์เป็นประเด็นสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา คือ สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา

1.2 ศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์สภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท โดยใช้แบบสอบถาม

ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท จำนวน 170 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 170 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา จำนวน 170 คน และครูผู้สอนเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา จำนวน 170 คน รวมทั้งสิ้น 510 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 73 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา จำนวน 73 คน และครูผู้สอนเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา จำนวน 73 คน รวมทั้งสิ้น 219 คน ซึ่งจำนวนดังกล่าวนี้ได้มาจากการใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) ซึ่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 219 คน หลังจากนั้นใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สัดส่วนของกลุ่มประชากรโดยกำหนดความคลาดเคลื่อน 5%

ตัวแปรที่ศึกษา คือ สภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ประกอบด้วย 1) ระบบประมวลผลรายการ (transaction processing systems) 2) ระบบสำนักงานอัตโนมัติ (office automation systems) 3) ระบบงานสร้างความรู้ (knowledge work system) 4) ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (management information systems) 5) ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (decision support systems) 6) ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูง (executive information systems)

1.3 ศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาของประเทศไทย จำนวน 3 คน

ตัวแปรที่ศึกษา คือ แนวทางในการนำเทคโนโลยีเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการบริหารจัดการการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ในขั้นนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการ ดังนี้

1. ยกร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท โดยนำข้อมูลในข้อ 1.1 และ 1.2 มาวิเคราะห์ จัดทำเป็นร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

2. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เรื่อง การบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ 1) ระบบประมวลผลรายการ 2) ระบบสำนักงานอัตโนมัติ 3) ระบบงานสร้างความรู้ 4) ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ 5) ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ 6) ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูง

2.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลข้างต้นมาวิเคราะห์หาข้อสรุปรวม จัดทำเป็นร่างรูปแบบฯ

2.2 ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้อง การใช้ภาษา และนำข้อเสนอแนะไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จัดทำร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-

19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ฉบับสมบูรณ์

3. การตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ในการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ผู้วิจัยใช้กระบวนการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) จำนวน 1 ฉบับ โดยผู้เชี่ยวชาญ คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ และผู้ปฏิบัติการระบบสารสนเทศ รวมจำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ คือ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 3 คน 2) ศึกษานิเทศก์ที่กำกับดูแลด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา จำนวน 3 คน 3) ผู้ปฏิบัติการระบบสารสนเทศ จำนวน 3 คน

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีความเหมาะสมกับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ไปทดลองใช้ ผู้วิจัยจะดำเนินการ ดังนี้

1. นำร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ไปทดลองใช้กับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 1 โรงเรียน และกำกับติดตามอย่างใกล้ชิด เป็นระยะเวลา 1 ภาคเรียน เมื่อเสร็จสิ้นการทดลองแล้ว ผู้วิจัยจะประเมินความพึงพอใจ (ความเป็นประโยชน์และข้อจำกัด) ของผู้ร่วมทดลองใช้ร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

2. การประเมินความพึงพอใจของผู้ร่วมทดลองใช้ร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท โดยผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และครูสอนเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยทดลองใช้ร่างรูปแบบฯ

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้ร่วมทดลองใช้ร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นการประเมินความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ผู้วิจัยจะดำเนินการโดยนำร่างรูปแบบฯ ที่สร้างและตรวจสอบแล้วจากขั้นตอนที่ 2 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณาประเมินโดยใช้แบบสอบถาม ดังนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการที่เกี่ยวข้องด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาชั้นนาทจำนวน 170 โรงเรียน รวม 240 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการที่เกี่ยวข้องด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาชั้นนาทจำนวน รวมจำนวน 148 คน ซึ่งได้มาจากการใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) ซึ่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 148 คน คน หลังจากนั้นใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สัดส่วนของกลุ่มประชากรโดยกำหนดความคลาดเคลื่อน 5%

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชั้นนาท บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาจากต้นทุน (Cost) คุณภาพ (Quality) ปริมาณ (Quantity) เวลา (Time) วิธีการ (Method)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและแนวทางการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชั้นนาท

1.1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชั้นนาท โดยรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ดังนี้ ระบบประมวลผลรายการ ระบบสำนักงานอัตโนมัติ ระบบงานสร้างความรู้ ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูง ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติของสภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา โดยรวม

สภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ระบบประมวลผลรายการ	3.96	0.78	ปานกลาง
2. ระบบสำนักงานอัตโนมัติ	3.89	0.92	ปานกลาง
3. ระบบงานสร้างความรู้	3.89	0.92	ปานกลาง
4. ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ	3.84	0.83	ปานกลาง
5. ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ	3.89	0.92	ปานกลาง
6. ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูง	3.78	0.81	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.87	0.91	ปานกลาง

1.2 แนวการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท

1.2.1 ระบบสำนักงานอัตโนมัติของสถานศึกษา ควรศึกษาขั้นตอนการปฏิบัติงานก่อนลงมือจัดทำระบบ และจัดอบรมสื่อสารทำความเข้าใจระบบแก่ผู้ใช้งาน โดยจะทำคู่มือการปฏิบัติงานให้สะดวกต่อการศึกษา เป็นระบบที่สามารถสร้าง เก็บข้อมูล ปรับปรุงข้อและติดต่อสื่อสารระหว่างบุคลากรในโรงเรียน และสามารถเลือกใช้งานจากแพลตฟอร์มที่มีอยู่จากส่วนกลาง ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการติดต่อสื่อสาร โดยการใช้คอมพิวเตอร์และระบบเทคโนโลยีการสื่อสาร เข้ามาช่วยในการดำเนินงาน แทนการพูด หรือการเขียนในรูปแบบเดิม ช่วยประสานการทำงานของบุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งกับบุคคลภายนอก หรือหน่วยงานอื่น

1.2.2 ระบบงานสร้างความรู้ควรเป็นระบบที่ช่วยสนับสนุนให้ครู หรือบุคลากรทางการศึกษาที่ทำงานในด้านการสร้างความรู้ พัฒนาการคิดค้น หรือสร้างเทคนิค วิธีการ หรือนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในโรงเรียน หรือแม้กระทั่งระหว่างโรงเรียน โดยต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาสนับสนุนให้การพัฒนาเกิดขึ้นได้โดยสะดวก อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สามารถจัดเก็บข้อมูลความรู้ที่มากพอ ระบบงานสร้างความรู้ของครูในสถานศึกษามีมากมาย

1.2.3 ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการควรเป็นการนำข้อมูลต่างๆ มารวบรวมและจัดทำเป็นสารสนเทศที่เข้าถึงได้ง่าย สามารถให้ข้อคิดเห็นต่อข้อมูลหรือสารสนเทศเพื่อนำไปปรับปรุงข้อมูล และสามารถนำสารสนเทศนั้นๆ เสนอต่อผู้บริหาร เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการในสถานศึกษาได้เป็นระบบที่ใช้ในการวางแผน การบริหารจัดการ และการควบคุมในโรงเรียน โดยระบบจะต้องเชื่อมโยงข้อมูลที่มีอยู่ในระบบประมวลผลรายการเข้าด้วยกัน โดยใช้ระบบสารสนเทศบนพื้นฐานคอมพิวเตอร์ผลิตรายงานเพื่อประมวลและสร้างสารสนเทศที่เหมาะสมและจำเป็นต่อการบริหารงาน ตอบสนองต่องาน 4 ฝ่ายของสถานศึกษา ได้แก่ งานบริหารงานงบประมาณ งานบริหารงานวิชาการ งานบริหารงานบุคคล และงานบริหารงานทั่วไป

1.2.4 ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ ควรเป็นระบบที่มีแนวทางหรือทางเลือกในการตัดสินใจที่หลากหลาย หรือกิจกรรมการศึกษาต่างๆ สามารถการจัดเก็บข้อมูลจำนวนมากและสามารถใช้วิธีการคัดเลือกข้อมูลการที่เกี่ยวข้องจากสิ่งที่ปฏิบัติงานนั้นๆ มาเป็นแนวทางในการเลือกรูปแบบ หรือการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพต่อการปฏิบัติงานมากและคาดการณ์และแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.5 ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูงนั้น ควรเป็นการนำสารสนเทศหรือข้อมูลต่างๆ มาเก็บไว้ในรูปแบบที่ผู้บริหารสามารถใช้และสามารถจะเรียกมาดูได้สะดวกรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งเป็นระบบข้อมูลที่มีความสำคัญในเรื่องการพิจารณากำหนดนโยบายวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร ให้สามารถจัดการองค์กร ให้สามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมาย หรือแข่งขันกับองค์กรอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อช่วยให้ผู้บริหารพัฒนาความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งจะช่วยสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกับกับนานาชาติ

2. ผลการพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ประกอบด้วย

องค์ประกอบที่ 1 องค์ประกอบของการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ระบบประมวลผลรายการ (transaction

processing systems) 2) ระบบสำนักงานอัตโนมัติ (office automation systems) 3) ระบบงานสร้างความรู้ (knowledge work system) 4) ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (management information systems) 5) ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (decision support systems) 6) ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูง (executive information systems) โดยใช้กระบวนการบริหาร 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์กร (Organizing) 3) การนำ (Leading) 4) การควบคุมองค์กร (Controlling)

องค์ประกอบที่ 2 องค์ประกอบของการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด 19 ได้แก่ การศึกษาทางไกล ผ่านดาวเทียม (Distance Learning TV: DLTV) จากโรงเรียนวังไกลกังวล การจัดการศึกษาทางไกล ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT) รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (โรงเรียนวังไกลกังวล) ใช้สื่อ ICT DLIT และ DLTV เพื่อการเรียนการสอน

ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ประกอบด้วย 1) ระบบประมวลผลรายการ (transaction processing systems) 2) ระบบสำนักงานอัตโนมัติ (office automation systems) 3) ระบบงานสร้างความรู้ (knowledge work system) 4) ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (management information systems) 5) ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (decision support systems) 6) ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูง (executive information systems) โดยใช้กระบวนการบริหาร 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์กร (Organizing) 3) การนำ (Leading) 4) การควบคุมองค์กร (Controlling)

3. ผลทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท พบว่า โรงเรียนบ้านวังค้อไห (สงฆ์ประชาชนูทิศ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ที่ได้นำผู้วิจัยทำการประเมินความพึงพอใจ (ความเป็นประโยชน์และข้อจำกัด) ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กับทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ในระดับมากที่สุด

4. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท โดยรวม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ในด้านความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 ด้าน เมื่อตรวจสอบรายประเด็น พบว่า ระบบงานสร้างความรู้ และระบบสนับสนุนการตัดสินใจ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท พบว่า ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท โดยรวม

ประเด็นการประเมิน	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ระบบประมวลผลรายการ	4.67	.50	มากที่สุด	4.54	.52	มากที่สุด
2. ระบบสำนักงานอัตโนมัติ	4.54	.52	มากที่สุด	4.59	.61	มากที่สุด
3. ระบบงานสร้างความรู้	4.78	.44	มากที่สุด	4.54	.52	มากที่สุด
4. ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ	4.54	.52	มากที่สุด	4.67	.60	มากที่สุด
5. ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ	4.78	.44	มากที่สุด	4.55	.62	มากที่สุด
6. ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูง	4.58	.58	มากที่สุด	4.60	.59	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.64	.42	มากที่สุด	4.58	.60	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท โดยรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ตามลำดับ ดังนี้ ระบบประมวลผลรายการ ระบบสำนักงานอัตโนมัติ ระบบงานสร้างความรู้ ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการวางแผนจัดการสถานศึกษาทั้ง 4 กลุ่มงานให้มีความชัดเจน เพื่อให้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาในทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการกำหนดเป้าหมาย ขอบเขต วัตถุประสงค์และวิธีการปฏิบัติที่ชัดเจนตามโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการวางแผนก่อนการดำเนินงานในทุกภาคเรียนเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรมบรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของศักดา พันธุ์เพ็ง (2555) ที่ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบหลักของรูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดภาระงานตามขอบข่ายการบริหารจัดการโรงเรียน 2) การกำหนดขอบข่ายการบริหารจัดการตามวิธีระบบ 3) การกำหนดและแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบต่างๆ และบทบาทหน้าที่ 4) การกำหนดรูปแบบการนิเทศติดตามประเมินรายงานผลและการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนางาน 5) การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร และสอดคล้องกับจุฑามาศ กาญจนธรรม (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 คือ 1) การสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2) การสนับสนุนการเรียนการสอนด้วย การใช้

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร 4) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารจัดการ

2. รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ประกอบด้วย 1) ระบบประมวลผล รายการ 2) ระบบสำนักงานอัตโนมัติ 3) ระบบงานสร้างความรู้ 4) ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ 5) ระบบ สนับสนุนการตัดสินใจ 6) ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูง โดยใช้กระบวนการบริหาร 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์กร (Organizing) 3) การนำ (Leading) 4) การควบคุมองค์กร (Controlling) 2) องค์ประกอบของการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด 19 ได้แก่ การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning TV: DLTV) จากโรงเรียนวังไกลกังวล การจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT) รูปแบบการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม (โรงเรียนวังไกลกังวล) ใช้สื่อ ICT DLIT และ DLTV เพื่อการเรียนการสอน ซึ่งสถานศึกษาต้องปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนในแนวทางใหม่ตามสภาวะวิกฤติโควิด-19 ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและทั่วโลกส่งผลกระทบในทุกๆ ด้าน รวมถึงด้านการศึกษาในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึง ตระหนักถึงความจำเป็นของการมีส่วนร่วมในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) มาใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับ ประชากรของชาติเพื่อเข้าถึงความรู้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึงในทุกภาคส่วนที่ต้องมีการเรียนรู้และ พัฒนาเพื่อปรับและเปลี่ยนแปลงตนเอง (Transform) ให้สามารถรับมือได้อย่างยืดหยุ่นและรวดเร็วทันต่อ สถานการณ์ที่เกิดขึ้น ภาคการศึกษาเป็นภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงที่ต้องปรับการเรียนการสอนอย่าง ปัจจุบันหันด้านสู่โหมดออนไลน์ เพื่อให้สามารถตอบโจทย์ของการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้อง กับงานวิจัยของศักดา พันธุ์เพ็ง (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์ประกอบหลักของ รูปแบบ ประกอบด้วยการดำเนินงานตามรูปแบบใน 7 ด้าน คือ 1) โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสาร 2) การพัฒนาบุคลากร 3) แนวทางการจัดการเรียนการสอน 4) แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5) การจัดหา/จัดทำทรัพยากรการเรียนรู้ 6) การใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับการบริหารจัดการ ภายในโรงเรียน 7) การสร้างความร่วมมือประสานงานเครือข่ายจากชุมชนองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน และ งานวิจัยของศิริชัย ตันจ่อ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการ ความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่า ลักษณะของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการ ความรู้ ได้แก่ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้ เป็นระบบการประมวล และ กลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ภาพรวมทั้ง 7 ด้านอยู่ในระดับมาก ส่วน ปัจจัยที่เอื้อต่อองค์การในการจัดการความรู้ ได้แก่ ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร เทคโนโลยี การวัดและ ประเมินผล ส่วนโครงสร้างหลักของรูปแบบที่เหมาะสมควร ประกอบด้วย 1) โครงสร้างพันธกิจหลักของ สถาบันอุดมศึกษา 2) เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 3) กระบวนการจัดการความรู้ 4) ปัจจัยที่เอื้อต่อ องค์การในการจัดการความรู้ 5) ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น 6) การนำไปใช้

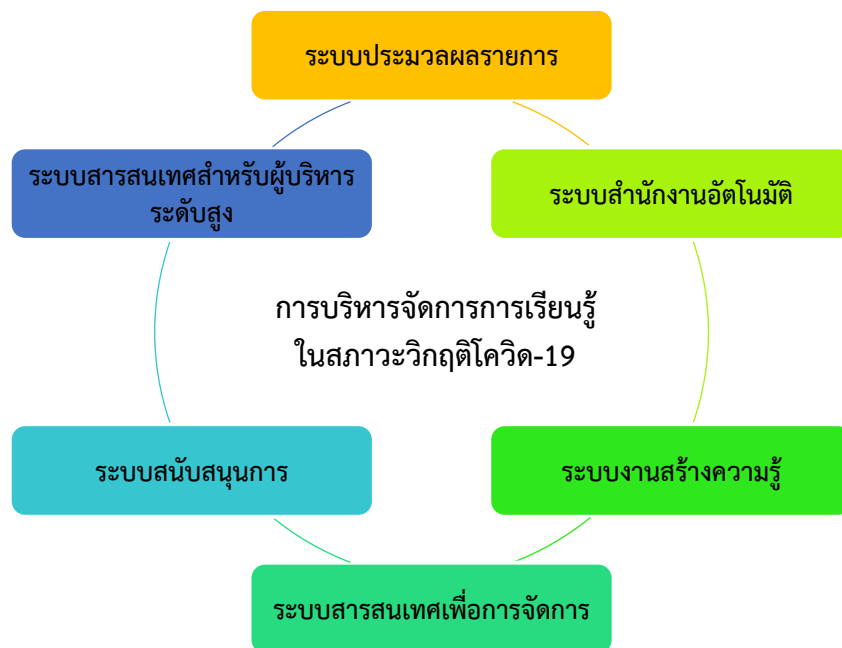
3. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยนาท มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันที่ ใช้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในชีวิตประจำวันของประชากรมากขึ้น รวมถึงประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน

สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานให้ความรู้ด้านการศึกษานั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของเทอดชัย บัวผาย (2557) ที่ผลกาวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านไอซีทีของครูผู้สอนรายวิชาพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ สื่อการเรียนรู้ กิจกรรม การประเมินผล เทคนิคพี่เลี้ยง เครือข่ายสังคมออนไลน์ ส่วนกิจกรรมการอบรมตามรูปแบบมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นสนใจปัญหา ขั้นศึกษาข้อมูล ขั้นการนำมาใช้ ขั้นสำเร็จผล งานวิจัยนี้ได้นำองค์ประกอบที่ 1 ได้แก่ สมรรถนะด้านการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ซึ่งมีจำนวน 13 ตัวบ่งชี้ พัฒนาหลักสูตรอบรมจำนวน 5 หน่วย ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท อันเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาไปประยุกต์ใช้ได้ ประกอบด้วย 1) ระบบประมวลผลรายการ 2) ระบบสำนักงานอัตโนมัติ 3) ระบบงานสร้างความรู้ 4) ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ 5) ระบบสนับสนุนการ 6) ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูง สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19

การเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษาเพื่อลดการแพร่ระบาดของไวรัส หลีกเลี่ยงการรวมตัวกันของกลุ่มคนจำนวนมาก ส่งผลให้ เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการศึกษาเป็นวิธีการสอนทางไกลด้วยแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ (Online learning platform) เช่น Massive Open Online Courseware (MOOC) หรือแอปพลิเคชันที่ช่วยให้ผู้สอนจัดการเรียนในห้องเรียนเสมือน (Virtual Classroom) หรือใช้การถ่ายทอดการสอนผ่านสัญญาณโทรทัศน์ เพื่อให้เด็กสามารถเรียนต่อที่บ้านได้ ขณะปิดโรงเรียน มีการออกแบบหลักสูตรหรือเนื้อหาการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยผู้สอนทำหน้าที่อำนวยความสะดวก (facilitate) สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่สนับสนุนนวัตกรรม รวมไปถึงทรัพยากรที่จำเป็นต่างๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ โดยเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าไปใช้ในหน่วยงาน โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ การทำให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีสารสนเทศประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงานหรือการบริหารโดยการบริหารงานแบ่งออกได้เป็นหลายระดับ ดังนี้

1. ระบบประมวลผลรายการ (transaction processing systems) เป็นระบบทำหน้าที่ในการปฏิบัติงานประจำ และทำการบันทึกจัดเก็บประมวลผลรายการที่เกิดขึ้นในแต่ละวันและให้สารสนเทศสรุปเบื้องต้นของการปฏิบัติงานประจำวัน ตามปกติจะเป็นการนำระบบคอมพิวเตอร์เข้าไปทำงานแทนการทำงานด้วยมือในระบบที่ปฏิบัติอยู่แล้วเป็นการประจำ เพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น โดยสารสนเทศที่ได้ในระบบนี้มักสนองความต้องการของผู้บริหารระดับต้นเป็นส่วนใหญ่เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานประจำได้ ขณะเดียวกันก็จะเป็นฐานข้อมูลเพื่อสร้างสารสนเทศสนองความต้องการบางส่วนของผู้บริหารระดับสูงขึ้นด้วย ปฏิบัติหน้าที่การบริหารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้

2. ระบบสำนักงานอัตโนมัติ (office automation systems) เป็นระบบที่ช่วยสนับสนุนงานธุรการในหน่วยงาน เพื่อให้พนักงานในระดับธุรการสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบนี้จะทำการประสานการทำงานของบุคคลเหล่านี้ ซึ่งอาจอยู่ในงานที่ต่างกันสถานที่ต่างกัน และห่างกันมากได้ระบบจะสร้างการติดต่อระหว่างพนักงาน และบุคคลภายนอก รวมทั้งหน่วยงานอื่นด้วยเพื่อให้มีการสื่อสารข้อมูลกัน

3. ระบบงานสร้างความรู้ (knowledge work system) เป็นระบบที่ช่วยสนับสนุนบุคลากรทำงานด้านการสร้างความรู้เพื่อพัฒนาด้วยการสร้างสิ่งใหม่ๆซึ่งอาจเป็นสิ่งประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ใหม่ บริการใหม่ ความรู้ใหม่และนำไปใช้ประโยชน์ในหน่วยงานต่อไป

4. ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (management information systems) เป็นระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับกลาง เพื่อใช้ในการวางแผนบริหารจัดการและควบคุมงาน โดยทั่วไประบบเชื่อมโยงข้อมูลที่มีอยู่ในระบบประมวลผลรายการเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างสารสนเทศที่เหมาะสมและจำเป็นต่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบของผลลัพธ์จากระบบนี้มักอยู่ในรูปของรายงานต่างๆ ที่แสดงถึงสภาพความเป็นไปเปรียบเทียบกับที่คาดไว้

5. ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (decision support systems) เป็นระบบที่ช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจ สำหรับปัญหาที่อาจมีโครงสร้างหรือขั้นตอนการหาคำตอบที่แน่นอนตายตัวเพียงบางส่วนหรือเป็นกรณีเฉพาะ ซึ่งโดยปกติจะต้องอาศัยทั้งข้อมูลภายในกิจการ และภายนอกกิจการมาประกอบกัน นอกจากนี้ระบบต้องสามารถเสนอทางเลือกต่างๆ ให้ผู้บริหารพิจารณาเพื่อเลือกทางที่เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์หนึ่งๆ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดได้

6. ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูง (executive information systems) เป็นระบบที่สร้างสารสนเทศเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารระดับสูง ซึ่งมีหน้าที่กำหนดแผนระยะยาวและเป้าหมายของกิจการสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับสูงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลจากภายนอกกิจการเป็นอย่างมาก เพื่อจะได้ทราบถึงความเป็นไป และแนวโน้มในตลาดทั้งในระดับประเทศระดับภูมิภาคและระดับโลก โดยต้องนำข้อมูลและแนวโน้มดังกล่าวมาพิจารณาประกอบกับความสามารถของกิจการ รวมทั้งข้อได้เปรียบเสียเปรียบของกิจการตน การพัฒนาระบบสารสนเทศนี้จึงต้องอาศัยการสร้างฐานข้อมูลที่เป็นและข้อมูลที่มีคุณภาพรวมทั้งวิธีการวิเคราะห์ที่เหมาะสมกับปัญหา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การนำรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรสร้างความเข้าใจให้กับบุคลากรในองค์กรให้เห็นถึงประโยชน์ดังกล่าว

1.2 ควรศึกษาและวิเคราะห์บริบทสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาในการจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพเป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาในสังกัดอื่นๆ

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสภาวะวิกฤติโควิด-19 โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสถานศึกษาเอกชน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **มติใหม่ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน**.

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). **คู่มือฝึกอบรมวิทยากร การปรับกระบวนการทัศน์และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กฤษฎา เสกตระกูล. (2563). **โลกหลังวิกฤติ Covid-19 (ตอนที่ 6) ห้องเรียนผู้ประกอบการ**. แหล่งที่มา <https://www.set.or.th/set/enterprise/article/detail.do?contentId=7057>. สืบค้นเมื่อ 10 ก.ค.2563.

จุฑามาศ กาญจนธรรม. (2558). **การพัฒนาแบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารจัดการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2**. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 9 ฉบับพิเศษ. 109-110.

- เทิดชัย บัวผาย. (2557). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านไอซีทีของครูผู้สอนรายวิชาพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รุ่ง แก้วแดง. (2544). ประกันคุณภาพการศึกษาทุกคนทำได้ไม่ยาก. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิชย์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศักดิ์ดา พันธุ์เพ็ง. (2555). รูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสาร เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ศิริชัย ตันจ้อย. (2555). รูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. (2563). รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ปีการศึกษา 2562. ชัยนาท: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางการดำเนินงานการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Keeves, Peter J. (1988). *Model and Model Building: Educational Research Methodology and Measurement: An International Handbook*. Oxford: Pergamon Press.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3). 607-610.

การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1^{*}
MANAGING A PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY ACCORDING TO KALYANAMITTA
PRINCIPLES OF TEACHERS UNDER OFFICE OF AYUTTHAYA PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

¹ลธิชัย สุขสมกลิ่น Sitthichai Sukksomklin, ²บุญเชิด ชำนิศาสตร์ Booncherd Chumnisart,
³พระมหาญาณวัฒน์ จิตวาทณ Phramaha Yannawat Thitavahano
^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: jobsitichai@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู 2) เพื่อศึกษาวิธีการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของครู และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูโรงเรียนประถมศึกษา 335 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) วิธีการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของครู เป็นการเปิดโอกาสให้ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมแรงร่วมใจกันในการส่งเสริมการเรียนรู้ตามบทบาทและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ร่วมกันเป็นทีมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน โดยการบูรณาการตามหลักกัลยาณมิตร 3) แนวทางการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประกอบด้วย (1) วิสัยทัศน์ร่วมทำให้เกิดพลังการทำงานมองเห็นภาพเป้าหมายเดียวกัน (2) ทีมร่วมแรงร่วมใจ การทำงานเป็นทีมตามบทบาทและหน้าที่ (3) ภาวะผู้นำร่วม ปรับเปลี่ยนบทบาทการทำงานร่วมกันเป็นทีม (4) การเรียนรู้พัฒนาวิชาชีพ เรียนรู้ร่วมกัน และนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ (5) ชุมชนกัลยาณมิตร ขยายความร่วมมือให้กว้างขวางออกไปจนถึงเครือข่ายที่สัมพันธ์กับชุมชน บูรณาการด้วยหลักกัลยาณมิตร และ (6) โครงสร้างสนับสนุนชุมชนออกแบบการทำงานร่วมกันที่บ่งบอกถึงความเป็น PLC ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยสรุปองค์ความรู้จากการวิจัย คือ DOTVKL
คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, หลักกัลยาณมิตร

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the condition of teachers' professional learning community management, 2) to study how to manage the professional learning community according to Kalyanamitta principles of teachers, and 3) to propose management guidelines of managing a professional learning community according to Kalyanamitta principles of teachers Under the Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area 1. Mixed methods research was designed consisted of a quantitative research using a questionnaire sample of 335 primary school teachers. Data were analyzed by descriptive statistics such as percentage, mean, standard deviation. For qualitative research conducted interviews with 5 key informants/person. Data was analyzed by content analysis. Results showed that 1) the condition of the community management of professional learning of teachers, the overall and each aspect were at a high level. 2) The method of managing the professional learning community according to Kalyanamitta principles of teachers, this is an opportunity for teachers and related people to share their opinions, work together to promote learning according to the roles and duties assigned, working together as a team to achieve work efficiency. 3) Guidelines for managing a professional learning community according to Kalyanamitta principles of teachers under the Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 1, consisting of: (1) the same goal to build the power of work, (2) the team joins together teamwork according to roles and duties, (3) joint leadership, change the role of working together as a team, (4) Learning/professional development, learn together and apply what has been learned. (5) Kalyanamitta Community, expand cooperation to reach a network that is related to the community integrated with Kalyanamitta principles, and (6) community support structures designed to work together in a way that indicates the PLC's identity to facilitate learning. In summary, the body of knowledge from the research is DOTVKL.

Keywords: Managing, Professional Learning Community, Kalyanamitta Principles

บทนำ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน หรือ Professional Learning Community (PLC) เป็นแนวทางที่พัฒนาการศึกษาทุกระดับโดยหัวใจสำคัญของ PLC คือ เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตที่ดีของครูในยุคศตวรรษที่ 21 ที่การเรียนรู้ในโรงเรียนต้องเปลี่ยนไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจาก “ครูสอน” (Instructor) มาเป็น “ครูฝึก” (Coach) หรือครูผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (Learning Facilitator) ห้องเรียนต้องเปลี่ยนจากห้องสอน (Class Room) มาเป็นห้องทำงาน (Studio) และหากมองอีกมุมหนึ่ง PLC คือ เครื่องมือสำหรับให้ครูรวมตัวกันเป็นชุมชน (Community) ครูช่วยกันขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในระดับปฏิบัติการการเรียนรู้เป็นการปฏิรูปที่เกิดจากภายใน คือ ครูร่วมกันดำเนินการ เพื่อให้การปฏิบัติการเรียนรู้ดำเนินคู่ขนานและเสริมแรงกันทั้งจากภายในและภายนอก (วิจารณ์ พานิช, 2559) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการรวมตัว ร่วมมือร่วมใจ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษาบนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกันโดยทำงานร่วมกันแบบทีมการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้นำร่วมกันและผู้บริหารเป็นผู้ดูแลสนับสนุนสู่การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ เปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเองสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จ หรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญและความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ (เอกพล อยู่ภักดี และวัลลภา อาริรัตน์, 2560) คือ การรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษาบนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรสู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จ หรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญและความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน PLC เป็นเครื่องมือในการพัฒนาไม่ใช่หัวเรื่องในการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

จากการวิจัยเกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ จากตัวอย่างงานวิจัยพบว่า ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพโดยผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบไปใช้ให้ประสบความสำเร็จ 4) ขั้นตอนการดำเนินการตามระยะของกระบวนการของชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ ชื่อว่า IDEA Model ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การสร้างแรงบันดาลใจขั้นที่ 2 การกำหนดเป้าหมาย ขั้นที่ 3 การเสริมสร้างพลังการสอน และขั้นที่ 4 การทบทวนและปรับปรุงพัฒนา รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีการให้คำแนะนำช่วยเหลือ (Coaching) การเป็นผู้ดูแลให้คำปรึกษา (Mentoring) สะท้อนผลแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Reflection) การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (Evolution) ผ่านเทคโนโลยีในกระบวนการชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอและครูมีพัฒนาการในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐานส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยใช้แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐาน โดยการโค้ชโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Coaching) และโค้ชแบบเพื่อนร่วมวิชาชีพ (Peer Coaching) และการโค้ชโดยผู้บริหาร (Executive Coaching) มีพัฒนาการในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สูงขึ้น (สุวิมล สพฤกษ์ศรี, 2561) และการพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบร่วมมือร่วมพลังในโรงเรียนประถมศึกษาที่ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพประกอบด้วย 1) ระดับศักยภาพของบุคคล 2) องค์ประกอบ คือ (1) การสร้างความรู้เชิงรุกและเชิงสะท้อนผล (2) ความเป็นปัจจุบันและเท่าทันยุคสมัย 2) ระดับศักยภาพระหว่างบุคคล 4 องค์ประกอบ คือ (1) การมีวิสัยทัศน์และค่านิยมร่วมกัน (2) การเรียนรู้ร่วมกัน (3) การร่วมกันแบ่งปันวิธีการปฏิบัติงาน (4) การร่วมกัน

สะท้อนผล 3) ระดับศักยภาพขององค์กร 3 องค์ประกอบ คือ (1) ปัจจัยสนับสนุนทางโครงสร้าง (2) ปัจจัยสนับสนุนทางสังคม (3) การสนับสนุนส่งเสริมด้านภาวะผู้นำร่วมองค์ประกอบ มีความตรงเชิงโครงสร้างตามผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์พหุมิติ พระระดับแบ่งเป็นระดับบุคคลและระดับหน่วยงาน (โรงเรียน) มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (กัสมัสส์ อาแด, 2561)

นอกจากนี้ คุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของครูตามหลักพุทธธรรมที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ความเป็นกัลยาณมิตร เพราะพระพุทธศาสนาถือว่าความสัมพันธ์ของผู้สอนที่มีต่อผู้เรียนนั้นอยู่ในฐานะเป็นกัลยาณมิตร กล่าวคือเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำผู้เรียนให้ดำเนินก้าวหน้าไปในมรรคาแห่งการฝึกอบรมองค์คุณทั้ง 7 นี้เป็นคุณลักษณะที่ผู้สอนหรือครูผู้มีความกรุณาโดยทั่วไปจะมีได้ไม่จำกัดเฉพาะพระพุทธเจ้าเท่านั้นโดยองค์ความประพฤติ 7 ประการที่จัดเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของครู 7 ประการของกัลยาณมิตร ได้แก่ 1) น่ารัก 2) น่าวางใจ 3) นำเจริญใจ 4) รู้จักพูดหรือพูดเป็น 5) รู้จักฟังหรือฟังเก่ง 6) แกล้งเรื่องเล็กซึ่งได้ 7) ไม่ชักจูงไปนอกเรื่อง (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2545)

จากเป็นเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจใคร่จะศึกษาการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Professional Learning Communities : PLC) โดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเพื่อสร้างรูปแบบการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Professional Learning Communities : PLC) โดยบูรณาการเข้าให้กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อปรับเปลี่ยนแปลพฤติกรรมของสมาชิกในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Professional Learning Communities : PLC) ความเป็นของกัลยาณมิตรมีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคมอย่างชัดเจน บุคคลชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตรนั้นย่อมแสดงออกให้ปรากฏต่อสังคมเพื่อสร้างความเชื่อมั่น หรือให้ความมั่นใจแก่คนผู้พบเห็น เช่น ความเป็นที่รัก น่าเคารพ มีความรู้จริง รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ เป็นที่ปรึกษาที่ดีมีลักษณะคำพูดที่น่าเชื่อถือและนำคนผู้อยู่ร่วมด้วยให้อยู่ในฐานะอันควร คือ การดำเนินชีวิตที่ดีงามซึ่งเป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อและปรับทัศนคติที่ดีของสมาชิกให้อยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและสร้างจิตสำนึกที่ดีให้ผู้เรียนยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ที่รับผิดชอบในด้านการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนให้ผู้เรียนมีคุณภาพของชีวิตและอยู่ร่วมกับสังคม และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างมีความสุขได้สืบต่อไป

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ความผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาครูให้เป็นบุคลากรทางการศึกษาที่สำคัญในการสั่งสอนนักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
2. เพื่อศึกษาวิธีการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยที่เป็นครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan จำนวน 335 คน มีเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 วิธีการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ดังนี้

1. วิเคราะห์เอกสารเกี่ยวข้องกับวิธีการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ตามหลักกัลยาณมิตรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ใช้การวิเคราะห์เอกสารที่เป็นหนังสือ ตำรา บทความ วารสาร งานวิจัย และ website

2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน 2) พระสงฆ์ที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักพุทธธรรม มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 เสนอแนวทางการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ตามหลักกัลยาณมิตรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้สรุปจากแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นแนวทางการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวมทั้ง 6 ด้าน ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ด้านโครงสร้างสนับสนุน ด้านการเรียนรู้/พัฒนาวิชาชีพ ด้านภาวะผู้นำร่วม ด้านวิสัยทัศน์ร่วม และด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ สามารถสรุปในแต่ละด้าน ดังนี้

- 1.1 วิสัยทัศน์ร่วม พบว่า ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ เกิดพลังการทำงานในเชิงอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมเป็นการมองเห็นภาพ เป้าหมาย ทิศทาง เส้นทาง และสิ่งที่จะเกิดขึ้นจริง และการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นทิศทางเดียวกัน ข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ มีการขับเคลื่อน PLC ที่มีทิศทางร่วมกัน

1.2 ทีมร่วมแรงร่วมใจ พบว่า ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ การทำงานเต็มไปด้วยบรรยากาศที่มีความสุข ไม่โดดเดี่ยว เป็นรูปแบบของทีม ทำงานแบบร่วมแรงร่วมใจทำให้ได้เพิ่มศักยภาพและทักษะในการ การทำงานแบบทีมร่วมแรงร่วมใจ เน้นการขับเคลื่อนแบบมีส่วนร่วม ข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ มีการพัฒนามาจากกลุ่มที่ทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ จนทำให้เกิดเจตจำนงในการทำงานร่วมกัน

1.3 ภาวะผู้นำร่วม พบว่า ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ผู้นำเป็นแบบอย่างสร้างแรงบันดาลใจและมีความสุขกับการทำงานด้วยกัน กระจายอำนาจให้สมาชิก มุ่งพัฒนาการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสร้างมนต์เสน่ห์ในการทำงานมุ่งมั่นและทุ่มเทต่อการเติบโตของผู้อื่น ข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ ดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลมีความเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่น

1.4 การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ พบว่า ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ การปรับความรู้ในงานทางวิชาชีพของตนเอง เรียนรู้ร่วมกันและนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ สร้างบรรยากาศ การเรียนรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ สมาชิกมีบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้เรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน

1.5 ชุมชนกัลยาณมิตร พบว่า ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ขยายความร่วมมือให้กว้างขวางออกไปจนถึงเครือข่ายที่สัมพันธ์กับชุมชน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เป็นกลุ่มที่เหนียวแน่นจากภายใน ใช้ความเป็นกัลยาณมิตรเชิงวิชาการต่อกัน มุ่งเน้นความเป็นชุมชนแห่งความสุข สุขทั้งการทำงานและการอยู่ร่วมกัน ข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ เชื่อมโยงการพัฒนา PLC ไปกับวิถีชีวิตตนเองและวิถีชีวิตชุมชนอันเป็นพื้นฐานสำคัญของ สังคมฐาน การพึ่งพาตนเอง

1.6 โครงสร้างสนับสนุนชุมชนพบว่ามีครูพบว่า ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ ได้แก่ ออกแบบการทำงานร่วมกันที่บ่งบอกถึงความเป็น PLC มีโครงสร้างแบบวัฒนธรรมแบบกัลยาณมิตรทางวิชาการ มีการกำหนดขนาดของห้องเรียน หรือกลุ่มผู้เรียนให้เหมาะสม ข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ มีประสิทธิผลและนวัตกรรมการสอนในห้องเรียน

2. ผลการศึกษาวิธีการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

2.1 วิสัยทัศน์ร่วม เปิดโอกาสให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยวิสัยทัศน์สามารถนำไปปฏิบัติได้เป็นรูปธรรม ไม่ใช่เรื่องเพ้อฝัน ทุกคนสามารถร่วมปฏิบัติไปด้วยกันได้เป็นเครื่องือกำหนดทิศทางขององค์กรให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ในด้านการจัดการเรียนการสอนโดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากกลุ่มบรร คือ บ้าน วัด โรงเรียน

2.2 ทีมร่วมแรงร่วมใจ มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ โดยองค์กรมีความสามารถร่วมแรงร่วมใจกันในการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยทุกคนมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่แตกต่างกันไปตามบทบาทและหน้าที่ได้รับมอบหมาย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างข้อตกลงตัดสินใจแก้ไขปัญหา ร่วมรับผิดชอบในผลการปฏิบัติงานที่ได้ตัดสินใจร่วมกัน เปิดใจยอมรับในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น

2.3 ภาวะผู้นำร่วม การทำงานของกลุ่มคนที่ผู้นำและผู้ตาม สามารถปรับเปลี่ยนบทบาทการทำงาน ร่วมกันเป็นทีม โดยมีภาวะผู้นำร่วมในสถานการณ์ที่ต้องการตัดสินใจร่วมกัน ผู้นำต้องมีความคิดสร้างสรรค์การตัดสินใจในภาวะที่มีความเสี่ยงโดยพื้นฐาน จากการทำงานเป็นทีม

2.4 การเรียนรู้/พัฒนาวิชาชีพ บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องได้ลงมือปฏิบัติเป็นกลุ่มโดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันไปเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละคน สนับสนุนให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ให้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันทำงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จมีการพูดคุยแก้ปัญหาตรวจสอบความเข้าใจเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

2.5 ชุมชนกัลยาณมิตร ผู้บริหารบูรณาการหลักพุทธธรรม โดยใช้หลักกัลยาณมิตรช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนชี้แนะแนวทางในการเรียนรู้ให้สามารถปฏิบัติเป็นอย่างที่ดี รับฟังคำปรึกษา หรือวิพากษ์วิจารณ์ด้วยความอดทนและสิ่งสำคัญที่สุด ไม่แนะนำไปในแนวทางที่เสื่อมเสีย มีเจตนาที่มีร่วมกันคิดร่วมกันปฏิบัติ โดยผู้บริหารสามารถอธิบายสิ่งให้ง่ายได้เคยให้คำปรึกษาแนะนำว่ากล่าวตักเตือนในทิศทางที่ดีได้

2.6 โครงสร้างสนับสนุนชุมชน เป็นวัฒนธรรมองค์กรที่มีหลักกัลยาณมิตรทางวิชาการเสริมสร้างวิสัยทัศน์ให้แก่ครูและผู้บริหารเกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน มีความเป็นอิสระคล่องตัวในการเรียนรู้ มีระบบสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของสถานศึกษาและจัดสรรปัจจัยสนับสนุนให้เอื้อต่อการเรียนรู้

3. แนวทางการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ดังนี้

3.1 วิสัยทัศน์ร่วม การให้เกิดพลังการทำงานในเชิงอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกัน การมองเห็นภาพ เป้าหมาย ทิศทาง เส้นทาง และสิ่งที่จะเกิดขึ้นจริง การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นทิศทางเดียวกัน เปิดโอกาสให้ครูได้ร่วมแสดงความคิดเห็น สามารถร่วมปฏิบัติไปด้วยกันได้เป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางขององค์กรให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในด้านการจัดการเรียนการสอน

3.2 ทีมร่วมแรงร่วมใจ การทำงานเต็มไปด้วยบรรยากาศที่มีความสุข ไม่โดดเดี่ยว เป็นรูปแบบของทีม ทำงานแบบร่วมแรงร่วมใจทำให้ได้เพิ่มศักยภาพและทักษะในการทำงาน การทำงานแบบทีมร่วมแรงร่วมใจ เน้นการขับเคลื่อนแบบมีส่วนร่วม บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมการเรียนรู้ตามบทบาทและหน้าที่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างข้อตกลงตัดสินใจแก้ไขปัญหา เปิดใจยอมรับในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น

3.3 ภาวะผู้นำร่วม ผู้นำเป็นแบบอย่างสร้างแรงบันดาลใจและมีความสุขกับการทำงานด้วยกัน กระจายอำนาจให้สมาชิก มุ่งพัฒนาการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างมนต์ศน์ในการทำงานมุ่งมั่นและทุ่มเทต่อการเติบโตของผู้อื่น ปรับเปลี่ยนบทบาทการทำงานร่วมกันเป็นทีมในสถานการณ์ที่ต้องการตัดสินใจร่วมกัน มีความคิดสร้างสรรค์การตัดสินใจในภาวะที่มีความเสี่ยง

3.4 การเรียนรู้พัฒนาวิชาชีพ การปรับความรู้ในงานทางวิชาชีพของตนเอง เรียนรู้ร่วมกันและนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้สร้างบรรยากาศ การเรียนรู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละคน สนับสนุนให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ให้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันทำงานร่วมกัน

3.5 ชุมชนกัลยาณมิตร การขยายความร่วมมือให้กว้างขวางออกไปจนถึงเครือข่ายที่สัมพันธ์กับชุมชน มีวิสัยทัศน์ต่อกัน เป็นกลุ่มที่เหนียวแน่นจากภายในใช้ความเป็นกัลยาณมิตรเชิงวิชาการต่อกัน มุ่งเน้นความเป็นชุมชนแห่งความสุข สุขทั้งการทำงานและการอยู่ร่วมกัน ผู้บริหารบูรณาการหลักพุทธธรรม โดยใช้หลักกัลยาณมิตรมีเจตนาที่มีร่วมกันคิดร่วมกันปฏิบัติ

3.6 โครงสร้างสนับสนุนชุมชน การออกแบบการทำงานร่วมกันที่บ่งบอกถึงความเป็น PLC มีโครงสร้างแบบวัฒนธรรมแบบกัลยาณมิตรทางวิชาการ กำหนดขนาดของห้องเรียน หรือกลุ่มผู้เรียนให้เหมาะสมเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่มีหลักกัลยาณมิตรทางวิชาการ ความเป็นอิสระคล่องตัวในการเรียนรู้มีระบบสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของสถานศึกษาและจัดสรรปัจจัยสนับสนุนให้เอื้อต่อการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวมทั้ง 6 ด้าน มีสภาพการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก คือ 1) ด้านวิสัยทัศน์ร่วม 2) ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ 3) ด้านภาวะผู้นำร่วม 4) ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ 5) ด้านชุมชนกัลยาณมิตร 6) ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าวในข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าครูมีความคิดเห็นภาพรวมต่อสภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอันเนื่องมาจากครูเกิดพลังการทำงานในเชิงอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกัน มีการทำงานเต็มไปด้วยบรรยากาศที่มีความสุข โดยผู้นำเป็นแบบอย่างสร้างแรงบันดาลใจและมีความสุขกับการทำงานด้วยกันและกระจายอำนาจให้สมาชิก มีการปรับความรู้ในงานทางวิชาชีพของตนเองขยายความร่วมมือให้กว้างขวางออกไปจนถึงเครือข่ายที่สัมพันธ์กับชุมชน มีวิสัยทัศน์ต่อกันออกแบบการทำงานร่วมกันที่บ่งบอกถึงความเป็น PLC สอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2559) ที่กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพคือกระบวนการต่อเนื่องที่ครูและนักการศึกษาทำงานร่วมกันในวงจรของการร่วมกันตั้งคำถามและการทบทวนเชิงปฏิบัติการเพื่อบรรลุผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้นของนักเรียน โดยมีความเชื่อว่าหัวใจของการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดีขึ้นอยู่ที่การเรียนรู้ที่ฝังอยู่ในการทำงานของครูและนักการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุธีรวัชรินทร์ อินธิแสง (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานครใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมอยู่ในระดับมากดังนั้นแล้ว เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ รู้จักพูดให้ได้ผล ผู้นำยกย่องผู้นำรัก ผู้ดูแลถ้อยคำได้ล้าลึกได้ ผู้ชักนำในในฐานะ ผู้อดทนต่อถ้อยคำ และผู้นำเคารพ ผู้บริหารทุกท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการงานในองค์กรของตน แต่จะมีเพียงร้อยละเดียวที่ไม่ได้ เพราะผู้บริหารต้องทำงานร่วมกับคนเป็นจำนวนมาก ทั้งเพื่อนร่วมงาน หรือแม้แต่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาก็ตามจึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้จริยธรรมอันดีในการบริหารจัดการเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

2. ผลการศึกษาวิธีการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประกอบด้วย 1) ด้านวิสัยทัศน์ร่วม เปิดโอกาสให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยวิสัยทัศน์สามารถนำไปปฏิบัติได้เป็นรูปธรรม 2) ทีมร่วมแรงร่วมใจ มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถโดยองค์กรมีความสามารถร่วมแรงร่วมใจกันในการส่งเสริมการเรียนรู้ 3) ภาวะผู้นำร่วม การทำงานของกลุ่มคนที่ผู้นำและผู้ตาม สามารถปรับเปลี่ยนบทบาทการทำงาน ร่วมกันเป็นทีม 4) การเรียนรู้/พัฒนาวิชาชีพ บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องได้ลงมือปฏิบัติเป็นกลุ่มโดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันไป 5) ชุมชนกัลยาณมิตร ผู้บริหารบูรณาการหลักพุทธธรรม โดยใช้หลักกัลยาณมิตร ช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนชี้แนะแนวทางในการเรียนรู้ให้สามารถปฏิบัติ

เป็นอันดับที่ 6) โครงสร้างสนับสนุนชุมชน เป็นวัฒนธรรมองค์กรที่มีหลักกัลยาณมิตรทางวิชาการ เสริมสร้างวิสัยทัศน์ให้แก่ครูและผู้บริหาร จากผลการวิจัยในเบื้องต้นวิธีการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตร โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีวิสัยทัศน์ร่วมกันและผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูได้ร่วมแสดงความคิดเห็น บุคลากรที่ร่วมแรงร่วมใจในการส่งเสริมการเรียนรู้ เปิดใจยอมรับในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น โดยผู้นำและผู้ตามสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทการทำงาน ผู้นำมีความคิดสร้างสรรค์ในการตัดสินใจ เสริมสร้างสมรรถภาพการเรียนรู้ของแต่ละคนสนับสนุนให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ด้วยหลักกัลยาณมิตรเป็นวัฒนธรรมองค์กรทางวิชาการเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของสถานศึกษาและจัดสรรปัจจัยสนับสนุนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอำนาจ เหลื่อน้อย (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย หลักการพื้นฐานของการบริหารจัดการชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล และวัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล ส่วนที่ 2 เนื้อหา ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ, เรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ชุมชนกัลยาณมิตร การทำงานเป็นทีม การมีวิสัยทัศน์ร่วม และโครงสร้างการพัฒนาชุมชน และส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ

3. แนวทางการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ร่วมเกิดพลังการทำงานในเชิงอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกัน 2) ทีมร่วมแรงร่วมใจ การทำงานเต็มไปด้วยบรรยากาศที่มีความสุขไม่โดดเดี่ยว 3) ภาวะผู้นำร่วม ผู้นำเป็นแบบอย่างสร้างแรงบันดาลใจและมีความสุขกับการทำงานด้วยกัน 4) การเรียนรู้พัฒนาวิชาชีพ การปรับความรู้ในงานทางวิชาชีพของตนเองเรียนรู้ร่วมกันและนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ 5) ชุมชนกัลยาณมิตร ขยายความร่วมมือให้กว้างขวางออกไปจนถึงเครือข่ายที่สัมพันธ์กับชุมชน 6) โครงสร้างสนับสนุนชุมชน ออกแบบการทำงานร่วมกันที่บ่งบอกถึงความเป็น PLC โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพิเชฐ เกษวงษ์ (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ประกอบด้วย 1) การสร้างจุดเริ่มแห่งความร่วมมือร่วมใจ 2) การจัดให้ครูมีโอกาสเสวนาใคร่ครวญระหว่างกัน 3) การส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเพื่อบ่มเน้นที่การเรียนรู้ของนักเรียน 4) การส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านค่านิยมและปทัสถานร่วม และ 5) การสนับสนุนให้มีการร่วมมือกันในการทำงาน เช่น ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันของครูโดยแนวทางทั้ง 5 ด้านมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ทุกรายการ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามหลักกัลยาณมิตรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 สรุปคือ DOTVKL Model ดังนี้

D (Development) การเรียนรู้/พัฒนาวิชาชีพ การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ประยุกต์ใช้องค์ความรู้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน

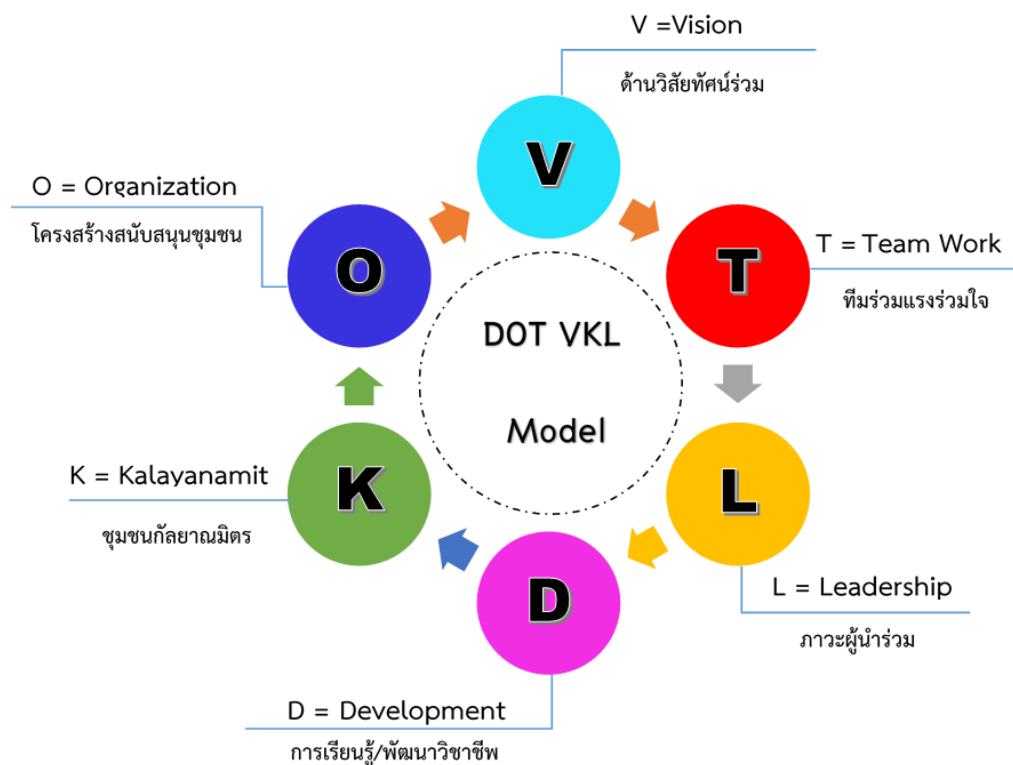
O (Organization) โครงสร้างสนับสนุนชุมชน การทำงานที่บ่งบอกถึงความเป็น PLC มีโครงสร้างแบบวัฒนธรรมกัลยาณมิตร มีระบบสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ จัดสรรปัจจัยสนับสนุนให้เอื้อต่อการเรียนรู้

T (Team Work) ทีมร่วมแรงร่วมใจ การทำงานเป็นทีม เพิ่มศักยภาพและทักษะในการทำงาน เน้นการขับเคลื่อนแบบมีส่วนร่วม ตามบทบาทและหน้าที่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดใจยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

V (Vision) ด้านวิสัยทัศน์ร่วม เกิดพลังร่วมกัน มองเห็นเป้าหมาย พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วม แสดงความคิดเห็น กำหนดทิศทางขององค์กร

K (Kalayanamit) ชุมชนกัลยาณมิตร สร้างเครือข่ายที่สัมพันธ์กับชุมชน ใช้ความเป็นกัลยาณมิตรเชิงวิชาการ มุ่งเน้นความเป็นชุมชนแห่งความสุข โดยใช้หลักกัลยาณมิตร ร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ

L (Leadership) ภาวะผู้นำร่วม ผู้นำเป็นแบบอย่างการทำงาน กระจายอำนาจ มุ่งพัฒนาการเรียนรู้ สร้างมนต์ทัศน์ ปรับเปลี่ยนบทบาท มีความคิดสร้างสรรค์ สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 DOTVKL Model

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ที่มีระดับต่ำสุด คือ มีการขับเคลื่อน PLC ที่มีทิศทางร่วมกัน เหตุนี้ สถานศึกษาควรพัฒนาครูให้มีความร่วมมือในการขับเคลื่อน PLC มากขึ้น

1.2 สภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ด้านที่มาร่วมแรงร่วมใจ ที่มีระดับต่ำสุด คือ มีการพัฒนามาจากกลุ่มที่ทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ จนทำให้เกิดเจตจำนงในการทำงานร่วมกัน เหตุนั้น สถานศึกษาควรพัฒนาครูให้มีกิจกรรมการมีส่วนร่วมมากขึ้น

1.3 สภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ด้านภาวะผู้นำร่วม ที่มีระดับต่ำสุด คือ ดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลมีความเข้าใจในความรู้สึกของผู้อื่น เหตุนั้น สถานศึกษาควรพัฒนาครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำให้มีความเข้าใจเพื่อนร่วมงาน

1.4 สภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ด้านการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ที่มีระดับต่ำสุด คือ สมาชิกมีบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้เรียนรู้ร่วมไปกับผู้เรียน เหตุนั้น สถานศึกษาควรพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการเรียนรู้รอบด้าน

1.5 สภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ที่มีระดับต่ำสุด คือ เชื่อมโยงการพัฒนา PLC ไปกับวิถีชีวิตตนเองและวิถีชีวิตชุมชนอันเป็นพื้นฐานสำคัญของ สังคมฐาน การพึ่งพาตนเอง เหตุนั้น สถานศึกษาควรพัฒนาครูให้มีการดำรงชีวิตเป็นอยู่ด้วยการพึ่งพาตนเอง

1.6 สภาพการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ที่มีระดับต่ำสุด คือ มีประสิทธิผลและนวัตกรรมการสอนในห้องเรียน เหตุนั้น สถานศึกษาควรพัฒนาครูให้มีการสร้างนวัตกรรมในการสอนมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการขับเคลื่อน PLC ให้มีทิศทางร่วมกัน

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการประเมินประสิทธิผลและนวัตกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ

เอกสารอ้างอิง

- กัสมัสส์ อาแด. (2561). การพัฒนารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบร่วมมือร่วมพลัง ในโรงเรียนประถมศึกษา. คุษณินพนธ์ปริญาคุษณินพนธ์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณรงค์ อภัยใจ. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ. คุษณินพนธ์ครุศาสตรคุษณินพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- นันทน์ภัส ชัยสงคราม. (2561). การเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทางการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2545). พุทธศาสนากับการแนะแนว. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ.
- พระมหาสุธีรวัชรินทร์ อิทธิแสง. (2556). หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- พิเชฐ เกษวงษ์. (2556). การนำเสนอแนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วิจารณ์ พานิช. (2559). บันทึกชีวิตครูสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์.พรินต์ติ้งแอนด์โปรดักส์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional learning community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” สู่สถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุวิมล สพฤกษ์ศรี. (2561). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยผสมผสานเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมของนักเรียนระดับประถมศึกษา. คุษณินพนธ์ปรัชญาคุษณินพนธ์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อำนาจ เหลื่อน้อย. (2561). รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรคุษณินพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- เอกพล อยู่ภักดี และวัลลภา อารีรัตน์. (2560). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 5(5-2). 37.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3). 607-610.
- Nicole (2012). Creating foundations for collaboration in schools: Utilizing professional Learning communities to support teacher candidate learning and visions of teaching. *Teaching and Teacher Education*. 22. 26-38.

TPACK ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: TPACK ในฟิสิกส์*

TPACK FOR SCIENCE LEARNING: TPACK FOR PHYSICS LEARNING

¹อรอุมา สิงห์สวัสดิ์ Onuma Singsawat, ²ศิริรัตน์ ศรีสะอาด Sirirat Srisa-ard,

³นาตยา ปิลันธนานนท์ Nataya Pilanthananond

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author E-mail: onumasin@ku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับ TPACK ในฟิสิกส์ เกิดจากการที่ครูผู้สอนเลือกวิธีการสอน และเลือกเทคโนโลยีที่นำมาใช้ ในการจัดการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องและเหมาะสม มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินคลังเส้นทางการเรียนรู้ ในรูปแบบ TPACK ในฟิสิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นงานวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) ดำเนินการวิจัย โดย ศึกษาเอกสาร งานวิจัย ทั้งในและต่างประเทศ สังเคราะห์องค์ความรู้ทางฟิสิกส์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แล้วนำมากำหนด Concept วิเคราะห์เนื้อหาความรู้ทางฟิสิกส์ตาม Concept แล้วพัฒนาเส้นทางการเรียนรู้ในรูปแบบ TPACK โดยเลือก Pedagogy และ Technology ที่เหมาะสม แล้วนำมาเขียนสถานการณ์การสอน นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พิจารณาความถูกต้องและเหมาะสม ประกอบด้วย อาจารย์ระดับอุดมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญสาขาฟิสิกส์จาก สสวท. และศึกษานิเทศก์ เครื่องมือ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอนที่พัฒนาขึ้น วิเคราะห์ผลโดยใช้สถิติบรรยาย (Descriptive statistics) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) Concept ในเนื้อหาฟิสิกส์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ แรงและการเคลื่อนที่ และพลังงาน นำ Concept หลัก มาวิเคราะห์ Concept ย่อย ได้ 8 Concept ย่อย แต่ละ Concept ย่อย จะใช้ 2 Pedagogy และ 2 Technology ทำให้ได้เส้นทางการเรียนรู้ จำนวนทั้งสิ้น 32 เส้นทาง 2) ผลประเมินสถานการณ์การสอน จากผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสถานการณ์การสอนที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสมมาก และมากที่สุด TPACK เหล่านี้จะทำให้การเรียนรู้ฟิสิกส์มีประสิทธิภาพการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: การเรียนรู้, วิทยาศาสตร์, ฟิสิกส์, เทคโนโลยี

Abstract

TPACK for physics learning is come from teachers who have problems to use teaching methods and technology inappropriately. The purposes of the research were to develop and evaluate TPACK storage learning guidelines in Physics for lower secondary level. Research methodology was studying Thai and foreign researches then synthesized into Physics knowledge and concepts for lower secondary level. After that, TPACK learning guidelines were developed by choosing suitable pedagogy and technology, then writing teaching scenarios. These data developed were required exactness and appropriateness by sample expert participants; consisted of university science teachers, Physics experts from The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology, and educational supervisors. The research tool was questionnaire about teaching scenario assessment. Data was analyzed by descriptive statistics and content analysis. The research findings are as follows: 1) There are 2 main concepts in Physics for lower secondary level; energy and force and motion. Main concepts can be divided into 8 sub concepts. Each of sub concept has 2 pedagogies and 2 technologies. A total of TPACK learning guidelines is 32 learning guidelines. 2) Most of experts considered that Physics teaching scenarios are appropriate at high and the most high levels. TPACK learning guidelines will be increased learning efficiency.

Keywords: Pedagogy, Science, Physics, Technology

บทนำ

ปัญหาของการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์จะต้องมีทั้งองค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific knowledge) การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific principles) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนรู้ การคิด การเรียน การเขียนและการพูดเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ (UNESCO, 2010) การรู้วิทยาศาสตร์ (Scientific literacy) เป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนเพื่อให้เข้าใจธรรมชาติของโลกและแนวทางในการเปลี่ยนแปลงโลกอีกทั้งยังสามารถตัดสินใจและดำรงชีวิตได้ในอนาคต (UNESCO, 2010) การรู้วิทยาศาสตร์ หมายถึง ความรู้และการใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการระบุคำถาม การเรียนรู้ความรู้ใหม่ การอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและการสรุปประเด็นทางวิทยาศาสตร์จากหลักฐานเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ การรู้วิทยาศาสตร์ยังเป็นกุญแจสำคัญสำหรับการสื่อสารและการเรียนรู้ในทุกรูปแบบ อีกทั้งยังเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ช่วยให้นักเรียนเข้าถึงความรู้ที่นำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ปัจจุบัน (OECD, 2010) สอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2555) กล่าวถึงสังคมแห่งการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้นั้นเป็นกิจกรรมทางสังคมที่ครูสามารถออกแบบกระบวนการทางสังคมให้นักเรียนสนุกและเกิดนิสัยการเรียนรู้ สำหรับการเรียนรู้ในประเทศไทยนั้นได้ระบุทักษะกระบวนการที่ผู้เรียนต้องมีการนำความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าความรู้และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และจิตวิทยาศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) แต่ที่ผ่านมาครูผู้สอนมักจะเลือก Pedagogy ใดวิธีการหนึ่งซึ่งจะขึ้นอยู่กับที่การตัดสินใจของครูผู้สอนเอง

นอกจากนี้ นันทวัน พัวพัน (2562) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การสอนเนื้อหาหนึ่งๆ สามารถเลือก Pedagogy ได้หลายๆ วิธี แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาครูผู้สอนเป็นผู้ตัดสินใจในการเลือก Pedagogy โดยไม่คำนึงถึงองค์ประกอบด้านอื่นๆ เนื่องจากความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งสามารถเรียนรู้ได้หลากหลายวิธี และในแต่ละ Pedagogy สื่อที่ใช้ในการเรียนการสอนก็แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความรู้ด้าน Content ความเหมาะสมของ Technology ที่ใช้และช่วงวัยของผู้เรียน

เนื่องจากที่ผ่านมายังไม่มีแนวคิดในการพัฒนาคัลลส์เส้นทางการเรียนรู้ในรูปแบบ TPACK ในฟิลิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นแนวทางในการช่วยเหลือ สนับสนุน หรือส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเหมาะสม ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่ศึกษา Pedagogy และ Technology ที่เหมาะสมในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในวิทยาศาสตร์ฟิลิกส์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยยึดกรอบความรู้ด้าน Technology บูรณาการกับความรู้วิชาครูและความรู้ด้านเนื้อหาหรือกรอบความรู้ของ TPACK Mishra and Koehler โดยบูรณาการด้านความรู้วิทยาศาสตร์ฟิลิกส์ แล้วนำกลับมาพัฒนาคัลลส์เส้นทางการเรียนรู้ในรูปแบบ TPACK ในฟิลิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งข้อมูลจากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิทยาศาสตร์และสนับสนุนในการพัฒนาครูต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาศถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในฟิลิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อประเมินสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK เนื้อหาฟิลิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัย TPACK ในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: TPACK ในฟิลิกส์ เป็นงานวิจัยพื้นฐาน (Basic Research) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินสถานการณ์การสอน ในรูปแบบ TPACK ฟิลิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพัฒนาศถานการณ์การสอน (Scenario) ในรูปแบบ TPACK ในฟิลิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในขั้นพัฒนาศถานการณ์การสอน ในรูปแบบ TPACK ในฟิลิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการในรายละเอียด ดังนี้

1.1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร งานวิจัย ทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับ (1) กรอบแนวคิด TPACK (2) กรอบ Concept ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ (3) ขอบข่ายและสาระที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนฟิลิกส์ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (4) ศักยภาพในการเขียนสถานการณ์การสอน

1.2. สังเคราะห์องค์ความรู้ (Knowledge) ทางฟิลิกส์ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.3. กำหนด Concept ฟิลิกส์ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.4. ปรับปรุงแก้ไข Concept ภายใต้การดูแลของกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.5. พัฒนาคัลลส์เส้นทางการเรียนรู้ในรูปแบบ TPACK ในฟิลิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.6. นำคัลลส์เส้นทางการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณา

1.7. ปรับปรุงคัลลส์เส้นทางการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษา

วิทยานิพนธ์

1.8. นำคัลลส์เส้นทางการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น แต่ละเส้นทางมาเขียนสถานการณ์การสอน

1.9. นำสถานการณ์การสอนที่พัฒนาขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้อง และเหมาะสม

1.10. ปรับปรุงแก้ไข สถานการณ์การสอนที่พัฒนาขึ้นตามความเห็นของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

เครื่องมือ เป็น ตารางวิเคราะห์เนื้อหาฟิสิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิเคราะห์ผลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ฟิสิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ขั้นที่ 2 ประเมินสถานการณ์การสอน (Scenario) ในรูปแบบ TPACK ในฟิสิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในขั้นประเมินสถานการณ์การสอน ในรูปแบบ TPACK ในฟิสิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการในรายละเอียด ดังนี้

2.1. ผู้วิจัยนำสถานการณ์การสอนที่พัฒนาขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสม

2.2. ปรับปรุงแก้ไข concept และสถานการณ์การสอนตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญภายใต้การดูแลของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.3. นำสถานการณ์การสอนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสมอีกครั้ง

และมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คุณภาพของสถานการณ์การสอนที่พัฒนาขึ้น ได้จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญมีคุณสมบัติ ในรายละเอียด ดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ หรือ ด้านการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือ ซึ่งเป็นอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และ/หรือปฏิบัติงานสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 5 ท่าน 2) ผู้เชี่ยวชาญสาขาฟิสิกส์ หรือ สาขาฟิสิกส์และเทคโนโลยีจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) จำนวน 3 ท่าน 3) ศึกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์ในการสอนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือฟิสิกส์ หรือ ฟิสิกส์และเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 5 ปี จำนวน 3 ท่าน

2. เครื่องมือในการวิจัย แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอน ในรูปแบบ TPACK ในฟิสิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอน ในรูปแบบ TPACK ในฟิสิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่พัฒนาขึ้น 1) ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแบบสอบถามความคิดเห็น 2) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอน ในรูปแบบ TPACK ในฟิสิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3) นำแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอน รูปแบบ TPACK ในฟิสิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 4) ปรับแก้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอน รูปแบบใน TPACK ฟิสิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความเห็นของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4. การวิเคราะห์ผล วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (descriptive statistics) โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. การพัฒนาสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในฟิสิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

Concept ใน เนื้อหาฟิสิกส์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กำหนด Concept หลักได้ทั้งหมด 2 Concept ได้แก่ แรงและการเคลื่อนที่ และพลังงาน ซึ่ง Concept ดังกล่าวมีขอบเขตที่กว้าง ในการดำเนินการสอนเพื่อให้บรรลุตาม Concept ที่กำหนดไว้ จำเป็นต้องใช้ Pedagogy ที่หลากหลาย เช่น ใช้การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงจากปรากฏการณ์ทางฟิสิกส์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การเลือก Technology ที่นำมาใช้มีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับ Pedagogy และ Concept โดย Technology ที่ใช้ส่วนมากเป็น Website เนื้อหาความรู้ คลิปวิดีโอจาก Youtube และแอนิเมชัน ในส่วนขั้นตอนการสรุปผล อภิปรายผลการจัดกิจกรรมการสอนใช้ Technology ในการนำเสนอ เช่น การนำเสนอโดยจัดทำเป็น Graphics เผยแพร่ทาง Website โรงเรียน ในกลุ่ม facebook หรือกลุ่ม Line

2. การประเมินสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK เนื้อหาฟิสิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผลการประเมิน Concept และสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในฟิสิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิทยาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญสาขาฟิสิกส์จากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) และศึกษานิเทศก์ที่มีประสบการณ์ในการสอน ในรายวิชาวิทยาศาสตร์หรือฟิสิกส์ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นต่อ Concept และสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPACK ในฟิสิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยมีผลดังนี้

2.1 ผลการประเมิน Concept เนื้อหาฟิสิกส์ จากผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า Concept เนื้อหาฟิสิกส์ที่กำหนดขึ้นมีความเหมาะสมกับระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในระดับมากที่สุด

2.2 ผลประเมินสถานการณ์การสอน (Scenario) จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสถานการณ์การสอนที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด มีข้อเสนอให้แก้ไขคำและข้อความที่ใช้ในการเขียนสถานการณ์การสอน เช่น Concept ที่ 1 สถานการณ์การสอน ที่ 1 ให้เพิ่มเติมในส่วนการแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมให้ปฏิบัติกิจกรรมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพิ่มเติมกิจกรรมการสอน ขั้นการสะท้อน อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือประเมินผู้เรียน เพื่อให้สื่อที่นำมาใช้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์มากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อ Concept ฟิสิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (รอบ 1)

(n = 9)

	ความถี่ของความคิดเห็นแต่ละระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
Concept ที่ 1	3	4	1	1	-
Concept ที่ 2	4	3	2	-	-
Concept ที่ 3	6	1	1	1	-
Concept ที่ 4	4	3	1	-	1
Concept ที่ 5	7	1	1	-	-
Concept ที่ 6	4	2	1	1	1

Concept ที่ 7	4	4	1	-	-
Concept ที่ 8	4	2	2	1	-

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า Concept ที่กำหนดขึ้น มีความเหมาะสมในระดับมาก และมากที่สุด โดย Concept ที่ 2, 5 และ 7 ผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นหลากหลาย ตั้งแต่ระดับ มากที่สุด ถึงปานกลาง นอกจากนั้นผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นหลากหลาย ตั้งแต่ระดับ มากที่สุดถึงน้อย หรือน้อยที่สุด

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อ Concept ฟิสิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (รอบ 2)

(n = 8)

	ความถี่ของความคิดเห็นแต่ละระดับ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
Concept ที่ 1	6	-	2	-	-
Concept ที่ 2	6	-	2	-	-
Concept ที่ 3	6	-	2	-	-
Concept ที่ 4	6	-	2	-	-
Concept ที่ 5	6	-	2	-	-
Concept ที่ 6	6	-	2	-	-
Concept ที่ 7	6	-	2	-	-
Concept ที่ 8	4	2	2	-	-

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า Concept ที่กำหนดขึ้น มีความเหมาะสมมากที่สุด เกี่ยวกับความเหมาะสมของ Concept ที่กำหนดขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

ความรู้ทางฟิสิกส์ (Physics) เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (natural science) แขนงหนึ่ง โดยทั่วไปความรู้ทางฟิสิกส์ เป็นองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์กายภาพที่กล่าวถึงสมบัติทางกายภาพของสสาร พลังงาน แม่เหล็กไฟฟ้า และการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของวัตถุหรือสิ่งของต่างๆ รอบตัวเรา นับตั้งแต่สิ่งที่มีขนาดเล็กมากๆ ในระดับอะตอมไปจนถึงวัตถุที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งเหมือนกันในทุกประเทศทั่วโลก ปัญหาในการกำหนด Concept ทางฟิสิกส์ คือ ครูผู้สอนยึดติดกับ Content หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีความเข้าใจ คำว่า Concept คลาดเคลื่อน โดยนำ Content ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาเป็นตัวตั้งในการเขียน Concept ซึ่งไม่ได้คำนึงถึงว่าเรียน Content เรื่องนั้นๆ แล้วได้อะไรที่เป็นแก่นแท้ ดังนั้นในการวิเคราะห์ Concept ควรเริ่มต้นด้วยข้อสงสัยที่ว่าเรียนเรื่องนั้นแล้วได้อะไร เรียนเรื่องนั้นเพื่ออะไร และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่ ซึ่งคำถามเหล่านี้นำไปสู่การวิเคราะห์ Concept หลัก และจากนั้นจึงวิเคราะห์ Concept ย่อยซึ่งบาง Concept หลักอาจมีหรือไม่มี Concept ย่อยก็ได้ ซึ่งการวิเคราะห์

Concept ควรเชื่อมโยงถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใกล้ๆ ตัว และค่อยๆ ลำดับปรากฏการณ์ที่ไกลออกไป เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจในสิ่งใกล้ตัวก่อน แล้วถึงไปสิ่งที่ไกลตัว รวมถึงเข้าใจความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์เหล่านั้น

การสร้างสถานการณ์การสอนในรูปแบบ TPCK ในฟิสิกส์ เป็นการใช้ Pedagogy และ Technology ที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปราย แสดงความคิดเห็น และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การออกแบบสถานการณ์การสอน ในการสอนฟิสิกส์ ครูบางท่านอาจใช้แค่ความรู้ในเนื้อหาวิชา (Content Knowledge) และเป็นการใช้เพียงบางองค์ประกอบย่อยของเนื้อหาวิชา เช่น สอนแค่ ทฤษฎี หลักการ อาจเน้นที่การถ่ายทอดความรู้และความจริงที่มีอยู่แล้ว แต่ลืมให้ความสำคัญของกระบวนการค้นหาความจริงใหม่ หรือการลงมือปฏิบัติเพื่อค้นหาความจริงใหม่ แม้ว่าจะใช้ทั้ง CK และ PK แล้ว แต่ก็เป็นการใช้ PCK ที่ไม่ครบถ้วนทุกองค์ประกอบย่อย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้ความรู้ที่ครบถ้วนใน Concept ที่กำหนด จากงานวิจัยทำให้ทราบว่า การบูรณาการอย่างเหมาะสมระหว่างองค์ประกอบย่อยต่างๆ ของทั้ง เนื้อหาวิชา (Content Knowledge) แนวทางการจัดการเรียนการสอน (Pedagogical Knowledge) และ Technology (Technological Knowledge) มารวมกันอยู่แบบไม่แยกส่วน หรือถักทอเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสมสามารถทำให้คุณภาพของผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น

ในงานวิจัยนี้ มุ่งพัฒนาคัลลัสเส้นทางการเรียนรู้ ในรูปแบบ TPACK ในฟิสิกส์ ดังนั้นไม่มีการกำหนดตัวชี้วัดที่เป็นขั้นเป็นขั้นไม่ส่งผลกระทบต่องานวิจัย งานวิจัยมุ่งพัฒนาคัลลัสเส้นทางการเรียนรู้ ที่เปิดกว้างและไม่จำเป็นต้องนำไปทดลองสอน ซึ่งต่างจากการเขียนแผนการเรียนรู้ โดยแผนการเรียนรู้เป็นการเขียนขั้นตอนเพื่อนำไปใช้ในการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างมีระบบและเป็นเครื่องมือช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าต่างจากสถานการณ์ในการสอนการเขียนสถานการณ์จะกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยกำหนด Concept เลือก Pedagogy และ Technology ที่เหมาะสม เขียนรายละเอียดที่แสดงให้เห็นแนวทาง หรือเห็นภาพในการสอน และเป็นอิสระในการออกแบบการสอนสถานการณ์การสอนได้หลากหลายรูปแบบ สามารถนำไปใช้ในการกำหนดแผนการเรียนรู้ได้หลากหลายแผนการเรียนรู้ แสดงให้เห็นถึงทางเลือกของการเกิดเหตุการณ์ในอนาคตที่น่าสนใจ นำไปสู่การเสนอทางเลือกในการเรียนการสอนได้อย่างครอบคลุม ทำให้เกิดการเตรียมความพร้อมได้อย่างเหมาะสม

การเลือก Pedagogy ที่หลากหลายในการสอนฟิสิกส์ ควรเลือกให้เหมาะกับ Concept เพราะเนื้อหาในแต่ละ Concept อาจมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันและมีระดับความลึกไม่เท่ากัน ผู้วิจัยเลือก Pedagogy จากการแบ่งผู้เรียนออกเป็น 2 กลุ่ม โดยผู้เรียนกลุ่มแรกเป็นผู้เรียนที่สามารถสร้างสรรค์องค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) และอีกกลุ่มผู้วิจัยได้กำหนดให้เป็นผู้เรียนแบบ พฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เมื่อผู้วิจัยเลือก Pedagogy ที่เหมาะสมกับ Concept และผู้เรียนในแต่ละกลุ่มได้แล้ว ผู้วิจัยจึงทำการเลือก Technology ให้เหมาะสมกับ Concept และ Pedagogy เช่น Concept ย่อย เรื่อง เครื่องใช้ไฟฟ้าจะเปลี่ยนพลังงานไฟฟ้าเป็นพลังงานรูปแบบอื่นๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต Pedagogy ที่ใช้คือ CIPPA Model ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการแสวงหาองค์ความรู้ คิดวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียน สามารถสรุปข้อความรู้ ด้วยตนเอง ในส่วนการเลือก Technology เช่นเดียวกันต้องมีความเหมาะสมกับ Concept และ Pedagogy จะส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุซึ่ง Concept หลักที่ตั้งไว้ และในปัจจุบัน Technology เป็นสื่อที่ผู้เรียนให้ความสนใจและเข้าถึงได้ง่าย ดังนั้นการนำเครื่องมือที่เหมาะสมกับ Technology ที่ก้าวหน้าในปัจจุบัน เช่น การใช้ไลน์ เฟสบุ๊ก หรือฟรี้แวร์ประเภทนำเสนอ จัดทำอินโฟกราฟิก

นำเสนอความรู้ เพื่อให้เหมาะสมกับ Pedagogy และ Concept จะทำให้ผู้เรียน มีแรงกระตุ้นในการคิดและเพิ่มทักษะในการนำเสนองานที่หลากหลายทันต่อ Technology ในปัจจุบัน

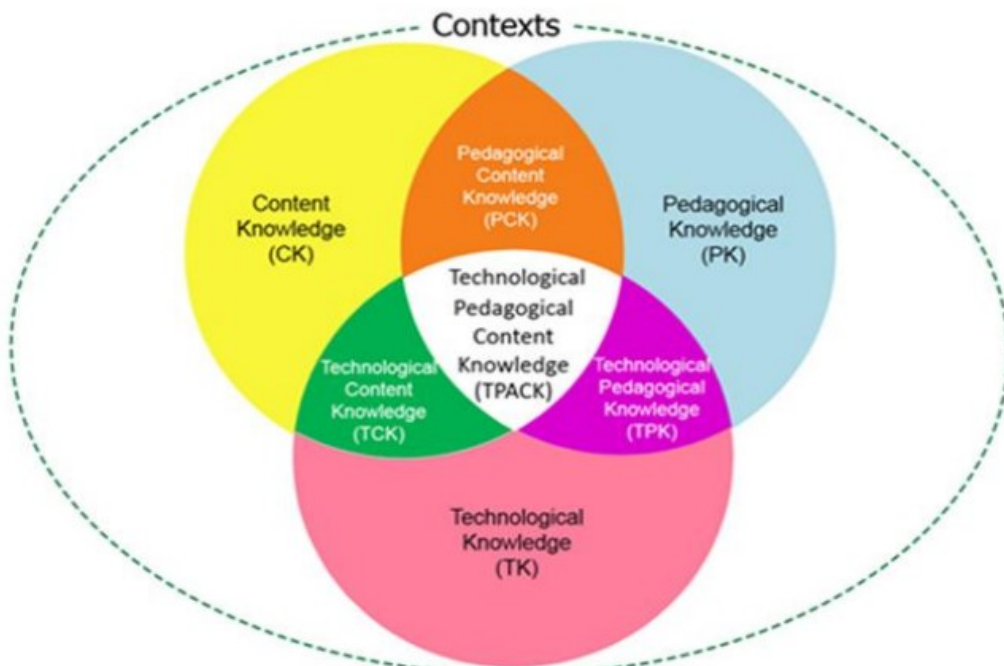
ในการประเมินสถานการณ์การสอนนั้น ผู้เชี่ยวชาญมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนทำให้ผู้เชี่ยวชาญมองไม่เห็นถึงกระบวนการเรียนการสอนทั้งหมดในคาบเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจะต้องเขียนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนการสอนทั้งหมดในคาบเรียน โดยที่ไม่ต้องระบุชื่อ Pedagogy ที่ใช้ แต่ต้องอธิบายให้เห็นถึงลำดับขั้นตอนที่ชัดเจนของ Pedagogy และ Technology ที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การสอน ในรูปแบบ TPACK ในฟิลิกส์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้น้ำหนักคะแนนความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวทางของ Likert จากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด วิเคราะห์ข้อมูล เป็นสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) นำข้อมูลที่รวบรวมได้ ซึ่งเป็นข้อมูลดิบ (Row Data) บรรยายข้อมูลตามความถี่เป็นจำนวนและร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อย เป็นการคัดเลือกแบบมีจุดประสงค์หรือเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ตามหลักการเพื่อให้สอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นว่า Concept เนื้อหาฟิลิกส์ที่กำหนดขึ้นมีความเหมาะสมกับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในระดับมากที่สุด และผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสถานการณ์การสอนที่สร้างขึ้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด ซึ่งเป็นความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันจึงไม่จำเป็นต้องวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางและการวัดการกระจายของข้อมูล

องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ต่างๆ ในธรรมชาติ จากข้อเท็จจริงหลากหลายที่เกิดขึ้นนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนด Concept ในฟิลิกส์ ซึ่งการกำหนด Concept ในฟิลิกส์ สามารถกำหนด ได้ 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางแรกจากการศึกษา Content หลากๆ Content แล้วนำมาวิเคราะห์ Concept ซึ่งเป็นการจำกัดขอบเขตการเรียนรู้ของผู้เรียน อาจส่งผลให้ผู้เรียนไม่บรรลุถึงเป้าหมายของการเรียนรู้และไม่เกิดการสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ส่วนแนวทางที่สองเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์ Concept แล้วนำไปสู่การสร้าง Content ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าองค์ความรู้ก็คือ Concept ที่สามารถนำไปวิเคราะห์ Content และลำดับความเกี่ยวเนื่องความสำคัญของแต่ละ Content จะส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ใหม่จากการเรียนรู้ที่หลากหลาย

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็น TPACK อันเป็นการบูรณาการความรู้ ด้านเนื้อหา Pedagogy และ Technology การนำ TPACK มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทำให้เกิดการผสมผสานการใช้ Technology ทางด้านต่างๆ โดยเฉพาะทางไอซีที เพื่อการจัดการวิธีการเรียนการสอน กระบวนการจัดการเรียนรู้ การใช้เนื้อหาในโลกดิจิทัล ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้ประสิทธิภาพการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ลดระยะเวลาการเรียนรู้ เรียนรู้ได้มากและได้ความรู้ที่ครอบคลุม สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัย อธิบายได้ดังนี้

1. ความรู้ด้านวิชาครู (PK) คือ ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญของครู เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง เพื่อให้บรรลุ Concept โดยมีจุดเน้นที่การเรียนรู้ของนักเรียน การพัฒนาแผนการเรียนรู้ การจัดการชั้นเรียน มีการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนมีเทคนิคและวิธีการที่ใช้ในชั้นเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้มาพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการเรียนรู้

2. ความรู้ด้านเทคโนโลยี (TK) คือ ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญของครู เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ใช้เป็นมาตรฐาน ได้แก่ กระดานไวท์บอร์ด สมุดจดบันทึก เป็นต้น จนถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย ได้แก่ คอมพิวเตอร์ (computer) ปัญญาประดิษฐ์ (artificial intelligence) หรือ AI อินเทอร์เน็ต (internet) เป็นต้น เทคโนโลยีปัจจุบัน ครูและนักเรียนต้องมีความรู้เกี่ยวกับระบบปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ เช่น ใช้ e-mail Line หรือการใช้สื่อ Online อื่นๆ ในการติดต่อสื่อสาร

3. ความรู้ด้านเนื้อหา (CK) คือ ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญของครู เกี่ยวกับสาระวิชาที่ตนเองสอน ประกอบด้วยข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง (Facts) ความคิดรวบยอด (Concepts) ทฤษฎี (theory) กระบวนการที่ได้มาของความรู้ต่างๆ ขอบเขตของเนื้อหา ที่ใช้สอน การจัดระบบและการเชื่อมโยงแนวคิดต่างๆ ความรู้ในกฎแห่งหลักฐาน การพิสูจน์ โดยครูที่ดีต้องเข้าใจธรรมชาติและการได้มาซึ่งความรู้ในสาขาวิชาที่แตกต่างกัน เช่น การพิสูจน์ในวิทยาศาสตร์แตกต่างจากการอธิบายในวิชาประวัติศาสตร์อย่างไร หากไม่มีความรู้ด้านนี้จะไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้องให้กับนักเรียนได้

4. ความรู้ด้านเทคโนโลยีบูรณาการกับด้านวิชาครู (TPK) คือ ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญของครูเกี่ยวกับองค์ประกอบและความสามารถของเทคโนโลยีที่หลากหลาย โดยสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ในทางกลับกันอาจต้องเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับกับเทคโนโลยีนั้นๆ

ดังนั้นครูที่ดีต้องมีความสามารถในการประยุกต์กลยุทธ์ คัดเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับเทคโนโลยีได้ รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยี เช่น การสนทนา (discussion boards) ห้องแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Chat room) หรือการใช้ google classroom เป็นต้น

5. ความรู้ในการบูรณาการด้านเทคโนโลยีกับด้านเนื้อหา (TCK) คือ ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญของครูในการคัดเลือกหรือประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่หลากหลายให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่ตนสอน เช่น การใช้ google form เพื่อรวบรวมคำตอบของผู้เรียนในห้องเมื่อผู้สอนถามคำถามทั้งอัตนัยและปรนัย ผู้เรียนตอบแบบทดสอบ ทำให้ผู้สอนสามารถรู้ได้ว่าผู้เรียนเข้าใจในหัวข้อที่เรียนมากน้อยเพียงใด และสามารถทำแบบทดสอบได้ทุกที่ทุกเวลาเหมาะกับการเรียนการสอนในปัจจุบัน

6. ความรู้ในการบูรณาการด้านวิชาครูกับด้านเนื้อหา (PCK) คือ ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญของครู เกี่ยวกับ ด้านกลยุทธ์ (strategy) วิธีการ (methods) ในการถ่ายทอดเนื้อหาให้ถูกต้องตามหลักวิชาชีพครู ครูจำเป็นต้องทราบพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียน เพื่อนำมาจัดการความรู้และแก้ไขปัญหาหรือข้อสงสัยของนักเรียนในเรื่องดังกล่าว ให้เหมาะสมตามความสามารถ ความสนใจของนักเรียนที่มีความหลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1. สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยคลังเส้นทาง TPACK ทางฟิสิกส์ไปพัฒนาออกแบบหรือสร้างสื่อการสอน ที่ตอบสนองการเรียนรู้ในบริบทต่างๆ เนื่องจากคลังเส้นทาง TPACK ฟิสิกส์ ที่ออกแบบมีความหลากหลายเหมาะกับครูที่เรียนที่หลากหลายด้วยเช่นเดียวกันสามารถนำไปประยุกต์เพิ่มเติมเทคนิคการสอนเพื่อให้เหมาะกับสภาพผู้เรียน

1.2. สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ ไปใช้จัดอบรมให้ความรู้ เกี่ยวกับการนำคลังเส้นทาง TPACK ทางฟิสิกส์ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยเลือกให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน สถานศึกษาหรือตามความถนัดและความสนใจของครูผู้สอน

1.3. ครู บุคลากรทางการศึกษา หรือผู้ที่สนใจ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้โดยตรงที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาของตนเอง ทั้งการนำแนวทางการสร้างเส้นทาง TPACK ฟิสิกส์ ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างคลังเส้นทาง TPACK ของสาขาวิชาของตนเอง หรือการนำเส้นทาง TPACK ฟิสิกส์ ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรทำการศึกษาหาประสิทธิภาพของเส้นทาง TPACK ฟิสิกส์ที่พัฒนาขึ้น โดยนำเส้นทาง TPACK ฟิสิกส์ทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และประเมินเส้นทาง TPACK ฟิสิกส์ หลังจากนำเส้นทางไปทดลองใช้ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเส้นทาง TPACK ฟิสิกส์

2.2. ควรทำการศึกษาโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ในการแบ่งกลุ่มผู้เรียน เพื่อกำหนด Pedagogy ในเส้นทาง TPACK ฟิสิกส์ ที่สร้างขึ้น

2.3. ควรนำแนวทางการสร้างเส้นทาง TPACK ไปปรับใช้ในศาสตร์วิชาอื่น ที่มีธรรมชาติวิชาแตกต่างจากวิทยาศาสตร์ เพื่อแสดงให้เห็นว่าหลักการของ TPACK สามารถนำไปใช้ในศาสตร์อื่นๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- นันทวัน พัวพัน. (2562). **การพัฒนารายวิชาการสอนแนวใหม่ที่ส่งเสริมความรู้เนื้อหาผนวกวิธีสอนและเทคโนโลยีของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์: การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์แบบมีส่วนร่วม**. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: ตาปลาพับลิเคชั่น.
- UNESCO. (2010). **UNESCO ICT Competency framework for teachers In (Vol.20)**. From <http://www.unesco.org> Retrieved January 10, 2019.
- OECD. (2010). **OECD indicators Education at a Glance 2010**. From <https://www.voced.edu.au> Retrieved January 8, 2019.

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะกัลยาณมิตรของอาจารย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF KALYANAMITTA CHARACTERISTICS OF INSTRUCTORS AT MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

¹มนัสนันท์ บุญปู Manassanan Boonpoo, ²พระครูสาทรปริยัติคุณ (สนิท ฉนทปาโล)

Phrakhrusathonpariyattikhun (Sanit Chandapalo),

³พระมหาญาณวฑฺฒน์ จิตวฑฺฒโน Phramaha Yannawat Thitavaddhano

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: manassanan.nunb@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ และ 3) เพื่อเสนอแนวการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์ 162 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 7 ด้าน 2) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ 2 หลักการ คือ (1) คุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านที่ 1 น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ ด้านที่ 2 น่าเคารพ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ด้านที่ 3 น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง ด้านที่ 4 รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จัดพูดชี้แจงให้เข้าใจ ด้านที่ 5 ทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ด้านที่ 6 ชี้แจงเรื่องถ้อยคำให้เข้าใจได้ และด้านที่ 7 ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย (2) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ 4 วิธี คือ การให้การศึกษา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การอภิปรายกลุ่ม การศึกษาดูงานนอกสถานที่ และ 3) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย (1) คุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ (2) วิธีการพัฒนา (3) สื่ออุปกรณ์ และ (4) การประเมินผลการพัฒนา

คำสำคัญ: คุณลักษณะ, กัลยาณมิตร, อาจารย์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

The purposes of this article were 1) to study the current condition of Kalyanamitta characteristics of instructors, 2) to study the guidelines for developing Kalyanamitta characteristics of instructors, and 3) to propose guidelines for the development of Kalyanamitta characteristics of instructors at Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Mixed methods research was designed, namely 1) quantitative research, a questionnaire was used for a sample group of 162 instructors. The data were analyzed by statistical analysis of frequency, percentage, mean and standard deviation, and 2) a qualitative research by interviewing 5 key informants/person, data was analyzed by content analysis. Results of the research revealed that 1) the current condition of Kalyanamitta characteristics of instructors as a whole were at a high level. When considering each aspect, it found that it was at a high level in all 7 aspects; 2) Two guidelines for developing Kalyanamitta characteristics of instructors as follows: (1) The Kalyanamitta characteristics of instructors in higher education institutions according to the principles of good friendliness in all 7 areas, namely: the first aspect is adorable means reaching the mind; second aspect is respectful, has behavior appropriate to one's position; third aspect is pleasing, is having real knowledge; fourth aspect, knows how to speak effectively, is able to speak and explains to understand; fifth aspect is patient with words, is ready. The sixth aspect explains the profound things so that they can be understood; and the seventh aspect does not lead them in a derogatory way. (2) Four methods of guidelines for developing Kalyanamitta characteristics of instructors consisted of advice, workshop, discuss, and field trip. 3) development guidelines for Kalyanamitta characteristics of instructors of Mahachulalongkornrajavidyalaya University consisted of (1) Kalyanamitta characteristics of instructors, (2) development methods, (3) media equipment, and (4) development evaluation.

Keywords: Characteristics, Kalyanamitta, Instructors, Mahachulalongkornrajavidyalaya university

บทนำ

การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาที่ยกระดับความคิด สติปัญญา และการแสดงออกที่เป็นกำลังคนระดับสูงให้กับประเทศ ซึ่งเป็นบุคคลที่ต้องการเพิ่มศักยภาพเพิ่มพูนความรู้และยกระดับมาตรฐานของตนเองให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นซึ่งจะทำให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาการและวิชาชีพปัจจัยที่มีอิทธิพลในเรื่องดังกล่าวคือ ฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ อายุ การศึกษา ที่ได้รับนับว่าทุกเรื่องเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการที่บุคคลเข้ามาศึกษาต่อก็เพื่อที่จะได้รับความรู้ความสามารถ ตลอดจนทักษะที่เหมาะสมกับปริญญาที่แต่ละบุคคลเข้ามาศึกษาและเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถหางานทำได้ตรงกับความรู้ความสามารถหรือทักษะที่ตนได้เล่าเรียนมา (อดุลย์ วิริยเวชกุล, 2542) มีคำกล่าวอีกว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาต่อคือค่านิยมในปริญญาการได้รับปริญญาจะมีประโยชน์ในการทำงาน เพราะลักษณะการทำงานหลายอย่างในประเทศไทยขึ้นอยู่กับปริญญาไม่ใช่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความรู้ความสามารถในการศึกษาต่อในระดับปริญญานั้นแตกต่างกันโดยเหตุผลอย่างมีปัจจัยเกื้อหนุนแตกต่างกันตามวัย ฐานะ โอกาส และปัจจัยอื่นๆ อีกหลายด้าน นอกจากนี้ยังมีแรงจูงใจในการศึกษาต่อส่วนมากจะมุ่งไปสร้างเศรษฐกิจเป็นสำคัญ (ลิขิตกุล กุลรัตน์รักษ์, 2547)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเป็นนิติบุคคลมีหลักการและกฎเกณฑ์การพัฒนามหาวิทยาลัยตามที่พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 กำหนดในมาตรา 6 ไว้ว่า ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาและวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวิจัย ส่งเสริมและให้บริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งการทะนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมและข้อบังคับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. 2541 ข้อ 34 กำหนดไว้ว่า เพื่อประโยชน์ในการพัฒนามหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน คณะกรรมการอาจกำหนดให้มีการพัฒนามหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) ได้แก่ 1) การไปศึกษา ฝึกอบรม ดูงาน 2) การไปปฏิบัติงานวิจัย 3) การไปปฏิบัติงานบริการวิชาการ 4) การไปเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ 5) การแลกเปลี่ยนอาจารย์หรือนักวิชาการ 6) การอื่นใดที่จำเป็นหรือเหมาะสมเพื่อประโยชน์ในการพัฒนามหาวิทยาลัย และข้อ 36 กำหนดไว้ว่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกำหนดให้บำเหน็จความชอบพิเศษแก่บุคลากรของมหาวิทยาลัยที่มีผลงานดีเด่น หรือปฏิบัติงานเป็นประโยชน์หรือสร้างชื่อเสียงและเกียรติยศแก่มหาวิทยาลัย

การพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยต้องคำนึงถึงการพัฒนาหลายมิติ เช่น ด้านวิชาการความเป็นครู ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ความสามารถในการด้านการวิจัย สมรรถนะวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสาขาที่ตนรับผิดชอบ การบริหารจัดการ และการขัดเกลาทางสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2551) ส่วนในข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่แผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่ 1 ได้เสนอไว้ต่อรัฐบาลนั้นในหัวข้อการเพิ่ม คุณวุฒิของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีสัดส่วนปริญญา เอก : โท : ตรี เป็น 25 : 60 : 15 จากที่กำหนดไว้ 30 : 60 : 10 ก็เพื่อที่จะเร่งการพัฒนามหาวิทยาลัยสายสอนตอบสนองในการพัฒนามหาวิทยาลัยให้ดียิ่งขึ้น (ณรงค์ฤทธิ์ ประสานตรี, 2558) การพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยยังมีจุดอ่อนที่สำคัญประการหนึ่งของ อุดมศึกษาไทยคืออาจารย์และระบบการพัฒนามหาวิทยาลัย ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งจะต้องแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ในส่วนของต้นน้ำนั้นเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งทุน เพื่อพัฒนาอาจารย์ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มสมรรถนะให้กับอาจารย์ประจำการ ทั้งทางด้านความเป็นครู การ บ่มเพาะในความสามารถในการบริหารจัดการและการพัฒนาทางวิชาชีพและสังคมจนถึงที่เป็นบุคลากรที่มี ประสบการณ์สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ยาวนานสู่อาจารย์ระดับอื่น รวมถึงการเชื่อมโยงกับภายนอกทั้ง

ภาคเอกชน สมาคมวิชาชีพวิชาการ และภาคประชาสังคม ทั้งหมดนี้จะชัดเจนหากพิจารณาวิวัฒนาการของ อาจารย์ในลักษณะวงจรชีวิต (Life Cycle) ของบุคลากรอาจารย์ การพัฒนาอาจารย์เป็นความอยู่รอดของ อุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันใหม่ หรือสถาบันที่ขาดแคลนอาจารย์ที่มีคุณภาพการวางแผนกำลังคน จึงต้องมีกรอบที่ชัดเจนทั้งในเชิงปริมาณและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงคุณภาพที่เป็นความต้องการที่แท้จริง คาดว่าในระยะยาว 15 ปี จะมีความขาดแคลนอาจารย์ในระดับต่างๆ ประมาณ 30,000 คน ทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชนความขาดแคลนดังกล่าวอาจเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนามหาวิทยาลัยไทย ซึ่งมีความสอดคล้อง กับงานวิจัยของพระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมโม (การเพียร) (2561) ที่พบว่า การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งถือว่าเป็นสถานศึกษาที่มีอยู่ทั่วประเทศและใกล้ชิดกับประชาชนในระดับ ท้องถิ่นมากที่สุดเพื่อเป็นการนำร่องในการที่จะพัฒนาคุณลักษณะของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัยที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งมาใช้ในการพัฒนาอาจารย์ให้มี คุณภาพและประสิทธิภาพเพื่อทำหน้าที่ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจากการศึกษาสภาพอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า มีหลายประเด็นที่ต้องพัฒนา เช่น ด้านการสอน ด้านการวิจัย ด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ด้านการเขียนตำราและบทความทางวิชาการ ด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนา อาจารย์ในสถานศึกษา เป็นต้น

คุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของอาจารย์คือความเป็นกัลยาณมิตร เพราะพระพุทธศาสนาถือว่า ความสัมพันธ์ของผู้สอนที่มีต่อผู้เรียนนั้นอยู่ในฐานะเป็นกัลยาณมิตร กล่าวคือ เป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำผู้เรียนให้ ดำเนินก้าวหน้าไปในมรรคาแห่งการฝึกอบรมองค์คุณทั้ง 7 นี้ เป็นคุณลักษณะที่ผู้สอนหรือครูผู้มีความกรุณา โดยทั่วไปจะมีได้ไม่จำกัดเฉพาะพระพุทธเจ้าเท่านั้น (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2546) โดยองค์ความ ประพฤติ 7 ประการที่จัดเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของครู หรือธรรม 7 ประการของกัลยาณมิตร ได้แก่ น่ารัก น่าวางใจ น่าเจริญใจ รู้จักพูดหรือพูดเป็น รู้จักฟังหรือฟังเก่ง แกล้งเรื่องเล็กซึ่งได้ และไม่ชักจูงไปนอกเรื่อง (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2545) ประกอบด้วย 1) ปิโย น่ารัก ครูเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ชวนให้เข้าหา ครูผู้แนะนำควรต้องมีลักษณะที่ว่าเมื่อเด็กมีปัญหาเกิดความทุกข์ก็อยากเข้าไปหาหรือเข้าไปปรึกษาเพราะว่าผู้ ที่มีปัญหาก็คิดหาที่ปรึกษาเมื่อเห็นผู้แนะนำที่มีคุณสมบัติดีแล้วก็อยากจะเข้าไปปรึกษาดูด้วย 2) ครู น่าวางใจ ครูผู้แนะนำต้องมีลักษณะที่น่าไว้วางใจได้หนักแน่นน่าเคารพนับถือน่าเชื่อถือทำให้รู้สึกว่ามีภัยอันตราย ออportunันคงปลอดภัยควรเข้าไปขอคำปรึกษาได้ 3) ภาวนีโย น่าเจริญใจ ครูเป็นผู้บุคลิกท่าทางที่แสดงออกดู แล้วทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นผู้มีภูมิรู้มีภูมิธรรมภูมิปัญญาสูงเป็นคนมีการศึกษาพัฒนาตนดีแล้วซึ่งผู้เข้าหานั้น รู้สึกภูมิใจที่ได้เข้าใกล้ชิดและเห็นว่าควรยึดถือเป็นแบบอย่างคือชวนให้อยากปฏิบัติตาม 4) วตฺตา รู้จักพูด หรือพูดเป็น ข้อนี้เป็นลักษณะสำคัญมาก 3 ข้อแรกนั้นเป็นบุคลิกภาพที่จะทำให้เกิดการปรึกษาและการแนะ แนวขึ้นโดยนำมาสู่การพบปะและการทำกิจกรรมอื่นๆ ผู้แนะนำควรนำวิธีใช้การเป็นนักพูดโดยเป็นผู้ช่วยให้ เขาพูดจนกระทั่งทำให้เขาตอบปัญหาของตนเองได้หากเขาหาคำตอบไม่ได้จริง ครูควรมีวิธีการที่จะเสนอแนะ ให้เขาพบคำตอบได้ให้เห็นทางออกในการแก้ปัญหา 5) วจนฺทโม รู้จักฟังหรือฟังเก่ง ความเก่งในการฟังการจับ เรื่องได้ไวและชัดเจน รวมถึงการมีความอดทนในการฟังอดทนต่อการรับฟังปัญหาอดทนต่อการระบายความ ทุกข์เพื่อจะได้รู้เหตุปัจจัยและคิดค้นวิธีการแก้ปัญหา 6) คมกิริยญฺจ ถ้า กตฺตา แกล้งเรื่องเล็กซึ่งได้เมื่อผู้เรียนมี ปัญหาที่ยากหรือลึกซึ้ง ครูก็สามารถคลี่คลายให้เข้าใจได้ เพราะในการศึกษาและการแก้ปัญหา นั้น ครูจะต้อง

พบกับปมและเรื่องที่ยากหรือลึกซึ่งอยู่เรื่อยๆ ครูทำหน้าที่แนะแนวสามารถอธิบายเนื้อหาเรื่องราวและคลี่คลายปมประเด็นให้เห็นชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย 7) โน จมฺภูนาเน นิโยชเย ไม่ชักจูงไปในทางที่ผิด ครูจะต้องมีทิศทางที่ชัดเจนในการแนะแนวโดยมีเป้าหมายและนำไปสู่จุดหมายซึ่งจะแก้ปัญหาได้ด้วยวิธีที่ถูกต้องหากครูแนะแนวปฏิบัติไม่ถูกต้องออกนอกเรื่องราว หรือชักจูงไปในทางเสียหายโดยแนะนำผิด หรือแนะนำวิธีการที่ไม่ถูกต้องแล้วแทนที่จะแก้ปัญหาได้อาจกลายเป็นการสร้างปัญหาขึ้นอีก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2539)

อาจกล่าวได้ว่า ความเป็นของกัลยาณมิตรมีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคมอย่างชัดเจน บุคคลชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตรนั้นย่อมแสดงออกให้ปรากฏต่อสังคมเพื่อสร้างความเชื่อมั่น หรือให้ความมั่นใจแก่คนผู้พบเห็น เช่น ความเป็นที่รัก น่าเคารพ มีความรู้จริง รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ เป็นที่ปรึกษาที่ดีมีลักษณะคำพูดที่น่าเชื่อถือและนำคนผู้อยู่ร่วมด้วยให้อยู่ในฐานะอันควร คือ การดำเนินชีวิตที่ดีงาม เหตุนั้น อาจารย์มหาวิทยาลัยจึงต้องมีคุณธรรมภายใน คือ จิตใจที่ดีที่ได้จากการรู้ความคิดด้วยเหตุผลที่สามารถนำความรู้ของตนไปถ่ายทอดแก่ศิษย์และพัฒนาสังคม ประเทศชาติได้อย่างสง่างาม และคุณธรรมที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางสังคมภายนอกที่เป็นต้นแบบอย่างกัลยาณมิตรที่ดีคอยหล่อหลอมให้ชีวิตดีงามทั้งคุณธรรมทั้งภายในและภายนอกช่วยสะท้อนชีวิตอาจารย์ให้เป็นแบบอย่างแก่ศิษย์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดคุณสมบัติของอาจารย์ในศตวรรษที่ 21

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเรื่อง แนวการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการสอนระดับอุดมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. ประเด็นที่ศึกษา คือ สภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. วิธีการศึกษา คือ 1) เอกสาร เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3. แหล่งข้อมูล คือ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง

4. เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามเพื่อใช้ในการดำเนินการวิจัย

5. กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง 162 รูป/คน

6. วิธีเก็บข้อมูล คือ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง

7. วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

8. ผลที่ได้รับ คือ สภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

1. ประเด็นที่ศึกษา ศึกษาหลักการ แนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

2. วิธีการศึกษา คือ ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับเทคนิควิธีการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษา

3. แหล่งข้อมูล คือ การเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์

4. เครื่องมือที่ใช้ คือ การใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษา

5. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 รูป/คน ที่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษา

6. วิธีเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์ และสรุปข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์

7. วิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เนื้อหา

8. ผลที่ได้รับ คือ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ ในสถาบันอุดมศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. ประเด็นที่ศึกษา คือ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลาง

2. วิธีการศึกษา คือ ข้อมูลจากการศึกษา ขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2

3. แหล่งข้อมูล คือ ข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์

4. เครื่องมือที่ใช้ คือ การแบบบันทึกข้อมูล

5. ประชากร คือ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

6. วิธีเก็บข้อมูล คือ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร
7. วิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เนื้อหา
8. ผลที่ได้รับ คือ แนวการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพตามความคิดเห็นปัจจุบันเกี่ยวกับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเป็นผู้น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ (ปิโย) 2) ด้านเป็นผู้น่ารัก คือ ประพฤติสมควรแก่ฐานะ (ครุ) 3) ด้านเป็นผู้น่ารักใจ คือ มีความรู้จริง (ภาวนีโย) 4) ด้านเป็นผู้รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ (วตฺตา จ) 5) ด้านเป็นผู้ทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา (วจนฺทโม) 6) ด้านเป็นผู้ชี้แจงเรื่องล้าลึกให้เข้าใจได้ (คณฺธีรณฺจ กถํ กตฺตา) และ 7) ด้านเป็นผู้ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย (โน จฺญฺฐาเน นินฺยฺชเย) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม

สภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม	n=กลุ่มตัวอย่าง 162 คน			
	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1 ด้านเป็นผู้น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ (ปิโย)	4.03	0.21	มาก	3
2 ด้านเป็นผู้น่ารัก คือ ประพฤติสมควรแก่ฐานะ (ครุ)	4.16	0.22	มาก	2
3 ด้านเป็นผู้น่ารักใจ คือ มีความรู้จริง (ภาวนีโย)	4.19	0.21	มาก	1
4 ด้านเป็นผู้รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ (วตฺตา จ)	3.94	0.36	มาก	4
5 ด้านเป็นผู้ทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา (วจนฺทโม)	3.86	0.30	มาก	7
6 ด้านเป็นผู้ชี้แจงเรื่องล้าลึกให้เข้าใจได้ (คณฺธีรณฺจ กถํ กตฺตา)	3.86	0.43	มาก	6
7 ด้านเป็นผู้ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย (โน จฺญฺฐาเน นินฺยฺชเย)	3.90	0.35	มาก	5
ค่าเฉลี่ยของภาพรวม	4.20	0.10	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวม อาจารย์มหาวิทยาลัยมีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.10 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้ง 7 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านเป็นผู้น่ารักใจ คือ มีความรู้จริง (ภาวนีโย) ด้านเป็นผู้น่ารัก คือ มีความประพฤติสมควรแก่ ด้านเป็นผู้น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ (ปิโย) ด้านเป็นผู้รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จักพูดชี้แจงให้เข้าใจ (วตฺตา จ) ด้านเป็นผู้ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย (โน จฺญฺฐาเน นินฺยฺชเย) ด้านเป็นผู้ชี้แจงเรื่องล้าลึกให้เข้าใจได้ (คณฺธีรณฺจ กถํ กตฺตา) และด้านเป็นผู้ทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา (วจนฺทโม) ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

2.1 คุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ทั้ง 7 ด้าน คือ เป็นผู้น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ (ปิโย) เป็นผู้น่ารักพอ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ (ครุ) เป็นผู้น่ารักใจ คือ มีความรู้จริง (ภาวนีโย) เป็นผู้รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จัดพูดชี้แจงให้เข้าใจ (วตตะ จ) เป็นผู้ทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟัง (วจนกขโม) เป็นผู้ชี้แจงเรื่องล้าลึกให้เข้าใจได้ และเป็นผู้ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย (โน จฏฐาเน นิโยชเย)

2.2 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา 4 วิธีการ คือ 1) การให้การศึกษา (Education) เป็นการพัฒนาอาจารย์ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมคือ กัลยาณมิตรและหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมกัลยาณมิตร คือ โยนิโสมนสิการ เพราะการให้การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทศนคติ เพื่อเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์ระดับอุดมศึกษาโดยใช้สื่อต่างๆ ประกอบการบรรยาย เช่น รูปภาพ แผ่นใส สไลด์ เป็นต้น 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาจารย์ให้ได้ปฏิบัติจริงโดยจะมีการบรรยายให้ความรู้พื้นฐานก่อนแล้วจึงให้ลงมือปฏิบัติ อาจเป็นการฝึกการใช้เครื่องมือใหม่ๆ ประชุมเพื่อช่วยกันสร้างคู่มือ หรือสร้างอุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น การปฏิบัตินิยมให้ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยมากกว่าปฏิบัติเป็นกลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล 3) การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) เป็นการแบ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นกลุ่มย่อยจากกลุ่มใหญ่กลุ่มย่อย เพื่อพิจารณาประเด็นปัญหา อาจเป็นปัญหาเดียวกันหรือต่างกันในช่วงเวลาที่กำหนด มีวิทยากรคอยช่วยเหลือทุกกลุ่ม แต่ละกลุ่มต้องเลือกประธานและเลขานุการของกลุ่มเพื่อดำเนินการแล้วนำความคิดเห็นของกลุ่มเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ เพื่อเปิดโอกาสให้อาจารย์ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี และ 4) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field Trip) เป็นการพัฒนาอาจารย์ที่ใช้เวลาน้อยสามารถพัฒนาอาจารย์ให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์และความรู้ที่กว้างขึ้นมากกว่าเดิมด้วยการดูงานที่มหาวิทยาลัยที่มีการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ

3. แนวการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) วิธีการพัฒนา คือ การให้การศึกษา (Education) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field Trip) 3) สื่ออุปกรณ์ ประกอบด้วย คู่มือการฝึก หนังสือ/ตำรา แผนปฏิบัติงาน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ แบบประเมินผลการพัฒนา แบบประเมินพฤติกรรม 4) การประเมินผลการพัฒนา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ซึ่งวิจัยได้พบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 7 ด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เป็นผู้น่ารักใจ คือ มีความรู้จริง (ภาวนีโย) เป็นผู้น่ารักพอ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ (ครุ) เป็นผู้น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ (ปิโย) เป็นผู้รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จัดพูดชี้แจงให้เข้าใจ (วตตะ จ) เป็นผู้ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย (โน จฏฐาเน นิโยชเย) เป็นผู้ชี้แจงเรื่องล้าลึกให้เข้าใจได้ (คมภริณจ กถ กตตะ)

และเป็นผู้ทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา (วจนกขโม) ตามลำดับ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ ทองหิ้น (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 ในภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาอันเป็นการวิจัยเพื่อที่จะนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ หลักกัลยาณมิตร มาส่งเสริมพัฒนาให้ครูซึ่งเป็นหลักธรรมที่สำคัญและจำเป็นสำหรับครูที่มีหน้าที่ในการสั่งสอนถ่ายทอดศิลปวิทยาให้แก่ศิษย์เป็นอย่างยิ่ง ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา 2 ประการ คือ 1) คุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านน่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ (ปิโย) ด้านน่าเคารพ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ (ครุ) ด้านน่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง (ภาวนิโย) ด้านรู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จัดพูดชี้แจงให้เข้าใจ (วตฺตา จ) ด้านทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา (วจนกขโม) ด้านชี้แจงเรื่องล้าลึกให้เข้าใจได้ (คมฺภีรญฺจ กถํ กตฺตา) และด้านไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย (โน จฏฺฐาเน นิโยชเย) 2) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา 4 วิธี คือ การให้การศึกษา (Education) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field Trip) ซึ่งหลักกัลยาณมิตรที่นำมาทำการวิจัยนั้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาญาณวฑฺฒน์ ฐิตวฑฺฒโน (บุตตาวงษ์) (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทางการศึกษาของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ด้านที่ 4 คือ ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ คุณสมบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย หน้าที่หลัก คือ สิบปทายก และความเป็นกัลยาณมิตร สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอริป อธิปญฺโญ (ชัยสวัสดิ์อารี) (2552) ที่ผลการวิจัยพบว่า กัลยาณมิตร หมายถึง บุคคลที่มีความถึงพร้อมแห่งคุณธรรมความดีงามเป็นผู้มีปัญหาในการพัฒนาศักยภาพชีวิต ตั้งตนอยู่อย่างเหมาะสม รวมทั้งยังสร้างสรรค์ประโยชน์สุขให้กับผู้อื่น เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาตน โดยมีทั้งกัลยาณมิตรในระดับเสขบุคคลจนถึงอเสขบุคคลตามลำดับ ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถสร้างความมั่นใจได้กับผู้ที่เข้ามาคบหากัลยาณมิตรจะต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติพื้นฐาน คือ กัลยาณมิตรธรรม 7 คุณสมบัติด้านวิชา และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระจะจุ ญาณวิโช (รักษาป่า) (2554) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดและหลักการของกัลยาณมิตร คือ เป็นผู้ชักนำเป็นผู้ตั้งศักยภาพที่มีอยู่ในตัวบุคคลออกมาแสดง ชี้ให้เห็นถึงคุณและโทษ บอกทางที่ถูก ยกระดับความคิดและความเข้าใจต่อชีวิตที่ดำเนินสู่ที่ควรจะเป็นแล้วพัฒนาส่งเสริมให้ดีกว่าเดิม กัลยาณมิตร นอกจากหมายถึงบุคคลผู้มีน้ำใจดีงามเอื้อเพื่อเกื้อกูลประโยชน์ตนและผู้อื่นแล้ว ยังรวมถึงสิ่งแวดล้อมทุกอย่างที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พัฒนา ยกระดับความคิดความอ่านความเข้าใจที่ถูกต้อง ส่วนลักษณะของกัลยาณมิตรให้พิจารณาจากคำแนะนำสั่งสอนว่าเป็นไปเพื่อเกื้อกูลประโยชน์ตนและผู้อื่น มีความเสมอต้นเสมอปลาย สอนเช่นไรประพฤติตนเช่นนั้น กัลยาณมิตรมี ๒ ประเภท คือ กัลยาณมิตรทางโลก และกัลยาณมิตรทางธรรม

3. แนวการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2) วิธีการพัฒนา 3) สื่ออุปกรณ์ 4) การประเมินผลการพัฒนา เป็นแนวทางการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามหลักกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมที่มีความสำคัญสำหรับอาจารย์ผู้สอนที่มีหน้าที่หลักคือการสั่งสอนนิสิตผู้เรียนให้เป็นผู้มีความประพฤติที่สมบูรณ์ทั้งวิชาการและ

คุณธรรมอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาทองพูน สติสมปนโน (เสื่อเขียว) (2547) ที่ผลการวิจัยพบว่า คุณสมบัติของกัลยาณมิตรอาจจะสรุปด้วยคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าผู้เป็นกัลยาณมิตรสูงสุด ซึ่งทรงประกอบด้วยคุณสมบัติของกัลยาณมิตรอย่างเลิศ ครบทั้ง 2 ข้อ คือ ทรงทำได้จริงบรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่นำมาสอนแล้วด้วยและทรงมีความเป็นอิสระ หลุดพ้นจากระบบของสังคมที่แวดล้อมอยู่ และทั้งจากกิเลสที่ผูกมัดสุมรวมอยู่ในจิตใจ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นแนวการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตร เป็นการบูรณาการหลักกัลยาณมิตรกับความเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อเป็นประโยชน์ในการสอน ประกอบด้วย 7 ข้อ ดังนี้ 1) ผู้นำรัก คือ เข้าถึงจิตใจ (ปิโย) 2) ผู้นำเคารพ คือ มีความประพาสสมควรแก่ฐานะ (ครุ) 3) ผู้นำเจริญใจ คือ มีความรู้จริง (ภาวนีโย) 4) ผู้รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จัดพูดชี้แจงให้เข้าใจ (วตฺตา จ) 5) ผู้ทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา (วจนกฺขโม) 6) ผู้ชี้แจงเรื่องล้าลึกให้เข้าใจได้ (คมภีรณจ กถิ กตฺตา) 7) ผู้ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย (โน จฏฐาเน นีโยชเย) อันจะเป็นประโยชน์ต่อกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หน่วยงานราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาอื่นต่อไป สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ 1 น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ (ปิโย) พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ มีความเอื้อเฟื้อและชอบช่วยเหลือคนอื่น เหตุนั้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงควรส่งเสริมพัฒนาอาจารย์ให้มีการพัฒนาพฤติกรรมให้เป็นแบบอย่างที่ดีมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือผู้อื่น

1.2 สภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ 2 น่าเคารพ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ (ครุ) พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด ตรงต่อเวลา เหตุนั้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงควรส่งเสริมให้อาจารย์ปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัดตามระเบียบกฎเกณฑ์การปฏิบัติหน้าที่การเรียนการสอน

1.3 สภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ 3 น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง (ภาวนีโย) พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ แสดงออกทางกาย วาจา อย่างสง่างาม เหมาะสมกับกาลเทศะ เหตุนั้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงควรพัฒนาบุคลิกภาพของอาจารย์ให้ถูกต้องเหมาะสม

1.4 สภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ 4 รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จัดพูดชี้แจงให้เข้าใจ (วตฺตา จ) พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ มีการเสนอแนวคิดในการแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างมีเหตุผล เหตุนั้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงควร

1.5 สภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ 5 ทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา (วจนกฺขโม) พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ สามารถอดทนต่อถ้อยคำกล่าวล่วงเกินของนิสิตได้ เหตุนั้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยควรพัฒนาอาจารย์ให้เป็นผู้มีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบทางกาย วาจา และใจ

1.6 สภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ 6 ชี้แจงเรื่องล้าลึกให้เข้าใจได้ (คมภีรณฺจ กถํ กตฺตา) พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ มีการวิเคราะห์ข้อมูลซับซ้อนให้เข้าใจได้ชัดเจน เหตุนั้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงควรส่งเสริมพัฒนาอาจารย์ให้เป็นผู้มีการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์มากยิ่งขึ้น

1.7 สภาพปัจจุบันความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ด้านที่ 7 ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย (โน จฺญฐาเน นิโยชเย) พบว่า ข้อที่มีระดับน้อยที่สุด คือ ความเป็นผู้รับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองที่เกิดขึ้นทั้งหมด เหตุนั้น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงควรส่งเสริมพัฒนาอาจารย์ให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง การงาน หน้าที่ และการสอน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยอื่น

2.2 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวการพัฒนาคุณลักษณะอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามหลักพุทธธรรมข้ออื่น

2.3 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ฤทธิ์ ประสานตรี. (2558). รูปแบบการพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระครูสมุห์ทิพย์ สิริธมโม (การเพียร). (2561). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระจะจุ ญาณวิโย (รักษาป่า). (2554). การศึกษาวิเคราะห์ความเป็นกัลยาณมิตรของพระสารีบุตรเถระ. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2545). พุทธศาสนากับการแนะแนว. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2546). รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2539). พุทธศาสนากับการแนะแนว. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย.
- พระมหาญาณวฑฺฒน์ ฐิตวฑฺฒโน (บุตตาวงษ์). (2557). การวิเคราะห์แนวคิดทางการศึกษาของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาทองพูน เสือเขียว. (2547). การคบมิตรในพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิป อธิปญฺโญ (ชัย สวัสดิ์อารี). (2552). การศึกษาหลักกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). เอกสารประกอบแนวการสอบคัดเลือกเป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลิขิตกุล กุลรัตน์รักษ์. (2547). การศึกษาประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามกรอบการรับรู้ของนิสิต. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2551). กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวลักษณ์ ทองหีน. (2559). แนวทางความเป็นกัลยาณมิตรของครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อดุลย์ วิริยเวชกุล. (2542). การเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพมหานคร: พรินต์โพร.

การพัฒนาแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่าย
การมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา*

DEVELOPING A MODEL FOR PROMOTING STUDENT SPORTS EXCELLENCE BY
USING THE PARTICIPATION NETWORK OF HUAY KAEW WITTAYA SCHOOL

สมคิด นาคกุล Somkid Nakkul

โรงเรียนห้วยแก้ววิทยา Huay Kaew Wittaya School, Thailand

Corresponding Author E-mail: somkidnakkul@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา การวิจัยนี้มีประชากรที่ใช้ในการสำรวจความคิดเห็นก่อนและหลังการพัฒนา จำนวน 122 คน คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนักเรียน และผู้ปกครอง มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 2 ฉบับ และมีสถิติพื้นฐานในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยาจากสำรวจตนเอง การสังเกต สัมภาษณ์ การศึกษาผลงาน การทดสอบและการเสนอชื่อเป็นเวลา 3 ปี มีจำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมกีฬาเบื้องต้นเพิ่มขึ้นทุกปี นักเรียนที่มีความสามารถทางด้านกีฬาในระดับต่างๆ เพิ่มขึ้นทุกปี ผลการสำรวจความคิดเห็นของทุกหน่วยประชากรในภาพรวมก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลางหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมาก รางวัลที่ได้รับจากแข่งขันกีฬาและพลศึกษาเป็นเวลา 3 ปี มีทั้งระดับเครือข่ายตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับชาติสูงสุดคือเหรียญทองชนะเลิศอันดับ 1 การแข่งขันตอบปัญหาสุศึกษาและพลศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในงานศิลปหัตถกรรม ระดับภาคเหนือ (ระดับชาติ) ในปีการศึกษา 2562

คำสำคัญ: รูปแบบ, การส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬา, เครือข่ายการมีส่วนร่วม, นักเรียน, โรงเรียน

Abstract

This research paper aims to develop a model for promoting student sports excellence by using the participation network of Huay Kaew Wittaya School. This research consisted of 122 people used in the pre- and post-development opinion survey, namely teachers and educational personnel. The committee of basic education institutions, students and parents had two questionnaires in the research tools and the basic statistics for research were mean and standard deviation. The results showed that Development of a model for promoting student sports excellence by using the participation network of Huay Kaew Wittaya School from self-examination, observation, interview, study of results Three years of testing and nominations, the number of students with elementary athletic behavior increases every year. students with different levels of athletic ability increase every year the survey results of all population units in the pre-development were moderate, post-development was at a high level. Awards received from sports and physical education competitions for 3 years, at both sub-district, district, provincial and national network levels. The highest was a gold medal, first place in the health and physical education quiz competition of junior high school students in arts and crafts. Northern level (national level) in the academic year 2019.

Keywords: Model, Promoting sports excellence, Participation network, Student, School

บทนำ

ในอดีตที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญสนับสนุนทางการศึกษาและทางด้านกีฬามากขึ้น โดยมีเป้าหมายในการตั้งโรงเรียนกีฬาที่มีมาตรฐานให้ครบทุกจังหวัด ทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทางด้านกีฬาขั้นพื้นฐานของชาติ โดยมุ่งเน้นการวางรากฐานการกีฬาที่ต้องให้แก่เยาวชน เพื่อให้สามารถยกระดับความสามารถของตนได้ขึ้นไปถึงระดับ เป็นตัวแทนประเทศให้สูงขึ้น Saikew (2010) กล่าวถึงความสำคัญของโรงเรียนกีฬาในประเทศไทยได้ให้ความสำคัญในการสนับสนุนทางด้านกีฬามากขึ้น โดยมีเป้าหมายในการตั้งโรงเรียนกีฬาที่มีมาตรฐานให้ครบทุกจังหวัดทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทางด้านกีฬาขั้นพื้นฐานของชาติโดยมุ่งเน้นการวางรากฐานการกีฬาที่ต้องให้แก่เยาวชนเพื่อให้สามารถยกระดับความสามารถของตนได้ขึ้นไปจนถึงระดับเป็นตัวแทนประเทศในการแข่งขัน กีฬาระดับชาติและนานาชาติสามารถสร้างชื่อเสียงให้ประเทศชาติ ตลอดจนยกระดับมาตรฐานการกีฬาของประเทศให้สูงขึ้น ซึ่งการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศต่อยอดถึงความสำเร็จในระดับอาชีพจะต้องได้รับการสนับสนุนจากสถาบันครอบครัวด้วย แต่เนื่องจากปัจจุบันค่านิยมของประเทศไทยไม่ได้มีการให้ความสำคัญกับการเล่นกีฬาตั้งแต่เริ่มต้นมามากนัก ซึ่งแตกต่างกับต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จทางด้านกีฬา การที่ประเทศไทยจะมีนักกีฬาที่มีความสามารถในระดับโลก แต่ละครั้งจะใช้เวลาค่อนข้างนานเพราะกระบวนการในการสร้างนักกีฬาไม่ต่อเนื่อง ไม่มีการสนับสนุนที่เป็นรูปแบบอย่างชัดเจนจึงขึ้นอยู่กับนักกีฬาและครอบครัวของนักกีฬาเองเป็นหลักองค์กรต่างๆ นั้นจะเข้ามามีบทบาทระดับหนึ่งแต่ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ทุกอย่าง เช่น การส่งไปแข่งขันต่างประเทศเพื่อรับการจัดอันดับและการส่งไปแข่งขันเพื่อหาประสบการณ์ เมื่อเกิดความ

ไม่ต่อเนื่องในกระบวนการสร้างนักกีฬา ในเวลาที่นักกีฬาที่มีชื่อเสียงไม่สามารถรักษาระดับของตัวเองได้ในอันดับโลก การที่มีนักกีฬาคนอื่นขึ้นมาทดแทนก็ลำบากซึ่งเหตุการณ์นี้จะส่งผลกระทบต่อระดับความนิยมของกีฬานั้น เมื่อไม่มีนักกีฬาที่มีความสามารถขึ้นมาทดแทนความนิยมต่อกีฬานั้นก็จะถดถอย ประชาชนจะมีความสนใจเล่นกีฬานั้นลดลงและการสนับสนุนจากภาคเอกชนก็จะลดลงตามไปด้วย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2552)

ในแผนยุทธศาสตร์การกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2560-2564 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559) แนวโน้มและทิศทางการกีฬาของโลกปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกต่างมีความตระหนักในเรื่องของการพัฒนาสุขภาพและพละนาถยที่ดี ของประชาชนเพื่อให้เกิดความสมบูรณั้แข็งแรงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชาติ ซึ่งเมื่อคนในชาติมีคุณภาพก็จะเป็นผู้ที่พัฒนาประเทศชาติให้มีความเข้มแข็งเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญในการพัฒนาการกีฬาเพื่อความเป็นเลิศของชาติ เพื่อสร้างชื่อเสียงสร้างเกียรติภูมิให้แก่ประเทศจากการประสบความสำเร็จของนักกีฬาที่เป็นตัวแทนของประเทศในการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ ได้แก่ กีฬาโอลิมปิกเกมส์ กีฬาเอเชียนเกมส์ กีฬาซีเกมส์ การแข่งขัน ชิงแชมป์โลก การแข่งขันระดับทวีป และการแข่งขันกีฬาอาชีพในรายการต่างๆ โดยองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬายังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่แต่ละประเทศยังคงพัฒนาและนำไปใช้ในการพัฒนาขีดความสามารถของนักกีฬาให้ประสบความสำเร็จในการแข่งขัน นอกจากนี้ในส่วนของการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากกีฬาในประเทศที่พัฒนาแล้ว ยกตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกาสามารถใช้กีฬาในการสร้างรายได้เป็นจำนวนมากและพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมกีฬาที่มีส่วนแบ่ง ทางการตลาดขนาดใหญ่เป็นอันดับต้นๆ ของธุรกิจโลก ซึ่งพบว่า มีมูลค่าทางเศรษฐกิจรวมมากกว่า 4,000,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีการขยายตัวในอัตราส่วนร้อยละ 20 ต่อปี สหรัฐอเมริกาถือเป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมกีฬาใหญ่เป็นอันดับหนึ่งของโลก มีมูลค่าการตลาดมากกว่าปีละ 210,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) ส่วนในภูมิภาคเอเชีย สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมกีฬาใหญ่ที่สุด โดยมีมูลค่าทางเศรษฐกิจประมาณ 800,000 ล้านหยวน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่ของเงินมาจากจำนวนผู้ชมกีฬา เช่น ฟุตบอล บาสเกตบอล วอลเลย์บอล เทนนิส แบดมินตัน เป็นต้น รวมถึงการจำหน่ายอุปกรณ์กีฬาทุกชนิดทำให้ ประเทศจีนมีรายได้จากการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับกีฬามากขึ้นทุกปี อีกมิติหนึ่งยังคงเป็นส่วนของการนำกีฬามาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความรักความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกันของคนในชาติ การสร้างความร่วมมือกันระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาและยกระดับวงการกีฬาเพื่อต่อยอดความสำเร็จจากการกีฬาไปสู่ด้านอื่นๆ ทั้งด้านการท่องเที่ยว สังคม เศรษฐกิจของแต่ละประเทศ

นอกจากนี้ พัชรภรณ์ เกตุพันธุ์ (2551) ยังระบุว่า กีฬาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนามนุษย์จะเห็นได้ว่าประเทศที่พัฒนาแล้วได้มีการสนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกคนหันมาสนใจการเล่นกีฬา เพราะกีฬาเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกเพศทุกวัยให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การแข่งขันกีฬาก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนาระเบียบวินัยทั้งยังฝึกจิตใจให้รู้จักแพ้ รู้จักชนะและรู้จักถอยแล้วยังเป็นการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬาให้สูงขึ้น ดังนั้น ควรจะมีการส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง เช่น การแข่งขันกีฬาซีเกมส์ กีฬาเอเชียนเกมส์ และกีฬาโอลิมปิกเกมส์ ตลอดจนการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติ เพราะการแข่งขันกีฬานั้นเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์และมิตรภาพอันดีของประชากรภายในประเทศและระหว่างประเทศซึ่งเป็นรูปแบบสำคัญในการพัฒนาชาติต่อไป

จะเห็นได้ว่าหน่วยงานที่กำกับดูแลเกี่ยวกับการกีฬาของชาติโดยตรง ได้แก่ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาพร้อมด้วยการกีฬาแห่งประเทศไทยได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์สร้างกีฬาไทยสู่ความเป็นเลิศ พ.ศ. 2553-2559 และแผนยุทธศาสตร์การกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2560-2564 รวมถึงแนวการทำงานของกระทรวงศึกษาธิการในการส่งเสริมกีฬาให้ถึงตัวนักเรียนนักศึกษาอย่างแท้จริง และหน่วยงานสุดท้ายระดับประเทศ ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนโดยตรง คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้นำนักกีฬาสู่ระบบการศึกษาพร้อมเดินหน้าจัดทำหลักสูตรที่เน้นเรื่องทักษะการออกกำลังกาย ส่งเสริมการเล่นกีฬาสำหรับประชาชนทั่วไป เพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเพื่อพัฒนาอัจฉริยะภาพของนักเรียนด้านกีฬาไปสู่ระดับสากลอันเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนในสังคมระดับชาติต่อไป

ในฐานะที่ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาจึงมองเห็นว่า การที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาความเป็นเลิศทางด้านกีฬาไปสู่ความสำเร็จในอนาคตจะต้องประกอบด้วย การสนับสนุนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวนมาก โรงเรียนห้วยแก้ววิทยาเป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาตั้งอยู่ในเขตชนบท ในอดีตที่ผ่านมาถึงปัจจุบันผู้ปกครองและนักเรียนยังขาดความพร้อมและโอกาส ทั้งด้านการศึกษาและด้านการพัฒนาความเป็นเลิศทางด้านกีฬา เนื่องจากขาดการสนับสนุนทุกๆ ด้านจากหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนรอบๆ โรงเรียนจึงทำให้การพัฒนาทางด้านกีฬาของโรงเรียนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร นักเรียนยังขาดโอกาสในการพัฒนาความเป็นเลิศทางด้านกีฬา ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารของโรงเรียนห้วยแก้ววิทยายินดีพยายามใช้หลักการบริหารโดยการแสวงหาความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งทางด้านการศึกษาและด้านอื่น มีการระดมทรัพยากรทุกๆ ด้าน โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนาความเป็นเลิศทางด้านกีฬาให้กับนักเรียน

ปัจจุบันผู้วิจัยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาซึ่งย้ายมาจากโรงเรียนบ้านแม่เติน เมื่อ พ.ศ. 2555 นับถึงปัจจุบันเป็นเวลา 8 ปีกว่า การย้ายมาครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดหมายที่สำคัญคือ เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนให้ได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากเล็งเห็นว่าโรงเรียนห้วยแก้ววิทยามีความพร้อมในการส่งเสริมกีฬาในทุกด้าน ผู้ร่วมงานเป็นครูสายผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถในด้านการฝึกกีฬาเป็นอย่างดีและเคยร่วมกันจัดการแข่งขันกีฬาในทุกระดับมาเป็นเวลานาน นอกจากนี้ยังมีความพร้อมทางด้านสนามกีฬาเกือบ ทุกประเภท โดยเฉพาะสนามแข่งขันกรีฑาประเภทลู่ ขนาด 400 เมตร ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยสามารถให้การส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนได้อย่างเต็มที่มากขึ้น ประกอบกับช่วงที่อยู่โรงเรียนนี้ ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้ามาบริหารงานในองค์กรทางการศึกษาทั้งเป็นประธานกลุ่มเครือข่ายตำบล เลขาธิการศูนย์เครือข่ายระดับอำเภอ เลขาธิการสมาคมผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเถิน ทุกองค์กรดังกล่าวมีการกิจสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาความเป็นเลิศนักเรียนด้านกีฬา

อีกทั้งผู้วิจัยก็ทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพในการจัดการแข่งขันกีฬาหลายครั้งเป็นหัวหน้าโครงการและเป็นประธานจัดการแข่งขันกีฬานักเรียนของกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาระดับตำบล เป็นหัวหน้าโครงการจัดการแข่งขันกีฬานักเรียนของศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาระดับอำเภอ เป็นหัวหน้าโครงการและดำเนินการนำนักกีฬาวัดแทนอำเภอเข้าทำการแข่งขันกีฬาที่จังหวัด นอกจากนี้ยังได้ทำหน้าที่เป็นผู้จัดการทีมกีฬาฟุตบอลทีมครูเถิน FC มีส่วนสนับสนุนส่งเสริมครูพลศึกษาและครูที่มีความสามารถด้านกีฬาได้เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาฟุตบอลประชาชนทั่วไปของอำเภอเถิน ทุกภารกิจล้วนแล้วแต่เป็นการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนทั้งสิ้น ดังนั้นจึงเป็นเวลาหลายปีที่ผู้วิจัยได้ทำหน้าที่ในฐานะผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการและผู้นำองค์กร

ทางการศึกษาในทุกระดับของตำบลและอำเภอในการจัดการแข่งขันกีฬานักเรียนทำให้มีผลงานด้านกีฬาของนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายตำบลและศูนย์เครือข่ายระดับอำเภอจำนวนมาก ซึ่งไม่สามารถนำมากล่าวในที่นี้ได้ทั้งหมด อีกทั้งยังมีผลงานการแข่งขันทักษะวิชาการในงานศิลปหัตถกรรม ในกลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา ประเภทการตอบปัญหา ซึ่งต้องใช้ความรู้ด้านกีฬาเป็นส่วนประกอบสำคัญ โดยในปีการศึกษา 2560-2562 ได้รับรางวัลสูงสุดคือเหรียญทองรองชนะเลิศระดับภาคและระดับชาติ แต่ล่าสุดในปีการศึกษา 2562 ได้รับรางวัลเหรียญทองชนะเลิศระดับชาติของภาคเหนือ นำมาซึ่งความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่งแก่นักเรียนผู้ปกครอง ชุมชน ครู บุคลากรทางการศึกษารวมถึงผู้วิจัยเอง

การส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนที่จะประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังได้นั้นจะต้องมีการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนจากหลายบทบาทหน้าที่ ได้แก่ เป็นครูผู้สอนวิชาพลศึกษา เป็นโค้ชกีฬา เป็นนักกีฬาทีมครูซึ่งแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน เป็นกรรมการตัดสินกีฬา เป็นเจ้าภาพในการจัดการแข่งขัน เป็นผู้จัดการแข่งขัน และร่วมเป็นคณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬานักเรียนทุกระดับต้องมีความมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงาน มีความวิริยะอุตสาหะเสียสละและเอาใจใส่ดูแลในทุกบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและที่ไม่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ที่มีการสั่งสมประสบการณ์ทางด้านการแข่งขันกีฬาแบบครบวงจร รู้ลึกรอบด้านในการจัดการแข่งขันกีฬาและสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับผู้อื่น มีเทคนิคและมิกลยุทธ์ในการติดต่อประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องได้ทุกฝ่ายสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ทำให้การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนประสบผลสำเร็จคือ ต้องมีเครือข่ายกว้างขวางและมีผลงานเป็นรูปธรรมทำให้ทุกฝ่ายทุกระดับให้ความไว้วางใจและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาข้างต้นได้บ่งบอกถึงตัวตนและแรงบันดาลใจที่มีต่อการกีฬา เพราะตลอดชีวิตของผู้วิจัยได้ทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจ แม้จะไม่ได้เรียนจบมาทางด้านพลศึกษาแต่อาศัยความสนใจหมั่นฝึกฝน และเอาใจใส่ดูแลในการส่งเสริมการฝึกกีฬาและจัดการแข่งขันกีฬาตามความรู้ความสามารถที่มีอยู่และจากประสบการณ์ตรงของตนเองเท่าที่ศักยภาพจะทำได้ซึ่งสุดท้ายได้ค้นพบตนเองว่าสิ่งที่ทำมาตลอดชีวิตเรื่องกีฬาก็เพื่อเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนนั่นเอง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเห็นว่า กีฬาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนามนุษย์จะเห็นได้ว่าประเทศที่พัฒนาแล้วได้มีการสนับสนุน และส่งเสริมให้ทุกคนหันมาสนใจการเล่นกีฬา เพราะกีฬาเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกเพศทุกวัย ให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การแข่งขันกีฬาก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะพัฒนาระเบียบวินัย ทั้งยังฝึกจิตใจให้รู้จักแพ้ รู้จักชนะ และรู้จักอภัย แล้วยังเป็นการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬาให้สูงขึ้น ดังนั้นควรจะมีการส่งเสริมให้มีการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง เช่น การแข่งขันกีฬาซีเกมส์ กีฬาเอเชียนเกมส์และกีฬาโอลิมปิกเกมส์ ตลอดจนการแข่งขันกีฬาระดับนานาชาติเพราะการแข่งขันกีฬานั้นเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์และมีมิตรภาพอันดีของประชากรภายในประเทศและ ระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นรูปแบบสำคัญในการพัฒนาชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ 9 ขั้นตอน

ระยะที่ 1 การกำหนดรูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียน โดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา

ขั้นตอนที่ 1 วางแผน (Plan) (R1) ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียน ปีการศึกษา 2560 และกำหนดรูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติ (Do) (R1) จัดทำและพัฒนาเครื่องมือ ค้นหาและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬา

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผล (Check) (R1) ผลการดำเนินการค้นหาและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬา

ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงพัฒนา (Act) (R1) จัดประชุมคณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาแก้ไขปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบแนวทางการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียน พร้อมทั้งเสนอแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนา

ขั้นตอนที่ 5 กำหนดรูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียน (DO ; D1)
1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาวิเคราะห์แนวทางการเตรียมความพร้อมและการใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา 3) กำหนดรูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา 4) พิจารณากำหนดรูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา

ระยะที่ 2 การทดลองใช้และปรับปรุงรูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียน โดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา ครั้งที่ 1

ขั้นตอนที่ 6 ทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียน ครั้งที่ 1 ปีการศึกษา 2561 (R2) ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนตามรูปแบบของวงจร PAOR และวิเคราะห์ผลการใช้รูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยาค้างที่ 1 ปีการศึกษา 2561

ขั้นตอนที่ 7 ปรับปรุงรูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยาค้างที่ 1 ปีการศึกษา 2561 (DO ; D2) ปรับปรุงกิจกรรมการใช้รูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา ครั้งที่ 1 ปีการศึกษา 2561

ระยะที่ 3 การปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยาค้างที่ 2

ขั้นตอนที่ 8 ทดลองใช้รูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา ครั้งที่ 2 ปีการศึกษา 2562 (R3) ก่อนการพัฒนาดำเนินการกิจกรรมตามรูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียน ตามวงจร PAOR และวิเคราะห์ผลการใช้รูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียน ครั้งที่ 2 ปีการศึกษา 2562

เหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความพร้อมและการดำเนินการของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง 2) หลังการพัฒนา พบว่า ความเหมาะสมในภาพรวมสูงขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ความพร้อมและการดำเนินการของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนอยู่ในระดับมาก หลังดำเนินการมีความเหมาะสมแตกต่างจากก่อนดำเนินการไปในทางที่สูงขึ้น

ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา 1) ก่อนการพัฒนา พบว่า มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การวางแผนในการดำเนินการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง 2) หลังการพัฒนา พบว่า ความเหมาะสมในภาพรวมสูงขึ้นจากระดับปานกลาง เป็นระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางการศึกษา ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ความพร้อมและการดำเนินการของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนอยู่ในระดับมาก หลังดำเนินการมีความเหมาะสมแตกต่างจากก่อนดำเนินการไปในทางที่สูงขึ้น

ผลการสำรวจความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา 1) ก่อนการพัฒนา พบว่า ความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เครือข่ายทางการศึกษาอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนสนับสนุนการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนเป็นอย่างดีอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนที่ได้รับการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬามีพฤติกรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปในทางที่ดีขึ้นอยู่ในระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ โรงเรียนได้รับรางวัลจากการแข่งขันกีฬาในระดับต่างๆ อันเป็นผลมาจากนักเรียนที่มีความเป็นเลิศทางด้านกีฬามากขึ้นตามลำดับอยู่ในระดับปานกลาง 2) หลังการพัฒนา พบว่า ความพึงพอใจในภาพรวมสูงขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับมาก รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เครือข่ายทางการศึกษาอื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนสนับสนุนการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนเป็นอย่างดีอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ โรงเรียนวางแผนกำหนดผู้รับผิดชอบและมีปฏิทินการปฏิบัติงานที่ชัดเจนในการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ โรงเรียนได้รับรางวัลจากการแข่งขันกีฬาในระดับต่างๆ อันเป็นผลมาจากนักเรียนที่มีความเป็นเลิศทางด้านกีฬามากขึ้น

เป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนเป็นอย่างดีอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมายังคงเป็นนักเรียนที่ได้รับการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬามีพฤติกรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปในทางที่ดีขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ โรงเรียนได้รับรางวัลจากการแข่งขันกีฬาในระดับต่างๆ อันเป็นผลมาจากนักเรียนที่มีความเป็นเลิศทางด้านกีฬามากขึ้นตามลำดับอยู่ในระดับมาก หลังดำเนินการมีความพึงพอใจแตกต่างจากก่อนดำเนินการไปในทางที่สูงขึ้น

ผลการสำรวจรางวัลที่ได้รับจากแข่งขันกีฬาจากการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา พบว่า โรงเรียนห้วยแก้ววิทยาได้รับรางวัลจากการแข่งขันในทุกระดับ

ปีการศึกษา 2560 กีฬานักเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเถิน 3 ได้รับรางวัลประกอบด้วย 2 ตำบล จำนวน 5 โรงเรียน ได้รับรางวัลชนะเลิศ จำนวน 17 รายการ และรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จำนวน 2 รายการ กีฬานักเรียนศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาอำเภอเถิน ได้รับรางวัลชนะเลิศ จำนวน 11 รายการ รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จำนวน 1 รายการ กีฬานักเรียนระดับจังหวัดตามโอกาสอันควรและตามศักยภาพ ได้รับรางวัลชนะเลิศ จำนวน 1 รายการ รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จำนวน 1 รายการ และรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 จำนวน 2 รายการ

ปีการศึกษา 2561 กีฬานักเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเถิน 3 ได้รับรางวัลชนะเลิศ จำนวน 9 รายการ และรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จำนวน 3 รายการ แต่ในปีการศึกษา 2561 กีฬานักเรียนศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาอำเภอเถินงดจัด แต่ได้ส่งนักเรียนเข้าแข่งขันกีฬานักเรียนระดับจังหวัดตามโอกาสอันควรและตามศักยภาพ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 จำนวน 1 รายการ

จากนั้นในปีการศึกษา 2562 กีฬานักเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเถิน 3 ได้รับรางวัลชนะเลิศ จำนวน 15 รายการ และรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จำนวน 6 รายการ กีฬานักเรียนศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาอำเภอเถิน ได้รับรางวัลชนะเลิศ จำนวน 11 รายการ รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จำนวน 1 รายการ จากนั้นได้ส่งนักเรียนเข้าแข่งขันกีฬานักเรียนระดับจังหวัด ตามโอกาสอันควรและตามศักยภาพ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 3 จำนวน 1 รายการ และรางวัลเข้ารอบก่อนรองชนะเลิศ จำนวน 1 รายการ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา พบผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

ผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยาจากวิธีการต่างๆ ได้แก่ การสำรวจตนเองของนักเรียน การสังเกต การสัมภาษณ์ การศึกษาผลงานนักเรียน การทดสอบ การศึกษาการประมวลผลและสรุปข้อมูลนักเรียนที่มีความสามารถด้านกีฬาและการเสนอชื่อเป็นเวลา 3 ปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2560 ถึง ปีการศึกษา 2562 พบว่า จำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมกีฬาเบื้องต้นเพิ่มขึ้นทุกปีตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า ความสามารถด้านกีฬาสูงขึ้นตามระดับชั้นที่สูงขึ้นทุกปีตามลำดับ นอกจากนี้ ผลการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา นักเรียนที่มีความเป็นเลิศทางด้านกีฬาด้วยกระบวนการต่างๆ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นค้นหา ขั้นคัดกรอง ขั้นวัดแวว และขั้นพัฒนาทำให้นักเรียนที่มีความเป็นเลิศทางด้านกีฬาที่มีความสามารถในระดับต่างๆ 6 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีแววด้านกีฬา กลุ่มนักเรียนที่มีแวว

ด้านกีฬา กลุ่มนักเรียนที่มีแนวความสามารถพิเศษด้านกีฬา กลุ่มนักเรียนที่มีแนวความสามารถพิเศษด้านกีฬาโดดเด่น กลุ่มนักเรียนที่มีแนวความเป็นเลิศทางด้านกีฬาและกลุ่มนักเรียนที่มีแนวความเป็นเลิศทางด้านกีฬา และพบว่าแต่ละกลุ่มมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกปีตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนที่มีแนวความเป็นเลิศทางด้านกีฬามีแนวโน้มสูงขึ้นตามระดับชั้นที่สูงขึ้นทุกปีตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการตามการพัฒนาแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยาได้การพัฒนาแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยาจากวิธีการต่างๆ ได้แก่ การสำรวจตนเองของนักเรียน การสังเกต การสัมภาษณ์ การศึกษาผลงานนักเรียน การทดสอบการศึกษา การประมวลผลและสรุปข้อมูลนักเรียนที่มีแนวความสามารถด้านกีฬา และการเสนอชื่อ เป็นเวลา 3 ปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2560 ถึง ปีการศึกษา 2562 ซึ่งพบว่า จำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมกีฬาเบื้องต้นเพิ่มขึ้นทุกปีตามลำดับ

ส่วนการพัฒนาแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา ทำให้ได้นักเรียนที่มีแนวความสามารถทางด้านกีฬาในระดับต่างๆ ได้แก่ นักเรียนที่มีแนวด้านกีฬา นักเรียนที่มีแนวความสามารถพิเศษด้านกีฬา นักเรียนที่มีแนวความสามารถพิเศษด้านกีฬาโดดเด่น นักเรียนที่มีแนวความเป็นเลิศทางด้านกีฬาและนักเรียนที่มีแนวความเป็นเลิศทางด้านกีฬา เป็นเวลา 3 ปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2560 ถึงปีการศึกษา 2562 ที่พบว่า นักเรียนที่มีแนวความเป็นเลิศทางด้านกีฬาในระดับต่างๆ มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปีตามลำดับ โดยนักเรียนที่มีแนวความสามารถด้านกีฬาและแนวความเป็นเลิศทางด้านกีฬาระดับต่างๆ มีจำนวนสูงขึ้นตามระดับชั้นที่สูงขึ้นทุกปีตามลำดับ นอกจากนี้ ผลจากการที่โรงเรียนห้วยแก้ววิทยาได้ดำเนินการตามการพัฒนาแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมได้ส่งนักกีฬาเข้าทำการแข่งขันในระดับต่างๆ และได้รับรางวัลทุกการแข่งขันสูงขึ้นตามลำดับเช่นกันที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากนักเรียนที่อยู่ในชั้นเรียนระดับที่สูงกว่ามีโอกาสผ่านประสบการณ์ทั้งในการเรียนพลศึกษา การเล่นเกมและการฝึกซ้อมกีฬาและการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬารายการต่างๆ ที่สูงขึ้นตามลำดับ ได้แก่ กีฬาภายในโรงเรียน กีฬานักเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเถิน 3 (กีฬาระดับตำบล) กีฬานักเรียนศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาอำเภอเถิน (กีฬาระดับอำเภอ) กีฬานักเรียนระดับจังหวัด และกีฬาประชาชนทั่วไป โดยโรงเรียนและเครือข่ายการมีส่วนร่วมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน หรือหน่วยงานอื่นๆ ร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมให้กับนักเรียนแสดงออกทางด้านกีฬาทำให้เกิดการส่งเสริมประสบการณ์ทางด้านกีฬาตลอดระยะเวลา 3 ปีหรือมากกว่า ส่งผลให้มีการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาที่สูงกว่านักเรียนที่อยู่ในชั้นเรียนระดับต่ำกว่า และในขณะเดียวกันนอกจากนักเรียนในชั้นที่สูงขึ้นจะมีความสามารถด้านกีฬาสูงกว่าชั้นที่ต่ำกว่าแล้ว เมื่อนักเรียนได้มีการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาตามกระบวนการที่โรงเรียนดำเนินการเป็นเวลา 3 ปี ก็ทำให้นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถด้านกีฬาสูงขึ้นในแต่ละปีตามลำดับด้วย และผลจากการที่โรงเรียนห้วยแก้ววิทยาได้ดำเนินการตามการพัฒนาแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมได้ส่งนักกีฬาเข้าทำการแข่งขันในระดับต่างๆ และได้รับรางวัลทุกระดับ

ผลการสำรวจรางวัลที่โรงเรียนห้วยแก้ววิทยาได้รับจากการแข่งขันกีฬาตามการพัฒนาแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา ที่พบว่าโรงเรียนห้วยแก้ววิทยาได้ดำเนินการตามการพัฒนาแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา โดยได้ส่งนักกีฬาเข้าทำการแข่งขันเพื่อให้มีการพัฒนาความเป็นเลิศทางด้านกีฬาให้กับนักเรียนทุกระดับของการแข่งขันตามศักยภาพของโรงเรียน และได้รับ

รางวัลจากการแข่งขันในทุกระดับ ในปีการศึกษา 2560 มีการพัฒนาความเป็นเลิศทางทางด้านกีฬาให้กับนักเรียนภายในโรงเรียนให้สูงขึ้น ถือเป็นการคัดเลือกตัวนักกีฬาตัวแทนทีมโรงเรียน และส่งเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาระดับตำบล หรือที่เรียกว่ากีฬานักเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเถิน 3 ประกอบด้วย 2 ตำบล จำนวน 5 โรงเรียน ได้รับรางวัลชนะเลิศจำนวน 17 รายการ และรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จำนวน 2 รายการ จากนั้นโรงเรียนได้มีการส่งเสริมและพัฒนาความเป็นเลิศทางของนักเรียนด้านกีฬาโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นตัวแทนกลุ่มเครือข่ายเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาระดับอำเภอ หรือที่เรียกว่ากีฬานักเรียนศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาอำเภอเถิน ประกอบด้วย 4 กลุ่ม 8 ตำบล 34 โรงเรียน ได้รับรางวัลชนะเลิศ จำนวน 11 รายการ รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จำนวน 1 รายการ จากนั้นโรงเรียนยังได้มีการส่งเสริมและพัฒนาความเป็นเลิศทางของนักเรียนด้านกีฬาโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องต่อไป โดยได้ส่งนักเรียนเข้าแข่งขันกีฬานักเรียนระดับจังหวัดตามโอกาสอันควรและตามศักยภาพ ได้รับรางวัลชนะเลิศ จำนวน 1 รายการ รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จำนวน 1 รายการ และรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 จำนวน 2 รายการ ในปีการศึกษา 2561 มีการพัฒนาความเป็นเลิศทางทางด้านกีฬาให้กับนักเรียนภายในโรงเรียนให้สูงขึ้น ถือเป็นการคัดเลือกตัวนักกีฬาตัวแทนทีมโรงเรียน และส่งเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาระดับตำบล หรือที่เรียกว่ากีฬานักเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเถิน 3 ประกอบด้วย 2 ตำบล จำนวน 5 โรงเรียน ได้รับรางวัลชนะเลิศ จำนวน 9 รายการ และรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จำนวน 3 รายการ แต่ในปีการศึกษา 2561 ศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาอำเภอเถินไม่สามารถจัดการแข่งขันกีฬาระดับอำเภอได้ เนื่องจากขาดความพร้อมและปัญหาบางประการ โรงเรียนจึงไม่มีการส่งนักเรียนเข้าร่วมแข่งขันกีฬาระดับอำเภอได้ ถึงแม้ว่าโรงเรียนยังมีการส่งเสริมและพัฒนาพัฒนาความเป็นเลิศทางของนักเรียนด้านกีฬาโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยได้ส่งนักเรียนเข้าแข่งขันกีฬานักเรียนระดับจังหวัดตามโอกาสอันควรและตามศักยภาพ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 จำนวน 1 รายการ จากนั้นในปีการศึกษา 2562 มีการพัฒนาความเป็นเลิศทางทางด้านกีฬาให้กับนักเรียนภายในโรงเรียนให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และส่งเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาระดับตำบล หรือที่เรียกว่ากีฬานักเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเถิน 3 ประกอบด้วย 2 ตำบล จำนวน 5 โรงเรียน ได้รับรางวัลชนะเลิศ จำนวน 15 รายการ และรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จำนวน 6 รายการ จากนั้นโรงเรียนได้มีการส่งเสริมและพัฒนาความเป็นเลิศทางของนักเรียนด้านกีฬาโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นตัวแทนกลุ่มเครือข่ายเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาระดับอำเภอ หรือที่เรียกว่ากีฬานักเรียนศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาอำเภอเถิน ประกอบด้วย 4 กลุ่ม 8 ตำบล 32 โรงเรียน ได้รับรางวัลชนะเลิศ จำนวน 11 รายการ รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 จำนวน 1 รายการ จากนั้นโรงเรียนยังได้มีการส่งเสริมและพัฒนาพัฒนาความเป็นเลิศทางของนักเรียนด้านกีฬาโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องต่อไป โดยส่งนักเรียนเข้าแข่งขันกีฬานักเรียนระดับจังหวัดตามโอกาสอันควรและตามศักยภาพ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 3 จำนวน 1 รายการ และรางวัลเข้ารอบก่อนรองชนะเลิศ จำนวน 1 รายการ

ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากในระยะเวลา 3 ปีที่ผู้วิจัยเป็นผู้มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการตามกระบวนการทุกขั้นตอนทั้งในฐานะเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา เป็นประธานกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเถิน 3 และเป็นรองประธานศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาอำเภอเถิน ทำหน้าที่เป็นประธานจัดการแข่งขันและร่วมเป็นคณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬา รวมถึงเป็นเจ้าภาพในการจัดการแข่งขันกีฬา มีบทบาทสำคัญในการผลักดัน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาความเป็นเลิศทาง ด้านกีฬาให้นักเรียนของโรงเรียนห้วยแก้ววิทยาและโรงเรียนอื่นๆ ในเครือข่ายสถานศึกษาเดียวกันทั้งในระดับตำบลและระดับอำเภอ โดยผู้วิจัยได้ใช้

ประสบการณ์ในอดีตอันยาวนานจากการเคยทำหน้าที่หลายบทบาทได้แก่ เป็นครูผู้สอนวิชาพลศึกษา เป็นโค้ชกีฬา เป็นผู้ตัดสินกีฬาหลายประเภท และเป็นนักกีฬาทีมครูหลายประเภท มีการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่นทุ่มเท มีความวิริยะอุตสาหะ เสียสละ และเอาใจใส่ในทุกบทบาท นอกจากนี้ยังมีความสามารถ มีเทคนิค และมีกลยุทธ์ในการติดต่อประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องได้ทุกฝ่าย ดังนั้นจากการได้ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันกีฬาหลายบทบาทหน้าที่จึงทำให้ผู้วิจัยมีเครือข่ายในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแข่งขันกีฬาอย่างกว้างขวาง ผู้วิจัยจึงสามารถเป็นผู้จัดการแข่งขันกีฬาเป็นเจ้าภาพในการจัดการแข่งขันกีฬาและร่วมเป็นคณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนร่วมเป็นคณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬาและให้การสนับสนุนทุกด้านจนทำให้การดำเนินการแข่งขันกีฬาประสบผลสำเร็จ เป็นอย่างดี ก่อให้เกิดการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนของโรงเรียนห้วยแก้ววิทยาที่สูงขึ้นๆ ทุกปีตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพิช จันทะสิทธิ์ (2546) ที่ผลจากการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนกีฬาที่มีประสิทธิผลสังกัดสถาบันการพลศึกษา คือ รูปแบบบูรณาการจัดการเชิงระบบ ซึ่งมี ส่วนประกอบหลักดังนี้คือ หลักการได้แก่หลักธรรมาภิบาล หลักการมีส่วนร่วมของเครือข่าย หลักการใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา และหลักการยุทธศาสตร์พัฒนากีฬาเพื่อความเป็นเลิศ และมีกลไกการดำเนินงาน ได้แก่ ปฏิรูประบบการบริหารจัดการให้มีคุณภาพ กระจายโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางการศึกษา สร้างคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการกีฬานำไปสู่ความเป็นเลิศ สร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการและการกีฬา

ในส่วนที่โรงเรียนห้วยแก้ววิทยาได้รับเหรียญทองชนะเลิศการแข่งขันตอบปัญหาสุขศึกษา และพลศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในงานศิลปหัตถกรรมที่จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีการพัฒนาสูงขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่ระดับอำเภอ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับภาคเหนือ และระดับชาติ(ภาคเหนือ) โดยในปีการศึกษา 2562 ได้รับรางวัลเหรียญทองชนะเลิศในระดับชาติ (ภาคเหนือ) ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากโรงเรียนได้ทุ่มเทและส่งเสริมสนับสนุน โดยเฉพาะโรงเรียนมีการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา มีผลทำให้มีนักเรียนที่มีความรู้ด้านการแข่งขันกีฬาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรของวิชาพลศึกษา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องใช้ในตอบปัญหาสุขศึกษาและพลศึกษานั้นเอง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา อันทำให้เกิดความรักความสามัคคีสมัครสมานกลมเกลียวระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือด้านอื่นๆ ในการส่งเสริมพัฒนาและสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นต่อไป ประกอบด้วย 1) ความพร้อมและการดำเนินการ 2) การวางแผนในการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมของเครือข่าย 4) ระยะเวลาที่ใช้ 5) กระบวนการ 6) การนิเทศติดตาม 7) รูปแบบและกิจกรรม 8) งบประมาณ 9) สภาพแวดล้อม 10) ความพร้อมของสื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเถิน 3 และศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาอำเภอเถิน ควรศึกษาผลการวิจัยนี้และนำไปขยายผลการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

1.2 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเถิน 3 และศูนย์เครือข่ายสถานศึกษาอำเภอเถิน ควรศึกษาแนวทางและผลการวิจัยนี้ และทดลองใช้รูปแบบหรือแนวทางอื่นๆ เพื่อให้ได้ผลการส่งเสริมความเป็นเลิศทางด้านกีฬาของนักเรียนที่หลากหลายและเป็นประโยชน์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 โรงเรียนควรศึกษาวิจัยและพัฒนาารูปแบบต่างๆ โดยใช้เครือข่ายการมีส่วนร่วมโรงเรียน ห้วยแก้ววิทยาในเรื่องอื่นๆ เช่น การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์เพื่อให้ทันกับยุคสมัย

2.2 โรงเรียนควรวิจัยและพัฒนาโดยให้ครูและบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนมีส่วนร่วม โดยเน้น เรื่องที่แก้ปัญหการจัดการเรียนการสอนหรือยกระดับคุณภาพการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2552). ยุทธศาสตร์สร้างกีฬาไทยสู่ความเป็นเลิศ พ.ศ. 2553-2559. กรุงเทพมหานคร: การกีฬาแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.(2559). แผนยุทธศาสตร์การกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ.2560-2564. กรุงเทพมหานคร: การกีฬาแห่งประเทศไทย.
- พัชรภรณ์ เกตุพันธุ์. (2551). สภาพและปัญหาของคณานักกีฬาทีมชาติไทยในการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ครั้งที่ 24. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัชนี้ ขวัญบุญจัน. (2551). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากีฬาอาชีพ (2549 – 2552). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนี้ ขวัญบุญจัน. (2551). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากีฬาอาชีพ (2549 – 2552). กรุงเทพมหานคร: สำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร. (2663). ปัญหากีฬาชาติ. แหล่งที่มา <http://www.smat.or.th/view/5ca31f6746d46a07f38bb754>. สืบค้นเมื่อ 18 ม.ค. 2564.
- สุพิช จันทะสิทธิ์. (2546). การศึกษาการลดน้ำหนักอย่างรวดเร็วและการลดน้ำหนักที่ใช้ระยะเวลานานที่มีผลต่อสมรรถภาพการใช้ออกซิเจนสมรรถภาพการไม่ใช้ออกซิเจนและเวลาปฏิกิริยาตอบสนองในนักกีฬามวยสากลสมัครเล่น. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Saikeaw, P. (2010). Motivation for selecting to study at Sport School of Matthayomsuksa 1 students. Master Thesis. Bangkok: Srinakharinwirot University.

แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF FACTORS AFFECTING EDUCATION
ADMINISTRATION IN THE THAILAND 4.0 ERA OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS
UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

¹ว่าที่ร้อยตรีบุญญาธิการ รอดคำ Acting Sub Lt. Boonyatikarn Rodkam,

²พระครูสาทรปริยัติคุณ (สนิท ฉันทปาโล) Phrakhrusathonpariyattikhun (Sanit Chandapalo),

³พระครูกิตติญาณวิสิฐ (ธนา กิตติญาโณ) Phrakhukittiyana-visit (Thana Kittinano)

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: yuttachak_99@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษา 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษา 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู 310 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาภาพรวมทั้ง 4 ด้านครุมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การบริหารจัดการ การบริหารงานวัสดุ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานประมาณ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาของสถานศึกษามีการสรรหาทรัพยากรมนุษย์ผ่านโซเชียลมีเดียสร้างขวัญและกำลังใจบุคลากรด้วยการจัดสวัสดิการต่างๆ จัดสรรบริหารงบประมาณ ที่โปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต ขั้นตอนกระบวนการถูกต้องและประหยัดคุ้มค่าบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์จะให้ความสำคัญกับการกำหนดวิสัยทัศน์ผู้บริหารมีกลยุทธ์ 3) แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมอบหมายงานให้บุคลากรตามความรู้ความสามารถมีสังกัด 4) ใช้จ่ายงบประมาณตามโครงการมีการบำรุงรักษาอาคารเรียนและวัสดุครุภัณฑ์อย่างชัดเจนใช้วิธีการที่มีประสิทธิภาพและประหยัดคุ้มค่ากับประโยชน์ใช้สอยซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการบริหารการศึกษายุคไทยแลนด์ 4.0

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, การบริหารการศึกษา, ไทยแลนด์ 4.0

Abstract

The objectives of this research paper were 1) to study the factors affecting educational administration, 2) to study the factors affecting educational administration, 3) to propose guidelines for the development of factors affecting educational administration in the Thailand 4.0 era under the Secondary Educational Service Area Office 3, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The research model was mixed methods research. For quantitative methods, using a questionnaire for a sample of 310 teachers. The data were analyzed using basic statistics, namely mean, standard deviation. For qualitative research, using interview of 5 experts. Data was analyzed by content analysis. Results showed that 1) the state of educational administration of the four aspects of teachers' opinions were at a high level, namely management administration, material Management, personnel management, and budget management, respectively. 2) The factors affecting the educational administration of educational institutions are recruiting human resources through social media to build morale and morale of personnel by providing various welfares, allocate and manage budgets that are transparent, honest and truthful, correct and economical process with effective management that will focus on setting the vision of executives with good friends. 3) Guidelines for developing factors affecting educational administration of educational institutions under the Secondary Educational Service Area Office 3, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province by assigning tasks to personnel according to their knowledge, competence and ability to have Sangahavathu IV by spending budget based of project, renovate school building and material with clearly method and save that are the most important factors in educational administration in the Thailand 4.0 era.

Keywords: Development Approach, Education Administration, Thailand 4.0

บทนำ

การศึกษาในยุคปัจจุบันที่โลกของเรามีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายปฏิรูปการศึกษาและภารกิจของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารงานในองค์กร องค์กรจะประสบความสำเร็จได้นั้นผู้บริหารต้องมีสมรรถนะในการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องเป็นผู้ที่มีสมรรถนะสูงมีภาวะผู้นำทางการบริหารสอดคล้องกับสภาพการณ์ทิศทางการพัฒนาและแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศและสามารถส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาของชาติและหลักการจัดการเรียนรู้ สามารถนำเอาไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพฤติกรรมของผู้บริหารในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อองค์กรให้มากที่สุด ตลอดจนพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถจัดการเรียนการสอนและปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ

และมีคุณลักษณะที่ส่งเสริมและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และแนวทางของไทยแลนด์ 4.0 (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559)

การบริหารสถานศึกษามีความทันสมัยสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น ประเทศไทยจึงได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด ซึ่งการศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญก้าวหน้าทุกด้านเพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะคุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพและการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขอันจะนำไปสู่เสถียรภาพ และความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศในเวทีโลกและเพื่อเตรียมพร้อมในการเปลี่ยนแปลงของการปรับเปลี่ยนในทุกๆด้าน โดยการเตรียมพร้อมเพื่อรับในการเปลี่ยนแปลงของการปรับเปลี่ยนในทุกๆด้านนั้น การบริหารการศึกษาจึงให้ความสำคัญในการนำเอาเครื่องมือ รูปแบบ วิธีการที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ หรือปรับปรุงต่อยอดของเดิมเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยใช้รูปแบบนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับยุคสมัยและในศตวรรษที่มีความเป็นไปได้ในเรื่องของเทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้ามากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทางการศึกษา นำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ภายใต้วิสัยทัศน์ (Vision) ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ไว้ดังนี้ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” การนำเทคโนโลยีที่เป็นนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการบริหารการศึกษาในรูปแบบหลากหลายมาใช้ในการบริหารการศึกษาในโรงเรียนจึงมีนัยสำคัญ เพราะโรงเรียนเป็นสถานที่ บ่มเพาะความคิดวิไลซ์ทางปัญญา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การศึกษาไทย 4.0 ในบริบทของผู้บริหารสถานศึกษา มีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติตนของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคที่การศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญและเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่จะต้องมีคุณลักษณะที่โดดเด่นเหมาะสมมีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่คุณธรรมและประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษายุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จสามารถตอบสนองต่อการแข่งขันและมีความทันสมัยต่อโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำไปปรับปรุงกระบวนการบริหารให้ประสบผลสำเร็จในการบริหารการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสภาพการบริหารของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแหล่งข้อมูลเป็นหนังสือ บทความ ตำรา งานวิจัย website มีเครื่องมือเป็นแบบศึกษาเอกสารและวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์เนื้อหา

2. ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับศึกษาสภาพการบริหารของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แจกกลุ่มตัวอย่างการวิจัยที่เป็นครูโรงเรียนในสังกัดมัธยมศึกษา จำนวน 310 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan (อ้างใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2552) มีเครื่องมือเป็นแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

1. วิเคราะห์เอกสารเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้การวิเคราะห์เอกสารที่เป็นหนังสือ ตำรา บทความ วารสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบการศึกษาเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) เป็นรองผู้อำนวยการโรงเรียน/ผู้อำนวยการโรงเรียน 2) สำเร็จการศึกษาปริญญาโท มีเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

ขั้นตอนที่ 3 เสนอแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้สรุปจากผลการสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ครูมีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารการจัดการ ด้านการบริหารงานวัสดุด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานประมาณตามลำดับความสำคัญของการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา

1.1 ด้านการบริหารงานบุคคล ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมและทุกข้อ ครูมีความคิดเห็นด้วย อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มอบหมายงานให้บุคลากรได้ตามความรู้ ความสามารถ มีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครู จัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตร และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ เน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามลำดับความสำคัญของการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา

1.2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม และทุกข้อ ครูมีความคิดเห็นด้วย อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ใช้จ่ายงบประมาณตามโครงการอย่างถูกต้องวางแผนการใช้งบประมาณอย่างเหมาะสม การดำเนินการใช้งบประมาณมีความโปร่งใสและข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ตามลำดับความสำคัญของการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา

1.3 ด้านการบริหารงานวัสดุ ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม และทุกข้อ ครูมีความคิดเห็นด้วย อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีการวางแผนการบำรุงรักษาอาคารเรียนและวัสดุครุภัณฑ์อย่างชัดเจน มีอาคารเรียนและห้องเรียนเพียงพอต่อการให้บริการ และควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุอย่างโปร่งใส และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ วางแผนการใช้วัสดุเพียงพอต่อความจำเป็นตามลำดับความสำคัญของการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา

1.4 ด้านการบริหารการจัดการ ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม และทุกข้อ ครูมีความคิดเห็นด้วย อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา บริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล และปฏิบัติตามนโยบายของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และข้อที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด ได้แก่ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก ตามลำดับความสำคัญของการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันอย่างน้อยมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการบริหารงานวัสดุ มีค่า 0.45 รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานประมาณ โดยมีค่า 0.19 และด้านที่มีความสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ การบริหารการจัดการ โดยมีค่า -0.07

3. แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

3.1 การบริหารงานบุคคล การมอบหมายงานให้บุคลากรได้ตามความรู้ ความสามารถ และการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครู ตลอดจนการสรรหาทรัพยากรมนุษย์ผ่านโซเชียลมีเดีย โดยกำหนดคุณสมบัติบุคลากรให้ตรงตามภาระงานของโรงเรียน

3.2 การบริหารงานงบประมาณ การวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณตามโครงการอย่างถูกต้องเหมาะสม มีความโปร่งใส

3.3 การบริหารงานวัสดุ การวางแผนการบำรุงรักษาอาคารเรียนและวัสดุครุภัณฑ์อย่างชัดเจน ควบคุมดูแล บำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุอย่างโปร่งใส จัดทำแผนบริหารจัดการทั้งระยะสั้น ระยะปานกลาง ระยะยาว

3.4 การบริหารการจัดการ การมีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ตลอดจนการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งผลสัมฤทธิ์จะให้ความสำคัญกับการกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจวัตถุประสงค์

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

ผลศึกษาสภาพการบริหารของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม ครูมีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เพราะว่าการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาใน 4 ด้าน ด้านการบริหารการจัดการ ด้านการบริหารงานวัสดุ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานงบประมาณ มีความสำคัญต่อการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สอดคล้องกับพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting thing done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือ ในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้นเป็นสมณิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของนงนุช สมุทรดนตรี (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการบริหารกับประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายกรู๊ป จังหวัดชลบุรีโดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายกรู๊ป จังหวัดชลบุรีโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยการบริหารมีความสัมพันธ์ทางบวก กับประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายกรู๊ป จังหวัดชลบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอภิปรายผลการวิจัยในแต่ละด้านดังนี้

1. การบริหารงานบุคคล ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมและทุกข้อ ครูมีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เพราะหาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้คนดี มีคุณวุฒิ และมีความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่มาทำงานด้วยความสนใจ พึงพอใจ อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล สอดคล้องกับแนวคิดของศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2550) กล่าวถึงปัจจัยในการจัดการที่เป็นมูลเหตุที่สำคัญและผู้บริหารทุกคนต้องสนใจในงานด้านการบริหารจัดการ คือ 1) คน (Man) ทรัพยากรบุคคลที่

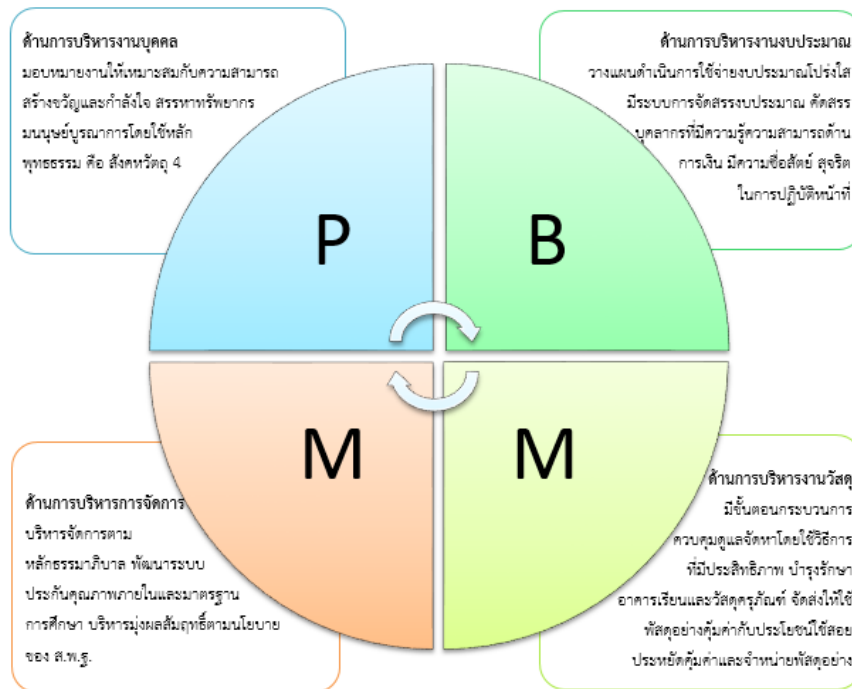
ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งที่จะก่อผลสำเร็จให้กับกิจการได้อย่างมากทั้งนี้ในแง่ของปริมาณและคุณภาพ 2) เครื่องจักร (Machine) คือ เครื่องจักร อุปกรณ์ที่จัดหาและซื้ออย่างพิถีพิถันเพื่อใช้ปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า 3) เงินทุน (Money) นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ให้การสนับสนุนในการจัดหาทรัพยากรเพื่อหล่อเลี้ยงและเอื้ออำนวยให้กิจกรรมขององค์การดำเนินไปโดยไม่ติดขัด และ 4) วัสดุสิ่งของ (Material) ถือเป็นปัจจัยที่มีปริมาณและมูลค่าสูงไม่ต่างไปจากปัจจัยตัวอื่นๆ เพราะวัตถุดิบและสิ่งของเหล่านี้จะต้องมีการจัดหามาใช้ดำเนินการผลิต

2. การบริหารงานงบประมาณ ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมและทุกข้อ ครูมีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เพราะค่าใช้จ่ายงบประมาณตามโครงการอย่างถูกต้องวางแผนการใช้งบประมาณอย่างเหมาะสมกับงบประมาณมีความโปร่งใสและการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาตามลำดับความสำคัญของการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สอดคล้องกับที่รุ่ง แก้วแดง (2536) กล่าวว่า เงินคือสิ่งที่คนในสังคมได้สมมติขึ้นและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปของสังคมขณะนั้นเพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการใช้ในการชำระหนี้และอื่นๆ ตามต้องการ ค่าของเงินนั้นก็คือ ความสามารถหรืออำนาจซื้อถ้าเงินมีอำนาจซื้อสูงก็จะทำให้ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าและบริการได้มาก แต่ถ้ามีอำนาจซื้อต่ำ ผลก็จะตรงข้ามกัน

3. การบริหารงานวัสดุ ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมและทุกข้อ ครูมีความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เพราะมีการวางแผนการบำรุงรักษาอาคารเรียนและวัสดุครุภัณฑ์อย่างชัดเจน มีอาคารเรียนและห้องเรียนเพียงพอต่อการให้บริการและควบคุมดูแลบำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุอย่างโปร่งใส และวางแผนการใช้วัสดุเพียงพอต่อความจำเป็นตามลำดับความสำคัญของการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิโรจน์ อุดคจิตโต (วิจิตรธำรงค์ศักดิ์) (2558) ที่ผลการวิจัยพบว่าการบริหารสถานศึกษาตามหลักความดีสากล 5 ที่สัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก มีระดับการบริหารสถานศึกษาตามหลักความดีสากล 5 ได้แก่ ด้านความสะอาด ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย ด้านความสุภาพนุ่มนวล ด้านความตรงต่อเวลา และด้านสมาธิ ของสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก โดยภาพรวมและจำแนกรายด้านอยู่ในระดับมาก ระดับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย สุภาพ สะอาด สามัคคี มีน้ำใจเสียสละ ความรับผิดชอบ และความกตัญญู โดยภาพรวมและจำแนกรายด้านอยู่ในระดับมากการบริหารสถานศึกษาตามหลักความดีสากล 5 มีความสัมพันธ์กับคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลกในเชิงบวกในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย ผู้วิจัยอธิบายขยายความความองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารการศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปเป็น “PB2M Model” ดังนี้

P คือ Personal การบริหารงานบุคคล การมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถ สร้างขวัญและกำลังใจ สรรหาทรัพยากรมนุษย์บูรณาการโดยใช้หลักพุทธธรรม คือ สังคหวัตถุ 4

B คือ Budget การบริหารงานงบประมาณ การวางแผนดำเนินการใช้จ่ายงบประมาณโปร่งใส มีระบบการจัดสรรงบประมาณ คัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการเงิน มีความซื่อสัตย์ สุจริต ในการปฏิบัติหน้าที่

M คือ Material การบริหารงานวัสดุ การมีขั้นตอนกระบวนการ ควบคุมดูแลจัดหาโดยใช้วิธีการที่มีประสิทธิภาพ บำรุงรักษาอาคารเรียนและวัสดุครุภัณฑ์ จัดส่งให้ใช้พัสดุอย่างคุ้มค่ากับประโยชน์ใช้สอย ประหยัดค้ำค่าและจำหน่ายพัสดุอย่างโปร่งใส

M คือ Management การบริหารการจัดการ การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา บริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้สถานศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้เน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีวางแผนการใช้วัสดุเพียงพотоความจำเป็น
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการวางแผนการใช้วัสดุเพียงพотоความจำเป็นในการจัดการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 12(1).
- นงคันทน์ สมุทรดนตรี. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายกรุป จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2549). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิโรจน์ อุดมจิตโต (วิจิตรธำรงค์ศักดิ์). (2558). การบริหารสถานศึกษาตามหลักความดีสากล 5 ที่สัมพันธ์กับคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุ่ง แก้วแดง และชัยณรงค์ สุวรรณสาร. (2536). แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลและประสิทธิภาพองค์การ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วันวิสาข์ ศรีภูมิ. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารกับประสิทธิผลงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550). สถิติเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: อีระฟิล์มและไซเท็กซ์การพิมพ์.

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ*
A DEVELOPMENT OF MULTICULTURAL EDUCATION MANAGEMENT MODEL FOR
PRIMARY SCHOOLS UNDER SAMUTPRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE

¹สุชาติ ศรีหานารท Suchart Srihanart, ²เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต Sowwanee Sikkhabandit,
³ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ Khwanying Sriprasertpap
^{1,2}มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ North Bangkok University, Thailand
³มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Srinakharinwirot University, Thailand
Corresponding Author E-mail: suchart622@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียนและครูวิชาการ 216 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้เชี่ยวชาญ 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มเดียวกันกับขั้นตอนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ในภาพรวมการปฏิบัติงานในปัจจุบันอยู่ในระดับดี และสำหรับระดับความคาดหวังการปฏิบัติในอนาคต ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก 2) รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การมีส่วนร่วม 2) การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม 3) การเสริมสร้างเจตคติเชิงบวก 4) การส่งเสริมความเท่าเทียมทางสังคม และ 5) การสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของสถานศึกษา โดยแต่ละด้านจะมีกระบวนการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม แนวทางในการบริหารจัดการแต่ละด้านรวมทั้งหมด 140 กิจกรรม 3) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมในด้านความเหมาะสมและด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

This research is aimed at 1) To study the state and expectation of multicultural education management for primary schools. Samples for this stage comprised 216 administrators and academic teachers of primary schools. Using questionnaires to collect information. Data were analysed using mean average and standard deviation. 2) To develop of multicultural education management model for primary schools under Samutprakan Primary Educational Service Area Office. Samples for this stage comprised 9 experts. Using In-Depth Interview to collect information. Data were analysed using standard deviation and interquartile range. 3) To evaluate of multicultural education management model for primary schools under Samutprakan Primary Educational Service Area Office. Samples for this stage same stage 1. Using questionnaires to collect information. Data were analysed using mean average and standard deviation. The research found that 1) State of multicultural education management for primary schools under Samutprakan Primary Educational Service Area Office found in high level and expectation of multicultural education management in highest level. 2) A multicultural education management model for primary schools under Samutprakan Primary Educational Service Area Office composes of 5 components. Each component were participation, multicultural education, positive thinking, social equality and creative culture. There were overall 140 activities. 3) The developed of multicultural education management model for primary schools under Samutprakan Primary Educational Service Area Office were evaluated found that appropriate, useful at a highest level and possible to use at a high level.

Keywords: Model, Multicultural Education Management, Primary Schools

บทนำ

ประเทศไทยปัจจุบันประกอบด้วยพลเมืองที่มีความหลากหลายชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบประเพณีและวิถีชีวิตอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จังหวัดในภาคเหนือพลเมืองประกอบด้วย ชาวไทยล้านนาและชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ บางตำบลจะมีชนเผ่าที่มีเชื้อสายเขมรและส่วยอาศัยร่วมกับคนไทยภาคอีสาน ภาคใต้ ได้แก่ สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสตูล จะมีคนไทยเชื้อสายมลายูอาศัยร่วมกับคนไทยถิ่นใต้ และคนไทยเชื้อสายจีน ภาคตะวันตกติดชายแดนพม่า เช่น จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี จะมีคนเชื้อสายพม่า มอญ กะเหรี่ยงและลาวอาศัยร่วมกับคนไทย แม้แต่จังหวัดในภาคกลาง เช่น จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม สมุทรปราการ ก็มีแรงงานย้ายถิ่นจากประเทศพม่า เขมร ลาว อาศัยอยู่จำนวนมาก ซึ่งความหลากหลายชาติพันธุ์ในบางพื้นที่เป็นกลุ่มที่อยู่ดั้งเดิมก่อนแล้ว และบางกลุ่มเป็นผลมาจากการย้ายถิ่นฐานมาจากประเทศเพื่อนบ้าน ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ส่งผลให้สัดส่วนนักเรียนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียนร่วมกับนักเรียนไทยมีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ขนบประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตนี้ ทำให้

สถานศึกษาและครู มีภาระงาน และอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจากสถานศึกษาที่มีความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติน้อย

ประเทศไทยมีกลุ่มประชากรที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีสถานะเชิงพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะจังหวัดที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่หรือจังหวัดที่เป็นเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออกและภาคใต้ รวมทั้งจังหวัดในเขตภาคกลาง นอกจากนั้น ในพื้นที่เขตเมืองใหญ่ที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่เป็นแหล่งทุนหรือร่วมทุน จากบริษัทหรือกลุ่มบุคคลจากต่างประเทศ ก็จะมีประชากรกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันจากคนไทยพักอาศัยอยู่ ซึ่งการมีชุมชนที่เป็นชุมชนหลายวัฒนธรรมอยู่มากมายทำให้บางคนบางกลุ่มขาดโอกาสที่ควรได้รับทางสังคม เช่น ขาดโอกาสในการได้รับการศึกษา หรือได้รับการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกับคนไทยในสังคมเดียวกัน เช่น การไม่ได้เข้าร่วมทำกิจกรรม การถูกผลักดันให้นั่งหลังห้อง เป็นต้น จึงทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ขาดโอกาสทางการศึกษาที่ดี หรือเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจในความไม่เท่าเทียมกันในสังคม แม้กระทั่งจบการศึกษาแล้วไม่ได้รับโอกาสทางการทำงานเท่าเทียมกับคนไทยที่ศึกษาจบในระดับเดียวกันทำให้บางคนตัดสินใจที่จะไม่เข้ารับการศึกษามาไม่ไปโรงเรียนเกิดขึ้น (อธิปัตย์ คลีสุนทร, 2552)

การจัดการศึกษาในโรงเรียนที่มีเด็กต่างวัฒนธรรมเรียนร่วมกันเรียกว่า การศึกษาพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) เป็นการจัดการศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายของวัฒนธรรมในสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างของหลักสูตรในโรงเรียนให้ยอมรับและเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรมของนักเรียนที่มีผลมาจากวัฒนธรรมในสังคมนั้นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนในด้านต่างๆ ตลอดจนคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบ ความสำเร็จในการเรียนและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสร้างสรรค์ และเป็นสุข (จรรยา จัวนาน, 2538) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในหมวดที่ 4 กล่าวถึง แนวการจัดการศึกษา สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และให้ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม การจัดการกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องความรู้เกี่ยวกับตนเอง ความรู้และทักษะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาและทักษะในการประกอบอาชีพ และในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ในด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายในการพัฒนาผู้เรียนโดยมีเป้าประสงค์ในการจัดการศึกษา ด้านสิทธิและโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้ประชากรทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตามสิทธิอย่างทั่วถึง เท่าเทียมและเต็มศักยภาพ ในด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความสามารถในการแข่งขัน ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาด้าน ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อการพึ่งพาตนเอง และเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันในระดับนานาชาติ สอดคล้องกับผลการวิจัยของบังอร ร้อยกรอง (2553) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อวิเคราะห์ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม มีการประสานระหว่างโรงเรียน วัด และมีสยิดในการจัดกิจกรรมเพิ่มเติม

เพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ร่วมกันโดยมีการเชิญผู้นำศาสนาพุทธและอิสลามมาบรรยายความรู้พร้อมกันให้นักเรียนร่วมกิจกรรมทางศาสนาทั้งที่วัดและมัสยิดและจัดค่ายคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนทั้ง 2 ศาสนาเรียนรู้ร่วมกัน ครูซึ่งเป็นคนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจระหว่างนักเรียนพุทธและมุสลิม

จังหวัดสมุทรปราการมีกลุ่มทางชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ได้แก่ กลุ่มคนไทยพื้นเมือง มลายู ลาว มอญ จีน ฯลฯ นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีชาวพม่า กัมพูชา เข้ามาทำงานทั้งภาคอุตสาหกรรม เกษตร ประมง และรับจ้างทั่วไปเป็นจำนวนมากทำให้เกิดเป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของผู้คนในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมจึงเป็นประเด็นที่ท้าทายสำหรับนักการศึกษาโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้อำนวยการโรงเรียนของรัฐบาลในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ความต้องการ และวิถีชีวิตของผู้คนที่ประกอบไปด้วยชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนาและระดับของศักยภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้อำนวยการสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพที่สุดและสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศักยภาพของผู้เรียนรวมถึงบุคคลในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่มีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาซึ่งเป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการจึงมีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ตามภารกิจการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและขอบข่ายการบริหารงานด้านวิชาการ ซึ่งการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้เป็นตัวแบบ หรือแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม สำหรับสถานศึกษาในพื้นที่ที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม นอกจากนี้ ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจเกี่ยวกับบริบทในการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายของผู้บริหารระดับสูงในระดับประเทศ กระทรวง หรือเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในขั้นตอนที่ 1 คือ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนที่ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 72 โรงเรียนและสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำนวน 71 โรงเรียน รวมทั้งหมด 143 โรงเรียน (จำนวน 246 คน) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนที่ทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำนวน 108 โรงเรียนๆ ละ 2 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางการกำหนดขนาดตัวอย่างของ Krejcie, & Morgan (1970) และโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 216 คน ขั้นตอนที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เป็นผู้บริหารสถานศึกษามีผลงานวิชาการ และเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในโรงเรียน จำนวน 9 คน ขั้นตอนที่ 3 ประชากรและกลุ่มตัวเป็นกลุ่มเดียวกันกับขั้นตอนที่ 1

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และความต้องการในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา รูปแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (5 Points Rating Scales) อยู่ในรูปแบบของการตอบสนองคู่ (Dual-Response Format) ขั้นตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงและพัฒนาแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา ขั้นตอนที่ 3 เป็นแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ 1) สร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการที่จะศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย 2) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อนำไปปรับปรุงในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ 3) ทำการปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้เสนอแนะ 4) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของ เนื้อหา (Content validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence) ได้ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาตั้งแต่ 0.6-1.0 5) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ที่เชี่ยวชาญ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อทำการ ตรวจสอบอีกครั้งแล้วนำมาแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป 6) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้วนำไปทดลองใช้ (try-out) กับ กลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 คน แล้วมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามเท่ากับ 0.9005

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 ขั้นตอนที่ 2 ใช้การวิเคราะห์ค่าสถิติด้วยการหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาข้อความเพื่อนำไปกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมที่มีค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ในภาพรวมการปฏิบัติงานในปัจจุบันอยู่ในระดับดีโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามลำดับแรก คือ การส่งเสริมความเท่าเทียมทางสังคม การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม การเสริมสร้างเจตคติเชิงบวก และการสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของสถานศึกษา สำหรับระดับความคาดหวังการปฏิบัติในอนาคต ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามลำดับแรก คือ การส่งเสริมความเท่าเทียมทางสังคม การสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของสถานศึกษา และการเสริมสร้างเจตคติเชิงบวก ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติในปัจจุบันและระดับความคาดหวังการปฏิบัติในอนาคต ในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ในภาพรวม

การบริหารจัดการศึกษา เชิงพหุวัฒนธรรม	ระดับการปฏิบัติ		ระดับความคาดหวัง		ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการมีส่วนร่วม	3.79	0.75	4.23	0.75	4
2. ด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม	3.86	0.76	4.17	0.73	5
3. ด้านการเสริมสร้างเจตคติเชิงบวก	3.81	0.74	4.18	0.72	3
4. ด้านการส่งเสริมความเท่าเทียมทางสังคม	3.87	0.76	4.28	0.73	1
5. การสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของสถานศึกษา	3.81	0.74	4.27	0.72	2
รวม	3.80	0.75	4.23	0.73	

2. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมรูปแบบบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษา มี 7 องค์ประกอบย่อย 2) การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมในการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา มี 7 องค์ประกอบย่อย 3) การเสริมสร้างเจตคติเชิงบวกในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษา มี 7 องค์ประกอบย่อย 4) การส่งเสริมความเท่าเทียมทางสังคมในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษา มี 7 องค์ประกอบย่อย และ 5) การสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของสถานศึกษา มี 7 องค์ประกอบย่อย ซึ่งภาระงานของแต่ละองค์ประกอบ จะประกอบด้วยกระบวนการดำเนินการวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) และตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured

Interview) กับกลุ่มตัวอย่างชุดเดิม พบว่า ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม ด้านการเสริมสร้างเจตคติเชิงบวก ด้านการส่งเสริมความเท่าเทียมทางสังคม และด้านการสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของสถานศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสอดคล้องกันในทุกข้อ (มีผลต่างระหว่างมัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์น้อยกว่า 1.50)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า ความเหมาะสมในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเสริมสร้างเจตคติเชิงบวก และการสร้างวัฒนธรรมสถานศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม ความเป็นประโยชน์ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการเสริมสร้างเจตคติเชิงบวก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การสร้างวัฒนธรรมสถานศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม และความเป็นไปได้ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมความเท่าเทียมทางสังคมเทคโนโลยีทางการศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ในภาพรวม

การบริหารจัดการศึกษา เชิงพหุวัฒนธรรม	ความเหมาะสม			ความเป็นประโยชน์			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วม	4.53	0.49	มากที่สุด	4.52	0.49	มากที่สุด	4.23	0.75	มาก
2. ด้านการจัดการเรียนรู้ตาม แนวคิดพหุวัฒนธรรม	4.58	0.49	มากที่สุด	4.53	0.49	มากที่สุด	4.17	0.73	มาก
3. ด้านการเสริมสร้างเจตคติเชิง บวก	4.51	0.49	มากที่สุด	4.56	0.49	มากที่สุด	4.18	0.72	มาก
4. ด้านการส่งเสริมความเท่าเทียม ทางสังคมเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.52	0.49	มากที่สุด	4.49	0.49	มาก	4.28	0.73	มาก
5. การสร้างวัฒนธรรมสถานศึกษา เชิงพหุวัฒนธรรม	4.51	0.49	มากที่สุด	4.48	0.50	มาก	4.27	0.72	มาก
รวม	4.53	0.49	มากที่สุด	4.52	0.49	มากที่สุด	4.23	0.73	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า ในภาพรวมการปฏิบัติงานในปัจจุบันอยู่ในระดับดี สำหรับระดับความคาดหวังการปฏิบัติในอนาคต ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบังอร ร้อยกรอง (2553) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ และ

พัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม พบว่า มีการประสานระหว่างโรงเรียน วัด และมัสยิด ในการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ร่วมกันโดยมีการเชิญผู้นำศาสนาพุทธและอิสลามมาบรรยาย ความรู้พร้อมกันให้นักเรียนร่วมกิจกรรมทางศาสนาทั้งที่วัดและมัสยิด และจัดค่ายคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนทั้งสองศาสนาเรียนรู้ร่วมกัน ครูซึ่งเป็นคนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจระหว่างนักเรียนพุทธและมุสลิม

2. ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมในการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา 3) การเสริมสร้างเจตคติเชิงบวกในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษา 4) การส่งเสริมความเท่าเทียมทางสังคมในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษา 5) การสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของสถานศึกษา ซึ่งภาระงานของแต่ละองค์ประกอบ จะประกอบด้วยกระบวนการดำเนินการวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) และตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ โดยการสำรวจใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง กับกลุ่มตัวอย่างชุดเดิม พบว่า ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม ด้านการเสริมสร้างเจตคติเชิงบวก ด้านการส่งเสริมความเท่าเทียมทางสังคม และด้านการสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของสถานศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสอดคล้องกันในทุกข้อ (มีผลต่างระหว่างมัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และมีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์น้อยกว่า 1.50) ซึ่งรูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสมอาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในขณะเดียวกันเน้นการทำงานด้านการส่งเสริมความเท่าเทียมทางสังคมเทคโนโลยีทางการศึกษาแบบมีส่วนร่วมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันตั้งแต่ขั้นวางแผน ขั้นจัดองค์กร ขั้นการนำ และขั้นการควบคุม จึงนำไปสู่ความร่วมมือดำเนินการในทุกขั้นตอน ซึ่งแต่ละองค์ประกอบต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของโรงเรียน เป็นหัวใจสำคัญในการบริหารงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Robbins & Coulter (1999) กล่าวว่า ปัจจุบันนักวิชาการด้านการจัดการมีความเห็นตรงกันว่าหน้าที่ของผู้บริหารประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์กร 3) การนำ และ 4) การควบคุม สอดคล้องกับ Bordas (2009) เน้นว่าภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรมนั้นต้องมีการส่งเสริมความหลากหลาย โดยผู้นำต้องส่งเสริมให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการเปิดกว้างแนวความคิดเพื่อให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์และแบ่งปันระหว่างกัน เพื่อเป็นประชาคมที่ดีและพร้อมในการยอมรับความเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกาภิวัตน์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาติ ถาวรระ, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต และพีระพงษ์ สิทธิอมร (2562) ซึ่งได้ศึกษากลยุทธ์การจัดการศึกษานอกระบบของศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาณราธิวาสเพื่อความมั่นคงของจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า กลยุทธ์การจัดการศึกษา ประกอบด้วย 11 กลยุทธ์ ซึ่งกลยุทธ์ชุมชนกับการมีส่วนร่วมด้านการศึกษา และคุณภาพชีวิต เป็นกลยุทธ์แรกในการจัดการการศึกษาดังกล่าว

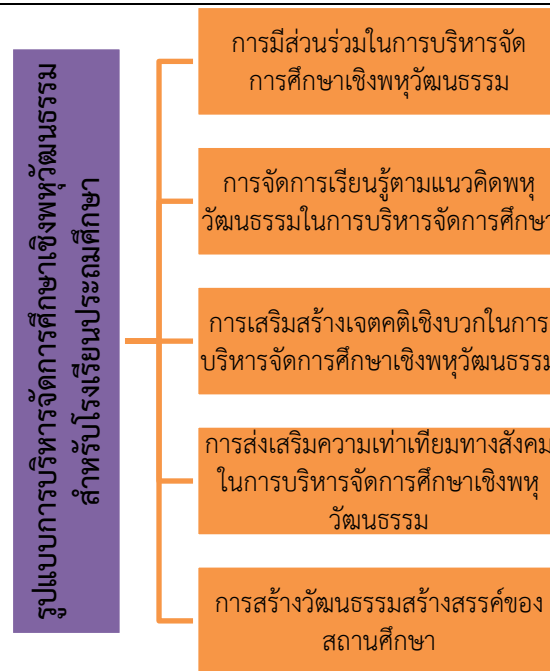
3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมโดยในภาพรวมความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากรูปแบบดังกล่าวมีการกำหนดบทบาทของผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เช่น การมี

ส่วนร่วมในการจัดพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีกิจกรรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนดีขึ้น มีการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน มีการจัดระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ อีกทั้งส่งเสริมการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยสถานศึกษามีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของชุมชนและหน่วยงานเกี่ยวข้อง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ Banks (1994) ที่มองแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษาเป็นศาสตร์หนึ่งในแวดวงทางการศึกษาที่มีจุดหมาย เพื่อเพิ่มความเท่าเทียมทางการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ชนชั้นทางสังคมและกลุ่มทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับอามัตไญนี ดาโอะ (2551) กล่าวว่า การศึกษาพหุวัฒนธรรมทุกรูปแบบนั้นเน้นมนุษย์สัมพันธ์ (Human relation) และการผสมผสานลักษณะต่างๆ ดังนั้นหัวใจของพหุวัฒนธรรมศึกษาจึงขึ้นอยู่กับกำหนดหลักสูตรที่สะท้อนถึงพหุวัฒนธรรมนิยม โดยเฉพาะการเน้นในเรื่องกลุ่มชนชาติและวัฒนธรรมในเชิงบวกเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของนักเรียนและลดความตึงเครียดเรื่องวัฒนธรรมและเชื้อชาติในชั้นเรียนลงเพื่อบรรลุเป้าหมายรูปแบบเหล่านี้ต้องใช้วิธีการต่างๆ ที่ค่อนข้างมากซึ่งในปัจจุบันการศึกษาพหุวัฒนธรรมมีรูปแบบการเรียนรู้ 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบที่เน้นเนื้อหา (Content oriented program) 2) รูปแบบที่เน้นตัวนักเรียน (Student oriented program) 3) รูปแบบที่เน้นสังคม (Socially oriented program) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Canen; & Canen (2008) ที่ทำการศึกษารื่องภาวะผู้นำเชิงพหุวัฒนธรรม ส่วนที่ขาดหายไปในการจัดการความขัดแย้งขององค์กร งานวิจัยดังกล่าวเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาเพื่อเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งในองค์กร โดยใช้กรอบแนวคิดเชิงพหุวัฒนธรรม บริบทการศึกษาเป็นบริบทของอุดมศึกษาในประเทศบราซิลและวิจัยดังกล่าวบ่งชี้ให้เห็นว่าแนวคิดเชิงพหุวัฒนธรรมสามารถช่วยในการจัดการความขัดแย้งในองค์กรและสามารถเปลี่ยนสถาบันไปสู่องค์กรที่มีคุณธรรมและเป็นองค์กรที่มีบรรยากาศทางพหุวัฒนธรรม

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมในการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษา 3) การเสริมสร้างเจตคติเชิงบวกในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษา 4) การส่งเสริมความเท่าเทียมทางสังคมในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมในสถานศึกษา 5) การสร้างวัฒนธรรมสร้างสรรค์ของสถานศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนดำเนินงานจัดการศึกษาที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา สามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายของผู้บริหารระดับสูงในระดับประเทศ กระทรวง หรือเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาในพื้นที่ที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม สรุปองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการดำเนินการพัฒนารูปแบบควรดำเนินการเป็นวงจรการปฏิบัติการเพื่อที่จะได้ทราบจุดบกพร่องที่ควรนำไปพัฒนาในการดำเนินการในครั้งต่อไป

1.2 ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการไปใช้นั้น ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญ และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมก่อนโดยอาจมีการประชุมชี้แจงผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าวิชาการควรมีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้สามารถดำเนินการจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของโรงเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการประสานความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่าย ดังนั้นจึงควรเห็นความสำคัญและเป็นผู้ดำเนินการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของโรงเรียน ไปใช้เพื่อที่จะขับเคลื่อนให้การบริหารงานในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของโรงเรียนไปใช้ ควรมีคู่มือแนวทางการปฏิบัติให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง และกำหนดบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในการใช้รูปแบบให้ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ เป็นการวิจัยในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการจึงควรมีการศึกษาวิจัยกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอื่นและสถานศึกษาหน่วยงานอื่น เพื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยในครั้งนี้

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลในการพัฒนารูปแบบรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของโรงเรียน โดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยและประสิทธิภาพอื่นๆ เกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมของโรงเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จรรยา จัวนาน. (2538). การศึกษาสำหรับสังคมหลายวัฒนธรรม. **วารสารรัฐสมิแล**. 16. 22-26.
- บังอร ร้อยกรอง. (2553). **การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม**. คุษณินพนธ์ครุศาสตร คุษณินบัณฑิต. วิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ ถาวรระ, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต และพีระพงษ์ สิทธิอมร. (2562). กลยุทธ์การจัดการศึกษานอกระบบของ ศูนย์วิทยาศาสตร์ เพื่อการศึกษานราธิวาสเพื่อความมั่นคงของจังหวัดชายแดนภาคใต้. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ**. 8(1). 196-203.
- อธิปัตย์ คลี สุนทร. (2552). **การศึกษาพหุวัฒนธรรม**. แหล่งที่มา www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=30582&Key=news_research สืบค้นเมื่อ 8 ก.ค. 2552.
- อามัดไญนี ดาโอะ. (2551). **การสอนพหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้...จำเป็นจริงหรือ?**. แหล่งที่มา <http://www.saengtham.com/collum5.pdf>. สืบค้นเมื่อ 1 ก.พ. 2554.
- Banks, James A. (1994). **An Introduction to Multicultural Education**. Boston: University of Washington, Seattle.
- Bordas, J. (2009). White Men and Women Can't Lead (everyone): Eight Ways to Practice Multicultural Age. **Public Management**. 91(1). 3-6.
- Canen, A. G. & Canen, A. (2002). Multicultural Leadership: the Costs of Its Absence in Organizational Conflict Management. **The Journal of conflict Management**. 19(1). 4-19.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607-610.
- Robbins, S. P. & Coulter, M. (1999). **Management**. New Jersey: Prentice-Hall.

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู*

THE MODEL OF PROACTIVE COMPETENCY-BASED LEARNING MANAGEMENT MODEL ALONG STEM EDUCATION TO ENHANCE THE LEARNING MANAGEMENT SKILLS OF PRE-SERVICE TEACHERS

¹บุญฤดี อุดมพล Boonrudee Udomphol, ²สมหมาย ปะบุตร Sommai Pavaboot,

³มาลัย ประดับศรี Malai Pradupsri

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author E-mail: boonrudee.ud@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู 2) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกอาจารย์นิเทศก์และครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา 5 คน การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน ทดลองใช้กับนักศึกษา 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาและระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์นิเทศก์ในคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และครูพี่เลี้ยงในสถานศึกษา 350 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามตรวจสอบรูปแบบ และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเอกสารด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์ทางสถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยการนำไปทดลองใช้กับนักศึกษา พบว่า หลังการทดลองนักศึกษามีทักษะการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู มี 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแบบสะเต็มศึกษา การนำรูปแบบไปใช้ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ซึ่งทักษะการจัดการเรียนรู้ที่นักศึกษาควรได้รับการเสริมสร้างมี 4 ด้าน ได้แก่ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21 และการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผลการตรวจสอบความ

เหมาะสมของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริงทุกองค์ประกอบของรูปแบบเหมาะสมและสอดคล้องกับการเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา

คำสำคัญ: สมรรถนะเชิงรุก, ทักษะการจัดการเรียนรู้, สะเต็มศึกษา, วิชาชีพครู

Abstract

The purposes of this study were: 1) to develop a proactive competency-based learning management model based on STEM education to enhance learning management skills for pre-service teachers. 2) to propose a model of proactive competency-based learning management based on STEM education to enhance learning management skills for pre-service teachers. This study employed mixed methods of research based on the qualitative research by studying documents, in-depth interview with 5 supervisor and mentor in school. Focus group discussion of 12 experts. The instruments used in this research were documentary study form, in-depth interview. The quantitative research. A group of sample group was selected from supervisor in the faculty of education, Rajabhat University, and mentor in school, 350 persons. by using the multistage random sampling method. The research instruments were questionnaires, evaluation of learning management skills. The data were analyzed by content analysis, percentage, frequency, mean, standard deviation, and an t-test for hypothesis testing. The findings are as follows: 1) the results of the development of a proactive competency-based learning management model based on the STEM study to enhance the learning management skills of pre-service teacher by experimenting with students found that after the experiment, the students had learning management skills. know higher than before the experiment statistically significant at the .05 level and the students' overall satisfaction with the proactive competency-based learning management model according to STEM Education was at a high level in all items. 2) The model of proactive competency-based learning management according to STEM to enhance learning management skills of pre-service teachers consisted of 5 components: principles, objectives, and processes of proactive competency-based learning management according to the STEM Education. Applying the pattern and the success conditions of the model There are 4 aspects of learning management skills that students should be strengthened as follows: in the design of learning management. Writing a lesson plan in terms of learning management suitable for learners in the 21 st century and the application of digital media technology for learning management which the results of checking the suitability of the model by an expert before using it in practice every element of the model is appropriate and consistent with enhancing students' learning management skills.

Keywords: Proactive Competency, Learning Management Skills, STEM Education, Pre-Service Teachers

บทนำ

เป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปประเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะกำลังคนรองรับโลกศตวรรษที่ 21 ซึ่งการศึกษาเป็นกลไกที่ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในสังคม เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสามารถพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงและยั่งยืนตามเป้าหมายที่องค์การสหประชาชาติได้ตั้งไว้ในเป้าหมายที่ 4 Quality Education ดังนั้น ระบบการศึกษาจะมีคุณภาพสูงเพียงใดย่อมขึ้นกับคุณภาพของครู เพราะคุณภาพของครู คือ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ระบบการศึกษาของประเทศกลุ่มคะแนนสูงมักให้ความสำคัญอันดับแรกแก่ครูโดยเลือกใช้ครูคุณภาพสูง (Qualified teachers) ดังนั้น ครูถือเป็นบุคคลสำคัญในกระบวนการปฏิรูปการศึกษาเป็นด้านหน้าและกลไกที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนและในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง (Office of the Education Council, 2017) การจัดการเรียนการสอนของครูเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนและควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องต้องพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงาน หรือดำเนินกิจกรรมในวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Dechakup & Kangkan, 2008) การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่คนจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง พลิกผัน และคาดไม่ถึง คนในโลกยุคใหม่จึงจำเป็นต้องมีทักษะสูงในการเรียนรู้และปรับตัวและครูผู้สอนถือเป็นบุคคลผู้ชี้นำทางความคิด และเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนทางการศึกษารับผิดชอบในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงของประเทศ ดังที่ วิจารย์ พานิช (2560) กล่าวว่า ครูต้องเปลี่ยนเป้าหมายการเรียนรู้ของศิษย์จากเน้นเรียนวิชาเพื่อให้ได้ความรู้ให้เลยไปสู่การพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อชีวิตในยุคใหม่ อีกทั้งต้องมีความรู้ความสามารถ มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ มีความรู้ที่ทันสมัย กว้างขวาง รู้เท่าทันโลก ก้าวทันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรอบด้าน

การผลิตครูน่าจะเป็นจุดเริ่มที่จะขับเคลื่อนการศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนเป็นไปอย่างแข็งแกร่งและต่อเนื่องได้หากบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากคณะครุศาสตร์ ศาสตราจารย์ออกไปเป็นครูในบทบาทและสถานที่ต่างๆ มีศักยภาพและพรสวรรค์ของการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนและมีความสามารถทางด้านการศึกษา ด้าน บริหารจัดการ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์การพัฒนาสื่อและการวัดและประเมินผลที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ สถาบันผลิตครูจึงควรเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ให้นักศึกษามีความพร้อมเข้าสู่โลกการทำงานและการดำรงชีวิตที่มีความซับซ้อนมากขึ้น พัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมโดยผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะด้าน ความชำนาญการและความรู้เท่าทันด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องและถูกวิธี มีการสื่อสารและการร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตทุกๆ ด้าน ครูผู้สอนจึงต้องเปลี่ยนวิธีคิด ปรับวิธีสอน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะที่เพียงพอในการดำเนินชีวิตในยุคที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ อย่างรวดเร็วได้อย่างเท่าทันและเป็นสุข

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่ได้ลงเก็บข้อมูลการวิจัยและบริการวิชาการให้กับโรงเรียนต่างๆ พบว่า ครูเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้กับนักเรียนและลดปัญหาความเหลื่อมล้ำให้น้อยลงได้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ชี้ให้เห็นว่า เป้าหมายของการปฏิรูประบบการศึกษาไทย คือ 1) การพัฒนาระบบการเรียนการสอนเพื่อเติมเต็ม

ศักยภาพให้นักเรียนมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 2) การพัฒนาระบบครูให้มีคุณภาพ 3) การสร้างความรับผิดชอบ (accountability) ในระบบการศึกษา และ 4) การลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านต่างๆ ในระบบการศึกษา ดังนั้น เมื่อครูเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาจึงต้องย้อนกลับไปที่ต้นน้ำคือระบบการผลิตครู โดยเฉพาะการผลิตบัณฑิตครูของคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏที่เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนานักศึกษาคูให้มีสมรรถนะในวิชาชีพสนองต่อความต้องการของประเทศที่กำลังก้าวสู่ยุค 4.0 และเมื่อนักศึกษาคูจบออกไปเป็นครูต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาวิชาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ประกอบด้วยผลการเรียนรู้ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 5 ด้าน และเพิ่มเติมผลการ เรียนรู้เฉพาะสาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 1 ด้าน รวมเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์และการสื่อสาร และด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ ทักษะการจัดการเรียนรู้ (Pedagogical Skills) หมายถึง บัณฑิตมีความสามารถในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของผู้เรียน การจัดการเรียนรู้เป็นการจัดกิจกรรม ประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคลและประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นหลักให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมต่อข้อมูลใหม่กับความรู้และประสบการณ์เดิม เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีความหมาย จากกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม ศึกษาค้นคว้า ลงมือ ปฏิบัติโดยใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่ม สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งพัฒนาตนเองในทุกด้านได้ตามศักยภาพนำไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นอิสระดูแลรับผิดชอบตนเองและสังคมได้ ในปัจจุบัน การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาต้องเปลี่ยนไปจากเดิม ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากครูผู้สอน (Teacher) มาเป็นครูฝึก (Coach) หรือครูผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน (Learning Facilitator)

การจัดการศึกษาตามแนวสะเต็มศึกษา (STEM Education) คือ แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการความรู้ในศาสตร์ต่างๆ 4 สาขา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) Engineering (วิศวกรรม) และคณิตศาสตร์ (Mathematics) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีความสำคัญต่อผู้เรียนสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างนวัตกรรมที่ใช้ความรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีและกระบวนการออกแบบทางวิศวกรรมทำให้ผู้เรียนเข้าใจสาระและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์มากขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่างๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์และคุณค่าของสิ่งที่เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2563)

การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นเป้าหมาย คือ มุ่งเน้นผลที่จะเกิดกับผู้เรียนซึ่งก็คือความสามารถของผู้เรียนในการประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะต่างๆ อย่างเป็นองค์รวม ในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และการใช้ชีวิตเป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้การได้จริงในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตจริงเป็นการเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ ไม่ใช่การเรียนรู้เพื่อรู้เท่านั้น ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกจะสามารถพัฒนานักศึกษาคูให้มีความรู้ เจตคติ และทักษะเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็น

เครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็น อาทิ ทักษะการคิด ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ อันจะช่วยให้ นักศึกษามีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะต่างๆ ที่จำเป็นสอดคล้องกับบริบทและความต้องการในสังคมยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องฝึกฝนและพัฒนานักศึกษาคูให้มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสังคมยุคดิจิทัลหรือศตวรรษที่ 21 (21st Century Teachers) โดยนักศึกษาคูต้องพัฒนาทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ บทบาทหน้าที่ และการใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้สามารถชี้แนะและส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา โดยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นการจัดการเรียนรู้ที่เป็นเชิงรุกที่เรียกว่า Active Learning และมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ในการสอนหรือการทำกิจกรรมในรายวิชา ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสอนและได้ทำกิจกรรมร่วมกันมากยิ่งขึ้น ดังนั้น คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาคูก่อนที่จะได้ไปปฏิบัติหน้าที่ครูในโรงเรียนต่างๆ อันเป็นการพัฒนาตนเองเพื่อก้าวผ่านเข้าสู่โลกแห่งการเรียนรู้แบบใหม่ การปรับกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาเป็นเครื่องมือ กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นความท้าทายสำหรับผู้สอนเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสังคมแห่งการเรียนรู้แบบใหม่ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีใจเพียงแค่ว่าได้รับความรู้แต่ต้องเป็นผู้ที่สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่จึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ผู้สอนจะต้องพัฒนาศักยภาพเพื่อก้าวผ่านจากการเรียนการสอนระบบ Education 3.0 เข้าสู่ระบบการเรียนการสอนแบบใหม่ หรือที่เรียกว่า Education 4.0

จากหลักการและเหตุผลที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบสะเต็มศึกษาของนักศึกษาวิชาชีพครู เพื่อพัฒนานักศึกษาคูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน และนำไปประยุกต์ใช้ในการฝึกสอนในสถานศึกษาต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนของการวิจัย ประกอบด้วย 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลแนวคิดทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัย โดยสังเคราะห์สภาพทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาจาก แนวคิดการเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ แนวคิดการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก และแนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งจากในและต่างประเทศ รวมถึงจากการสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศ อาจารย์ประจำสาขาวิชา และครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาฝึกสอน 10 ท่าน ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครู ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 ยกร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยผู้วิจัยนำผลจากการสังเคราะห์สภาพทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา จากการสังเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์ ได้รูปแบบประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการพัฒนารูปแบบ การนำไปใช้ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน คือ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ 2) นักวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก 3) นักวิชาการด้านสะเต็มศึกษา 4) อาจารย์คณะครุศาสตร์ 5) ครูพี่เลี้ยงจากโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพของคณะครุศาสตร์ โดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และทำงานเกี่ยวกับทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยผ่านผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ทดลองจริง โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 0.80 – 1.00

ระยะที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้

ผู้วิจัยทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูกับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ในรายวิชาการออกแบบการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 30 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design

ระยะที่ 4 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้และนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครู

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาก่อนและหลังการทดลองด้วยแบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาซึ่งผ่านผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 0.80 – 1.00 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test for dependent Samples และประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ที่เป็นกลุ่มทดลองแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบรูปแบบ โดยการแจกแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ท (Likert Five Rating Scale) สอบถามเพื่อตรวจสอบการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู ตามมาตรฐานการตรวจสอบ 4 ด้าน คือ 1) ความเป็นประโยชน์ 2) ความเป็นไปได้ 3) ความเหมาะสม 4) ความถูกต้อง กับอาจารย์คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 350 คน โดยการเปิดตารางของทาโรยามาเน ด้วยระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random

Sampling และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 350 คนคิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 ปรับปรุงแก้ไขและนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครู

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู

1.1 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสมรรถนะความเป็นครูก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู

การทดลอง	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนทดลองใช้รูปแบบ	10.85	1.59	32.54*	0.00
หลังทดลองใช้รูปแบบ	18.23	1.75		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า หลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาพบว่านักศึกษามีทักษะการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู

ที่	รายการประเมิน	$(\bar{X})$	(S.D.)	แปลผล
1.	การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่จัดให้ในทุกกิจกรรม	4.48	0.67	มาก
2.	การได้ฝึกการออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.35	0.66	มาก
3.	การเลือกกระบวนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่21	4.35	0.86	มาก
4.	การฝึกเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด	4.50	0.64	มาก
5.	การประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้	4.40	0.64	มาก
6.	การฝึกการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยผู้เรียน	4.45	0.74	มาก
7.	การบูรณาการความรู้กับวิธีการจัดการเรียนรู้	4.47	0.64	มาก

8. การทดลองจัดการเรียนเป็นรายบุคคลกับเพื่อนๆในชั้นเรียน	4.47	0.52	มาก
8. การประเมินและสะท้อนการจัดการเรียนรู้	4.42	0.67	มาก
9. การบริหารจัดการเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	4.46	0.64	มาก
10. การนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในการเป็นครู			
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.46	0.67	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการตรวจสอบและนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบรูปแบบ 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้อง ระดับมากได้แก่ ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ตามลำดับ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำรูปแบบมาปรับปรุง แก้ไข และนำเสนอรูปแบบที่สมบูรณ์ได้ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 หลักการ

ทักษะการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานวิชาชีพครูของนักศึกษาที่ต้องเปลี่ยนวิธีคิด ปรับวิธีสอน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะที่เพียงพอในการดำเนินชีวิตในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างเท่าทันและเป็นสุข ทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูเป็นพฤติกรรมที่นักศึกษาจะต้องแสดงออกถึงการประยุกต์ใช้ ความรู้ ทักษะและคุณลักษณะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารให้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้และสมรรถนะต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นสอดคล้องกับบริบทและความต้องการในสังคมยุคดิจิทัล นักศึกษาครูจึงมีความจำเป็นต้องได้รับการบ่มเพาะทักษะการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยของตนเอง และนำไปสู่การการปฏิบัติตนและการปฏิบัติงานในวิชาชีพเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครู มีดังนี้

1. เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ ความสามารถ และทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
2. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
3. เพื่อให้ นักศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และสามารถประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนารูปแบบ

กระบวนการของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

1. องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 2 ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 3 ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบที่ 4 ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดการเรียนรู้

1) ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ คือ การวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดของรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้และการเลือกใช้กิจกรรมที่เน้น Active learning

2) ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ คือ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ การบูรณาการเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างสถานการณ์ปัญหาที่กระตุ้นความท้าทาย 2) การรวบรวมข้อมูลแนวคิดในการสร้างชิ้นงาน 3) การออกแบบการแก้ปัญหาหรือการสร้างชิ้นงาน 4) การวางแผนและการดำเนินการสร้างชิ้นงาน 5) การทดสอบและปรับปรุงแก้ไข 6) การนำเสนอชิ้นงาน ประเมินผล และสะท้อนการเรียนรู้

3) ด้านการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ คือ การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม 6 ขั้นตอน การถ่ายทอดความรู้และสื่อสารกับผู้เรียน

4) ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ การเลือกใช้สื่อ และการพัฒนาหรือการสร้างสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้

2. กระบวนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษา

กระบวนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู ประกอบด้วย 1) ขั้นตอนวางแผนและเตรียมการ เป็นขั้นตอนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมาย วางแผน ประชุมประสานงานกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาสัมพันธ์ 2) ขั้นตอนประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลก่อนการพัฒนา เป็นขั้นตอนการนำแบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมาประเมินนักศึกษาก่อนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อนำมาตั้งเป้าหมายในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษา ผู้วิจัยใช้แนวการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะแบบใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สู่การพัฒนาสมรรถนะของทีศนา แชมมณี (2563) และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา เป็นขั้นตอนการกำหนดและดำเนินการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมให้ตรงกับทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูที่ได้วิเคราะห์และประเมินทั้ง 4 องค์ประกอบโดยประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ได้รับความสนใจสงสัยใคร่รู้ เป็นกิจกรรมเตรียมความพร้อมและกระตุ้นความอยากรู้ และหาคำตอบด้วยสร้างสถานการณ์ปัญหาและเงื่อนไขที่ท้าทายกระตุ้นความอยากรู้และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา

ขั้นที่ 2 รวบรวมข้อมูลและออกการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาสืบค้นและรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้เทคโนโลยีต่างๆ และนำมาวางแผนจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ขั้นที่ 3 ทดลองปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาตามที่ได้ออกแบบไว้กับนักเรียนในสถานศึกษาหรือสถานการณ์จำลอง

ขั้นที่ 4 สะท้อนผลและสรุปการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาต้องสะท้อนการจัดการเรียนรู้ของตนเองร่วมกับเพื่อนและอาจารย์ผู้สอนทั้งข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุง ในการจัดการเรียนรู้ในอนาคต

4) ขั้นประเมินหลังการพัฒนาและบ่มเพาะทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู เป็นขั้นตอนการนำแบบประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่สร้างขึ้นมาประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของนักศึกษาหลังการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกและกิจกรรมพัฒนาและบ่มเพาะทักษะการจัดการเรียนรู้

5) ขั้นสะท้อนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู เป็นขั้นตอนที่นักศึกษาได้ใช้กระบวนการคิดของตนเองในการสะท้อนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนมุมมองกับเพื่อน นักศึกษา ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์เกี่ยวกับทักษะการจัดการเรียนรู้ของตนเองที่เป็นไปตามตัวบ่งชี้และไม่เป็นไปตามตัวบ่งชี้ วิเคราะห์ หาข้อสรุปวางแผนในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของตนเองและนำข้อเสนอแนะไปแก้ไขปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไป

ส่วนที่ 4 การนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย การเตรียมการ การดำเนินการและการประเมินผล

ส่วนที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อมของนักศึกษาแต่ละคน 2) ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อและอุปกรณ์ 3) การสนับสนุนของผู้บริหารของมหาวิทยาลัย และคณะครุศาสตร์ 4) ความร่วมมือจากคณาจารย์ สถานศึกษา ผู้ปกครอง และครูในสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู

จากผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบ ดังผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญที่เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดของทุกองค์ประกอบของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบมี 5 องค์ประกอบได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการพัฒนารูปแบบจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก การนำรูปแบบไปใช้ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทุกองค์ประกอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของลักขณา ไชยฤทธิ์ (2562) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน พบว่าองค์ประกอบของรูปแบบมี 4 ส่วน ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการนำไปสู่การปฏิบัติ 4) เงื่อนไขความสำเร็จ และสอดคล้องกับงานวิจัยของทิพวัลย์ ชันธะ (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบ STEM สำหรับนักศึกษา ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง (analysis) การออกแบบการเรียนรู้แบบ STEM (design) การปฏิบัติการสอนแบบ STEM (classroom practice) และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบบ STEM (evaluation) การประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบ STEM สำหรับนักศึกษาครู

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของรูปแบบคือกระบวนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกที่บูรณาการแนวทางสะเต็มศึกษาการประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของทักษะการจัดการเรียนรู้ 2) กระบวนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ 3) การประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีบทของทักซ์ (2562) ได้กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะว่าจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ “เน้นการปฏิบัติ” โดยมีชุดของเนื้อหาความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ ในระดับที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้จริง เป็นการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานใดงานหนึ่งเพื่อนำไปใช้จนเกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ผลการทดลองใช้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า หลังการทดลองใช้ นักศึกษามีทักษะการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการทดลอง เนื่องจากซึ่งกระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้มีการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามรูปแบบการเรียนรู้สะเต็มศึกษาเข้าไปในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้นักศึกษาเกิดทักษะการจัดการเรียนรู้ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพย์วัลย์ ชันธะ (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบ STEM สำหรับนักศึกษาครู เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เน้นทำงานร่วมกันระหว่างอาจารย์ ครูพี่เลี้ยง และตัวแทนจากผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ เพื่อจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพโดยใช้แหล่งเรียนรู้สำคัญคือ ชั้นเรียน ระบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ โรงเรียน และชุมชน ผ่านกระบวนการหล่อหลอมด้วยการใช้การเรียนรู้แบบเชิงรุก (active learning) ใน 3 ส่วนสำคัญ คือ 1) การได้รับมอบหมายภารกิจและเผชิญความท้าทายของโครงการ (touch) 2) การร่วมมือกันระหว่างนักศึกษาครูในการออกแบบ วางแผน เรียนรู้จากคุณครูต้นแบบและแนวปฏิบัติที่ดี (think) 3) การฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาต้นแบบ และการให้โอกาสผู้เรียนได้อภิปรายผลการเรียนรู้ สะท้อนคิดการเรียนรู้ของตนเอง (talk) เพื่อหาข้อบกพร่อง ปรับปรุงแก้ไข และเรียนรู้จากเพื่อนในกลุ่ม ด้วยการเปิดใจรับฟังอย่างมีวิจารณญาณและไตร่ตรองด้วยเหตุผล เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาครูเป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ และเจตคติด้านการเรียนรู้แบบ STEM และเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้แบบ STEM ในสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับภฤติยา อริยา (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครูราชภัฏ ซึ่งใช้แนวคิดสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวคิดคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 3 ด้าน ได้แก่ ความพร้อมต่อการเรียนรู้ ความสนใจ และลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของฉัตรชัย หวังมีจมี (2560) ที่ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 มี 7 สมรรถนะ คือ 1) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง 2) สมรรถนะด้านการวัดประเมินผลเพื่อการพัฒนาและคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายระหว่างบุคคล 3) สมรรถนะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี และการรู้เท่าทันสื่อ 4) สมรรถนะด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ 5) สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน 6) สมรรถนะด้านการข้ามวัฒนธรรม 7) สมรรถนะด้านการเป็นผู้นำ ความสะอาดและแนว

2. ผลการนำรูปแบบไปใช้ พบว่า ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่า การนำรูปแบบไปใช้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ คชรรัตน์ และคณะ (2561) ที่ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ สมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพ ด้านการสร้าง ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนด้าน การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน สมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพ ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านภาวะผู้นำ ด้าน การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ส่วนเงื่อนไขแห่งความสำเร็จ พบว่า ด้านความถูกต้อง ด้านความ เป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่า เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ มีความสอดคล้อง เหมาะสมกับสถานการณ์ ตอบสนองต่อความต้องการของสถาบันผลิตครูที่จะนำรูปแบบไปใช้ด้วยความร่วมมือ ของ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักศึกษา มีการประเมินผลโครงการกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อประสิทธิผล ของการพัฒนาสมรรถนะความเป็นครูเชิงพุทธบูรณาการของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สอดคล้องกับการวิจัยของณัฐมน พันธุ์ชาติศรี (2559) ที่ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะ ความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เกิดจากความร่วมมือและการทำงานร่วมกัน ระหว่างผู้ใช้บัณฑิต ผู้ผลิตบัณฑิต ชุมชนและสังคม

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็ม ศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ ลงมือปฏิบัติจริงในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่ เหมาะกับวัยของผู้เรียนในศตวรรษที่21และการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยพัฒนา ทักษะการจัดการเรียนรู้ในการเป็นครูของนักศึกษา สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย อธิบายได้ดังนี้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกตามแนวสะเต็มศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครู มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ได้รับความสนใจสงสัยใคร่รู้ เป็นกิจกรรมเตรียมความพร้อมและกระตุ้นความอยากรู้และหาคำตอบด้วยสร้างสถานการณ์ปัญหาและเงื่อนไขที่ท้าทายกระตุ้นความอยากรู้และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา

ขั้นที่ 2 รวบรวมข้อมูลและออกการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาสืบค้นและรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้เทคโนโลยีต่างๆ และนำมาวางแผนจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ขั้นที่ 3 ทดลองปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาตามที่ได้ออกแบบไว้กับนักเรียนในสถานศึกษาหรือสถานการณ์จำลอง

ขั้นที่ 4 สะท้อนผลและสรุปการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาต้องสะท้อนการจัดการเรียนรู้ของตนเองร่วมกับเพื่อนและอาจารย์ผู้สอนทั้งข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุงในการจัดการเรียนรู้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถาบันผลิตครู และผู้ที่เกี่ยวข้องควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นครูในยุคดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นแล้วปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถาบัน

1.2 ควรศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกให้เข้าใจก่อนนำไปใช้และสามารถปรับกิจกรรมได้ตามความเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อติดตามและประเมินความคงทนของทักษะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่ผ่านการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก

2.2 ควรมีการวิจัยขยายผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปสู่ศึกษาในสาขาวิชาอื่นๆ หรือสถาบันการผลิตครูอื่นๆ ซึ่งอาจทำให้ได้รูปแบบที่มีลักษณะแตกต่างจากรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอน 68 ง. หน้า 2-3. (20 มีนาคม 2562).
- จุฑารัตน์ คชรัตน์ และคณะ. (2561). **สมรรถนะความเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู**. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ฉัตรชัย หวังมีจิมมี และคณะ. (2560). **สมรรถนะครูไทยในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐมน พันธุ์ชาติ. (2559). **การสร้างคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ**. คุุณินิพนธ์ศึกษาศาสตรคุุณิพนธ์บัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทัศนาศ ประสานตรี. (2555). **การพัฒนารูปแบบความเป็นครูนักศึกษามหาวิทยาลัยนครพนม**. คุุณินิพนธ์ศึกษาศาสตรคุุณิพนธ์บัณฑิต. มหาวิทยาลัยนครพนม.
- ทิพย์วัลย์ ชันธะ. (2561). **รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบ STEM สำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยศรีปทุม ชลบุรี**. วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี. 15(1). 43-50.
- นิทัศน์ หามนตรี. (2557). **การนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 1**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- พาที เกศนาร. (2561). **การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21**. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์. 20(1). 97-106.
- ลักขณา ไชยฤทธิ์. (2562). **รูปแบบการพัฒนาทักษะการสอนของครูตามหลักพุทธบริหารการศึกษาโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน**. คุุณินิพนธ์พุทธศาสตรคุุณิพนธ์บัณฑิต. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2560). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สุกิจ โพธิ์ศิริกุล. (2554). **การพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์**. คุุณินิพนธ์ปรัชญาคุุณิพนธ์บัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานราชบัณฑิตสภา. (2558). **พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ฉบับราชบัณฑิตยสภา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- อภิภา ปรัชญพฤทธิ. (2561). **การพัฒนาแบบการผลิตครูเพื่อรองรับการศึกษายุค 4.0**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- McClelland, D. C. (1975). **A Competency model for human resource management specialists to be used in the delivery of the human resource management cycle**. Boston: Mcber.
- Taro Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. Thirdeditio. New york: Harper and Row Publication.

การสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดี*
SYNTHESIS OF CASE STUDIES IN SOCIAL SCIENCES FOR GEO – LITERACY
AND GOOD CITIZENSHIP

¹วรวุฒิ สุขสถิตย์ Woravut Suksatit, ²นัตยา ปิลันธนานนท์ Nataya Pилanthananond,

³ศุภฤกษ์ ทานาค Suppalerk Tanak

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author E-mail: woravtu.ku@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสังเคราะห์และประเมินกรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์ด้วยหลักพื้นฐานในการศึกษาภูมิศาสตร์เพื่อแนวทางนำการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ไปเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี 2) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับการนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์ เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เป็นการวิจัยพื้นฐาน โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือผู้เชี่ยวชาญทางวิชาสังคมศึกษาหรือภูมิศาสตร์ 5 คน และครูสังคมศึกษา 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบประเมินคุณภาพผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างและแบบสอบถามความคิดเห็น การนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์ เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) การประเมินการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์สู่การรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 กรณีตัวอย่าง โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลสรุปรวมความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับการนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาเพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดี มีความคิดเห็นที่ระดับมากที่สุด 4 กรณีตัวอย่าง และมีความคิดเห็นที่ระดับมาก 2 กรณีตัวอย่าง

คำสำคัญ: การสังเคราะห์, สังคมศาสตร์, การรู้เรื่องภูมิศาสตร์, การเป็นพลเมืองดี

Abstract

The objectives of this research were to synthesize and evaluate case studies in Social sciences with the basic principles in the study of Geography to guide the Geo – literacy to connect and apply in the practice of good citizenship and to survey of Social studies teachers' opinions about synthesis of the Social science case towards the understanding of Geo - literacy and good citizenship the application to Social Studies instruction. This research is basic research. The samples of this research were specialists in Social studies or Geography, 5 persons and Social studies teachers, 30 people. The research tools consisted of quality of synthesis results assessment form and questionnaire the results of the synthesis of the social science case towards the understanding of Geo - literacy and good citizenship the application to Social studies instruction. The data were analyzed by using mean. The research result showed that: 1) synthetic cases studies in social sciences towards the understanding of Geo - literacy and good citizenship are suitable at the highest level. 2) The results include the opinions of the Social studies teachers on the synthesis of the Social science case towards the understanding of Geo - literacy and good citizenship the application to Social Studies instruction. Opinion at the highest level in 4 cases and opinions at the high level in 2 cases.

Keywords: Synthesis, Social Sciences, Geo – Literacy, Good Citizenship

บทนำ

สาระภูมิศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องทั้งวิทยาศาสตร์และสังคมศึกษาสามารถบูรณาการกับศาสตร์อื่นๆ ได้ เช่น ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ รวมทั้งได้พิจารณาเห็นว่าปัจจุบันประเทศไทยและพื้นที่ต่างๆ ของโลกเกิดภาวะวิกฤตด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม และมีผลกระทบอย่างรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนั้น กระแสโลกาภิวัตน์ ความทันสมัยของวิทยาการ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเทคโนโลยีสารสนเทศทางภูมิศาสตร์มีมากขึ้น ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการสร้างความยั่งยืน ซึ่งการเรียนรู้เพียงสาระสำคัญของสาระภูมิศาสตร์ไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและบางครั้งเกิดขึ้นโดยคาดการณ์ไม่ได้ ผู้เรียนจึงต้องมีทักษะ กระบวนการและความสามารถทางภูมิศาสตร์เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ประกอบกัน ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการทบทวนและปรับปรุงสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ดำเนินการทบทวนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยนำข้อมูลจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 มาใช้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น ในระยะสั้นเห็นควรปรับปรุงหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและเป็นรากฐานสำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบสามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ในสาระภูมิศาสตร์ฉบับปรับปรุงนี้ยังคงยึดหลักการพัฒนาการเรียนรู้ตามธรรมชาติของกลุ่มสาระ และพัฒนาการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับระดับ ความรู้ความสามารถของผู้เรียน กล่าวคือ ระดับประถมศึกษาผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวไปไกลตัว ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นผู้เรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของทวีปต่างๆ ที่ส่งผลต่อกิจกรรมของ มนุษย์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายผู้เรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับสาระ ภูมิศาสตร์ที่มีความลุ่มลึกและทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) หากแต่ในการ ปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้ได้เพิ่มเรื่องของการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo - literacy) เข้าไปในการจัดการเรียนรู้ ในแต่ ละระดับด้วย ทั้งนี้ เพราะการรู้เรื่องภูมิศาสตร์มีส่วนสำคัญในการเตรียมพลเมืองในศตวรรษที่ 21 เพราะการรู้ เรื่องภูมิศาสตร์ช่วยให้เกิดการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในชีวิตประจำวัน โดยคำนึงถึงบริบทโดยรอบการรู้เรื่อง ภูมิศาสตร์จะช่วยให้เกิดการวางแผนและการสร้างกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมและสังคม สำหรับการเป็นพลเมือง การรู้เรื่องภูมิศาสตร์จะช่วยให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนได้ การรู้เรื่องภูมิศาสตร์จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญ ในการสร้างจิตตระหนักรู้ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนให้นักเรียนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตช่วยลดความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคมโลก (Edelson, 2011) ซึ่งสอดคล้องกับ Solem, M., K Foote and J. Mond (2012) ที่ได้สรุปความสำคัญของการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า การศึกษา ภูมิศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 จะมุ่งเน้นไปที่ความสำคัญของการตัดสินใจกับข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ด้วย เหตุผลทางอัตถิภาวนิยมการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 เป็นฐานข้อมูลทางปัญญาและการตัดสินใจ แก่ปัญหาหรือพัฒนาด้านพื้นที่และสิ่งแวดล้อมที่แต่ละบุคคลอาศัยอยู่เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมของโลกให้คนในรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นหลังสืบไป

ภูมิศาสตร์เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของศาสตร์ต่างๆ ในสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์มากมาย ดังจะเห็นได้ จากการบัญญัติคำเรียกที่เกิดจากการใช้ความเข้าใจทางภูมิศาสตร์ไปอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นใน ศาสตร์นั้นๆ เช่น ภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ (Historical geography) ภูมิเศรษฐศาสตร์ (Geo-economics) เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-Literacy) จึงมิใช่การรู้ ภูมิศาสตร์เพื่อภูมิศาสตร์เท่านั้น หากยังเป็นการรู้ภูมิศาสตร์เพื่อทำความเข้าใจสหวิทยาการต่างๆ ด้วยและ เมื่อพิจารณาให้ดีจะพบว่าความรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo - literacy) สามารถใช้เป็นเหตุผลในการอธิบายทำความเข้าใจและตัดสินใจที่จะเลือกแก้ไขและพัฒนาในสาขาวิชาต่างๆ จากสังคมศาสตร์อีกมากมาย เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และประวัติศาสตร์ เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo - literacy) ต้องจัดรูปแบบกิจกรรม การเรียนรู้ให้นักเรียนมีความสามารถทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ การเชื่อมโยงระหว่างกัน และการ ตัดสินใจตามนัยโดยฝึกให้นักเรียนใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ การ รวบรวมข้อมูล การจัดการข้อมูล การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล การสรุปเพื่อตอบคำถาม ควบคู่ไปกับการ พัฒนาทักษะทางภูมิศาสตร์ 7 ประการ คือ การสังเกต การแปลความข้อมูลทางภูมิศาสตร์ การใช้เทคนิคและ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ การคิดเชิงพื้นที่ การคิดแบบองค์รวม การใช้เทคโนโลยี และการใช้สถิติพื้นฐานใน บริบทสถานการณ์ ปัญหา จากกรณีตัวอย่าง และกรณีตัวอย่างต่างๆ (กนก จันทรา, 2561)

จากองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมนักเรียนไปสู่การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) ที่ระบุไว้ข้างต้นจะเห็นได้ว่า หากครูผู้สอนในโรงเรียนไม่มีข้อมูลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างที่หลากหลายเพื่อเก็บรวบรวมไว้ การจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ก็จะเกิดความยุ่งยาก ทั้งนี้ เพราะไม่มีกรณีตัวอย่างที่ใช้หยิบยกมาเป็นประเด็นให้ผู้เรียนได้ศึกษา

ปัจจุบันการสอนภูมิศาสตร์ในโรงเรียนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยส่วนมากยังจัดการเรียนรู้ที่ยึดติดเนื้อหาสาระความรู้จากหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานสังคมศึกษาจากสำนักพิมพ์ต่างๆ เป็นหลัก อีกทั้ง ครูผู้สอนยังไม่มียุทธศาสตร์ความรู้เกี่ยวกับตัวอย่างเพื่อใช้ประกอบการทำความเข้าใจให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) ได้ กรณีตัวอย่างการใช้ Geo-literacy ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่ใกล้ตัวนักเรียนและให้มีความหลากหลายของสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ในประเทศไทยก็ยังมีน้อยมาก หากมีการศึกษาและรวบรวมให้เป็นองค์ความรู้ขึ้นเพื่อให้ครูนำไปใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) ที่สามารถนำไปใช้ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ได้หลากหลาย และหลายแง่มุมสถานการณ์ สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหา เลือกวิธีการจัดการชีวิตตนเอง ชุมชน สังคม ประเทศชาติได้

อย่างไรก็ตามเป้าหมายสำคัญที่สุดของการเรียนวิชาในสาระการเรียนรู้ต่างๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คือ การพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ซึ่งเป็น literacy ใหม่ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) สามารถช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม สามารถนำการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้จึงกล่าวได้ว่า การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ถือเป็นประเด็นสำคัญที่สามารถนำพาให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ได้

ผลการสังเคราะห์จากงานวิจัยนี้จะทำให้ได้กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์สู่การเป็นพลเมืองดี อันจะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนและเป็นการพัฒนาแนวคิดการจัดการเรียนการสอนภูมิศาสตร์และวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมในมิติใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์และประเมินกรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์ด้วยหลักพื้นฐานในการศึกษาภูมิศาสตร์เพื่อแนวทางนำการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ไปเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี
2. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับการนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์ เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดี ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยไว้เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้ากรณีตัวอย่าง โดยค้นคว้ากรณีตัวอย่าง ในสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิประวัติศาสตร์ ภูมิเศรษฐศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ สาขาวิชาละ 2 กรณีตัวอย่าง รวมเป็น 6 กรณีตัวอย่าง

ตามขอบเขตกรณีศึกษา กล่าวคือ ด้านภูมิประวัติศาสตร์ ใช้กรณีศึกษาในภาคกลางและภาคตะวันตกของประเทศไทย ได้แก่ กรณีตัวอย่างเรื่อง ท่าเลที่ตั้งกรุงศรีอยุธยาและสงคราม 9 ท้าว ด้านภูมิเศรษฐศาสตร์ ใช้กรณีศึกษาในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้แก่ กรณีตัวอย่างเรื่อง เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงรายและสินค้า GI ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้และด้านภูมิรัฐศาสตร์ ใช้กรณีศึกษาในภาคใต้และภาคตะวันออกของประเทศไทย ได้แก่ กรณีตัวอย่างเรื่อง การพิจารณาชุดคลองไทยสาย 9A และการไถ่ถอนเมืองตราดคืนจากการปกครองของฝรั่งเศส โดยนำกรณีตัวอย่างมาเรียบเรียงเป็นบทนำของการสังเคราะห์กรณีตัวอย่าง เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสงสัยและอยากรู้ผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่าง

2. วิเคราะห์และสังเคราะห์กรณีตัวอย่าง โดยนำกรณีตัวอย่างที่ ค้นคว้ามาทั้ง 6 กรณีมาสังเคราะห์ด้วยกรอบของหลักพื้นฐานในการศึกษาภูมิศาสตร์ 5 ประการ (The Five Themes of Geography) ของสมาคมภูมิศาสตร์แห่งชาติ ประเทศสหรัฐอเมริกา มาเป็นหัวข้อในการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์สาขาต่างๆ เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ได้แก่ หัวข้อ ที่ตั้ง (Location) สถานที่ (Place) ภูมิภาค (Region) ปฏิสัมพันธ์เชิงพื้นที่ (Interaction) และการเปลี่ยนแปลงและการเคลื่อนที่ (Change and movement) ร่วมกับการใช้หัวข้อขนาด (Size and scale) หนึ่งในหัวข้อจากมาตรฐานการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางภูมิศาสตร์ จากหลักสูตรการศึกษาวิชาภูมิศาสตร์ของประเทศออสเตรเลีย ในส่วนของหัวข้อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์สู่การเป็นพลเมืองดี ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์กรณีศึกษาเพื่อเชื่อมโยงการรู้เรื่องทางภูมิศาสตร์จากกรณีศึกษาทางสังคมศาสตร์ต่างๆ สู่การเป็นพลเมืองดี ภายใต้กรอบการนิยามความเป็นพลเมืองดีที่จำแนกพลเมืองดีเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับพลเมืองตระหนักรู้ (Passive Citizen) และระดับพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen)

3. ประเมินคุณภาพผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่าง ผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีทั้ง 6 กรณี ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาสังคมศึกษาหรือภูมิศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานทางการศึกษาต่างๆ โดยการสุ่มแบบแนะนำปากต่อปาก (Snowball Sampling Technique) มาประเมินความเหมาะสมตามองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ ความเหมาะสมของกรณีตัวอย่าง การสังเคราะห์กรณีตัวอย่าง และการนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างไปใช้ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายผลการประเมินการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีเพื่อคำนวณหาค่าเฉลี่ยของความเหมาะสม

4. นำผลการสังเคราะห์ไปเผยแพร่และสอบถามความคิดเห็นโดยนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีทั้ง 6 กรณีที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญไปให้ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 จำนวน 15 คน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำนวน 15 คน ได้ศึกษาและสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์ เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายผลการประเมินการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีเพื่อคำนวณหาค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น

5. สรุปและอภิปรายผล ผู้วิจัยนำผลการประเมินคุณภาพผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีจากผู้เชี่ยวชาญและผลการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์ เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาจากครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มาสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสังเคราะห์และประเมินกรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์ด้วยหลักพื้นฐานในการศึกษาภูมิศาสตร์เพื่อแนวทางนำการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ไปเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี

ผลการวิจัยพบว่า การประเมินการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์สู่การรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 กรณีตัวอย่าง โดยรวมกรณีตัวอย่างมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลสรุปรวมการประเมินคุณภาพการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างโดยผู้เชี่ยวชาญ

กรณีตัวอย่าง	ผลการประเมิน					
	ด้านที่ 1		ด้านที่ 2		ด้านที่ 3	
	ความเหมาะสมของกรณีตัวอย่าง		การสังเคราะห์กรณีตัวอย่าง		การนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างไปใช้	
	$\bar{X}$	ระดับความเหมาะสม	$\bar{X}$	ระดับความเหมาะสม	$\bar{X}$	ระดับความเหมาะสม
1. ท่าเลที่ตั้งกรุงศรีอยุธยา	4.06	มาก	4.52	มากที่สุด	4.40	มาก
2. สงคราม 9 ท้า	4.06	มาก	4.60	มากที่สุด	4.46	มาก
3. เขตเศรษฐกิจ พิเศษจังหวัดเชียงราย	4.93	มากที่สุด	4.86	มากที่สุด	5.00	มากที่สุด
4. สินค้า GI ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้	4.66	มากที่สุด	4.68	มากที่สุด	4.80	มากที่สุด
5. การพิจารณาชุดคลองไทยสาย 9A	5.00	มากที่สุด	4.82	มากที่สุด	5.00	มากที่สุด
6. การไถ่ถอนเมืองตราดคืนจากการปกครองของฝรั่งเศส	4.46	มาก	4.70	มากที่สุด	4.73	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลรวมการประเมินการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์สู่การรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 6 กรณีตัวอย่าง ผลวิจัยพบว่า โดยรวมกรณีตัวอย่างมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายกรณีตัวอย่าง พบว่ามีกรณีตัวอย่างที่มีผลการประเมินเหมาะสมมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ กรณีตัวอย่างเรื่องการพิจารณาชุดคลองไทยสาย 9A เรื่องเขตเศรษฐกิจ พิเศษจังหวัดเชียงราย และเรื่องสินค้า GI ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านการประเมินพบว่า ด้านที่ 2 การสังเคราะห์กรณีตัวอย่าง มีระดับความเหมาะสมมากที่สุดในทุกกรณีตัวอย่าง

2. ผลการสำรวจความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับการนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์ เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ผลสรุปรวมความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับการนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาเพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดี มีความคิดเห็นที่ระดับมากที่สุด 4 กรณีตัวอย่าง และมีความคิดเห็นที่ระดับมาก 2 กรณีตัวอย่าง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลสรุปรวมความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับการนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์ไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาเพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดี

กรณีตัวอย่าง	ผลการประเมิน	
	$\bar{X}$	ระดับความคิดเห็น
1. ท่าเลที่ตั้งกรุงศรีอยุธยา	4.54	มากที่สุด
2. สงคราม 9 ท้า	4.40	มาก
3. เขตเศรษฐกิจ พิเศษจังหวัดเชียงราย	4.67	มากที่สุด
4. สินค้า GI ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้	4.65	มากที่สุด
5. การพิจารณาชุดคลองไทยสาย 9A	4.65	มากที่สุด
6. การไถ่ถอนเมืองตราดคืนจากการปกครองของประเทศฝรั่งเศส	4.41	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสรุปรวมความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับการนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาเพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีมีความคิดเห็นที่ระดับมากที่สุด 4 กรณีตัวอย่าง ได้แก่ กรณีตัวอย่างเรื่อง ท่าเลที่ตั้งกรุงศรีอยุธยา,เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย,สินค้า GI ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้และการพิจารณาชุดคลองไทยสาย 9A มีความคิดเห็นที่ระดับมาก 2 กรณีตัวอย่าง ได้แก่ กรณีตัวอย่างเรื่อง สงคราม 9 ท้าและ การไถ่ถอนเมืองตราดคืนจากการปกครองของประเทศฝรั่งเศส เมื่อพิจารณาเป็นรายกรณีตัวอย่างพบว่า กรณีตัวอย่างเรื่องเขตเศรษฐกิจ พิเศษจังหวัดเชียงราย มีผลการประเมินความคิดเห็นในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.67$) ในขณะที่กรณีตัวอย่างเรื่องสงคราม 9 ท้า มีผลการประเมินความคิดเห็นในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.40$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์ที่ทำขึ้นได้รับการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญและความคิดเห็นจากครูสังคมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด จึงมีข้อค้นพบจากการทำวิจัยในครั้งนี้หลายประการ ดังนี้

ผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างจะพบว่า มนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบันได้อาศัยความรู้จากการรู้เรื่องภูมิศาสตร์มาใช้ประโยชน์กับกิจกรรมการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน ด้วยการใช้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้แล้วนำมาปรับใช้ หรือเป็นการส่งสมมูลประสบการณ์ด้วยก็ได้ ผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างที่ทำขึ้น สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการนำความรู้ทางภูมิศาสตร์ของมนุษย์ในพื้นที่ต่างๆ มาใช้

แก้ปัญหาหรือพัฒนาในเรื่องความเป็นอยู่ ความปลอดภัย ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งนับว่ามีคุณค่าและความสำคัญต่อชีวิตเป็นอย่างมากสอดคล้องกับสภาเพื่อการศึกษาภูมิศาสตร์แห่งประเทศไทยแคนาดา (Canadian Council for Geographic Education, 2012) ที่ได้ให้เหตุผลว่า ภูมิศาสตร์มีความสำคัญต่อมนุษย์ในแง่ของการอธิบายว่ากิจกรรมของมนุษย์ตลอดจนกระบวนการทางกายภาพที่เกิดขึ้นได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของพื้นผิวโลกรวมถึงช่วยให้เกิดความตระหนักถึงการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ทุกระดับ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก เพื่อให้เข้าใจถึงปฏิสัมพันธ์ของบุคคลและสถานที่ เพื่อให้สามารถตัดสินใจในการจัดการทรัพยากรของโลกให้มีประสิทธิภาพสูงสุด อีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ผลการวิจัยมีระดับความคิดเห็นมากที่สุดก็เนื่องจากธรรมชาติวิชาในสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์มีความเป็นสหวิทยาการ กล่าวคือ ภูมิศาสตร์เป็นสาขาวิชาที่มีความเป็นสหวิทยาการที่เกาะเกี่ยวไปกับทุกแขนงวิชาด้วยความสำคัญที่ว่า ภูมิศาสตร์เป็นเรื่องของพื้นที่ (Spatial) ในขณะที่ ประวัติศาสตร์เป็นเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต ย่อมต้องศึกษาผ่านทั้งมิติของเวลา (Time) รวมไปถึงสถานที่ (Place) โดยรัฐศาสตร์ เมืองประกอบของรัฐ 4 ประการ ได้แก่ ประชากร (Population) อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) รัฐบาล (Government) และ ดินแดน (Sovereignty) ในส่วนของเศรษฐศาสตร์ มีปัจจัยการผลิต 4 ประการ คือ ที่ดิน (Land) ทุน (Capital) แรงงาน (Labour) และผู้ประกอบการ (Enterprise) เห็นได้ว่าทั้ง 3 สาขาวิชา เมืองประกอบของหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทั้งสิ้น โดยในระดับการจัดการเรียนรู้อยู่ในหลักสูตรสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ประกอบไปด้วยสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 สาระได้แก่ ศาสนา หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รวมถึงภูมิศาสตร์ ก็สามารถนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างที่จัดทำขึ้นนี้ไปปรับใช้กับรายวิชาต่างๆ ได้ในลักษณะการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามสาระการเรียนรู้

ส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สาระภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 เช่น ในมาตรฐานการเรียนรู้ที่ ส 5.2 ระบุว่า “เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” จากมาตรฐานการเรียนรู้ดังกล่าว ครูสามารถนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างไปใช้เป็นเนื้อหา หรือสื่อการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ตามตัวชี้วัดในระดับชั้นต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการรู้เรื่องภูมิศาสตร์สู่การเป็นพลเมืองดีได้ สอดคล้องกับ Tuna F. (2016) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิศาสตร์ว่า การศึกษาทางภูมิศาสตร์เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเป็นดังกุญแจสำคัญที่ช่วยให้โลกและอนาคตที่ดีขึ้น กล่าวคือ การให้การศึกษาทางภูมิศาสตร์แก่นักเรียนช่วยให้เขาเหล่านั้นเกิดการรับรู้ความเป็นไปของท้องถิ่น ชุมชน ไปจนถึงระดับประเทศ การได้ศึกษาและเข้าใจในภูมิศาสตร์ช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่เขาอาศัยอยู่ นำไปสู่การสร้างจิตสำนึกร่วมในการเป็นพลเมืองคุณภาพ โดยความหลากหลายของผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทั้ง 6 เรื่อง ที่นำมาจากภูมิภาคทั้ง 6 ภาคตามเกณฑ์การแบ่งของภูมิศาสตร์ ทำให้ครูผู้สอนสามารถหยิบยกผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างที่อยู่ในภูมิภาคของโรงเรียนหรือสถานศึกษานั้นๆ ไปใช้จัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตนเองจะช่วยให้เกิดลำดับขั้นการเรียนรู้จากใกล้ตัวไปสู่เรื่องที่ไกลตัวจนนำไปสู่การเกิดการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีได้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนองานวิจัยของ Daniela Fabiana Ottati Reperger (2015) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับทัศนคติและประสบการณ์ที่มีต่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยปีที่ 1 มหาวิทยาลัยนานาชาติฟลอริดา

ผู้วิจัยเสนอแนะว่า ในการสอนภูมิศาสตร์เพื่อให้เกิดทักษะการรู้ภูมิศาสตร์ ควรจัดการสอนผ่านเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันหรือเรื่องราวที่ผู้เรียนสนใจ ตลอดจนเรื่องราวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของสถานศึกษา ลงไปอยู่ในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความเข้าใจในหลักวิชาภูมิศาสตร์มาใช้กับเรื่องในชีวิตประจำวันได้ จะนำไปสู่การได้ฝึกให้นักเรียนคิดเชิงตัดสินใจ การเลือกทางเลือกอย่างมีวิจารณญาณไปจนถึงการคิดทำโครงการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาเชิงพื้นที่ต่อไป

การที่ครูสังคมศึกษาในกลุ่มตัวอย่างโดยส่วนมากมีทัศนคติที่ดีและเข้าใจถึงความสำคัญของการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ว่าสามารถสนับสนุนการทำความเข้าใจในสาระการเรียนรู้อื่นๆ ได้นั้นมีส่วนช่วยให้ผลการประเมินความคิดเห็นในครั้งนี้อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Memisoglu H. (2017) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูวิชาต่างๆ และครูสังคมศึกษาในประเด็นการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ครูวิชาต่างๆ มีความเห็นว่า การรู้เรื่องภูมิศาสตร์คือการอ่านและทำความเข้าใจสาระเนื้อหาวิชาทางด้านภูมิศาสตร์เพื่อทำให้เกิดความรู้ทางภูมิศาสตร์ ในขณะที่ครูสังคมศึกษามีความคิดเห็นว่า การรู้เรื่องภูมิศาสตร์เป็นความหมายของการตีความเชิงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ในประเด็นต่างๆ โดยได้ระบุปัญหาของการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะการรู้ภูมิศาสตร์ว่า ครูผู้สอนยังมีความรู้เกี่ยวกับการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ไม่เพียงพอ เพราะการรู้เรื่องภูมิศาสตร์มีความเป็นนามธรรมยังขาดตัวช่วยในการอธิบายให้เข้าใจอย่างสมบูรณ์ อีกทั้งชั่วโมงการเรียนในชั้นเรียนมีจำกัดทำให้ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ หรือตัวชี้วัดตามหลักสูตรได้ครบถ้วน ผลการสังเคราะห์ที่ได้จากการวิจัยนี้จึงน่าจะมีส่วนช่วยขยายความที่เป็นนามธรรมของการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ให้เป็นรูปธรรมผ่านการศึกษาผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่าง และเพื่อเป็นสื่อการสอนที่สามารถช่วยในการอธิบายการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของครูให้กับนักเรียนได้

อีกหนึ่งผลการวิจัยที่ปรากฏคือ กรณีตัวอย่างที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด 4 กรณี ได้แก่ กรณีตัวอย่างเรื่อง เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย เรื่อง สินค้า GI ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ เรื่อง การพิจารณาชุดคลองไทยสาย 9A และเรื่องทำเลที่ตั้งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งปัจจัยหลักที่สนับสนุนให้ผลการสังเคราะห์ดังกล่าวได้รับการยอมรับจากกลุ่มตัวอย่างครูสังคมศึกษา เกิดจากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยเฉพาะที่ผลสังเคราะห์กรณีตัวอย่างแต่ละกรณีมีความโดดเด่น กล่าวคือ ผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างนี้เหล่านี้น่าสามารถนำไปออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ในลักษณะแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างดังกล่าวเป็นหัวข้อในการศึกษาการอภิปราย ซึ่งจะสามารถเชื่อมโยงให้ผู้เรียนได้บรรลุตัวชี้วัดในสาระการเรียนรู้ต่างๆ ได้ไปพร้อมกัน เช่น กรณีศึกษาเรื่องเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย เป็นกรณีตัวอย่างที่ทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบันที่ส่งผลต่อชุมชนและพื้นที่ในหลายมิติ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ให้ผู้เรียนศึกษาผลการสังเคราะห์และนำไปสู่การออกแบบแนวคิดหรือโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาภายในชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ในส่วนของกรณีตัวอย่างเรื่อง สินค้า GI ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ ก็เป็นกรณีตัวอย่างที่สามารถนำไปเป็นหัวข้อในการศึกษาเพื่อให้นักเรียนสืบค้นลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์ในท้องถิ่นของตนเพื่อนำมาหาจุดเด่นในการผลิตสินค้าและบริการของชุมชน โดยสามารถต่อยอดออกแบบให้สินค้าภายในชุมชนของตนเองกลายเป็น สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่นเดียวกับข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ และสินค้า GI ชนิดอื่นๆ ได้เป็นต้น

ในขณะที่ผลการสอบถามความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับการนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างเรื่อง ทำเลที่ตั้งกรุงศรีอยุธยา ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีได้ผลการประเมินในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างเรื่องนี้สอดคล้องกับ

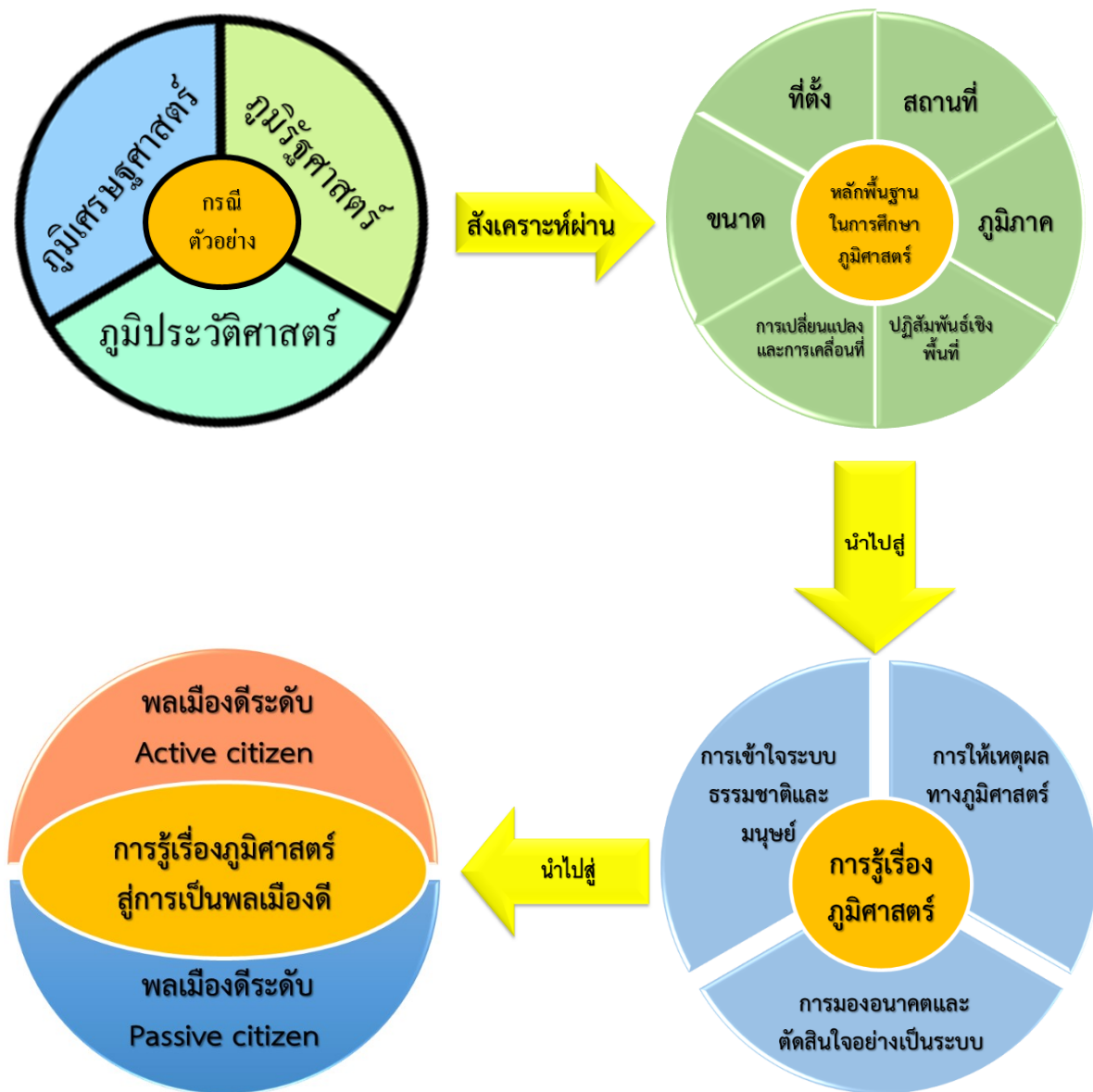
มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ อีกทั้งผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างนี้ยังช่วยให้ครูสังคมศึกษาทำความเข้าใจความเป็นไปทางประวัติศาสตร์ผ่านการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ได้ สอดคล้องกับที่รัชนิกร ทองสุคติ (2543) ได้เขียนบทความทางวิชาการ เรื่อง การใช้มุมมองทางภูมิศาสตร์เพื่อช่วยให้เข้าใจประวัติศาสตร์ มีใจความสำคัญว่า ครูผู้สอนสามารถใช้ภูมิศาสตร์ในการตีความเหตุการณ์ในอดีตเพื่อให้ประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์น่าจดจำยิ่งขึ้น เพราะที่ตั้งของสถานที่เป็นส่วนประกอบสำคัญของมุมมองทางภูมิศาสตร์ นักภูมิศาสตร์เหมือนนักประวัติศาสตร์ที่เข้าใจว่าเหตุการณ์ทั้งหลายย่อมต้องมีเหตุและผล

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้ผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์สู่การเป็นพลเมืองดี ที่เป็นประโยชน์ต่อครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในการนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างไปประกอบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และการเป็นพลเมืองดีให้กับนักเรียนได้ อีกทั้งครูผู้สอน นักวิจัยทางการศึกษา ตลอดจนบุคลากรทางการศึกษาที่สนใจ สามารถนำงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นฐานในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อพัฒนางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เรื่องทางภูมิศาสตร์ได้

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยเป็นการนำกรณีตัวอย่างทางสังคมศาสตร์ 3 สาขาวิชา ได้แก่ ภูมิประวัติศาสตร์ ภูมิเศรษฐศาสตร์ และภูมิรัฐศาสตร์ มาสังเคราะห์กรณีตัวอย่างด้วยหลักพื้นฐานในการศึกษาภูมิศาสตร์ 5 ประการ (The Five Themes of Geography) ของสมาคมภูมิศาสตร์แห่งชาติ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ หัวข้อ ที่ตั้ง (Location) สถานที่ (Place) ภูมิภาค (Region) ปฏิสัมพันธ์เชิงพื้นที่ (Interaction) และการเปลี่ยนแปลงและการเคลื่อนที่ (Change and movement) ร่วมกับการใช้หัวข้อขนาด (Size and scale) หนึ่งในหัวข้อจากมาตรฐานการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางภูมิศาสตร์ จากหลักสูตรการศึกษาวิชาภูมิศาสตร์ของประเทศออสเตรเลีย เพื่อให้ผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างที่ได้รับช่วยให้ผู้ที่ศึกษาเกิดการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การเข้าใจระบบธรรมชาติและมนุษย์ การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ และการมองอนาคตและตัดสินใจอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถนำการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ไปเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีทั้งในระดับ Active citizen และ Passive citizen ได้

การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่กระทรวงศึกษาธิการได้ระบุไว้ในกรอบมาตรฐานและตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น สามารถใช้หลักพื้นฐานในการศึกษาภูมิศาสตร์ตามงานวิจัยนี้มาเป็นกรอบและแนวทางในการสังเคราะห์องค์ความรู้จากกรณีตัวอย่างในศาสตร์สาขาต่างๆ ได้ ทำให้ได้ผลการสังเคราะห์ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ตามแต่ครูผู้สอนในวิชาสังคมศึกษาจะนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ รวมถึงการเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ผลการสังเคราะห์ดังกล่าวในการอบรมและแนะนำให้ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีได้ สามารถนำองค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างอื่นๆ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ในประเทศไทยให้กว้างขวางมากขึ้นได้ สรุปองค์ความรู้การวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรเลือกเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ที่มีขอบข่ายการสังเคราะห์ไม่กว้างและไม่แคบจนเกินไป กล่าวคือ ควรเลือกเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่มีความพอดีในเนื้อหา สาระ และรายละเอียด เพราะถ้าเลือกเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เป็นเรื่องใหญ่มีสาระกว้างขวางก็จะทำให้การสังเคราะห์อาจไม่ครอบคลุมประเด็นสำคัญได้ทั้งหมด หรือหากทำให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระได้ก็จะมีปริมาณผลการสังเคราะห์ที่มากจนเกินไป ไม่เหมาะสมกับผู้ที่จะนำไปใช้ศึกษาต่อ ในขณะที่เลือกเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่

เฉพาะเจาะจงเกินไปก็จะได้ผลการสังเคราะห์ที่ไม่สามารถนำไปสู่การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ได้ครบทุกมิติและองค์ประกอบที่กำหนดไว้

1.2 ควรเลือกกรณีตัวอย่างที่มีความง่ายเหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน รวมถึงเหมาะสมกับท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่ เรียนรู้จากใกล้ตัวไปสู่เรื่องที่ไกลออกไป โดยเลือกใช้กรณีตัวอย่างที่สามารถจัดการเรียนรู้ให้สามารถเชื่อมโยงไปยังสาระการเรียนรู้อื่นๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมได้ หรือจัดการเรียนรู้แบบหน่วยบูรณาการ เพื่อหลอมรวมตัวชีวิตในสาระที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันได้อีกทั้งยังช่วยให้มีจำนวนคาบเรียนไม่มากจนเกินไป เพื่อเรียนรู้ผลการสังเคราะห์จากงานวิจัยนี้ได้อย่างลึกซึ้ง

1.3 หนังสือหรือตำราเรียนที่เกี่ยวข้องกับสาระภูมิศาสตร์ของระดับชั้นต่างๆ ควรมีเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ในลักษณะทำนองเดียวกับงานวิจัยนี้ ลงในหนังสือหรือตำราเรียนวิชาภูมิศาสตร์ให้มากขึ้น เพื่อให้ครูและนักเรียนได้ใช้เป็นกรณีตัวอย่างเพื่อการเรียนรู้จะส่งผลให้การพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำผลการสังเคราะห์กรณีตัวอย่างจากงานวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นเครื่องมือในการออกแบบการวิจัยในลักษณะงานวิจัยการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ ซึ่งจะส่งผลให้การสังเคราะห์กรณีตัวอย่างจากงานวิจัยเรื่องนี้ได้ลงไปสู่การจัดการเรียนการสอนต่อไปซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาเป็นชุดกิจกรรม แบบฝึกหัด ที่พัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ในมิติของทักษะการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ได้ รวมถึงการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนสามารถแสดงออกถึงการนำการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ไปใช้ในการแสดงออกถึงความเป็นพลเมืองดีทั้งในระดับพลเมืองตระหนักรู้และพลเมืองตื่นรู้ได้

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยในสถานการณ์หรือบริบทอื่นๆ ที่นอกเหนือจากสังคมศาสตร์ต่อไป เช่น วิศวกรรมศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ซึ่งจะทำให้การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ใช้เรื่องของการเรียนรู้และเข้าใจเฉพาะภูมิศาสตร์หรือศาสตร์ในสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์เท่านั้น แต่สามารถนำไปทำความเข้าใจข้ามศาสตร์และข้ามสาขาวิชาได้ รวมถึงการสังเคราะห์เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในต่างประเทศก็จะช่วยให้นักเรียนมีมุมมองและประสบการณ์การเรียนรู้ที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนก จันทรา. (2561). การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ Geo-literacy Learning for our planet ถอด บทเรียน
ประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ในชั้นเรียนที่เสริมสร้างการรู้เรื่องภูมิศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. 2560. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการ
เรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- รัชนิกร ทองสุคดี. (2543). การใช้มุมมองทางภูมิศาสตร์เพื่อช่วยให้เข้าใจประวัติศาสตร์. แหล่งที่มา
<http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=13350&Key=hotnews>.
สืบค้นเมื่อ 17 ธ.ค. 2561.
- Canadian Council for Geographic Education. (2012). **The 10 Reasons Why Every Student Should Study Geography**. From http://www.cangeoeducation.ca/programs/geoliteracy/docs/GeoLiteracy_letter.pdf.
Retrieved December 20, 2018.
- Daniela Fabiana Ottati Reperger. (2015). **Geographical Literacy, Attitudes, and Experiences of Freshman Students: A Qualitative Study at Florida International University**.
Florida International University.
- Edelson. (2011). **Geo- literacy: Preparation for reaching decisions**. From
<https://www.nationalgeographic.org/news/geo-literacy-preparation-far-reaching-decisions2page1>. Retrieved September 11, 2018.
- Memisoglu, H. (2017). **Opinions of Teachers and Preservice Teachers of Social Studies on Geo-literacy**. Abant Izzet Baysal University.
- Solem, M., K Foote and J. Mond. (2012). **Practicing geography**. Boston: Pearson.
- Tuna, F. (2016). The importance of geography education in providing citizenship consciousness.
International journal of Social Sciences. 1. 34.

การประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model : กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง*
EVALUATION OF ACADEMIC EXCELLENCE COMPETITION PROMOTION PROJECT USING CIPPIEST MODEL : CASE STUDY OF HUAY KAEW WITTHAYA SCHOOL, THOEN DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

สมคิด นาคกุล Somkid Nakkul
โรงเรียนห้วยแก้ววิทยา Huay Kaew Wittaya School, Thailand
Corresponding Author E-mail: somkidnakkul@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model: กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีประชากรที่ใช้ในการประเมินโครงการในปีการศึกษา 3 ปี คือ 2560, 2561, 2562 จำนวน 738 คน ประกอบด้วยครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน และผู้ปกครอง มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม 8 ฉบับ และสถิติที่ใช้การวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการวิจัยพบว่า การประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model: กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ทั้ง 8 ด้าน คือ ด้านบริบท ทั้งครูและบุคลากรทางการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับมาก ปีการศึกษา 2561 และ 2562 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านปัจจัยนำเข้าและด้านกระบวนการ ทั้งครูและบุคลากรทางการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมากทั้ง 3 ปี ด้านผลผลิต ทุกหน่วยประชากรทั้ง 3 ปี อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นผู้ปกครองระดับมาก ด้านผลกระทบ ทุกหน่วยประชากร อยู่ในระดับมากทั้ง 3 ปี ด้านประสิทธิผล ทุกหน่วยประชากร ปีการศึกษา 2560 และ 2561 อยู่ในระดับมาก ปีการศึกษา 2562 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความยั่งยืน ทุกหน่วยประชากรปีการศึกษา 2560 และ 2561 อยู่ในระดับมาก ปีการศึกษา 2562 อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านถ้อยแถลงความรู้ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับปานกลาง ปีการศึกษา 2561 และ 2562 อยู่ในระดับมาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2560 และ 2561 อยู่ในระดับปานกลาง ปีการศึกษา 2562 อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, การส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ, รูปแบบ CIPPIEST, โรงเรียน

Abstract

This research article aims to evaluate the Academic Excellence Competition Promotion Project using the CIPPIEST Model: Case Study of Huay Kaew Witthaya School, Thoen District, Lampang Province. 2017, 2018, 2019 of 738 people, consisting of teachers and educational personnel. The basic education committee, students and parents had 8 questionnaires, and the research statistics were mean and standard deviation. Summarizing the results of the research, it was found that Evaluation of the project to promote academic excellence competition by using the CIPPIEST Model: a case study of Huay Kaew Witthaya School, Thoen District, Lampang Province, covering 8 aspects, namely, contextual aspects, both teachers and educational personnel and the Board of Basic Education Institutions for the 2017 academic year. At a high level, the academic year 2018 and 2019 are at the highest level. in terms of inputs and processes both teachers and educational personnel and the board of basic education institutions. It was at the high level for all 3 years. In terms of productivity, all the population units for all 3 years were at the highest level. except for parents at the high level, on impact, all population units. It was at a high level for all 3 years in terms of effectiveness. All population units. Academic year 2017 and 2018 are at high level. Academic year 2019 is at the highest level. Sustainability. All population units in the academic year 2017 and 2018 were at the high level, the academic year 2019 was at the highest level. and knowledge transfer. Teachers and educational personnel in the academic year 2017 at a moderate level, in the academic year 2018 and 2019 at a high level. Board of Basic Education Institutions, Academic Year 2017 and 2018 at a moderate level, Academic Year 2019 at a high level.

Keywords: Project Evaluation, Academic Excellence Competition Promotion, Cippiest Model, School

บทนำ

การแข่งขันทางด้านวิชาการ เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างยิ่งที่จัดขึ้นในงานศิลปหัตถกรรมในระดับชาติ ซึ่งมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน โดยได้เริ่มจัดมาตั้งแต่ พ.ศ. 2455 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะแนะนำชักจูงให้เด็กชายหญิงในสมัยนั้นได้เอาใจใส่ฝึกหัดศิลปหัตถกรรมซึ่งเป็นทางเลี้ยงอาชีพต่างๆ การจัดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนมีการจัดต่อเนื่องตลอดมามีหยุดเว้นช่วงบ้าง เมื่อสถานการณ์บ้านเมืองไม่ปกติก็ตาม เปลี่ยนชื่องานไปหลายครั้ง โดยทั่วไปนับว่าเป็นงานที่มีชื่อเสียงมากมาแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน (ครูเชิงร่าย, 2563) โดยเริ่มครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2455 จนถึงครั้งที่ 69 ปี พ.ศ. 2562 คือ ครั้งที่ 1 งานแสดงศิลปหัตถกรรมนักเรียน จัดขึ้นเมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2455 ที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โดยเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว. เพี้ยมาลากุล) เสนาบดี กระทรวงธรรมการเป็นผู้ริเริ่ม (ขณะที่ยังเป็นพระยาวิสุทธสุริยศักดิ์) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดงาน เหตุที่จัดงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนก็เพื่อแนะนำชักจูงให้เด็กชายหญิง ในสมัยนั้น เอาใจใส่ฝึกหัดศิลปหัตถกรรมให้เกิดความชำนาญ มีความคิดสร้างสรรค์ และเพิ่มพูนรายได้ในการเลี้ยงชีพ และครั้งล่าสุด คือ ครั้งที่ 69 จัดงานประจำปีการศึกษา 2562 ขึ้น โดยได้กำหนดการจัดงานออกเป็น 4 ภูมิภาค ซึ่งถือว่าเป็นการแข่งขันในระดับชาติประกอบไปด้วย 1) ภาคใต้ จัดระหว่างวันที่ 6 - 8 มกราคม 2563 ณ จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ภาคกลางและภาคตะวันออก จัดขึ้นระหว่างวันที่ 7 - 9 ธันวาคม พ.ศ.2562 ณ จังหวัดสมุทรปราการ 3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดงานระหว่างวันที่ 12- 14 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ณ จังหวัดศรีสะเกษ 4) ภาคเหนือ จัดระหว่างวันที่ 21 - 23 ธันวาคม 2562 ณ จังหวัดสุโขทัย

จากที่ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจะเห็นได้ว่า สถานศึกษาถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักในการพัฒนาการศึกษาและการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษานั้นนับว่าเป็นการทำทนายความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะทำอย่างไรในการรักษาคุณภาพที่เป็นอยู่แล้วนั้นจะทำอย่างไรที่จะพัฒนาให้เป็นเลิศยิ่งกว่าเดิมในการดำเนินโครงการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ พบว่า ปัญหาสำคัญที่ควรมีการประเมินโครงการประการแรก คือ ระยะเวลาในการดำเนินการการแข่งขัน ประการที่สองสถานที่การแข่งขัน ประการสุดท้ายคือ ด้านงบประมาณ การดำเนินการแข่งขันด้วยปัญหาที่สำคัญทั้ง 3 ประการนี้ มีความสำคัญในการพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพเพื่อทราบผลการดำเนินโครงการตั้งแต่ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้นด้านกระบวนการ และผลผลิตเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานตลอดจนการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพต่อไปจึงจำเป็นต้องตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยการดำเนินงานเพื่อประเมินความก้าวหน้าความสำเร็จของโครงการ (ชลธิชา แผงบรรเทา, 2556)

ภารกิจหลักที่สำคัญของโรงเรียน คือ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนจึงเป็นการพัฒนาผู้เรียนในภาพรวม แต่การที่จะพัฒนาผู้เรียนที่มีศักยภาพทางการเรียนในแต่ละสาระการเรียนรู้สูงกว่าผู้อื่น จำเป็นต้องมีการจัดกิจกรรมกระตุ้นส่งเสริมผู้เรียนนำศักยภาพที่มีในตนเองออกมานำเสนอด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การพูด การเขียน การจัดทำชิ้นงาน ตลอดจนการประกวดแข่งขันทักษะในด้านต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ที่ยั่งยืนและสามารถนำไปใช้ในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพในอนาคตได้ โรงเรียนเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน จึงจัดทำโครงการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศ โดยมีกิจกรรมต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมนักเรียนในการส่งเข้าร่วมแข่งขันทางวิชาการที่สถาบันต่างๆ ทั้งระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษาจัดขึ้น รวมทั้งการส่งนักเรียนเข้าร่วมแข่งขัน

ระดับประเทศซึ่งประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง และมีเป้าหมายที่จะพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถเข้าสู่การแข่งขันระดับสากลในอนาคตอันจะนำชื่อเสียงเกียรติยศมาสู่โรงเรียนต่อไป (อารีย์ จันทร์ทอง, 2556)

การประเมินโครงการเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารมีสารสนเทศนำไปใช้ในการบริหารงานให้บรรลุตามนโยบายและแผน ในปัจจุบันมีการดำเนินโครงการจำนวนมากที่ไม่มีการประเมินโครงการหรือมีการประเมินโครงการ แต่ผลการประเมินไม่ชัดเจนไม่ครอบคลุมไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ผลการประเมินได้ (พงศ์เทพ จิระโร, 2555) การจะทำให้ทราบว่าการประเมินโครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านโพธิ์ตะวันตกนี้ได้มีการดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การดำเนินการมีอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปัญหายังไรเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ซึ่งการที่จะให้ได้สารสนเทศเหล่านี้จำเป็นต้องมีการประเมินโครงการ เนื่องจากการประเมินโครงการเป็นกระบวนการในการแสวงหาข้อมูลสารสนเทศที่เป็นข้อเท็จจริง ถูกต้อง และชัดเจนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการดำเนินงาน เพื่อให้โครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังที่ เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2551) กล่าวว่า การประเมินโครงการจะทำให้ได้สารสนเทศที่สำคัญสำหรับช่วยผู้บริหาร ในการตัดสินใจและให้ความช่วยเหลือแก่บุคลากรที่รับผิดชอบโครงการให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาโครงการได้อย่างเหมาะสมและยังช่วยให้ทราบผลผลิตหรือผลกระทบจากโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553) ได้กล่าวว่า การประเมินโครงการช่วยปรับปรุงโครงการและประเมินความสำเร็จของโครงการ และสอดคล้องกับที่ เชาวน์ อินโย (2553) กล่าวไว้ว่าการประเมินเป็นกระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใดโดยนำสารสนเทศ หรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อช่วยในการตัดสินใจตีค่าผลการดำเนินการนั้น ส่วนคำว่า โครงการ หมายถึง ส่วนย่อยส่วนหนึ่งของแผนงานซึ่งประกอบด้วย ชุดของกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ มีการกำหนดทรัพยากรในการดำเนินงาน ระยะเวลาดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน โดยออกแบบมาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ

ดังนั้น ผู้ประเมินโครงการในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ผู้จัดทำแบบประเมินโครงการเล่มนี้ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนห้วยแก้ววิทยาแห่งนี้ เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2555 นับถึงปัจจุบันเป็นเวลา 8 ปีแล้ว ได้มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนางานวิชาการตั้งแต่ปีแรกที่มาดำรงตำแหน่งที่นี้เรื่อยมา โดยเฉพาะการส่งนักเรียนเข้าทำการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการในงานศิลปหัตถกรรมตามโครงการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนที่ได้กำหนดขึ้นทุกปีและมีการส่งแข่งขันตั้งแต่รอบคัดเลือกในระดับอำเภอ เขตพื้นที่ และภาค โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อยกระดับความสามารถทางด้านการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการในงานศิลปหัตถกรรมของนักเรียนให้สามารถเป็นตัวแทนไปแข่งขันในระดับชาติและได้เหรียญทองชนะเลิศให้จงได้ ผลการแข่งขันในปีแรกๆ ได้รับความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้คือการได้รับรางวัลเหรียญทองชนะเลิศระดับชาติได้เลย อันเนื่องมาจากยังมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการในการฝึกซ้อมและการจัดการเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่ครูผู้ฝึกซ้อมจะนำมาใช้ในการเตรียมนักเรียนเข้าแข่งขัน ดังนั้น ในปีการศึกษา 2560-2562 จึงได้มีการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้ให้นักเรียนโรงเรียนห้วยแก้ววิทยามีความรู้ความสามารถที่สูงขึ้นถึงระดับการแข่งขันระดับชาติได้พยายามแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ดังกล่าวของปีที่ผ่านมา จนในที่สุดในปีการศึกษา 2561-2562 ได้รับรางวัลเหรียญทองชนะเลิศและรองชนะเลิศบางรายการของระดับภาค ซึ่งถือว่าเป็นรางวัลระดับชาติ ดังนั้น ในเอกสารการประเมินโครงการเล่มนี้จะกล่าวถึงเฉพาะในช่วงปีการศึกษา 2560-2562 ที่

ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อแสดงถึงการพัฒนาโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนห้วยแก้ววิทยาในงานศิลปหัตถกรรมของนักเรียนที่มีความสำเร็จและความยั่งยืน โดยผู้ประเมินได้เลือกวิธีการประเมินโครงการในรูปแบบ CIPPIEST Model เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน แต่ยังคงยึดตามต้นแบบแนวความคิดเดิมที่มาจาก Stufflebeam ที่เรียกว่า CIPP Model ซึ่งจะทำให้ทราบถึงสภาพที่เป็นอยู่ของ บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) และยังได้เพิ่มเติมการประเมินเนื้อหาในส่วนผลผลิตตามที่นักวิชาการในรุ่นหลังได้ศึกษาไว้ 4 คำ ได้แก่ ผลกระทบ (Impact) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ความยั่งยืน (Sustainability) การถ่ายทอดความรู้ (Transportability) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2560) เพื่อให้ผลการประเมินที่ออกมามีรายละเอียดชัดเจนเพิ่มขึ้นเป็นประโยชน์ต่อการประเมินของผู้อื่นหรือการประเมินครั้งต่อไปทุกเรื่อง

ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องสร้างเสริมให้นักเรียนให้มีความรู้ความสามารถที่เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ในปัจจุบัน ในการพัฒนาศึกษานั้นจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องจัดกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุนให้นักเรียนมีความเป็นเลิศด้านวิชาการและมีศักยภาพในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านวิชาการ กีฬา ดนตรี ศิลปะ การแสดง และการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่างๆ เป็นต้น เพื่อเตรียมพร้อมในการเป็นกำลังสำคัญต่อการขับเคลื่อนประเทศไทยในอนาคตและเพิ่มพูนทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเกี่ยวกับการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model : กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง จึงเป็นเหตุผลที่นักเรียนทุกคนทุกระดับจะสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างไม่มีขีดจำกัด เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตและหากมีการกระตุ้นให้นักเรียนมีการแข่งขันโดยเฉพาะด้านวิชาการมากขึ้นอย่างต่อเนื่องก็จะเป็นสิ่งที่ดีและส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้นและสามารถผลิตผลงานออกมาในเชิงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ซึ่งมีความสำคัญมาก อันจะนำไปสู่ประโยชน์ต่อการพัฒนาความเจริญของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model : กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model : กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

1.1 ประชากรปีการศึกษา 2560 ที่ใช้การประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขัน ความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model: กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง จำนวน 249 คน ประกอบด้วย 1) ครู และบุคลากรทางการศึกษา 20 คน 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ที่ไม่ใช่ผู้บริหารหรือครู) 7 คน ได้แก่ ประธาน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน ผู้แทนผู้ปกครอง 1 คน ผู้แทนองค์กรชุมชน 1 คน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 คน ผู้แทนศิษย์เก่า 1 คน และ ผู้แทนองค์กรศาสนา 1

คน 3) ผู้ปกครองชั้นอนุบาล2ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 160 คน 4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 62 คน

1.2 ประชากรปีการศึกษา 2561 ที่ใช้การประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model: กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง จำนวน 254 คน ประกอบด้วย 1) ครู และบุคลากรทางการศึกษา 20 คน 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ที่ไม่ใช่ผู้บริหารหรือครู) 7 คน ได้แก่ ประธาน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน ผู้แทนผู้ปกครอง 1 คน ผู้แทนองค์กรชุมชน 1 คน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 คน ผู้แทนศิษย์เก่า 1 คน และผู้แทนองค์กรศาสนา 1 คน 3) ผู้ปกครองชั้นอนุบาล2ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 163 คน 4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 64 คน

1.3 ประชากรปีการศึกษา 2562 ที่ใช้การประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขัน ความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model : กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง จำนวน 235 คน ประกอบด้วย 1) ครู และบุคลากรทางการศึกษา 19 คน 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ที่ไม่ใช่ผู้บริหารหรือครู) 7 คน ได้แก่ ประธาน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 1 คน ผู้แทนผู้ปกครอง 1 คน ผู้แทนองค์กรชุมชน 1 คน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 1 คน ผู้แทนศิษย์เก่า 1 คน และผู้แทนองค์กรศาสนา 1 คน 3) ผู้ปกครองชั้นอนุบาล 2 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 158 คน 4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 51 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการโดยใช้แบบประเมิน CIPPIEST Model มีทั้งหมด 8 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 การประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการของนักเรียนโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา ด้านบริบท (Context Evaluation) มี 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สอบถาม/สัมภาษณ์ความคิดเห็นด้านการประเมินบริบท (Context Evaluation) กับ ครูและบุคลากรทางการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ฉบับที่ 2 การประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการของนักเรียนโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา ด้านปัจจัยนำเข้า (Inputs Evaluation) มี 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Inputs Evaluation) กับ ครูและบุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ฉบับที่ 3 การประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการของนักเรียนโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) มี 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นการประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation) กับ ครูและบุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ฉบับที่ 4 การประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการของนักเรียนโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา ด้านผลผลิต (Products Evaluation) มี 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สอบถาม/สัมภาษณ์ความคิดเห็นการประเมินด้านผลผลิต (Products Evaluation)

กับ ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียน ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ฉบับที่ 5 การประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการของนักเรียนโรงเรียน ห้วยแก้ววิทยา ด้านผลกระทบ (impact Evaluation) มี 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สอบถาม/สัมภาษณ์ความคิดเห็นการประเมินด้านผลกระทบ (impact Evaluation) กับ ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียน ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ฉบับที่ 6 การประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการของนักเรียนโรงเรียน ห้วยแก้ววิทยา ด้านประสิทธิผล(effectiveness Evaluation) มี 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สอบถาม/สัมภาษณ์ความคิดเห็นการประเมินด้านการประเมินประสิทธิผล(effectiveness Evaluation) กับ ครูและบุคลากรทางการศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียน ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ฉบับที่ 7 การประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการของนักเรียนโรงเรียน ห้วยแก้ววิทยา ด้านความยั่งยืน (sustainability Evaluation) มี 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นการประเมินด้านความยั่งยืน (sustainability Evaluation) กับ ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครอง ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ฉบับที่ 8 การประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการของนักเรียนโรงเรียน ห้วยแก้ววิทยา ด้านการถ่ายโอนความรู้ (transportability Evaluation) มี 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 สอบถาม/สัมภาษณ์ความคิดเห็นการประเมินด้านความยั่งยืน (sustainability Evaluation) กับครูและบุคลากรทางการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการในตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check - List) ในตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นการประเมินใช้แบบสอบถามสำหรับ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ผู้ปกครอง และประชาชนในเขตบริการ ส่วนนักเรียนในระดับชั้นอนุบาล 2-3 และนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 ใช้แบบสัมภาษณ์แทนแบบสอบถาม ส่วนในตอน ที่ 3 ข้อเสนอแนะเป็นแบบบันทึกปลายเปิด ใช้สำหรับประชากรและกลุ่มตัวอย่างยกเว้นนักเรียนในระดับชั้น อนุบาล 2-3 และนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทาง วิชาการโดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Modelของโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา ในครั้งนี้ ผู้ประเมินดำเนินการวิเคราะห์ ข้อมูลดังนี้ 1) วิเคราะห์ผลการพิจารณาประเด็นการประเมิน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยของประชากร และค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร 2) วิเคราะห์ผลการพิจารณาประเด็นของข้อคำถาม โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยของ ประชากรและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร 3) วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ ด้วยการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 4) นำเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอพรณาคความ

สรุปผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการโดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model : กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ทั้ง 8 ด้าน ในปีการศึกษา 2560-2562 ผลการวิจัยพบว่า

ผลการประเมินในภาพรวมทั้ง 8 ด้านของครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ปีการศึกษา 2560 มีผลการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากได้แก่ด้านบริบท ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการถ่ายโยงความรู้ ปีการศึกษา 2561 มีผลการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากได้แก่ ด้านบริบท ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการถ่ายโยงความรู้ ปีการศึกษา 2562 มีผลการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านประสิทธิผล ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการถ่ายโยงความรู้เช่นเดิม ค่าเฉลี่ยในภาพรวมไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมิน

ผลการประเมินในภาพรวมทั้ง 8 ด้าน ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปีการศึกษา 2560 มีผลการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านบริบท ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการถ่ายโยงความรู้ ปีการศึกษา 2561 มีผลการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านบริบท ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการถ่ายโยงความรู้ ปีการศึกษา 2562 มีผลการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านประสิทธิผล ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการถ่ายโยงความรู้เช่นเดิม ค่าเฉลี่ยในภาพรวมไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมิน

ผลการประเมินในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ของผู้ปกครองพบว่า ปีการศึกษา 2560 มีผลการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความยั่งยืน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านผลผลิต ปีการศึกษา 2561 มีผลการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความยั่งยืน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านผลผลิต ปีการศึกษา 2562 มีผลการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านประสิทธิผล ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านผลผลิตเช่นเดิม ค่าเฉลี่ยในภาพรวมไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมิน

ผลการประเมินในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน ของนักเรียน พบว่า ปีการศึกษา 2560 มีผลการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ใน

ระดับมาก ได้แก่ ด้านประสิทธิผล ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านผลผลิต ปีการศึกษา 2561 มีผลการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านประสิทธิผล ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านผลผลิต ปีการศึกษา 2562 มีผลการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านประสิทธิผล ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านผลกระทบ ค่าเฉลี่ยในภาพรวมไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมิน และเป็นที่น่าสังเกตว่า ปีการศึกษา 2562 เป็นปีแรกที่ทั้งค่าเฉลี่ยในภาพรวมและค่าเฉลี่ยทุกด้านสูงขึ้นจากระดับมากมาอยู่ที่ระดับมากที่สุดทุกด้าน

ผลการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการโดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model : กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง จำแนกตามประชากร พบว่า ในปีการศึกษา 2560 ทั้งครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียนมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากเหมือนกันทุกหน่วยประชากร โดยผู้ปกครองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในปีการศึกษา 2561 ทั้งครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียนก็มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากเหมือนกันทุกหน่วยประชากร โดยผู้ปกครองยังมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ปีการศึกษา 2562 ผู้ปกครองและนักเรียน มีผลการประเมินสูงสุดเท่ากันในระดับมากที่สุด ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และครูและบุคลากรทางการศึกษา มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก โดยครูและบุคลากรทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากัน

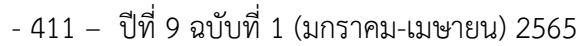
ผลการประเมินบริบท (Context Evaluation) ของครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมของปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับมาก ปีการศึกษา 2561 ขยับขึ้นจากมากมาอยู่ในระดับมากที่สุด และปีการศึกษา 2562 ในภาพรวมก็อยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมิน

ผลการประเมินบริบท (Context Evaluation) ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมของปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับมาก ปีการศึกษา 2561 ขยับขึ้นจากมากมาอยู่ในระดับมากที่สุด และปีการศึกษา 2562 ในภาพรวมก็อยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมิน

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Inputs Evaluation) ของครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมของปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับมาก ปีการศึกษา 2561 อยู่ในระดับมาก และปีการศึกษา 2562 ก็อยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกปีตามลำดับและมีค่าเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมิน

ผลการประเมินปัจจัยนำเข้า (Inputs Evaluation) ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมของปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับมาก ปีการศึกษา 2561 อยู่ในระดับมาก และปีการศึกษา 2562 ก็อยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกปีตามลำดับ

ผลการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ของครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมของปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับมาก ปีการศึกษา 2561 อยู่ในระดับมาก และปีการศึกษา

ผลการประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) ของครูและบุคลากรทางการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมของปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับมาก ปีการศึกษา 2561 อยู่ในระดับมาก

และปีการศึกษา 2562 เลื่อนขึ้นมากอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกปีตามลำดับ ประการสำคัญพบว่า ค่าเฉลี่ยการประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) ของครูและบุคลากรทางการศึกษา ในปีการศึกษา 2562 เป็นปีแรกที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ และมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมิน

ผลการประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมของปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับมาก ปีการศึกษา 2561 อยู่ในระดับมาก และปีการศึกษา 2562 เลื่อนขึ้นมากอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกปีตามลำดับ แต่ที่สำคัญและน่าสนใจว่าค่าเฉลี่ยการประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2562 มีข้อที่ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดที่ระดับคะแนนเต็ม 5 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0 เป็นครั้งแรก ($m = 5.00, s = 0.00$) ถือว่าเป็นเอกฉันท์ ได้แก่ ข้อ 9) มีรางวัลสูงสุดจากการแข่งขันเป็นเหรียญทองชนะเลิศระดับชาติและมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมิน

ผลการประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) ของผู้ปกครอง พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมของปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับมาก ปีการศึกษา 2561 อยู่ในระดับมากและปีการศึกษา 2562 เลื่อนขึ้นมากอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกปีตามลำดับ และที่สำคัญ พบว่า ค่าเฉลี่ยการประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) ของผู้ปกครอง ในปีการศึกษา 2562 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ และมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมิน

ผลการประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) ของนักเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมของปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับมาก ปีการศึกษา 2561 อยู่ในระดับมากและปีการศึกษา 2562 เลื่อนขึ้นมากอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกปีตามลำดับ ที่สำคัญ พบว่า ค่าเฉลี่ยการประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) ของนักเรียนในปีการศึกษา 2562 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ และมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมิน

ข้อสังเกตอีกประการที่พบว่า ค่าเฉลี่ยการประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) ของนักเรียนในปีการศึกษา 2561 เป็นครั้งแรกที่มีค่าเฉลี่ยค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ข้อ 2) ซึ่งได้แก่ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการส่งเสริมการเข้าร่วมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ ซึ่งสูงกว่าข้อ 1) ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้บริหารในการบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ เพื่อส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ และปีการศึกษา 2562 มีค่าเฉลี่ยค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับที่ 2 ซึ่งก็สูงกว่าข้อ 1 และมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมิน

ผลการประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation) ของครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมของปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับมาก ปีการศึกษา 2561 อยู่ในระดับมาก และปีการศึกษา 2562 เลื่อนขึ้นมากอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกปีตามลำดับและมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมินในครั้งนี้

ผลการประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation) ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมของปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับมาก ปีการศึกษา 2561 อยู่ในระดับมาก และปีการศึกษา 2562 เลื่อนขึ้นมากอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกปีตามลำดับ และมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมินในครั้งนี้

ผลการประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation) ของผู้ปกครอง พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมของปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับมาก ปีการศึกษา 2561 อยู่ในระดับมาก และปีการศึกษา 2562 เลื่อนขึ้นมากอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกปีตามลำดับและมีค่าเฉลี่ย ในภาพรวมไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมินในครั้งนี้

ผลการประเมินถ่ายโยงความรู้ (Transportability Evaluation) ของครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมของปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับปานกลาง ปีการศึกษา 2561 อยู่ในระดับมาก และปีการศึกษา 2562 อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกปีตามลำดับ และมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมินในครั้งนี้

ผลการประเมินถ่ายโยงความรู้ (Transportability Evaluation) ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ค่าเฉลี่ยในภาพรวมของปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับปานกลาง ปีการศึกษา 2561 อยู่ในระดับปานกลาง และปีการศึกษา 2562 เลื่อนขึ้นมากอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกปีตามลำดับ และมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมไม่น้อยกว่า 3.60 จึงถือว่าผ่านการประเมินในครั้งนี้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model: กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยแก้ววิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปางมีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลการประเมินในภาพรวมทั้ง 8 ด้านของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่พบว่า ปีการศึกษา 2560 และ 2661 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านบริบท ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการถ่ายโยงความรู้ ส่วนปีการศึกษา 2562 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเปลี่ยนเป็นด้านประสิทธิผล ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดยังคงเป็นด้านการถ่ายโยงความรู้ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากครูและบุคลากรทางการศึกษาเห็นว่า การวางแผนและดำเนินการความเป็นไปได้ของโครงการและวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจนสอดคล้อง ส่วนด้านการถ่ายโยงความรู้ที่ต่ำกว่าด้านอื่นทั้ง 3 ปี เป็นเพราะการนำองค์ความรู้ไปใช้กับโรงเรียนอื่นๆ ในเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนเดียวกันและโรงเรียนอื่นๆ ยังมีน้อย ซึ่งควรได้รับการพัฒนาต่อไป ถึงอย่างไรก็ตามจะเห็นว่า ในภาพรวมของทุกปีและทุกด้านมีค่าเฉลี่ยที่พัฒนาสูงขึ้นตามลำดับ เป็นเพราะโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงในแต่ละปีได้มีการแก้ไขและปรับปรุงปัญหาอุปสรรคต่างๆ จนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ผลการประเมินในภาพรวมทั้ง 8 ด้านของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พบว่าปีการศึกษา 2560 และ 2661 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ด้านบริบท ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการถ่ายโยงความรู้ เช่นเดียวกันทั้ง 2 ปี ส่วนปีการศึกษา 2562 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเปลี่ยนเป็นด้านประสิทธิผล ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดยังคงเป็นด้านการถ่ายโยงความรู้ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งควรได้รับการพัฒนาด้านที่ยังต่ำต่อไป ถึงอย่างไรก็ตามจะเห็นว่า ในภาพรวมของทุกปีและทุกด้านมีค่าเฉลี่ยที่พัฒนาสูงขึ้นตามลำดับ เป็นเพราะโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงในแต่ละปีได้มีการแก้ไขและปรับปรุงปัญหาอุปสรรคต่างๆ จนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ผลการประเมินในภาพรวมทั้ง 4 ด้านของผู้ปกครองที่พบว่าปีการศึกษา 2560 และ 2561 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ด้านความยั่งยืน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านผลผลิตเช่นเดียวกันทั้ง 2 ปี ส่วนปีการศึกษา 2562 ในภาพรวมเพิ่มขึ้นจากระดับมากเป็นมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเปลี่ยนเป็นด้านประสิทธิผล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดยังคงเป็นด้านผลผลิตเช่นเดิม ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากของผู้ปกครองเห็นว่า การพัฒนางานของโรงเรียนและการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่ได้รับจากโครงการไปใช้ในการพัฒนางานด้านอื่นๆ สามารถทำได้ดี ส่วนด้านผลผลิตที่มีค่าต่ำกว่าด้านอื่นทั้ง 3 ปี แสดงว่า ผู้ปกครองให้ความสำคัญในด้านอื่นๆ มากกว่าและไม่ยึดติดกับเรื่องผลงาน ทำอย่างไรจะให้นักเรียนเป็นเด็กดีและตั้งใจเรียน ซึ่งควรได้รับการพัฒนาการประชาสัมพันธ์และชี้แจงจากทางโรงเรียนเพื่อให้มองเห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจของผลงานร่วมกันต่อไป ส่วนในปีการศึกษา 2562 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเปลี่ยนเป็นด้านประสิทธิผลทำให้เห็นชัดเจนว่าผู้ปกครองสนใจในประสิทธิภาพของโครงการมากกว่าตัวผลงาน ถึงอย่างไรก็ตามจะเห็นว่าในภาพรวมของทุกปีและทุกด้านมีค่าเฉลี่ยที่พัฒนาสูงขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะในภาพรวมพัฒนาเพิ่มขึ้นจากระดับมากเป็นมากที่สุด เป็นเพราะโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงในแต่ละปีได้มีการแก้ไขและปรับปรุงปัญหาอุปสรรคต่างๆ จนเกิดการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง

ผลการประเมินในภาพรวมทั้ง 3 ด้านของนักเรียนที่พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านประสิทธิผลเช่นเดียวกันทั้ง 3 ปี ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในปีการศึกษา 2560 และ 2561 ได้แก่ ด้านผลผลิต ส่วนปีการศึกษา 2562 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านผลกระทบ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากนักเรียนมีความมั่นใจในประสิทธิภาพการดำเนินการของโรงเรียน โดยมีการพัฒนาทุกๆ ปี จนสามารถมีผลงานชนะเลิศในระดับชาติ ส่วนด้านผลผลิตที่มีค่าต่ำกว่าด้านอื่นใน 2 ปีแรก แสดงว่า นักเรียนมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับผู้ปกครองที่ให้ความสำคัญในด้านประสิทธิภาพการทำงานมากกว่าเรื่องผลงานและผลกระทบ ซึ่งควรได้รับการพัฒนาการประชาสัมพันธ์และชี้แจงจากทางโรงเรียนเพื่อให้มองเห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจของผลงานร่วมกันต่อไป นอกจากนี้ ในปีสุดท้ายด้านผลกระทบมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดกว่าด้านผลผลิต เป็นเพราะนักเรียนเห็นว่า การนำความรู้ไปใช้ยังมีน้อยนั่นเอง ถึงอย่างไรก็ตามจะเห็นว่า ในภาพรวมของทุกปีและทุกด้านมีค่าเฉลี่ยที่พัฒนาสูงขึ้นตามลำดับ รวมถึงปีสุดท้ายที่ด้านผลผลิตสูงขึ้นกว่าด้านผลกระทบ คงเป็นเพราะเป็นปีแรกที่โรงเรียนมีผลการแข่งขันได้รับรางวัลเหรียญทองชนะเลิศระดับชาติอันเป็นผลมาจากโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้การส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงในแต่ละปีได้มีการแก้ไขและปรับปรุงปัญหาอุปสรรคต่างๆ จนเกิดการพัฒนาและประสบผลสำเร็จ

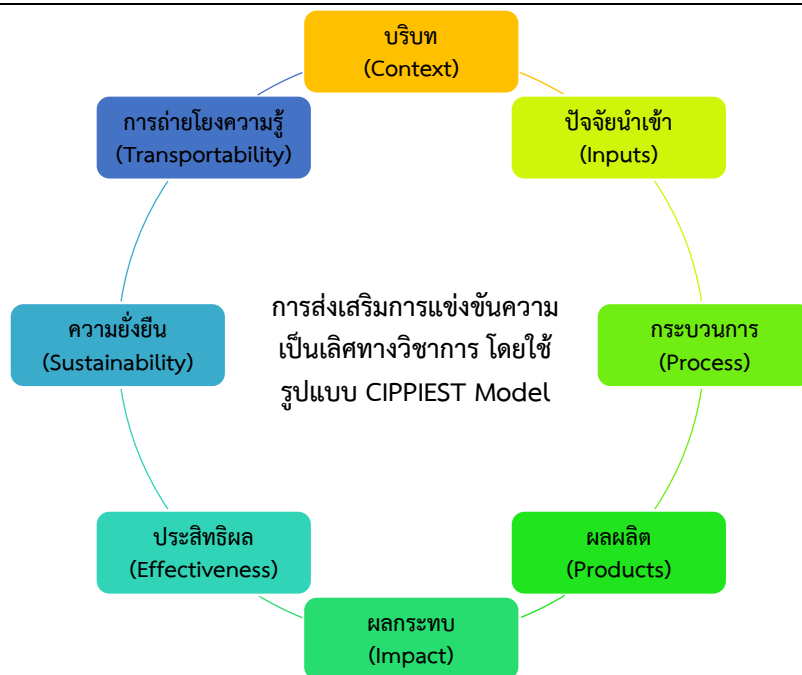
ผลการประเมินจำแนกตามประชากรในปีการศึกษา 2560 และ 2561 ที่พบว่าทุกหน่วยประชากรมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากเหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ชลธิชา แพงบรรเทหา (2556) ที่ผลการวิจัยพบว่าการประเมินโครงการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ สราวุธ เมื่อบสน (2557) ที่ผลการวิจัยพบว่า โครงการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านยังพบว่าทั้งด้านบริบทด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตก็มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยผู้ปกครองมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในทุกปีการศึกษา และนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดร่วมกับผู้ปกครองในปีการศึกษา 2562 ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2 ปี ในปีการศึกษา 2560 และ 2561 ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดใน

ปีการศึกษา 2562 ได้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากในปีการศึกษา 2560 และ 2562 ที่ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมินทั้ง 4 ด้านมีแนวคิดไปในทางบวก โดยเฉพาะด้านความยั่งยืนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งถือว่าเป็นการมองไปถึงอนาคตของลูกหลาน นอกจากนี้นักเรียนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดร่วมกับผู้ปกครองในปีการศึกษา 2562 คงเป็นเพราะเป็นปีแรกที่โรงเรียนมีผลการแข่งขันได้รับรางวัลเหรียญทองชนะเลิศระดับชาติทำให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2 ปี ในปีการศึกษา 2560 และ 2561 โดยเฉพาะด้านปัจจัยนำเข้าที่มีค่าเฉลี่ยต่ำมากในระดับปานกลาง เป็นเพราะยังเห็นว่าโรงเรียนยังขาดปัจจัยต่างๆ ในการสนับสนุนรวมทั้งงบประมาณที่ยังมีน้อย ประกอบกับด้านถ่ายโยงความรู้ที่ยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งโรงเรียนจะได้มีการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป ส่วนที่ครูและบุคลากรทางการศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในปีการศึกษา 2562 โดยเฉพาะด้านถ่ายโยงความรู้ เป็นเพราะยังเห็นว่าทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร ถึงแม้ว่าอย่างไรก็ตามจะเห็นว่า ในภาพรวมของทุกปีและทุกหน่วยประชากรที่พัฒนาสูงขึ้นตามลำดับ เป็นเพราะโรงเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงในแต่ละปีได้มีการแก้ไขและปรับปรุงปัญหาอุปสรรคต่างๆ จนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ อารีย์ จันทรทอง (2555) ที่ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนบ้านนาหว้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 เป็นผลการพัฒนาที่จัดให้มีกิจกรรมการคัดเลือกผู้เรียนระดับโรงเรียน ก่อนเข้าแข่งขันทักษะวิชาการในระดับต่างๆ อย่างต่อเนื่องทุกปี

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ การส่งนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันวิชาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ในงานศิลปหัตถกรรม ตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ) ตั้งแต่ระดับอำเภอ เขตพื้นที่ ภาค และระดับชาติ มีรางวัลที่ได้รับเป็นเหรียญทอง เหรียญเงิน เหรียญทองแดงและรางวัลการเข้าร่วม โดยการประเมินโครงการ กระบวนการวิจัย หรือกระบวนการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศทางด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นไปตามวัตถุประสงค์และผลสัมฤทธิ์ของโครงการหรือไม่เพียงใด มีความคุ้มค่าที่จะนำไปสู่การตัดสินใจสำเร็จเพื่อให้มีการแก้ไขปรับปรุง พัฒนาหรือยุติโครงการ ตลอดจนสร้างและการกำหนดทางเลือกใหม่ในการดำเนินการให้ดีขึ้น สามารถทำได้ทั้งก่อนระหว่างหรือหลังการดำเนินการ โดยประเมินตามรูปแบบ CIPPIEST Model มี 8 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านบริบท (Context) สภาพแวดล้อม 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Inputs) บุคลากร งบประมาณ วัสดุและอุปกรณ์ 3) ด้านกระบวนการ (Process) กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินงาน 4) ด้านผลผลิต (Products) ประสิทธิภาพประสิทธิผลของโครงการ 5) ด้านผลกระทบ (Impact) ผลที่ได้รับไปต่อยอด 6) ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) ผลที่เกิดกับตัวผู้ร่วมโครงการ 7) ด้านความยั่งยืน (Sustainability) การนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง ครอบครัวและสังคม 8) ด้านการถ่ายโยงความรู้ (Transportability) การนำความรู้ที่ได้รับไปถ่ายทอดขยายผล ซึ่งผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน โรงเรียนห้วยแก้ววิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 มีแนวทางในการส่งเสริม ปรับปรุง และพัฒนาให้การแข่งขันทางวิชาการในงานศิลปหัตถกรรมของโรงเรียนห้วยแก้ววิทยาทุกๆ ระดับมีความเป็นเลิศและประสบความสำเร็จยิ่งๆ ขึ้นไป สรุปลักษณะที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการนำผลการประเมินโครงการในการประเมินครั้งนี้ ไปใช้เป็นข้อมูลด้านสารสนเทศ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนห้วยแก้ววิทยาในปีต่อไป

1.2 ควรกำหนดนโยบาย และมีการวางแผนที่ชัดเจนสอดคล้องกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาและควบคุมไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรประเมินโครงการส่งเสริมการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการ หรือโครงการอื่นๆ โดยใช้รูปแบบอื่นๆ ที่ไม่ใช่ CIPPIEST Model เพื่อให้เห็นมุมมองอื่นๆ อย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดการพัฒนางานของโรงเรียนที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรมีการประเมินโครงการอื่นๆ โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST Model โดยการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวิจัยโครงการอื่นๆ ตามความถนัดทั้งแบบเดี่ยวและเป็นทีม

เอกสารอ้างอิง

- ครูเชียงราย. (2563). ประวัติความเป็นมางานศิลปหัตถกรรมนักเรียน. แหล่งที่มา <https://www.kruchiangrai.net/> สืบค้นเมื่อ 1 ธ.ค. 2563.
- ชลธิชา แพ่งบรรเทา. (2556). การประเมินโครงการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการโรงเรียนในสังกัด เทศบาลเมืองกาญจนบุรีจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- เชาว์ อินโย. (2553). การประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศ์เทพ จิระโร. (2556). การประเมินโครงการสิ่งจำเป็นในการทำงานยุคใหม่. วารสารศึกษาศาสตร์. 23(3). 43-56.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2560). การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. Veridian E-Journal, Silpakorn University. 10(2). 1198-1216.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2551). การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2553). วิธีวิทยาการประเมิน: ศาสตร์แห่งคุณค่า. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรารุณ เมื่อบสน. (2557). การประเมินโครงการแข่งขันความเป็นเลิศทางวิชาการโรงเรียนในสังกัด เทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อารีย์ จันทรทอง. (2555). รายงานการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของโรงเรียนบ้านนาหวี. สงขลา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3.

รายงานการประเมินโครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง
โรงเรียนบ้านนางแลใน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย*

ASSESSMENT REPORT OF THE DEVELOPMENT PROJECT FOR THE
IMPLEMENTATION OF THE FOLK MUSIC ACTIVITIES OF NANGLAENAI SCHOOL
MUANG DISTRICT, CHIANGRAI PROVINCE

ศราวุธ ธนาคำ Sarawut Thanakham

โรงเรียนบ้านนางแลใน Nanglaenai School, Thailand

Corresponding Author E-mail: Sarawut.Thanakham2506@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง โรงเรียนบ้านนางแลใน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ตามรูปแบบของ CIPP Model เป็นรูปแบบในการ ประเมินกลุ่มตัวอย่างที่ในการศึกษาเป็นครูและนักเรียน โรงเรียนบ้านนางแลใน ปีการศึกษา 2562 แยกเป็นครู ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง 15 คน ครูผู้สอนจำนวน 10 คน และนักเรียนจำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 15 ฉบับ และแบบตรวจสอบรายการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และ t – Dependent สรุปผลการวิจัยพบว่า การประเมินโครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวง ดนตรีพื้นเมือง โรงเรียนบ้านนางแลใน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 1) ด้านสภาวะแวดล้อม สภาพการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองของโรงเรียน บ้านนางแลใน อยู่ในระดับปานกลาง และมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้นมี 3 ข้อ คือ ระบบ การกำกับดูแล ติดตาม ประเมินผลกิจกรรมวง ดนตรีพื้นเมือง การแต่งตั้งคณะกรรมการ บริการกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมใน การดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น โครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวง ดนตรีพื้นเมืองของโรงเรียนบ้านนางแลใน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นโครงการที่สอดคล้องกับนโยบาย โรงเรียน สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ด้านกระบวนการ กระบวนการในการดำเนินงานระหว่างดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมาก และเมื่อสิ้นสุด โครงการอยู่ในระดับมากที่สุด และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ด้านผลผลิต ผลผลิต ของโครงการทำให้อาจารย์ประกอบในการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง คือ ครูผู้สอนและ นักเรียนมีความพึงพอใจในการดำเนินกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง และกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองได้รับรางวัล และจำนวนครั้งในการแสดงในงานต่างๆ ของชุมชน บรรลุเป้าหมายของโครงการ

คำสำคัญ: การประเมิน, โครงการพัฒนา, กิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง, โรงเรียน

Abstract

This research article aims to assess the project for the development of the indigenous people's band activities. Ban Nang Lae Nai School, Muang District, Chiang Rai Province, according to the CIPP Model, is a model for evaluating the sample of the teachers and students in the study. Ban Nang Lae Nai School in the academic year 2019, consisting of 15 teachers who were appointed as a committee for the development of folk music activities, 10 teachers, and 80 students. It is an estimation scale, 15 issues and a checklist form. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation and t-Dependent. Assessment of Indigenous People's Band Activities Development Project Ban Nang Lae Nai School, Muang District, Chiang Rai Province consisted of 1) environmental conditions. The development condition of the folk band activities of Ban Nang Lae Nai School was at a moderate level. There are 3 things that need to be improved and developed, namely, the system of supervision, monitoring, and evaluation of the folk band activities. Appointment of the Board of Directors Local music activities service and giving teachers the opportunity to participate in the implementation of the folk music band activities. 2) The preliminary factor Project to develop the operation of folk music activities of Ban Nang Lae Nai School, Muang District, Chiang Rai Province It is a project that complies with school policy. in line with the needs of school personnel and the possibility is at the highest level. 3) Process Processes during project implementation At the high level and at the end of the project at the highest level and differed statistically at the .01 level. 4) Productivity The project's output depended on the components for the development of the folk band activities. Teachers and students were satisfied with the folk band activities. and the folk band activities were awarded and the number of times to perform in various community events. Achieve project goals.

Keywords: Assessment, Development Project, The Folk Music Activities, School

บทนำ

การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กระบวนการเรียนรู้มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ เคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

โรงเรียนบ้านนางแลใน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางเปิดทำการสอนในระดับอนุบาลปีที่ 1 ถึง ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีหน้าที่รับผิดชอบให้การศึกษาแก่เยาวชนในเขตบริการหมู่ที่ 7 ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ให้บรรลุจุดมุ่งหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ มาตรการส่งเสริมของสถานศึกษาและนโยบายในการจัดการศึกษาของโรงเรียนไว้ดังนี้ (โรงเรียนบ้านนางแลใน, 2561)

วิสัยทัศน์ โรงเรียนบ้านนางแลในจัดการศึกษาได้มาตรฐานตาม พรบ. การศึกษา ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

พันธกิจ 1) จัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระให้ได้มาตรฐานตาม พรบ. การศึกษา 2) ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ 3) ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 4) อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

เป้าประสงค์ จัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระให้ได้มาตรฐานตาม พรบ.การศึกษา ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

เอกลักษณ์ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

อัตลักษณ์ของสถานศึกษา สถานศึกษาส่งเสริม สืบสาน ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

มาตรการส่งเสริมของสถานศึกษา 1) ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระให้ได้มาตรฐานตาม พรบ. การศึกษา โดยใช้ระบบ DLTV 2) ส่งเสริมและปลูกฝังวินัยการทำงานและการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) ส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้กิจกรรมวิถีพุทธ 4) ส่งเสริม สืบสาน ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยกิจกรรมดนตรีพื้นเมือง การขับร้องเพลงขอ การฟ้อนรำ และการตีกลองสะบัดชัย

นโยบายการจัดการศึกษา 1) ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนในเขตบริการทุกคนมีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียน 2) ด้านการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เร่งรัดการจัดการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ 3) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน พัฒนาระบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ด้านการศึกษาเพื่ออาชีพ เร่งพัฒนาความรู้ ความสามารถ เจตคติ วิสัยทัศน์ และคุณลักษณะที่จำเป็น ต่อการประกอบอาชีพ 5) ด้านการพัฒนาสุขภาพและพลานามัย ส่งเสริมการพัฒนาสุขภาพ พลานามัย และการกีฬา ให้มีมาตรฐานสูงขึ้น 6) ด้านการพัฒนาศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริม สนับสนุน และอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 7) ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย เร่งรัดพัฒนากระบวนการสร้างพฤติกรรมประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน 8) ด้านการร่วมมือกับชุมชน ประสานความร่วมมือกับชุมชน ท้องถิ่น เอกชน หน่วยงานอื่นๆ ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 9) ด้านการพัฒนาวิชาชีพและบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริม สนับสนุน และการพัฒนาบุคลากรโดยมุ่งเน้นไปสู่ครูมืออาชีพ 10) ด้านการพัฒนาการบริหารและจัดการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาเอื้ออำนวยให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านนางแลในบรรลุตามนโยบายที่วางไว้บุคลากรภายในโรงเรียนจึงร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาสร้างสรรค์โรงเรียนให้เจริญในทุกๆ ด้านเพื่อเกียรตินิยมชื่อเสียงของโรงเรียนโดยคณะกรรมการบริหารโรงเรียนได้ระดมความคิดเห็นและหาวิธีการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก และในขณะเดียวกันก็ตอบสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งกิจกรรมหนึ่งที่จะสร้างชื่อเสียงให้โรงเรียน และสร้างเสริมสุนทรียภาพของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียนก็คือ

กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นคือกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองและทางโรงเรียนได้มอบหมายให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะรับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมดังกล่าว ตั้งแต่ปีการศึกษา 2560 เป็นต้นมา

จากการดำเนินการจัดกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง ทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียงในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ได้รับรางวัลจากการประกวดแข่งขันและนักเรียนในโรงเรียนมีความสนใจและต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก จากการประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พบว่า ผลการประเมินมาตรฐานด้านสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ศิลปะ ดนตรี กีฬา อยู่ในระดับปานกลาง (โรงเรียนบ้านนางแลใน, 2559) และจากการสอบถามความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่โรงเรียนบ้านนางแลใน เกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรมของวงดนตรีพื้นเมือง พบว่า การดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองอยู่ในระดับปานกลางแสดงให้เห็นว่า ครูและนักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ขาดความร่วมมือจากบุคลากรไม่เปิดโอกาสให้คณะครูได้แสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานเท่าที่ควรตลอดจนนักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสที่จะได้ร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ยังพบว่า กิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองไม่ได้สนองความต้องการและความสนใจของนักเรียนส่วนใหญ่อย่างแท้จริง

จากปัญหาดังกล่าว ผู้ประเมินในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นและถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะต้องพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองเพื่อให้นักเรียนเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลในขึ้น เพื่อระดมความคิดเห็นในการพัฒนางวงดนตรีพื้นเมืองให้เป็นระบบและสนองต่อความต้องการและความสนใจของนักเรียนและบรรลุมตรฐานการศึกษาของชาติ โดยกำหนดวิธีการพัฒนาในรูปของโครงการขึ้นคือ “โครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมของวงดนตรีพื้นเมือง โรงเรียนบ้านนางแลใน” แล้วบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน ปีการศึกษา 2561 โดยให้อยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในการกำหนดกิจกรรมหลัก ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1) กิจกรรมประเภทให้ความรู้เกี่ยวกับดนตรี กิจกรรมฝึกซ้อมดนตรีพื้นเมือง 2) กิจกรรมประเภทการประกวดและแข่งขันมี กิจกรรมการแข่งขันดนตรีพื้นเมือง 3) กิจกรรมประเภทส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองอาสา

จากการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าวตลอดปีการศึกษา 2561-2562 ผู้ประเมินจึงอยากทราบว่า ผลการดำเนินงานตามโครงการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ตลอดจนข้อบกพร่องปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการทำโครงการซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายยิ่งขึ้น ในการประเมินครั้งนี้ ผู้ประเมินได้ใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปป (CIPP Model) เพราะว่า CIPP Model เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมีการนำมาใช้กันมากเพราะมีการพิจารณาใน 4 ด้าน คือ การประเมินสภาวะแวดล้อม การประเมินปัจจัยเบื้องต้น การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต (นิศา ชูโต, 2527; รัตนะ บัวสนธ์, 2540; บุญมี พันธุ์ไทย, 2550) ซึ่งทำให้ผู้ประเมินเห็นข้อดีข้อบกพร่องของโครงการเป็นการช่วยการตัดสินใจของผู้ประเมินได้เป็นอย่างดีว่าจะล้มเลิกโครงการหรือดำเนินโครงการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การประเมินครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมของวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน จังหวัดเชียงราย โดยใช้กรอบการประเมินของ CIPP Model ซึ่งประกอบด้วย

1. เพื่อประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ก่อนการดำเนินงานตามโครงการ
2. เพื่อประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) ที่มีผลต่อการดำเนินงานตามโครงการ
3. เพื่อประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ในการดำเนินงานตามโครงการ
4. เพื่อประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ในการดำเนินงานตามโครงการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน จังหวัดเชียงราย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในการประเมินในครั้งนี้ คือ

1.1 กลุ่มเป้าหมายที่ 1 เพื่อใช้ในการประเมินโครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน 15 คน 2) ครูผู้สอน 10 คน 3) นักเรียน 80 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ 2 เพื่อใช้สำหรับการประเมินการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน ซึ่งเป็นนักเรียนโรงเรียนบ้านนางแลใน ที่สังกัดวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน ได้มาจากการคัดเลือกจากความรู้ความสามารถทางด้านดนตรีและร้องเพลงของคณะกรรมการที่โรงเรียนแต่งตั้งขึ้น 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ผู้ประเมินได้ใช้เครื่องมือ ดังนี้ โดยเป็นแบบประเมินแบ่งเป็น 15 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบประเมินสถานะแวดล้อมในการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง โรงเรียนบ้านนางแลใน เพื่อประเมินสภาพการดำเนินงานของกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง

ฉบับที่ 2 แบบประเมินความเป็นไปได้ของปัจจัยเบื้องต้น เพื่อประเมินหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการว่า มีความสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรของโรงเรียน และมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด

ฉบับที่ 3 แบบประเมินความเหมาะสมของปัจจัยเบื้องต้นและวิธีดำเนินการเพื่อประเมินความเหมาะสมของปัจจัยเบื้องต้น และวิธีดำเนินการ

ฉบับที่ 4 แบบประเมินกระบวนการ เพื่อประเมินกระบวนการในการดำเนินการตามกิจกรรมต่างๆ รวม 3 กิจกรรม

ฉบับที่ 5 แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมประเภทให้ความรู้เกี่ยวกับดนตรี เพื่อประเมินสภาพการจัดกิจกรรม การให้ความรู้ต่างๆ ทางดนตรี

ฉบับที่ 6 แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมประเภทให้ความรู้เกี่ยวกับดนตรี เพื่อประเมินสภาพการจัดกิจกรรมการให้ความรู้ต่างๆ ทางดนตรี

ฉบับที่ 7 แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมประเภทการประกวดและแข่งขันเพื่อประเมินสภาพการจัดกิจกรรม การประกวดและแข่งขันทักษะทางด้านดนตรี

ฉบับที่ 8 แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมประเภทการประกวดและแข่งขันเพื่อประเมินสภาพการจัดกิจกรรม การประกวดและแข่งขันทักษะทางด้านดนตรี

ฉบับที่ 9 แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมประเภทส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อประเมินสภาพการจัดกิจกรรม ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ฉบับที่ 10 แบบประเมินผลการจัดกิจกรรมประเภทส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเพื่อประเมินสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

ฉบับที่ 11 แบบประเมินความคิดเห็นของครูผู้สอน เกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน

ฉบับที่ 12 แบบประเมินความคิดเห็นของครูผู้สอน เกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน

ฉบับที่ 13 แบบประเมินพฤติกรรมในการบริหารของผู้บริหาร เกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน

ฉบับที่ 14 แบบประเมินพฤติกรรมในการบริหารของผู้บริหาร เกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน

ฉบับที่ 15 แบบประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือในการประเมินโครงการ ผู้ประเมินได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.1 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมินโครงการ และเอกสารตำราต่างๆ มาเป็นกรอบแนวคิด ในการสร้างเป็นแบบประเมิน 15 ฉบับ แล้วนำแบบประเมินดังกล่าว ไปทดลองใช้กับนักเรียน 10 คน และครู 10 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจทางภาษา

3.2 นำแบบประเมินที่ได้จากข้อ 1 มาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง

3.3 นำแบบประเมิน จำนวน 15 ฉบับ ที่ได้จากข้อ 2 ไปทดลองใช้ (Try-out) โดยนำแบบประเมินไปให้ครู และนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแบบประเมิน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน

3.4 จัดพิมพ์แบบประเมินฉบับสมบูรณ์ทั้ง 15 ฉบับ แล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ประเมินได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประเมินสภาวะแวดล้อมก่อนการดำเนินการตามโครงการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นที่ได้จากแบบประเมินฉบับที่ 1 โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน

ตอนที่ 2 ประเมินปัจจัยเบื้องต้นที่มีต่อการดำเนินงานตามโครงการ เป็นการประเมินความเป็นไปได้ของปัจจัยเบื้องต้น 1) หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นที่ได้จากแบบประเมินฉบับที่ 2 โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน 2) หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเหมาะสมที่ได้จากแบบประเมินฉบับที่ 3 โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน

ตอนที่ 3 ประเมินกระบวนการ 1) หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของกระบวนการในการดำเนินงานตามกิจกรรมต่างๆ รวม 3 กิจกรรม ระหว่างดำเนินการและสิ้นสุดโครงการที่ได้

จากแบบประเมินฉบับที่ 4 โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน 2) หาค่าเฉลี่ย t (t -test) เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นระหว่างดำเนินการและสิ้นสุดโครงการ

ตอนที่ 4 ประเมินผลผลิต 1) ประเมินผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการ หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (1) ประเมินผลการดำเนินงานตามกิจกรรม 3 กิจกรรม (2) ประเมินผลการพัฒนาโดยรวม (2) ประเมินผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการ หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (1) ผลกระทบต่อนักเรียน (2) ผลกระทบต่อครู

สรุปผลการวิจัย

รายงานการประเมินโครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแล ใน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย สรุปผลการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ประเมินสภาวะแวดล้อม ครูผู้สอนและนักเรียนมีความคิดเห็นว่าคุณภาพการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน ในปีการศึกษา 2548 อยู่ในระดับปานกลาง และมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น มี 3 ข้อคือ แบบการกำกับดูแลติดตามประเมินผลกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง ตั้งคณะกรรมการ บริหารกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมของวงดนตรีพื้นเมือง ผลการประเมินอยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 2 ประเมินปัจจัยเบื้องต้น ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่าคุณภาพโครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน จังหวัดเชียงราย” ระบุหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรและมีความเป็นไปได้มากที่สุดและมีความเหมาะสมของปัจจัยเบื้องต้น และวิธีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน

ตอนที่ 3 ประเมินกระบวนการ คณะกรรมการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน มีความคิดเห็นว่าคุณภาพกระบวนการในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ในโครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ระหว่างดำเนินการอยู่ในระดับมากและเมื่อสิ้นสุดโครงการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่ากระบวนการในการดำเนินงานตามโครงการมีความก้าวหน้าเป็นสำคัญและส่งผลให้การดำเนินงานตามกิจกรรมต่างๆ บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการทุกประการ

ตอนที่ 4 ประเมินผลผลิต

4.1 ผลผลิตจากการดำเนินงานตามโครงการ

4.1.1 ผลการดำเนินงานตามกิจกรรม 3 กิจกรรม ในโครงการ 1) ผลการประเมินดำเนินงานประเภทให้ความรู้เกี่ยวกับดนตรีตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและนักเรียน มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินการดำเนินงานประเภทการประกวดและการแข่งขันครูผู้สอนและนักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการประเมินการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ครูผู้สอนและนักเรียนมีความคิดเห็นว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

4.1.2 ผลการพัฒนาโดยรวม 1) ผลการประเมินความคิดเห็นของครูผู้สอนเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน ก่อนดำเนินโครงการการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง หลังดำเนินโครงการ การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ

.01 2) ผลการประเมินความคิดเห็นของนักเรียน เกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน ก่อนดำเนินโครงการการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง หลังดำเนินโครงการการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 3) ผลการประเมินความคิดเห็นของครูผู้สอน เกี่ยวกับการพฤติกรรมในการบริหาร ของฝ่ายบริหาร ด้านการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน ก่อนดำเนินโครงการการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง หลังดำเนินโครงการการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01

4.2 ผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการ

4.2.1 ผลกระทบต่อนักเรียน นักเรียนมีความพึงพอใจของนักเรียนต่อการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน ในระดับมากที่สุดและกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองได้รับรางวัลหรือเกียรติบัตรและให้บริการชุมชน บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ

4.2.2 ผลกระทบต่อครู ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ พบผลการวิจัยที่สำคัญมาอภิปรายผลได้ดังนี้

จากการพิจารณาผลการประเมินโครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จะพบว่า โครงการนี้เป็นโครงการที่ริเริ่มขึ้นจากการที่โรงเรียนได้ตระหนักถึงมาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียน คือ สุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ศิลปะ ดนตรี กีฬา ให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมและกล้าแสดงออกทางด้านดนตรีอย่างทั่วถึงด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ตลอดจนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีนิสัยรักด้านดนตรี ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในการกล่อมเกลาพฤติกรรมของนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และนโยบายของโรงเรียน จากความตระหนักดังกล่าว โรงเรียนจึงได้มอบหมายให้ฝ่ายวิจัยวางแผนและพัฒนาดำเนินการศึกษาภาวะแวดล้อมโดยทั่วไป ของการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน จากครูผู้สอนและนักเรียนพบว่า มีสิ่งที่ควรที่จะพัฒนาอยู่ 3 ข้อ คือ การกำกับดูแลติดตามและประเมินผลกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารกิจกรรมวงดนตรีให้หลากหลาย ซึ่งเป็นข้อมูลบ่งชี้ว่าการจัดกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองยังไม่ตอบสนองนโยบายการปฏิรูปการศึกษา และนโยบายของโรงเรียนเท่าที่ควรจะเป็น จากเหตุผลดังกล่าว โรงเรียนจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 1 ชุด เพื่อพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน คณะกรรมการจึงได้ดำเนินการศึกษาคุณภาพของการดำเนินกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองของโรงเรียนขึ้น โดยสอบถามจากครูผู้สอนและนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพของการจัดกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน เห็นสมควรที่จะต้องมีการพัฒนาอย่างเร่งด่วนจึงกำหนดโครงการขึ้นมาพัฒนาชื่อ “โครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” ทั้งนี้สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของโรงเรียนส่งผลให้เกิดโครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน จังหวัดเชียงราย ขึ้นเพื่อดำเนินการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

โครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน จังหวัดเชียงราย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน ที่ยึดแนวทางการกำหนดนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและโครงการดังกล่าว มีความสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรและความเป็นไปได้มากที่สุด ตลอดจนปัจจัยเบื้องต้นและวิธีดำเนินการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าเป็นโครงการที่กำหนดขึ้น จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของโรงเรียนโดยแท้จริงจึงทำให้บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนเห็นความสำคัญร่วมกันกำหนดกิจกรรมหลักๆ ในโครงการเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาดังกล่าว

การดำเนินงานตามกิจกรรมต่างๆ ทั้ง 3 กิจกรรมในโครงการมีกระบวนการดำเนินงานที่ดี ไม่มีปัญหาในการดำเนินการ คณะกรรมการที่รับผิดชอบโครงการมีความพึงพอใจสูง กล่าวคือ อยู่ในระดับมากที่สุด กิจกรรมทุกกิจกรรมดำเนินไปตามกำหนดเวลาบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายมากที่สุด กระบวนการในระหว่างดำเนินการและสิ้นสุด โครงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า กระบวนการในการดำเนินงาน มีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ จนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ครูผู้สอน และนักเรียนเห็นความสำคัญของการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมของวงดนตรีพื้นเมืองอย่างแท้จริง และคณะกรรมการที่รับผิดชอบโครงการ ทั้ง 15 คน ได้ร่วมมือกัน กำกับติดตาม และนิเทศภายใน จนทำให้ กระบวนการในการดำเนินงานตามกิจกรรมต่างๆ ในโครงการ ทั้ง 3 กิจกรรม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

จากปัจจัยเบื้องต้นที่มีความเหมาะสมและกระบวนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพส่งผลให้เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพ

1. ผลที่เกิดจากการดำเนินงานตามกิจกรรมต่างๆ ทั้ง 3 กิจกรรมในโครงการ ครูผู้สอนและนักเรียน มีความคิดเห็นว่า คุณภาพของการจัดกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมในโครงการ มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่าเป็นกิจกรรมที่เกิดจากการระดมความคิด และมีส่วนร่วมของครูผู้สอนและนักเรียน จึงทำให้ครูผู้สอนและนักเรียนเห็นความสำคัญของกิจกรรมที่จัดขึ้นและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ส่งผลให้การ จัดกิจกรรม ทั้ง 3 กิจกรรม มีคุณภาพและประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของกิจกรรม

2. ผลการพัฒนาโดยรวม จากการประเมินความคิดเห็นของครูผู้สอนและนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง โรงเรียนบ้านนางแลในพบว่าก่อนดำเนินโครงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ หลังดำเนินโครงการ การดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง โรงเรียนบ้านนางแลในมีการพัฒนามากขึ้น จากการประเมินความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อพฤติกรรมการบริหารของฝ่ายบริหารเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง พบว่าก่อนดำเนินโครงการ และหลังดำเนินโครงการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ หลังดำเนินโครงการฝ่ายบริหารส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองมีการแต่งตั้ง คณะกรรมการรับผิดชอบกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองที่ชัดเจน ตลอดจนมีการกำกับดูแล ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าฝ่ายบริหารเล็งเห็นความสำคัญของการ ทำงานเป็นทีม การสร้างขวัญและกำลังใจ ในการทำงานการยอมรับและการบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลให้ ดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน และผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริง ของโครงการเกิดขึ้นจากการกำกับติดตามและนิเทศภายในอย่างจริงจังของคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโครงการ

3. ผลกระทบ ผลจากการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง โรงเรียนบ้านนางแลใน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ส่งผลให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจในการดำเนินงาน

กิจกรรมวงดนตรีลูกทุ่งอยู่ในระดับมากที่สุดและวงดนตรีพื้นเมืองได้รับรางวัลและให้บริการชุมชนเป็นอย่างมาก บรรลุเป้าหมายของโครงการและครูผู้สอนมีความพึงพอใจ การดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองและแสดงความคิดเห็นมากขึ้นและผู้สออบมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองจึงได้รับความร่วมมือและส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองอย่างแท้จริง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมของวงดนตรีพื้นเมืองโรงเรียนบ้านนางแลใน จังหวัดเชียงราย โดยใช้กรอบการประเมินของ CIPP Model ซึ่งประกอบด้วย 1) ประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ก่อนการดำเนินงานตามโครงการ 2) ประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) ที่มีผลต่อการดำเนินงานตามโครงการ 3) ประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ในการดำเนินงานตามโครงการ 4) ประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ในการดำเนินงานตามโครงการ โดยเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาใช้ประกอบการตัดสินใจในการจัดทำแผนปฏิบัติงานทุกขั้นตอนของโครงการ พัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมือง เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการวางแผนจัดทำโครงการ พัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาความรู้ความสามารถสุนทรีย์ภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะดนตรี ในอันที่จะเป็นพื้นฐานในการนำไปพัฒนานตนเองและประเทศชาติต่อไปและเป็นการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความสามัคคีและความเสียสละ สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองให้กับนักเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนในด้านสุนทรียภาพ เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งในโรงเรียนทุกโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง

1.2 การจัดกิจกรรมในการดำเนินงานพัฒนากิจกรรมวงดนตรีพื้นเมืองซึ่งมี 3 กิจกรรมหลัก ในโครงการโรงเรียนมีบทบาทให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นผู้รับผิดชอบ เพื่อให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรม อย่างหลากหลายเห็นสมควรให้มีการจัดกิจกรรมลักษณะนี้ในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

1.3 การจัดกิจกรรมประเภทให้ความรู้ด้านดนตรีพื้นเมืองและทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจด้านดนตรีพื้นเมือง มีจิตใจที่เยือกเย็น สุขุม มองโลกในแง่ดี เป็นการพัฒนาจิตของนักเรียนและแก้ไข พฤติกรรมของนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เห็นสมควรอย่างยิ่งให้แก่วรรณควรจัดให้มีขึ้น

1.4 การจัดกิจกรรมประเภทการประกวดและแข่งขัน ในการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรม ดนตรีพื้นเมือง ทำให้นักเรียนได้ใช้ความรู้ความสามารถในด้านดนตรีอย่างเต็มศักยภาพรู้จักการแพ้ชนะ มีน้ำใจ เป็นนักกีฬาเห็นสมควรจัดให้มีกิจกรรมนี้ขึ้นในโรงเรียน

1.5 การจัดกิจกรรมประเภทส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียน กระทำความดี มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นที่ต้องการของสังคมและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะกระทำให้นักเรียนมีการพัฒนาตนเอง เพื่อเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานด้านผู้เรียน คือ ด้านการมีคุณธรรม จริยธรรมเห็นสมควรอย่างยิ่งที่โรงเรียนทุกโรงเรียนควรจัดกิจกรรมนี้ขึ้น

1.6 การดำเนินการตามกิจกรรมต่างๆ ในโครงการจะบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมี ประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีการกำกับติดตามหรือนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โรงเรียนควรได้มีการ ดำเนินการอย่างเป็นระบบและจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 โรงเรียนควรส่งเสริมให้มีการประเมินโครงการในลักษณะนี้แก่ครูผู้สอนในโรงเรียนให้ หลากหลาย

2.2 โรงเรียนควรจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรในด้านคุณธรรมจริยธรรมและการสร้างขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงานภายในโรงเรียนให้ดีขึ้นซึ่งจะส่งผลถึงการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น

2.3 ในการประเมินโครงการการศึกษาควรใช้รูปแบบการประเมินรูปแบบอื่นบ้าง เพื่อให้มี ความหลากหลายในรูปแบบการประเมินและเพื่อเป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้สนใจการทำวิจัยเร่งดำเนินการผลต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กิตติมา ปรีดีติลล. (2532). การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: อักษรพัฒน์.
- เชิญ สามารถ. (2545). สถิติวิจัยทางการศึกษา. สุรินทร์: ส.พันธุ์เพ็ญ.
- นิศา ชูโต. (2527). การประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร: ธรรมาสารการพิมพ์.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2529). การบริหารโครงการ. กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์.
- รัตน์ บัวสนธ์. (2540). การประเมินผลโครงการการวิจัยเชิงประเมิน. กรุงเทพมหานคร: คอมแพค พริ้นติ้ง.
- โรงเรียนบ้านนางแลใน. (2561). ข้อมูลโรงเรียนบ้านนางแลใน. เชียงราย: โรงเรียนบ้านนางแลใน.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2542). เทคนิคการประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

การสร้างกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาออนไลน์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมความเป็นครูของ
นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*

ONLINE CONTEMPLATIVE EDUCATION ACTIVITIES TO ENHANCE THE MORAL
VIRTUE, BEING A TEACHER OF THE 1ST YEAR STUDENTS OF THE FACULTY OF
EDUCATION, SUAN SUNANDHA RAJABHAT UNIVERSITY

¹สมหมาย ปวะบุตร Sommai Pavaboot, ²บุญฤดี อุดมพล Boonrudee Udomphol,
³มาลัย ประดับศรี Malai Pradupsri

^{1,2,3}มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author E-mail: sommai.pa@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและทดลองใช้กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมความเป็นครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยคือการพัฒนาทดลอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ในปีการศึกษา 2563 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา 2) แบบประเมินคุณธรรม จริยธรรมความเป็นครู ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest- Posttest Design และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน คือ t - test for dependent group และ One-Sample t-test ค่าที่แบบไม่อิสระ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มีคุณธรรมจริยธรรมความเป็นครูหลังการทดลองสูงกว่าการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา, คุณธรรม, จริยธรรม, ความเป็นครู, คณะครุศาสตร์

Abstract

The objective of this research paper is to The create and experiment using contemplative education activities to strengthen the moral virtue, being a teacher of the first year students of the Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University and to compare the results of the experiment using activities to enhance the moral virtue, being a teacher of the first year students of the Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University With research methodology which is experimental development. The sample consisted of 30 first year students of the Faculty of Education, Suan Sunandha Rajabhat University. By specifying specific selection criteria for selection in the academic year 2019. The research instruments were 1) Manual of Contemplative Education Activity 2) Moral virtue assessment form teacher. Use research patterns One-Group Pretest- Posttest Design And analyze the data by using percentage, mean, standard deviation The statistics used to test the hypothesis are t - test for dependent group and One-Sample t-test The results of the research showed that First year students have moral virtue as a teacher. after the experiment higher than the experiment. Statistical significance at the level of .05

Keywords: Contemplative Education Activities, Morality, Ethics, Being a Teacher, Faculty of Education.

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ของประเทศไทยได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ดังนี้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ (Office of the National Economics and Social Development Council, 2561) Moral and ethics are considered as requirements of any person and profession. (Phramaha Anan Aungurasiri, 2561) and ethics has an important place in all areas of life. (Nur Yeliz Gülcen, 2015) ดัชนีพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 (Office of the National Economics and Social Development Council, 2560) ได้กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาพัฒนาประเทศไว้ดังนี้คือ วางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย ค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะและมีความสุข โดยมีสุขภาวะและสุขภาพที่ดี ครอบครัวอบอุ่นตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอด

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ที่ผ่านมา พบว่า ประเด็นการผลิตและพัฒนาครู ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง ความศรัทธาต่อวิชาชีพครูมีน้อย ทำให้คนดี คนเก่ง ไม่ต้องการเป็นครู ทำให้ขาดครูที่มีคุณภาพ ดังนั้นจะต้องพัฒนาและฟื้นฟูให้สถาบันผลิตครูมีประสิทธิภาพครูทุกคนมีจิตวิญญาณความ

เป็นครู มีความตระหนัก ในวิชาชีพมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถและทักษะตามมาตรฐานวิชาชีพซึ่งเป็นการกิจที่สำคัญของครูต่อการพัฒนาศิษย์ ครูต้องทุ่มเท เสียสละ อุทิศตนในการจัดการศึกษาแก่ศิษย์ด้วยความรักความเมตตาและความปรารถนาดีต่อศิษย์ทุกคนเพื่อให้ศิษย์มีความเพียบพร้อมด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม สามารถดำรงตนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในยุคดิจิทัลและในอนาคตได้

ครูเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้มาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อควบคุมดูแลการประกอบวิชาชีพครูให้ดำรงไว้ซึ่งความถูกต้อง มีเกียรติ และศักดิ์ศรีของวิชาชีพ และสร้างความตระหนักรับผิดชอบในหน้าที่ของครูตามเกณฑ์ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2562 ซึ่งได้กำหนดเป็นแนวทางให้ครูต้องประพฤติปฏิบัติตาม ดังนี้ 1) มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ 2) มาตรฐานการปฏิบัติงาน และ 3) มาตรฐานการปฏิบัติตน (จรรยาบรรณของวิชาชีพ) และได้เสนอข้อคุณธรรมที่เป็นสิ่งเกื้อกูลให้ครูปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ไว้ดังนี้คือ มีความเมตตา กรุณา มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ มีวินัย มีความซื่อสัตย์ มีความอดทน มีความประหยัด มีความรักและศรัทธาในอาชีพครู มีความเป็นประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิต ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2547) ได้อธิบายถึงคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญสำหรับครูคือ พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมอันประเสริฐที่เป็นหลักในการกำกับความประพฤติซึ่งเป็นคุณธรรมของคนที่มีคุณค่าต่อส่วนรวม คนผู้สั่งสอนหรือให้การศึกษาคนที่เปี่ยมมาซึ่งที่ดีของสังคมช่วยสร้างสรรค์สังคมมีธรรมหรือหลักความประพฤติ ได้แก่ เมตตา คือ ความรัก กรุณา คือ ความสงสาร มุทิตา คือ ความเบิกบานพลอยยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข อุเบกขา คือ ความมีใจเป็นกลาง มองตามความเป็นจริง จิตวิญญานเป็นเอกัตตา หรือปัจเจกบุคคลเป็นตัวตนที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคลที่เกิดจากความคิด ความรู้สึกและการตัดสินใจที่สะท้อนให้เห็นความปรารถนาของตนเองจนทำให้เกิดความเชื่อ นำไปสู่พฤติกรรมหรือการปฏิบัติ การมีคุณธรรมจริยธรรมโนธรรมรู้จักผิดชอบชั่วดี การมีจิตวิญญานความเป็นครูสะท้อนถึงการมี “หัวใจ” เพื่อศิษย์ (วิจารณ์ พานิช, 2555) กล่าวคือ การตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่จะต้องถ่ายทอดปลูกฝัง เป็นแบบอย่างที่ดี ทุ่มเท ใฝ่รู้ ค้นคว้า มุ่งมั่นพัฒนางานให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิชาการ พร้อมทั้งการมีความรักเมตตาและหวังดีต่อศิษย์

การจัดการเรียนการสอนในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019: COVID-19) ทำให้เกิดการปรับตัวเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ (New Normal) สถาบันทางการศึกษาไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบปกติได้จึงจำเป็นต้องใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (วิทยา วาโย และคณะ, 2563) ได้พบว่า การเรียนการสอนแบบออนไลน์มีองค์ประกอบ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา สื่อการเรียนและแหล่ง เรียนรู้กระบวนการจัดการเรียนรู้ ระบบการติดต่อสื่อสาร ระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ การวัดและการประเมินผล รูปแบบการเรียนการสอนมีหลากหลายวิธีที่ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้

Contemplative education เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ซึ่งเน้นการพัฒนา ด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งต่างๆ เกิดความรัก ความเมตตาอ่อนน้อมต่อธรรมชาติ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมบูรณ์และรวมถึงการเป็นพลเมืองไทยที่ดีและเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียนที่มีคุณภาพ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของประชาคมอาเซียน

จากเหตุผลที่กล่าวมาจึงจำเป็นต้องจัดกระบวนการบ่มเพาะโดยการจัดการกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาออนไลน์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมความเป็นครูด้านความเมตตา กรุณา ด้านความรับผิดชอบ ด้านความ

มีวินัยของนักศึกษาในรายวิชาคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณ และจิตวิญญาณความเป็นครู โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจ ส่งเสริมสนับสนุน หล่อหลอม อบรมบ่มเพาะ ชัดเกลา ปลุกฝังปลูกจิตสำนึก ฝึกปฏิบัติ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและสร้างสรรค์ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้ นักศึกษาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีความรัก และศรัทธา ในวิชาชีพครู มีพฤติกรรมอันเป็นที่ยอมรับของสังคมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและอยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้องภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรม บรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพกำหนดไว้ และให้ทันกับสถานการณ์โลก เพื่อให้ นักศึกษาสามารถสร้างสรรค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปถ่ายทอดให้กับผู้เรียนและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาออนไลน์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมความเป็นครู ของ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการทดลองใช้กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ความเป็นครู ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กลุ่มทดลองระหว่างก่อน และหลังการทดลอง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การสร้างกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาออนไลน์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมความเป็นครูของนักศึกษาเป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Sample t- test ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มที่ศึกษา กลุ่มที่ศึกษาในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่เรียนในรายวิชา คุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และจิตวิญญาณ ความเป็นครู จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ในภาคเรียนที่ 2 ปี การศึกษา 2563

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้การเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 2.1 กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาออนไลน์ ตรวจสอบคุณภาพ โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการ วัดประเมินผล จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความถูกต้องและความชัดเจนของภาษา โดยใช้ IOC (index of item objective congruence) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อสอบระหว่าง 0.8 – 1.00

- 2.2 แบบประเมินคุณธรรมจริยธรรมความเป็นครู เป็นมาตราส่วน ประเมินค่า 5 ระดับ ตาม แบบลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2535) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อย ที่สุด ตรวจสอบคุณภาพโดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผล 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความถูกต้องและความชัดเจนของภาษา โดยใช้ IOC (index of item objective congruence) ได้ค่าดัชนี ความสอดคล้องของข้อสอบระหว่าง 0.7 – 1.00

3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน คือ t - test for dependent group และ One-Sample t-test ค่าที่แบบไม้อิสระ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยเรื่องการสร้างกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาออนไลน์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมความเป็นครูของนักศึกษา เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Sample t- test ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

4.1 ก่อนการทดลอง ใช้แบบประเมินคุณธรรมความเป็นครูกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 30 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 เก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pre-test)

4.2 การดำเนินการทดลอง โดยใช้คู่มือการจัดกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษากับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

4.3 หลังการทดลอง ภายหลังจากสิ้นสุดการทดลองแล้ว 1 สัปดาห์ ให้ใช้แบบประเมินคุณธรรมความเป็นครูกับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ชุดเดียวกับที่ใช้ประเมินก่อนการทดลอง เก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสร้างกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาออนไลน์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมความเป็นครู ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า ผลการสร้างกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาออนไลน์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมความเป็นครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีกิจกรรม 5 ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 1 สำรวจความคิด ทำจิตสงบ ชั้นที่ 2 เปิดประตูสู่ความคิด จุดประกาย ยั่วให้เกิดความคิด ชั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชั้นที่ 4 ทบทวน ใคร่ครวญ ชั้นที่ 5 รายงานผล

2. ผลการเปรียบเทียบผลการทดลองใช้กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมความเป็นครู ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังการทดลอง พบว่า ผลการศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมความเป็นครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีคุณธรรมความเป็นครู หลังการทดลองสูงกว่าการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคุณธรรมจริยธรรมความเป็นครูของนักศึกษากลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

การทดลอง	n	$\bar{X}$	S. D.	t	df	p-value
ก่อนการทดลอง	30	15.95	2.05	30.54	59	.05**
หลังการทดลอง	30	26.17	1.40			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้านในของตนเองด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ประกอบด้วย 1) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) 2) การนั่งสมาธิอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) และ 3) การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) ผลการเรียนรู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง (Transformative Learning) ทำให้เกิดความรักความเมตตา เกิดปัญญานำมาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา มี 5 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 สำรวจความคิด ทำจิตสงบ เตรียมตัวเองให้พร้อมเรียนรู้กิจกรรม สวดมนต์ นั่งสมาธิ check-in ชั้นที่ 2 เปิดประตูสู่ความคิด จุดประกาย ยั่วให้เกิดความคิด เป็นกิจกรรมตั้งคำถาม กำหนดประเด็นให้คิด ชวนให้ไตร่ตรอง ใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง หรือการคิดเชื่อมโยงภายในกับภายนอกด้วยตนเอง ชั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นกิจกรรมฟังอย่างลึกซึ้งด้วยสุนทรียสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างกันและกันในรูปแบบกลุ่มย่อยขยายสู่กลุ่มใหญ่ ชั้นที่ 4 ทบทวน ใคร่ครวญ เป็นการสรุปกิจกรรม ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ประมวลความคิดความเข้าใจ จนสรุปรวบยอดได้ด้วยตนเอง ชั้นที่ 5 รายงานผล เป็นกิจกรรม สรุปและรายงานผลเพื่อสร้างแนวคิดและองค์ความรู้ร่วมกันตลอดจนเผยแพร่ข้อคิดที่ตนได้เรียนรู้ไปสู่ผู้อื่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี (2550) ที่กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นการศึกษาที่ทำให้เขาใจด้านในของตนเองหรือการรู้จักตัวเองแล้วเกิดปัญญา หรือเข้าถึงความจริงสูงสุด ความดี ความงามทำให้เปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับโลกและผู้อื่นเกิดความเป็นอิสระความสุขและความรักอันไพศาล ต่อเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติทั้งหมดอันเป็นไปเพื่อชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่ดี

2. ผลการศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมความเป็นครูของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีคุณธรรมความเป็นครู หลังการทดลองสูงกว่าการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีคุณธรรมจริยธรรมความเป็นครู หลังการเข้าร่วมกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาสูงกว่าก่อนการเข้าร่วม พบว่า นักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาศึกษาทำให้ตนเองได้เรียนรู้ความรู้สึกภายในตนเอง ในแต่ละวันได้กลับมาคิดทบทวนใคร่ครวญบทบาทของตนเองว่า เราเป็นใคร เกิดมาทำไม กำลังทำอะไรอยู่ และจะทำอะไรต่อไปในอนาคต เป้าหมายชีวิตในวันนี้ พรุ่งนี้ สัปดาห์นี้ เดือนนี้ ปีนี้ อีก 5 10 ปี คืออะไร เราทำความดีเพื่อตัวเองหรือยังและอย่างไร เราทำความดีเพื่อครอบครัวหรือยังและอย่างไร เราทำความดีเพื่อสังคมหรือยังและอย่างไร เราทำความดีเพื่อประเทศไทยหรือยังและอย่างไร และเราทำความดีเพื่อโลกหรือยังและอย่างไร และเราควรทำวันนี้ให้ดีที่สุด นักศึกษาจึงเรียนรู้ภายในตนเองและได้เชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกเพื่อนำมาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีสติ มีความรู้สึกสงบและมีความสุขกับการดำเนินชีวิต นอกจากนี้นักศึกษายังได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน ได้เปิดใจยอมรับฟังความคิดของเพื่อนได้แลกเปลี่ยนความรู้สึก ความคิด และประสบการณ์ของกันและกัน ช่วยกันสรุปและรายงานผลเพื่อสร้างแนวคิดและองค์ความรู้ร่วมกันตลอดจนเผยแพร่ข้อคิดที่ตนได้เรียนรู้ไปสู่ผู้อื่นทำให้เกิดการเห็นใจ เข้าใจผู้อื่น เกิดความรัก ความเมตตาต่อตนเอง พ่อแม่ ครอบครัว เพื่อนและสังคมส่วนรวมซึ่งสอดคล้องกับศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ (อ้างใน ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550) ที่ได้กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เป็นการศึกษาที่เน้นการพัฒนาด้านในอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่างๆ โดยปราศจาก

อคติเกิดความรัก ความเมตตา อ่อนน้อมต่อธรรมชาติมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาออนไลน์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมความเป็นครูของนักศึกษา คือ กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาอันเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้านในของตนเอง ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ประกอบด้วย 1) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) 2) การน้อมสวใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) และ 3) การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) ผลการเรียนรู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง (Transformative Learning) ทำให้เกิดความรักความเมตตา เกิดปัญญานำมาปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา มี 5 ขั้นตอน ได้แก่

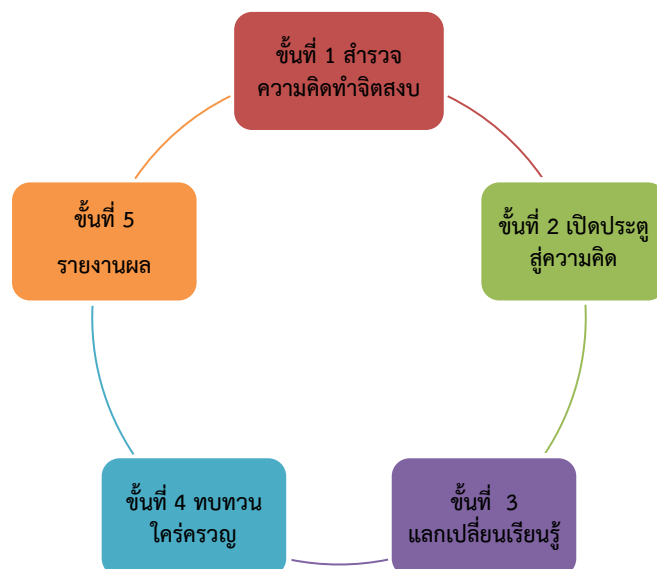
ขั้นที่ 1 สำรวจความคิด ทำจิตสงบ เตรียมตัวเองให้พร้อมเรียนรู้กิจกรรม สวดมนต์ นั่งสมาธิ check-in

ขั้นที่ 2 เปิดประตูสู่ความคิด จุดประกาย ช่วยให้เกิดความคิด เป็นกิจกรรมตั้งคำถามกำหนดประเด็นให้คิด ขวนให้ไตร่ตรอง ใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง หรือการคิดเชื่อมโยงภายในกับภายนอกด้วยตนเอง

ขั้นที่ 3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นกิจกรรมฟังอย่างลึกซึ้งด้วยสุนทรียสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกันในรูปแบบกลุ่มย่อยขยายสู่กลุ่มใหญ่

ขั้นที่ 4 ทบทวน ใคร่ครวญ สรุปกิจกรรม ใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ประมวลความคิดความเข้าใจจนสรุปรวบยอดได้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 5 รายงานผล เป็นกิจกรรมสรุปและรายงานผลเพื่อสร้างแนวคิดและองค์ความรู้ร่วมกันตลอดจนเผยแพร่ข้อคิดที่ตนได้เรียนรู้ไปสู่ผู้อื่น สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ควรให้การสนับสนุนส่งเสริมในการนำกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ หลักสูตรอิงสมรรถนะ 4 ปี
 - 1.2 ควรนำกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา ไปปรับประยุกต์ใช้กับกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ หลักสูตรอิงสมรรถนะ 4 ปี
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษากิจกรรมจิตตปัญญาศึกษากับกลุ่มตัวอย่างอื่นเพื่อนำผลมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการโค้ชด้วยหลักพุทธธรรมของครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
 - 2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อค้นหาตัวแปร/ปัจจัยที่ส่งผลต่อกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา เช่น ระดับทักษะปฏิบัติการ ระดับทักษะการแก้ปัญหา และระดับทักษะการทำงานเป็นทีม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.
- ประเวศ วะสี. (2550). **วิถีนุชย์ในศตวรรษที่ 21**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สอนเงินมีมา.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป. อ. ปยุตโต). (2547). **ธรรมบุญชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สว.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. (2550). **รายงานการศึกษาวิจัยพัฒนาชุดการเรียนรู้การอบรมวิทยากรกระบวนการแนวจิตตปัญญาศึกษา**. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). **ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 (ฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Gülcan, Nur Yeliz. (2015). Discussing the importance of teaching ethics in education. **Procedia-Social and Behavioral Sciences**. 174. 2622-2625.
- Phramaha Anan Aungurasiri. (2018). Moral Ethics and Development of Learners in Thailand 4.0. **Journal of Innovation in Education and Research**. 2(2).

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะกับการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียน^{*}
THE GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF COMPETENCY-BASED
CURRICULUM AND THE TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT OF LEARNERS

¹พระมหาอุดร อุตตโร (มากดี) Phramaha Udorn Uttaro (Makdee),

²พระครูศรีสุธรรมนิวิฐ (สุขโชโต สุขแจ่ม) Phrakhrusrisutamniwit (Sukachoto Sukchaem),

³พระครูสิริภุณิทัศน์ (ฐิตสกล ติชสวรรค์) Phrakhrusiriphurinithat (Thitasaggo Ditsawan),

⁴พระครูใบฎีกาณทล เขมโก (ชูโตศรี) Phrakhrubaidika Monthon khamago (Chutosri)

^{1,2,3,4}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonsawan Campus , Thailand

Corresponding Author E-mail: Udon921@gmail.com

บทคัดย่อ

“สมรรถนะ” เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของบุคคลในการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะต่างๆ ในการทำงาน การใช้ชีวิต และการแก้ปัญหา โดยมีกรอบสมรรถนะหลักที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยสมรรถนะสำคัญ 10 สมรรถนะ ได้แก่ 1) ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร 2) คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน 3) กระบวนการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ 4) ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 5) ทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน 6) อาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ 7) ทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม 8) การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล 9) การทำงานแบบรวมพลัง เป็นทีม และมีภาวะผู้นำ และ 10) การเป็นพลเมืองตื่นรู้และมีจิตสำนึกสากล รวมทั้งได้พัฒนาแนวทางการนำสมรรถนะไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้ 6 แนวทาง ได้แก่ 1) ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ 2) ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ 3) ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะ 4) สมรรถนะเป็นฐาน ผสานตัวชี้วัด 5) บูรณาการผสานหลายสมรรถนะ 6) สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน เพื่อให้เด็กไทยมีคุณลักษณะของคนไทยที่สมบูรณ์อันประกอบไปด้วยคนไทยที่ดีมีคุณธรรมและความสุข คนไทยที่มีความสามารถสูง และพลเมืองไทยที่ใส่ใจสังคมและมีจิตสำนึกสากล บนพื้นฐานของการเป็นคนไทยที่ฉลาดรู้ซึ่งมีค่านิยมร่วมและคุณธรรม ทั้งนี้ สมรรถนะดังกล่าวมีพื้นฐานมาจากสมรรถนะในความฉลาดรู้พื้นฐานและค่านิยมร่วมและคุณธรรม เพื่อการเป็นพลเมืองไทยในฐานะพลเมืองโลกที่มีคุณภาพในโลกอนาคต

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, หลักสูตรฐานสมรรถนะ, การจัดการเรียนการสอน, ผู้เรียน

Abstract

"Competency" refers to an individual's ability to use diverse knowledge and skills in work, life, and problem-solving situations. The developed core competency framework consists of 10 competencies including: 1) Thai language for communication; 2) mathematics in everyday life; 3) scientific inquiry and scientific mind; 4) English for communication; 5) life skills and personal growth; 6) career skills and entrepreneurship; 7) higher-order thinking skills and innovation; 8) media, information, and digital literacy (MIDL); 9) collaboration, teamwork, and leadership; and 10) active citizens and global mindedness. There are six guidelines for using the core competency framework in learner development: 1) learning management in which competencies are introduced; 2) learning management in which competencies are increased; 3) learning management that uses the learning model to develop competencies; 4) learning management that is competency-based integrating with indicators; 5) learning management that integrates and combines various competencies; and 6) life competencies in everyday life. All of this contributes to Thai kids having the complete characteristics of Thainess, which include being a good person with moral principles and happiness, having high-ability, being a citizen with global mindedness who pays attention to society, and being an intelligent Thai with shared values and morality. Competencies are built on a foundation of literacy as well as shared values and morality, in order for a Thai citizen to evolve into a quality global citizen in the future.

Keywords: Development Guidelines, Competency-Based Curriculum, Teaching and Learning Management, Learners

บทนำ

ในยุคปัจจุบันและในอนาคต โลกจะเปลี่ยนแปลง เต็มโต และเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วในทุกมิติและเป็นไปในทิศทางที่หลายคนอาจคาดไม่ถึง ซึ่งเกิดจากหลายเหตุผลโดยเฉพาะเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และที่สำคัญคือส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในประเด็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้บุคคล/ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาและข้อมูลได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว การเรียนรู้เนื้อหาจากครุมีความจำป็นน้อยลง แต่สิ่งที่ผู้เรียนต้องการมากขึ้นคือการพัฒนา “ทักษะกระบวนการ” ที่จะต้องใช้ในการจัดการกระทำกับข้อมูลมหาศาลให้มีความหมายและไปใช้ประโยชน์แก่ชีวิตของตนเองได้ เมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้า การเดินทางติดต่อไปมาหาสู่กันและการเชื่อมโยงผ่านโลกออนไลน์จึงเกิดขึ้นอย่างมากมาย หลากหลายช่องทาง คุณลักษณะใหม่ที่ต้องพัฒนาผู้เรียนคือ ความเป็นพลเมืองโลก ทักษะข้ามวัฒนธรรม (Cross cultural understanding) การเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital citizen) การมีข้อมูล สารสนเทศ และความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นมาก สิ่งสำคัญจำป็นอีกประการหนึ่งที่บุคคล/ผู้เรียนต้องมีคือ เรื่องของการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอาชีพมากมาย เนื่องจากความต้องการของผู้บริโภคเปลี่ยนไป อาชีพเก่าๆ หลายอาชีพจะ

หายไปและจะมีอาชีพใหม่ๆ ที่เราไม่รู้จักเกิดขึ้นที่สำคัญคือเป็นอาชีพที่เกิดเร็วและเปลี่ยนแปลงเร็วจึงต้องเตรียมคนในเรื่องทักษะการเป็นผู้ประกอบการและทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ในยุคที่มีการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีและรวดเร็วผ่านสื่อต่างๆ จึงมักมีแนวคิดหลากหลายและหลายแนวคิดเป็นประเด็นถกเถียง (Controversial Issue) ไม่อาจลงข้อสรุปได้จึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการคิดวิจารณ์ การวิพากษ์และวัฒนธรรมแห่งการตั้งคำถาม (Questioning Culture) ตลอดจนการทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ปรัชญา (Philosophy for Children: P4C) ในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนต้องมีทักษะสำคัญที่จำเป็นในการใช้ชีวิตแม้หลายทักษะจะเป็นทักษะเดิม แต่ต้องเพิ่มความเข้มข้นและความสามารถในการนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ซับซ้อน อีกส่วนหนึ่งเป็นทักษะใหม่ที่ต้องบ่มเพาะและพัฒนาให้เกิดแก่ผู้เรียน อาทิ ความรอบรู้ด้านการเงิน การเป็นผู้ประกอบการ ความรอบรู้ด้านพลเมือง ทักษะการสร้างสรรค์และการผลิตนวัตกรรม การคิดเชิงวิพากษ์ การร่วมมือรวมพลัง ความเป็นผู้นำ และความสามารถในการปรับตัว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีหรือวิกฤตโควิด-19 ที่เป็นตัวเร่งให้เกิดดิจิทัลดิสรัปชัน (Digital Disruption) ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อทุกภาคส่วน รวมทั้งวิถีการดำเนินชีวิตของประชากรในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะประชากรวัยแรงงานที่ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้จากห้องเรียนมาใช้ในโลกของการทำงานได้อีกต่อไปและต้องพัฒนาศักยภาพของตนเองเพิ่มเติม (Upskill) ยกระดับทักษะเดิมให้ดีขึ้นเพื่อรองรับการเติบโตในอนาคต (Reskill) รวมทั้งการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ต้องนำมาประยุกต์ใช้กับการทำงาน จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ระบบการศึกษาต้องปรับตัวเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ด้วยการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสู่การเรียนรู้ฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) สนับสนุนให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล มีความรู้และทักษะในการดำรงชีวิตในสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนจากหลักสูตรอิงมาตรฐาน (Standard-Based Curriculum) ในปัจจุบัน มาเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่สามารถสร้างและพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญและจำเป็นของผู้เรียน (ครูบ้านนอกดอทคอม, 2565) ยังสอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ที่มีเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและพัฒนากำลังคนคุณภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะที่จำเป็นของโลกอนาคต สามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัย มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และเป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่มีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ มีความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย (คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา, 2564)

ในปี 1973 David Clarence McClelland นักจิตวิทยาชาวอเมริกันที่ได้ให้แนวคิดว่าการศึกษาคควรเปลี่ยนรูปแบบการวัดผลจากข้อสอบให้เป็นการประเมินสมรรถนะแทน นั่นคือ ให้พิจารณาบุคคลโดยการมองจากภาพรวม ทั้งปัจจัยภายนอกและคุณลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายใน ซึ่งสิ่งนี้จะผลักดันให้บุคคลนั้นสร้างผลงานที่ดี ในงานที่ตนเองถนัด ซึ่งอาจไม่สามารถวัดได้จากเกรด ใบรับรอง หรือใบประกาศเกียรติคุณต่างๆ นั้นเป็นที่มาของการกลับมามองที่การศึกษาว่าเราไม่จำเป็นต้องใช้เกณฑ์เดียวในการวัดความสามารถของผู้เรียนไปเสียหมด และนั่นคือแนวคิดของหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) ที่เริ่มเกิดขึ้น สำหรับหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะของผู้เรียน คือ หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum: CBC) ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่จำเป็นในการใช้ชีวิต ยึดความสามารถที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติ

ได้เป็นหลัก เพื่อประกันว่า ผู้ที่จบการศึกษาในแต่ละระดับชั้นจะมีทักษะและความสามารถในด้านต่างๆ ตามที่ต้องการ โดยจะมีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ (Learning Competencies) ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นเกณฑ์กำหนดความสามารถต่างๆ ที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติในแต่ละช่วงชั้นและเน้นการวัดผล การเรียนรู้จากพฤติกรรมปฏิบัติ (Performance Assessment) ของผู้เรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด จะเห็นได้ว่าหลักสูตรฐานสมรรถนะมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลัก ทักษะที่สำคัญคือทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) โดยผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองแล้วเกิดการเรียนรู้ภายในใจผสมผสานองค์ความรู้หลัก ทักษะเฉพาะด้านความเชี่ยวชาญและความรู้เท่าทันด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จทั้ง ในด้านการงานและการดำเนินชีวิต ด้วยเหตุผลเหล่านี้ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนได้มีรูปแบบการ เรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางยึดความสามารถของผู้เรียนเป็น หลัก กล่าวคือ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามความต้องการ ตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียนและ เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้สอน จำเป็นต้องเพิ่มความสามารถของผู้เรียนโดยมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนนำสาระความรู้ที่ได้รับมาทำการฝึกฝนการใช้ ความรู้จนเกิดเป็นทักษะ และสามารถประยุกต์ใช้ในการทำงาน การแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ในการใช้ ชีวิต ด้วยเหตุนี้ ก่อให้เกิดความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ศักยภาพ (Potential) ภายในตัวของผู้เรียนซึ่งเป็นความสามารถที่แฝงอยู่ในตัวบุคคล ผู้เรียนแต่ละคนมี ความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือหลากหลายด้าน แต่อาจจะไม่ได้แสดงออกมาให้เห็นจนกว่าจะได้รับการ กระตุ้น หรือการส่งเสริมจากการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน เมื่อศักยภาพเหล่านั้น ได้รับการส่งเสริมและปรากฏออกมาก็จะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในด้านนั้นเพิ่มสูงขึ้น (คณะกรรมการอิสระ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562) โดยมีความสามารถในการประยุกต์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะตน ในการทำงานหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ จนประสบความสำเร็จและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะคือการ จัด การศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education)

จากความสำคัญของแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะกับการจัดการเรียนการสอน ดังกล่าว กรอบสมรรถนะผู้เรียน 10 สมรรถนะหลัก ได้แก่ ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณิตศาสตร์ใน ชีวิตประจำวัน การสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ทักษะชีวิตและ ความเจริญแห่งตน ทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ ทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล การทำงานแบบรวมพลังเป็นทีมและมีภาวะผู้นำ และการเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีสำนึก สากล ทั้ง 10 สมรรถนะนี้ จะทำให้เด็กไทยมีคุณสมบัติเป็นคนไทยฉลาดรู้ อยู่ดีมีสุขมีความสามารถสูงและใส่ใจ สังคม นอกจากนี้ สิ่งที่ครูและโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือในการนำกรอบสมรรถนะหลักไปทดลองใช้ ใน การพัฒนาผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ได้แก่ ด้านการให้ความรู้และพัฒนาความสามารถของครูใน การออกแบบการเรียนการสอนที่เน้นการออกแบบการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรของผู้เรียนเป็น ฐาน มุ่งเน้นสมรรถนะผู้เรียนที่สามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ด้านตัวชี้วัด กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เชิงสมรรถนะที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามช่วงวัยและใช้สถานการณ์และชีวิต โดยเน้นการประเมินตามสภาพ จริงที่ใช้สมรรถนะเป็นฐาน ทั้งนี้ในส่วนของการประเมินระดับชาติก็ต้องใช้การประเมินฐานสมรรถนะเช่นกัน

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based approach)

การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education: CBE) เป็นการจัดการศึกษาด้วยระบบหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum: CBC) การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency-Based Instruction: CBI) และการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ (Competency-Based Assessment: CBA) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด และก้าวหน้าไปตามความสามารถของตน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการทำงาน แก้ปัญหาและดำรงชีวิต โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้ 1) มุ่งให้ผู้เรียนแสดงความสามารถที่เชี่ยวชาญ เน้นการนำความรู้ไปใช้จริง 2) กำหนดความคาดหวังไว้สูงและคาดหวังกับผู้เรียนทุกคน 3) ผู้เรียนรับผิดชอบต่อตัวเองให้ถึงเป้าหมาย สามารถออกแบบการเรียนรู้ของตนเองได้สามารถเรียนได้ในสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน โดยการช่วยเหลือ สนับสนุนอย่างยืดหยุ่นตามลักษณะเฉพาะของผู้เรียน 4) ผู้เรียนจะได้รับการประเมินเมื่อพร้อมและเป็นการประเมินความก้าวหน้าตามอัตราของตนเองเน้นประเมินที่ท้าทาย เน้นการปฏิบัติด้วยเครื่องมือวัดที่เข้าถึงความเชี่ยวชาญของผู้เรียนระบบฐานสมรรถนะมี 2 ระบบหลัก ได้แก่ ระบบของอังกฤษและระบบของสหรัฐอเมริกา โดยแต่ละระบบมีฐานแนวคิดและคุณลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งทั้ง 2 ระบบไม่ได้มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง และเมื่อได้ทำความเข้าใจทั้งสองระบบก็จะสามารถนำส่วนที่ดีที่สุดมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมในบริบทที่ต้องการได้มากที่สุด หลักสูตรฐานสมรรถนะเริ่มนำมาใช้ตั้งแต่ปี 1970 ในประเทศสหรัฐอเมริกา นิยมใช้ในการจัดหลักสูตรการอบรมแบบ competency-based training เพื่อควบคุมคุณภาพของบุคลากรในอาชีพต่างๆ เพื่อเพิ่มการแข่งขันกับนานาชาติปัจจุบันสถาบันการศึกษาต่างๆ ในหลายประเทศได้นำแนวทางการฝึกอบรมรูปแบบฐานสมรรถนะมาใช้ในการจัดหลักสูตรการศึกษา ระดับต่างๆ เป็นหลักสูตรตามความสามารถหรือหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum: CBC) ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เนื่องจากหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต โดยมีการกำหนดสมรรถนะหลักที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้นให้ครูผู้สอนนำไปใช้เป็นหลักในการกำหนดจุดมุ่งหมาย สาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล หลักสูตรฐานสมรรถนะให้ความสำคัญกับพฤติกรรม/การกระทำ การปฏิบัติของผู้เรียนมิใช่ที่การรู้หรือมีความรู้เพียงเท่านั้น แต่ผู้เรียนต้องสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม และคุณลักษณะต่างๆ ในการแก้ปัญหา สถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การวัดสมรรถนะการเป็นคนช่างสังเกต กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการคือการเป็นคนช่างสงสัยและประสาทสัมผัสไวต่อความผิดปกติและการปฏิบัติตามสัญญาณที่กำหนด โดยบุคคลองค์กร หรือสังคม ซึ่งสามารถวัดได้จากการสังเกตได้อย่างรวดเร็วว่ามีสิ่งผิดปกติใดเกิดขึ้น หรือมีสิ่งแปลกปลอมใดเกิดขึ้นหรือไม่ เป็นต้นจุดเด่นของหลักสูตรฐานสมรรถนะ ได้แก่ 1) ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญต่อการใช้ชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 2) ช่วยให้การจัดการเรียนรู้ มุ่งเป้าหมายไปที่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่ต้องการ มิใช่มุ่งเป้าไปที่การสอนเนื้อหาความรู้จำนวนมาก ซึ่งอาจไม่จำเป็นหรือเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน 3) ช่วยลดสาระการเรียนรู้ที่ไม่จำเป็นอันส่งผลให้สถานศึกษามีพื้นที่ในการจัดการเรียนรู้อื่นที่เป็นความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียน วิถีชีวิต วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และบริบทได้มากขึ้น 4) ช่วยลดภาระและเวลาในการสอบตามตัวชี้วัดจำนวนมากการสอบวัดสมรรถนะหลักของผู้เรียน เป็นการสอบที่ช่วยให้เห็นความสามารถที่เป็นองค์รวมของผู้เรียน 5) กรอบสมรรถนะหลักของหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นสมรรถนะขั้นต่ำที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน จะเป็นสมรรถนะที่เอื้อให้สถานศึกษาที่มีศักยภาพ สามารถ

ออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับความต้องการและบริบทของตนได้โดยยึดสมรรถนะกลางเป็นเกณฑ์ เทียบเคียงซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดรูปแบบหลักสูตรที่หลากหลาย (คณะทำงานวางแผนจัดทำกรอบสมรรถนะ, 2562) หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum: CBC) คณะทำงานวางแผนจัดทำกรอบสมรรถนะ (2562) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะว่าเป็นหลักสูตรที่ยึดความสามารถของผู้เรียนเป็นหลัก การออกแบบหลักสูตรตามแนวคิดนี้จะมีการกำหนดเกณฑ์ความสามารถที่ผู้เรียนพึงปฏิบัติได้ หลักสูตรที่เรียกว่า หลักสูตรเกณฑ์ความสามารถจัดทำขึ้นเพื่อประกันว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับหนึ่งๆ จะมีทักษะและความสามารถในการด้านต่างๆ ตามที่ต้องการ โดยที่หลักสูตรนั้นไม่ได้เน้นในเรื่องการของการให้ความรู้รายวิชาตามหลักสูตร แต่จะมุ่งพัฒนาในด้านทักษะ ความสามารถ ทักษะคิดและเจตคติ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้เรียนการศึกษาหลักสูตรของประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญกับหลักสูตรในฐานะเชิงนโยบายที่ทรงพลัง (the powerful policy lever) ที่จะเปลี่ยนแปลงคุณภาพผู้เรียน อันมาจากประสบการณ์ในโรงเรียน และความสัมพันธ์กับโลกภายนอกในช่วงหลักจากผู้เรียนได้ใช้เวลาในโรงเรียนแล้ว การใช้สมรรถนะเป็นฐาน มี 6 ประการ ได้แก่ 1) มีวิสัยทัศน์ร่วมอย่างเป็นองค์รวม ทั้งที่เป็นเป้าหมายรายบุคคลและรายกลุ่ม มีความชัดเจนมากขึ้น 2) การปรับจุดเน้นในหลักสูตรจากเน้นเนื้อหาไปที่สมรรถนะ และปัจจุบันเน้นการบูรณาการทั้งเนื้อหาและสมรรถนะเข้าด้วยกัน 3) เกิดกระแสของการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับโมทัศน์ที่สำคัญ (Key Concept) หรือแนวคิดหลัก (Big Idea) มากกว่ารายละเอียดของความรู้เชิงเนื้อหา 4) ความชัดเจนเกี่ยวกับ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ให้ความสำคัญหรือให้คุณค่าผู้เรียนด้วยทัศนคติและทักษะอภิปัญญา (Meta-Cognition) 5) การเชื่อมโยงระหว่างหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมินผลได้ดีกว่าหลักสูตรแบบเดิมการนำสมรรถนะมาเป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษา (Tejada, J. & Ruiz, C., 2016) โดยมีการกำหนดสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือเป็นก้าวสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโดยรวมได้ที่ทำให้เป้าหมายชัดเจนเข้าใจตรงกัน การนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นได้ประยุกต์ใช้ความรู้ในงานต่างๆ ในสถานการณ์จริง และการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และการประเมินผลที่เน้นองค์รวมของสมรรถนะที่ควรเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนทั้งด้านหลักสูตร การเรียนการสอน และการวัดประเมินผลที่อิงสมรรถนะจึงเกิดเป็นการศึกษาอิงสมรรถนะ (Competency-Based Education) ที่ถือเป็นการเปลี่ยนผ่านสำคัญไปสู่ยุคปฏิรูปการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับสมรรถนะของผู้เรียน

หลักคิดของหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum)

การเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบัน รวมถึงสภาพการแข่งขันอย่างรุนแรงทำให้องค์กรทุกแห่งต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่สูงขึ้น อุตสาหกรรมหลายแห่งกำลังเผชิญภาวะ Digital Disruption หรือการพลิกผันทางดิจิทัลที่ทำให้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีใหม่ๆ เปลี่ยนแปลงรูปแบบ วิธีการ รวมถึงพฤติกรรมของคนในสังคมไปอย่างฉับพลัน ทั้งทางธุรกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันต้องการการพัฒนาบุคคลที่อุดมไปด้วยความรู้ ทักษะ และความสามารถที่พร้อมจะต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลง หรือที่เรียกว่า “สมรรถนะ (Competency)” เนื่องจากสมรรถนะเป็นคุณสมบัติที่ช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงาน สมรรถนะจึงเป็นผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาและการเรียนรู้ ดังนั้น ระบบการศึกษาในปัจจุบันจึงควรช่วยกันพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ

การศึกษาฐานสมรรถนะ คือ การจัดการศึกษาด้วยระบบหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency – Based Curriculum: CBC) การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency-Based Instruction: CBI) และการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ (competency-Based Assessment: CBA) ซึ่งเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Centric) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัด และก้าวหน้าไปตามความสามารถของตน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นสำหรับการทำงาน การแก้ปัญหาและการดำรงชีวิต เป็นการศึกษาที่ออกแบบองค์ประกอบต่างๆ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสามารถตอบสนองความแตกต่างที่หลากหลายของผู้เรียน โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้ 1) มุ่งให้ผู้เรียนแสดงความสามารถที่เชี่ยวชาญ เน้นการนำความรู้ไปใช้จริง 2) คาดหวังให้ผู้เรียนทุกคนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ 3) ผู้เรียนรับผิดชอบต่อตัวเองให้ถึงเป้าหมาย สามารถออกแบบการเรียนรู้ของตนเองได้ สามารถเรียนได้ในสถานที่และเวลาที่แตกต่างกัน โดยการช่วยเหลือสนับสนุนอย่างยืดหยุ่น ตามลักษณะเฉพาะของผู้เรียน 4) ผู้เรียนจะได้รับการประเมินเมื่อพร้อม เน้นการปฏิบัติด้วยเครื่องมือวัดที่เข้าถึงความเชี่ยวชาญของผู้เรียน

ก. หลักการของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency – Based Curriculum: CBC) ยึดหลักการสำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต มีความเชื่อมโยงกับบริบทและชีวิตจริงของผู้เรียน โดยมีการกำหนดสมรรถนะหลักที่เหมาะสมสำหรับแต่ละช่วงชั้นให้ครูผู้สอนนำไปใช้เป็นหลักในการกำหนดจุดประสงค์ สาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล
2. เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับพฤติกรรม การกระทำ การปฏิบัติของผู้เรียน มิใช่ที่การรู้หรือมีความรู้เพียงเท่านั้น แต่ผู้เรียนต้องสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม และคุณลักษณะต่างๆ ในการแก้ปัญหาสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน
3. เป็นหลักสูตรที่ใช้ผลลัพธ์ (สมรรถนะ) นำสู่จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ กล่าวคือ เป็นหลักสูตรที่เน้น “OUTPUT” คือสมรรถนะ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ ไม่ใช่ “INPUT” คือเนื้อหาสาระที่เป็นตัวป้อน
4. เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้เรียน ครู และสังคม (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2562)

ข. ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

การเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency-Based Instruction: CBI) มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เป็นการเรียนการสอนที่มีสมรรถนะเป็นเป้าหมาย คือ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และการใช้ชีวิต
2. เป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้งานได้จริงในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตจริง เป็นการเรียนรู้เพื่อใช้ประโยชน์ไม่ใช่การเรียนรู้เพื่อรู้เท่านั้น
3. เป็นการเรียนการสอนเน้น “การปฏิบัติ” โดยมีชุดของเนื้อหาความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ จึงทำให้สามารถลดเวลาเรียนเนื้อหาจำนวนมากที่ไม่จำเป็น เอื้อให้ผู้เรียนมีเวลาในการเรียนรู้เนื้อหาที่จำเป็นในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น และมีโอกาสได้ฝึกฝนการใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในระดับชำนาญหรือเชี่ยวชาญ

4. เป็นการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานใดงานหนึ่งจะได้รับการนำไปใช้เพื่อความสำเร็จของการปฏิบัติงาน
 5. เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้ และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ไปตามความถนัดและความสามารถของตน สามารถไปได้เร็ว-ช้าแตกต่างกันได้
 6. เป็นการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ให้ก้าวหน้า
- ค. ลักษณะสำคัญของการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ
- การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ (Competency – Based Assessment: CBA) มีลักษณะสำคัญดังนี้
1. มุ่งวัดสมรรถนะอันเป็นองค์รวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ ไม่ใช่เวลามากกับการสอบวัดตามตัวชี้วัดจำนวนมาก
 2. วัดจากพฤติกรรม /การกระทำ/ การปฏิบัติ ที่แสดงออกถึงความสามารถในการใช้ความรู้ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ ตามเกณฑ์การปฏิบัติ (Performance Criteria) ที่กำหนดเป็นการวัดอิงเกณฑ์ มีใช้องค์กลุ่มและมีหลักฐานการปฏิบัติ (Evidence) ที่ใช้ตรวจสอบได้
 3. ใช้การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) จากสิ่งที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน เช่น การประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) การประเมินชิ้นงาน การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio Assessment) รวมถึงการประเมินตนเอง (Self Assessment) และการประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment)
 4. ใช้สถานการณ์เป็นฐาน เพื่อให้บริบทการวัดและประเมินเป็นสภาพจริงมากขึ้น เช่น อาจเตรียมบริบทเป็นข้อความ รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว สถานการณ์จำลอง หรือสถานการณ์เสมือนจริงในคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถประเมินได้หลายประเด็นในสถานการณ์เดียวกัน
 5. ผู้เรียนได้รับการประเมินไปตามลำดับขั้นของสมรรถนะที่กำหนด หากไม่ผ่านจะต้องได้รับการซ่อมเสริมช่วยเหลือ จนกระทั่งสามารถผ่านจึงจะก้าวไปสู่ลำดับขั้นต่อไป
 6. การรายงานผล เป็นการให้ข้อมูลพัฒนาการและความสามารถของผู้เรียนตามลำดับขั้นที่ผู้เรียนทำได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด (แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ, 2565)

หลักสูตรฐานสมรรถนะในระบบการศึกษาไทย

หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) การศึกษาฐานสมรรถนะ คือ การจัดการศึกษาด้วยระบบหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ (Competency-Based Instruction) และการวัดและการประเมินผลฐานสมรรถนะ (Competency-Based Assessment) ซึ่งหลักสูตรฐานสมรรถนะนั้น เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิตยึดความสามารถของผู้เรียนที่พึงปฏิบัติได้เป็นหลักหลักสูตรฐานสมรรถนะ ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะหลักที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตโดยกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ (Learning Competencies) สำหรับผู้เรียนในช่วงวัยหรือช่วงชั้นต่างๆ ให้แก่ผู้สอนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและสถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้ได้ตามความต้องการตามวิถีชีวิตของผู้เรียน และตามบริบทได้มากขึ้น ซึ่งมีกรอบสมรรถนะหลักของหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นเกณฑ์กลางเพื่อใช้ในการ

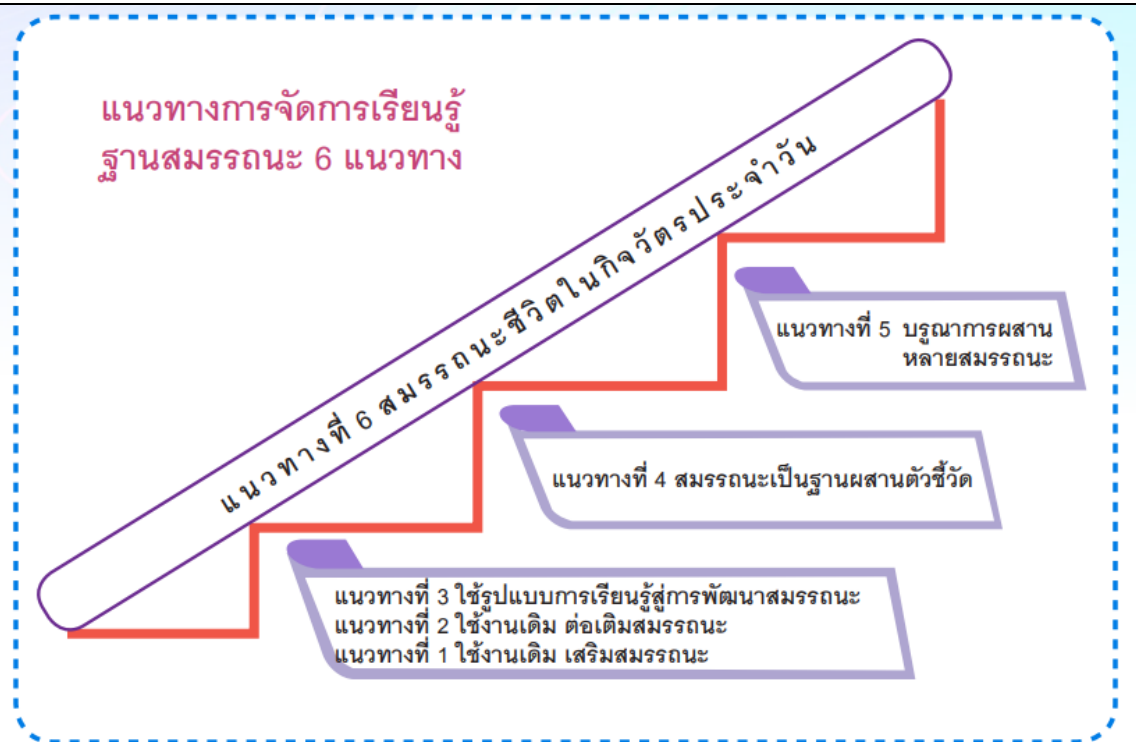
เทียบเคียงในการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาที่หลากหลาย การดำเนินการข้างต้นก่อให้เกิดกรอบสมรรถนะหลักของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 10 สมรรถนะ ได้แก่ 1) ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร 2) คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน 3) กระบวนการสืบสอบทางวิทยาศาสตร์และจิตวิทยาศาสตร์ 4) ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 5) ด้านทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน 6) อาชีพและการเป็นผู้ประกอบการ 7) ทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม 8) การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศและดิจิทัล 9) การทำงานแบบรวมพลังเป็นทีม และมีภาวะผู้นำ และ 10) การเป็นพลเมืองตื่นรู้และมีจิตสำนึกสากล ซึ่งสมรรถนะทั้ง 10 ประการนั้นต่างเกื้อหนุนกันส่งผลร่วมกันทำให้ผู้เรียนเป็นคนไทยที่มีลักษณะที่พึงประสงค์ 4 ประการ คือ 1) คนไทยฉลาดรู้ (Literate Thais) 2) อยู่ดีมีสุข (Happy Thais) 3) คนไทยสามารถสูง (Smart Thais) และ 4) พลเมืองไทยใส่ใจสังคม (Active Thai Citizens) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) โดยคาดว่า สมรรถนะหลัก ทั้ง 10 สมรรถนะ จะทำให้เด็กไทยมีคุณลักษณะ 4 ประการ คือ เป็นผู้ที่ฉลาดรู้ อยู่ดีมีสุข สามารถสูง และ ใส่ใจสังคม (คณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษา, 2562)

แนวทางปรับใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในไทยโดยแผนการปรับใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะในไทยนั้นเริ่มต้นด้วยการรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา และความพร้อมในการปรับใช้หลักสูตรในโรงเรียนต่างๆ ติดตามด้วยการปรับปรุงพื้นฐานและยกระดับความพร้อมของโรงเรียนผ่านการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับนโยบาย การให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาโรงเรียน หรือการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อให้การปรับใช้หลักสูตรเป็นไปโดยราบรื่น สามารถผลิตทรัพยากรมนุษย์สู่ตลาดแรงงานได้จริง

แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเป็นการเรียนการสอนที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นเป้าหมาย คือ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะเจตคติและคุณลักษณะต่างๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาและการใช้ชีวิต เป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เรียนรู้เพื่อให้อาจการใช้การได้จริงในสถานการณ์ต่างๆ เป็นการเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ ไม่ใช่การเรียนเพื่อรู้เท่านั้น การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเน้น “การปฏิบัติ” โดยมีชุดของเนื้อหาความรู้ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ จึงทำให้สามารถลดเวลาเรียนเนื้อหาจำนวนมากที่ไม่จำเป็น เอื้อให้ผู้เรียนมีเวลาในการเรียนรู้เนื้อหาที่จำเป็นในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น และมีโอกาสได้ฝึกฝนการใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในระดับชำนาญหรือเชี่ยวชาญเป็นการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานใดงานหนึ่งจะได้นำไปใช้เพื่อความสำเร็จของการปฏิบัติงาน การเรียนการสอนเป็นการบูรณาการมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้น ผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสามารถของตน สามารถไปได้เร็ว-ช้าแตกต่างกันได้ในส่วนการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงพัฒนา เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อาสมรรถนะประสบความสำเร็จ

การนำกรอบสมรรถนะหลักมาสู่การพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียนและในโรงเรียนทำได้หลายทาง ในที่นี้ขอเสนอแนะ 6 แนวทาง สามารถเลือกใช้ตามความพร้อมและบริบทโรงเรียนและความถนัดของตน ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

แนวทางที่ 1 ใช้งานเดิม เสริมสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดแทรกสมรรถนะ ซึ่งครูเห็นว่า สอดคล้องกับบทเรียนนั้นเข้าไป และคิดกิจกรรมเสริม เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะนั้นเพิ่มขึ้น เป็นการช่วยเพิ่มการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เข้มข้น มีความหมาย และเกิดสมรรถนะที่ต้องการ การสอนระดับนี้เหมาะสมสำหรับครูที่ปกติได้ส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณสมบัติต่างๆ ไปพร้อมกับการสอนเนื้อหาสาระ โดยระบุเป็นวัตถุประสงค์การเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอน ในแผนการจัดการเรียนการสอนของตนอยู่แล้ว เช่น ฝึกกระบวนการกลุ่ม ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะและวิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น ครูไม่ได้เปลี่ยนแปลงแผนการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการสอนของตนเองเลย เพียงแต่พิจารณาว่ามีสมรรถนะตัวใดที่เข้ากันกับการสอนของตน เช่น สมรรถนะหลักด้านทักษะการคิดขั้นสูงและนวัตกรรม สมรรถนะหลักด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร เป็นต้น แล้วนำสมรรถนะด้านนั้นมาบรรจุไว้ในแผนการจัดการเรียนการสอนของตน การทำเช่นนี้จะช่วยกระตุ้นให้ครูตระหนักในสมรรถนะนั้น และกระตุ้นให้นักเรียนเกิดสมรรถนะนั้นในระหว่างเรียนไปพร้อมกับการเรียนเนื้อหา ทักษะ ตามปกติของตนมากยิ่งขึ้น

แนวทางที่ 2 ใช้งานเดิม ต่อเติมสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ต่อยอดเพิ่มเติมจากงานเดิมให้ต่อเนื่องไปถึงขั้นการฝึกฝนการนำ ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้เรียนรู้แล้วไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะในเรื่องที่เรียนรู้นั้น เป็นการสอนตามปกติที่มีการเพิ่มสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ความรู้และทักษะต่างๆ ที่ได้เรียนรู้แล้วในสถานการณ์ต่างๆ ที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่ต้องการ

แนวทางที่ 3 ใช้รูปแบบการเรียนรู้ สู่การพัฒนาสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีการนำรูปแบบการเรียนรู้ต่างๆ มาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับสมรรถนะที่สอดคล้องกันและเพิ่มเติมกิจกรรมที่สามารถช่วยพัฒนาสมรรถนะนั้นให้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน อันจะส่งผลให้การเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้ที่เข้มมีประสิทธิภาพ

เพิ่มขึ้นด้วย การสอนตามแนวทางที่ 3 นี้เป็นการสอนที่มีกระบวนการตามรูปแบบที่ครูคัดสรรว่าสามารถพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนได้ โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างจุดหมายของรูปแบบ แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานและขั้นตอนการสอนของรูปแบบกับสมรรถนะที่มุ่งพัฒนา พิจารณาว่าสามารถปรับหรือเพิ่มขึ้นตอนย่อยเพื่อเพิ่มหรือเน้นทักษะสำคัญๆ ของสมรรถนะได้อย่างเหมาะสม รูปแบบต่างๆ มีจุดหมายหลักต่างกัน การจะบรรลุจุดหมายต้องใช้แนวคิดทฤษฎีต่างกัน ขั้นตอนการสอนต้องเหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีและทำให้เกิดผลที่ผู้เรียนได้ตามจุดหมาย อาทิ รูปแบบชิปปา (CIPPA) ใช้ทฤษฎี Constructivism เป็นพื้นฐานสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง และนวัตกรรมได้ รูปแบบสะเต็มศึกษามีแนวคิดพื้นฐานให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้หลายวิชา ทักษะหลายด้านในการเรียนที่เน้นประสบการณ์มีผลผลิตจากการเรียน สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือในการทำงานได้ จึงสามารถใช้รูปแบบนี้พัฒนาทักษะชีวิตและความเจริญแห่งตน พัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล ทักษะอาชีพและการเป็นผู้ประกอบการและทักษะการคิดขั้นสูงและการสร้างนวัตกรรมได้

แนวทางที่ 4 สมรรถนะเป็นฐานผลงานตัวชี้ เป็นการจัดการเรียนรู้โดยนำสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาเป็นตัวตั้งและนำตัวชี้วัดที่สอดคล้องกันมาออกแบบการสอนร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระและทักษะตามที่ตัวชี้วัดกำหนดไปพร้อมๆ กันกับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่ต้องการนี้เป็นการสอนโดยนำสมรรถนะและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกันมาออกแบบการสอนร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาสาระและทักษะตามที่ตัวชี้วัดกำหนดไปพร้อมกับการพัฒนาสมรรถนะหลักที่จำเป็นต่อชีวิต การสอนแนวทางที่ 4 นี้เหมาะสำหรับครูที่ได้ทดลองนำสมรรถนะเข้ามาบูรณาการในการเรียนการสอนปกติของตนตามแนวทางที่ 1 และ 2 มาระยะหนึ่งจนมีความมั่นใจมากขึ้นและพร้อมที่จะก้าวออกจากการสอนแบบเดิมๆ ไปสู่การสอนที่เน้นสมรรถนะอย่างเต็มตัว หรือครูที่เห็นประโยชน์ของสมรรถนะและต้องการจะออกแบบแผนการสอนของตนโดยให้สมรรถนะเป็นตัวนำแต่ขณะเดียวกันก็ครอบคลุมตัวชี้วัดของหลักสูตรอย่างครบถ้วนลักษณะของแผนการจัดการเรียนการสอนแบบนี้เป็นการบูรณาการสมรรถนะสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ครูต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการประยุกต์ใช้ความรู้ ฝึกทักษะ และพัฒนาเจตคติและคุณสมบัติผ่านการปฏิบัติจริงในสถานการณ์ต่างๆ อย่างกว้างขวาง

แนวทางที่ 5 บูรณาการผลงานหลายสมรรถนะ เป็นการจัดการเรียนรู้ โดยนำสมรรถนะหลักหลายสมรรถนะเป็นตัวตั้งและวิเคราะห์ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง แล้วออกแบบการสอนที่มีลักษณะเป็นหน่วยบูรณาการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นองค์รวมโดยเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชา/กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ การบูรณาการเป็นการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวมที่นำสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในชีวิต สังคม และโลก เช่น สถานการณ์ประเด็นสำคัญในสังคม ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้เรียนมาเชื่อมโยงกับเนื้อหา ทักษะ และเจตคติในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน โดยผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์ในชีวิต สร้างประสบการณ์ ความรู้และความสามารถ เพื่อให้เกิดสมรรถนะหลักทั้งสี่ด้านและนำไปใช้ได้จริงในสถานการณ์ต่างๆ อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองไทยผู้ใส่ใจสังคม การสอนแบบบูรณาการจึงเป็นแนวทางการสอนที่สอดคล้องกับปรัชญาการสอนแบบสมรรถนะเป็นฐานมากที่สุด

แนวทางที่ 6 สมรรถนะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน เป็นการสอดแทรกสมรรถนะที่ส่งเสริมการทำกิจวัตรประจำวันต่างๆ ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพมากขึ้น เป็นการใช้กิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ทำอยู่แล้ว เป็นสถานการณ์ในการฝึกฝนสมรรถนะ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่ต้องการแล้วยังช่วยทำให้การทำกิจวัตรประจำวันของผู้เรียนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย เป็นการสร้างสรรค์การ

เรียนรู้อย่างสอดคล้องสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตประจำวันปกติของนักเรียนสอดคล้องกับกิจกรรมต่างๆ ที่มักเกิดในโรงเรียนนับเป็นการฝึกพัฒนาสมรรถนะนั้นๆ ได้อย่างซ้ำๆ อีกทั้งเป็นไปตามธรรมชาติปกติของชีวิตนักเรียน ที่จะมีความยืดหยุ่นและท้าทายในการเผชิญสถานการณ์ตามธรรมชาติของชีวิต และเมื่อฝึกพัฒนาสมรรถนะนั้นๆ ได้อย่างคล่องแคล่วและผ่านสถานการณ์ต่างๆ ผู้เรียนจะค่อยๆ มีสมรรถนะนั้นๆ อย่างแท้จริงสามารถนำ ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ในการดำเนินชีวิตจริงแนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ทั้ง 6 แนวทาง มีความสัมพันธ์กันดังแสดงในแผนภาพที่ 1 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

บทสรุป

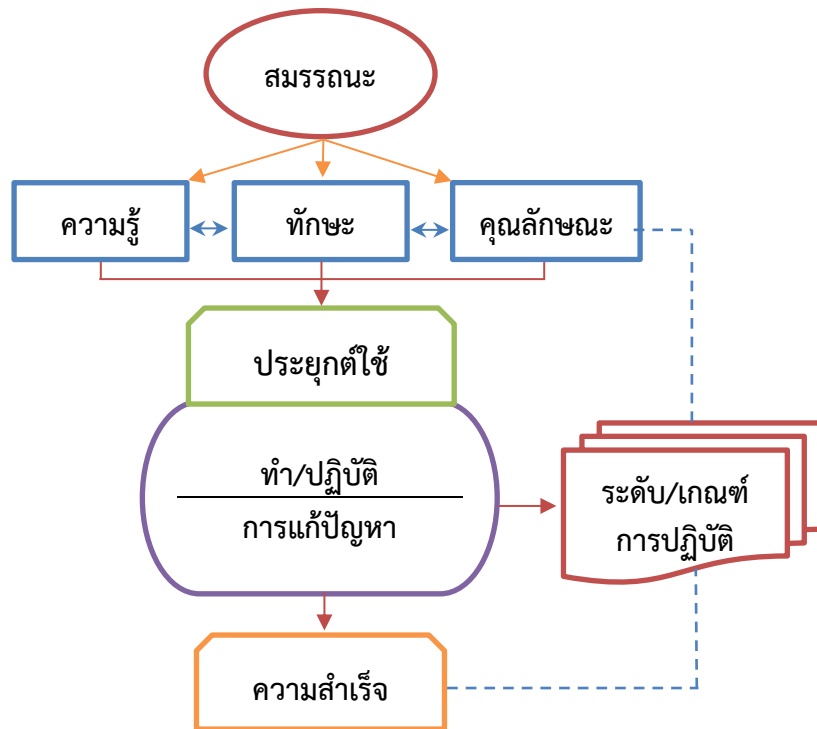
สมรรถนะเป็นความสามารถของบุคคลในการใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะต่างๆ ที่ตนมีในการทำงานหรือการแก้ปัญหาต่างๆ จนประสบความสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง สมรรถนะแสดงออกทางพฤติกรรมการปฏิบัติที่สามารถวัดและประเมินผลได้ สมรรถนะจึงเป็นผลรวมของความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะ และความสามารถอื่นๆ ที่ช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลประสบความสำเร็จในการทำงานที่สูงขึ้น ต้องอาศัยความรู้ ทักษะ ที่สูงขึ้นมากขึ้นด้วย แต่ความรู้ทักษะที่สูงขึ้น อาจส่งผลหรือไม่ส่งผลต่อการเกิดสมรรถนะก็ได้ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ ในการนำความรู้และทักษะเหล่านั้นมาใช้ รวมทั้งคุณลักษณะส่วนตนที่มีว่าเอื้ออำนวยเพียงใด สรุปว่าองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะมี 7 ประการ คือ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skill) 3) คุณลักษณะ /เจตคติ (Attribute / Attitude) 4) การประยุกต์ใช้ (Application) 5) การกระทำ /การปฏิบัติ (Performance) 6) งานและสถานการณ์ต่างๆ (Tasks / Jobs /Situations) 7) ผลสำเร็จ (Success) ตามเกณฑ์ที่กำหนด (Performance Criteria)

หลักสูตรฐานสมรรถนะ มีลักษณะสำคัญดังนี้ 1) เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต โดยมีการกำหนดสมรรถนะหลักที่เหมาะสมแต่ละช่วงชั้นให้ครูผู้สอนนำไปใช้เป็นหลักในการกำหนดจุดประสงค์และสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล 2) เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมและการกระทำ การปฏิบัติของผู้เรียน มิใช่ที่การรู้หรือมีความรู้เพียงเท่านั้น แต่ผู้เรียนต้องสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม และคุณลักษณะต่างๆ ในการแก้ปัญหาสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน 3) เป็นหลักสูตรที่ใช้ผลลัพธ์ (สมรรถนะ) นำสู่จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ มิใช่หลักสูตร (เนื้อหาสาระ) นำสู่ผลลัพธ์ (สมรรถนะ) 4) เป็นหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้เรียน ครู และสังคม

การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ เป็นการเรียนการสอนที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นเป้าหมาย คือ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหา และการใช้ชีวิต เป็นการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เรียนรู้เพื่อให้อาจใช้ในการได้จริงในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เป็นการเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ไม่ใช้การเรียนเพื่อรู้เท่านั้น การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเน้น “การปฏิบัติ” โดยมีชุดของเนื้อหาความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ จึงทำให้สามารถลดเวลาเรียนเนื้อหาจำนวนมากที่ไม่จำเป็น เอื้อให้ผู้เรียนมีเวลาในการเรียนรู้เนื้อหาที่จำเป็นในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น และมีโอกาสได้ฝึกฝนการใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในระดับชำนาญหรือเชี่ยวชาญ เป็นการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ

ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานใดงานหนึ่งจะได้รับการนำไปใช้เพื่อความสำเร็จของการปฏิบัติงาน การเรียนการสอนเป็นการบูรณาการมากขึ้นการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้น ผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้ และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ไปตามความถนัดและความสามารถของตน สามารถไปได้เร็วหรือช้าแตกต่างกันได้ ในส่วนการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงพัฒนา เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การเรียนรู้ฐานสมรรถนะประสบความสำเร็จ สรุปลองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะกับการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียน ดังในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะกับการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ. (2562). พัฒนาการหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน: จากอดีตสู่ยุคเปลี่ยนผ่านสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency). ใน รายการผลงาน สื่อ สิ่งพิมพ์ ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่กรอบสมรรถนะผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แหล่งที่มา https://www.thaiedreform.org/wpcontent/uploads/2019/08/Core_competency09.pdf/. สืบค้นเมื่อ 10 มี.ค. 2563.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ. แหล่งที่มา https://www.thaiedreform.org/wp-content/uploads/2019/08/Core_competency_09.pdf. สืบค้นเมื่อ 5 มี.ค. 2565.

- กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. (2557). **กรอบและแนวทางการจัดทำหลักสูตรตามความสามารถ Developing A Competency Based Curriculum**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาผู้ฝึกและเทคโนโลยีการฝึก ฝ่ายพัฒนาระบบและรูปแบบการฝึกตามความสามารถ (CBT).
- คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. (2564). **แผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง)**. แหล่งที่มา http://nscr.nesdc.go.th/nescd_uat/แผนการปฏิรูปประเทศ/ สืบค้นเมื่อ 1 มี.ค. 2565.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). **รายงานพันธกิจปฏิรูปการศึกษาไทย**. แหล่งที่มา <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1734-file.pdf>. สืบค้นเมื่อ 5 มี.ค. 2565.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562). **รายงานเฉพาะเรื่องที่ 12 หลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อปฏิรูปการศึกษา. (2562). **สมรรถนะเด็กไทยและการพัฒนาสมรรถนะ ในรายการผลงาน สื่อ สิ่งพิมพ์ ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่กรอบสมรรถนะผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. แหล่งที่มา: https://www.thaiedreform.org/wp-content/uploads/2019/08/Core_competency_09.pdf. สืบค้นเมื่อ 5 มี.ค. 2565.
- คณะทำงานวางแผนจัดทำกรอบสมรรถนะ. (2562). **“แนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นต่อชีวิต” ในรายการผลงาน สื่อ สิ่งพิมพ์ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กรอบสมรรถนะผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. แหล่งที่มา https://www.thaiedreform.org/wp-content/uploads/2019/08/Core_competency_09.pdf. สืบค้นเมื่อ 5 มี.ค. 2565.
- ครูบ้านนอกดอทคอม. 2565. **เคยได้ยินหรือยังหลักสูตรฐานสมรรถนะถูกแยกระดับการศึกษาที่คนไทยต้องรู้จัก ให้ผู้เรียนเท่าทันความเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21**. แหล่งที่มา <https://www.kroobannok.com/89728>. สืบค้นเมื่อ 1 มี.ค. 2565.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). **แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). **การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). **คำอธิบายพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562**. แหล่งที่มา <http://www.onec.go.th/th.php/book/Bo>. สืบค้นเมื่อ 5 มี.ค. 2565.
- สุจิตรา ปทุมลังการ. (2552). **ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะและการประเมินผล**. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ กระทรวงศึกษาธิการ.
- Tejada, J. & Ruíz, C. (2016). Evaluación de competencias profesionales en educación superior: retos e implicaciones. *Educacion XXI Madrid*. 19(1). 17-38.

ภาวะผู้นำวิถีพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิสรัปชัน*
BUDDHIST LEADERSHIP FOR SCHOOL ADMINISTRATORS
IN THE ERA OF DISRUPTION

พระมหาไพรัช แก้วโก Prama Pairat Kaewgo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: mahapairat2518@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอภาวะผู้นำวิถีพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโดยนำหลักพุทธธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้เพื่อให้เข้ากับโลกยุคดิสรัปชัน ซึ่งสถานศึกษาจะมีแผนนโยบายดีเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาคนไม่ปฏิบัติตามก็ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนนโยบายได้โดยมีภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญและจำเป็นในการวางแผนนโยบายนั้น ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ภาวะผู้นำวิถีพุทธอันเป็นหลักคุณธรรมจริยธรรมบูรณาการเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความคิดก้าวหน้าทันสมัย และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เท่าทันกับยุคโลกาภิวัตน์และดิจิทัลดิสรัปชัน รวมถึงทำให้มีความสอดคล้องกับหลักวิถีพุทธอันเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนไทยที่ได้รับการกล่อมเกลาจากคำสอนของพระพุทธศาสนาที่มีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกรู้เข้าใจและให้การยอมรับว่าทันสมัยใช้ได้ตลอดกาลไม่เปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำวิถีพุทธ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ยุคดิสรัปชัน

Abstract

This academic paper presents Buddhist leadership for school administrators by applying the principles of the Lord Buddha's teachings to fit the disruptive world which educational institutions will have a good policy plan no matter how good is it. However, if educational personnel in educational institutions fail to comply, they cannot achieve the objectives according to the policy plan. Leadership of the educational institution administrators is important and necessary in planning that policy. Educational institute administrators are Buddhist leadership, which is an integrated moral and ethical principle for educational institution administrators to develop modern progressive thinking and is ready to change itself all the time to keep up with the era of globalization and digital disruption. It includes making consistent with the Buddhist way of life and culture of Thai people that have

*Received: April 03, 2022, Revised: April 23, 2022, Accepted: April 23, 2022.

been refined from the teachings of Buddhism that are unique that the world knows, understands and accepts that it is always up to date, and the tenses do not change.

Keywords: Buddhist Leadership, School Administrators, Era of Disruption

บทนำ

“Digital Disruption” ดิจิทัลดิสรัปชัน หมายถึง การปฏิรูปหรือเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีและโมเดลธุรกิจแบบใหม่ จนส่งผลกระทบต่อกิจการสินค้าและบริการที่มีอยู่ในปัจจุบันจากการที่ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ภายใต้ต้นนโยบายรัฐบาล “ไทยแลนด์ 4.0” ทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจในปัจจุบัน กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในโลกธุรกิจ ตั้งแต่ระดับเล็กๆ ที่มีรูปแบบการค้าขายแบบดั้งเดิมไม่ซ้ำซ้อนซื้อมาขายไป เช่น ร้านโชห่วย ร้านแผงลอยริมถนนไปจนถึงผู้ประกอบการรายย่อยและขนาดกลางที่เปิดร้านขายสินค้าในห้างหรือศูนย์กลางการค้าต่างๆ ดังนั้น การเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่จึงมีความจำเป็นต้องมีความคิดก้าวหน้า ทันสมัย และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์และดิจิทัลดิสรัปชัน ทำให้เกิดกิจกรรมเศรษฐกิจใหม่ๆ (สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ ศิรินทิพย์ กุลจิตตรศรี และโกวิท จันทะปาละ, 2563) จำเป็นต้องปฏิรูปและพัฒนาภาคการศึกษาไทยเพื่อรับมือโลกยุค “ดิสรัปชัน” พร้อมปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง รวดเร็ว โดยเฉพาะ AI เข้ามามีบทบาทกับการใช้ชีวิตและการทำงานมากขึ้นและประสบการณ์นานปีที่นับวันสำคัญน้อยลง (สุชชีวีร์ สุวรรณสวัสดิ์, 2563)

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาที่มุ่งพัฒนาคอนในทุกระดับตามความเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย ให้มีความสมบูรณ์เป็นคนดีมีวินัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม โดยการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน เพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนทั้งในส่วนฐานความรู้และระบบความคิดในลักษณะสหวิทยาการและตรงกับความต้องการของประเทศในอนาคต พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัล ส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจและเหมาะสมกับช่วงวัย มุ่งเน้นการพัฒนาโรงเรียนควบคู่กับการพัฒนาครู เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารการศึกษาในทุกกระดับ ส่งเสริมหลักคิดที่ถูกต้อง สอดแทรกการปลูกฝังวินัยและอุดมการณ์ที่ถูกต้องของคนในชาติ หลักคิดที่ถูกต้องด้านคุณธรรมจริยธรรม การมีจิตสาธารณะ การเคารพกฎหมาย และกติกาของสังคมเข้าไปทุกสาระวิชาและในทุกกิจกรรม (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2562)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการรับนโยบายและสร้างประสิทธิผลของงานในสถานศึกษา ต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล กล้าคิด คิดริเริ่ม คิดเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม การนำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้บริหารสถานศึกษาให้กับตนเองและองค์กรสถานศึกษา ถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมของสังคมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนไทยที่ได้รับการกล่อมเกลาจากคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า วิถีพุทธ เป็นแนวทางดำเนินชีวิตที่เป็นมัชฌิมาปฏิบัติ (Buddhist Way of Life) โดยยึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2547) เป็นเส้นทางการฝึกตนบนสายธารธรรมอันจะนำพาให้เราสามารถที่จะร่วมทุกข์ร่วมสุขกับผู้คนทุกเชื้อชาติศาสนาทุกชนชั้นวรรณะอย่างไม่ถือตน (วิจิตรพันธ์ พานิช, 2544)

บทความนี้จะนำเสนอภาวะผู้นำวิสุทธิพุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโดยนำหลักพุทธธรรมไตรสิกขาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้เพื่อให้เข้ากับการบริหารสถานศึกษาในโลกยุคดิจิทัลและเพื่อการบริหารการเรียนรู้โลกแห่งดิจิทัล (World Digital Learning) เครือข่ายออนไลน์ที่เกิดจากการสร้างเนื้อหาาร่วมกันแบ่งปันความรู้ปรับปรุงและขยายเนื้อหาเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาได้

ภาวะผู้นำวิสุทธิพุทธ

"ผู้นำ" เป็นบุคคลที่สำคัญในองค์กรมีบทบาทที่ต้องดำเนินไปภายใต้เงื่อนไขปัจจัยของสภาวะโดยรอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โลกในทุกวันนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความรู้ในเรื่อง "ภาวะผู้นำ" นั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับทุกองค์กร ดังนั้น "ภาวะผู้นำวิสุทธิพุทธ" จึงหมายถึง ผู้นำที่ปฏิบัติตามหลักพุทธปรัชญาที่ยังก่อให้เกิดอำนาจทางใจหรืออำนาจแห่งธรรมที่จะทำให้ผู้อื่นรักศรัทธา และเชื่อถือด้วยความจริงใจ อำนาจนี้เป็นอำนาจที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามหลักความดี ความงาม และความจริง อันถูกต้องตามหลักแห่งเหตุผลที่เกิดจากปัญญาผู้นำชนิดนี้จะมีธรรมานุภาพแต่ผู้นำประเภทนี้จะเป็นผู้นำในทางวิญญาน (Spiritual Guide) ด้วยโดยจะใช้อำนาจเพื่อการครองใจผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นศรัทธาและเชื่อฟัง และสามารถชักจูงโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้คล้อยตามไปในทางที่ถูกที่ควร โดยไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจการบังคับหรือการให้รางวัล การให้คุณและโทษ ตามระเบียบแบบแผนตามธรรมเนียมใดๆ ทั้งสิ้น หลักพุทธปรัชญาจึงมีคุณค่าสำคัญในการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างเสริมภาวะผู้นำ (สุวิน สุขสมกิจ, 2549) ผู้ที่มีความรอบรู้รอบคอบและต้องประกอบไปด้วยการเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถความรับผิดชอบในการทำงานและมีทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มองผู้ใต้บังคับบัญชาในแง่ดี มีความยุติธรรม มีหัวใจพระพรหม รู้รักสามัคคี มีความเสียสละ ไม่มีมานะ ทิฐิ ปราศจากอคติ ซึ่งคุณธรรมต่างๆ เหล่านี้จะต้องมีอยู่ในตัวของผู้นำที่จะทำให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงานด้วยการบริหารตน การบริหารคน และการบริหารงานในองค์กร (พระเทพปริยัติเมธี (สฤณี สิริธโร), 2553)

ผู้นำวิสุทธิพุทธต้องมีความสามารถในการจูงใจให้คนเกิดความต้องการอยากปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บริหารบุคคลที่จะเป็นผู้บริหารต้องมีคุณสมบัติสำคัญ 2 ประการ คือ อัตตหิตสมบัติ หมายถึง ความเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำ และปรหิตปฏิบัติ หมายถึง ความมีน้ำใจในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมและองค์กรของตน ผู้บริหารต้องยึดหลักธรรมาธิปไตยในการบริหารงาน ผู้บริหารต้องประพฤติธรรมและใช้ธรรมเป็นหลักในการบริหารงาน อัตตหิตสมบัติ ที่สำคัญในการบริหารของพระพุทธเจ้าคือความสามารถในการสื่อสารกับคนทั่วไป ในการสื่อสารเพื่อการบริหารของพระพุทธเจ้าทรงใช้หลัก 4 ส. ในการบริหาร ได้แก่ 1) สันทัสสนา (แจ่มแจ้ง) อธิบายขั้นตอนของการดำเนินงานได้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้งช่วยให้สมาชิกปฏิบัติตามได้ง่าย 2) สมาทปนา (จงใจ) อธิบายให้เข้าใจและเห็นชอบกับวิสัยทัศน์จนเกิดศรัทธาและความรู้สึกว่าจะต้องฝ่าฟันให้ไกลและไปให้ถึง 3) สมุตตเตชนา (แก้แกล้ง) ปลุกใจให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีความกระตือรือร้นในการดำเนินการไปสู่เป้าหมาย 4) สัมปหังสนา (ร่าเริง) สร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันแบบกัลยาณมิตรซึ่งจะส่งเสริมให้สมาชิกมีความสุขในการทำงาน (พระอัครเดช ญาณเตโช, 2557)

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำวิสุทธิพุทธ หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารให้ผู้อื่นได้มองเห็นและมีส่วนรวมในการทำสิ่งนั้นๆ ให้เกิดขึ้นทั้งวิธีคิดและการดำเนินชีวิตทำให้ผู้อื่นศรัทธาและเชื่อฟังและสามารถชักจูงโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้คล้อยตามไปในทางที่ถูกที่ควร โดยไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจการบังคับใดๆ ทั้งสามารถสร้างประโยชน์ทั้งทางโลกทางธรรมซึ่งจะนำสันติสุขสู่สังคมและบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

องค์ประกอบของภาวะผู้นำวิถีพุทธ

ภาวะผู้นำวิถีพุทธ คือ ผู้ที่มีความรอบรู้รอบคอบและต้องประกอบไปด้วยการเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถความรับผิดชอบในการทำงานและมีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีอัตตหิตสมบัติ ความเพียรพร้อมด้วยคุณสมบัติส่วนตัวที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำและปฏิบัติปฏิบัติ ความมีน้ำใจในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมและองค์กรของตนมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำวิถีพุทธหรือเชิงพุทธดังนี้

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญเกี่ยวกับตัวผู้บริหาร หรือผู้นำในการบริหารโดยมีคำสอนที่พูดถึงเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำดังที่ปรากฏอยู่ในหลักปาปนิคธรรม 3 ทศตปิยปาปนิคสูตรว่า ผู้นำต้องประกอบด้วยลักษณะ คือ 1) จักขุมา เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มองสภาพเหตุการณ์ออกและจะวางแผนเตรียมรับ หรือรุกได้อย่างไร ซึ่งคุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับภาษาอังกฤษ คำว่า Conceptual Skill คือการชำนาญในการใช้ความคิด หรือทักษะทางด้านความคิด หรือความสามารถในการคิดวิเคราะห์เหตุการณ์และปัจจัยต่างๆ ที่มากระทบต่อผลการดำเนินงาน ทักษะนี้จำเป็น มากที่สุด สำหรับผู้บริหารในระดับสูง 2) วิรูโ ความเป็นผู้ชำนาญในงาน รู้จักวิธีการไม่บกพร่องในหน้าที่ที่ตนได้รับผิดชอบ คุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษคำว่า Technical Skill คือ ความชำนาญการด้านเทคนิค หรือทักษะทางการปฏิบัติงาน ความรู้ ในทางเทคนิค การปฏิบัติงาน เช่น หัวหน้าพนักงานช่าง เครื่องยนต์ต้องมีความรู้ความชำนาญในเรื่องเครื่องยนต์ สามารถที่จะควบคุมและใช้เครื่องดังกล่าวได้เป็นอย่างดี 3) นิสสยสัมปันโน ความเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี และได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่นคุณลักษณะที่สามนี้ตรงกับคำภาษาอังกฤษคำว่า Human Relation Skill คือความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์หรือทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์เกี่ยวกับมนุษย์ การจงใจการเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ (พระเทพปริยัติเมธี (สฤษดิ์ สิริธโร), 2553) ภาวะผู้นำต้องมีพหุสุตได้สดับรับฟัง คือ ผู้มีความรู้มาก ผู้คงแก่เรียน ผู้มีปัญญารอบรู้ ผู้รอบด้าน ผู้ศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาการมามาก ได้ยินได้ฟังเรื่องต่างๆ มากและสามารถทรงจำไว้ได้เป็นอย่างดี จนนับได้ว่าเป็นผู้รู้เป็นปราชญ์ในคำวัดหมายถึงผู้ได้เล่าเรียนหรือได้ฟังพระพุทธพจน์และศิลปะภายนอกแล้วทรงจำไว้ได้มากเป็นผู้ฉลาดรู้แจ้งในวัฏฏะศาสน์ โดยวิธี “เรียนจากครู ดูจากตำรับ สดับเทศนา” เรียกความเป็นพหุสุตนั้นว่า พหุสัจจะ ซึ่งเป็นมงคลอย่างหนึ่งที่นำความเจริญก้าวหน้ามาให้แก่ผู้เป็นพหุสุต (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำวิถีพุทธที่สำคัญมี 3 องค์ประกอบ คือ 1) จักขุมา เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล 2) วิรูโ ความเป็นผู้ชำนาญในงาน 3) นิสสยสัมปันโน ความเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี

หลักไตรสิกขา

หลักไตรสิกขาเป็นหลักการพัฒนาชีวิตเพื่อให้ประสบความสำเร็จเป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธ โดยหลักไตรสิกขางังจัดอยู่ในมรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) คือ ควรทำให้เกิดมีขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิต 3 ประการ ดังนี้

1. ศีลสิกขา ในด้านของศีลสิกขาต้องศึกษาในเรื่องศีล โดยบูรณาการเข้ากับหลักสังคหวัตถุธรรม อันได้แก่เจตนาที่จะงดเว้นไม่ละเมิดข้อห้ามด้านกาย ด้านวาจา ให้รักษาความเป็นปกติของความเป็นมนุษย์ผู้ซึ่งมีใจสูงหรือ อาจกล่าวได้ว่าในด้านนี้เป็นการพัฒนาในเรื่องของพฤติกรรม โดยที่มีลักษณะไปในทิศทางด้านบริหารจัดการการนั้นมีได้มีจำเพาะเจาะจงไว้ตายตัว ซึ่งจะเป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม สามารถนำไปใช้ได้ในทุกรูปแบบของการบริหารจัดการ โดยมีหลักธรรมที่ควรนำมาส่งเสริม คือ 1) ทาน

การให้ การเสียสละ การบริจาคช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ ตลอดถึงให้ความรู้และ แนะนำสั่งสอน 2) ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้ง คือกล่าว คำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ 3) อตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม 4) สมานัตตตา คือ ความมีตนเสมอ ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี

2. จิตตสิกขา ในด้านของจิตตสิกขาคือศึกษาในเรื่องจิต เรียนรู้เรื่องจิต ให้เข้าใจธรรมชาติของจิต การทำงานของจิต รู้วิธีการพัฒนาจิต เพื่อให้สงบตั้งมั่น เป็นสมาธิพร้อมที่จะทำกิจหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการพัฒนาจิต หรือที่เรียกว่าสมาธิ มาบูรณาการเข้ากับหลักธรรมพรหมวิหารธรรมอันเป็นธรรมะในการครองใจ หรือครองจิตที่ทำให้บุคคลในสังคมพึงประพฤติปฏิบัติในทางอันประเสริฐทั้งต่อตนและผู้อื่นเป็นองค์ประกอบของการบริหารงานบุคลากร โดยมีหลักธรรมที่ควรนำมาส่งเสริม คือ 1) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า 2) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ 3) มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิงต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป 4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง

3. ปัญญาสิกขา ในด้านปัญญาสิกขาคือศึกษาในเรื่องปัญญา พัฒนาด้านปัญญาในการบริหารงานสถานศึกษาโดยนำหลักปัญญา 3 มาบูรณาการสำหรับครองงานในชีวิตให้ประสบความสำเร็จเข้ามาเสริม เข้ามาปรับปรุง และจัดการในการทำงานของตน โดยทักษะเหล่านั้นจะเกิดขึ้นได้ก็จากการสังเกต การเรียนรู้ การศึกษา ค้นคว้า และการนำประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาด้านปัญญานี้จะมีการพัฒนาอยู่หลายระดับประกอบด้วย 1) สุตตามยปัญญา เป็นปัญญา ที่เกิดจากการเล่าเรียน หรือถ่ายทอดกันมาหนึ่ง มาจากการคิดพิจารณาหาเหตุผลด้วยตนเอง 2) จินตามยปัญญา คือ จิตตะ การคิดพิจารณาวินิจฉัยอย่างมีวิจยญาณ ด้วยการใชปัญญาที่บริสุทธิ์อิสระไม่ถูกกิเลส เช่น ความอยากได้ผลประโยชน์และความเกลียดชังเข้าครอบงำ มีวิธีคิดที่จะเข้าถึงความจริงและได้ 3) ภวานามยปัญญา ซึ่งเป็นปัญญาที่เกิดจากการใช้สมองในการทำกิจกรรมต่างๆ คือ ผู้บริหารต้องมีความมั่นคงใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหรือหย่อนในสิ่งที่ทำนั้นโดยมีการวางแผนคิดค้นหาวิธีแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ การรู้จักจัดการดำเนินการทำกิจให้สำเร็จฉลาดในวิธีการที่จะนำไปสู่จุดหมาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2559)

สรุปได้ว่า ไตรสิกขา เป็นการศึกษา 3 ด้าน ที่พัฒนาชีวิตไปพร้อมกันทั้งระบบ คือ 1) อธิศีลสิกขา เป็นเหมือนการจัดปรับพื้นที่และบริเวณแวดล้อมให้สะอาดหมดจดเรียบร้อยราบรื่น มั่นคง มีสภาพที่พร้อมจะทำงานได้คล่องสะดวก 2) อธิจิตสิกขา เป็นเหมือนการเตรียมตัวของผู้ทำงานให้มีเรี่ยวแรงกำลังความถนัดชัดเจนที่พร้อมจะลงมือทำงาน และ 3) อธิปัญญาสิกขา เป็นเหมือนอุปกรณ์ที่จะใช้ทำงานนั้นๆ ให้สำเร็จ

ภาวะผู้นำวิพสุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ภาวะผู้นำวิพสุทธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นสามารถนำมาปรับใช้กับยุคดิจิทัล โดยหลักธรรมคือหลักไตรสิกขาอันเป็นหลักการพัฒนาชีวิตเพื่อให้ประสบความสำเร็จเป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธ เป็นธรรมที่ควรเจริญ คือ ควรทำให้เกิดมีขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิต

โดยสามารถนำมาปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารด้านการครองตน การครองคน การครองงาน อันจะช่วยส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษามากยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ภาวะผู้นำวิฤตสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลด้านการครองตน ผู้บริหารควรศึกษาในเรื่องศีล การพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการผลักดันแนวคิดให้เกิดขึ้นในยุคที่โลก Disruption มีสภาวะการณ์แข่งขันกันรุนแรงวินาทีต่อวินาทีเช่นนี้ รูปแบบของการบริหารจัดการโดยมีส่วนสำคัญที่ควรเน้น 1) ทาน การช่วยเหลือเกื้อกูลด้วยสิ่งของ ให้ความรู้แนะนำสั่งสอน 2) ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก ดุดติมน้ำใจ ซาบซึ้ง ไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ 3) อตถจริยา การประพฤติตนเป็นประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือ ปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม มีชีวิตที่เป็นไปเพื่อสร้างสรรค์ ทำให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลที่เอื้อต่อการพัฒนาชีวิตของตน 4) สมานัตตตา ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลายและเสมอในสุขทุกข์โดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะด้วยเหตุที่ยุคดิจิทัลนั้นมีความคล่องตัวรวดเร็วกว่าในอดีต การบริหารที่ตอบสนองความก้าวหน้าของเทคโนโลยี (Technology Advancement) มาใช้การเพื่อสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารและการจัดการความรู้ในงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา (ภคภพไพฑูรย์ ภคสกุลวงศ์ และอานนท์ เมธีวรฉัตร, 2564)

2. ภาวะผู้นำวิฤตสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลด้านการครองคน ผู้บริหารควรศึกษาในเรื่องจิตใจให้เข้าใจธรรมชาติของจิต รู้วิธีการพัฒนาจิตเพื่อให้สงบตั้งมั่น เป็นสมาธิพร้อมที่จะทำกิจหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ มาบูรณาการเข้ากับหลักธรรมพรหมวิหารธรรม อันเป็นธรรมะในการครองใจ หรือครองจิตที่ทำให้บุคคลในสังคมพึงประพฤติปฏิบัติในทางอันประเสริฐทั้งต่อตน และผู้อื่น เป็นองค์ประกอบของการบริหารงานบุคลากร ประกอบไปด้วย 1) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีให้พบความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่ส่วนรวม 2) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของบุคคลากรในองค์กร 3) มุทิตา ความยินดี มีจิตพองใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป 4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา การบริหารการจัดการเรียนการสอน (Instruction) ในยุคที่สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลต่อทัศนคติ พฤติกรรม และความเชื่อของคนในสังคมเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็น LINE, Facebook, Twitter, We Chat หรือ Instagram ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องสามารถที่เลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์ เหล่านั้นอย่างถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะงานการบริหารของสถานศึกษา เช่น ใช้กลุ่ม LINE เพื่อการสื่อสารที่รวดเร็วทั่วถึงเฉพาะกลุ่มในการสื่อสารข้อมูล ความรู้ความเข้าใจใน การทำงานที่ไม่เป็นทางการ แต่ไม่ควรใช้ในการสั่งงานหรือการบริหารที่เป็นทางการ เป็นต้น (สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ ศรินทิพย์ กุลจิตรตรี และโกวิท จันทะปาละ, 2563)

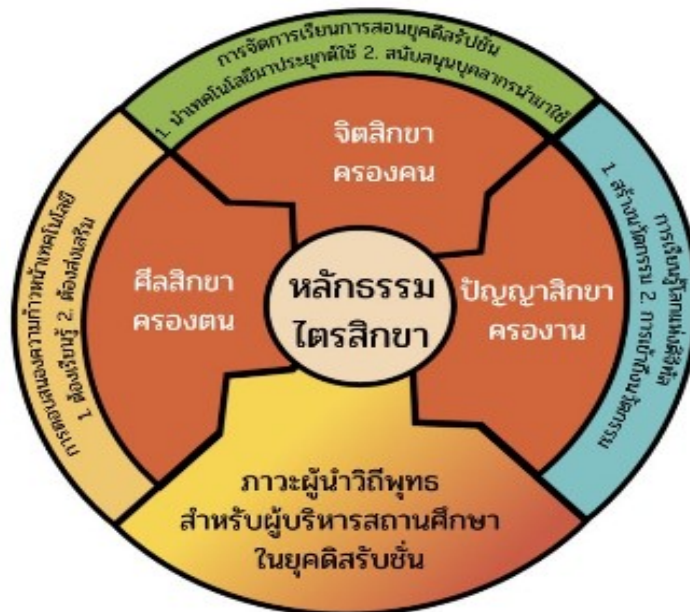
3. ภาวะผู้นำวิฤตสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลด้านการครองงาน ผู้บริหารควรศึกษาในเรื่องปัญญา พัฒนาด้านปัญญาในการบริหารงานสถานศึกษาโดยนำหลักปัญญา 3 มาบูรณาการสำหรับครองงานในชีวิตให้ประสบความสำเร็จเข้ามาเสริม เข้ามาปรับปรุง และจัดการในการทำงานของตน โดยทักษะเหล่านั้นจะเกิดขึ้นได้ก็จากการสังเกต การเรียนรู้ การศึกษา ค้นคว้า และการนำประยุกต์ใช้ 1) สุตตามยปัญญา เป็นให้เกิดฉันทะและวิริยะมีความใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ผลดียิ่งขึ้นไป และความขยันหมั่นเพียรประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง 2) จินตามยปัญญา การคิดพิจารณาพิจารณาวินิจฉัยอย่างมีวิจยญาณ ด้วยการใช้ปัญญาที่บริสุทธิ์อิสระ มองเป็นคิดเป็น หาเหตุปัจจัยของสิ่งเกิดขึ้น 3) ภวานามยปัญญา ซึ่งเป็นปัญญาที่เกิดจากการใช้สมองในการทำกิจกรรม

ต่างๆ ตรวจตราหาเหตุผลในสิ่งที่ทำนั้นโดยมีการวางแผนคิดค้นหาวิธีแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ เมื่อพิจารณาแล้วพบข้อบกพร่องของงานก็รีบแก้ไขทำให้ดียิ่งขึ้น การบริหารการเรียนรู้โลกแห่งดิจิทัล (World Digital Learning) เครือข่ายออนไลน์ที่เกิดจากการสร้างเนื้อหาพร้อมกันแบ่งปันความรู้ปรับปรุงและขยายเนื้อหาเป็นนวัตกรรมเนื้อหาการสอนแล้วแบ่งปันไปทั่วโลกแล้วฝึกฝนเด็กรุ่นใหม่ให้รู้จักค้นคว้าใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเอง

บทสรุป

องค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำวิพทุธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาสามารถอันเป็นการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้กับยุคดิจิทัลดิสรบชั้นเพื่อการพัฒนาชีวิตให้ประสบความสำเร็จเป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธ ด้วยเหตุที่ยุคดิจิทัลอนั้นมีความคล่องตัวรวดเร็วกว่าในอดีต ความโลภ และการตัดสินใจที่ขาดสติสามารถทำให้เสียทรัพย์ได้ง่ายจะเป็นเหตุนำไปสู่ความคิดในการปิดบังความจริง ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการรับนโยบายและสร้างประสิทธิผลของงานในสถานศึกษา เป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกคนที่ต้องบริหารตน บริหารคน บริหารงานในหน่วยงาน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ให้สามารถดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล กล้าคิด คิดริเริ่ม คิดเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมให้สอดคล้องกับสถานการณ์และมีมนุษยสัมพันธ์มีน้ำใจ มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ในเรื่องการพูดที่สามารถจูงใจให้คนมาร่วมกันทำงานการแสวงหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาร่วมทำงาน การกระจายอำนาจ การมอบหมายงาน การให้บุคลากรได้มีอิสระในการทำงาน การสร้างทีมงานด้วยหลักคุณธรรม ยุติธรรม การเปิดใจยอมรับแนวคิดข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ และการตัดสินใจอย่างรวดเร็วบนพื้นฐานของข้อมูลและเหตุผลที่เหมาะสม ทำให้ผู้ร่วมงานพึงพอใจส่งผลให้การบริหารงานโรงเรียนมุ่งสู่ความสำเร็จจนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินงานด้านการศึกษาแก่ผู้อื่นภาวะผู้นำวิพทุธจำเป็นต้องมีหลักคุณธรรม ความคิดก้าวหน้า ทันสมัย และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เท่าทันกับยุคโลกาภิวัตน์และดิจิทัลดิสรบชั้นนั่นเอง สรุปองค์ความรู้การศึกษา ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำวิพทุธสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิสรบชั้น

เอกสารอ้างอิง

- พระเทพปริยัติเมธี (สฤษฎ์ สิริธโร). (2553). **ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย**. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2547). **บวรกับการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธและอนาคตของสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2559). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอัครเดช ญาณเตโช. (2557). **พุทธวิถีการบริหาร**. แหล่งที่มา [https://www.stou.ac.th/study/sumrit/5-58\(500\)/page1-5-58\(500\).html](https://www.stou.ac.th/study/sumrit/5-58(500)/page1-5-58(500).html) สืบค้นเมื่อ 1 ก.พ. 2565.
- ภักดิ์ไพฑูรย์ ภคสกุลวงศ์ และอานนท์ เมธีวรรณ. (2564). การบริหารงานบุคคลตามหลักพุทธธรรมมาภิบาลในยุคดิจิทัล. **วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 8(2). 357-369.
- วิจักขณ์ พานิช. (2544). เลิกถือพุทธสู่วิถีพุทธ. **มติชนสุดสัปดาห์**. 25(2). 9.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2562). **คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สุชัชวีร์ สุวรรณสวัสดิ์. (2563). **รับมือโลกยุค “ดิสรัปชัน” หมดยุคค่อยเป็นค่อยไปต้องรีบปรับให้ทันโลก**. แหล่งที่มา <https://www.brandage.com/article/16571/Digital-Disruption> สืบค้นเมื่อ 30 ม.ค. 2565.
- สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ ศิริทิพย์ กุลจิตรตรี และโกวิท จันทะปาละ. (2563). แนวทางการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลดิสรัปชัน. **Journal of Modern Learning Development**. 5(3). 245-259.
- สุวิน สุขสมกิจ. (2549). **พุทธปรัชญากับการสร้างเสริมภาวะผู้นำ : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้นำระดับกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การส่งเสริมจริยธรรมด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับนักเรียนนายสิบตำรวจ*

ETHICS PROMOTING OF USING TECHNOLOGY TO POLICE SERGEANT STUDENTS

พันตำรวจโท จิราศักดิ์ นนทะแก้ว Pol.Lt.Col.Jirasak Nontakaw
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Tntm0723@gmail.com

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตของมนุษย์แทบทุกด้าน ทั้งด้านสังคมและการทำงาน นักเรียนนายสิบตำรวจจึงต้องมีการปรับวิถีการใช้ชีวิตและการทำงานให้สอดคล้องกับยุคเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศจะเติบโตและมีบทบาทมากมายเพียงใด แต่สิ่งที่นักเรียนนายสิบตำรวจควรจะต้องมีคือจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่ง Arlene H.Rinaldi แห่งมหาวิทยาลัยฟลอริดาแอตแลนติก รวบรวมกฎกติกา มารยาทและวางเป็นจรรยาบรรณอินเทอร์เน็ตหรือที่เรียกว่า Netiquette ไว้ดังนี้ 1) ต้องไม่ใช้คอมพิวเตอร์ทำร้ายหรือละเมิดผู้อื่น 2) ต้องไม่รบกวนการทำงานของผู้อื่น 3) ต้องไม่สอดแนมหรือแก้ไขเปิดดูในแฟ้มของผู้อื่น 4) ต้องไม่ใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการโจรกรรมข้อมูลข่าวสาร 5) ต้องไม่ใช้คอมพิวเตอร์สร้างหลักฐานที่เป็นเท็จ 6) ต้องไม่คัดลอกโปรแกรมผู้อื่นที่มีลิขสิทธิ์ 7) ต้องไม่ละเมิดการใช้ทรัพยากรคอมพิวเตอร์โดยที่ตนเองไม่มีสิทธิ์ 8) ต้องไม่นำเอาผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน 9) ต้องคำนึงถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับสังคมอันติดตามมาจากการกระทำ 10) ต้องใช้คอมพิวเตอร์โดยเคารพกฎระเบียบ กติกา มารยาท และผู้เขียนมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมจริยธรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับนักเรียนนายสิบตำรวจ เพื่อให้ นักเรียนนายสิบตำรวจตระหนักถึงจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และเมื่อนักเรียนนายสิบตำรวจสำเร็จการฝึกอบรมไปแล้วจะได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ หรือควบคุมการใช้ระบบคอมพิวเตอร์และสารสนเทศได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ: จริยธรรม, เทคโนโลยีสารสนเทศ, นักเรียนนายสิบตำรวจ

Abstract

Nowadays, information technology has played an important role in almost every aspect of human life both social and work. The police sergeant students must have to adjust the way they live and work to be in line with the modern information technology era effectively. No matter how much information technology has grown and played a role in life, the most essential thing which police sergeant students should have is Ethics in Using Information Technology that Arlene H. Rinaldi of Florida Atlantic University has compiled the rules of etiquette: known as Netiquette as follows; 1) Don't use a computer to harm and abuse others, 2) Don't interfere with other people's work, 3) Don't snoop on or modify, view

*Received: April 05, 2022, Revised: April 23, 2022, Accepted: April 24, 2022.

in other people's files, 4) Don't use a computer for information theft, 5) Don't use a computer to produce false testimony, 6) Don't copy other people's licensed programs, 7) Don't violate the use of computer resources without the right, 8) Don't take the works of others as your own, 9) Must take into account what will happen to the society follows from the action. 10) Must use a computer with respect to rules and etiquette. The author has a suggestion to promote the ethical use of information technology among the police sergeant students to make them aware of the ethics of using information technology. Moreover, when the police sergeant students have completed the training, they will take it as a guideline for practice or control the use of computer systems and information properly and appropriately.

Keywords: Ethics, Information Technology, Police Sergeant Students

บทนำ

โลกยุคการสื่อสารไร้พรมแดนในปัจจุบัน คงปฏิเสธไม่ได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทมากมายในชีวิตประจำวัน เราสามารถฝากถอนเงินสดกันได้ง่ายมากขึ้นโดยผ่านระบบ ATM แทนที่จะต้องเดินไปทำรายการยังธนาคารโดยตรงแบบสมัยก่อน การซื้อตั๋วหนังผ่านระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือจ่ายสินค้าบนอินเทอร์เน็ตที่มีให้เห็นกันจนชินตา ระบบการจัดการสำนักงานยุคใหม่ที่นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เสมือนเป็นสำนักงานอัตโนมัติมีการเชื่อมโยงข้อมูลถึงกันหลายสาขา ผู้บริหารและพนักงานที่เกี่ยวข้องสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อตัดสินใจและดำเนินงานได้อย่างทันท่วงที สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นว่า แนวโน้มของการใช้เทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์และสารสนเทศเป็นไปอย่างขยายตัวและนับวันจะเพิ่มมากขึ้น

คอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มากยิ่งขึ้น เนื่องจากคอมพิวเตอร์มีความสามารถในการจัดเก็บข้อมูล ประมวลผลสารสนเทศ และเป็นเครื่องมือการสื่อสารที่รวดเร็วส่งผลให้การดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน โรงเรียน และหน่วยงานธุรกิจ มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์จะมีการพัฒนาหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ การสื่อสารและเครือข่ายแบบไร้สายเครือข่ายเคลื่อนที่ ตลอดจนเทคโนโลยีด้านหุ่นยนต์ ถึงแม้ว่าเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์จะมีประสิทธิภาพมากเพียงใด หากพิจารณาอีกด้านหนึ่งแล้วคอมพิวเตอร์ก็อาจเป็นภัยได้เช่นเดียวกัน หากนำไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้น ในการใช้งานคอมพิวเตอร์ร่วมกันในสังคมในแต่ละประเทศจึงได้กำหนดระเบียบกฎหมายรวมถึงกฎหมายที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้คอมพิวเตอร์

ปัญหานักเรียนนายสิบตำรวจกระทำผิดจริยธรรมเป็นปัญหานั้นนับวันจะมีมากขึ้น ซึ่งสาเหตุอาจมาจากความไม่ทราบว่ามีข้อกำหนดทางจริยธรรมควบคุมอยู่ การปลูกฝังจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ยังไม่เพียงพอ หรือความไม่เข้าใจถึงการที่ต้องนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งถ้ามีการจัดการเรียนรู้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนในการเสริมสร้างจริยธรรมและสนับสนุนให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่องานก็จะสามารถแก้ไขปัญหานักเรียนนายสิบตำรวจกระทำผิดจริยธรรมได้

กองบัญชาการศึกษาโดยกองบังคับการฝึกอบรมตำรวจกลาง ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 1-9 หรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการให้การฝึกอบรมนักเรียนนายสิบตำรวจเพื่อบรรจุและแต่งตั้งเป็นข้าราชการตำรวจชั้นประทวนตำแหน่งผู้บังคับหมู่ (ปฏิบัติการป้องกันปราบปราม) ตามความต้องการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติหลักสูตรนักเรียนนายสิบตำรวจ มุ่งผลิตข้าราชการตำรวจชั้นประทวนยศสิบตำรวจตรี ตำแหน่งผู้บังคับหมู่ โดยยึดหลักให้นักเรียนนายสิบตำรวจทุกคนเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจสามารถพัฒนาตนเองได้ ภายใต้กระบวนการจัดการฝึกอบรมที่ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความรู้ในวิชาการและมีความสามารถในหน้าที่งานที่รับผิดชอบ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงจิตใจมั่นคง ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต พร้อมทั้งจะปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อความผาสุกของประชาชน (ภาวนา มาลากุล, 2563)

การใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคปัจจุบัน

1. ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศ

เทคโนโลยี หมายถึง การนำเอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเทคโนโลยีที่นำมาใช้จัดการสารสนเทศต่างๆ เหล่านี้ อาจเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีทางการสื่อสารและโทรคมนาคม เป็นต้น ส่วนคำว่า สารสนเทศ หมายถึง การนำเอาข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมไว้จากส่วนนำเข้า นำมาจัดเรียง วิเคราะห์ แปรรูปหรือประมวลผลเสียใหม่ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีความหมาย มีคุณค่า มีสาระและสามารถนำไปใช้งานได้อย่างหนึ่งได้ หรืออีกความหมายหนึ่งคือ ข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลแล้ว เมื่อนำเอาคำว่า เทคโนโลยี และ สารสนเทศ รวมเข้าไว้ด้วยกันแล้ว เราอาจสรุป ความหมายโดยรวมได้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information technology) คือ การประยุกต์เอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาจัดการสารสนเทศที่ต้องการ โดยอาศัยเครื่องมือทางเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น เทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีด้านเครือข่ายโทรคมนาคมและการสื่อสาร ตลอดจนอาศัยความรู้ในกระบวนการดำเนินงานสารสนเทศในขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การแสวงหา การวิเคราะห์ การจัดเก็บ รวมถึงการจัดการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนสารสนเทศด้วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความถูกต้อง ความแม่นยำและความรวดเร็วทันต่อการนำมาใช้ประโยชน์ได้นั่นเอง

2. บทบาทและความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ

เทคโนโลยีสารสนเทศมีแหล่งกำเนิดมาจากเทคโนโลยีที่ทำหน้าที่ผลิต ประมวล และแพร่กระจายสารสนเทศ ดังนั้น เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานสารสนเทศให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในทุกๆ ด้าน ตั้งแต่การผลิต การจัดเก็บ การประมวลผล การค้นคิด และการส่งสารสนเทศซึ่งจะทำให้สารสนเทศถึงมือผู้ใช้ตามที่ต้องการ เทคโนโลยีสารสนเทศจึงมีบทบาทในด้านต่างๆ ดังนี้ (ชุมพล ศฤงคารศิริ, 2543)

2.1 ด้านการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยแก้ปัญหาการกระจายการศึกษาให้เข้าถึงประชาชนได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ห่างไกลสามารถรับรู้ข่าวสารและวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นด้วยการสื่อสารทางไกลผ่านดาวเทียม

2.2 ด้านสาธารณสุข เทคโนโลยีสารสนเทศถูกนำมาใช้ในระบบการรักษาทางไกลหรือการแพทย์ทางไกลผ่านดาวเทียม ซึ่งแพทย์ที่อยู่ต่างสถานที่กันสามารถติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลคนไข้

แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และเป็นแหล่งวิทยาการทางด้านการแพทย์เพื่อให้ค้นคว้าได้และทำให้เกิดกิจกรรมบริการทางการแพทย์แบบใหม่ขึ้นได้

2.3 ด้านการเกษตร เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถนำมาใช้ในการเกษตรได้ โดยช่วยจัดระบบการผลิต การคาดการณ์ราคา หรือการพยากรณ์อากาศ การรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิตได้ดีขึ้น และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดได้

2.4 ด้านสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยในการวางแผนบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมโดยสำรวจและเก็บข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและช่วยในการจัดระบบจราจรเพื่อลดมลภาวะได้

2.5 ด้านอุตสาหกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศถูกนำมาใช้ในระบบการผลิตสินค้าต่างๆ โดยออกแบบผลิตภัณฑ์โดยใช้คอมพิวเตอร์ หรือการใช้คอมพิวเตอร์เข้าควบคุมในกระบวนการผลิต

2.6 ด้านอื่นๆ เทคโนโลยีสารสนเทศยังมีบทบาทในการติดต่อสื่อสาร การจัดสร้างเครือข่ายโทรคมนาคมต่างๆ เช่น เครือข่ายโทรศัพท์ในประเทศ ระหว่างประเทศ เครือข่ายสื่อสารข้อมูลด้วยดาวเทียมขนาดเล็ก

3. ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้รับความสนใจนำมาใช้งานหลายลักษณะและเกือบทุกด้าน โดยที่พัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศได้ส่งผลกระทบในวงกว้างไปยังทุกวงการทั้งภาคเอกชนและราชการ เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยสร้างประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์การได้ดังนี้ (ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์ และไพบุลย์ เกียรติโกมล, 2545)

3.1 ช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ เนื่องจากข้อมูลถูกจัดเก็บและบริหารอย่างเป็นระบบ เข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วในรูปแบบที่เหมาะสมและนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ได้ทันต่อความต้องการ

3.2 ช่วยให้ผู้ใช้งานกำหนดเป้าหมายกลยุทธ์และการวางแผนปฏิบัติการโดยจะสามารถนำข้อมูลที่ได้จากระบบสารสนเทศที่ถูกเก็บรวบรวมและจัดการอย่างเป็นระบบมาช่วยในการวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงาน และบ่งชี้แนวโน้มของการดำเนินงานได้อีกด้วย

3.3 ช่วยให้ผู้ใช้งานตรวจสอบการดำเนินงานเมื่อแผนงานถูกนำไปปฏิบัติในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ผู้ควบคุมตรวจสอบผลการดำเนินงานโดยนำข้อมูลบางส่วนมาประมวลผล เพื่อประกอบการประเมินสารสนเทศว่าสอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการเพียงใด

3.4 ช่วยให้ผู้ศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาโดยใช้ระบบสารสนเทศในการศึกษาค้นหาสาเหตุหรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น เพื่อให้ทราบว่าความผิดพลาดในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นจากสาเหตุใด เพื่อจัดรูปแบบสารสนเทศในการวิเคราะห์ปัญหาใหม่

3.5 ช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถวิเคราะห์ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น สารสนเทศที่ได้จากการประมวลผลจะช่วยวิเคราะห์ได้ว่า การดำเนินงานในแต่ละทางเลือกจะช่วยแก้ไข หรือควบคุมปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างไรและเพื่อปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงานหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้

3.6 ช่วยลดค่าใช้จ่าย ระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ประหยัดเวลา แรงงาน และค่าใช้จ่ายในการทำงานลง เนื่องจากระบบสารสนเทศสามารถรับภาระงานที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมากตลอดจนช่วยลดขั้นตอนการทำงานส่งผลให้สามารถลดจำนวนคนและระยะเวลาในการประสานงานให้น้อยลง โดยผลงานที่ออกมาอาจเท่าเดิมหรือดีกว่าเดิม ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพในการปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information technology) คือ การประยุกต์เอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาจัดการสารสนเทศที่ต้องการโดยอาศัยเครื่องมือทางเทคโนโลยีใหม่ๆ ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านเกษตร และด้านอื่นๆ อีกมากมาย เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์การทั้งภาครัฐและเอกชน

จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

1. ความหมายของจริยธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมาย “จริยะ” หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ คำว่า “ธรรมะ” หมายถึง คุณความดี เช่น เป็นคนมีธรรมะ เป็นคนมีศีลมีธรรม หรือหลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา เช่น ปฏิบัติธรรม ประพฤติธรรม หรือความยุติธรรม ความถูกต้อง เช่น ความเป็นธรรมในสังคม หรือ กฎกฎเกณฑ์ เป็นต้น และคำว่า “จริยธรรม” หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติศีลธรรม กฎศีลธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) นอกจากนี้ จริยธรรม (Ethics) ยังหมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม ที่แสดงออกถึงจิตใจ ผ่านการกระทำที่ถูกต้อง สิ่งที่ควรกระทำ (Right and Wrong) สิ่งที่ไม่ควรกระทำ เพื่อเป็นหลักในการกระทำและการปฏิบัติต่างๆ ในการอยู่ร่วมในสังคม (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2551) ดังนั้น จริยธรรมจึงเป็นหลักความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรมชี้ให้เห็นความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจที่ดีงามอยู่ในสภาพแวดล้อมที่โน้มน้าให้บุคคลมุ่งกระทำความดีละเว้นความชั่ว

2. จริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ในทางปฏิบัติแล้ว การระบุว่าการกระทำสิ่งใดผิดจริยธรรมนั้น อาจกล่าวได้ไม่ชัดเจนมากนัก ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของสังคมในแต่ละประเทศด้วย อย่างเช่นกรณีที่เจ้าของบริษัทใช้กล้องในการตรวจจับหรือเฝ้าดูการทำงานของพนักงาน เป็นต้น ตัวอย่างของการกระทำที่ยอมรับกัน โดยทั่วไปว่าเป็นการกระทำที่ผิดจริยธรรม เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ทำร้ายผู้อื่นให้เกิดความเสียหาย หรือก่อความรำคาญ เช่น การนำภาพหรือข้อมูลส่วนตัวของบุคคลไปลงบนอินเทอร์เน็ตโดยไม่ได้รับอนุญาต การใช้คอมพิวเตอร์ในการขโมยข้อมูล การเข้าถึงข้อมูลหรือคอมพิวเตอร์ของบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยทั่วไปเมื่อพิจารณาถึงจริยธรรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสารสนเทศแล้วจะกล่าวถึงใน 4 ประเด็น ที่รู้จักกันในลักษณะตัวย่อว่า PAPA ประกอบด้วย (เอกภพ อินฏ, 2558)

2.1 ความเป็นส่วนตัว (Information Privacy) ความเป็นส่วนตัวของข้อมูลและสารสนเทศ โดยทั่วไปหมายถึง สิทธิที่จะอยู่ตามลำพังและเป็นสิทธิที่เจ้าของสามารถที่จะควบคุมข้อมูลของตนเองในการเปิดเผยให้กับผู้อื่น สิทธินี้ใช้ได้ครอบคลุมทั้งปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรต่างๆ ปัจจุบันมีประเด็นเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวที่เป็นข้อหวั่นวิตก ดังนี้ 1) การเข้าไปดูข้อความในจดหมายอิเล็กทรอนิกส์และการบันทึกข้อมูลในเครื่องคอมพิวเตอร์ รวมทั้งการบันทึก แลกเปลี่ยนข้อมูลที่บุคคลเข้าไปใช้บริการเว็บไซต์และกลุ่มข่าวสาร 2) การใช้เทคโนโลยีในการติดตามความเคลื่อนไหวหรือพฤติกรรมของบุคคล เช่น บริษัทใช้คอมพิวเตอร์ในการตรวจจับหรือเฝ้าดูการปฏิบัติงาน/การใช้บริการของพนักงาน ถึงแม้ว่าจะเป็น การติดตามการทำงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการใช้บริการ แต่กิจกรรมหลายอย่างของพนักงานก็ถูกเฝ้าดูด้วย พนักงานสูญเสียความเป็นส่วนตัว ซึ่งการกระทำเช่นนี้ถือเป็นการผิดจริยธรรม 3) การใช้ข้อมูลของลูกค้าจากแหล่งต่างๆ

เพื่อผลประโยชน์ในการขยายตลาด 4) การรวบรวมหมายเลขโทรศัพท์ ที่อยู่อีเมล หมายเลขบัตรเครดิต และข้อมูลส่วนตัวอื่นๆ เพื่อนำไปสร้างฐานข้อมูลประวัติลูกค้าขึ้นมาใหม่แล้วนำไปขายให้กับบริษัทอื่น ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลและสารสนเทศจึงควรจะต้องระมัดระวังการให้ข้อมูล โดยเฉพาะการใช้อินเทอร์เน็ตที่มีการใช้โปรโมชั่น หรือระบุให้มีการลงทะเบียนก่อนเข้าใช้บริการ เช่น ข้อมูลบัตรเครดิต และที่อยู่อีเมล

2.2 ความถูกต้อง (Information Accuracy) ในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการรวบรวมจัดเก็บ และเรียกใช้ข้อมูลนั้น คุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล ทั้งนี้ ข้อมูลจะมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความถูกต้องในการบันทึกข้อมูลด้วย ประเด็นด้านจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้องของข้อมูล โดยทั่วไปจะพิจารณาว่าใครจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของข้อมูลที่จัดเก็บและเผยแพร่ เช่น ในกรณีที่ต้องการให้ลูกค้าลงทะเบียนด้วยตนเอง หรือกรณีของข้อมูลที่เผยแพร่ผ่านทาง เว็บไซต์อีกประเด็นหนึ่ง คือ จะทราบได้อย่างไรว่าข้อมูลผิดพลาดที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้เกิดจากความจงใจ และผู้ใดจะเป็นผู้รับผิดชอบหากเกิดข้อผิดพลาด ดังนั้น ในการจัดทำข้อมูลและสารสนเทศให้มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ นั้น ข้อมูลควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะนำเข้าฐานข้อมูล รวมถึงการปรับปรุงข้อมูลให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ นอกจากนี้ควรให้สิทธิแก่บุคคลในการเข้าไปตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลของตนเองได้ เช่น ผู้สอนสามารถดูคะแนนของนักศึกษาในความรับผิดชอบ หรือที่สอนเพื่อตรวจสอบว่าคะแนนที่ป้อนไม่ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลง

2.3 ความเป็นเจ้าของ (Information Property) สิทธิความเป็นเจ้าของ หมายถึง กรรมสิทธิ์ในการถือครองทรัพย์สิน ซึ่งอาจเป็นทรัพย์สินทั่วไปที่จับต้องได้ เช่น คอมพิวเตอร์ รถยนต์ หรืออาจเป็นทรัพย์สินทางปัญญา (ความคิด) ที่จับต้องไม่ได้ เช่น บทเพลง โปรแกรมคอมพิวเตอร์ แต่สามารถถ่ายทอดและบันทึกลงในสื่อต่างๆ เช่น สิ่งพิมพ์ เทป ซีดีรอม เป็นต้น ในสังคมของเทคโนโลยีสารสนเทศ มักจะกล่าวถึงการละเมิดลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์ เมื่อท่านซื้อโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีการจดลิขสิทธิ์ นั้นหมายความว่า ท่านได้จ่ายค่าลิขสิทธิ์ในการใช้ซอฟต์แวร์นั้น สำหรับท่านเองหลังจากที่ท่านเปิดกล่องหรือบรรจุภัณฑ์แล้ว หมายถึงว่าท่านได้ยอมรับข้อตกลงเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ในการใช้สินค้านั้น ซึ่งลิขสิทธิ์ในการใช้จะแตกต่างกันไปในแต่ละสินค้าและบริษัท บางโปรแกรมคอมพิวเตอร์จะอนุญาตให้ติดตั้งได้เพียงครั้งเดียว หรือไม่อนุญาตให้ใช้กับคอมพิวเตอร์เครื่องอื่นๆ ถึงแม้ว่าคอมพิวเตอร์เครื่องอื่นๆ ท่านเป็นเจ้าของและไม่มีผู้อื่นใช้ก็ตาม ในขณะที่บางบริษัทอนุญาตให้ใช้โปรแกรมนั้นได้หลายๆ เครื่อง ตราบใดที่ท่านยังเป็นบุคคลที่มีสิทธิในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ซื้อ มา การคัดลอกโปรแกรมคอมพิวเตอร์ให้กับเพื่อนเป็นการกระทำที่จะต้องพิจารณาให้รอบคอบก่อนว่า โปรแกรมที่จะทำการคัดลอกนั้นเป็นโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ท่านมีสิทธิในระดับใด

2.4 การเข้าถึงข้อมูล (Data Accessibility) ข้อมูลที่มีการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนกันอย่างแพร่หลายนั้นอาจจะมีการกำหนดสิทธิการเข้าถึงข้อมูลของผู้ใช้ต่างระดับกัน โดยผู้ทำหน้าที่ดูแลระบบ (System administration) จะเป็นผู้กำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลว่าใคร ควรใช้งานในระดับใด และใช้ในระดับใดบ้าง ซึ่งบางหน่วยงานอาจกำหนดสิทธิให้ใช้ได้เฉพาะกับพนักงานบางคนหรือบางแผนกที่จะเข้าถึงข้อมูลได้เท่านั้น หากเป็นพนักงานคนอื่นๆ ก็ไม่สามารถใช้ได้ บางแห่งอาจจะกำหนดให้บุคคลภายนอกใช้ได้ตามความเหมาะสม หรือไม่สามารถใช้งานได้เลย ข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารเผยแพร่ต่างๆ ข้อมูลการค้นคว้า หรือใช้อ้างอิงซึ่งมีการเก็บไว้เป็นฐานข้อมูล อาจกำหนดสิทธิให้ใช้งานได้เฉพาะสมาชิกที่ลงทะเบียนแล้วเท่านั้น บุคคลอื่นที่ไม่ได้เป็นสมาชิกอาจจะเข้าไปใช้บริการต่างๆ นั้นไม่ได้ เป็นต้น

สรุปได้ว่า จริยธรรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของสังคมและประเทศนั้น โดยปกติทั่วไปจะกล่าวถึงใน 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ความเป็นส่วนตัว คือ การเข้าถึงข้อมูล 2) ความถูกต้อง คือ ข้อมูลที่เผยแพร่ต้องมีความถูกต้อง 3) ความเป็นเจ้าของ คือ การไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ 4) การเข้าถึงข้อมูล คือ การกำหนดสิทธิ์ในการเข้าถึงข้อมูลเฉพาะรายบุคคล

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีเป็นจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกวัน การใช้งานระบบเครือข่ายที่ออนไลน์และส่งข่าวสารถึงกันย่อมมีผู้ที่มีความประพฤติไม่ดีปะปนและสร้างปัญหาให้กับผู้ใช้คนอื่นอยู่เสมอ หลายเครือข่ายจึงได้ออกกฎเกณฑ์การใช้งานภายในเครือข่ายเพื่อให้สมาชิกในเครือข่ายของตนยึดถือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และได้รับประโยชน์สูงสุด ดังนั้น ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทุกคนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายจะต้องเข้าใจกฎเกณฑ์ ข้อบังคับของเครือข่ายนั้นมีความรับผิดชอบต่องานและผู้ร่วมใช้บริการคนอื่นและจะต้องรับผิดชอบต่อภาระการทำของตนเองที่เข้าไปขอใช้บริการต่างๆ บนเครือข่ายบนระบบคอมพิวเตอร์ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเรียกเข้าได้เป็นเพียงเครือข่ายขององค์กรที่ผู้ใช้สังกัด แต่เป็นการเชื่อมโยงของเครือข่ายต่างๆ เข้าหากันหลายพันหลายหมื่นเครือข่ายมีข้อมูลข่าวสารอยู่ระหว่างเครือข่ายเป็นจำนวนมาก การส่งข่าวสารในเครือข่ายนั้นอาจทำให้ข่าวสารกระจายเดินทางไปยังเครือข่ายอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมากหรือแม้แต่การส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ฉบับหนึ่งก็อาจจะต้องเดินทางผ่านเครือข่ายอีกหลายเครือข่ายกว่าจะถึงปลายทาง ดังนั้น ผู้ใช้บริการต้องให้ความสำคัญและตระหนักถึงปัญหาปริมาณข้อมูลข่าวสารที่วิ่งอยู่บนเครือข่าย การใช้งานอย่างสร้างสรรค์และเกิดประโยชน์จะทำให้สังคมอินเทอร์เน็ตน่าใช้และเป็นประโยชน์ร่วมกันอย่างดี กิจกรรมบางอย่างที่ไม่ควรปฏิบัติจะต้องหลีกเลี่ยง เช่น การส่งกระจายข่าวไปเป็นจำนวนมากบนเครือข่าย การส่งเอกสารจดหมายลูกโซ่ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะเป็นผลเสียโดยรวมต่อผู้ใช้ และไม่เกิดประโยชน์ใดๆ ต่อสังคมอินเทอร์เน็ตเพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอินเทอร์เน็ตสงบสุข ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นเรื่องที่จะต้องปลูกฝังกฎเกณฑ์ของแต่ละเครือข่ายจึงต้องมีและวางระเบียบเพื่อให้ดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันอนาคตของการใช้เครือข่ายยังมีอีกมาก จรรยาบรรณจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้สังคมสงบสุข จรรยาบรรณที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตต้องยึดถือไว้เสมือนเป็นแม่บทแห่งการปฏิบัติเพื่อระลึกและเตือนความจำอยู่เสมอ Arlene H. Rinaldi แห่งมหาวิทยาลัยฟลอริดาแอตแลนติกได้รวบรวมกฎกติกา มารยาทและกำหนดเป็นจรรยาบรรณอินเทอร์เน็ต หรือที่เรียกว่า Netiquette ไว้ดังนี้ (ชมบุญ ลากูปลัมภ์, 2562)

1. จรรยาบรรณสำหรับผู้ใช้อินเทอร์เน็ต

ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทุกคนมีเมลบ็อกซ์ (mail box) หรือเมลแอดเดรส (E-mail Address) ที่ใช้อ้างอิงในการรับ-ส่งจดหมายมีความรับผิดชอบต่อการใช้งานอีเมลในระบบจึงเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องให้ความสำคัญ เพราะจดหมายมีการรับ-ส่งโดยระบบหากมีจดหมายค้างในระบบจำนวนมากจะทำให้พื้นที่ของจดหมายในระบบหมดจะเป็นผลให้ระบบไม่สามารถรับ-ส่งจดหมายต่อไปได้หลายต่อหลายครั้งระบบปฏิเสธการรับ-ส่งจดหมายเพราะไฟล์ระบบเต็ม ดังนั้นจึงควรมีความรับผิดชอบในการดูแลกล่องจดหมาย (Inbox) ของตนเอง ดังนี้ 1) ตรวจจดหมายให้บ่อยครั้งและจะต้องจำกัดจำนวนไฟล์และข้อมูลในกล่องจดหมายของตนให้เลือกภายในโควตาที่กำหนด เพราะในปัจจุบันมักจะมีจดหมายขยะหรือจดหมายจาก Face book เข้ามาเป็นจำนวนมาก 2) ลบข้อความหรือจดหมายที่ไม่ต้องการออกจากระบบกล่องจดหมาย เพื่อลดปริมาณจำนวนจดหมายที่อยู่ในกล่องจดหมาย (Inbox) ให้มีจำนวนน้อยที่สุด 3) ทำการโอนย้ายจดหมายจากระบบไปไว้ยัง

แหล่งเก็บข้อมูลอื่น เช่น ในเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้อ้างอิงในภายหลัง แต่ต้องระมัดระวังเรื่องความปลอดภัย

4) พึงระลึกเสมอว่าจดหมายที่เก็บไว้ในกล่องจดหมายนี้อาจถูกผู้อื่นแอบอ่านได้ ไม่ควรเก็บข้อมูล หรือจดหมายที่คุณคิดว่าไม่ใช่แล้วเสมือนเป็นประกาศไว้ในตู้จดหมาย

2. จรรยาบรรณสำหรับผู้สนทนา

บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีคำสั่งให้ใช้ในการสนทนาออนไลน์ เช่น chat, line, face-book ในการเรียกหาหรือเปิดการสนทนา ดังนั้นการสนทนาจะต้องมีมารยาทที่สำคัญ ได้แก่ 1) ควรสนทนากับผู้ที่เรารู้จัก และต้องสนทนาด้วย หรือมีเรื่องสำคัญที่จะติดต่อด้วย ควรระลึกเสมอว่าการขัดจังหวะผู้อื่นที่กำลังทำงานอยู่ อาจสร้างปัญหาได้ 2) ก่อนการเรียกคู่สนทนาควรตรวจสอบสถานการณ์ใช้งานของคู่สนทนาที่ต้องการเรียก เพราะการเรียกแต่ละครั้งจะมีข้อความไปปรากฏบนจอภาพของฝ่ายถูกเรียกซึ่งก็สร้างปัญหาการทำงานได้ 3) หลังจากเรียนเรียกไปชั่วขณะคู่ที่ถูกเรียกไม่ตอบกลับ แสดงว่าคู่สนทนาอาจจะติดงานสำคัญขอให้หยุดการเรียกเพราะข้อความที่เรียกไปปรากฏบนจออย่างแน่นอน 4) ควรใช้วาจาสุภาพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน การแทรกอารมณ์ขัน ควรกระทำกับคนที่รู้จักคุ้นเคยแล้วเท่านั้น

3. จรรยาบรรณสำหรับผู้ใช้กระดานข่าว เว็บบอร์ด หรือสื่อทางข่าวสาร

ข่าวและผู้อภิปรายเรื่องต่างๆ ที่เขียนลงไปจะกระจายออกไปทั่วโลก ผู้ใช้บริการโดยเฉพาะที่ต้องการเขียนข่าวสารบนกระดานข่าวจะต้องเคารพกฎกติกาการถ่ายทอดโดยเคร่งครัด ข้อปฏิบัติที่สำคัญ ได้แก่ 1) เขียนเรื่องให้กระชับ ข้อความควรสั้นและตรงประเด็นไม่กำกวม ใช้ภาษาที่สุภาพ 2) ในแต่ละเรื่องที่เขียนให้ตรงโดยข้อความที่เขียนควรจะมีหัวข้อต่อเรื่อง 3) การเขียนพาดพิงถึงผู้อื่น ให้ระมัดระวังในการละเมิด หรือสร้างความเสียหายให้ผู้อื่น การให้อีเมลอาจจะตรงประเด็นกว่า 4) ให้แหล่งที่มาของข้อความ ควรอ้างอิงแหล่งข่าวได้ โคมลอยหรือข่าวลือ หรือเขียนข่าวเพื่อความสนุกโดยขาดความรับผิดชอบ 5) จำกัดความยาวของข่าว และหลีกเลี่ยงตัวอักษรควบคุมพิเศษอื่นๆ เพราะหลายครั้งที่อ่านข่าวอาจจะมีปัญหาในการแสดงผล 6) ข่าวบางข่าวมีการกระจายกันมาเป็นลำดับใช้และอ้างอิงต่อๆ กันมา การเขียนข่าวจึงควรพิจารณาในประเด็นนี้ด้วย 7) ไม่ควรใช้เครือข่ายของมหาวิทยาลัยเพื่อประโยชน์ทางการค้าหรืองานเฉพาะของตน เพื่อประโยชน์ส่วนตัวในเรื่องการค้า 8) การเขียนภาพข่าวทุกครั้งจะต้องลงชื่อไว้ตอนล่างของข้อความ เพื่อบอกชื่อ อีเมลแอดเดรสที่อ้างอิงได้ทางอินเทอร์เน็ต หรือให้ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อได้ 9) ไม่ควรนำข้อความที่ผู้อื่นเขียนไปกระจายต่อโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของเรื่อง 10) ให้ความสำคัญในเรื่องลิขสิทธิ์ ไม่ควรละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น 11) ไม่ควรคัดลอกข่าวจากที่อื่น เช่น จากหนังสือพิมพ์ทั้งหมด โดยไม่มีการสรุปย่อ และเมื่อส่งข่าวย่อจะต้องอ้างอิงที่มา 12) ไม่ควรใช้กระดานข่าวเป็นที่ตอบโต้หรือละเมิดผู้อื่น

4. บัญญัติ 10 ประการ

เป็นจรรยาบรรณที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตควรยึดถือไว้เสมือนเป็นแม่บทแห่งการปฏิบัติ ดังนี้คือ

- 1) ต้องไม่ใช้คอมพิวเตอร์ทำร้ายหรือละเมิดผู้อื่น
- 2) ต้องไม่รบกวนการทำงานของผู้อื่น
- 3) ต้องไม่สอดแนมหรือแก้ไขเปิดดูในแฟ้มของผู้อื่น
- 4) ต้องไม่ใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการโจรกรรมข้อมูลข่าวสาร
- 5) ต้องไม่ใช้คอมพิวเตอร์สร้างหลักฐานที่เป็นเท็จ
- 6) ต้องไม่คัดลอกโปรแกรมผู้อื่นที่มีลิขสิทธิ์
- 7) ต้องไม่ละเมิดการใช้ทรัพยากรคอมพิวเตอร์โดยที่ตนเองไม่มีสิทธิ์
- 8) ต้องไม่นำเอาผลงานของผู้อื่นมาเป็นตนเอง
- 9) ต้องคำนึงถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับสังคมอันติดตามมาจากการกระทำ
- 10) ต้องใช้คอมพิวเตอร์โดยเคารพกฎระเบียบกติกามารยาท

สรุปได้ว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ต้องมีการวางระเบียบเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน บางเครือข่ายมีบทลงโทษและจรรยาบรรณที่ชัดเจน มีการรวบรวมกฎกติกา มารยาทและกำหนดเป็นจรรยาบรรณอินเทอร์เน็ต หรือที่เรียกว่า Netiquette ได้แก่ 1) จรรยาบรรณสำหรับผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 2) จรรยาบรรณสำหรับผู้สนทนา 3) จรรยาบรรณสำหรับผู้ใช้งานระบบคอมพิวเตอร์ 4) บัญญัติ 10 ประการ จรรยาบรรณจะเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมอินเทอร์เน็ตเป็นระเบียบและสงบสุข

การส่งเสริมจริยธรรมด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับนักเรียนนายสิบตำรวจ

ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 1 มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการให้การฝึกอบรมนักเรียนนายสิบตำรวจเพื่อบรรจุและแต่งตั้งเป็นข้าราชการตำรวจชั้นประทวนตำแหน่งผู้บังคับหมู่ (ปฏิบัติการป้องกันปราบปราม) มุ่งผลิตข้าราชการตำรวจชั้นประทวนยศสิบตำรวจตรี โดยยึดหลักให้นักเรียนนายสิบตำรวจทุกคนเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจสามารถพัฒนาตนเองได้ภายใต้กระบวนการจัดการฝึกอบรมที่ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นผู้ที่มีความรู้ในวิชาการและมีความสามารถในหน้าที่งานที่รับผิดชอบ มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงจิตใจมั่นคง ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต พร้อมทั้งจะปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อความผาสุกของประชาชน

การส่งเสริมจริยธรรมด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในศูนย์ฝึกตำรวจภูธรภาค 1 ใช้รูปแบบและวิธีการสอนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนนายสิบตำรวจ ได้แก่

1. ให้นายตำรวจฝ่ายปกครองทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนนายสิบตำรวจ
2. เชิญวิทยากรพิเศษที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาบรรยายให้นักเรียนนายสิบตำรวจฟัง
3. ให้ฝ่ายปกครองครู อาจารย์ อบรมคุณธรรมจริยธรรมทุกเวลาเมื่อมีโอกาส
4. ให้ฝ่ายปกครอง ครู อาจารย์ อบรมโดยยกตัวอย่างจากประสบการณ์จริงที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
5. สร้างสถานการณ์สมมติขึ้นมาเป็นละครแล้วให้นักเรียนนายสิบตำรวจเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา โดยชี้ให้เห็นถึงข้อดีข้อเสียในการแก้ปัญหาของแต่ละคนว่าได้มีจริยธรรมด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแล้วหรือไม่
6. การอภิปรายโดยให้ยกตัวอย่างที่ได้จากสื่อมวลชน ข่าวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตัวของตำรวจว่า เหมาะสมหรือไม่อย่างไร
7. อบรมโดยผ่านสื่อภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแล้วชี้แนะ สรุปให้เห็นถึงคุณธรรม จริยธรรมที่ควรปฏิบัติ

บทสรุป

เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญในการดำรงชีวิตในปัจจุบันเป็นอย่างมาก เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information technology) คือ การประยุกต์เอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาจัดการสารสนเทศที่ต้องการโดยอาศัยเครื่องมือทางเทคโนโลยีใหม่ๆ ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านเกษตร และด้านอื่นๆ อีกมากมาย เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน จริยธรรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสารสนเทศขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของสังคมและประเทศนั้น

โดยปกติทั่วไปจะกล่าวถึงใน 4 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ความเป็นส่วนตัว การเข้าถึงข้อมูล 2) ความถูกต้อง ข้อมูลที่เผยแพร่ต้องมีความถูกต้อง 3) ความเป็นเจ้าของ การไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ 4) การเข้าถึงข้อมูล การกำหนด สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลเฉพาะรายบุคคล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ต้องมีการวาง ระเบียบเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน บางเครือข่ายมีบทลงโทษ และจรรยาบรรณที่ชัดเจนมีการรวบรวมกฎติกา มารยาทและกำหนดเป็นจรรยาบรรณอินเทอร์เน็ต หรือที่ เรียกว่า Netiquette ได้แก่ 1) จรรยาบรรณสำหรับผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 2) จรรยาบรรณสำหรับผู้ สนทนา 3) จรรยาบรรณสำหรับผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ หรือสื่อทางข่าวสาร 4) บัญญัติ 10 ประการ จรรยาบรรณจะเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมอินเทอร์เน็ตเป็นระเบียบและสงบสุข

การที่นักเรียนนายสิบตำรวจจะดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ได้อย่าง ถูกต้องและมีประสิทธิภาพนั้น นอกจากจะต้องมีความรู้ทางด้านวิชาการยุทธวิธีตำรวจแล้ว นักเรียนนายสิบ ตำรวจจะต้องได้รับการส่งเสริมด้านจริยธรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้วย การส่งเสริมจริยธรรมด้านการ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในศูนย์ฝึกตำรวจภูธรภาค 1 ใช้รูปแบบและวิธีการสอนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ให้แก่นักเรียนนายสิบตำรวจ ได้แก่ 1) นายตำรวจฝ่ายปกครองต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนนายสิบ ตำรวจ 2) มีการจัดอบรมเชิงวิทยากรพิเศษที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาบรรยายอบรมคุณธรรม จริยธรรม 3) นักเรียนนายสิบตำรวจเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จำลอง 4) เผยแพร่สื่อที่มี เนื้อหาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เมื่อนายสิบตำรวจมีสุขภาพจิตใจมั่นคง ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตก็จะมีกำลังพร้อมที่จะปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อความ ผาสุกของประชาชน สรุปลงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การส่งเสริมจริยธรรมด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้กับนักเรียนนายสิบตำรวจ

เอกสารอ้างอิง

- ชมบุญ ลาภอุปถัมภ์. (2562). **จริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ต**. แหล่งที่มา <http://202.29.239.50/temp/2562/internet2019/n9.html> สืบค้นเมื่อ 6 ก.พ. 2563.
- ชุมพล ศฤงคารศิริ. (2543). **ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: คลังวิชา.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และไพบุลย์ เกียรติโกมล. (2545). **ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ: Management Information System**. กรุงเทพมหานคร: เอเชียเพรส (1999).
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2551). **จริยธรรมธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาวนา มาลากุล. **แนวทางเสริมสร้างวินัยของนักเรียนนายสิบตำรวจ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 5**. แหล่งที่มา <https://so04.tci-ijo.org/index.php/NBJ/article/view/253030/117180> สืบค้นเมื่อ 23 มี.ค. 2563.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. แหล่งที่มา <https://dictionary.orst.go.th/> สืบค้นเมื่อ 6 ก.พ. 2563.
- เอกภพ อินฏ. (2558). **หน่วยที่ 7 การประยุกต์ความเข้าใจเชิงจริยธรรมและเชิงกฎหมาย**. แหล่งที่มา <http://WWW.teacher.ssru.ac.th/aekkaphobin/file.php/1/PDFUnit7.pdf> สืบค้นเมื่อ 6 ก.พ. 2563.

กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงตามหลักพระธรรมสำหรับสถานศึกษาในยุค 4.0*
RISK MANAGEMENT STRATEGIES BASED ON PHYSICAL DHARMA PRINCIPLES
FOR EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE 4.0 EEA

พัทตร์วิไล ขำปฏี Pakwilai Champati

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: junez3618@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้จะนำเสนอกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงตามหลักพระธรรมสำหรับสถานศึกษาในยุค 4.0 อันเป็นการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management) ตั้งแต่การปรับรูปแบบองค์กรระดับกลยุทธ์ จนถึงระดับกระบวนการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) ที่สำคัญของการกำกับดูแลกิจการที่ดีในการรับมือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อให้องค์กรสามารถก้าวข้ามไปสู่การดำเนินการกิจได้ บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด ผู้บริหารจึงต้องรู้จักการป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในการบริหารสถานศึกษา จัดการกับความเสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้องค์กรเผชิญ ภาวะความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ตลอดจนคำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของ องค์กรเป็นสำคัญ วิธีการบริหารจัดการที่เป็นไป เพื่อการคาดการณ์และลดผลเสียของความไม่แน่นอน ที่เกิดขึ้นแก่องค์กร ตั้งแต่การบริหารตน บริหารคน บริหารงานอันจะให้เกิดผลงานที่ดีและมีประสิทธิภาพต้องมีหลักพุทธธรรมมาประยุกต์เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงด้วยหลักพระธรรม 4 อันเป็นหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่ทันสมัยทันเหตุการณ์ ประกอบด้วย 1) ปัญญาพล กำลังแห่งความรู้ มีปัญญา มีความรู้เกี่ยวกับตนเอง 2) วิริยพล กำลัง ความเพียรหรือความขยัน คนขยันต้องมีกำลังใจเข้มแข็งกล้าตัดสินใจ 3) อดวิชชพล กำลังแห่งการงานที่ไม่มี โทษหรือข้อเสียหาย และ 4) สังคหพล กำลังแห่งการสังเคราะห์หรือมนุษยสัมพันธ์

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริหารความเสี่ยง, หลักพระธรรม, ยุค 4.0

Abstract

This article presents risk management strategies based on Pala Dhamma principles for educational institutions. In the 4.0 era, which is change management since the reform strategic organization up to the risk management process. The importance of change management from the organizational change at the strategic level to process level. "Risk Management" is therefore an element that the importance of good corporate governance in dealing with changes that occur so that the organization can move forward jump to the mission to achieve the specified goals. Therefore, the management must know how to prevent risks

that will occur in the school administration, manage risks effectively for the organization face the risk situation to an acceptable level as well as taking into account the achievement of objectives and the goals of the organization are important. A management approach that is feasible to forecast and reduce the negative effects of uncertainty that will happen to the organization but self-management, people management, and administration will produce good results and effective. There must be Buddhist principles applied to the changing situation. The Pala Dhamma IV, which are the principles of Buddhism in modern society consisted of 1) Panya Pala (wisdom) and strength, the power of knowledge, wisdom, knowledge of self, 2) Viriya Pala (effort), strength diligence or a diligent person must have strong willpower and have the courage to make decisions, 3) Anavajja Pala, the power of a work without penalty or damage, 4) Sanghaha strength of synthesis or human relations.

Keywords: Strategy, Risk Management, Pala Dhamma Principles, The 4.0 era

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสถานะเศรษฐกิจ สังคม ธุรกิจ และวิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องพิจารณาอย่างเข้าใจและหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีการปรับรูปแบบการดำเนินธุรกิจรวมถึงกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อให้องค์กรสามารถอยู่รอดและแข่งขันได้ในยุค Digital Disruption หรือยุค Thailand 4.0 ดังนั้น ความสำคัญเรื่องการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management) ตั้งแต่การปรับรูปแบบองค์กรระดับกลยุทธ์ จนถึงระดับกระบวนการดำเนินงาน จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่ผู้บริหารต้องตระหนักถึงและจะมองข้ามเสียไม่ได้ ดังนั้น การบริหารความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่กระทบองค์กรจึงต้องคำนึงถึงความไม่แน่นอนของเหตุการณ์หรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นแล้วส่งผลเสียหายต่อองค์กรด้วย เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและสามารถบริหารจัดการเพื่อควบคุมความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ การตระหนักถึง “การบริหารความเสี่ยง (Risk Management)” จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการกำกับดูแลกิจการที่ดีในการรับมือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อให้องค์กรสามารถก้าวข้ามไปสู่การดำเนินภารกิจได้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด อีกทั้งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ขององค์กรได้อีกทางหนึ่ง (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), 2562)

การบริหารงานทุกประเภทในทุกองค์กรต้องมีการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และวัตถุประสงค์ในการทำงานและสถานศึกษาถือเป็นองค์กรที่สำคัญในการนำนโยบายทางการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้น ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในการจัดการศึกษาจึงขึ้นอยู่กับการบริหารงานภายในสถานศึกษานั้น (สาลิณี มีเจริญ, 2555) ในการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูง หรือต่ำ ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของบุคลากรในสถานศึกษา คือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อการรับนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการนำไปปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญและมีความรับผิดชอบอย่างสูงต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิผลและในการบริหารงานสถานศึกษาให้มีประสิทธิผล ผู้บริหารจึงต้องรู้จักการป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในการบริหารสถานศึกษาจัดการกับความ

เสี่ยงได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วก็จะช่วยให้ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ นั่นก็คือ พ่อแม่ผู้ปกครอง และนักเรียนได้เป็นอย่างดี ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากสถานศึกษาไม่มีการบริหารความเสี่ยงที่ดี โอกาสที่จะบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายก็น้อยซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่บริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาจนสามารถพัฒนาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งนับว่าเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการบริหารจัดการคุณภาพในสถานศึกษา บทบาท และหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการจัดการศึกษาและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่จะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ผู้รับบริการ ได้แก่ พ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และสังคมโดยรวม (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2543)

แต่อย่างไรก็ตาม ในการบริหารจัดการองค์การการศึกษาแล้วดำเนินการภายใต้ภาวะความเสี่ยง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องศึกษาและรู้วิธีการจัดการกับความเสี่ยงเพื่อให้องค์การเผชิญภาวะความเสี่ยงให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ตลอดจนคำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์การเป็นสำคัญ วิธีการบริหารจัดการที่เป็นไปเพื่อการคาดการณ์และลดผลเสียของความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้นแก่องค์การ ทั้งนี้เพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ว่าที่ ร.ต.สมชาย เพชรนุ้ม, 2563) โดยเฉพาะการนำมาบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ พละธรรม (อง.นวก. (ไทย). 23/209/376) หมายถึง ธรรมอันเป็นกำลัง กล่าวคือ ธรรมอันเป็นพลังทำให้ดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่หวั่นต่อภัยทุกอย่าง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2556) มืองค์ธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1) ปัญญาพละ กำลังปัญญา 2) วิริยพละ กำลังความเพียร 3) อนวัชพละ กำลังคือการกระทำที่ไม่มีโทษ คือ มีกายกรรม วาจกรรม มโนกรรมบริสุทธิ์ เช่น มีความประพฤติและหน้าที่การงานสุจริต ไม่มีข้อบกพร่องเสียหาย พุดจริง มีเหตุผล มุ่งดี ไม่รุกรานให้ร้ายใคร ทำการด้วยเจตนาบริสุทธิ์ และ 4) สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ คือ ช่วยเหลือเกื้อกูลอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยดี ทำตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2556)

หลักพละธรรมเป็นหลักธรรมสำคัญที่ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการที่จะทำให้การจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องรู้จักบูรณาการพลังอำนาจทั้งตามแนวพุทธศาสตร์และศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อเป็นพลังอำนาจเชิงสร้างสรรค์ในการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ โดยการบูรณาการพละธรรมที่เป็นแนวพุทธศาสตร์กับพลังอำนาจตามศาสตร์สมัยใหม่เพื่อสร้างพลังอำนาจเชิงสร้างสรรค์ในการบริหารสถานศึกษานั้น นับได้ว่าเป็นการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ที่เหมาะสม เพราะภาระหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษานั้น การบริหารบางด้านสมควรบริหารตามศาสตร์สมัยใหม่ ส่วนการบริหารบางด้านสมควรบริหารตามพุทธศาสตร์ คือ พละธรรม เช่น กำลังการทำงานที่สุจริต กำลังการสงเคราะห์ช่วยเหลือทั้งผู้ร่วมงานและนักเรียน เป็นต้น เหตุนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้หลักพละธรรมในการบริหารทั่วไปและในการบริหารสถานศึกษาเพื่อเป็นการเสริมพลังอำนาจให้การบริหารด้านต่างๆ เป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพให้มากที่สุด (สมศักดิ์ บุญปู, 2557)

บทความนี้จะนำเสนอกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงตามหลักพละธรรมสำหรับสถานศึกษาในยุค 4.0 ประกอบด้วยกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยง หลักพละธรรม : หลักพุทธธรรมสำหรับการบริหารความเสี่ยง และกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงตามหลักพละธรรมสำหรับสถานศึกษาในยุค 4.0 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการนำกลยุทธ์ไปปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยง

กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงเกี่ยวข้องกับการบรรลุเป้าหมายและพันธกิจในภาพรวมโดยความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเป็นความเสี่ยงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์และเหตุการณ์ภายนอกส่งผลต่อกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ไม่สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ หรือเกิดจากการกำหนดกลยุทธ์ที่ขาดความร่วมมือจากภาคประชาชนหรือการร่วมมือกับองค์การอิสระทำให้โครงการไม่ได้นำไปสู่การแก้ปัญหาหรือการตอบสนองอย่างแท้จริง หรือความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการกำหนดแผนกลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ แผนการดำเนินงาน และการนำไปปฏิบัติไม่เหมาะสม หรือไม่สอดคล้องกับปัจจัยภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก อันจะส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์การ หรือการดำรงอยู่ขององค์การและการครอบคลุมความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและแผนกลยุทธ์ขององค์การ รวมไปถึงการตัดสินใจด้านการบริหารที่ส่งผลต่อทิศทางขององค์การที่ไม่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์ขององค์การที่กำหนดไว้ (ธนรัตน์ แต้ววัฒนา, 2550) หรือการแสดงออกที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารความเสี่ยงทั้งปัจจัยภายในและภายนอกขององค์การ การกำหนดแผน พันธกิจ วัตถุประสงค์การบริหารดำเนินงาน โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกคนในองค์การมีเป้าหมายวิธีการดำเนินงาน การจัดสรรทรัพยากร การติดตาม ทบทวน และแจ้งให้ทุกคนทราบอย่างชัดเจนอันอาจส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป้าหมายขององค์การ ถ้าไม่เป็นไปตามทิศทางที่กำหนดไว้ (ว่าที่ ร.ต.สมชาย เพชรนุ้ม, 2563) โดยมีกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยง (Management Strategy) ควรมีองค์ประกอบ (Element) ที่สำคัญเหล่านี้ ได้แก่

1. ระบบข้อมูลสารสนเทศที่ดี องค์ประกอบของกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงประการแรก ควรจัดให้มีการออกแบบระบบข้อมูลสารสนเทศที่ดี (Well Designed Information System) ซึ่งสามารถใช้ในการติดตามตรวจสอบและควบคุมความเสี่ยงได้อย่างใกล้ชิด ในโลกยุคปัจจุบัน การตัดสินใจในการบริหารกิจการงานต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จต้องอาศัยระบบข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องรวดเร็วทันเหตุการณ์และเหมาะสมต่อการใช้งาน ดังนั้น กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพจึงควรต้องจัดให้มีระบบข้อมูลสารสนเทศที่ดีที่ทันสมัยและเหมาะสมไว้ให้พร้อมสรรพ

2. การมอบอำนาจในการควบคุมความเสี่ยง องค์ประกอบของกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงที่สำคัญประการถัดมา ก็คือเรื่องอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารจัดการกับความเสี่ยงทั้งหลาย ซึ่งต้องมีการกำหนดมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบไว้ให้ชัดเจนโดยเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อช่วยสนับสนุนให้องค์การมีการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสม

3. การใช้ดุลยพินิจที่สอดคล้องกัน เรื่องของความเสี่ยงเกิดขึ้นเมื่อมีการตัดสินใจ การตัดสินใจของผู้บริหารส่วนใหญ่จะมีพื้นฐานจากการใช้ดุลยพินิจซึ่งจะต้องกระทำด้วยความรอบรู้และความรอบคอบในการบริหารความเสี่ยงก็เช่นกัน การตัดสินใจจัดการความเสี่ยงไปในทิศทางใดอย่างไร กระบวนการใช้ดุลยพินิจของคณะผู้บริหารควรต้องมีความสอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะคณะผู้บริหารจะต้องชานรับแนวการใช้ดุลยพินิจในเรื่องที่เกี่ยวกับความไม่แน่นอนที่สำคัญ (Significant uncertainty) ที่ต้องร่วมกันตัดสินใจ

4. การมีนโยบายการบริหารความเสี่ยงที่ชัดเจน แม้ว่าเรื่องนโยบายจะเป็นแนวทางกว้างๆ ของการดำเนินงานขององค์การโดยทั่วไปก็ตาม องค์การที่มีการบริหารความเสี่ยงที่ดีควรมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับแผนกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงของตนไว้ด้วย โดยเฉพาะในเรื่องที่สำคัญเหล่านี้ เช่น เรื่องเทคโนโลยี (Technology) เรื่องผู้ขาย (Supplier) เรื่องการให้บริการ (Services) เรื่องการเข้าตลาด (Access to

markets) เรื่องหนี้มีปัญหา (Problem loans) และเรื่องการป้องกันความเสี่ยงจากอัตราแลกเปลี่ยน (Exchange risks) นโยบายกลยุทธ์เกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงที่มีความชัดเจนจะช่วยให้การใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจของผู้บริหารที่รับผิดชอบกระทำไปด้วยความเหมาะสมภายใต้การตัดสินใจที่มีความมั่นใจต่อผลที่เกิดขึ้น

5. การมีเครื่องช่วยสนับสนุน การบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลได้จำเป็นต้องมีเครื่องช่วยสนับสนุนที่สามารถอำนวยความสะดวก (Facilities) ต่อการทำงาน เช่น การมีเครื่องมือใช้ที่เพียงพอ หรือมีบริการสนับสนุนไว้รองรับในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน เป็นต้น

6. การมีผู้เชี่ยวชาญและหน่วยฝึกอบรม ความเสี่ยงบางลักษณะจำเป็นต้องทำโดยผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เช่น ความเสี่ยงจากกรณีเกิดไฟไหม้ จำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญในการดับเพลิงโดยเฉพาะเพื่อให้สามารถป้องกันให้พนักงานและทรัพย์สินขององค์กร รวมถึงลดถึงระบบข้อมูลสารสนเทศได้รับความปลอดภัย ทั้งนี้ การจัดให้มีหน่วยฝึกอบรมให้พนักงานหรือผู้รับผิดชอบได้เรียนรู้ มีความเข้าใจ ได้รับการฝึกฝนให้มีทักษะก็เป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารจัดการความเสี่ยงที่มีลักษณะพิเศษทำนองนี้เช่นกัน

7. การโอนความเสี่ยง ความเสี่ยงบางลักษณะยากต่อการบริหารจัดการเองหรือไม่คุ้มต่อการบริหารจัดการกับความเสี่ยงประเภทนั้น เช่น ในกรณีไฟไหม้ดังกล่าว หรือความเสี่ยงจากการถูกปล้นจี้ เป็นต้น โดยเฉพาะความเสี่ยงขนาดใหญ่ที่มีความรุนแรงมากเกินกว่าที่จะลงทุนป้องกันเองก็ควรจัดให้มีการโอนความเสี่ยงเหล่านั้นไปยังบริษัทประกันภัยเสีย โดยการเอาประกันในจำนวนที่เหมาะสม

8. การมีหน่วยงานตรวจสอบภายใน แนวความคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่นิยมให้องค์การมีหน่วยงานตรวจสอบภายใน หรือในหลายๆ ลักษณะองค์การถูกบังคับโดยภาครัฐให้ต้องมีหน่วยงานตรวจสอบภายในเข้ามาทำหน้าที่สอบทานและประเมินความเสี่ยงและระบบควบคุมภายในขององค์กร เพื่อให้เกิดความมั่นใจอย่างน้อย 3 ประการดังนี้ 1) การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล 2) การออกรายงานทางการเงิน 3) การปฏิบัติเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมการป้องกันความเสี่ยงของหน่วยงานตรวจสอบภายในจะเป็นกลไกที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะส่งเสริมให้กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงมีความสมบูรณ์ (เจริญ เจริญวาลย์, 2547)

สรุปว่า กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงเป็นการกำหนดแผน พันธกิจ วัตถุประสงค์ และการบริหารดำเนินงาน โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกคนในองค์กร ประกอบด้วยเป้าหมายวิธีการดำเนินงาน การจัดสรรทรัพยากร การติดตาม ทบทวน เพื่อให้เป็นไปตามทิศทางที่กำหนดไว้โดยคำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายและภาพลักษณ์ขององค์กรเป็นสำคัญ

หลักคุณธรรม : หลักคุณธรรมสำหรับการบริหารความเสี่ยง

ผู้บริหารที่ดีจะต้องยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ คือ ธรรมาธิปไตยที่ใช้ทั้งพระเดชและพระคุณซึ่งทำได้ทั้งน้ำใจคนและผลของงาน (สุนีย์ ประดู่, 2546) นักบริหารแบบธรรมาธิปไตยยึดหลักคุณธรรม 4 ประการเป็นหลักในการบริหารความเสี่ยง ได้แก่

1. ปัญญาพละ กำลังแห่งความรู้ นักบริหารที่ดีต้องมีปัญญา มีความรอบรู้เกี่ยวกับตนเองบุคคลที่เกี่ยวข้อง และงานในมารับผิดชอบ ดังนี้

1.1 รู้ตน นักบริหารต้องรู้จักความเด่นและความด้อยของตนเอง การรู้ความเด่นก็เพื่อทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถของตน การรู้ความด้อยก็เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองนักบริหารจะต้องสำรวจ

ตนเองโดยต้องหัดมองด้านในด้วยการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน เน้นเรื่องการเจริญสติพิจารณากาย เวทนา จิต และธรรม หรือความดีและความชั่วในใจ

1.2 รู้คน นักบริหารต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับผู้ร่วมงานว่าใครมีความสามารถด้านใดจะได้ใช้คนให้เหมาะกับงานนอกจากนี้จะต้องรู้จักจิตหรือนิสัยของผู้ร่วมงานเพื่อให้งานที่เหมาะสมกับจริตของเขา ดังนี้ 1) ราคะจริต เป็นพวกรักสวยรักงาม มีความประณีต เรียบร้อย ใจเย็น ชอบทำงานที่ต้องใช้ความละเอียด ประณีต 2) โทสะจริต เป็นพวกร้อนชอบความเร็ว หงุดหงิดง่ายถ้าถูกขัดใจ ชอบทำงานที่ต้องใช้ความรวดเร็ว 3) โมหะจริต เป็นพวกเขลาซึ่มขาดความกระตือรือร้น ทำงานอืดอาด เฉื่อยชาชอบหลับในที่ทำงาน 4) สัทธาจริต เป็นพวกเชื่อง่ายถ้าชอบใครจะทำงานให้เต็มที่ 5) พุทธิจริต เป็นพวกใฝ่รู้ ช่างสงสัย รักการศึกษาหาความรู้ มักต้องการรายละเอียดมากกว่าคนอื่นมีความถนัดในงานวิชาการ 6) วิทกจริต เป็นพวกช่างกังวล ไม่กล้าตัดสินใจ มักปล่อยเรื่องค้างไว้เป็นเวลานานโดยไม่ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้าต้องการใส่เบรกให้กับการตัดสินใจของเราบ้างก็ลองปรึกษาคนพวกนี้

1.3 รู้งาน มีความรอบรู้เกี่ยวกับงานในความรับผิดชอบ 2 ลักษณะคือ 1) รู้เท่า มีความรอบรู้ในงานว่ามีขั้นตอนอย่างไร เกี่ยวข้องกับใคร อย่างไรและมีความรู้เท่าถึงการณ์ เห็นเหตุแล้วคาดผลที่จะตามมาได้ ความรู้เท่าจึงช่วยให้มีการป้องกันไว้ก่อน 2) รู้ทัน มีความรู้เท่าทันสถานการณ์เมื่อเกิดปัญหาที่สามารถแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีตัดสินใจได้อย่างฉับพลันความรู้ทันจึงช่วยในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

กำลังแห่งความรู้ทั้งรู้ตน รู้คน รู้งาน เป็นสิ่งสำคัญในการบริหารนักบริหารจึงต้องพัฒนาปัญญา ด้วยวิธี 3 ประการ คือ 1) สุตมยปัญญา ความรอบรู้ที่เกิดจากการรับข้อมูลจากแหล่งต่างๆ โดยผู้บริหารจะต้องเกาะติดสถานการณ์ขยันอ่านหนังสือใช้ข้อมูลจากงานวิจัย ฟังคำแนะนำของผู้รู้ก่อนสั่งการมีข้อมูลพร้อมเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจมีใจกว้างรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกฝ่าย 2) จินตามยปัญญา ความรอบรู้ที่เกิดจากการคิดวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการฟัง หรือการอ่านต้องพินิจพิจารณาไตร่ตรองเรื่องที่ได้ฟังได้อ่าน รวมถึงการตรวจสอบแหล่งข้อมูลเหล่านั้นด้วย คนที่มีจินตามยปัญญาคือคนที่คิดเป็นตามแบบ โยนิโสมนสิการ 3) ภวานามยปัญญา ความรอบรู้ที่เกิดโดยประสบการณ์จากการลงมือทำจริงๆ กล่าวคือ 1) สุตมยปัญญา ทำให้ได้ข้อมูลใหม่ 2) จินตามยปัญญา ทำให้ได้ความคิดที่ดีภวานามยปัญญาทำให้มีผลงานที่เป็นรูปธรรม และ 3) ภวานามยปัญญา มีความสำคัญในการบริหาร เพราะเป็นความรู้ที่แปรจากทฤษฎีไปสู่ ภาคปฏิบัติ

2. วิริยพละ กำลังความเพียรหรือความขยัน คนขยันต้องมีกำลังใจเข้มแข็งกล้าตัดสินใจ กล้าได้กล้าเสียไม่กลัวความยากลำบาก กล้าลองผิดลองถูก กล้าทำงานใหญ่ ไม่หลบเลี่ยงหน้าที่ที่ลำบากยากเย็นความขยัน มี 2 ประเภท ได้แก่ 1) สสังขาริกวิริยะ ความขยันที่ต้องมีคนอื่นปลุกใจหรือมีสถานการณ์บังคับ ถ้าไม่มีคนปลุกใจหรือสถานการณ์บังคับบางคนก็หมดกำลังใจ และไม่ยอมทำอะไรต่อไป 2) อสังขาริกวิริยะ ความขยันที่เกิดจากการปลุกใจตนเอง แม้คนอื่นจะหมดกำลังใจล้มเลิกการทำงานไปแล้ว แต่คนที่ปลุกใจตนเองจะลุกขึ้นสู้ต่อไป นักบริหารต้องมีความขยันที่เกิดจากการปลุกใจตนเองไม่ยอมแพ้ง่ายๆ เมื่อพบอุปสรรคก็ปลุกใจตนเอง และปลุกกระดมผู้อื่นให้ทำงานต่อไป ถ้าไปไม่ไหวก็ถอยบ้าง เมื่อตั้งหลักได้ก็รุกคืบหน้าไปใหม่ เมื่อชวนเช็กประกอบตัวอย่าให้ล้ม หากล้มก็ลุกขึ้นมาใหม่ และใช้บทเรียนจากความผิดพลาดให้เป็นประโยชน์ด้วยความสุขุม และเข้มแข็งกว่าเก่า นักบริหารที่ประสบความสำเร็จต้องเป็นคนที่มีความพากเพียรอย่างหนักเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ดี

3. อนุรักษ์พละ กำลังแห่งการงานที่ไม่มีโทษ หรือข้อเสียหาย นักบริหารต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต้องหลีกเลี่ยงนอบายมุขซึ่งเป็นทางแห่งความเสื่อม รักษาศีล 5 นักบริหารที่มีความซื่อสัตย์สุจริตย่อมเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงาน

4. สังคหพละ กำลังแห่งการสังเคราะห์ หรือมนุษย์สัมพันธ์ซึ่งสำคัญมากสำหรับนักบริหาร ผู้ทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่นพระพุทธเจ้าทรงสอนหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์โดยใช้วิธีการผูกใจคนที่เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ 1) ทาน คือ การให้ นักบริหารต้องมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ทานแก่ผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา 3 วิธี ดังนี้ (1) อามิสทาน การให้สิ่งของแก่ผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาโดยเฉพาะการให้ในยามที่เขาตกต่ำหรือเดือดร้อนจะผูกใจเขาไว้ได้มาก (2) วิทยาทาน หรือธรรมทาน การให้คำแนะนำหรือสอนวิธีทำงานที่ถูกต้องรวมถึงการจัดหลักสูตรพัฒนาบุคลากรหรือส่งไปศึกษาและดูงาน (3) อภัยทาน การให้อภัยเมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการทำงาน หรือล่วงเกินซึ่งกัน และกันการให้อภัยจะช่วยให้ได้มิตรภาพกลับคืนมา 2) ปิยวาจา คือ การพูดถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานจะช่วยผูกใจคนไว้ได้ 3) อัตถจริยา คือ การทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เช่น บริการช่วยเหลือยามที่ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเจ็บป่วย เป็นต้น 4) สมานัตตตา คือ การวางตัวสม่ำเสมอ เมื่อไม่ทอดทิ้งผู้ร่วมงานจึงสามารถสร้างทีมงานขึ้นมาได้ นักบริหารต้องกล้ารับผิดชอบในผลการตัดสินใจของตน ถ้าผลเสียมาถึงผู้ที่ปฏิบัติตามคำสั่งของตนก็ต้องออกมาปกป้องไม่ใช่หนีเอาตัวรอด (พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต), 2541)

สรุปได้ว่า หลักพละธรรมเป็นหลักช่วยให้นักบริหารปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือนักบริหารจะสามารถวางแผน จัดองค์การ แต่งตั้งบุคลากร อำนาจการ และควบคุมได้ดีต้องมีความฉลาด ขยัน สุจริตและมนุษยสัมพันธ์ ยังมีคุณธรรมทั้ง 4 ข้อ มากขึ้นเท่าใดก็ยิ่งทำงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น ประกอบด้วย 1) ปัญญาพละ กำลังแห่งความรู้ 2) วิริยพละ กำลังความเพียร หรือความขยัน 3) อนุรักษ์พละ กำลังแห่งการงานที่ไม่มีโทษหรือข้อเสียหาย และ 4) สังคหพละ กำลังแห่งการสังเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์

กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงตามหลักพละธรรมสำหรับสถานศึกษาในยุค 4.0

ในยุค 4.0 (New Normal) และที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Disruption) การพัฒนาทักษะชีวิตที่สามารถยืดหยุ่นปรับตัวอยู่ได้ในสถานการณ์ที่เป็นจริง (Resilience) บนพื้นฐานของการจัดการศึกษาในอนาคตที่เป็นการศึกษาตลอดชีวิต (ธวัชชัย สุขสีดา, 2564) สถานศึกษาทุกระดับจะเป็นการเรียนรู้ของทุกช่วงวัย ระบบชั้นเรียนจะเปลี่ยนไป เป็นระบบความสามารถของผู้เรียน การนำระบบเทคโนโลยีมาจัดระดับความสำเร็จของผู้เรียน รวมถึงระบบรับสมัครนักเรียนที่จะเปลี่ยนไปด้วย จากการวิเคราะห์ผลกระทบของ COVID-19 ในยุควิถีใหม่ 4.0 (New Normal) ทำให้สถานศึกษาไปสู่การปรับตัวในอนาคตที่มีการออกแบบการศึกษาใหม่ ทั้งการบริหารสถานศึกษา การเรียนการสอน การสื่อสารและการรับสมัคร โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาต้องนำแบบไปปฏิบัติ มีการประเมินผลเป็นระยะๆ และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการออกแบบกลยุทธ์เพื่อการปรับตัวสถาบันการศึกษาโดยผู้บริหารและทีมงานต้องตระหนักถึงภาวะวิกฤติที่ต้องปรับแนวคิด คือ การปรับเปลี่ยน Mindset คำว่า Mindset ประกอบด้วย Growth Mindset คือ กรอบความคิดหรือทัศนคติและแนวคิดแบบปรับตัวและพัฒนาต่อไปข้างหน้า ในการพัฒนาตนเองรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะยืดหยุ่น (Resilience) ส่วน Fixed Mindset คือ การคิดแบบเดิมและพอใจจะเป็นเช่นนั้น Growth Mindset จึงพลิกกลับความคิดให้ต่างจากเดิมและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าที่ต้องการจะเป็นในรูปแบบใหม่

(Desired New Normal) การปรับ Mindset จึงเป็นบันไดขั้นแรกของการปรับตัวหรือการออกแบบสถานศึกษาในอนาคตว่า 5 ปี 10 ปี ว่าจะเป็นอย่างไรมีการออกแบบที่ท้าทายและควรเป็นการออกแบบกลยุทธ์เฉพาะตัวมากกว่าการออกแบบโดยใช้ทั่วไป ดังนี้

1. กลยุทธ์ด้านการบริหารควรต้องปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะของการออกแบบและขับเคลื่อนให้เป็นตามแบบและเป้าหมายที่กำหนด ลักษณะการบริหารจึงต้องเป็นไปตามกรอบของทางราชการ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการตัดสินใจ ลงมือทำอย่างรวดเร็วและอยู่ในพื้นที่ สร้างความมั่นใจ โดยการสื่อสารที่ชัดเจนและเป็นระบบเดียว มีทีมทำงานเฉพาะทาง การสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญต้องสื่อสารจากแหล่งที่ถูกต้องขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและตัดสินใจแก้ปัญหาที่ละจุดอย่างเป็นระบบที่มีการสื่อสารที่ถูกต้อง โดยกระบวนการทางการบริหาร คือ การกำหนดเป็นนโยบาย การจัดทำแผนการบริหาร หรือแผนการบริหารต่อเนื่อง (Education Continuity Plan-ECP) การกำกับติดตามและประเมินนำผลมาปรับการออกแบบ ทั้งนี้ต้องจัดงบประมาณสนับสนุนด้วยโดยหลักพลະธรรม 4 ประการเป็นหลักในการบริหารความเสี่ยงใช้หลักปัญญาพลະกำลังแห่งความรอบรู้ ผู้บริหารควรเป็นผู้มีปัญญา มีความรอบรู้เกี่ยวกับตนเองได้แก่รู้จักความเด่น เพื่อทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเองและความด้อยของตนเอง เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองการรู้ความเด่นมีความรอบรู้เกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องว่าใครมีความสามารถด้านใดจะได้ใช้คนให้เหมาะกับงานและมีความรอบรู้เกี่ยวกับงานในความรับผิดชอบ 2 ลักษณะคือ 1) รู้เท่า มีความรอบรู้ในงานว่ามีขั้นตอนอย่างไร เกี่ยวข้องกับใคร อย่างไร 2) รู้ทัน มีความรู้เท่าทันสถานการณ์ เมื่อเกิดปัญหาที่สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีตัดสินใจได้อย่างฉับพลัน

2. กลยุทธ์ด้านการจัดการเรียนการสอนและเทคโนโลยีสารสนเทศ การออกแบบหลักสูตรเป็นเรื่องสำคัญ ควรเป็นหลักสูตรที่สนองตอบต่อสังคมในอนาคตและความต้องการของผู้เรียนคนรุ่นใหม่มีความคิดและความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากโซเชียลมีเดีย จะจัดห้องเรียนอย่างไรที่สอดคล้องกัน รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ เช่น ลานกิจกรรมและลานสุขภาพอนามัย เป็นต้น การเรียนการสอนจะมีลักษณะการผสมผสานหลากหลายวิธี (Blended Learning) ตามความต้องการของผู้เรียนและสังคมที่เคลื่อนไหวตลอดเวลา ความสามารถในการยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลง (Resilience and Flexibility) ของครูจึงมีความท้าทาย นโยบายของสถานศึกษาจึงเป็นกรอบสนับสนุนการจัดการศึกษาที่ให้แนวปฏิบัติที่ชัดเจน โดยหลักพลະธรรม 4 ประการเป็นหลักในการบริหารความเสี่ยงใช้หลักวิริยพลະ กำลังความเพียร หรือความขยัน ผู้บริหารควรเป็นผู้มีขยัน มีกำลังใจเข้มแข็งกล้าตัดสินใจ กล้าได้กล้าเสียไม่กลัวความยากลำบาก กล้าลองผิดลองถูกกล้าทำงานใหญ่ ไม่หลบเลี่ยงหน้าที่ที่ลำบากยากเย็น เป็นต้น

3. กลยุทธ์ด้านระบบฐานข้อมูล ต้องเตรียมการรับระบบเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาในอนาคตที่ทุกอย่างจะเป็นระบบ e-Service, e-Money, e-Government จึงต้องวางระบบรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคตมาใช้ทางการศึกษา โดยเฉพาะการเตรียมบุคลากรของสถานศึกษา โดยหลักพลະธรรม 4 ประการเป็นหลักในการบริหารความเสี่ยงใช้หลักอนวัชพลະ กำลังแห่งการงานที่ไม่มีโทษ หรือข้อเสียหาย ผู้บริหารควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต หลีกเว้นอบายมุขซึ่งเป็นทางแห่งความเสื่อม เป็นผู้รักษาศีล 5 และมีความซื่อสัตย์สุจริตยอมเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงาน

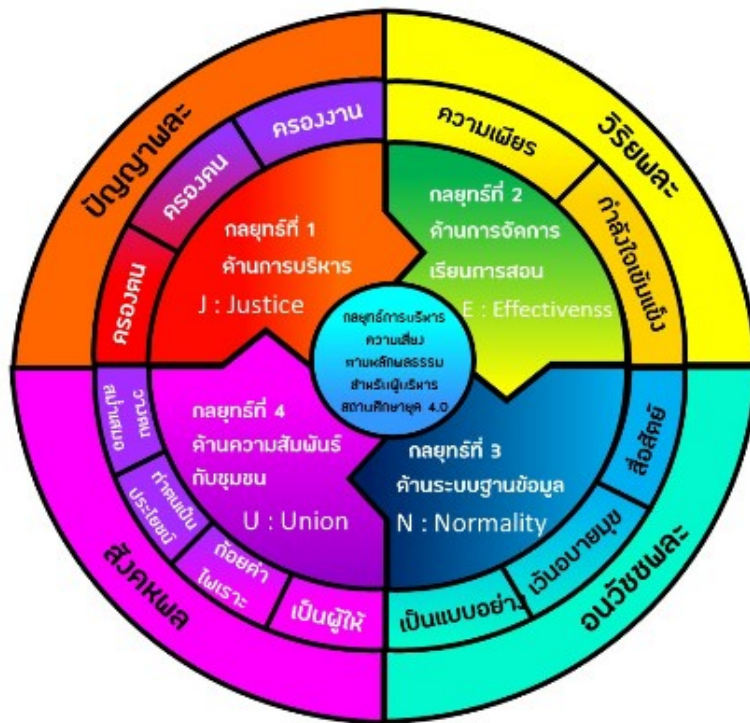
4. กลยุทธ์ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ชุมชนกับสถานศึกษามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันการออกแบบการศึกษาในยุค 4.0 คือ การออกแบบเพื่อการปรับตัว หรือพิมพ์เขียวทางการศึกษาในอนาคต ที่ให้ความสำคัญกับการปรับแนวคิดความเชื่อของบุคลากรว่าจะต้องปรับตัวอย่างมากและสร้างพลังใจในการพัฒนาตนเอง

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบเรียกว่า Growth Mindset เป็นเรื่องสำคัญผู้บริหารและครูในการขับเคลื่อนการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีในการบริหารหรือในการจัดการศึกษา โดยหลักพระธรรม 4 ประการเป็นหลักในการบริหารความเสี่ยงใช้หลักสังคหะ กำลังแห่งการสังเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์ซึ่งสำคัญมากสำหรับนักบริหาร ผู้ทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่นพระพุทธเจ้าทรงสอนหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์โดยใช้วิธีการผูกใจคนที่เรียกว่าสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ 1) ทาน การให้ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ทานแก่ผู้ร่วมงาน 2) ปิยวาจา การพูดถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานจะช่วยผูกใจคนไว้ได้ 3) อัตถจริยา การทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เช่น บริการช่วยเหลือยามที่ผู้ร่วมงาน หรือผู้ได้บังคับบัญชาเจ็บป่วย เป็นต้น 4) สมานัตตตา การวางตัวสม่ำเสมอเมื่อไม่ทอดทิ้งผู้ร่วมงานจึงสามารถสร้างทีมงานขึ้นมาได้

บทสรุป

การออกแบบกลยุทธ์เพื่อการปรับตัวสถานศึกษาโดยผู้บริหารและทีมงานต้องตระหนักถึงภาวะวิกฤติที่ต้องปรับแนวคิด คือ การปรับเปลี่ยน Mindset คำว่า Mindset ประกอบด้วย Growth Mindset คือ กรอบความคิดหรือทัศนคติ และแนวคิดแบบปรับตัวและพัฒนาต่อไปข้างหน้า ในการพัฒนาตนเองรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะยืดหยุ่น (Resilience) ส่วน Fixed Mindset คือการคิดแบบเดิมและพอใจจะเป็นเช่นนั้น Growth Mindset จึงพลิกกลับความคิด ให้ต่างจากเดิม และพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าให้เท่าทันในยุค 4.0 (New Normal) และที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Disruption) การพัฒนาทักษะชีวิตที่สามารถยืดหยุ่น ปรับตัว อยู่ได้ในสถานการณ์ที่เป็นจริง (Resilience) บนพื้นฐานของการจัดการศึกษาในอนาคตที่เป็นการศึกษาตลอดชีวิต แต่วิธีการบริหารสถานศึกษานั้นจำเป็นต้องมีหลักคุณธรรม ความคิดก้าวหน้า ทันสมัย และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เท่าทันกับยุค 4.0 โดยประยุกต์ใช้เข้ากับหลักพระธรรม 4 ประการ อันเป็นหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่ทันสมัยทันเหตุการณ์ประกอบไปด้วย 1) ปัญญาพล กำลังแห่งความรู้มีปัญญา นักบริหารต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับตนเองได้แก่รู้จักความเด่น เพื่อทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถของตนและความด้อยของตนเอง เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง และมีความรอบรู้เกี่ยวกับงานในความรับผิดชอบ รู้ทันสถานการณ์เมื่อเกิดปัญหาก็สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี 2) วิริยพล กำลังความเพียรหรือความขยัน นักบริหารต้องมีความตั้งใจเข้มแข็งกล้าตัดสินใจ กล้าได้กล้าเสียไม่กลัวความยากลำบาก 3) อนวัชพล กำลังแห่งการงานที่ไม่มีโทษ นักบริหารต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต้องหลีกเลี่ยงอบายมุขซึ่งเป็นทางแห่งความเสื่อม นักบริหารที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ย่อมเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ร่วมงาน และ 4) สังคหพล กำลังแห่งการสังเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์สำหรับนักบริหาร นักบริหารทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่นด้วยการสร้างมนุษยสัมพันธ์วิธีการผูกใจคนที่เรียกว่าสังคหวัตถุ 4 ดังสรุปองค์ความรู้เป็นภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงตามหลักพระธรรมสำหรับสถานศึกษาในยุค 4.0

เอกสารอ้างอิง

- เจริญ เจษฎาวัลย์. (2547). *การบริหารความเสี่ยง*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนรัตน์ แต้ววัฒนา. (2550). *คู่มือการบริหารความเสี่ยง*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธวัชชัย สุขสีดา. (2564). *การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในยุควิถีใหม่*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ผลิธีม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 25. กรุงเทพมหานคร: ผลิธีม.
- พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต). (2541). *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยข้าราชการพลเรือน สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ว่าที่ ร.ต.สมชาย เพชรนุ้ม. (2563). *การบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดกระบี่*. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมศักดิ์ บุญปู. (2557). *พลธรรม : พลังอำนาจเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่*. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. 1(2). 1-12.

- สาลินี มีเจริญ. (2555). การพัฒนากลยุทธ์ในการบริหารความเสี่ยงของผู้บริหารสตรีในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2562). การบริหารความเสี่ยงอย่างมีอาชีพในยุค Digital Disruption. แหล่งที่มา <https://www.dga.or.th/document-sharing/article/36379/>. สืบค้นเมื่อ 5 ม.ค. 2563.
- สุนีย์ ประดู่. (2546). ธรรมเพื่อการบริหาร. แหล่งที่มา https://www.tungsong.com/Read/principle/p_khunnatam_5.htm. สืบค้นเมื่อ 5 ม.ค. 2565.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2543). สุ่มิติการเป็นนักบริหารการศึกษามืออาชีพ. ข้าราชการ. 21(1). 27-33.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักกัลยาณมิตรสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา* CREATIVE LEADERSHIP ACCORDING TO KALAYANAMIT PRINCIPLES FOR SCHOOL ADMINISTRATORS

กุสุมา ยี่ภู่ Kusuma Yeepu

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: kusumayeepu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้จะนำเสนอหลักการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์นั้นจะต้องอาศัยทักษะการสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้แก่ครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองเข้าสู่การเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์สร้างแรงบันดาลใจและจูงใจส่งเสริมและแนะนำกระบวนการใหม่ภายในสถานศึกษา และเพื่อที่จะทำให้ผู้มีส่วนร่วมสามารถคิดนอกกรอบ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีความคิดสร้างสรรค์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาและมีความสามารถในการปรับตัวและกระบวนการทำงานให้มีความง่าย คล่องตัว และยืดหยุ่นเข้ากับสถานการณ์ได้มากขึ้น รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ในการสร้างการนำ การประสาน และการจูงใจเพื่อให้ผู้ตามยอมทำตามด้วยความสมัครใจสนับสนุนให้มีความกล้าในการแสดงออกการกล้าเสี่ยงอย่างมีเหตุผล ดังนั้น ผู้บริหารทั้งหลายต้องสร้างคุณสมบัติการเป็นมิตรที่ดีให้มีในตนเองด้วยการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ คือ หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 อันเป็นคุณสมบัติของมิตรที่ดีคือ เข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีและความเจริญ 7 ประการ คือ ความน่ารัก ความน่าเคารพ ความน่ายกย่อง การรู้จักพูดให้ได้ผล ความอดทนอดกลั้น การกล่าวเรื่องที่ลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และการไม่ชักจูงในทางที่เสียหาย

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, หลักกัลยาณมิตร, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This article will present the principles that school administrators will be creative leaders that require skills to create learning opportunities for teachers and educators as a guideline for developing oneself into being a creative leader, inspiring and motivating, promoting and introducing new processes within the school. It is also to enable the participants to be able to think outside the box, dare to think, dare to make decisions, have creativity that will benefit the school administration and have the ability to adapt and work processes to be easy, flexible and flexible to situation better. School administrators also have a vision to create leadership, coordination and motivation for the followers to voluntarily follow, encourage the courage to express yourself and rational risk-taking. Therefore,

*Received: April 3, 2022, Revised: April 22, 2022, Accepted: April 23, 2022.

executives must build the qualities of good friendliness to have in themselves by applying the principles of Buddha Dharma, namely the principles of Kalyanamitta Dharma VII, which are the qualities of a good friend. The seven virtues and prosperity are cuteness, respectability, admiration, effective speech, patience, telling profound things to be understood, and not being influenced in a way that is damaged.

Keywords: Creative Leadership, Kalayanamitta Principles, School Administrators

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษามีหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านสาระวิชาหลัก และทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วยทักษะการเรียนรู้และ นวัตกรรมทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะด้านสารสนเทศ เทคโนโลยี บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นภาระที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารจะต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่เฝ้าติดตาม ปรับเปลี่ยนองค์กรให้ทันสมัย พัฒนาทีมงานให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้พัฒนากระบวนการทบทวนที่ทันสมัยให้เกิดขึ้นในองค์กร ขับเคลื่อนด้วยยุทธศาสตร์การบริหารจัดการใหม่ๆ รวมทั้งปรับบทบาทในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชนศิษย์เก่า และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนท้องถิ่น สถานประกอบการที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (ศศิธรดา แพงไทย, 2559) ซึ่งภาวะผู้นำในปัจจุบันและภาวะผู้นำในอนาคตนั้นจากการศึกษาแนวคิดจากนักวิชาการและนักวิจัย พบว่า ผู้นำในปัจจุบันต้องเป็นบุคคลที่สามารถสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ บรรยากาศการทำงานที่เปิดโอกาสให้บุคคลใน องค์กรได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ผู้นำในปัจจุบันให้ความสำคัญกับความยืดหยุ่น ความสามารถในการปรับตัว ความร่วมมือ และความเชื่อมโยงที่ไร้พรมแดน การสร้างนวัตกรรม และการมีภาวะผู้นำร่วมกันภายในองค์กรและได้เสนอแนวทางในการเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นผู้นำในอนาคต

หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการ ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ความสำเร็จของการปฏิรูป การศึกษาครั้งนี้จึงอยู่ที่โรงเรียน หรือสถานศึกษาเป็นสำคัญ บุคคลสำคัญที่จะทำให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จ ดังกล่าวได้คือผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับการ บริหารงานวิชาการเป็นอันดับแรกเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ครูอาจารย์ในสถานศึกษาของตนสามารถจัด กิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีบทบาทในการเป็นผู้นำแบบสร้างสรรค์ (The formative leader) มีความคิดสร้างสรรค์หาแนวทางใหม่ๆ ในการบริหารและการสื่อสารภายในองค์กรมีความสามารถในการปรับตัวและกระบวนการทำงานต่างๆ ในองค์กรให้มีความง่าย คล่องตัว และยืดหยุ่นเข้ากับสถานการณ์ ต่างๆ ได้ดีมากขึ้น การมีวิสัยทัศน์เพื่อสร้างการนำ การประสาน และการจูงใจเพื่อให้ผู้ตามยอมทำตาม ด้วยความสมัครใจสนับสนุนให้มีความกล้าในการแสดงออก การกล้าเสี่ยงอย่างมีเหตุผล เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ของครูอาจารย์ โดยรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า กลยุทธ์มิตร ที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างคุณสมบัติการเป็นมิตรที่ดีให้มีในตนเอง ตามหลักกลยุทธ์มิตรธรรม 7 เป็นองค์คุณของกลยุทธ์มิตร หรือคุณสมบัติของมิตรที่ดีหรือมิตรแท้คือท่านที่คบ

หรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความตึงเครียดและความเจริญ 7 ประการ คือ 1) ปิโย น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนมชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม 2) ครุ นำเคารพในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งใจและปลอดภัย 3) ภาวนีโย น่าเจริญใจ หรือน่ายกย่องในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริงทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ๋ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ 4) วตฺตา จ รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี 5) วจนกฺขโม อุดหนุนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามคำแนะนำแนะวิพากษ์วิจารณ์ อุดหนุน ฟังได้ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียว 6) คมกิริยจฺก ถัดมา แกล้งเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป และ 7) โน จญฺฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำไปในอูฐาน คือ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (พระธรรมปิฎก (ประยูร ธมฺมปญฺญโต), 2538)

บทความนี้จะนำเสนอภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักกัลยาณมิตรประกอบด้วยคุณสมบัติ 7 ประการ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการนำไปปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาสืบต่อไป

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบสร้างสรรค์ (Formative Leadership Theory) ได้รับการพัฒนาโดย Ash และ Persall บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า “ในโรงเรียนหนึ่งอาจมีผู้นำได้หลายคน ซึ่งแสดงบทบาทการใช้ภาวะผู้นำในลักษณะต่างๆ มากมาย บทบาทภาวะผู้นำจึงไม่ได้จำเพาะเจาะจงแต่ผู้บริหารเท่านั้น” แต่หน้าที่ของผู้บริหารคือการสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้แก่ครูอาจารย์และบุคลากรต่างๆ เพื่อเป็นช่องทางให้คนเหล่านี้ได้พัฒนาตนเองเข้าสู่การเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ (Productive leaders) ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบสร้างสรรค์นี้มีมุมมองว่า “ครูคือผู้นำ (Teacher as leaders) โดยมีครูใหญ่คือผู้นำของผู้นำ (Leader of leaders)” อีกทอดหนึ่ง โดยนัยดังกล่าว หน้าที่สำคัญของผู้บริหารจึงไม่เพียงแต่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการส่งเสริมเรียนรู้ของครูอาจารย์และบุคลากรซึ่งเป็นผู้ใหญ่ของโรงเรียนอีกด้วย โดยการเป็นผู้นำแบบสร้างสรรค์ (The formative leader) นั้นจำเป็นจะต้องอาศัยทักษะการเอื้ออำนวยความสะดวก (Facilitation skills) อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เพราะสาระที่เป็นภารกิจหลักของทฤษฎีนี้ ได้แก่ การทำงานแบบทีมในการสืบเสาะหาความรู้ (Team inquiry) การเรียนรู้แบบทีม (Team learning) การร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหา (Collaborative problem solving) การจินตนาการสร้างภาพของอนาคตที่ควรเป็น (Imaging future possibilities) การพิจารณาตรวจสอบความเชื่อร่วมกัน (Examining shared beliefs) การใช้คำถาม (Asking questions) การรวบรวมวิเคราะห์และแปลความข้อมูล (Collecting analyzing, and interpreting data) ตลอดจนกระตุ้นครูอาจารย์ตั้งวงสนทนาอย่างสร้างสรรค์ในเรื่องการเรียนการสอน เป็นต้น ภารกิจดังกล่าวเหล่านี้ล้วนแสดงออกถึงพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบสร้างสรรค์ทั้งสิ้น (กาญจนา ศิลา, 2556)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ คือ การแสดงออกของผู้นำที่ตอบสนองความต้องการของบุคลากรในด้านความสามารถในการนำความคิดสร้างสรรค์และกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ด้วยการคิดหรือพฤติกรรมในลักษณะการนำผู้อื่น (กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์, 2555) ประสานงานผู้อื่นด้วยการสร้างแรงบันดาลใจสร้างแรงจูงใจสร้างบรรยากาศโดยการคิดนอกกรอบด้วยวิธีการใหม่ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ (ธีระ รุญเจริญ, 2554) การตอบสนองเชิงจินตนาการและการไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนต่อโอกาสต่างๆ ประเด็นต่างๆ อย่างท้าทาย

เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการคิดและการกระทำสิ่งต่างๆ ที่แตกต่างกันเพื่อจะเสริมสร้างโอกาสให้กับทุกคนที่เกี่ยวข้องผลักดันให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมาย (Stoll, L., & Temperley, J., 2009) โดยการสร้างแรงบันดาลใจและจูงใจส่งเสริมและแนะนำกระบวนการใหม่ๆ ภายในองค์กรเพื่อที่จะทำให้บุคลากรสามารถคิดนอกกรอบ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีความคิดสร้างสรรค์หาแนวทางใหม่ๆ ในการบริหารและการสื่อสารภายในองค์กรมีความสามารถในการปรับตัวและกระบวนการทำงานต่างๆ ในองค์กรให้มีความง่าย คล่องตัวและยืดหยุ่นเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดีมากขึ้น (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2548)

การมีวิสัยทัศน์จะรวมไปถึงการสร้างคน สร้างทีมงาน ผู้นำจะต้องอดทน อดกลั้น รู้จักแก้ไขเวลาในการบ่มเพาะคนให้มีวิสัยทัศน์ใหม่ ความแข็งแกร่งทั้งร่างกายและจิตใจแต่ผลลัพธ์ที่ได้นั้นคุ้มค่าเสมอเป็นการคิดวางแผนอนาคตของทีมงานเพื่อที่จะกำหนดทิศทางและจุดหมายที่ชัดเจน เพื่อที่จะมุ่งสู่ความสำเร็จในอนาคตได้มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

Cherin, P. (2001) ผู้อำนวยการ Fox ใน Los Angeles และทำงานในมหาวิทยาลัย แคลิฟอร์เนีย ได้อธิบายองค์ประกอบเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ในบทความชื่อ Creative Leadership: Strength of ideas the power of the origination ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เกี่ยวกับความสามารถติดต่อประสานงานทั้งเกี่ยวกับตนเองและเกี่ยวกับทีมงาน ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ 1) แรงบันดาลใจ (Inspire) 2) วิสัยทัศน์ (Vision) และ 3) จินตนาการ (Imagination)

Bennis, W. (2002) เป็นผู้ก่อตั้งและเป็นอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันภาวะผู้นำเป็นที่ปรึกษาประธานาธิบดีสหรัฐฯ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ ทำงาน ณ University of Southern California และ Harvard University ได้อธิบายองค์ประกอบเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ในบทความชื่อ “Creative leadership” จาก [ABI] Chulalongkorn University (Distributor) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะเกี่ยวข้องกับคน เกี่ยวข้องกับความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจในการบริหารจัดการระบบ โครงสร้าง กระบวนการ การควบคุม ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์ (Vision) 2) ความไว้วางใจ (Trust) 3) การมุ่งความสำเร็จ (Success) และ 4) ความยืดหยุ่น (Flexibility)

Couto and Eken (2002) ได้อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ในบทความหัวข้อ “To give their gifts: Health, community, and democracy” ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ คือ 1) วิสัยทัศน์ (Vision) 2) จินตนาการ (Imagination) 3) การปฏิบัติเชิงสะท้อนผล (Reflective practice) และ 4) การคิดเชิงวิจารณ์ญาณ (Critical thinking)

จากแนวคิดและทัศนะคติของนักวิชาการ จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีความสำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ จินตนาการ ความยืดหยุ่น และวิสัยทัศน์ เพื่อสร้างการนำการประสาน และการจูงใจเพื่อให้ผู้ตามยอมทำตามด้วยความสมัครใจสนับสนุนให้มีความกล้าในการแสดงออก การกล้าเสี่ยงอย่างมีเหตุผลเป็นต้น

หลักกลายามิตร : หลักพุทธธรรมสำหรับการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

ความหมายของกลายามิตร ถ้ากล่าวโดยรูปศัพท์แล้วมาจากคำว่า “กลายาม” แปลว่า ดีงาม เป็นที่พอใจ ชอบ ไพเราะ อ่อนหวาน และคำว่า “มิตร” แปลว่าคนรักกัน คนมีความเอื้ออาทรกัน เพื่อน มิตรไว้วางใจในความลับ (พันตรี ป. หลงสมบุญ, 2546) มีผู้แนะนำสั่งสอนที่ปรึกษาเพื่อนที่คบหาและบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี ความรู้จักเลือกเสวนาบุคคล หรือเข้าร่วมหมุ่กับท่านผู้ทรงคุณทรงปัญญาที่มีความสามารถ ซึ่งจะ

ช่วยแวดล้อมสนับสนุนชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่าง ตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กันให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการ และธรรมาปฏิบัติสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี ข้อนี้เป็นองค์ประกอบภายนอก (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2543) กัลยาณมิตรจึงมิได้หมายถึงเพื่อนที่ดีอย่างในความหมายสามัญเท่านั้น แต่หมายถึงบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่องทาง หรือเป็นตัวช่วยให้ผู้อื่นดำเนินไปในมรรคาแห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้องดังในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ท่านยกตัวอย่างเช่น พระพุทธเจ้าพระอรหันตสาวก ครู อาจารย์ และท่านผู้เป็นพหูสูตทรงปัญญา สามารถสั่งสอนแนะนำเป็นที่ปรึกษาได้ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2558) ผู้ทำให้เกิดการเรียนรู้มีความเพียบพร้อมด้านคุณสมบัติที่สามารถให้คำอบรมสั่งสอน ช่วยแนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกเส้นทาง หรือเป็นบุคคลที่สามารถเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต นำไปสู่หนทางการเรียนรู้ ฝึกฝนที่ถูกต้องในที่นี้ ไม่ได้หมายถึงเฉพาะตัวบุคคล แต่ยังรวมถึงหนังสือสิ่งแวดลอมทางสังคมโดยที่เกื้อกูลชักจูงส่งเสริมเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดการเรียนรู้ มีปัญญาด้วยการฟัง ด้วยการสนทนาหรือซักถามข้อสงสัยด้วยการอ่านการค้นคว้า (พระณรงค์ กิตติธโร (เต๋น ประเสริฐ), 2549)

คุณสมบัติของผู้บริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ดังนี้

1. ผู้บริหารตามหลัก ปิโย ปิโย ผู้บริหารเป็นผู้น่ารักในฐานะเป็นที่สบายใจและสร้างความรู้สึกรักสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถามชวนใจผู้ที่เข้ามาหา หรือผู้ที่เราคบอยากให้เราคบเราเป็นผู้ทำกริยามารยาท การแต่งกาย การพูดจา ก็ดูเรียบร้อยดีงามทุกอย่าง ใครเห็นก็อยากคบค้าสมาคมด้วย ผู้ที่เป็นกัลยาณมิตรจำเป็นจะต้องมีคุณสมบัตินี้ เพราะการให้ที่จะให้มิตรที่มากคบหาตนได้รู้สึกภาคภูมิใจว่าได้คบกับมิตรที่ดีที่จริงแท้ คบแล้วได้ประโยชน์ เป็นที่น่าพอใจของมิตรเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ในความมีมิตรภาพในมนุษย์ได้อย่างแท้จริง (พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ), 2538)

2. ผู้บริหารตามหลัก ครุ ผู้บริหารเป็นผู้น่ารักในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะให้เกิดความรู้สึกรับรองใจ เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย การทำตัวน่ารักเช่นนี้ เมื่อมิตรมองดูแล้ว ก็จะรู้สึกว่าการพึ่งพาอาศัยได้มีความเป็นผู้ใหญ่พอที่จะพึ่งพิงได้ หลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้ให้ผู้บริหารดูน่ารักแก่คนอื่น ๆ ได้แก่หลักธรรมที่ว่าด้วยอิทธิบาท 4 คือ ธรรมที่ทำให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทั้งครูอาจารย์และศิษย์ เพราะถ้าใครประพฤติปฏิบัติตามนั้น ความสำเร็จในหน้าที่การงานของตนก็จะบรรลุตามเป้าหมาย (พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ), 2538)

3. ผู้บริหารตามหลัก ภาวนียะ ภาวนียะ ผู้บริหารเป็นผู้น่ารักในฐานะทรงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ควรเอาอย่างทำให้ระลึก และเอ่ยนางด้วยซาบซึ้งภูมิใจ เพราะผู้บริหารถือว่าเป็นบัณฑิต บัณฑิตคือผู้มีปัญญาเป็นนักปราชญ์อาศัยการดำเนินชีวิตและทำกิจต่างๆ ด้วยปัญญา ถ้าจะให้ความหมายของบัณฑิตอย่างลึกซึ้ง ผู้บริหารเป็นผู้จบการศึกษาเกี่ยวกับวิชาความรู้เกี่ยวกับอาชีพ หรือเกี่ยวกับเทคนิคทั่วไปและต้องเป็นนักศึกษาในด้านที่เกี่ยวกับจิตใจหรือวิญญาณ (พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ), 2538)

4. ผู้บริหารตามหลัก วตฺตา จ ในด้านวัชกรรมอันเป็นบทบาทต้นแบบของผู้บริหารที่เป็นกัลยาณมิตร จำเป็นต้องมีบทบาทใน การแสดงออกที่เหมาะสมถูกต้องและสอดคล้องกับหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ซึ่งสามารถดึงเข้ามาอธิบายได้หลายหมวดธรรมในหลักของเบญจศีลข้อที่ 4 ก็คือ มุสาวาทา เวรมณี และหลักธรรมทางวัชกรรมที่เป็นไปในทางเจริญรุ่งเรืองสามารถอธิบายขยายความได้ 4 ลักษณะหลักดันไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตทั้งสิ้น คือ 1) ไม่กล่าวตามความเป็นจริง หรือกล่าวคลาดเคลื่อนจากความ

เป็นจริงอันเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน พุดเพื่อหลอกลวงด้วยเจตนาที่ทำให้ผู้อื่น เข้าใจผิดซึ่งประกอบด้วยโลภะและโทสะเพราะเห็นแก่อามิส (สิ่งของ) เล็กๆ น้อยๆ 2) การพุดยุยงให้คนอื่นเกิดความแตกร้างกันคือฟังความฝ่ายนี้แล้วไปบอกฝ่ายโน้นเพื่อทำลายฝ่ายนี้ หรือฟังความฝ่ายโน้นแล้วมาบอกฝ่ายนี้เพื่อทำลายฝ่ายโน้นยุยงให้เกิดความแตกแยกกันแตกความสามัคคีกันให้เกิดความเดือดร้อนทั้งสองฝ่าย 3) การพุดคำหยาบคายกล้าแข็งหยาบคายร้ายกาจกับคนอื่น กระทบกระทังเสียสละคนอื่นให้ได้รับความเจ็บใจเดือดร้อนใจก่อให้เกิดความโกรธโดยเจตนา 4) พุดเหลวไหลไม่เป็นประโยชน์ พุดไม่ถูกกาลเวลา พุดไม่มีเหตุผลไร้สาระ พุดคำไม่จริง พุดไม่มีหลักฐาน พุดไม่มีกำหนดไม่ประกอบด้วยธรรมวินัย (พระธรรมปิฎก, (ป. อ. ปยุตฺโต), 2542)

5. ผู้บริหารตามหลัก วจนกขโม ผู้บริหารนอกจากจะเป็นต้นแบบในหลายๆ ด้านแล้ว ความอดทนอดกลั้นในอุปสรรคแล้ว โดยการที่ยึดหลักขันติและโสรัจจะ เป็นธรรมที่ทำให้เกิดความงดงาม ซึ่งพระไตรปิฎกส่วน พระอภิธรรมปิฎกได้ให้ความหมายของคำว่า ขันติ หมายถึง ความอดทน กิริยาที่อดทน ความอดกลั้น ความไม่ดุร้าย ความไม่เกรี้ยวกราด ความเข้มแข็งแห่งจิต และ โสรัจจะ หมายถึง ความไม่ล่วงละเมิดทางกาย ความไม่ล่วงละเมิดทางวาจา ความไม่ล่วงละเมิดทั้งทางกายและทางวาจา หรือความสำรวมในศีลทั้งหมด (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

6. ผู้บริหารตามหลัก คมภิรณจ กถ กตตา ผู้บริหารเป็นผู้ที่กล่าวถ้อยคำหรือเรื่องที่ลึกซึ้งได้คำกล่าวสอนธรรมดาสามัญก็เป็นความดีของกัลยาณมิตรอยู่ทั่วไปแล้ว แต่กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติพิเศษที่จะช่วยลูกศิษย์ได้อย่างแท้จริงก็คือ ผู้ที่สามารถนำให้เข้าถึงสิ่งที่ลึกซึ้งให้ยิ่งๆ ขึ้นไป อันนี้จะเป็นปัจจัยที่ทำให้เราสามารถก้าวหน้าในการปฏิบัติ ถ้าเรื่องลึกซึ้งขึ้นไป ท่านไม่สามารถแนะนำได้เราก็ออยู่ในระดับธรรมดา ความก้าวหน้าในการปฏิบัติก็ไม่เป็นไปเท่าที่ควรไป ไม่ไกล หรือไม่ถึงที่สุดจึงจะต้องมีคุณลักษณะข้อที่จะแสดงชี้แจงเรื่องลึกซึ้งได้ด้วย ที่ได้ผลคงจะต้องศึกษาจากต้นแบบของยอดกัลยาณมิตรอย่างพระพุทธเจ้าซึ่งมีหลักธรรมที่แสดงให้ทราบถึงอาการในการสั่งสอนและแนะนำประโยชน์ของพระองค์ที่ทำให้คำสอนเหล่านั้นควรแก่การปฏิบัติตามและทำให้ผู้ฟังเกิดการน้อมใจเลื่อมใสมั่นใจในพระองค์อย่างไม่มีข้อกังขาใดๆ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546)

7. ผู้บริหารตามหลัก โน จฏฐาเน นิโยชเย ผู้บริหารไม่ชักจูงในสิ่งที่เหลวไหลไร้สาระ หรือในทางที่เสียหาย คือป้องกันไม่ให้เป็นประโยชน์เกื้อกูล มีคติเป็นทุกข์ ทำให้เกิดความรู้สึก สบายใจ ปลอดภัย ไปร้งปลอดภัยขึ้นมาว่า จะไม่ทำให้เกิดความเสียหาย และเฉออกไปผิดทางชักชวนให้ทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลมีคติเป็นสุข ผู้ต้องการประโยชน์จากการได้คบหามิตร อันความเจริญก้าวหน้าของโลกทุกด้านเป็นผลงานของครูทั้งนั้น โลกจะขาดครูเสียไม่ได้ ครูต้องมีอยู่และต้องรับช่วงต่อไปให้มากขึ้น บรรดาความรู้ทั้งหมดอยู่ที่ครู ถ้าหากขาดครูเสียแล้วความรู้ของโลกจักหายไป โลกจะเต็มไปด้วยความโง่ ความหลง ไม่เข้าใจตามความเป็นจริง (พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ), 2538)

สรุปว่า หลักกัลยาณมิตรเป็นหลักธรรมที่ส่งผลให้บุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอนแนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่องทาง หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในมรรคาแห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้องการที่ผู้บริหารได้ชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตรจึงชี้ให้เห็นบทบาทสำคัญอันเป็นต้นแบบที่ดี ซึ่งบุคคลที่อยู่ภายในองค์กรสถานศึกษาทั้งครูและเด็กนักเรียนจะประพฤติและปฏิบัติตามในเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรม

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักกัลยาณมิตรสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักกัลยาณมิตรสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นการนำหลักพุทธธรรมบูรณาการกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีความสามารถในการใช้อิทธิพลต่อคณะครูเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยการมีปฏิสัมพันธ์และถ่ายทอดแนวคิดไปสู่การปฏิบัติด้วยความแปลกใหม่ท้าทายและสร้างสรรค์ เพื่อนำองค์กรในการก้าวไปสู่การเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงของที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านวิทยาการและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นไปตามที่ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะประกอบไปด้วยการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ (inventive) และเป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นความสามารถของผู้นำในการกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายด้วยการคิดหลายมิติ คิดบวก และการปฏิบัติในวงกว้างและเชิงลึกที่หลากหลายมิติจากผู้นำ (กรองทิพย์ นาควิเชตร, 2552)

นอกจากนี้ ผู้บริหารทั้งหลายต้องสร้างคุณสมบัติการเป็นมิตรที่ดีให้มีในตนเองตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2548) ซึ่งเป็นองค์คุณของกัลยาณมิตร หรือคุณสมบัติของมิตรที่ดีหรือมิตรแท้ คือท่านที่คบหรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความเจริญ ประกอบด้วยคุณสมบัติ 7 ประการ คือ

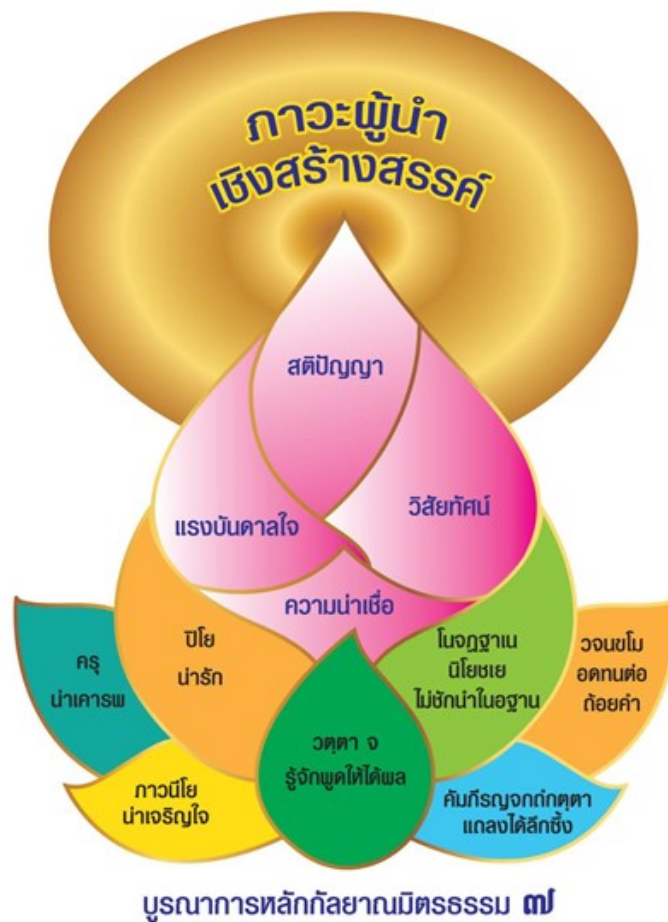
1. ผู้บริหารตามหลักความน่ารักในฐานะเป็นที่สบายใจและสร้างความรู้สึกละเมื่อยเป็นกันเองชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม ชวนใจผู้ที่เข้ามาหา
2. ผู้บริหารตามหลักความน่าเคารพในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะให้เกิดความรู้สึกรับรองใจเป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย
3. ผู้บริหารตามหลักความน่าเจริญใจ หรือน่ายกย่องในฐานะทรงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ๋ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ เพราะผู้บริหารถือว่าเป็นบัณฑิต
4. ผู้บริหารตามหลักความผู้กล่าววาจาที่ถูกต้องอันเป็นบทบาทต้นแบบของผู้เป็นกัลยาณมิตร จำเป็นต้องมีบทบาทในการแสดงออกที่เหมาะสมถูกต้อง
5. ผู้บริหารตามหลักความอดทนอดกลั้นในอุปสรรคโดยการที่ยึดหลักขันติและโสรจจะ อันเป็นธรรมที่ทำให้เกิดความงามงาม
6. ผู้บริหารตามหลักการกล่าวถ้อยคำหรือเรื่องที่ลึกซึ้งได้คำกล่าวสอนธรรมดาสามัญก็เป็นความดีของกัลยาณมิตรอยู่ทั่วไปแล้ว แต่กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติพิเศษที่จะช่วยให้บุคลากรในองค์กรได้อย่างแท้จริง
7. ผู้บริหารตามหลักการไม่ชักจูงในสิ่งที่เหลวไหลไร้สาระ หรือในทางที่เสียหาย คือป้องกันไม่ให้อำนาจที่ไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล มีคติเป็นทุกข์ ทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจปลอดภัยโปร่งปลอดภัยขึ้นมามากจะไม่ทำให้เกิดความเสียหายและเผด็จการไปผิดทางชักชวนให้ทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลมีคติเป็นสุข

บทสรุป

การเป็นผู้นำแบบสร้างสรรค์ (The formative leader) นั้นจำเป็นจะต้องอาศัยทักษะการเอื้ออำนวยความสะดวก (Facilitation skills) อยู่ในระดับสูง ได้แก่ การสร้างโอกาสการเรียนรู้ให้แก่ครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเป็นช่องทางให้คนเหล่านี้ได้พัฒนาตนเองเข้าสู่การเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ (Productive leaders) สร้างแรงบันดาลใจและจูงใจส่งเสริมและแนะนำกระบวนการใหม่ภายในองค์กร

เพื่อที่จะทำให้บุคลากรสามารถคิดนอกกรอบ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ มีความคิดสร้างสรรค์หาแนวทางใหม่ในการบริหารและการสื่อสารภายในองค์กร มีความสามารถในการปรับตัวและกระบวนการทำงานในองค์กรให้มีความง่าย คล่องตัวและยืดหยุ่นเข้ากับสถานการณ์ได้ดีมากขึ้น มีวิสัยทัศน์ เพื่อสร้างการนำ การประสาน และการจูงใจเพื่อให้ผู้ตามยอมทำตามด้วยความสมัครใจ สนับสนุนให้มีความกล้าในการแสดงออก การกล้าเสี่ยงอย่างมีเหตุผล เป็นต้น โดยผู้บริหารทั้งหลายต้องสร้างคุณสมบัติการเป็นมิตรที่ดีให้มีในตนเองตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 อันเป็นองค์คุณของกัลยาณมิตรที่ดีและมิตรแท้ อันจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความเจริญให้แก่ตนเองต่อไป สรุปลองค์ความรู้การศึกษา ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักกัลยาณมิตรสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กรองทิพย์ นาควิเชตร. (2552). **ภาวะผู้นำสร้างสรรค์เพื่อการศึกษา**. สมุทรปราการ: อีรสาสน์พับลิวเซอร์.
- กาญจนา ศีลา. (2556). **การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางเขน**. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กิตติกาญจน์ ปฏินันท์. (2555). **โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อาชีวศึกษา**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีระ รุญเจริญ. (2554). **กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.
- พระณรงค์ กิตติธโร (เด่น ประเสริฐ). (2549). **การศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาการศึกษาของพุทธทาสภิกขุ และพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต)**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ). (2538). **วาทธรรมปัญญานันท**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2543). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2558). **พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2538). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2542). **ธรรมนุญชีวิต (ฉบับชาวบ้าน)**. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2548). **ธรรมนุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 36. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พันธุ์ ป. หลงสมบุญ. (2546). **พจนานุกรม มคอ-ไทย**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2548). **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร: ธนัชการพิมพ์.
- ศศิธรดา แวงไทย. (2559). **บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21**. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*. 6(1). 72-84.
- Bennis, W. (2002). **Creative leadership [ABI]**. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Cherin, P. (2001). Creative leadership: The strength of ideas the power of the imagination. *Vital Speeches of the Day*. 68(8). 245.
- Couto, R. A., & Eken, S. C. (2002). **To give their gifts: Health, community and democracy**. Nashville: Vanderbilt University Press.
- Stoll, L., & Temperley, J. (2009). Creative leadership teams. *Journal of Management in Education*. 23(1). 12-18.

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมตามหลักคุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0* ETHICAL LEADERSHIP BASED ON VUDDHIDHAMMAS FOR SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 4.0 ERA

กัญชพร ปานเพชร Gunchaporn Panphet

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: Guncha2915@gmail.com

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมตามหลักคุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 เป็นการบริหารที่ต้องอาศัยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงภาวะผู้นำในสถานศึกษา รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นนักคิด นักพัฒนา มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานที่พร้อมรับกับเปลี่ยนแปลง บริหารงานแบบประชาธิปไตย ได้รับความเห็นชอบจากผู้อื่น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา กับบุคลากรในองค์กร พัฒนาโดยใช้นวัตกรรมใหม่ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและเพื่อสอดคล้องกับวิถีชาวพุทธที่สำคัญ คือ 1) ความยุติธรรม 2) ความร่วมมือทางอำนาจ 3) ความชัดเจนตามหน้าที่ 4) การมุ่งเน้นคน 5) การแนะนำเชิงจริยธรรม 6) เกี่ยวกับความยั่งยืน 7) ความซื่อสัตย์ โดยเป็นหลักคุณธรรมจริยธรรมที่มีความเหมาะสมกับหลักคุณธรรม อันเป็นธรรมเป็นเครื่องเจริญและเป็นคุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม 4 ประการ คือ 1) สัมปรีสังเสวะ การคบหาสัตบุรุษท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ 2) สัทธัมมัสสนะการฟังสัทธรรม เอาใจใส่เล่าเรียนหาความรู้จริง 3) โยนิโสมนสิการ การทำในใจโดยแยบคาย คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี 4) อัมมานุสम्मปฏิบัติ การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามหลักการ เพื่อนำมาพัฒนาสถานศึกษาให้มีความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์และในยุค 4.0

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, คุณธรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

Ethical Leadership based on Vuddhidhammas for School Administrators in the 4.0 Era is an administration that relies on the role of school administrators that demonstrate leadership in schools on the aspects of aware of change, being a thinker and a developer. They also have a vision in management that is ready for change, democratic administration by receiving other people's opinions, share ideas, work together, and solve problems with personnel in the organization. Developed using new innovations by considering the elements of ethical leadership are also conducted in order to be consistent with the important Buddhist way of life. The key aspects are 1) Justice, 2) Power Cooperation, 3) Functional Clarity, 4)

*Received: April 04, 2022, Revised: April 22, 2022, Accepted: April 23, 2022.

People Focus, 5) Ethical Guidance, 6) sustainability, and 7) Integrity. It is a moral and ethical principle that is appropriate to the principles of morality which is Dharma of a growth tool and is a virtue that leads to prosperity in 4 things: 1) Sappurisangseva is the fellowship of the wise; 2) Saddhammassavana, listening to the true Dhamma and pay attention to study and find out the truth; 3) Yonisomanasikarn, mindfulness to think of reasons in the right way; 4) Dhammanudhamma practice, Dharma practice according to the principles in order to develop educational institutions to be ready for changes according to globalization and in the 4.0 era.

Keywords: Ethical Leadership, Vuddhidhammas, School Administrators

บทนำ

ในปัจจุบันสังคมไทยก้าวเข้าสู่โลกยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัว และวิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องพิจารณาอย่างเข้าใจและหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องมีการปรับรูปแบบการดำเนินธุรกิจรวมถึงกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อให้องค์กรสามารถอยู่รอดและแข่งขันได้ในยุค 4.0 เพื่อการขับเคลื่อนประเทศ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ เพื่อเตรียมกำลังคน ให้พร้อมในการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยสู่เวทีเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0 ต้องมีบทบาทที่แสดงออกถึงภาวะผู้นำในสถานศึกษา รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นนักคิด นักพัฒนา มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานที่พร้อมรับกับเปลี่ยนแปลง บริหารงานแบบประชาธิปไตย รับความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา กับบุคลากรในองค์กรพัฒนาโดยใช้นวัตกรรมใหม่ โดยคำนึงถึงการบรรลุผลในวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาเป็นหลัก (สุกัญญา รอดระกำ, 2561)

ท่ามกลางสภาวะการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันที่นับวันจะทวีความรุนแรงและรวดเร็วขึ้น องค์กรส่วนใหญ่ต่างก็มองหาผู้บริหารที่มีความรอบรู้ในเชิงวิชาการและเชิงบริหาร ผู้บริหารที่มีความมั่นใจในตนเองและผู้บริหารที่มีความสามารถในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จโดยมักจะละเลยเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญมากที่ผู้บริหารทุกคนควรจะต้องมี (ภิญโญ ทองมี, 2561) การบริหารจัดการองค์กรโดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ส่วนตัวกับทีมงานโดยการไม่เห็นแก่ความสุข และประโยชน์ที่ควรเอื้อให้กับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน หรือการดำเนินงานโดยคำนึงถึงเพียงแต่ประโยชน์ส่วนตน หรือองค์การเพียงด้านวัตถุเพียงด้านเดียว ผลที่ได้รับมักจะเกิดขึ้นในระยะสั้น แต่จะไม่เกิดผลดีต่อตนเอง ต่อองค์กรและประเทศชาติในระยะยาว สังคมไทยในปัจจุบันจึงหันมามุ่งเน้นถึงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ดังเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ซึ่งมีแนวทางที่สำคัญคือปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย จิตสำนึก และพฤติกรรมที่พึงประสงค์” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

สถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นความหวังของการเป็นแบบอย่างที่ดีด้านจริยธรรมต่อครู นักเรียน และบุคคลอื่นในสังคม ผู้นำต้องกล้าตัดสินใจใช้มาตรการเฝ้าติดตามต่อผู้นั้น นักการศึกษาทั้งหลายจึงเห็นพ้องต้องกันว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต้องเริ่มจากตัวผู้นำที่มีจริยธรรม (Moral Leadership

Begins with Moral Leaders) ผู้นำที่มีประสิทธิผลต้องไม่เพียงแต่แค่รอบรู้ด้านคุณธรรมหรือสอนคนด้วยคำพูดเท่านั้นแต่ที่สำคัญที่สุด (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2551) เหตุนั้น การประพฤติปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้มีคุณธรรมแก่คนทั่วไป ซึ่งการจัดการดังกล่าวจึงต้องเริ่มที่ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้กำหนดชะตากรรมทั้งของตัวผู้บริหารขององค์กร ถ้าองค์กรใดมีผู้บริหารที่เปี่ยมไปด้วยภาวะผู้นำ (Leadership) องค์กรนั้นย่อมมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะการที่ผู้บริหารนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ หลักคุณธรรมอันเป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดความเจริญแก่บุคคลและองค์กรได้ 4 ประการ 1) สัมปยุตตสังสวะ การคบสัตบุรุษ การคบหากับผู้ทรงปัญญา 2) สัทธัมมัสสนะ ฟังธรรม การใส่ใจเรียนฟังให้ได้ความรู้ได้ธรรมแท้ การฟังคำสอน เอาใจใส่สดับรับฟังคำบรรยาย 3) โยนิโสมนสิการ การไตร่ตรองธรรม พิจารณาไตร่ตรองโดยแยบคาย จับหลักจับประเด็นให้เข้ากับความมุ่งหมายที่จะใช้ และ 4) อัมมานุสรมปฏิบัติ การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม

บทความนี้จะนำเสนอภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมตามหลักคุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 เป็นการนำเสนอการพัฒนาสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้มีคุณลักษณะภาวะผู้นำที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาในยุค 4.0 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ความหมายของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมนั้นตรงกับภาษาอังกฤษว่า Moral Leadership หรือ Ethical Leadership ซึ่งประกอบไปด้วยคำสองคำ คือ ภาวะผู้นำ (Leadership) และจริยธรรม (Moral) ซึ่งแต่ละคำมีผู้ให้ความหมายที่แตกต่างกัน โดยคำว่า “ภาวะผู้นำ” หมายถึง กระบวนการการใช้อิทธิพลและอำนาจหน้าที่โดยบุคคลเหนือผู้อื่นเพื่อการชี้แนะหรือนำทางเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Bass, B. M., and Avolio, B.J., 1993) ส่วนคำว่า “จริยธรรม” มาจากคำว่า จริย+ธรรม หมายถึง ความประพฤติหรือการปฏิบัติที่ดีงาม เป็นที่ยอมรับของสังคม (สุวิมล ว่องวานิช, 2549) เป็นการปฏิบัติตนให้ดำเนินไปในทางที่เกื้อกูลต่อประโยชน์แก่ชีวิต (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2543) ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจึงมีความหมายถึงความร่วมมือ (sharing) ทางจริยธรรม หรือคำนึงกับสมาชิก การตัดสินใจที่ขึ้นอยู่กับมาตรฐานสูงของการดำเนินการ (conduct) ด้านจริยธรรม การสร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกเพื่อส่งเสริมวิสัยทัศน์ความพยายามสร้างชุมชนและข้อตกลงต่างๆ ที่ถูกต้องตามข้อตกลงทางสังคม กระบวนการเกี่ยวกับภาวะผู้นำด้านบุคคล ที่สามารถช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่น (Chemers, M.M., and, Mill, J., 2000) คุณลักษณะเกี่ยวกับความสุจริต การดูแลและหลักธรรมเชิงปัจเจกชน ภาวะที่ผู้นำสร้างความยุติธรรมและตัดสินใจอย่างสมดุลมีการสื่อสารด้านจริยธรรมกับผู้ตาม สร้างชุดมาตรฐานเชิงจริยธรรมที่ชัดเจน และใช้ระบบการตอบแทนและการลงโทษ เพื่อให้ผู้ตามมีพฤติกรรมตามมาตรฐานเหล่านั้น (Brown, M. E., & Treviño, L. K., 2006) อันเกี่ยวข้องกับหลักความประพฤติ (character) ทางจริยธรรมของผู้นำ ค่านิยมทางจริยธรรมที่ยึดในวิสัยทัศน์ของผู้นำและการกระทำของผู้ตามและกระบวนการแห่งศีลธรรม (morality) ที่ใช้การตัดสินใจและการกระทำเชิงจริยธรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับส่วนรวมร่วมกันของผู้นำและผู้ตาม

การที่บุคคลสามารถตัดสินใจและมีแนวทางการปฏิบัติโดยคำนึงคุณค่าทางจริยธรรมศีลธรรมอันดีงาม การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีจึงสามารถส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้ร่วมงานมีคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมโดยตรง มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมไว้ดังนี้

Brown, M. E., Trevino, L.K. and Harrison, D.A. (2006) กล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมที่สำคัญมี 2 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบบุคคลเชิงจริยธรรม (Moral person component) มี 4 คุณลักษณะ คือ การเป็นแบบอย่างที่ดี ความซื่อสัตย์ ยุติธรรม ความน่าไว้วางใจ 2) องค์ประกอบนักจัดการเชิงจริยธรรม (Moral manager component) มี 3 คุณลักษณะคือ การเป็นแบบอย่างที่ดี (Role modeling) การเสริมแรง (reinforcement) และการสื่อสาร (communication) Resick, Hanges, Dickson and Mitchelson (2006) กล่าวถึงองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมว่ามี 4 คือ 1) องค์ประกอบคุณลักษณะความซื่อสัตย์ (Character/integrity) มี 4 คุณลักษณะ คือ วางใจได้ จริงใจ ยุติธรรม สุจริต 2) องค์ประกอบเห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่น (Altruism) มี 4 คุณลักษณะ คือ กรุณา เอื้อเฟื้อ เมตตา ความพอประมาณ 3) องค์ประกอบการจูงใจเพื่อส่วนรวม (Collective Motivation) หรือของสังคมเหนือประโยชน์ตน มี 4 คุณลักษณะ คือ การเจรจา การสร้างความเชื่อมั่น การนิเทศกลุ่ม ผู้สร้างแรงจูงใจ 4) องค์ประกอบการสนับสนุน (Encouragement/empowering) มี 2 คุณลักษณะ คือ ความช่วยเหลือ (Encouraging) ผู้ยกระดับทางศีลธรรม (Morale Booster) ส่วน Kalshoven, K., Hartog, D.N., and Hoogh, A.H. (2011) กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมว่ามี 7 ข้อ ได้แก่ 1) ความยุติธรรม (fairness) 2) ความร่วมมือทางอำนาจ (power sharing) 3) ความชัดเจนตามหน้าที่ (role clarification) 4) การมุ่งเน้นคน (people-orientation) 5) การแนะนำเชิงจริยธรรม (ethical guidance) 6) เกี่ยวกับความยั่งยืน (concern for sustainability) 7) ความซื่อสัตย์ (integrity) และ พุทธทาสภิกขุ (2531) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมทางพระพุทธศาสนามี 10 ประการ คือ 1) ทานัง (ทาน) 2) สีลัง (ศีล) 3) ปรจิจาคัง (ความเสียสละ) 4) อาชชะวัง (ความตรง) 5) มัททะวัง (ความอ่อนโยน) 6) ตะปัง (วิริยะ) 7) อักโกธัง (ความไม่โกรธ) 8) อะวิหิงสัง (ไม่เบียดเบียน) 9) ชันติ (ความอดทน) 10) อะวิโรธนะง (ความเที่ยงธรรม) เป็นต้น

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมมีความหมายถึงการแสดงความประพฤติที่เหมาะสมตามบรรทัดฐาน ผ่านการกระทำของบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล และส่งเสริมความประพฤติเช่นนั้นต่อผู้ตามผ่านการสื่อสารแบบสองทาง การเสริมแรง และการตัดสินใจโดยการเคารพความเชื่อทางจริยธรรมและคุณค่า ตลอดจนเพื่อศักดิ์ศรีและสิทธิของผู้อื่นจึงเกี่ยวข้องกับแนวคิด เช่น ความไว้วางใจ ความซื่อสัตย์ การพิจารณาเสนอแนะ และความเป็นธรรม ส่วนองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมโดยพิจารณาจากความสำคัญและความเหมาะสมสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม คือ 1) ความยุติธรรม 2) ความร่วมมือทางอำนาจ 3) ความชัดเจนตามหน้าที่ 4) การมุ่งเน้นคน 5) การแนะนำเชิงจริยธรรม 6) ความยั่งยืน 7) ความซื่อสัตย์ ซึ่งผู้บริหารที่ดีควรแสดงพฤติกรรมของผู้นำในการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งส่วนตัวและในหน้าที่การบริหารงานจะต้องทำให้ทุกคนเห็นว่าอยู่บนพื้นฐานของความมีเหตุผลของจริยธรรม

หลักคุณธรรม

คุณธรรม 4 เป็นธรรมเป็นเครื่องเจริญ คุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ปัญญาคุณธรรม แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องเจริญงอกงามแห่งปัญญา ดังที่มีในพระไตรปิฎก ระบุเกี่ยวกับคุณธรรมหรือคุณ 4 ไว้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรม 4 ประการ ย่อมเป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา ธรรม 4 ประการเป็นไหน คือ สัมปยุตตสังสวะ การคบสัมปยุต 1 สัทธรรมสวณะ ฟังคำสั่งสอนของท่าน 1 โยนิโสมนสิการ ทำไว้

ในใจโดยแยกกาย 1 ธรรมานุธรรมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม 1 ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรม 4 ประการนี้แล ย่อมเป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา (อง.จตุกก. (ไทย) 21/248/332)

การปฏิบัติตามหลักคุณธรรม หรือหลักการสร้างความเจริญงอกงามแห่งปัญญามี 4 ประการ ดังนี้

1. สัมปรีสังเสวะ เสวนาผู้รู้ คือ รู้จักเลือกหาแหล่งวิชา คบหาท่านผู้รู้ ผู้ทรงคุณความดี มีภูมิธรรม ภูมิปัญญานานับถือ

2. สัทธัมมัสสวนะ ฟังดูคำสอน คือ เอาใจใส่สดับตรับฟังคำบรรยาย คำแนะนำสั่งสอน แสวงหาความรู้ ทั้งจากตัวบุคคลโดยตรง และจากหนังสือหรือสื่อมวลชน ตั้งใจเล่าเรียน ค้นคว้า หมั่นปรึกษาสอบถาม ให้เข้าถึงความรู้ที่จริงแท้

3. โยนิโสมนสิการ คิดให้แยกกาย คือ รู้ เห็น ได้อ่าน ได้ฟังสิ่งใดก็รู้จักคิดพิจารณาด้วยตนเอง โดยแยกแยะให้เห็นสภาวะและสืบสาวให้เห็นเหตุผลว่านั่นคืออะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร ทำไมจึงเป็นอย่างนั้นจะเกิดผลอะไรต่อไป มีข้อดี ข้อเสีย คุณโทษอย่างไร เป็นต้น

4. ธรรมานุธรรมปฏิบัติ ปฏิบัติให้ถูกหลัก นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนรับฟังและไตรตรองเห็นชัดแล้ว ไปใช้ หรือปฏิบัติหรือลงมือทำ ให้ถูกต้องตามหลักตามความมุ่งหมาย ให้หลักย่อยสอดคล้องกับหลักใหญ่ ข้อปฏิบัติย่อยสอดคล้องกับจุดหมายใหญ่ ปฏิบัติธรรมอย่างรู้เป้าหมาย เช่น สันโดษเพื่อเกื้อหนุนการทำงาน ไม่ใช่สันโดษกลายเป็นเกียจคร้าน เป็นต้น (พระครูปลัดธีรเชษฐ จานวโร (แก้วคุณเมือง), 2559)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) (2546) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วุฒิ หรือวุฒิธรรม 4 คือ ธรรมเป็นเครื่องเจริญ คุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ประกอบด้วย 1) สัมปรีสังเสวะ คบหาสัตบุรุษ, เสวนาท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณ 2) สัทธัมมัสสวนะ ฟังสัทธรรม, เอาใจใส่เล่าเรียน หาความรู้จริง 3) โยนิโสมนสิการ หมายถึง ทำในใจโดยแยกกาย, คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี 4) ธัมมานุธัมมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม, ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามหลักคือให้สอดคล้องพอดีตามขอบเขตความหมายและวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กับธรรมข้ออื่นๆ นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนและไตรตรองเห็นแล้วไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักตามความมุ่งหมายของสิ่งนั้นๆ ธรรมหมวดนี้ในบาลีที่เรียกว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อปัญญาวุฒิคือเพื่อความเจริญงอกงามแห่งปัญญา

สรุปได้ว่าหลักคุณธรรมเป็นแนวทางการปฏิบัติ หรือกระบวนการพัฒนาปัญญาตามหลักคุณธรรม 4 นั้น เริ่มต้นจากการคบหากับผู้ทรงปัญญาที่เป็นภิกษุสามเณรเป็นสัตบุรุษ เช่น พ่อ แม่ ครูอาจารย์ เพื่อนที่คบหา หนังสือสื่อมวลชนและวัฒนธรรมซึ่งให้ข่าวสารที่ถูกต้องสั่งสอนอบรมไปในทางที่ดีงาม เรียกว่า สัมปรีสังเสวะ จากนั้น ควรหมั่นฟังความรู้จากผู้ทรงปัญญา เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ความเข้าใจเกิดปัญญาที่เรียกว่า สัทธัมมัสสวนะ จากนั้นนำความรู้ที่ไตรตรองด้วยความคิดที่แยกกายด้วยวิธีต่างๆ เรียกว่า โยนิโสมนสิการ สุดท้ายจึงนำการเรียนรู้จากทั้ง 3 อย่างที่ได้กล่าวข้างต้นไปปฏิบัติให้สมควรแก่ธรรมนั้น เรียกว่า ธัมมานุธัมมปฏิบัติ คือ ให้เหมาะสมทั้งกาลเวลา สถานการณ์และวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ปัญญา มุ่งสู่จุดหมายที่ต้องการของแต่ละบุคคลอันเป็นเหตุอันสมควรในการพัฒนาปัญญา

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมตามหลักคุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0

การบริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 ดิจิทัลเทคโนโลยีมีผลกระทบต่อการบริหารงานของสถานศึกษา ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การบริหารกิจการนักเรียนและการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งงานของสถานศึกษาในทุกด้านจะต้องมีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อการตัดสินใจในการ

บริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ICT (Information and Communication Technology) (พรชัย เจดามาน, 2560) มาใช้การเพื่อสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารและการจัดการความรู้ในงานด้านต่างๆ เพื่อการบริหารและการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ของสถานศึกษาซึ่งมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา ทักษะต่อเทคโนโลยีและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันของผู้บริหารสถานศึกษาที่ถูกต้องย่อมมีผลทำให้การลงทุนและการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ของสถานศึกษาเป็นไปอย่างเหมาะสมเกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานของสถานศึกษา

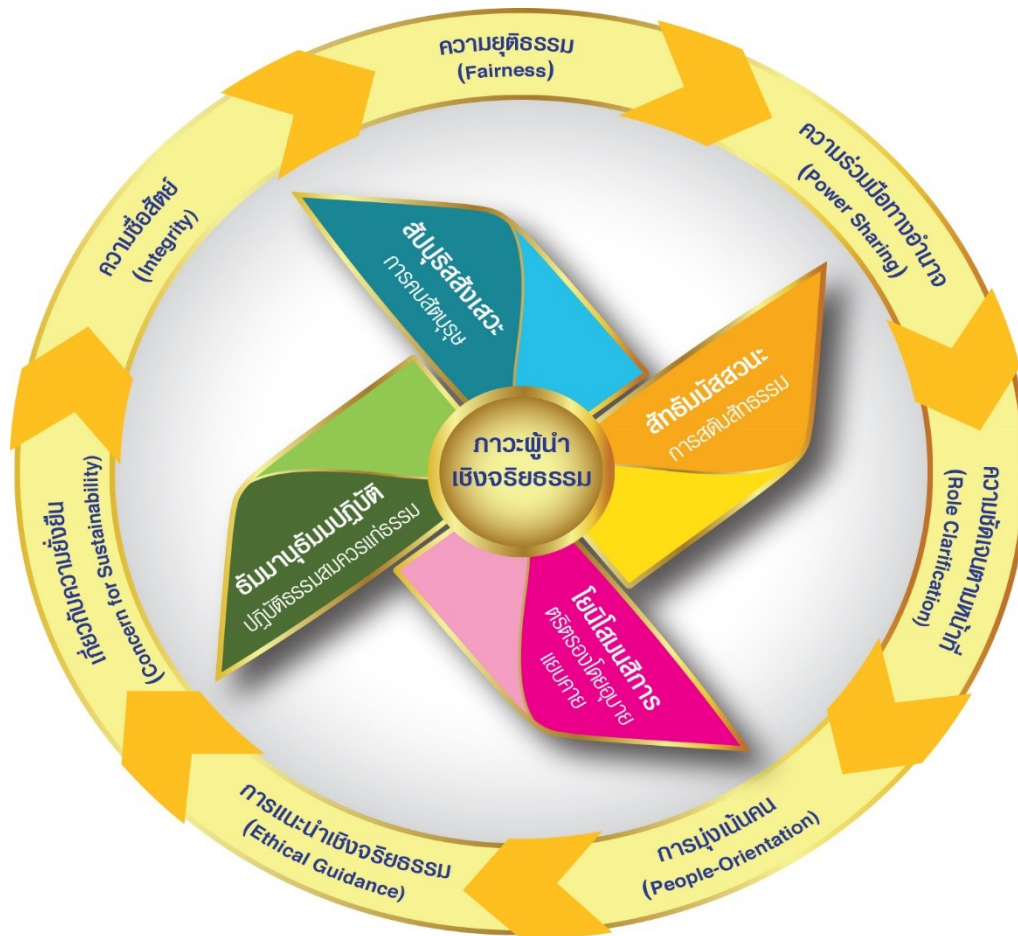
ผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0 ควรมีการปรับเปลี่ยนแปลงในการบริหารสถานศึกษาให้เท่าทันยุคทันสมัย ควรมีความสามารถในการแสดงความสามารถที่เหมาะสมตามบรรทัดฐาน ผ่านการกระทำของบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและส่งเสริมความประพฤติเช่นนั้นต่อผู้ตามผ่านการสื่อสารแบบ 2 ทาง การเสริมแรงและการตัดสินใจโดยการเคารพความเชื่อทางจริยธรรมและคุณค่า ตลอดจนเพื่อศักดิ์ศรีและสิทธิของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด โดยใช้เกณฑ์พิจารณาจากองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและเพื่อความสอดคล้องกับวิถีชาวพุทธที่สำคัญคือ 1) ความยุติธรรม (fairness) 2) ความร่วมมือทางอำนาจ (power sharing) 3) ความชัดเจนตามหน้าที่ (role clarification) 4) การมุ่งเน้นคน (people-orientation) 5) การแนะนำเชิงจริยธรรม (ethical guidance) 6) เกี่ยวกับความยั่งยืน (concern for sustainability) 7) ความซื่อสัตย์ (integrity) เพื่อบูรณาการหลักคุณธรรมกับการบริหารสถานศึกษา 4 ประการ ได้แก่ 1) สัมปรีชสังเสว (คบสัดบุรุษ) การคบหากับผู้ทรงปัญญา 2) สัทธัมมัสสวนะ (ฟังธรรม) การใส่ใจเรียนฟังให้ได้ความรู้ได้ธรรมแท้ การฟังคำสอนเอาใจใส่สดับรับฟังคำบรรยาย 3) โยนิโสมนสิการ ไตรตรองธรรมพิจารณาไตรตรองโดยแยบคาย จับหลักจับประเด็นให้เข้ากับคามมุ่งหมายที่จะใช้ 4) อัมมานุสम्मปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม การปฏิบัติธรรมถูกหลักดำเนินชีวิตถูกต้องตามธรรม หรือการปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องเพื่อนำองค์การในการก้าวไปสู่การเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงของที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

บทสรุป

การเป็นผู้นำที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม (ethical standards) และต้องประพฤติปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับมาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ พฤติกรรมของผู้ที่เมตตาเอื้ออาทรบุคคลและคนทั่วไป รวมทั้งการสร้างค่านิยมให้เกิดการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ผู้นำเชิงจริยธรรมต้องปรับตัวอยู่ได้ในสถานการณ์ที่เป็นจริง (Resilience) บนพื้นฐานของการจัดการศึกษาในอนาคต ที่เป็นการศึกษาตลอดชีวิต แต่วิธีการบริหารสถานศึกษานั้นจำเป็นต้องมีหลักคุณธรรม ความคิดก้าวหน้า ทันสมัย และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เท่าทันกับยุค 4.0 โดยประยุกต์ใช้เข้ากับหลักคุณธรรม 4 ประการมาบูรณาการกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ได้แก่ 1) ความยุติธรรม คบหากับผู้ทรงปัญญา ฟังคำสอน เอาใจใส่สดับหาเหตุผลในเรื่องความยุติธรรมของการบริหาร 2) ความร่วมมือทางอำนาจ การมีกัลยาณมิตรสามารถสร้างอำนาจบารมีของผู้นำให้มีความสง่างาม 3) ความชัดเจนตามหน้าที่ การวิเคราะห์หาเหตุผลอย่างแยบคายโดยผ่านการคบหา คำแนะนำ จึงสามารถนำมาปฏิบัติเพื่อการบริหารที่เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล 4) การมุ่งเน้นคน เมื่อองค์กรมีกัลยาณมิตรคนดีอยู่ในองค์กรการปฏิบัติงานในการบริหารย่อมมีความราบรื่น 5) การแนะนำเชิงจริยธรรม การใส่ใจเรียนฟังให้ได้ความรู้ได้ธรรมแท้ การฟังคำสอนเอาใจใส่สดับรับฟังคำบรรยาย 6) ความยั่งยืน ผู้นำหรือผู้บริหารเป็นต้นแบบในเชิงจริยธรรมย่อมส่งผลให้

องค์กรเกิดความเจริญงอกงามและยั่งยืนเป็นแบบอย่างขององค์กรอื่น 7) ความซื่อสัตย์ โดยการบูรณาการหลักคุณธรรมในทางพระพุทธศาสนาย่อมทำให้บุคลากรย่อมเกิดความละเอียดรอบคอบการปฏิบัติไม่ดี เช่น การทุจริต โกงกิน การคอร์รัปชัน เป็นต้น อันจะทำให้เกิดมีคุณความดีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นกลไกพัฒนาการปฏิบัติธรรม ถูกหลัก ดำเนินชีวิตถูกต้องตามธรรม หรือการปฏิบัติธรรมให้ถูกหลัก ถูกความมุ่งหมาย เพื่อนำองค์กรในการก้าวไปสู่การเปลี่ยนแปลงในยุค 4.0 สรุปลองค์ความรู้การศึกษา ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมตามหลักคุณธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในยุค 4.0

เอกสารอ้างอิง

- พรชัย เจดามาน. (2560). **ผู้นำในศตวรรษที่ 21: ไทยแลนด์ 4.0**. แหล่งที่มา <http://www.emld-rmu.com/index.php/article1/9-articles/142-21-4-0> สืบค้นเมื่อ 10 มี.ค. 2565.
- พระครูปลัดธีรเชษฐ์ จานวโร (แก้วคุณเมือง). (2559). **ศึกษาการบริหารวิชาการตามหลักภูมิ 4 ในโรงเรียน ประถมศึกษา อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2543). **กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พุทธทาสภิกขุ. (2531). **ธรรมบรรยาย ชุด ทศพิธราชธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สหมิตร.
- ภิญโญ ทองมี. (2561). **รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหาร สถานศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564**. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพรีนติ้งแอนด์ทาบลิชชิง.
- สุกัญญา รอดระกำ. (2561). **บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0**. แหล่งที่มา <http://journalgrad.ssu.ac.th/index.php/miniconference/article/view/1652> สืบค้นเมื่อ 10 ก.พ. 2565.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2551). **ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership)**. วารสารดำรงราชานุภาพ. 7(23). 57-62.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2549). **รายงานการวิจัยโครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย (ฉบับสมบูรณ์)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พริกหวานกราฟฟิค.
- Bass, B. M., and Avolio, B.J. (1993). **Transformational Leadership: A Response to Critiques. in M.M. Chemers and R. Ayman. Leadership theory and research: Perspectives and directions**. San Diego, CA: Academic Press.
- Brown, M. E., Trevino, L.K. and Harrison, D.A. (2006). **Ethical leadership: A review and future directions. The Leadership Quarterly**. 17. 595-616.
- Chemers, M.M., and, Mill, J. (2000). **Leadership Research and Theory: A Functional Integration. Group Dynamics**. 1. 27-43.
- Kalshoven, K., Hartog, D.N., and Hoogh, A.H. (2011). **Ethical Leadership at Work questionnaire (ELW): Development and validation of a multidimensional measure. Leadership Quarterly**. 22. 51-69.
- Resick, Hanges, Dickson and Mitchelson. (2006). **A cross-Cultural Examination of the Endorsement of Ethical Leadership. Journal of Business Ethics**. 63. 345-359.

ภาคผนวก

กระบวนการจัดทำวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ ส่งเสริม และสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนิสิต นักศึกษาตลอดจนผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสนำผลงานวิชาการและงานวิจัย ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธ ศาสนา การศึกษา การบริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยาและการแนะแนว ภาษาศาสตร์ การสอนสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบริหารจัดการธุรกิจ การพัฒนาสังคม และ สาขาวิชาสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อ่านประเมิน ตันฉบับ จำนวน 2 ท่าน/เรื่อง ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) ซึ่งเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อ ตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการ หรือบทความวิจัย และการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารฉบับนี้ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้นเพียงผู้เดียว และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

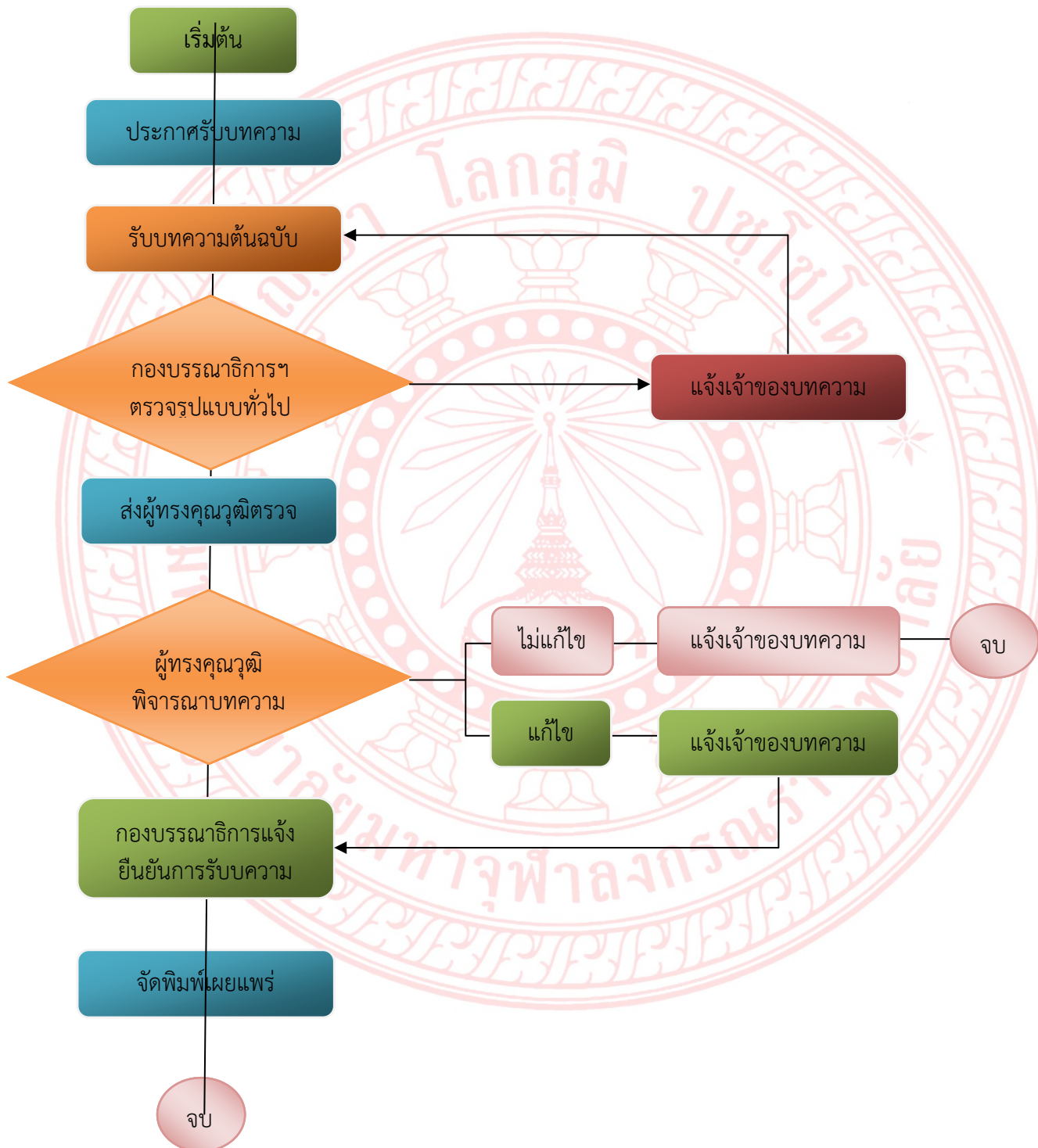
กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์และจะแจ้งให้เจ้าของบทความทราบ หลังจากผู้ประเมินบทความตรวจอ่านบทความแล้ว

โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังต่อไปนี้

1. ประกาศรับต้นฉบับจากคณาจารย์/นักวิจัย/นิสิต
2. กองบรรณาธิการวารสารฯ ตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้องของต้นฉบับ
3. กองบรรณาธิการวารสารฯ จัดส่งต้นฉบับให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาวิชานั้นๆ อ่าน ประเมินต้นฉบับ จำนวน 2 ท่าน/เรื่อง ประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น Double-Blind Peer Review คือ ปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง
4. ส่งให้ผู้เขียนแก้ไขตามผลการอ่านประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)
5. กองบรรณาธิการวารสารฯ ตรวจสอบความถูกต้อง และจัดพิมพ์ต้นฉบับวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. จัดส่งต้นฉบับ ดำเนินการจัดทำรูปเล่ม
7. กองบรรณาธิการวารสารฯ ดำเนินการเผยแพร่วารสาร

กระบวนการและขั้นตอนการจัดทำวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ

**หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของ
วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**

1. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน
2. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ ในวารสารอื่น
3. เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือตัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม
4. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามรูปแบบของต้นฉบับตามข้อกำหนดในระเบียบการส่งต้นฉบับ
5. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) 2 ท่าน ต่อ 1 บทความ
6. หลังจากผู้เขียนได้แก้ไขเรื่องแล้ว กองบรรณาธิการได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นจึงจะทำการออกหนังสือตอบรับบทความ

ระเบียบการส่งต้นฉบับ

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาดเอ 4 โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมือ 2.5 เซนติเมตร ด้านล่างและขวามือ 2.5 เซนติเมตร

1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้

- 1) ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 2) ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 3) ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 4) สังกัดหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน (ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้ชื่อผู้เขียน
- 5) ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) (ภาษาไทย – ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 6) สังกัดหน่วยงานสังกัดของผู้เขียนร่วม (ภาษาไทย- ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ใต้ชื่อผู้เขียนร่วม
- 7) E-mail อีเมลของผู้เขียนที่ใช้ในการติดต่อได้จริง ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา และเบอร์โทรติดต่อ ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 8) หัวข้อของบทความไทย/อังกฤษ ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- 9) เนื้อหาบทความไทย/อังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ไม่ควรเกิน 300-350 คำต่อบทความ
- 10) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 11) หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย
- 12) หัวข้อย่อ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย
- 13) เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

1.3 จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวไม่ต่ำกว่า 10 หน้าแต่ไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง)

1.4 จำนวนเอกสารอ้างอิง ควรมีอย่างน้อย 5-10 เรื่อง

2. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

2.1 บทความวิจัย

- 1) **ชื่อเรื่อง** ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน
- 2) **ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน** เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา ให้ระบุสาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และหากเป็นอาจารย์ ให้ระบุสังกัด/คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการสอน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ
- 3) **ที่อยู่** ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบันทั้งภาษาไทยและอังกฤษ E-mail และเบอร์โทรศัพท์ ของผู้เขียน

4. บทคัดย่อ / Abstract เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่องอ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 300-350 คำ โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง จะใช้ตัวเอนเฉพาะศัพท์วิทยาศาสตร์ และมีองค์ประกอบของบทคัดย่อให้ครบทั้งวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย และคำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

5) บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

6) วัตถุประสงค์การวิจัย (Objectives of this research) ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยระบุเป็นข้อ

7) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ขั้นตอนการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตัวแปรการวิจัย (ถ้ามี) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

8) สรุปผลการวิจัย (Research Result) เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตารางและภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้น ขอบตารางด้านซ้ายและขวา สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพที่ชัดเจน และมีคำบรรยายใต้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้

9) อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion) ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่เพียงใด (ถ้ามี) และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการ หรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำไปใช้ประโยชน์

10) องค์ความรู้การวิจัย (Research Body of Knowledge) อธิบายองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย ควรสังเคราะห์ออกมาเป็นภาพ/โมเดล พร้อมคำอธิบายภาพ/โมเดลให้สามารถเข้าใจได้โดยสมบูรณ์

11) ข้อเสนอแนะ (Research Suggestion) เป็นการให้ข้อเสนอแนะที่ได้จากกระบวนการทำการวิจัย ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

12) เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า 5 คน ให้ใส่ชื่อ 5 คนแรกแล้วตามด้วย และคณะหรือ et al.

2.2. บทความวิชาการ

1) ชื่อเรื่อง ควรสั้น และกะทัดรัด ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา ให้ระบุสาขาวิชา คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ และหากเป็นอาจารย์ ให้ระบุสังกัด/คณะ และมหาวิทยาลัยที่ทำการสอน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ

3) สังกัด ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบัน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ E-mail และเบอร์โทรศัพท์ของผู้เขียน

4) บทคัดย่อ / Abstract เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 300-350 คำ หรือ 15 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง

5) บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา ปัญหาการวิจัย เหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

6) เนื้อหา (Material) ผู้เขียนอาจแบ่งหัวข้อย่อยในประเด็นเนื้อหานี้ได้ตามประเด็นที่ผู้เขียนต้องการจะทำการนำเสนอในบทความ โดยเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังค้นคว้า

7) บทสรุป (Summary) เป็นการสรุปผลได้จากการศึกษาว่าได้พบประเด็นอะไรที่สำคัญ รวมทั้งองค์ความรู้จากการศึกษา ที่ผู้เขียนต้องการสรุปผล รวมถึงเสนอแนะองค์ความรู้จากการวิจัยเพื่อที่จะนำผลการศึกษาไปพัฒนาและเป็นประโยชน์ทางการศึกษา

8) เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า 5 คน ให้ใส่ชื่อ 5 คนแรกแล้วตามด้วย และคณะหรือ et al.

2.3 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อนามสกุลของผู้เขียน ปีที่ตีพิมพ์ และหมายเลขหน้า (ถ้ามี) กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

1) พระไตรปิฎก/อรรถกถา :

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. พิมพ์ครั้งที่. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
ตัวอย่าง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 11.
กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.

3) สารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่องสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย**.
ชื่อระดับสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย. ชื่อมหาวิทยาลัย หรือแหล่งให้ทุนการวิจัย.
ตัวอย่าง.

พระมหาญาณวฑฒน์ ฐิตวฑฒโน (บุตดาวงษ์). (2558). **การวิเคราะห์แนวคิดทางการศึกษาของพระพรหมคุณา
ภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต)**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

อำนาจ บัวศิริ. (2561). **กระบวนการสร้างภาวะผู้นำด้วยหลักไตรสิกขา**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

4) บทความในวารสาร :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. **ชื่อวารสาร**. ปีที่พิมพ์(ฉบับที่พิมพ์). เลขหน้าที่อ้างอิง.
ตัวอย่าง.

อำนาจ บัวศิริ. (2561). **กระบวนการสร้างภาวะผู้นำด้วยหลักไตรสิกขา**. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุ
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 5(3). 26-27

5) บทความในหนังสือ :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. ใน **ชื่อบรรณาธิการ**. **ชื่อหนังสือ**. พิมพ์ครั้งที่. (เลข
หน้า). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.
ตัวอย่าง.

พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ. (2542). **ทัศนะเกี่ยวกับการศึกษาของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) : วิเคราะห์
จากหนังสือ ทางสายกลางของการศึกษาไทย**. ใน **มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. **ชีวิต
และผลงานของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต) และนันทาทศนะของนักวิชาการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2.
(40-42). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

6) สื่ออินเทอร์เน็ต :

ชื่อผู้เขียน/ผู้เผยแพร่. (ปีเผยแพร่). **ชื่อเรื่อง**. แหล่งที่มา (URL). สืบค้นเมื่อ (วันที่-เดือน-ปี).
ตัวอย่าง.

วัดญาณเวศกวัน. (2556). **ประวัติพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต)**. แหล่งที่มา
http://www.watnyanaves.net/th/web_page/biography สืบค้นเมื่อ 17 ก.ย. 2556.

7) หนังสือพิมพ์ออนไลน์ :

ผู้แต่ง. (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์. แหล่งที่มา (URL). สืบค้นเมื่อ (วันที่-เดือน-ปี).

ตัวอย่าง.

เดลินิวส์. (27 ก.พ. 2562). เริ่มนำร่องการเรียนรู้สถิติสมมติเป็นฐานภาคเรียนที่ 1-62. เดลินิวส์. แหล่งที่มา <https://www.dailynews.co.th/education/695610> สืบค้นเมื่อ 17 ส.ค. 2562.

8) ราชกิจจานุเบกษา :

ชื่อกฎหมาย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (ถ้ามี). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ตอนที่ หน้า(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (30 พ.ค. 2562).

การอ้างอิงภาษาอังกฤษใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย

3. กองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา อาคารเรียนรวม โซน C ชั้น 5 ห้อง C510 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ 035-24800 ต่อ 8284, 095-542-6695

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU>

4. การอ่านประเมินต้นฉบับ

ต้นฉบับจะได้รับการอ่านประเมิน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาวิชานั้นๆ จำนวน 2 ท่านต่อ 1 เรื่อง ประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนดในลักษณะเป็น Double-Blind Peer Review คือ ปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง และส่งผลการอ่านประเมินคืนผู้เขียนให้เพิ่มเติม แก้ไข หรือพิมพ์ต้นฉบับใหม่แล้วแต่กรณี

5. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่ว่าจะได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยฯ เป็นลายลักษณ์อักษร

6. ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ ไม่รวมความผิดพลาดอันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

จริยธรรมการตีพิมพ์

วารสารศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กำหนดจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสาร มีดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยในการคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
3. ผู้เขียนจะต้องจัดทำต้นฉบับของบทความตามคำแนะนำสำหรับผู้เขียน
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียวทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
7. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม
8. ผู้เขียนจะต้องแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
9. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิดที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ
2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่นอย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และ

ติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการตอบรับ หรือปฏิเสธ การตีพิมพ์บทความนั้นๆ

4. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

5. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

6. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน

7. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสารและผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ที่ ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

2. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย ผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

3. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

4. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

5. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

โดยวารสารศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แปลและปรับปรุงจาก <https://publicationethics.org/>

